

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**CABBAR KULU
HİKÂYE-İ VEYSEL KARÂNİ
(GİRİŞ-İNCELEME- METİN-DİZİN)**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ÖZKAN**

**HAZIRLAYAN
Ayşegül KARAÖZ
0630205044**

ISPARTA- 2009

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : Türk Dili ve Edebiyatı EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız YÜKSEK LİSANS / DOKTORA Programı öğrencisi
..... Aysegül KARAOĞLU tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI / YAPILMADI**

14.09.2009

Tarih

Prof. Dr. Mehmet COSKUN
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı
Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 14.09.2009 Pazartesi
günü saat 11:00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin CABBAR KULU
..... Hikaye-i Veyysel Karāni (Giriş-İnceleme-Metin-Diyar)
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı
almıştır.

☒ KABUL

☐ RED

☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	<u>Prof. Dr. Osman YILDIR</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ÖZKAN</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Yrd. Doç. Dr. Behset KARACA</u>	<u>[İmza]</u>
Üye		
Üye		

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR**.
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI :

Tarih:

Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

Madde-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

ÖZET
CABBAR KULU, HİKÂYE-İ VEYSEL KARÂNİ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Ayşegül KARAÖZ

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi, 435 sayfa, Eylül 2009

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ÖZKAN

Bu tez, H. 1258/M. 1842 yılında Alevi-Bektâşi bir derviş olan Cabbar Kulu tarafından yazılmış, ali isimli bir şahıs tarafından istinsah edilmiş olan Hikâye-i Veysel Karâni adlı eserin dil hususiyetlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. 19. yüzyılın son dönemlerine ait inceleme ve araştırmalara baktığımızda ortaya konulan çalışmaların azlığı dikkatimizi çekmiştir. Bu çalışma ile bu döneme ait bilgilere bir nebze açıklık getirmek amaçlanmıştır.

Bu tez, son dönem Osmanlı Türkçesine ait bir eser olan Cabbar Kulu, Hikâye-i Veysel Karâni adlı el yazması eserin okunmasını ve incelenmesini içeren bir çalışmadır. Eserin yazıldığı dönemin ses ve biçim özelliklerini ortaya koyabilmek için yapılan bu çalışma giriş, inceleme, metin ve dizin kısımlarından oluşmuştur.

Cabbar Kulu, Hikâye-i Veysel Karâni üzerine yapılan çalışma neticesinde genel olarak şu özellikler çıkarılabilir:

İlk olarak, 19. yüzyıl yazı dilinin ağırlığına rağmen eser sade, akıcı ve anlaşılır bir özellik gösterir.

İkinci olarak, ünlü uyumlarında damak uyumu metinde tam iken dudak uyumu kendini ikili şekilde gösterir.

Üçüncü olarak, yabancı kelimelerin bir kısmında görülen sonda vokal türemesi metnimize orijinallik katmıştır.

Son olarak, eserde hem Eski Anadolu Türkçesine hem de Türkiye Türkçesine dair söyleyişler bir arada bulunur. Bu durumda eserin bir geçiş dönemi eseri olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar kelimeler: Alevilik- Bektaşilik, tasavvuf, Cabbar Kulu, 19. yüzyıl Türk Dili ve ses özellikleri

ABSTRACT
CABBAR KULU, HİKÂYE-İ VEYSEL KARÂNİ
İNTRODUCTION- ANALYSIS- TEXT-İNDEX

Ayşegül KARAÖZ

Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences
Turkish Language and Literature Proffessorship Branch
M.Sc. Thesis, 435 pages, September 2009

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN

The present thesis was composed in order to determine the language features of work entitled Hikâye-i Veysel Karâni which is written by a Alawite-Bektashi dervish named Cabbar Kulu in H. 1258/M. 1842 and reproduced by a person named Ali. The rarity of works written in the late 19'th century captured our attention following some analysis and investigation. By this work, it's aimed to provide a little bit clarification to knowledge that belongs to this period.

This thesis is a work that including the transcript of the text and analysis of work entitled Cabbar Kulu, Hikâye-i Veysel Karâni which is written in the last period of Ottoman Turkish Language. The work is consist of for parts, called, introduction, analysis, text and index, in order to present phonetic and morphological features of the period in which the work was written.

We may exhibit these broad features after all exercises handled upon Cabbar Kulu, Hikâye-i Veysel Karâni:

First of all, despite the intensity of 19'th century literary language, the work has a pure, fluent and comprehensible structure.

Secondly, while palatal harmony which is one of vowel harmony is absolute labial harmony is seen in double forms in text.

Thirdly, the epenthesis which is seen in some foreign words adds text authenticity.

Eventually, dictions from both Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish coexist in text. Insuch a case we can indicate that this is a work of transition period .

Key Words: Alavite-Bektashi, sufism, Cabbar Kulu, 19'th century Turkish Language and Phonetic features.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖN SÖZ.....	vi
K I S A L T M A L A R.....	viii

GİRİŞ

1. Eserin Müellifi ve Telif Tarihi.....	1
2. Eserin Nüshaları.....	1
3. Eserin Konusu.....	2
4. Eserin Dili.....	3
5. Veysel Karāni	4

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME	9
SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	9
I. ÜNLÜLER	10
A. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ.....	10
a. i/e veya e/i değişmesi.....	10
b. ı/u ve ü/ü değişmesi	10
c. u/i ve ü/i değişmesi	11
ç. ı/i değişmesi	11
d. u/a değişmesi	11
e. u/o ve ü/ö değişmesi.....	11
f. ö/e değişmesi	12
B. ÜNLÜ KISALMASI.....	12
C. ÜNLÜ TÜREMESİ.....	12
Ç. ÜNLÜ DÜŞMESİ.....	14
D. BİRLEŞME.....	15
E. ÜNLÜ UYUMU.....	16
1. Damak Uyumu (Kalınlık – İncelik Uyumu).....	16
2. Dudak Uyumu (Düzlük – Yuvarlaklık Uyumu)	17
a. Kelime Tabanlarındaki Dudak Uyumu.....	17
b. Eklerde Dudak Uyumu	18
I. Yuvarlak Vokal Taşıyan Ekler.....	18
II. Düz Vokal Taşıyan Ekler	28
II. ÜNSÜZLER.....	32
A. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	32
1. Tonlulaşma	32
2. Tonsuzlaşma	35
3. Süreklileşme	35
4. Dudaksılaşma.....	36
B. ÜNSÜZ UYUMU	36
C. ÜNSÜZ TÜREMESİ	39

Ç. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ.....	40
D. ÜNSÜZ DÜŞMESİ.....	40
E. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ.....	41
F. HECE DÜŞMESİ.....	41
G. GÖÇÜŞME.....	42
İKİNCİ BÖLÜM	
METİN.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
DİZİN	162
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BİBLİYOGRAFYA.....	420
ÖZGEÇMİŞ.....	424
BEŞİNCİ BÖLÜM	
ÖRNEK TIPKIBASIM.....	425

ÖN SÖZ

Klasik Osmanlı Türkçesinin son dönemlerine rastlayan bir tarihte kaleme alınan Hikâye-i Veysel Karâni isimli eser, dönemin dil hususiyetlerini içermesi, dini öğretileri barındırması ve müellifinin sade, akıcı bir dil kullanması bakımından önemlidir. Eser konuyla ilgilenen tüm meraklılarına kaynak teşkil edecek bilgi hazinesini bünyesinde barındırmaktadır.

Çalışmamız, Giriş- İnceleme- Metin -Dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin müellifi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra eserin tespit edilen başka nüshaları hakkında da bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümü, Ses Bilgisi Özellikleri bölümünden meydana gelmiştir. Bu bölümde eserdeki ses özellikleri örnekleriyle birlikte verilmiştir. Ses özellikleri verilirken Eski Türkçe ve Günümüz Türkiye Türkçesi arasında göze çarpan farklılıklar incelenmiştir. Eser, Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde kaleme alınması itibariyle bazı eklerin dudak uyumuna girdiğini bazılarında ise hala uyuma geçiş özelliği gösterdiği görülmüştür.

Çalışmamızın üçüncü bölümünü Çeviri-Yazılı Metin oluşturmaktadır. “Türk İlmî Transkripsiyon Sistemi” esas alınarak metin yazıya geçirilmiştir. Milli Kütüphane yazmalar koleksiyonunda bulunan 06 Mil Yz A 1660 arşiv numaralı Hikâye-i Veysel Karâni ismiyle kayıtlı nüshadan faydalanılmıştır. Milli Kütüphanede bulunan eserin mikrofilmde eksik sayfa çekimlerine rastlanmıştır. Bunlar metin içinde dipnot olarak gösterilmiştir. Kelimelerdeki imla hataları veya imla farklılıkları dipnotla gösterilmiştir. Eksik kısımlara rastladığımız zaman ise köşeli parantez ile belirterek eksikliği gidermeye çalıştık.

Son bölüm olarak ele aldığımız dizin kısmı ise kelimelerin dizini olarak şekillenmiştir. Eserdeki kelimeler aldıkları ekler ile birlikte alfabetik sıraya konulmuş olarak siz değerli okuyucuların istifadesine sunulmuştur. İkili şekillere rastlanan

kelimelerde bk. (bakınız) kısaltması ile birbirlerine gönderme yapılmıştır. Anlamını bulamadığımız kelimeler soru işaretiyle (?) gösterilmiştir.

Edebiyat çevreleri tarafından yeni yeni keşfedilmeye başlanan Klasik Osmanlı Türkçesi devresine çalışmamız ile katkı sağlamak amacıyla bu çalışmayı kaleme aldık. Hem dil hususiyetleri hem de dini içeriği bakımından bol malzemeye sahip olan bu eseri elimizden geldiğince tetkik etmeye çalıştık. Eksiklerimizi ve hatalarımızda iyi niyetinize sığındık.

Çalışmamıza engin bilgileriyle katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Osman Yıldız ve Yrd. Doç. Dr. Selami Turan’a; sabır ve anlayışla her türlü konuda desteğini hissettiğim değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Özkan’a; her türlü desteklerini ve yardımlarını gördüğüm başta ailem olmak üzere emeği geçen bütün dostlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

AYŞEGÜL KARAÖZ

KISALTMALAR

A.	: Arapça
age.	: Adı geçen eser
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DLT	: Divanü Lugati't-Türk
e.a.	: Eser adı
Erm.	: Ermenice
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
Hız.	: Hazreti
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
Rum.	: Rumca
Rus.	: Rusça
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ş.a.	: Şahıs adı
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vr.	: Varak
y.a.	: Yer adı
Yun.	: Yunanca

GİRİŞ

1. Eserin Müellifi ve Telif Tarihi

Eserin müellifi olarak Cabbar Kulu hakkında kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamaktadır. Fakat Cabbar Kulu'nun kaleme aldığı diğer bir eser olan Kitâb-ı Cabbâr Kulu¹'nda müellifin Üveysi-Bektaşî dervişi olduğu anlaşılmaktadır.

Eserin yazılış tarihi metnin sonunda Hicrî 1258 (1842) olarak geçmekle birlikte Milli Kütüphane kayıtlarında istinsah tarihi 1287(1870) olarak geçmektedir.

2. Eserin Nüshaları

a. Gümüşhacıköy/Beden Nüshası

Bu nüsha, Amasya/Gümüşhacıköy/Beden Köyü'nde ikamet etmekte iken Hakk'a yürümüş olan Durmuş Topal (Dede)'ye aittir. Nüshanın dijital fotoğrafları çekildikten sonra, orijinal nüsha Durmuş Topal'a iade edilmiştir. Nüshanın sonundaki kayda göre istinsâh tarihi Hicrî 1258'dir. İlk yaprakta “Hâzâ Kitâbü Hasenü'l-Hüseyn” ibaresi yazılıdır. Baş tarafta içindekiler kısmı bulunmaktadır. Nüsha, 115 varaktan oluşmaktadır. Sayfalar numaralandırılmıştır. 15 satır halinde ve harekesiz olarak yazılmıştır. Eserin sonundaki ifadelerden, kitabın Mustafa Ağa ismindeki bir şahıs tarafından yazdırıldığı anlaşılmaktadır.

b. Hamamözü/Yemişen Köyü Nüshası

Bu nüsha, Amasya/Hamamözü/Yemişen Köyü'nde ikamet etmekte iken Hakk'a yürümüş olan İsmail Göktaş'a aittir. Nüshanın dijital fotoğrafları çekildikten sonra sahibine iade edilmiştir. Nüshanın sonunda istinsâh tarihi kaydedilmemiştir. İlk yaprakta, yazı şekline bakıldığında sonradan yazıldığı anlaşılan “Hâzâ Cabbâr Kulu Kitabı” ibaresi bulunmakdadır. Nüsha, 173 varaktan oluşmaktadır. 15 satır halinde ve harekesiz olarak Veli Hoca isminde bir kişi tarafından yazılmıştır.

¹ Osman Eğri, *Kitab-ı Cabbar Kulu*, Diyanet Vakfı, Ankara 2007.

c. Dodurga/Mehmet Dede Tekke Köyü Nüshası

Bu nüsha, Çorum/Dodurga/Mehmet Dede Tekke Köyü'nde ikamet eden Eyüp Öztürk(Dede)'nin özel kütüphanesinde bulunmaktadır. Eserin dijital fotoğrafları çekilerek, orijinal nüsha Eyüp Öztürk'e iade edilmiştir. Nüshanın sonundaki kayda göre istinsâh tarihi, Hicrî 1165'tir. İlk yaprakta "Hâzâ Kitâbü Hasenü'l-Hüseyin" ibaresi yazılıdır. Cabbâr Kulu Kitabı, bu nüshanın 131 varlığını oluşturmaktadır. Nüshanın geri kalan kısmında "Hikâye-i Ebu'l-Hicen" (vr. 132b-146b) ve "Menâkıb-ı Veyse'l-Karanî" (vr. 147b-174b) yazılıdır. Kitâb-ı Cabbâr Kulu, 13 satır halinde ve harekeli yazılmıştır. Sayfalar numaralandırılmamıştır. Her sayfanın alt köşesine, takip kelimesi yerleştirilmiştir. Bâb başlıkları kırmızı mürekkeple belirtilmiştir.

ç. Milli Kütüphane Nüshası

Bizim ele aldığımız nüsha Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1660 numarada kayıtlıdır. Ali isiminde bir kişi tarafından kaleme alınmıştır (92a/14). Bu nüshanın özellikler ise şöyle özetlenmiştir: Türkçe, harekeli nesih hatla, 230 x 160- 190 x 120 mm. ölçüsünde, 19 satırlı, 92 varak, sırtı bez harap halde mukavva bir cilde sahiptir. Baştan eksik, sözbaşları kırmızı, yaprakları rutubet lekeli taş filigranlıdır. Eserin nüshası 1b-22b arasında 15 satırla yazılmış daha sonraki varaklarda ise 17 satıra çıkmıştır. 29a-29b sayfalarında ise satır sayısı 16'dır. 41b ve 42a sayfaları mikrofilmde bulunmamaktadır. Tahminen sayfaların çekilmesi unutulmuştur.

Eserin ismiyle benzerlik gösteren fakat muhteva yönünden farklı üç esere daha rastlamaktayız. Bunlardan ilki Milli Kütüphane'de bulunan Menâkıb-ı Veyse'l Karânî isimli 06 Mil Yz A3656/3 numarasıyla kayıtlıdır. Hikâye-i Üveys el-Karanî ise 06 Mil Yz. A 3158/4, bir diğer ise Hikaye-i Veysel Karani Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 42 Kon 5490/2 numarasıyla kayıtlıdır.

3. Eserin Konusu

18. yüzyılda Türk edebiyatında, önceki asırlara göre büyük bir gelişme görülmez. Bu dönemde divan şiirinde mahalli konuları ele alıp işleme eğilim artmış; bir

mahallileşme ve sadeleşme cerayanı doğmuş ve İran edebiyatının tesirleri gittikçe azalmıştır.²

Eserimizin istinsah tarihi olarak verilen yıldan yola çıkarak görüyoruz ki 19. yüzyıl eseri olan bu eser de bir önceki devirden izler taşımaktadır. Eser dini, tasavvufi içerikli bir muhtevayı bünyesinde barındırmaktadır.

Dervişlikten, derviş olma yolundaki zorluklardan, dinin gereklerinden, neyin günah neyin sevap neyin doğru neyin yanlış olduğundan bahseder. Bu dersleri vermek için kimi zaman benzetme yollarına giderek Allah'ın yarattıklarından dünya üzerinde var olan taş, toprak, kurt, kuş, derya, dağ, yıldız vb. birçok şeyi dervişle konuşturur. Derviş kimi zamanda doğruyu öğrenmek için bazı kişilerden yardım alır. Bunların içinde Hz. Muhammed, Hz. Ali, Selmani Farisi, Hacı Bektaş Veli, Veysel Karani ve sahabe olduğunu tahmin ettiğimiz Belganni' den din ile ilgili bilgiler alır. Tasavvufla ilgilenenlerin bir solukta okuyacağı bir eser olarak tanımlamak çok doğru olacaktır.

4. Eserin Dili

Eski Oğuz Türkçesinin dil özelliklerinin hemen tamamı Osmanlı Türkçesinin başlarında da devam eder. Bu özellikler 16. yüzyıl sonlarında başlayan ve 18. yüzyıla kadar devam eden bir süreç içinde Bugünkü Türkiye Türkçesinin özellikleriyle yer değiştirir. Ancak bütün değişimler aynı zamanda başlayıp aynı zamanda bitmez. Bazı özellikler 18. yüzyılın sonlarına ve hatta arkaik olarak 19. yüzyıl içlerine kadar sürer.

Ses ve biçim özellikleri bakımından Osmanlı Türkçesindeki durumu şöyle de ifade etmek mümkündür: Osmanlı Türkçesinin ilk asırları eski Oğuz Türkçesiyle, son asırları Bugünkü Türkiye Türkçesiyle aynıdır.³

Eserimizde göze çarpan en önemli ses özelliği dudak uyumunun bulunmayışıdır:

² Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul 2000, s. 45.

³ A. Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Ankara 2006.

baldur “baldır” 91a/8, canlu “canlı” 39b/2, semüz “semiz” 31a/9, yaşduķ “yastık” 26a/1, kuvvetlü 46a/12, yimişşüz 33a/15, ‘aķıldur 44a/15, esbābıñuzuñ 53a/8, ‘avnuñ 90b/13, buluduñ 12b/2, itdüm 72a/13, eyledüm 72a/17, ķavşurdı 84b/5.

Metnimize has bir özellik olarak karşımıza çıkan diğerk bir ses olayı ise yabancı kökenli kelimelerin son seslerinde ünlü türemesidir. Bu kelimelere metin içinde kimi zaman yalın halde bulunurken kimi zaman ünlü türemesine uğramış olarak da rastlamaktayız:

halkı itdi 29b/4, hıfzı eyleye 28b/2, hükmi ider 22b/3, nehyi itdügi 23a/14, terki ider 44b/10, zıkrı itdüklerimizi 34a/8.

5. Veysel Karāni

Hız. Veysel Karani'nin 555-560 yılları arasında doğduğı tahmin edilmektedir. Doğum yeri Yemen'in Karen Köyü'dür. Soyu Yemen Kabilelerinden Muradoğulları'ndan gelmektedir. Babasının ismi Amir'dir. Kendisinin asıl ismi Üveys Bin Amir-i Karenî'dir. Karen Köyü'nün bir mutlu seherinde dünyaya gelen küçük Üveys, Muradoğulları'ndan Amir'in mütevazı evini mutlulukla doldurur. Dört yaşında iken babası vefat eder. O, annesinin başka kimsesi bulunmadığından bin bir güçlkle herhangi bir tahsil görmeden, semavi dinlere ve kitaplara ait herhangi bir bilgisi olmadan büyür. Üveys büyüdükçe kendisinde doğuştan mevcut olan Tek Tanrı'ya İnanç hissi de gelişir. Onu kimse anlamaz, söylediklerine güler, alay ederler. Kendisini anlayan, dinleyen, derdine ortak olan tek insan annesi idi.

Gönlü ulvi hislerle kaynaşan ve artık çalışıp annesine bakabilecek çağa gelen genç Üveys, bir iş aramaya koyulur. Sonunda kendisine en uygun işi seçer. Kendisiyle alay eden, kendisini anlamayan insanlardan uzaklaşmak ve kendi iç dünyasıyla başbaşa kalabilmek için deve çobanlığı yapmaya başlar. Hız. Veysel Karani deve çobanlığı yapmaya başlayınca ihtiyar ve hasta annesi

olmasa deve otlatıldığı sakin vadilerden Karen'e inmeyi hiç istememektedir. Kendi uzletgahında Allah ile başbaşa kalmaktan bir an olsun ayrılmak istememektedir. Artık Hz. Veysel Karani'nin ufku öyle geniş, aydınlık, gönlü öyle duyarlıdır ki, her an bir kurtarıcının haberini beklemektedir. Ve beklediği kutlu haber çok geçmeden kendisine ulaşır. Bu haber Allah'ın son Peygamberi Hz. Muhammed'in zuhur ettiği ve insanları Hak Din davet ettiği haberidir. Hz. Veysel Karani bu haberi duyunca hiç kimsenin irşad ve teşviki olmadan Müslüman olur, İslam'a ve Hz. Muhammed'e gönülden bağlanır. Annesine de Kelime-i Tevhid i bizzat kendisi öğretir. Hz. Veysel Karani Müslüman olunca yüce peygamberin nurlu yüzünü görebilmek aşkıyla yanar tutuşur. Hz. Veysel Karani, Allah Resulü'nü görme arzusunu birkaç defa pek sevdiği annesine açarsa da, çok ihtiyar ve âmâ (kör) olan annesi, kendisine bakacak kimse olmadığından izin vermez. Hz. Veysel Karani'nin yaşı kırk ın üzerine gelir. Oğlunun gönlünde patlayan yanardağları çok iyi hisseden anne, çaresiz ancak Medine'ye gidip hemen gelmek, Hz. Peygamber'i orada bulamayacak olursa teşriflerini beklemeden dönmek şartıyla kendisine izin verir.

Gönlü Allah aşkıyla, Peygamber muhabbetiyle dolu olan Hz. Veysel Karani, izin alınca durmaz ve Medine yollarına koyulur. Issız vadiler, dağlar, tepeler, kızgın çölleri aşar ve Peygamber beldesi Medine ye ulaşır. Hz. Peygamber in evine giden Hz. Veysel Karani, Peygamberimizi evde bulamaz. Peygamber Efendimiz o sırada Tebuk Seferi ndedir. Peygamberimizi bulamayınca çok üzülür. Hz. Veysel Karani, annesine verdiği sözü hatırlar. Hz. Aişe (R.A ye Kainatın efendisine selamımı söyleyiniz. Cennet sabahlarını andıran mübarek yüzlerini doya doya görmek isterdim. Lütfen, içimin aşk-ı Muhammed i (S.A.V.) ile yandığımı, gönlümün bitmez niyazını bildiriniz Diyerek ayrılır ve tekrar Yemen yolunu tutar.

Peygamberimizin vefatından sonra Hz. Ali ve Hz. Ömen Üveys'i bulur ve Peygamberimizin vasiyeti üzerine Hırka-i Şerifi Hz. Veysel Karani'ye verirler. Peygamberimizin hırkasının Hz. Veysel Karani'ye verilmesinden sonra ve Peygamberimizin O nun hakkındaki övgülerinin duyulmasından sonra Hz. Veysel Karani'nin gözünde değeri artar, herkes ona hürmet eder.

Hz. Ali'nin halifeliği sırasında iki Müslüman grup arasında çıkan Sıffin Savaşı'nın hazırlıkları esnasında Hz. Ali tarafında, safında savaşa katılması ricasıyla Medine ye davat edilirler. Memnuniyetle bu davete icap eden Hz. Veysel Karani hemen Medine ye hareket ederler, daha sonra da Hz. Ali nin yanında Sıffin Savaşı na katılırlar. Sıffin Savaşı esnasında Veysel Karani de yaralanarak, Hicret in 37. senesinde (Miladi 657) Şevval ayının 18. günü Fırat Nehri kenarında savaş meydanında şehit olur.

Sıffin Savaşı'nda şehitlerin büyük çoğunluğu savaşın olduğu yerde toprağa verildi. Şehitlerini memleketlerine götürmek isteyenler için tabutlar yaptırıldı. Şehitlerin içinde Hz. Veysel Karani de vardı. Mübarek naaşı için üç ayrı kabile toplanmış ve sahip çıkmışlardır. Şehit birdi, ancak sahipleri üçtü. Saatlerce tartıştılar. Ne var ki, hiçbir kabile diğerini tatmin edip inandıramadı. Sonunda iş Hz. Ali ye ulaşınca O, olayı islami açıdan anlatmaya çalıştı. Hz. Veysel Karani nin köken itibariyle Yemen li olduğunu ve Yemenlilere verilmesi gerektiğini belirtti. Ancak, diğer iki kabile bu teklife razı olmadılar. Hz. Ali kur a çekme teklifinde bulundu ise de buna da razı olmadılar. Bunun üzerine Hz. Ali Peki, dedi... Veysel Karani'nin mübarek naaşını ben korumaya alıyorum... Yarın görüşürüz. dedi ve her üç kabile başkanları dağıldılar. Hz. Veysel Karani son kerametini gösterdi ve sabah kalktıklarında her üç kabilenin tabutlarında da görüldü. Her kabile birbirinden habersiz naaşın kendilerine verildiğini zannederek sessizce naaşı alarak, biri Yemen yolunu, biri Şam yolunu, biri de Bitlis yolunu tuttu.

Allah aşkının potasında eriyen Veysel Karani Hz'nin kerameti böylece yeni olayların çıkmasını önler. Rivayetler O nun şahadetini ve kerametini böyle anlatır. Ancak, her şeyi bilen yüce Allah tır. O nun defni ve mezarıyla ilgili anlatılanlar birer rivayete dayanır. Nereye ve nasıl defnedildiği konusunda kesin bir bilgi yoktur. Nerede olduğunu ancak yüce Allah bilir.⁴

6. Bektaşilik

Bektaşilik, Hacı Bektaş-i Veli'nin adına kurulmuş olan bir alevi sufi tarikatıdır. Bu tarikata mensup kişilere (el alarak ya da diğer bir deyişle nasip alarak bu örgütlenmeye katılan kişilere) Bektaşî denir. Bektaşilik hümanist esaslı bir öğretilerdir. Öğretinin odağında "insan" vardır. Amacı, İnsan-ı Kamil olarak tanımlanan, olgun, yetkin insana ulaşmaktır. Bu ise bir eğitim sürecini gerekli kılar. Hacı Bektaş'ın Türk dünyasının felsefesine çok büyük katkıları olmuştur. En önemli ve tasavvufu kısaca anlatan özlü sözü, "*Eline, beline, diline hakim ol*" sözüdür. Hacı Bektaş-ı Veli'nin halen yaygın olarak kullanılan birçok özlü sözü bulunmaktadır. Öncelik yol kurallarındadır. "Hatır kalsın, yol kalmasın" diyerek bunu açıklarlar.

Bektaşilik Tarikatı'nın kuruluşunda geçirdiği süreç, kurucusunun kim veya kimler olduğu, bu süreçte Hacı Bektaş'ın konumunun ne olduğu, tarikatın Piri mi, yoksa kurucusu mu olduğu, Balım Sultan'ın tarikata nasıl bir yapı kazandırdığı yüzyıllar geçmesine karşın hala tartışmalıdır. Öteden beri bu konuda yazarların çoğunluğu, Hacı Bektaş'ın tarikatın kurulma işlemini gerçekleştirmediği ancak, kurulmasına yol açan süreci başlattığı dolayısıyla de onun ardıllarınca kurulan tarikatın da "Piri" olduğu kanısındadırlar. Bektaşiliğin kurumsallaşma sürecinin tamamlanmasının XVI. y. yılda Balım Sultan tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürerler. Jacop, Tschudi, Şemseddin Sami Bey gibi eski yazarlardan tutun, Ahmet Yaşar Ocak, Belkıs Temren gibi günümüz yazarlarına kadar birçok araştırmacı bu görüştedir.

⁴ www.mynet.com

Bektaşiler 1826'ya kadar Osmanlı devletinin en gözde ordusu Yeniçeri Ocakları'nın manevi liderleriydi. "Vaka-i Hayriye" diye isimlendirilecek olan bir karar ve hareketle 15 Haziran 1826'da Yeniçeri Ocakları Sultan II. Mahmut tarafından ortadan kaldırıldı.Yeniçeriler kaldırılınca Bektaşî dergahları(tekke ve cem evleri) kaldırıldı ve yıkıldı çoğu Cami'ye çevrildi sonra Bektaşî postuna Nakşibendi şeyhleri getirildi zamanla Bektaşî öğretisini öğrenen Naksileri Bektaşî'liğe geçmişlerdir o kadar çok geçmeler devlette başlamıştır ki padişah önünü alamamıştır.Osmanlı Devleti döneminde Özellikle Balkan topraklarında Bektaşilikten başka tarikat tutunamamıştır,fakat II. Mahmut dönemiyle birlikte Bektaşilerin dışında Nakşi-Bektaşileri ortaya çıkmıştır,bunlar Bektaşiliğin ritüellerini kaldırmamakla birlikte Sünni ritüeller eklemişlerdir,Örneğin cem ayinine geçilmeden önce secde namazı kılma,Muharrem orucuyla birlikte Ramazan orucuda tutma vs.,Nakşi Bektaşiliği özellikle Bulgaristan'da Şii-İran misyonerlerinin kendilerine çok uygun bir ortam bulmalarına sebep olmuştur.

Günümüz Bektaşileri Atatürk ve ilkelerine bağlılıklarıyla kendilerini tanımlarlar. Dolayısıyla, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte, yaşam tarzı olarak isteklerinin pek çoğu karşılandığı için artık "tarikat" adıyla anılmaktan gönüllü olarak vazgeçmişler ve işin özünde yatan şekilde, "kendi yol ilkelerine bağlı olduklarını" vurgulamak üzere kendilerini "yol ehli" olarak tanımlamayı tercih etmişlerdir. Yapılanmalarını ise, sembolik olarak korumuşlardır. İlkelerine bağlılıkları, yollarına bağlılıkları demektir. İlkelerinin her biri Cumhuriyet'le ve Atatürk İlkeleriyle uyumludur. Özgür ve düşünen beyinler isterler. Bağınazlıktan uzak, incitici olmadan hicvedebilen, Tanrı'ya sevgiyle yaklaşan bir anlayışı benimseyen felsefelerini uzun bir dönem içinde ince ince işlemişlerdir. Bu felsefenin ürünü olan kadınlı erkekli birçok Bektaşî şairi yetişmiştir ve Türk edebiyatı içinde önemli yerleri vardır.

İNCELEME

SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

I.ÜNLÜLER

A. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

Türkçede gerek kelime köklerinde gerekse eklerdeki ünlüler çeşitli sebeplerle değişmektedirler. Ancak bu değişikliklerin hangi sebeplere dayandığı tam olarak açıklığa kavuşturulmuş değildir.⁵ Metnimizde görülen belli başlı ünlü değişimleri şunlardır:

a. i/e veya e/i değişmesi

Metnimizde i’li olan, günümüz Türkiye Türkçesinde ise e’li olan kelimeler şunlardır:

bilim “belim” 25a/9, bilki 69a/9, bilkim 69b/6, billetdiñ 25a/6, biş 16a/15, biyin 55a/1, di- 27a/6, dir11a/9, dinür 33a/14, gice 21b/4, giçdim 30b/5, giçindi 38b/2, girü 44b/13 irişmez 91b/3, irkekli 29b/10, ışıkden 88a/6, itdikden 18b/3, iyi 14a/14, kiçi 31a/8, virdi 2b/2, yidükçe 59b/15, yidi 8a/14, yidinci 39a/13, yidirdi 35b/4, yigdür 46a/15, yıl 10a/13, yimiş 35b/13, yirde 1b/13, yitimlere 86a/7, yitmiş 8b/5.

Metnimizde e vokali taşıyıp günümüz Türkiye Türkçesinde i vokaliyle görülen kelimeler şunlardır:

eylik 63b/10, geydirdi 35b/4.

b. ı/u ve ı/ü değişmesi

Metnimizde görülen örnekleri şunlardır:

ayrul- 81a/6, azdur- 31b/4, azu 88b/1, ğaykuda 69b/13, kavşurdı 36a/15, unutsa 53a/2, uyumak 18a/7.

⁵ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İst. 2000, s. 99.

c. u/ü ve ü/i değişmesi

Eski Türkçede u veya ü vokali taşıyıp metnimizde i vokalli olan kelimelerimiz şunlardır:

dibi 6b/12, gümüştür 47b/1, işde 51a/5.

ç. ı/i değişmesi

Eski Türkçede inan- şeklinde olan fiili metnimizde ince ünlülü okuduk:

inanıp 18b/3.

d. u/a değişmesi

Eski Türkçede u vokali taşıyıp metnimizde a vokali görülen kelime şudur:

ortası 59b/10.

e. u/o ve ü/ö değişmesi

Arap harfli yazıda Türkçenin yuvarlak ünlülerini göstermek için değişik işaretler yoktur. Türkçenin o, ö, u, ü ünlüleri ötre, vav veya ötreli vav ile gösterildiğinden ilk hecedeki bu ünlülerin dar veya geniş olduklarını imladan çıkarmak mümkün değildir.⁶ Bu bakımdan ilk hecedeki yuvarlak ünlülerin bugünkü şekillerinin ne zaman teşekkül ettiği hususu kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu teşekkülün eski devirlerde mümkün olabileceği gibi, ağız tesirleri ile yeni olabileceği de düşünülebilir. Bazı kelimelerdeki o ve ö'lerin Rumeli ağzının etkisiyle u ve ü olduğunu düşünen araştırmacılar⁷ Teşekkülün yeni olduğu görüşündedirler. Ancak i/e meselesinde olduğu gibi ikili şekillerin yan yana

⁶ Abdurrahman Özkan, *Meḥekkü'l-İlim ve'l-Ulemā (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım)*, Isparta 2009, s. 125.

⁷ Mecdut Mansuroğlu, "Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi" *TDAY Belleten* 1956, s. 137.

bulunması, 15. yüzyılda teşekkül etmeye başlayan yeni yazı dilinin ağızlardan ayrı bir gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.⁸

Bu gibi sesleri okurken eski şekillere bağlı kalmakla beraber, bazı gelişmeler bakımından metnimizin bugünkü yazı dilimize yaklaşan durumunu da göz önünde bulundurduk.

Metnimizde dar ünlülü olarak okuduğumuz kelimeler şunlardır:

büyür 33a/5, büyük 18b/15, güzel 27b/17, uğradı 20a/8, uymadılar 37a/15, uyanık 62a/17, uyar 90a/15, yukarı 39a/14, yürümek 53a/2.

f. ö/e değişmesi

Metnimizde görülen örneği şudur:

gevdem 82b/9.

B. ÜNLÜ KISALMASI

Metnimizde alıntı kelimelerde ünlü kısalmasını olduğu örnekler şunlardır:

ahret (< āhiret) 5b/108, destır (<destūr: F.) 88b/2, hoca (<hāce: F.) 27, peyķamber (< peygāmbere: F.) 30b/1.

Aslında uzun ünlü bulunmayan bazı kelimeler, metnimizde uzun vokalli yazılmıştır:

menzıl 49b/15, mürşid 36a/6, żarār 47b/2.

C. ÜNLÜ TÜREMESİ

Metnimizde yabancı asıllı kelimelerde ortada ünlü türemesi görülmektedir. Bunun sebebi, Türkçede yan yana bulunmaları mümkün olmayan ünsüzlerin yabancı

⁸ Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyas, Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük*, Ankara 1993, s. 86.

asıllı kelimelerde yan yana bulunmalarıdır. Böylece söyleyişteki zorluğu gidermek için, yabancı asıllı kelimelerde ortada ünlü türemesi sıkça görülen bir hadisedir.⁹

‘aķıl 7a/3, aşıl 2b/3, ‘āşık 58b/4, buğuz 18b/8, dāhil 15a/7, ecil (< ecl: A.) 27b/13, emir 35a/9, fā‘ il (< fa‘ l: A.) 71b/15, fi‘ il 91a/15, fikir 26b/3, ğusul (< ğusl: A.) 63a/4, hışım (< hışm: F.) 89a/4, hüküm (< hük m: A.) 16b/4, ‘ ilim 4b/11, kabir 77a/7, kisib 43b/1, kişif 61b/10, kütub 84b/11, küfür 25a/6, meyil 51a/3, nefis 52b/7, ‘ömür 40a/10, ‘özür 11a/5, pişimān 43a/5, rızık 90a/15, şabır 16b/9, şekil 28b/3, şükür 43a/4, tıfıl 30b/4, ‘ucub 3a/2, vakit 16a/15, zikir 24a/5, zulüm 59a/11.

Metnimizde yabancı kelimelerin bir kısmında sonda vokal türemesini görüyoruz. Bu özellik metnimize orijinal bir özellik kazandırmıştır. Bazı örnekleri şunlardır:

emri ider : Andan sonra Allāh Ta‘ālā emri ider. (55a/3)

fikri ider : Ya Allāh ismini zıkr ider ya düşünür fikri ider. (81b/12)

halkı itdi : Allāh Ta‘ālā beni toprağın üzerinde halkı itdi. (29b/4)

hıfzı eyleye : Anın şerrinden ümmet-i Muhammed’i ve cümlemüzi hıfzı eyleye. (28b/2)

hükmi ider : Biri dahı oldur ki ğaybete hükmi ider. (22b/3)

nehyi itdügi : Hāk Ta‘ālā’nın nehyi itdügi şeylerdür. (23a/14)

terki ider : Kişi çıkmaz terki ider. (44b/10)

zikri itdüklerimizi : Biri eti yinür biri yinmez ve bu zikri itdüklerimizi işiddüñ. (34a/8)

zulmi iden: Ya katı bek sürer ya başına vurur zulmi iden işde böyle ider. (51a/5)

⁹ Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 88.

Ç. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Ünlü düşmesi, kelime bünyesinde var olan bir ünlünün çeşitli sebeplerle kaybolması, seslendirilmemesidir. Kelimede heceyi ünlü sesler oluşturduğu için ünlü sesler oluşturduğu için ünlü düşmesi olayında aynı zamanda bir hece düşmesi meydana gelmektedir.¹⁰

ağız : ağız 38a/4, ağızumuzu 71a/5
beñize- : beñzemez 25b/4, beñzer 5a/8
boyun : boynum 89b/11, boynına 14b/9
buyuruğ : buyruğ 71b/14
eyt- : eydür 1b/12
eyülik : eylik 63b/10
göñül : göñli 26a/16, göñlinden 26a/13
içün : haqqı-çun 88b/7, selâmetligi-çün 92a/6
ile : kuvveti-y-le 19a/2
kavşur- : kavşurdu 36a/15, kavşurdım 78a/11
koyın : koynuna 20b/9
oğul : oğlumuz 7a/5, oğlu 54a/11
uyuku : uyku 6a/5
yañılış- : yañılış 6b/1

i- fiilinin düşmesi ile oluşan bazı örnekler şunlardır:

idi : beñzerdi 15b/12, bulurdu 15b/14
imiş : Örnek yoktur.
ise : ağılarsañ 32a/9, alsam 35a/3
iken : dirken 13a/12, dönerken 36a/14

¹⁰ Musa Duman, *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyet-name*, İstanbul 2000, s. 75; Abdurrahman Özkan, *Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Isparta 2009, s. 129.

D. BİRLEŞME

Birleşme, sürekli birlikte kullanılan kelimelerin geçirdikleri değişikliklerden sonra yeni bir şekil alması ve tek kelime olmasıdır.¹¹ Önceki kelimenin ünlü ile bitip sonraki kelimenin ünlü ile başlaması durumunda meydana gelen birleşmeyi bazı araştırmacılar *geçişme* olarak nitelendirirler.¹² Metnimizde geçen bazı örnekler ise şunlardır:

ancak < an-ça + ok: 2a/14, 35a/2

böyle < bu + eyle: 6a/3, 27a/10

değil, degül < tağ + ol: 2a/12, 26b/12

kendi < kendöz < kentü + öz : 3a/1, 7b/14

kimse < kim ise < kim + erse: 1b/14, 5b/8

kimesne < kim +ise + ne < kim erse ne: 15a/7

kimsene < kim + erser + ne: 13b/15

nesne < ne + ise ne < ne + erse + ne: 84b/6

neyle- < ne eyle- : 14a/6, 27b/3

niçün < ne + içün: 28a/16, 29b/3

nider- < ne + ider- : 24a/4

nire < ne + ara: 76a/3, 83b/13

n'ol- < ne + ol- : 58b/5, 23b/17

ora < ol + ara: 55a/10

öyle < o + ile: 1b/8, 6a/8

şoñra < şoñ + ara: 7b/1, 9a/1

şimdi < şu + imdi < şu + emdi < şu + amtı: 6b/6, 10a/10

şol < şu + ol: 27a/14, 32b/5

¹¹ Osman Nedim Tuna, *Türk Dil Bilgisi(Fonetik ve Morfoloji)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları: 3, Malatya 1986, s. 44.

¹² Gürer Gülsevin – Erdoğan Boz, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara 2004, s. 100.

şöyle < şu + eyle: 35a/3, 75a/17

taşra < taş + ara: 16b/14, 18b/10

yalıñuz < yalıñ + öz: 26b/16, 33a/3

yohsa < yok + ise < yok erse: 34a/2, 34b/1

E. ÜNLÜ UYUMU

1. Damak Uyumu (Kalınlık – İncelik Uyumu)

Metnimizde kelime tabanlarında damak uyumu tamdır. Eklerde de damak uyumunu tam olarak görmekteyiz fakat bazı ekleri aldıkları zaman uyumun bozulduğu tespit edilmiştir.

Metnimizde inan- kelimesinin ilk ünlüsü ince okunmuştur:

inan- < inan- 10b/12, 11b/5

Günümüz yazı dilinde uyuma girmeyen Türkçe kelimeler metnimizde uyuma bağlı olarak kullanılmıştır:

ana “anne” 54b/7, dahı “dahi” 3b/9, ıanķı “hangi” 12a/10, ıardaş “kardeş” 43b/11.

-ki aitlik eki: Aidiyet eki olan, getirildiği kelimeyi sıfat yapan –ki eki bugün kök vokale uymaz, daima incedir. Eski Türkçe devresinde ve Eski Türkiye Türkçesinde bu ekin kalın şekli mevcut olduğu halde, bugün sadece ince şeklinin bulunmasını, Farsçadan dilimize geçen ve çok kullanılan “ki” bağlama edatı ve nispet zamirinin tesiriyle izah etmek mümkündür.¹³

“ıanķı” kelimesinde kalıplaşmış olarak bulunur:

ıanķı 12a/10, ıanķısı 47b/13, ıanķısın 49b/12.

Metnimizdeki diğer örnekleri şunlardır:

ağzındaki 57a/7, altındaki 56b/1, alçakdaki 28a/4, dibindeki 45a/15, elindeki 57b/4, evvelki 77a/2, gökdeki 33b/5, gözündeki 48b/11, içerüki 18b/10, ıucağımdaki

¹³ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara 2005, s. 42.

30b/7, maḥşerdeki 27a/1, meclisdeki 57b/10, tarafındaki 40a/17, üzerindeki 84a/17, yanındaki 84a/17, yirindeki 21b/4, yücedeki 28a/4, yüzündeki 50b/7.

-ken zarf fiil eki: Günümüz Türkiye Türkçesinde olduğu gibi metnimizde de -ken zarf fiil eki ince ünlüdür:

dururken 51a/12, okurken 74a/6, olurken 79a/5, otururken 51a/12, sağiken 89a/11, тұrurken 82b/9, yatarken 83a/1, sükût iken 51b/14, var iken 65b/6.

-lik / -luk yapım eki: Bu ek metnimizde bazı yabancı kelimelere kalın ünlülü eklenmiştir:

cünûnlıkda 81b/4, dostlık 26a/12, düşmānlık 63b/11, evliyālık 32b/13, fesādlığı 52b/11, şahidlığı 13b/15, bey-namāzlık 70b/8, dünyālık 43b/2, ırğadlık 5a/3, müslimānlık 32b/16, ğammāzlık 22a/12, hırsızlık 38b/16.

Aşağıdaki örneklerde ek ince ünlülü kullanılmıştır:

ġāfillik 6a/8, kāhinlik 35b/3, dervīşlik 17b/5, gāzīlik 10b/5, kāfırlık 17b/15, kāhillik 6a/8, münkirlik 9b/14, peygamberlik 40a/11, evliyālık 32b/13

Ek, kelime köküne eklenirken uyuma ters düştüğünü görüyoruz: añlamaqlık 52a/3, eksikliğinden 67b/2.

2. Dudak Uyumu (Düzlük – Yuvarlaklık Uyumu)¹⁴

Diğer tarihi Batı Türkçesi metinlerinde olduğu gibi, metnimizde de henüz bu uyumun varlığından¹⁵ söz edemiyoruz.

a. Kelime Tabanlarındaki Dudak Uyumu

Yuvarlaklık-düzlük bakımından vokal uyumunun Türkçenin ilk devirlerinden beri umumileşip sağlam kaideler olarak ortaya çıkmadığı malumdur. Eski Türkiye

¹⁴ Bu konuda geniş bilgi için bk. Abdurrahman Özkan, “Mehekkü’l-İlim ve’l-Ulemā İsimli Eserde Dudak Uyumu”, *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Isparta 2008, s. 479-496.

¹⁵ Osman Yıldız, *Şeyyad Hamza, Yûsuf u Zelîhâ, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler*, Akçağ Yay., Ankara 2008.

Türkçesinde ise, bu hal devam etmekte, ayrıca eski ve yeni yazı dilimizden farklı olarak birçok kelimelerde bir yuvarlaklaşma kendini göstermektedir.¹⁶ Bu yuvarlaklaşma hadisesini -ğ ve -g'lerin düşmesi sebebiyle, dudak konsanantları sebebiyle, yapım eklerindeki yuvarlak vokal sebebiyle sınıflandırmak mümkündür. Metnimizde dudak uyumu bulunmayan kelime tabanları şunlardır:

arşun “arşın” 27a/2, ayruğ “ayrık” 8a/13, azu “azı diş” 88b/1, baldur “baldır” 91a/8, çürük “çürük” 29a/10, delük “delik” 7b/12, demür 24a/1, doğın- “dokun-“ 5b/12, gaygu “kaygı” 60a/6, girü “geri” 65b/17, gümüş “gümüş” 47b/1, içerü “içeri” 89b/7, içün “için” 10a/8, kapu “kapı” 13a/5, karşı “karşı” 13b/5, kendü “kendi” 24a/5, kıru “kuru” 29b/1, niçün “niçin” 29b/3, semüz “semiz” 31a/9, yalıñuz “yalnız” 82a/9, yaşduğ “yastık” 26a/1.

b. Eklerde Dudak Uyumu

Batı Türkçesinin ilk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumu bakımından dudak benzeşmesine aykırı olan pek çok ek vardır. Bunlardan bir kısmı, eklerin ilk şekillerini devam ettirmelerinden ileri gelen yuvarlaklıklar, bir kısmı ise dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ek ünlüsünü yuvarlaklaştırmalarından meydana gelen uyumsuzluklardır.¹⁷

I. Yuvarlak Vokal Taşıyan Ekler

A. Vokali Aslında Yuvarlak Olanlar:

1. -dUK sıfat-fiil eki: Eski Türkçe devresinden beri yuvarlak vokalli olan -duğ, -dük eki Eski Anadolu Türkçesi devresinde de yuvarlak volkalli kullanılmış metnimizde de genellikle bu haliyle kullanılmıştır:

ağlaşduğdan 57b/11, bulduğdan 55a/6, okuduğdan 14b/3, tırduğdan 82b/14, uğraduğım 80b/10, çekdügi 30a/16, didüğim 39a/14, geldügime 88b/11, halkı itdükden

¹⁶ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara 2005, s. 43.

¹⁷ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul 2000, s. 102.

38a/5,  arışduğım 56b/14, olmaduğı 70b/3, olmaduğdan 76b/1,  ld kden 69a/13, şalmaduğın 45b/5, şatduğı 31a/5, uğraduğım 80b/10, varduğı 3a/15, yağıladığuğnı 48a/15.

Metnimizde uyuma girmiş olarak da tespit edilmiştir:

ağladığdan 82b/17,  ağırıldığdan 82b/14, t tmadığdan 59b/12, dedikleri 47a/9, didikleri 47b/11, gi dikden 39b/5.

2. -dUKCA zarf-fiil eki:

olduğ a 26b/7, n rlandı  a 62a/15, ağladı  a 77b/13, yid k e 59b/15, itd k e 72b/1, s rd k e 81b/3.

di ledik e 2b/15, g rdik e 62a/15, itdikçe 72a/17, s yledik e 47b/2.

3. -dUKdAn zarf-fiil eki:

g rd kden 12b/5, yitişd kden 18a/4, degd kden 26a/1,  ld kden 69a/13, itd kden 82b/3, t rd kden 82b/14, olmaduğdan 7b/1, okuduğdan 14b/3, olduğdan 46b/7, bulduğdan 55a/6.

ağladığdan 82b/17,  ağırıldığdan 82b/14, olmadığdan 79b/10, t ğrudığdan 88a/8, t tmadığdan 59b/12, bildikden 2b/11, di ledikden 69b/2, gi dikden 39b/5, gitdikden 50a/12, itdikden 52b/11, işledikden 48a/7, s yledikden 78b/10.

4. -dUr- fiilden fiil yapma eki: Eski T rk e devresinde olduğu gibi Eski Anadolu T rk esinde de ekin vokali yuvarlaktır.¹⁸

arıtudurur 71a/16, atdurdı 75a/11,  urdursağ 70a/16, şatdururam 31a/9, t rtdururam 31a/5, bildürdi 16a/13, çekdürür 63b/5, döndürür 88a/16, erişdürür 63b/6, güldürme 18a/14, indürdi 89a/4,  aldurdı 16a/14,  urdur 56b/11, öldürmek 4b/9, şatdururam 31a/9, şoldurmağdur 68a/7, t rtdururam 31a/5, t lduran 25b/7, t tdurmağ 28b/17, ulaşdurdı 54a/1, yanduran 25b/8, yarışdurmaya 47b/2.

¹⁸ Mustafa  zkan, *age.*, s. 99.

5. –Ur- fiilden fiil yapma eki: Eski Türkçede çoğunlukla –Ur, seyrek olarak -Ar çok az da –Ir şeklindedir.¹⁹ Eski Türkiye Türkçesinde –ur, –ür faktitif ekinin vokali daima yuvarlaktır. Vokal uyumu sonradan gerçekleşmiştir.²⁰

duyurdı 16b/1, şavurur 10a/13, şaşururlar 87b/9, toyururlar 66a/11, giçürmissin 40a/10, bitürdiñ 25a/6, düşürmiş 51a/13.

Metnimizde düz vokalli şekline şu örneklerde rastlanır:

pişirirler 60b/11, segirdim 31b/17, şaşırdım 31b/3, taşırđıñ 25a/5.

6. –Ur geniş zaman eki: Eski Türkçede umumi geniş zaman eki –ur, –ür idi. Daha sonraları –ar, –er, çok az olarak –ır, –ir ve vokalle biten köklere gelip devrenin sonuna doğru ortaya çıktığı anlaşılan –r eki de Eski Türkçe devresinde görülen geniş zaman eklerindendir.²¹

Eski Anadolu Türkçesinde konsonantla biten fiillerde geniş çapta –ur, –ür eki kullanılmakta, –r ise sadece vokalle biten fiillere getirilmekteydi. –ar, –er ise Eski Türkçe’den Batı Türkçesi’ne geçerken sahasını biraz daraltarak geçmiş ve Eski Anadolu Türkçesinde tek heceli bir kısım fiillerin geniş zaman eki olarak kullanılagelmıştır. Bugün Türkçede –ar, –er yanında kullanılan –r geniş zaman eki yukarıda belirttiğimiz gibi, başlangıçta sadece vokalle biten fiillere getirilirken sonradan konsonantla biten fiillere gelen –ur, –ür’ün vokalinin yardımcı ses telakki edilmesi suretiyle geniş bir kullanılış alanı kazandığı anlaşılmaktadır. Metnimizde ek, genellikle –ur/ür, bazen –ır/-ir şeklindedir.

oturur 1b/15, olur 3a/4, dutulur 4a/13, alur 6a/7, şanur 10a/2, getürür 10a/12, dökülür 12b/5, eydür 12b/14, gelür 15a/3, bilür 16a/9, virirsiñ 25b/5, çağırır 25b/12, şafalanır 31b/8, açılır 62b/1, bozılır 17a/11, bulur 34b/3, dartılır 32a/15, doğunur 20a/14, alır 16a/8, arışur 14b/13, öğrenür 44b/7, ölür 17b/3, sürülür 61a/6.

¹⁹ A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988, s. 80.

²⁰ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara 2005, s. 48.

²¹ A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988, s. 111-112.

alır 23b/16, çağırır 2a/7, çekişir 68b/17, gelir 90a/2, gidilir 4a/6, ileşir 62b/13, incinir 48a/11, işidir 12b/8, kırılır mı 74a/8, söyleşir 12b/8, tanışır 26a/14, varır 4a/3, virir 10a/1, yapışır 87a/17.

7. -sUn / -sUnlAr emir 3. şahıs eki: Teklik ve çokluk üçüncü şahıs emir ekinin vokali daima yuvarlaktır. Eski Türkçede -zun, -zün; -sun, -sün; -çun, -çün şekillerinde olan teklik üçüncü şahıs emir ekinin Batı Türkçesine -sun, -sün şekli geçmiştir.²²

kaçsun 72b/9, kurtulsun 73a/10, olsun 80a/3, uçsun 34b/5, tutsun 72b/9, gitsün 73a/11, itsün 79b/8, işitsün 35a/17, virsün 71b/13, şaklasun 76b/11, tutsun 72b/8, uçsun 34b/5, gitsün 73a/11, virsün 71b/13.

Metnimizde çokluk üçüncü şahsa ait örnek bulunmamaktadır. Teklik üçüncü şahsın birkaç örneği damak n'si ile yazılmıştır:

artursuñ 52a/2, okusuñ 79b/8, unudursuñ 48b/9, varursuñ 76a/7.

8. -dUr bildirme eki: Eski Türkçedeki tur- fiilinden gelen 3. şahıs bildirme eki –dur'un metnimizde hem ekleşmiş şekli –dur, hem ekleşmemiş şekli –durur şeklinde geçen örnekleri bulunmaktadır:

ağırdur 82b/1, 'ağıldur 44a/15, dīdārdur 24a/16, düşmānımdur 89b/4, gerçekdür 5b/7, yukarı durur 19a/7, bölükdür 39a/5, edebdür 49a/17, gümişdür 47b/1, hidāyetdür 49a/15, kalbdür 50a/3, merkebdür 66a/5.

9. –KU / -GU fiilden isim yapma eki: Eski Türkçeden beri bulunan ek metnimizde az da olsa görülmektedir:

uyku 6a/5, ğayğudan 16b/7.

10. -mur fiilden isim yapma eki:

yağmur 12b/3

²² Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 2004, s. 306.

B.Vokali Sonradan Yuvarlaklaşmış Olanlar

1. **-(U)m / -(U)mUz iyelik 1. şahıs ekleri:** Eski Türkçe devresinde, eklendiği kelimenin vokal durumuna göre, her iki uyuma da girebilen bu ekin²³ yardımcı vokali Eski Anadolu Türkçesinde hep yuvarlaktır. Böyle yuvarlak olmasına da sebep “m” dudak konsonantıdır.²⁴

karşıma 23b/3, şavum 35b/11, cümlemüz 34a/3, didigümüz 17b/6, hareketimüz 71a/5, hükümimüz 40b/15, kıyāsımuızı 30a/14, ağzumuzu 71a/5, tapumuzdur 35a/8, irkegimüz 29b/12, oğulumuz 7a/5, okıtdığum 41a/6, şavum 35b/11, şorduğum 49a/4, umudum 43b/17, sözümüz 78a/2.

Metinde ekin yardımcı ünlüsü düz ünlülü olan şekillerine de rastlamaktayız:

biyinlerimiz 69b/4, didigimizdür 86b/7, nefsimize 52b/13, zararımızı 59b/1, yirim 59b/12, kanā‘atim 59b/15, merhametim 59b/15, āhım 60a/7, dermānımız 69b/3.

2. **-(U)ñ / -(U)ñUz iyelik 2. şahıs ekleri:** Bu ek de birinci şahıs iyelik ekleri gibi Eski Türkçede uyuma bağlı idi. Eski Anadolu Türkçesinde birinci şahıs iyelik eklerine benzemek suretiyle ve yuvarlaklaşmış olarak daha sık görülmektedir.

‘avnuñ 90b/13, buluduñ 12b/2, cevābuñ 34a/3, fikrüñ 68b/11, gönlüñ 68b/11, gözüñde 34b/10, qorquñuz 21b/13, ma‘būduñuzam 38b/6.

Metnimizde yardımcı vokal düz olarak da kullanılmıştır:

sırriñuzu 61a/16, kaytıñuzu 53a/7, huzūriñuzda 65a/5, ‘aqlıñuz 16b/4, atışdığıñuz 40b/6, esbābıñuzuñ 53a/8.

3. **-Uñ / -nUñ ilgi hali eki:** Eski Türkçe devresinde ancak yuvarlak vokal taşıyan bir köke geldiği zaman yuvarlak vokal taşıyan genitif eki, Eski Anadolu Türkçesi

²³ Zeynep Korkmaz, *Marzubānnāme Tercümesi*, Ankara 1973, s. 109; Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 100.

²⁴ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara 2005, s. 49.

devresinde, ñ tesiriyle, hep yuvarlak vokalli olmuştur. Ayrıca bu yuvarlaklaşmada birinci şahıs iyelik eki m'nin de etkili olduğu düşünülebilir.²⁵

adamuñ 72a/6, âdem oğlanlarınıñ 31b/4, Allāh Ta'âlā'nuñ 41a/1, şeytānuñ 11b/4, kuşunuñ 16b/13, imānuñ 30b/14, 'ilminüñ 42a/11, Hāzret-i 'Ali'nüñ 48b/16, kıyāmetüñ 52a/8, 'Azrā'il'üñ 54b/15, insānuñ 47a/13 evliyānuñ 63b/6, koğunun 81a/8, şunuñ 50b/1, tartınun 27a/1, yaşınuñ 44a/4, perdenüñ 63a/11.

Metnimizde ekin ünlüsünün uyuma girdiği örneklerde mevcuttur:

Allāh Ta'âlā'nın 2a/6, şeytānın 4a/2, kişinin 5b/7, dünyānın 5b/14, düşmānın 28a/7, kabın 46b/11, cümlesinin 49a/13, şahibinin 26a/15, yirinin 21a/12, perdenin 63a/13.

4. -İU/İI, -sUz/sİz isimden isim yapma ekleri: Eski Türkçede -līg, -lig; -luğ, lüg şeklinde yuvarlak şekilleri olan bu ekin Eski Anadolu Türkçesi devresinde sadece -lu, -lü şeklinde yuvarlak vokalleri mevcuttu. Buna da sebep, ekin sonunda bulunan ğ ve g'lerin Batı Türkçesine geçerken düşmüş olmalarıdır. Bu düşüş ekin vokalini yuvarlaklaştırmıştır. -suz, -süz ekindeki yuvarlak vokal ise -lu, -lü tesiri ile benzeşme yoluyla meydana gelmiştir.²⁶

dürli 10b/6, eşli 15b/10, gerekli 73a/17, gizli 8b/11, hayırlığı 8b/14, inşāflı 89a/14, kanlı 23b/1, korkulu 6a/4, maķāmlı 58a/5, 'aķılsızlar 38a/15, ayaksızlar 38a/15, benāsız 78a/1, cānsız 8b/11, dalsız 33a/14, edebsiz 82b/14, elsizlere 86a/7, fā'idesiz 25b/13, gözsiz 79a/1, kişisiz 24a/3, korkusuz 21b/10, niyetsiz 43b/16, oraķsız 34b/5, rızāsız 49a/11, şāhidsiz 68a/2, uyķusuz 66b/4, vaķitsiz 47a/1, vecdsiz 33b/3, vefāsız 25b/12, yapraķsız 33a/15, yolsız 24a/6.

Metinde eklerin vokaline yuvarlak olarak da rastlamaktayız:

²⁵ Mustafa Özkan, *age.*, s. 101.

²⁶ Mustafa Özkan, *age.*, s. 102.

cānlu 39b/2, hayırlusun 18a/13, taşlu 28a/12, dürlü 32a/3, kuvvetlü 46a/12, yimişsüz 33a/15, şeksüz 33b/3, borçsuz 78b/7, ussuz 54b/16.

5. -dİm/-dUm görülen geçmiş zaman teklik 1. şahıs eki: Görülen geçmiş zaman ekinin üçüncü şahsı her zaman -dı, -di şeklinde düz vokalli bulunmaktadır. Buna göre birinci şahıstaki yuvarlaklığın m tesiri ile ortaya çıktığı söylenebilir.²⁷

aldum 76a/16, durdum 9a/3, ferahlandum 75b/10, kaldum 82b/17, korkdum 31b/14, okudum 75a/3, okutdum 54b/3, olmadum 89a/11, oturdum 1b/13, el kavşurdum 58b/7, şandum 80b/14, şordum 23a/16, taldum 24b/6, taldum 2a/3, tutdum 84a/13, uğradum 75a/3, vardum 2a/2, yazdurdum 56b/17, yoldum 31b/11, bildüm 11b/15, didüm 58b/8, eyledüm 72a/17, geldüm 45a/4, girdüm 41a/4, gördüm 64b/9, irdüm 24b/15, itdüm 72a/13, işledüm 74b/11, öpdüm 2a/3, sürüldüm 74a/15, söyledüm 27a/5, virdüm 2a/2, yitişdüm 75a/9.

Metnimizde ekin ünlüsünün düz haline de rastlamaktayız:

ağladım 76a/8, almadım 47b/15, aldım 9a/2, bağladım 73a/2, başladım 81b/3, bildim 24b/15, bulamadım 74b/7, çaldım 79b/3, çıkardım 41a/8, dağdım 83b/1, düşdim 82b/15, eyledim 29a/12, geldim 74b/11, gösterdim 38a/5, ısmarladım 32b/12, itdim 74b/12, indim 56a/17, kalkdım 30b/4, kazandım 23a/17, kesdim 31b/11, komadım 38a/10, korkdım 64b/16, öldim 24b/10, şaldım 38a/9, şandım 23b/8, segirdim 31b/17, şığındım 32b/12, şordım 23b/17, söyledim 48a/3, bilmedim 75a/5, kaldım 75a/12, dimedim 75b/15, tanışdım 82b/9, düşdim 82b/15.

6. -dUñ / -dUñUz görülen geçmiş zaman 2. şahıs ekleri: Görülen geçmiş zaman teklik ve çokluk 2. şahıs ekinde de vokal genellikle yuvarlak olarak görülmektedir.

alduñ 59b/3, añladuñ 2a/10, buyurduñ 66b/16, duyduñ 29a/2, kavşurduñ 82b/13, kılduñ 71a/7, korkduñ 36b/1, olduñ 87a/14, oturduñ 55b/17, turduñ 82b/13, varduñ

²⁷ Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 102.

45a/12, bildün 39b/9, çökdün 87b/12, didün 36b/3, düşündün 42a/17, geldün 80b/6, gitdün/17, gördün 25b/17, işiddün 34a/8, itdün 58b/12, işledün mi 74b/12, hizmet idün 35b/9, söyleşdün 58b/8, turdun 82b/13, vardun 45a/12, virdün 36b/16, yürüdün 63b/8.

2. çokluk şahıs için tek örnek vardır: bildünüz 80a/11.

Metinde düz ünlü örnekleri de vardır:

şafa geldiünüz 58a/4, didiünüz 58b/14, atışdıınız 40b/7, aıldadıınız 54a/7.

7. -dUK görülen geçmiş zaman eki: Ekin vokalinin, Eski Türkçeden gelen –duk, -dük partisibine benzeyerek yuvarlaklaştığı kabul edilmektedir.²⁸ Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlüdür.

ıkoğuk 23a/8, bulduğ 24b/10, bağladuğ 28b/15, tutduğ 65b/3, ğark olduğ 69b/4, ışmarladuğ 76b/9, olduğ 65b/3, oñmaduđ 83a/3, tolanduğ 85a/9, varduğ 83b/1, geldük 18a/13, beyān itdük 35b/17, ğiçdük 85a/16, itdük 36a/6, bildük 43a/16, öpdük 85a/10.

bilemedik 80a/11, geldik 64b/14, gezdik 55b/11, ğiçdik 85a/13, gitdik 83b/1, itdik 52b/11, öpdik 85a/14, söyledik 58b/12, söyleşdik 82b/12, yitmedik 59b/11, yürüdük 63b/8, atışdığ 40b/8.

8. -Uz çokluk 1. şahıs bildirme eki:

iyüyüz 38b/15, kötüyüz 38b/15, hāzırındayuz 65a/7, ibtidāsiyuz 80b/4, fuđarāyuz 83a/14, ğuluz 34a/4.

9. -Uz çokluk 1. şahıs eki: Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlüdür.

keserüz 65b/7, ğonaruz 17a/2, oluruz 19b/10, oğuruz 81a/5, çağırışuruz 19b/10, varuruz 32b/7, aluruz 35a/11, inanmazuz 38b/7, utanıruz 52b/3, bağışlaruz 85a/2, tururuz 35a/11, utanıruz 52b/3, şağıruz 81a/5, tururuz 35a/11, işiddirüz 19b/13, giderüz 35a/4, bilürüz 67a/6, dirüz 84b/17, isterüz 69a/10, iderüz 74a/1, keserüz 65b/7, severüz 69a/9, söylerüz 76b/16, danışırız 7a/6.

²⁸ Mustafa Özkan, *age.*, s. 103.

10. -AlUm çokluk 1. şahıs emir eki: Çokluk 1. şahıs emir eki Eski Türkçe’de bugünkü gibi –alım, -elim şeklinde idi.²⁹ Eski Anadolu Türkçesinde m’nin yuvarlaklaştırıcı tesiri ile hep –alum, -elüm şeklinde görülmektedir.³⁰

varalum 69b/5, virelüm 2b/6, diyelüm 3a/13, gidelüm 52a/15, idelüm 59b/2, diñleyelüm 2b/11.

Metnimizde düz ünlülü örnekleri de vardır:

bilelim 2b/6, inelim 6b/7, gidelim 7a/9, idelim 7a/10, virelim 15a/6, diyelim 5b/1, düşünelim 70a/14, gidelim 53a/10, içelim 7a/4, söyleyelim 70b/10, bulalım 33b/2, açalım 48b/1, ağırtımayalım 50a/11, turalım 69b/4, olalım 71b/14, tağılalım 73a/10, yıkalım 70a/14, yoklayalım 33b/17

11. -(U)ñ, -ñUz çokluk 2. şahıs emir ekleri: Eski Anadolu Türkçesinde çokluk 2. şahıs emir eki bir yandan –ñ, bir taraftan da –ñuz olarak kullanılmıştır.³¹

azduruñ 91a/11, buyuruñ 2b/7, dutuñ 22a/8, virüñ 22a/8, varuñ 22a/8, kaçuñ 22a/8, atışdıñuz 40b/7, añladıñuz 54a/7, şafā geldiñüz 58a/4, bilürsiñüz 58b/8, didiñüz 58b/4.

Metnimizde düz ünlülü örnekleri de vardır:

alıñ 8a/2, bağıñ 53a/8, başıñ 53a/9, bulıñ 73a/14, geldiñ 24a/7, geldiñiz 53b/3, kesıñ 53a/9.

²⁹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 2004, s. 306.

³⁰ Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 103.

³¹ Mustafa Özkan, *age.*, s. 104.

12. -(y)Ip/-(y)Up zarf-fiil eki: Eski Türkçedeki -p zarf-fiil ekinden gelişen bu ek Batı Türkçesine geçerken önündeki yardımcı vokali bünyesine alarak iki sesli olmuştur.³²

ağlayup 37b/4, alup 20b/12, atup 71b/17, çağlayup 20a/11, çığırdup 70a/16, bildürüp 71b/17, büyüyüp 35b/14, çeküp 60a/8, çevrilüp 56a/5, diyüp 19b/7, fırladup 74a/13, kaçup 3a/8, kılup 48a/7, kımayup 78b/4, olmayup 54b/9, olup 13a/5, şalup 52b/8, şarardup 68a/7, şayılup 33b/13, şıgınuş 25a/9, taşup 24a/1, tanışup 29b/3, toplayup 10a/12, turmayup 24a/17, varup 23b/6, yapışup 77b/8, yapraklanup 35b/14, yılup 82a/12.

Ekin uyuma girdiği kelimeler de mevcuttur:

ayrılıp 80b/12, bilip 71b/4, dalğalanıp 19a/14, dutmayıp 10a/9, gelip 56a/9, inanıp 18b/3, söyleşdirip 64b/14, uşanıp 77b/16.

13. -U zarf-fiil eki:

diyü 61a/16, ötürü 56a/5.

Metnimizde -ı/-i olarak da görülür:

okeyi virür 64b/2, giçi virür 64b/3, kılı virür 64b/3, işleyi gör 3b/11, itmeyi görün 52b/9.

14. -U fiilden fiil yapma eki:

ölüler 55a/6, kıkusını 60a/15.

³² Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādī-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 98.

II. Düz Vokal Taşıyan Ekler

1. **-(y)I belirtme hali eki:** Eski Türkçede vokal uyumuna bağlı olarak –ı-ğ, -u-ğ, -i-g, -ü-g şekilleri bulunan ekin Batı Türkçesinde ğ ve g'leri düşünce geriye kalan yardımcı vokal ekin fonksiyonunu yüklenerek asıl ek durumuna geçmiştir.³³

çanağı 3a/3, ‘aybını 30a/3, du‘āmuızı 30a/13, kuşu 30b/8, yağı 31a/10, kuyruğını 31b/12, evlādını 32a/7, ümmetimi 32a/7, gemiyi 13a/11, naşîhatı 46b/4, Hâzret-i ‘Alî’yi 45a/17, kendüyi 8b/6, kimseyi 13a/15, kişiyi 13a/1, melâ’ikeyi 39b/15, neyi 33b/9, pençeyi 87a/4, secdeyi 61a/12, t̃a’ıfeyi 9b/1, vesveseyi 4b/10, zerreyi 78b/12, üstâdı 53a/3, ibrigi 53b/14, güli 53b/17, başı 56b/3, kılı 56b/4, ölümü 59a/11, zararını 60a/3, beni 60a/6, cenneti 63a/3, şerî‘atı 63a/15, temeli 63b/4, vücûdı 63b/17, ‘ilmi 63b/17, şehveti 64a/3.

2. **-I/-sI iyelik eki:** Eski Türkçede vokal uyumu dışında kalan bu ek Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi sahalarında da uyum dışı kalmıştır.

‘aybını 30a/3, yolından 30a/12, duzağı 30b/7, murâdı 53a/4, yüzi 56a/2, kapusu 59a/1, hizmeti 59a/2, yiri 60a/14, köşki 64a/16, kelâmı 64a/17, kulu 67a/9, şahidi 68a/5, ma‘nâsı 33b/14, a‘zâsı 3a/2, korkusu 35a/6, yarısı 36a/2, deryâsında 37b/7, nafaqası 38a/10, deryâsına 38a/15, iyüsi 38b/14, kötüsü 38b/14, cümlesi 39a/3, altısı 56a/3, anası 91a/17, arusu 50b/9, ‘aşâsı 48b/15, a‘zâsı 3a/3, binâsı 24a/9, dalqası 6b/6, da‘vâsı 70a/10, deryâsı 8a/5, kötüsü 38b/14, mertebesi 17b/8, nebîsi 7b/2.

3. **-mI soru eki:** Eski Türkçede mu şeklinde görülmekte olan ek metnimizde düz şekli ile görülmektedir.

³³ Mustafa Özkan, *Mahmūd b. Kādî-i Manyās, Gülistan Tercümesi, Giriş -İnceleme,-Metin- Sözlük*, Ankara 1993, s. 107; Mustafa Canpolat, -I belirtme hâli ekinin Eski Türkçede isimlere gelen (-I)G belirtme hâli ekinin devamı olduğu görüşünü kuşkuyla karşılar ve -I eki, -(I)G şeklindeki G’nin erimesi sonucu meydana gelseydi, ünlünün yuvarlak olması gerektiğine işaret eder. [Mustafa Canpolat, “Eski Anadolu Türkçesinde Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine”, *Türkoloji Dergisi*, C. X, S.1, DTCF Yay., Ankara 1992, s. 9-11.]

ķazā mı 9a/8, kırar mısıñ 9a/14, olmaz mı 11a/5, var mı 12a/1, ĥarām mı 13b/8, ĥelāl mı 13b/8, emri mı 13b/14, degil midür 15a/13, itmez mı 16b/5, bilür misin 19b/2, irer miyük 20a/5, almadıñ mı 48a/2, bol mı 20b/3, bulur mı 63b/3, ĥaldıñ mı 41a/2

4. -cI isimden isim yapma eki: Ekin vokali gerek Eski Türkçede gerekse Eski Anadolu Türkçesinde hep dardır. Konsanantı ise eklendiğı kelimenin son ses durumuna göre c veya ç olmaktadır.³⁴

giceciye 31a/6, delīlci 33a/4, ekincilik 44a/5, ĥaulcı 22b/14, avcıya 31a/16, yolcı 44b/13, du‘ācı 44a/8, ĥarmancı 87b/11, çalkıcılarıdur 91a/4, da‘vācı 65b/3,

5. -cIK isimden isim yapma eki: Eski Anadolu Türkçesinde –cUK şeklinde kullanılan ek, metnimizde düz ünlülü kullanılmıştır: yileciklerin 51a/14, ĥanadıcıların 51a/13, ayakcığıñızı 53a/9, boyuncığın 51a/3, yapracığın 49a/11.

6. -IIK / -IUK isimden isim yapıym eki: Eski Türkçe devresinde kökün vokaline uyan bu ek, metnimizde hem düz vokalli hem yuvarlak vokalli olarak kullanılmıştır.

añlamaķlık 2b/1, ırğadlık 5a/3, müslimānlıkda 8b/3, ĥamāzlık 22a/12, pişmanlık 23b/2, ‘aķılsızlık 24b/5, ozānlık 24b/11, kāhillik 6a/8, körlik 24b/2, küstaķlık 85a/4, ĥāfillik 6a/8, cāhillik 6a/9, çürüklikden 6b/2, münkirlik 9b/14, şehīdlik 10b/4, ĥāzīlik 10b/5, edebsizlik 11a/9, yüzsezlik 25a/10, melillik 51a/15.

ķaranlık 62b/3, dostluk 63b/11, çokluk 74b/10, ķulluğından 48b/10, çürüklük 29a/10, kötülük 63b/9, temessiklük 66b/14, ululuğı 33b/9, ĥoşluğı 91b/13, mağrūruluk 23b/7.

7. -(I)ncI/(U)ncI isimden isim yapma eki: Derecelendirme sıfatları yapar.

altıncı 17b/11, ikinci 15b/2, üçüncü 17b/9, dördüncü 17b/10, bişinci 17b/10, yidincisin 17b/11, sekizinci 17b/12.

³⁴ Mustafa Özkan, *age.*, s. 108.

8. -IcI/-UcI fiilden isim yapma eki: Eski Türkçedeki –ğuç, -güçi ekinden ğ ve g lerin düşmesiyle meydana gelen bu ekin vokalleri Eski Anadolu Türkçesinde daima düzdür.³⁵

yaradıcıyın 25a/14, dadıcı 68b/16, yıkıcı 85b/14, gidicidir 13a/3, idicisin 25a/14, işleyici 48b/5.

azdurucu 88b/1, şorucu 50b/16, yañulıcı 48b/4, yarışdurucu 47b/12.

9. -(I)l- / -(U)l- fiilden fiil yapma eki: Metnimizde ekin yardımcı ünlüsü genellikle düzdür.

açıl 65a/9, ayrılır 32a/14, çekilüp 88a/12, dikilüp 77a/13, dinilür 33a/14, dirildi 28a/9, ekilmedik 34a/11, eksilmez 8a/5, gidilür 60a/15, örtilür 54b/14, biçilsin 34b/5, çevrildi 74a/10, dağıldı 54b/3, dartılır 32a/15, dizilmiş 10b/2, ezildi 74a/9, kesildi 65b/7, öğrenilmez 45b/14, şavırıl 33a/8.

gömüle-y-idim 80b/15, görülmez 21a/11, sürülür 61a/6, çökülmek 37b/5, döküldi 44a/3, güçülür 65a/11, örtüldi 83b/5, durulmaz 78a/1, dutulmaz 5b/8, şokulmuşam 81b/4, toğruldu 80a/13, turalmaz 36a/9, tutulana 81b/9, uçulur 61a/11, yorulmaz 58b/4.

10. -(I)n- / -(U)n- fiilden fiil yapma eki: Eski Türkçede ekin vokali uyuma tabi olarak kullanılmaktaydı. Eski Anadolu Türkçesinde ise genel olarak düz kullanılmaktaydı.

çekinür 24a/17, delinmiş 77b/3, giçindi 38b/2, giyinmiş 23b/15, yirinme 86a/4. döğünürem 25a/10, göründi 60b/13.

11. -(I)ş- / (U)ş- fiilden fiil yapma eki:

atışlırdı 40a/16, çağrışlar 70a/2, çekişirler 69a/12, erişdürür 63b/6, karışma 79b/14, tüşüşdi 31a/1, uyuşamazlar 69a/1.

³⁵ Mustafa Özkan, *age.*, s. 110.

12. -dİ görülen geçmiş zaman teklik 3. şahıs eki:

ķavşurdu 84b/5, aldı 32b/15, atdı 38a/13, ayırdı 16b/1, biçdiler 24b/13, bildürdi 16a/13, söyledi 2b/3.

13. -mİş öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs eki: Metnimizde ekin ünlüsü düzdür.

eylemiş 12a/12, örtmiş 12b/10, dimiş 13a/10, almış 14a/13, dimişler 17b/13, olmuş 23a/6, buyurmuş 34a/15.

Nadir olarak yuvarlak ünlülü şekline de rastlıyoruz: bulmuş 59a/8, oturmuşlar 84a/6

14. -mİş sıfat-fiil eki:

yanmış 5a/10, düşmüş 5a/11, bişmiş 33a/3, dikilmiş 33a/13.

15. -Gıl teklik 2. şahıs emir eki:

digil 32b/10.

16. -sIn teklik 2. şahıs bildirme eki:

cabbārsın 25a/12, celīlsin 25a/12, idicisin 25a/14, ümīdisin 25b/1, kimsin 26a/4.

17. -In teklik 1. şahıs eki:

gezerin 82a/12.

18. -sIn fiil çekiminde teklik 2. şahıs eki:

eylesin 2b/1, varasın 8b/13, bilürsin 9a/9, düşürmişsin 23a/11, itmişsin 25a/15, görürsin 25b/4, kalursın 26b/16, dirsın 27b/2.

19. -sİz çokluk 2. şahıs eki:

itmeyesiz 18a/8.

20. -(y)IncA/-(y)UncA zarf-fiil eki:

çağırınca 2a/4, olmayınca 25b/5, satınca 27a/4, başmayınca 34a/16, girmeyince 36a/7, verince 37b/6, virince 33b/15, işidince 42a/16, işidince 44a/7, kesince 57a/12, söyleyince 47a/11, bulmayınca 35b/14, kaçınca 33a/7, olmayınca 25b/5, taşmayınca 45a/9, uzadınca 48b/8, varınca 44b/15, yağınca 44a/10, yañılınca 54a/17.

bulunca 63b/3, varunca 69a/15, olunca 5b/6, düşünce 5a/12, örtülünce 57b/15.

II. ÜNSÜZLER

A. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1. Tonlulaşma

a. Ön Seste Tonlulaşma

k-/g- değişmesi: Kelime başında k-/g- değişikliği Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçince ortaya çıkmıştır. Eski Türkçede kelime başında bulunan k'lerin bir kısmı Batı Türkçesi'ne geçerken g olmuştur.³⁶

Eski Türkçede k'li olan metnimizde g'li olarak okuduğumuz kelimeler şunlardır:

gel- 45a/4, geç- 24a/3, gel- 2a/1, gelin 26a/15, gemi 13a/11, genç 40a/13, gerçek 47a/14, gerek 49a/8, getir- 52a/5, gev- 56b/4, gez- 55b/11, gibi 52b/10, gice 89a/11, giç- 91b/5, 65b/11, giçin- 38b/2, giçür- 40a/10, gine 2a/1, girü 3a/6, gir- 6a/1, git- 6a/13, giy- 83b/7, giyin- 23b/15, gizli 8b/11, göç- 57a/15, gögüs 38a/4, gök 12b/6, gönder-

³⁶ Abdurrahman Özkan, *Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemā, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Isparta 2009, s. 156.

88b/8, gönül 37b/9, gör- 38a/8, göre 30a/6, görül- 21a/11, görün- 60b/13, göster- 55a/11, götür- 49b/17, göz 38a/15, gözet- 47b/17, gözle- 46a/9, güç 85a/2, gül- 10a/4, gün 40b/7, güneş 12b/6, gümüş 47b/1, gündüz 89a/11, güneş 12b/6, güzel 27b/17.

t-/d- değişmesi: Eski Türkçede kelime başında d sesi yoktur. Aslında t olan bu fonemin d olarak gelişmesi Eski Türkçenin sonlarında başlamıştır. Ancak bu gelişmenin gösterdiği seyir pek açık değildir. Eski Anadolu Türkçesinde kelime başında t'yi korumak ve d'ye dönmek gibi ikili bir durum ortaya çıkmıştır. Bu dönemde t ünsüzünün korunduğu veya t-/d- değişmesine uğradığı yerler farklı eserlere göre birtakım farklılıklar gösterdiği gibi, aynı eserde bile bir kelimenin hem t'li hem d'li şekillerine rastlanmaktadır.³⁷

İnce ünlülü kelimelerde t-/d- değişmesi görülür:

de 2b/5, derim 25b/16, değil 2a/12, dek 32a/13, delik 7b/12, demür 24a/1, didim 2a/5, dil 25b/13, diñleyelüm 2b/11, dış 35a/17, ditredi 74a/10, dökülür 74b/15, dördüncü 75a/6.

Kalın ünlülü kelimelerin bir kısmında t-/d- değişmesi görülür:

dağıldı 54b/3, dağıtdı 12b/12, dadıcı 68b/16, dağı 3b/9, dışı 49a/3, doğunup 45a/9, doğru 16a/3, doldursa 8a/8, durdı 87b/12, dutardım 23a/11, dutulur 4a/13, duyurdu 16b/1.

Metnimizde kelime başında t sesi Tañrı 88b/7, tanu- 90a/9 kelimeleri dışında tı (ط) harfi ile yazılmıştır. Metnimizde t ünsüzünün korunduğu örnekler şunlardır:

tağ 27b/16, tağıl- 73a/10, tağla- 24b/17, tal- 62b/1, talğa 20a/8, tamak, 60b/11, tanış- 52a/1, taş 3a/2, tış 74b/5, tokuz 17b/5, tolu 8a/1.

³⁷ Ahmet Caferoğlu, "Anadolu Ağzlarında Konson Değişmeleri", *TDAY-Belleten* 1963, s. 7-9.

b. Kelime İçinde Tonlulaşma

Türkçe’de iki ünlü arasında bulunan p, ç, t, k,  ünsüzleri genellikle geçici olarak tonlulaşıp b, c, d, g, ğ seslerine dönerler.³⁸

-t-/-d-

Kelime köklerinde ve –t- eki ile genişlemiş gövdelerde, iki ünlü arasında veya bir ünlü yanında bulunan –t- ünsüzü, geçici olarak tonlulaşmıştır.³⁹

arıda gör 39b/1, bellede 51a/7, buludıdır 12b/3, buluduñ 12b/2 dördünci 29a/7, eydür 29a/13, fırladup 74a/13, idici 67a/12, incidür 87a/1,işid 58a/14, iderse 58b/2, anadınıñ 30b/14, orudursañ 70a/17, urdıñ 56b/3, örgedeyim 17b/1, ögüdimi 50b/15 arda 26b/9, unudur 87a/3, yükledürse 66a/15, yürüdi gör 78a/3

-K-/-G-

K ünsüzüyle biten tek veya çok heceli kelime tabanlarına ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde bu ses tonlulaşır. Eski Anadolu Türkçesinden itibaren Batı Türkçesinde sık görülen bir durumdur.⁴⁰

çoğ-ıdı 79b/1, çoğunı 37a/3, omağı 22b/15 üriğı 60b/12, direğinde 28b/14,dutacağı 30b/9 duzağıñ 31a/16 emegimiz 29a/1 gerçeğı 47b/4 arçlığı 35a/2 oşluğı 91b/13, ısıcağı 21a/12, ayığa 13a/11, onağıña 85b/13 ulağıma 82b/4, orağı 10a/11, panbuğa 59b/9 sancağı 88a/9 şahıdı 5b/7, tırnağınuñ 61b/15, oprağıñ 55a/1.

-p-/-b-

İki ünlü arasında bulunan p ünsüzü tonlulaşarak b olur.

ebisi 28b/5, olabuñ 53b/13, dibinde 28b/13.

³⁸ Abdurrahman Özkan, *Mehekkü’l-‘İlim ve’l-‘Ulemā, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Isparta 2009, s. 158.

³⁹ Abdurrahman Özkan, *age.*, s. 158.

⁴⁰ Abdurrahman Özkan, *age.*, s. 159.

2. Tonsuzlaşma

b/p değişmesi

Bugün yazı dilimizde p’li olan aşağıdaki kelimeler metnimizde asli şekillerini koruyarak b’li kullanılmıştır:

barmaq “parmak” 56a/6, bek “pek, katı, sağlam” 51a/5, bişmiş “pişmiş” 33a/3.

d/t değişmesi

Örneğimizde aykırılma ve benzeşme hadiseleri de görülmektedir:

izde- > isde->iste-

isterseñ (< izde-) 8b/6.

3. Süreklileşme

ķ/h değişmesi

Türkçede kelimelerde asli olarak ķ olmadığı malumdur. Bugün h- ile başlayan birkaç kelime Eski Türkçe devresinde ķ sesini ihtiva etmekteydi. Sesin ķ şeklinde inkişafı daha sonraki yüzyıllarda olmuştur.⁴¹ Metnimizde kelime içinde de ķ/h değişikliği gösteren örneklere rastlamaktayız:

ķatundur 91a/17, aķşam 31b/16, daķı 3b/9, yoķsa 18b/12.

b/v değişmesi

Eski Türkçedeki bazı kelimelerin başındaki b’ler Batı Türkçesi’nde v olmuştur. Kelime başında b/v değişmesi olan örneklerimiz şunlardır:

⁴¹ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara 2005, s. 65.

var 1b/15, vardum 2a/2, varlığına 63b/10, verür 11a/11, virmiş 12a/12.

Kelime içinde ve sonunda bazı b'lerin v olduğu görülmektedir:

avciya 31a/16, kavşurdum (< kabşur-) 13b/5, eviñi 32a/8, şavurup 34b/4, sevmedi 37b/3.

d/y değişmesi

Oğuz Türkçesinde daha 11. yüzyılda kelime içi ve kelime sonunda d/y değişmesi gerçekleşmiş bulunuyordu. Metnimizde d/y değişmesinin olduğu kelimeler şunlardır:

ayırmağ (<adır-) 4b/9, koyacak (<kod-) 23a/9, toyur (<tod-) 25a/8, uyur (<udı-) 62a/17, uyku (<udıku) 6a/5, uykusuz 66b/4.

4. Dudaksılaşma

ğ - g/v değişmesi

Türkçe'de kelime içinde bulunan g'ler bilhassa yuvarlak ünlülü kelimelerde v şeklinde, düz ünlülü kelimelerde ise ğ şeklinde inkişaf etmektedir.⁴²

kovar (<koğ-) 71b/8, sövdiler 38b/9.

B. ÜNSÜZ UYUMU

Kelime içinde yan yana gelen ünsüzlerin tonluluk-tonsuzluk bakımından gösterdikleri uyuma ünsüz uyumu denir. Ünsüz uyumu aynı zamanda ünsüz benzeşmesidir. Ünsüzler, tonlu-tonlu, tonsuz-tonsuz şeklinde yan yana gelirler. Tonsuz karşılığı olmayan tonlu ünsüzler(akıcı ünsüzler) ise, bütün ünsüzlerle yan yana gelebilirler.⁴³

Eski Türkçede kök ve ek birleşmesinde ünsüz uyumu tam değildir. Köktürk metinleri ile Maniheizm ve Budist Uygur metinlerinde, başka şartlarda d ile yazılan –da, -

⁴² Abdurrahman Özkan, *Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Isparta 2009, s. 163.

⁴³ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 2004, s. 75-76.

de; -daçı, -deçi; -duķ, -dük; -dı, -di; -dur-, -dür- vb. ekleri l, n, r, ç, ş'den sonra ilk metinler için nadir istisnalarla, ikinciler için daha az yaygın bir surette, t ile yazılırlar. Bilhassa, Kültigin ve Bilge Kagan yazıtlarında bu imla tarzı çok sabittir. Bu iki yazıtta, sadece *bar-* fiili geçmiş zaman, *tabar*, yer kelimelerinin lokatif-ablatif durumları bir istisna teşkil etmektedir. Küçük yazıtlarda *adırındım*, *boldum*, *aşdım*, *ölümte*, *öndi* diğer farklı şekillerdir. Uygur yazmalarında ise, kural bazen bozulabiliyor. Şüphe yok ki bu gelenek fonetik bir ihtiyaçtan doğmuş olmalıdır.⁴⁴

Türkçe kelimelerde ünsüzlerin böyle bir uyum içinde yanyana gelmeleri ünsüzle başlayan eklerin bir kısmının, önseseleri bakımından iki şekilli olmasını icap ettirmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde kök-ek birleşmeleri hadisesinde ötümsüz ünsüz ile biten kök ve gövdelere getirilen eklerin başındaki ünsüzlerin kurala uyarak ötümsüz halde bulunması gerekirken, d ünsüzü ile başlayan ekler, ötümlü şekillerini muhafaza ederler. Önsesleri itibarıyla sürekli tek şekilli bu ekler, Eski Anadolu Türkçesindeki ünsüz uyumunu bozan başlıca gramer unsurları durumundadır.⁴⁵

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi Klasik Osmanlı Türkçesinin sonlarına ait metnimizde de d ile başlayan eklerin tonsuz şekilleri yani t'li şekilleri bulunmamaktadır.

-dA (bulunma hali eki):

āhiretde 27a/4, ateşde 23b/4, benlikde 87a/4, bölükde 42b/1, cennetde 11b/14 ,dalāletde 57b/16, dertde 23b/3, dervīşde 72b/16 ,ğāyetde 89b/2, gökde 24b/8, ḥaḳīqatde 33b/1, ḥayretde 72b/13, zaḥmetde 80b/14, ḥizmetde 35b/8, 'ibādetde 22a/5, sā'atde 86b/13, şeri'atde 84b/6, ṭariḳatda 14b/12, vilāyetde 42b/13, yigitde 40b/2.

-dAn (ayrılma hali eki):

ateşden 72a/4, benlikden 28a/6, cennetden 61a/17, çiçekden 77b/16, çürüklikden 6b/2, dergāhdan 27b/11, dertden 69b/6, dervīşden 83a/10, diñledikden 69a/2, elekden

⁴⁴ O. Nedim Tuna, "Bazı İmla Gelenekleri- Bunların Metin İncelemelerindeki Önemi ve Orhon Yazıtları'nda Birkaç Açıklama", *TDAY-Belleten* 1957, s. 44,45.

⁴⁵ Osman Yıldız, "Eski Anadolu Türkçesinin Kuruluş Dönemine Ait Bazı Metinlerde Görülen Ünsüz Benzeşmelerine Dair", I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri, Isparta 2008, S.677-684.

33a/10, ğafletden 44a/17, ğaybetden 49b/11, gençden 60a/11, ğiçdikden 39b/5, gökden 29b/12, güçden 24a/16, haķıķatden 44b/2, ʿibādetden 1b/7, şehādetden 49b/8, bilmezlikden 48b/5.

-dUr (bildirme eki):

benlikdür 27b/10, bölükdür 39a/5, cennetdür 60a/14, şehādetdür 79a/16, şalāvātdür 79a/16, aydınlıkdur 50a/2, ayrukdur 50a/1, azıkdur 50a/1, bulanıkdur 33a/17, çokdur 8a/10, ğammāzlıkdur 28b/4, günāhdur 47a/16, pādişāhdur 46a/6, yoķdur 47a/16, haķdur 49a/5, hırşdur 29a/9, ışmarlamışdur 83a/9, ihtilāfdur 62a/6, inşāfdur 67b/12, kāmışdur 47b/6.

-dUr- (fiilden fiil yapım eki):

şatdururam 31a/9, şoldurmaķdur 68a/7, tırtdururam 31a/5, tılduran 25b/7, tıtdurmaķ 28b/17, ulaşırdı 54a/1, yanduran 25b/8, yarışıdurucı 47b/12, yazdurdum 56b/17, bildürdi 16a/13, çekdürür 63b/5, didürtirem 31a/13, döndüre 70a/3, erişıdürür 63b/6, güldürdüler 85a/4, indürdi 89a/4, itdürür 11a/7, öldürmek 4b/9, sürtdürürem 31a/8, yidürür 87b/11, yitişıdürür 51a/8.

-dı (görülen geçmiş zaman eki):

çıķdı 16b/4, daķdı 84a/4, duracaķdı 87b/11, duzaķdır 5b/10, kılķdı 16b/2, şıķdı 23b/13, tıtdılar 35b/2, yaratdım 38a/3, kışatdı 76b/1, okıtdım 54b/3, oturtıdım 57a/1, bıçdiler 24b/13

göçdi 57a/15, içdim 26a/2, ğiçdim 30b/5, kaçdılar 28a/9, itdi 2a/3, ölçdiler 24b/12, kesdim 31b/11, yaratdım 38a/3.

-dUK (sıfat-fiil eki):

ıttıdık 36a/5, yitişdükden 18a/4, itdüklerimizi 34a/8, itdügi 13a/11, gördüğini 14a/8, itdügün 23a/11, itdügüm 37a/5, gitdügi 45b/9, itdügin 46b/17, giçdügin 54a/15, yaratduğı 20a/1, yaratduğı 26a/8, şatduğı 31a/5, kıpduğı 55a/12, kıarışduğı 56b/14.

-dIKda / -dUKdA (zarf-fiil eki):

ağlaşdukdan 57b/11, giçdikden 39b/5, itdikden 18b/3, işiddikden 46a/13, gitdikden 50a/12, işitdikden 82a/2, yitişdükden 18a/4, itdükden 38a/5.

-dIKCA / -dUKCA (zarf-fiil eki):

itdikçe 72a/17, itdükçe 72b/1.

-cA (eşitlik eki):

tizce 5b/12.

C. ÜNSÜZ TÜREMESİ

y ve n yardımcı sesleri

Ünlü ile sona eren kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ünlü çatışmasını önlemek için ünlüler arasına bir yardımcı ünsüz girer. Bu durumda türeyen yardımcı ünsüz y'dir.⁴⁶

ağlamaya 69b/10, ağlayup 37b/4, 'Alî'ye 7a/5, añlayacağını 66b/7, avcıya 31a/16, aynaya 11a/9, bağlayacağını 73a/9, baķçeye 81a/4, Bārī Ta'ālā'ya 15b/12, ba'zıya 76b/9, belâyı 27a/12, borçluya 87b/15, cümleye 49a/12, çağlayup 20a/11, çekişmeye 49a/5, çıkmayan 69a/3, da'vâyı 9b/12, deryâyı 13a/8, evlâdıyım 79b/2,

⁴⁶ Yardımcı sesler için bk. Ahmet B. Ercilasun, "Türkiye Türkçesi'nde Yardımcı Ses", *Türk Dili*, S. 585, Eylül 2000, s. 219-225.

gemiyi 13a/11 girmeyince 36a/7, kendiye 43a/12, okuyup 7b/6, secdeyi 61a/12, varayum 74b/1.

Türkçedeki asıl yardımcı ünsüz y olmakla birlikte, n'yi de belirli durumlarda kullanılan bir yardımcı ünsüz olarak kabul etmek mümkündür.⁴⁷

ağacından 89a/3, âhirine 25a/14, 'alâmetinden 57b/17, altına 33a/7, birine 9b/15, cümlesinde 60b/16, dergâhına 83a/11, deryâsına 24b/6, dillerinden 38b/9, maķâmına 58a/5.

v türemesi

ur- fiili Batı Türkçesinde türemeye uğrayarak başına v sesi gelmiştir. Bazı metinlerde ise ur- ve vur- birlikte geçmekte olup metnimizde de her iki şekil mevcuttur:

urdılar 23b/9, urup 24b/16, vurur 51a/5, vuranlardur 91a/5.

Ç. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Bir kelimede çeşitli sebeplerle iki ünlü arasında bulunan bir ünsüzün iki defa söylenmesidir. Ünsüz ikizleşmesi kelime içinde gerçekleşir. Türkçede kelime köklerinde aynı ünsüz yan yana bulunmaz. Ancak Türkçenin farklı sahalarında bazı fonetik hadiseler bağlı olarak zamanla oluşan ikiz ünsüzlere rastanır.⁴⁸

ıışşı (<asıġ) “fayda” 24b/13.

D. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Kelime ve ekte var olan bir ünsüzün eriyip kaybolmasına ünsüz düşmesi denir. Metnimizde hem kelime bünyesinde hem eklerde ünsüz düşmesi örneklerine rastanır.

⁴⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 2004, s. 145-146.

⁴⁸ Abdurrahman Özkan, *Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Isparta 2009, s. 168.

şu (<sub)19a/14, ol- (<bol-) 1b/11, kapu (<kapıg) 4b/6, katı (<katıg) 27b/15, kırı (<kuruğ) 5a/5, ulu (<uluğ) 7a/6, gerek (<kergek)19a/12, kulağ (<kulğak) 35a/17, kırtar- (<kırtğar-) 44a/5, yalan (yalğın) 47b/2.

Eklerde de düşme hadisesine rastlamaktayız:

-ArU < -GARU: ilerü 53a/2

-An < -GAN: bilen 53a/3

-IncA / -UncA < -GInçA: varunca 69a/15

-IU / -II < -IIG / -IUG dürlü 81a/5, kuvvetlü 46a/12, alacaklı 87b/15, bağlı 78a/2

k > Ø ayakcığıñızı 53a/9, boyuncığın 51a/13, yapracığın 49a/11, olcağın 49b/7

l > Ø getir- 7a/12 otur- 1b/13

r > Ø bek 51a/5, idi 24a/16, imiş 24b/2, ise 26a/7

y > Ø ağla- (yığla-) 77b/13.

E. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ

Arapça alıntı kelimelerde çokça görülen fonetik olaylardan birisi de sonda bulunan ikiz ünsüzlerden birinin düşmesi olayıdır. Bugün tekleşmiş şekilleriyle standart dile yerleşmiş bulunan çok sayıda kelime tarihi metinlerde de aynı şekilde kaydedilmiş gözüküyorlar. Tekleşme hadisesinin görüldüğü bu kelimeler ünlü ile başlayan bir ekle veya unsurla genişlediklerinde genellikle eski çift ünsüzlü durumlarına dönerler.⁴⁹

Ḥaḡ ~ ḡaḡ (<ḡaḡḡ) ḡaḡdur 3a/5, Ḥaḡ'ın 4a/3, Ḥaḡ 7b/3

maḡal (<maḡall) maḡalde 9a/4, maḡalden 79a/3

şek (< şekk) şeksüz 33b/3

şer (< şerr) şer 49a/10.

F. HECE DÜŞMESİ

⁴⁹ Musa Duman, *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyet-name*, İstanbul 2000, s. 79; Abdurrahman Özkan, *age.*, s. 171.

Metnimizde hece düşmesi örneği olarak en belirgin tur- fiilinin geniş zamanının ekleşmesiyle oluşan –dUr (<durur < turur) bildirme ekidir:

‘aķreblerdür 27a/9, benlikdür 27b/10, edebsizlikdür 28a/11, Şekerdür 28a/12, zencirdür 28b/12, rŭĥ-ı cismānidür 29a/7, ĉürŭklikdür 29a/9, raĥmetdür 29b/12, ‘ilmidür 30a/10, elimdedür 31b/4, Muĥammed’dür 31b/5.

G. GÖÇÜŞME

Metnimizde göçüşme hadisesine az da olsa rastlanır:

devriŝiñ “derviŝiñ” 80a/1, deyrādan “deryādan” 49a/16.

METİN

[1b] ... (7) miḳdārı ref ‘ idüp sâ’ir ‘ ibâdetden temîz eyledi. Ve ülûfün şalāvâtın (8) belâ-nihâye şunûf-ı teslîmât belâ-gâye oldur deryâ-yı risâlet sulṭân (9) yâ şafâ aḡnâ-i Ḥazret-i Muḥammedü’l-Muşṭafâ şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem ḥazretine (10) vesâ’ir enbiyâ ve mürselîne rıdvānu’llâhi ta’âlâ ‘aleyhim ecma‘în⁵⁰ üzerlerine (11) olsun ki envâ‘-ı şer‘-i mübîn eyleye, zulûmât u zālâli ta‘yîn eyleyüp (12) bâb-u şerî‘ atı, tarîḳatı, ma‘rifeti, ḥaḳîḳatı beyân ider.

Cabbâr Kulı eydür: (13) Bir gün bir yirde düşünüp oturdum. Kulağıma bir ses geldi. (14) Bir kimse çağırdı: “Gel beri dervîş!” didi. “Baña çağırın kim ola?” didi. (15) Gördüm, Ḥazret-i Viyis bir maḳâmda oturur. Elinde bir dutam gül var. [2a] (1) Bu güli koḳlayup otururken gel beri dervîş diyi gine (2) çağırdı. Ol sâ‘at ḥuzûrına vardum. Selâm virdüm, elin (3) öpdüm, el kavşurdum tırdum. Viyis itdi: “Yâ dervîş! (4) Bizi niçün iki kez çağırtdıñ, ibtidâ çağırınca neye gelmedüñ?”(5) didi. “Bilmedüm sulṭânım.” didim. “Niçün bilemedüñ?” didi. “İşiddim (6) sulṭânım ammâ Allâh Ta‘âlâ’nıñ dervîş kulı çok olur, ‘aceb (7) ḳanḳı dervîşe çağırır ola diyi anıñ içün bilmedüm.” didüm. (8) “Ya şoñra nice bildüñ?” didi. “Öyle bildüm sulṭânım ki bunıñ (9) baña toḡrı yöñi hem iki kerre çağırdı ki andan bildüm.” “ Ya (10) iki kerre çağırınca nice bildüñ ki sen andan ne añladuñ?” didi. (11) “Öyle añladum sulṭânım ki îzânı tamâm olan bir çağırınca (12) işidür, bir kelâmdan añlar. Benim îzânım tamâm degil dervîş. Bir kelâmdan (13) añlar bir iki çağırmaḳ îzânı eksik olandur. Benim îzânım eksik (14) bu baña çağırır ancaḳ didüm, andan bildüm.” didi. “Berḥuddâr ol (15) yâ dervîş!” didi. Bu ḳadarca şakadı ki bilince yabanda ḳalmazsıñ. Allâh [2b] (1) saña añlamaḳlık müyesser eylesin.” didi.

O elindeki gül cümlesi (2) bir araya bağlandı. Bu gülüñ bâḡını çizdi. Baña dört gül virdi. Elinde(3)ki güli şaydı, söyledi itdi: “Yâ dervîş dört gül bende (4) var dört gül sende var. Bunıñ sebebi nedir, bu ne ma‘nâdır?” (5) didi. “Gine ma‘nâsın siz viriñ.”didüm. Viyis eydir: “Yâ dervîş! (6) Bu dört gül ne idügin bilelim de ma‘nâsın andan virelüm.” didi. (7) “Buyuruñ sulṭânım.” didüm. Viyis itdi: “Yâ dervîş! Bu dört (8)

⁵⁰ “Allah Ta‘ala onların hepsinden razı olsun.”

gülin biri şerî' atdur, biri tarîkatdır, biri ma' rifetdir, biri haqîkatdır.” (9) didi. Şerî' at ne idügin, tarîkat ne idügin, ma' rifet ne idügin, (10) haqîkat ne idügin bilmediñ mi?” didi. “Siz bilürsünüz sulţânım söyleñ (11) diñleyelüm.” didi. “ Ya bildikden şoñra diñlemeye sebep nedür yâ (12) dervîş?” didi. İtdim ki: “Sulţânım her diñlemede bir hâl vardır. (13) İnceden inceye yol vardır, dürlü dürlü kavil⁵¹ vardır, (14) el üstünde el vardır, bu aşıl kelâmları diñlemek fâ'idedür. (15) Her diñledikçe yiñi yiñi fâ'ide vardır.” didüm. “Bir kişi ben [3a] (1) bilürem dise 'ulemâ diñlese şulehâ diñlese bu 'ilimden añlamasa kendini (2) bilmez menzilinı bağlamasa bilürem diseñ eydür, 'ucub ideniñ qalbi taş (3) olur. Çanağı boş duman çöker başına, cümle a'zâsı kış (4) olur. Ol kişiye dürlü dürlü zarar⁵² ider.” didüm. “Berhudâr (5) ol yâ dervîş!” didi. “Haqdur.” didi. Viyis eydir: “Yâ dervîş! (6) Saña şimden girü şerî' atı, tarîkatı, ma' rifeti, haqîkatı haber vire(7)yim.” didi. “Buyur sulţânım.” didüm.

Viyis itdi: “ Yâ dervîş (8) şerî' at diyü aña dirler kim Allâh Ta'âlâ'nın nehyinden kaçup emrini tu(9)tmaya dirler. Tarîkat diyü aña dirler kim nefsinı qahrı idüp inceden (10) inceye gitmeye dirler. Ma' rifet diyü aña kim her şey'in edebin tutmaya (11) dirler. Haqîkat diyü aña dirler kim qalbi bozulur gözden perde gitmeye (12) dirler.” Viyis didi: “Yâ dervîş! Gülin dördi bizde qaldı durdı. (13) Sende qaldı bunun ne ma'nâ idigini anı da diyelüm.”didi. (14) “Dördi saña varmak ol ma'nâdır ki Allâh Ta'âlâ bize şerî' atı, tarîkatı,(15) ma' rifeti, haqîkatı bize müyesser itdi. Ol gülün saña varduğı [3b] (1) Allâh Ta'âlâ bize müyesser itdigin saña da müyesser eyledi.”didi. (2) Hâzret-i Veyis “Güli baña vir dervîş!”didi. Mübârek eline (3) aldı. “Otur dervîş!”didi. Bu gülleri başıma şokdı, (4) el qaldırdı. Du'â ider, dir ki: “Bu güller senden gitmeyedir. (5) Allâh Ta'âlâ seni mahrûm itmeye.”didi. “Allâh Ta'âlâ saña (6) añlamaklık müyesser ide, kâhiller katmaya mâsivâ qalbiñden çıka, (7) dünyâ seni tutmaya.”didi. Allâh Ta'âlâ saña añlamaklık müyesser ide (8) ümmet-i Muḥammed'i cümlemize”didi. Viyis itdi: “Yâ

⁵¹ Metinde: kavil

⁵² Metinde: zarar

dervîş! Saña (9) dört kelāmum vardur, anları dağı diyeyüm.”didi. “Buyurundı.” (10) didüm.

Viyis didi: “Yâ dervîş! Kelāmım oldur ki doğru yola (11) gide gör, egri yola gitme!”didi. “Hayırlı ‘amel işleyi gör, hayır(12)sız ‘amel itme!”didi. Didim ki: “Sultānım doğru yola giden (13) nice gider, egri yola giden nice gider? Hayırlı ‘amel iden (14) nice ider, hayırsız ‘amel iden nice ider?”didüm. Veyis itdi: (15) “Yâ dervîş! Doğru yola giden Allāh Ta‘ālā’nın emrin [4a] (1) tutan Allāh Ta‘ālā’nın nehyi itdigini terk ider.”didi. “Egri yola (2) giden şeytānın hükmin tutar, imānın atar.”didi. “Hayırlı (3) işleyen cennete varır.”didi. “Cennete varan Hakk’ın dīdārın (4)görür.” didi. Hayırsız ‘amel işleyen tamuya varur. Tamuya va(5)ran ‘azābı görür.” didi. Hazret-i Viyis eydür: “Yâ dervîş! (6) Gel bir bāba gidelim.” didi. “Doğru yola ne inen gidilir, egri yola (7) neyilen gidilir? Hayırlı ‘amel ne ilen işlenür, hayırsız ‘amel ne ilen (8) işlenir?” didi. “Bunları hisāb idelim.” didi. “Buyur sultānım.” didim.

(9) Viyis eydür: “Yâ dervîş! Doğru yola helāl ile Hakk’ı sö(10)ylemeyile gidülür. Egri yola harām yimeyile, yalan dimeyile (11) gidilür. Hayırlı ‘amel Allāh Ta‘ālā’nın emrin tutmayılan işlenür. (12) Hayırsız ‘amel Allāh Ta‘ālā nehyin tutarsın başlanur.” didi. (13) Didim ki: “Sultānım Allāh Ta‘ālā’nın emri ne ile dutulur? Nehyi (14) ne ile işlenür?” didüm. Viyis didi: “Yâ dervîş! Allāh Ta‘ālā’nın (15) emri doğru yola gitme ile dutulur.” didi. İtdim ki: “Sultānım [4b] (1) doğru yola ne ilen gidilür? ‘İbādet ne ilen olur?” didüm. (2) Viyis eydür: “Yâ dervîş, doğru yola Allāh Ta‘ālā’nın (3) nehyinden kaçup emrin tutmayıla gidilür.”didi. ‘İbādet ger(4)çek söylemeyile helāl yime ile harāmı terk itmeyile (5) olur.”didi. İtdim ki: “Yâ Viyis! Harām diyi neye dirsın?” didim. (6) Viyis eydür: “Hakk Ta‘ālā’nın nehyi itdiginiñ kanķısın işle(7)señ harāmdır?” didi. “Nā-mahreme baksañ, hātır yıksañ kapu (8) kaķsañ dünyā içün gayķu çekmek harāmdur.” didi. “İmānını (9) kırsañ Hakkı bātılı ayırmaķ nefsiñi öldürmek māsivāyı kalbinden (10) kaldurmaķ nefsiñ kal‘asın yıķmaķ vesveseyi yakmaķ yüce mertebeye (11) çıķmaķ ‘ilim tahşīl itmek vücūdu işlāh itmek helāldür. (12) Allāh yolunıñ kanķısına gidseñ helāldür. Şerī‘atı tu(13)tsañ tarīķat yolına gidseñ helāldür. Ma‘rifeti

tamām itseñ (14) mübāḥdur. Yalan söyleseñ, dīni diñleseñ, ġaybet eyleseñ (15) ġā’ibe ḥüküm itseñ, zinā itseñ, ḳan itseñ Allāh Ta‘ālā’nıñ nehyi [5a] (1) itdüğiniñ ḳanḳısın dutarsıñ? Ḥarāmdur emri itdüğünüñ cümle(2)si ḥelāldür. Ḳul olan yolıñ toğrısına gider, deli olan yo(3)lıñ egrisine gider. Yalan söyleyen şeytāna ırğadlık ider. (4) Ḥarām yiyen kendüye cefā ider, şeytān yolına gider, ‘ibādet (5) itdim diyen ḳurı tav ider.” didi. Viyis didi kim: "Yā dervīş! (6) Allāh Ta‘ālā cümlemize ümmet-i Muḥammed’imize ḥarām-ıla ‘ibādet itmeden bey‘ine (7) şīre ḳatmadan şeytān yolına gitmeden Allāh’ı inkār itmeden.” didi. (8) Gine didi ki: “ Yā dervīş, ḥarām-ıla olan ‘ibādet neye beñzer (9) bilür misiñ?” didi. “Buyuruñ sulṭānım.” didüm. Viyis eydür: “Yā der(10)vīş! Ḥarām-ıla olan ‘ibādet ateşe beñzer, yanmış od gibi (11) ḳıçları kesilmiş olur.” didi. “ Şuya düşmüş it gibi olur. (12) Şuya düşmüş berāt gibi olur.” didi. “Berāt şuya düşünce (13) nice olduğın bilür misin?” didi. “Berāt şuya düşünce nasıl (14) olur?” didim. “Yā dervīş! Berātı şuya düşene şaşmış dirler. (15) Ol kişi ayı tutmuş dirler. Tımārdan ol kişiye fā’ide olmaz.”

[5b] (1)Viyis didi ki: “Yā dervīş! Ḥelālden olan ‘ibādet diyelim.” di(2)di. “Buyur sulṭānım.” didüm. Viyis eydür: “ Yā dervīş! Bir kişi ḥelā(3)l-ile ‘ibādet itse ol Allāh Ta‘ālā’nıñ emrin tutmuş olur.” Viyis (4) eydür: “Yā dervīş! ‘bādet iderseñ ḥelāl-ile kelām söyleseñ (5) dil-ile söyle. Ḥarāmdan ḳaç ve daḥı gerçek.” didi. “Allāh birdür, peyḳamber (6) ḥaḳdur. Bunlar ile olur bu şartlar bir ḳulda olunca ol kişiniñ (7) şāhidlığı dutulur. Bu kişiniñ sözi gerçektür dirler. Bu şartlar (8) bir ḳulda olmasa o kimseniñ şāhidlığı dutılmaz, ‘āyıbları örtilmez. (9) Eger imānsız giderse ebedī cehennemden ḳurtılmaz.” didi. Viyis itdi: (10) “Yā dervīş! Dünyā yakındur, aḥret uzakdır. Dünyāya tapma duzaḳdır. (11) Duzaḳa düşen cennete uzakdır. Yā dervīş! Bu kelāmları belliletmek (12) nefsiñe tizce tizce doḳınur. Nefsiñi öldür. ” didi. “Dünyāyı terk it!” (13)“Yā dervīş dünyā uzakdır.” didüm. “Bu ne ma‘nādır bildiñ mi?” didi. (14) “Buyuruñ sulṭānım.” didim. “Dünyā yakın didigim oldur ki dünyāniñ (15) āhiri maḥşer olur. Aḥret uzak didigim oldur ki [6a] (1) aḥretin āhiri olmaz. Cennete giren ebedī çıḳmaz. İmānı olmayan cehenneme gider (2) ebedī çıḳmaz.” didi. “Yā dervīş! Ben seniñ

hâline bakırım da düşünürüm de (3) dünyânın hâli mevt maḳbere maḫşer cehennem böyle Allāh Ta‘ālā’nın (4) ḳorḳulı ‘azābları var, ḥisābları var. Bu ümmetler nice yatur nice aya(5)ḡın uzadır, nice raḫat olur ola, nice uyḡu gelür ola. Bu kelā(6)mları iṣitmedi mi ola?”didi. “Yā dervīṣ! Gel saña bir öḡüd vireyüm.” (7) didi. “Buyur sulṭānım.” didim. “İzānı olan bu öḡüdlerden alur.” (8) didi. “Vücūdına kāhillik geldi zamān öyle belki saña ḡāfillik (9) gelür. Ġāfil olunca cāhillik de gelür. Cāhil olan ḳul Ebū Cehl’in (10) biri olur. Şeyṭānın biri olur.”didi. “Yā dervīṣ! Bilürem dirseñ (11) ‘ucub ideniñ ḳalbi ṭaş olur, duman ḳöker başına cümle a‘zāsı (12) ḳış olur. Bu hāle varan kiṣi ‘ār ile iṣ olur.” didi. (13) Ḥaḳ Ta‘ālā cümlemizi bu aṣıl ‘amellerden ṣaḳlaya. Şālihler⁵³ yolına gitmek (14) müyesser ide. Diñledüğini ṭutmaḳ müyesser ide. Viyis itdi: (15) “Yā dervīṣ biraz öḡüdlirim var saña diyim de Allāh Ta‘ālā añlamaḳ müyesser [6b] (1) ide.” “Buyur sulṭānım, öḡüdüñ nedür?” didim.

“Yañlıṣ yola gitme Allāh’ı (2) inkār itmeye.” didi. Çürüklikden key ṣaḳın, ‘ibādete yaḳın ol. (3) Kāhillik itme!” didi. ‘İbādetiñi evliyālar, enbiyālar bunlara beñzetmek ār(4)zū ḳıla.” didi. Ḥazret-i Viyis itdi: “Söyleyim mi?” didi. “İḥsān (5) Allāh’ındur, ‘iṣyān bizimdür. Toḡrıca söyle bühtān eyleme yā (6) dervīṣ!” “Gel ṣimdi uzaḡa gitmeyelüm, yaḳından dutalım. Vücūdımız (7) iṣlāḫ idelüm.” didi. “Alḳaḡdan alḳaḡa inelim.” didi. “Hidāyet iderse (8) ‘ummānı bulalım.” didi. “‘Ummān diyi ḡörünmeyene uci bulunmayana dir(9)ler.” didi. Didim ki: “Sulṭānım ‘ummān diyi ḡörünmez mi?” didüm. “ḡörünür (10) de var ḡörünmez de var.” “ḡörüneni ḳanḳısı ḡörünmezi ḳanḳısı?” (11) didüm. Viyis eydür: “Bir ‘ummān vardır anıñ ne [di]bi ḡörünür ne (12) uci ḡörünür.” didi. “Ammā iki ‘ummān vardır. Anlarıñ dibi de (13) bulunur, uci da ḡörünür.” didi. Didim ki: “Sulṭānım ol iki (14) ‘ummān didiḡiñ kimdür?” didüm. Ḥazret-i ‘Alī biri ve biri Sulṭān[-ı] (15) Enbiyādur.” “Yā anıñ dibi ḡörünmeyen uci bulunmayan kimdür?” [7a] (1) didim. “Allāh Ta‘ālā’dır.” didi. “Böyle demek ne ma‘nādır sulṭānım?” didim. “Uci (2) ḡörünmez diyi dibi bulunmaz diyi demek

⁵³ Metinde: ṣalihler

ol ma' nādur ki Allāh Ta'ālā (3)'nın 'ilmine 'aql⁵⁴ yitmez, hikmetine 'aql yitmez. Evveli āhiri bulunmaz.” (4) didi. İtdim ki: Sulṭānım 'ummānı bulalım da içelim kanalım.” didüm. “Müşkü(5)limiziñ birazında aña danışalım.” didüm. Viyis itdi: “Ya oğlumuz 'Alī'ye (6) danışırız ya 'Alī'niñ ulusu Ḥazret-i Enbiyā'dır, Ḥazret-i Enbiyā'ya da(7)nışırız.” didi. Viyis itdi: “Gel dervīş saña bir du'ā ideyim, (8) Allāh Ta'ālā'ya ireşesiñ.” didi. “Ummāna qarışasıñ.” didi. Viyis (9) eydür: “Yā dervīş! Gel bir bāb daḡı gidelim. Kul nice müslimān (10) olur, nice evliyā olur, peyḡamber nice yiter anı ḡisāb idelim.” didi. (11) “Buyur sulṭānım” didim.

Viyis eydür: “Yā dervīş bir kul ṡehādet (12) getürse imāna gelür. Namāz kılsa, oruc dutsa müslimān olur. (13) Zekāt virse mālına ṡer katmasa mālı ḡelāl olur. Ol kiṡi ol (14) māl-ıla ḡacca varsa ḡac ḡabūl olur. ṡehādet getirse dört (15) emrin dutmasa ol kiṡi kāfir olmaz ammā 'āṡī olur. [7b] (1) Bu dört ṡart olmaduḡdan ṡoñra bir ḡavilde ol kuliñ kāfirden ayrı (2) nebisi olur.” didi. “Nehyinden ḡaçup emrin dutarsa mü'min olur. (3) Ḥaḡ ḡidāyet iderse taḡvā yolına giderse inṡā'allāh kim evliyā (4) olursa Ḥazret-i Enbiyā'ya yiter. Ḥazret-i Enbiyā du'ā ider de Allāh emriyle (5) kırḡlara ḡatar.” didi. “Kırḡlarda ḡizmete tamām olursa anlarıñ 'ilmin (6) oḡuyup aḡkāmin bilürse kırḡlara imām olursa namāzı (7) rastı kıla bilürse Selmān-ı Fārisī'den icāzet alı bilür. (8) Allāh emriyle bu menzile⁵⁵ daḡı yiterse andan yidilere yiter. Yidilerde iṡi (9) biterse üçlere yiter.” didi. “Üçleri ḡiçerse ḡuṡıb menziline⁵⁶ varan (10) Allāh Ta'ālā'nıñ dīdārın görür.” didi. Ḥaḡ dīdārın gören 'aql⁵⁷ olur. (11) Kelāma ḡarıṡan bālīḡ olur. Bu 'ilmi añlamayanıñ ḡulaḡı ḡu(12)laḡına delük olur. Anlar ḡayvāndır. ḡulaḡı ḡurṡaḡına delik olan (13) adamdır.” didi. Bu 'ilmi añlanıñ iṡi esen olur. Ol adam (14) Allāh yanında olur. Oña cāhil diyen kendisi cāhildür.” (15) Viyis itdi: “Yā dervīş! Bizim gibi Allāh Ta'ālā'nıñ maḡrib ile [8a] (1) maṡrıḡ arası ṡolı kuli olsa her birisi nice yüz biñ yıl oḡusa (2) yazsa Allāh Ta'ālā bu ḡullara dise kim benim 'ilmimden murādınıḡ ḡadar alıñ (3)

⁵⁴ Metinde: 'aql

⁵⁵ Metinde: menzile

⁵⁶ Metinde: menziline

⁵⁷ Metinde: 'aql

size icāzet dise cümlesi Allāh Ta‘ālā’nın ‘ilminden alsalar. Ammā biriniñ (4) aldığı ‘ilmi biri almasa her biri dürlü dürlü ‘ilimleri alsalar (5) onların aldığı ‘ilimden Allāh Ta‘ālā’nın ‘ilm deryāsı eksilmez. Biñ (6) kā’inatı kāfir-ile müslimān ile ‘aşılar ile zinākārlar-ile (7) tolsa Haq Ta‘ālā’nın ihsānı cümlesine rahmet itse, Allāh Ta‘ālā(8)’nın senden zerre kadar şey’i eksilmez.” didi. “Cümlesini cehenneme doldur(9)sa hiçbir şey’i eksilmez, artmaz. Ne rahmet itse bir şey’i eksilmez, yimez, içmez, (10) uyumaz. Muhtāc yiri yokdur. Kāfir olana ‘azābı çokdur. Cümle ümmet-i (11) Muḥammed’e ‘azāb itmeye; hidāyet, rahmet ide. Günāhımızı bağışlaya.” didi. (12) Viyis eydür: “Yā dervīş saña bir iki üç kelāmım var. Söyleyim de (13) ayruḡ du‘ā idelim.” didi. “Buyur sulṭānım.” didüm. “Meşāyihiñ cümlesin (14) haq bil!” didi. “Rāst geldiği zamān ḡayır du‘ā yidi evliyāya, enbiyāya (15) nice imān getürürsiñ ki anları nice haq bildik ise meşāyihiñ [8b] (1) cümlesin inkār itseñ ṭarīḡatı inkār itmiş gibidür. Ṭarīḡatı inkār (2) iden şerī‘atı, ma‘rifeti, haḡīḡatı cümlesin inkār itmiş olur. Bu(3)nları inkār ideniñ müslimānlıḡda ilāḡası olmaz.” didi. (4) Viyis eydür: “Yā dervīş! Haḡīḡatde olan kişiniñ üzerine (5) lāzımdur ki yitmiş iki ṭa‘ifeye bir naḡar-ıla baḡa. Cümlesinden (6) kendüyi aşıḡı gözleye. Eger dervīş yolına gitmek isterseñ (7) cümlesine ta‘zīm eyleye. Hiçbir şey’iñ cānın incitmeye cümlesi (8) senden ḡoşnūd olsun. Allāhu ‘azīmü’s-şāna ḡoşnūd olur. (9) Gelindi saña şimden girü bir du‘ā ideyüm. Allāh Ta‘ālā işiñi ögre(10)de.” didi. “Öyle sulṭānım.” didüm. Viyis eydür: “Yā dervīş! (11) Allāh Ta‘ālā saña ḡizli şey’i ḡomaya cümle canlı cansız (12) saña söyleye. ḡayvānda, insānda, ṭopraḡda, ṭaşda, ḡurtda, (13) ḡuşda hiçbir şey’i söylemez. Ḳalmaya menziliñe⁵⁸ varasın. (14) Maḡşūdına iresin. Allāh Ta‘ālā saña ‘aḡıbet ḡayırlıḡı (15) vire. Saña du‘ām budur yā dervīş.”

Faşıl: Viyis gitdü[9a](1)kden soñra ol mekānda düşünüp dönerdim. Gördim Ḥazret-i Enbiyā(2)-y-ıla ‘Alī geldiler. Baña selām virdiler. Selāmların aldım. Bunlar (3) oturdılar. Ellerin öpdüm, el ḡavşurdum durdum. Bunlar bir sehel (4) sükūt oldılar. Ol maḡalde Ḥazret-i ‘Alī bilinden bir ḡılıç çizdi. (5) Ḳılıcı ḡınından ḡıkardı. Ḳoynından bir bileği ḡıkardı, bilemeye başladı. (6) Ḥazret-i Enbiyā o meclisde düşünüp oturdu.

⁵⁸ Metinde: menzīline

Düşünürken (7) Hâzret-i ‘Alî kılıcı bile di, oturdı. Sultân-ı Enbiyâ mübârek başın (8) yukarı kaldırdı. “Kılıcı niçün bile diñ kazâ mı var?” didi. “Saña ma‘lûm (9) yâ Rasûla’llâh, sen bilürsin.” didi. “Bilürsem de icâzet yâ ‘Alî haber.” didi. (10) “Kazâ vardur yâ Rasûla’llâh.” didi. “Nireye kazâ yâ ‘Alî?” didi. “Ġazâ bir yerde (11) degil biñ yerde degil. Ben bunun kankısın diyem yâ Rasûla’llâh.” didi. Hâzret-i (12) Enbiyâ itdi: “Yâ ‘Alî! Ne çok ġazâ var yâ ‘Alî bu ne tara fdadur? ” Hâzret-i (13) ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Seniñ ümmetiñ içindedür yâ Rasûla’llâh.” didi. (14) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Bunları kırar mısın yâ ‘Alî ?” didi. “Katı ġadden (15) aşarsa kırarım yâ Rasûla’llâh. ” didi. Sultân-ı Enbiyâ eydür. “Yâ ‘Alî! [9b] (1) Hiçbir şey’in cânın incitmez dirler. Yitmiş iki tâ’ife yi bir gözedir dirler. (2) Cümlesine ta‘zîm eyler. Sen kırarım dırsın bunun sebebi nedir?” didi.

(3) Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Yitmiş tâ’ife ye ben ta‘zîm iderem. (4) Cümlesine bir nazar-ıla bakaram.” didi. “Yâ Rasûla’llâh! Kırarım didigim yitmiş (5) iki tâ’ifeden eşeddür.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî bunlar kimdür?” (6) didi. “Münkirdür.” didi. “Münkir nedür yâ ‘Alî?” didi. “Evliyâyâ, enbiyâyâ, ‘ulemâyâ, (7) şulehâyâ, fuķarâyâ, meşâyiġe, şeri‘atı, tarîķatı, ma‘rifeti, ġaķîķatı, melâ’ikeleri (8) cenneti, cehennem i, maġşer, olaca ġın, dirilece ġin Allâh Ta‘âlâ’nın emrin, nehyin (9) idendür.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî bu naşıl millet! Benim ümmetim (10) içine nirden geldi karışdı?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! (11) Uzaķdan gelme degildür saña ümmetim diyenlerdür şehâdet iderler. Namâz (12) kırlar, oruc dutarlar, a ġ şarınurlar, bu da‘vâyı böyle iderler de dö(13)nerler. Gine münkir olurlar.” didi. “Yâ ‘Alî tarîķatı tevġîd iden ķul Allâh’a (14) giden ķula gitmemeye sebep olurlar da anıñ içün münkirlik iderler.” (15) didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh ben bunun kankı birine diyem. [10a] (1) Şeytân münkire dürlü dürlü şebaķlar virir. Tevġîd ideniñ (2) başına kaķar. Şeytânın virdi ġi şebaķını gerķek şanur. Tevġîd (3) iderken itmez olur, Allâh yolına gitmez olur.” didi. Hâzret-i Enbiyâ (4) ġüldi. “Ne ġülersin yâ Rasûla’llâh?” didi. “Aña ġülerim ki şeytân girer (5) ķalblerine tevġîdi unudur didiñ. Ya bu ebrâr ehli olan kimse(6)leri aşıl şeytân anlarıñ dibini barmaķlar yalan söyledir. Anıñ

(7) için gülerem.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Allâh Ta‘âlâ’nıñ ismin (8) söyleyen emrin dutan edebsiz degildir. Edebsiz diyü Allâh Ta‘âlâ’nıñ emrin (9) dutmayıp, nehyinden işleyene dirler.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Allâh her (10) şey’i birden virdi. Her işe bir hareket virdi. Şimdi bir adam ekin biçmeli (11) olsa soyunur. Eskiler gire orağın eline alur, buğdaya çalar yaturur. (12) Toplayup ucına götürür. Ucu alur şığar, deste ider, döker yığın ider. (13) Harmana döker, yumuşadır, yığar; yıl eserse şavurur şamanı. Bir yaña (14) danesi bir yaña çıkar böyle iş gören edebsiz mi olur yâ ‘Alî?” (15) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Bir kıyâs dağı gidelim.” “Kıyâsıñ nedir yâ Rasûla’llâh?” [10b] (1) didüm.

“Kıyâsım oldur ki bir müslimân kazâya gitse ol menzile⁵⁹ yitse (2) görse ki kâfirler dizilmiş döğüşürler. Ol müslimân *E‘ûzü bi’llâhi mine* (3) *ş-şeytânî’r-racîm*, *Bismi’llâhi’r-raḥmâni’r-raḥîm* dise kılıcın (4) çekse şarığın atsa başı kabağ kılıcı elinde Yâ Rabbi şehîdlik (5) ya gâzîlik dise de kâfiriñ içine dalsa şalâvât vire vire şehâ(6)det ide ide dürli dürli hareket ile çığırı çığırı sağına (7) solına döne döne çalsa ol kılıcı ol kişi çalınca edebsiz (8) mi olur?” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî tevḥîdi kâfir dise (9) müslimân olur. Tevḥîd iden müslimân niçün kâfir olur?” didi. (10) “Zîrâ bir kimse tarîkatı inkâr eylese şerî‘atı inkâr itmiş olur. Ma‘ri(11)feti, haḳîkatı inkâr itmiş olur. Bunları inkâr iden ne Allâh’a ne (12) peyḳambere inanmış olur. Tarîkata inanmayan münkirdür. Ahrete münkir (13) giden, imânsız gider. Ne Allâh’dan hidâyet ne peyḳamberden şefâ‘at (14) olur. Cehennemde kalur.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! (15) Bir kere *Lâ ilâhe illa’llâhu Muḥammeden Rasûla’llâh* diyen cehennemde kalmaz dirler. [11a] (1) Anıñ sebebi nedür?” didüm. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Bir kimse müslimân (2) olsa soñra imânsız gitse imânsız giden kıl sağlığında (3) yüz biñ kerre *Lâ ilâhe illa’llâh* dise hiç kendine fâ’idesi olmaz. (4) Ebedî cehennemde kalur.” didi. Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Tev(5)ḥîde hiç ‘özür olmaz mı?” didüm. “Olmaz yâ ‘Alî anlarıñ edebsizliği (6) oldur ki mü’mînât bir aynadır mü’mînlere. Tevḥîd iderken şeytân münkire(7)ñi içerisini kaynadur. Başına yular urur.

⁵⁹ Metinde: menzîle

Tevhīde ta‘n itdürür. (8) O kılı münkir ider, imānın atdurur. Mü‘minlere bir aynadır. Mü‘minler ol (9) aynaya bakar da kendini ‘amelin görür. Anlarda edebsizlik ider.” dir. (10) “Ḥaberi yok edebsizliği iden kendi şeytānıñ yolına giden kendi (11) şeytān başını iplerde girüsin. Barmaqlarda kendüni dingildedir verür. (12) Allāh diyen kula dağılır.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Bu aşı (13) münkirlik iden şerinden ümmet-i Muḥammed’i şaklaya, bekle.” didi. Ḥazret-i (14) Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī münkir yitmiş şeytāndan şerlidir.” didi. Ḥazret-i (15) ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Bunuñ böyle şerli olmasına sebep nedür?” [11b] (1) didi.

Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī şerli olmasına sebep oldur ki Allāh (2) yolına giden kılı azdurur. Anıñ içün şeytāndan şerlidir.” didi. (3) Ḥazret-i Enbiyā: “Yā ‘Alī! Şeytān bu münkiriñ itdiği fesādıñ ide(4)mez.” didi. “Anıñ içün idemez ki şeytānuñ sözi bātındandır. Münkirüñ (5) sözi āşikāre oldığı içün aña inanurlar. Ekşeri şeri‘atıñ i‘timā(6)dı zāhirdür. Bātını Allāh zāhire söylediği içün münkiriñ sözine (7) inanurlar. Ağ şarındığı çün anı müslimān şanurlar.” didi. “Bu fesā(8)dıñ itdiği-çün şeytāndan şerlidir.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! (9) Tevhīde münkir olanlar evliyāya münkir olanlar Allāh Ta‘ālā inşāflar vire. (10) Celālinden cemāline döndüre. Münkirlikten kurtara.” didi. “İkrār münkir olur (11) mı yā Rasūla’llāh?” didüm. ‘Azāzīl’i görmedik mi yā ‘Alī!” “Gördüm yā Rasūla’llāh.” (12) didüm. “İkrār iken münkir olmadı mı?” didi. “Ebū Bekir, Ḥazret-i İyüb cānibinden (13) dönüp şiddīk olmadı mı?” didi. “Oldı yā Rasūla’llāh!” didüm. İdrīs (14) peyğamber cennete girüp de cennetde kalmadı mı?” didi. “Allāh Ta‘ālā’nıñ ğazabı (15) nasıl rahmeti nasıl olduğunu bilmedik mi yā ‘Alī?” didi. “Bildüm yā Rasūla’llāh!” [12a] (1) didi. “Su’āl itmeniñ zararı var mı yā Rasūla’llāh?” didi. Dīn bābından (2) olan su’ālın zararı yokdur yā ‘Alī!” didi. “Ammā bir kimseye izlām itmek (3) içün su’āl itseñ zararı çokdur.” “İzlām itmek diyi neye dirseñ (4) bir kişi bir kişiye su’āl ider. Ya imānıñ bahşinden ya helālden ḥarāmdan (5) ya şart-ı İslām’dan biraz şeyler su’āl itdiği şey’i imānı islāmı (6) öğretmek içün iderse Allāh Ta‘ālā ol kişiye rahmet ider. Eger kendümi (7) yigin ideyim diyü su’āl iderse kendine çok zararı olur.” didi.

(8) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Bir şey’i düşünüp ta‘accüb iderem.” didi. “Aña dü(9)şünürüm ki yâ ‘Alî! Allâh Ta‘âlâ’nın dürli dürli hikmetleri var. Aña düşün(10)rem.” didi. “Çankı hikmetine düşünürsin yâ Rasûla’llâh?” didi. “Hikmetin çankı (11) birin diyem. Hikmeti çok.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Aña düşünürüm ki (12) Allâh Ta‘âlâ bu kadar şey’i halk eylemiş. Cümlesine de ğidâ virmiş. Hiç (13) bir şey ğidâsız yok aña düşünürüm.” didi. “Her maḥlûkı bir birine düşmân (14) havâle eylemiş. Kimi münkir kimi ikrârına münkirine ikrârı münkir sever. (15) Ne münkiri ikrâr sever ikisinde bir birine düşmân eylemiş. Allâh Ta‘âlâ [12b] (1) bunların bir birine düşürür de cümlesinin temâşasın döner.” didi.

Hâzret-i (2) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî buludun kıyası oldur ki Allâh Ta‘âlâ bulutlara emir (3) ider. Her biri bir hizmete gider. Kimi yağmur, kimi kar, kimi yaz kimi kış bulu(4)dıdır. Anlar Allâh emriyle işlerin görürler. Kiminden yağmur kiminden kar (5) dökülür. Her biri hizmetlerin görürler. Gördükden sonra gelirler. (6) Gökin yüzine dururlar. Gök görünmez olur, yıldızlar, güneş görünmez (7) olur. Yer yüzinde olan maḥlûklar söyleşir ki yıldız, ay, güneş (8) görünmez olmuş dirler. Bulutlar bu kelâmları işidir de ‘aceb (9) iderler. Dirler ki: “Bizde ne yağ ne yağış kuvvet virmiş. Cümlesin kaplamış (10) örtmiş. Bizim vücūdımızdan gök şu‘le⁶⁰ virmez olmuş diyü birbirine (11) söyleşürler. ‘Ucub itdiği-çün Allâh Ta‘âlâ bunların üzerine yili musallât (12) pâre pâre itdi, dağıtdı. Yile dayanmaz önüsura kaçarlardı. Kaçamadan ğayrı (13) dermânları yokdur. Allâh Ta‘âlâ ‘ucub ideni sevmez. Allâh Ta‘âlâ idene (14) bir görünmez belâ musallât ider de.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! (15) Bir kul ‘ucub eylese ya mâlim çok ya evlâdım çok ya ‘ilmim çok [13a] (1) ya ‘amelim çok dise kalbine ‘ucub gelse ol kişiyi helâk idi(2)cidir. Mâline, ‘ameline, evlâdına, sağlığına, takvâsına her neye ‘ucub (3) iderse ol ‘ucub itdiği şey gidicidir. Allâh Ta‘âlâ ol kulu (4) mel‘ûn, merdûd ider. Ol kul günâhını bilüp işledigine pişmân (5) olup tevbe idüp kapusına gelse Allâh Ta‘âlâ ol kulu kabûl (6) ider.” didi. “Eger ol kul günâhın bilmezse Allâh kapusına gelmezse (7) ‘Azâzîl’dir, merdûd olur.”

⁶⁰ Metinde: şevle

Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Deryādan vi(8)recegimiz kıyās oldur ki Allāh Ta‘ālā deryāyı ḥalk itdiği zamān (9) deryā ‘ucub eylemiş. Dimiş ki: “Ben ortalığı keserin şimden girü (10) ādem oğlanları benim üzerimden giçemez.” dimiş. “Allāh Ta‘ālā ol za(11)mān ‘ucub itdiği sebebden gemiyi kayığa bunun üzerine musallāt (12) eylemiş. Ādem oğlanları benim üzerimden giçemez dirken gemiyi kayığı (13) üstüne çöker de deryāyı çığnar gezer. Deryā zebūn olur da (14) yanar тұrur. Añla yā ‘Alī.” didi. “Bir kimse ‘ucubitse Allāh Ta‘ālā bir şey’i (15) üstüne ḥavāle ider de deryāyı nice çığnarsa o kimseyi [13b] (1) öyle çığnar.” didi. “ ‘Ucubdan, benliklerden, yaramaz ‘amellerden şaklaya. (2) Şālih ‘ameller müyesser eyleye. Raḥmeten li’l-‘ālemin. Ümmet-i Muḥammed’i ğafletden uyara.”

(3) Allāh Ta‘ālā bāb oldur ki meşāyih aḥvālinden biraz şeyler beyān. (4) Cabbār Kūlū eydür: “Ḥazret-i ‘Alī ile Ḥazret-i Enbiyā ikisi bir maḳā(5)mda oturlardı. Ol maḥalde vardım. Qarşularında el kavşurdum durdum. (6) Ḥazret-i Enbiyā Ḥazret-i ‘Alī’ye didi kim: “Niçün söylemezsiñ yā ‘Alī?” didi. (7) Ḥazret-i ‘Alī itdi: “Müşkülüm var yā Rasūla’llāh!” didi. “Tevḥīd tevḥīd (8) ḥarām mı ḥelāl mi?” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydir: “Yā ‘Alī hem ḥelāldür hem ḥarāmdur (9) hem mübāḥdur.” didi. ‘Alī itdi: “Yā Rasūla’llāh! Böyle demek ne ma‘nā(10)dur?” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Tevḥīd ‘aşıklara şāihlere (11) ḥelāldür. Kāfirlere münāfıklara ḥarāmdır. Tevḥīd iderken dinleyene (12) mübāḥdır.” didi. “Kāfirlere niçün ḥarām?” didüm. “Onuñ içün ḥarām ki yā ‘Alī! (13) Lā ilāhe illā’llāh dirde Muḥammeden Rasūla’llāh dimezler. Anıñ-ıçun ḥarāmdur.” didi. (14) Cümle enbiyā mı, evliyā mı, kitābları mı, emri mi, nehyi mi cümlesine getüren (15) kimsene isimim götürür. Ol kişiniñ şahıdlığı dutulur.” didi. Bunlarıñ [14a] (1) cümlesine imān eylese birin dutmasa ol kişi kāfir olur.” didi. Münāfıklara (2) ḥarām didigim oldur ki şehādet ider, namāz kılar, oruc durar. Peyḳamber ger(3)çekdir. Cümlesine imān getirür de tarīḳatı inkār ider, ma‘rifeti, ḥaḳīḳatı (4) inkār ider. Ya tevḥīde ta‘n ider buğz ider. Bu didigim ‘amellerden biri(5)sini bir ḳul inkār eylese ben aña münāfık direm.” didi.

Hâzret-i ‘Alî eydür: (6) “Yâ Rasûla’llâh! Tarîkatı inkâr iden nirden ider?” didi. “Meşâyihi neyleyim (7) şerî‘ at kitâbı var iken.” dir. “İnkâr iden münâfık münkirdür.” didi. Hâzret-i (8) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Bir kişi gördüğünü söylese haqîkatde olsa (9) haqîkat ‘ilmin okusa bâtın ‘ilminden cevâb virse şerî‘ atda (10) olan kişi ol kişiniñ söyledigi cevâba inanmasa çuriklik ider.” (11) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Müslimân olan kişiye lâzımdır ki Hâk kelâ(12)mı dinleye, inana. Taşdan dağı gelürse de Hâk bile.” didi. Hâzret-i (13) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Her kişi gitdiği yolu begenmiş almış. Ammâ dillerine (14) baksañ egri egri yolları da egri olur. Her kişi gitdiği yolu iyi dir (15) gider. Bir kimse benim dînim kötü dimez. Eger uşağı hocaya virseñ verir, [14b] (1) okuyacağın bilmez. Hoca oña elif bi diyü igirmi toköz harfi gö(2)sterse hanķısı elif hanķısı bi dise ol bilmez, haber virmez. Ammâ yigirmi (3) toköz harfi okusa da okudukdan soñra okuyacağını gösterse ol uşak (4) bilmem dir. “Görmeyince bilmez.” didi. “Bir kimse şerî‘ atı bilse meşâyihe hizmet (5) itmeyince, tarîkatı bilmez. Tarîkatı bilmeyen ma‘ rifeti bilmez. Ma‘ rifeti bilmeyen haqîkatı (6) bilmez. Haqîkat ‘ilmin tamâm itmez. Uşaklığı gitmez.” didi. Hâzret-i Enbiyâ (7) eydür: “Yâ ‘Alî! Bu kıyâsdan ne añladuñ?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasû(8)la’llâh! Anı añladum ki zâhiriñ bâtından haberi olmaz didüñ.” Hâzret-i (9) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Müslimân olanıñ boynına lâzımdır ki bildigi-çün (10) ‘ilmi okusa bilmediği ‘ilme karışmasa.” didi. Şeytân ile ya(11)rışmaya.” didi. “Nice yarışur yâ Rasûla’llâh?” didüm. “Öyle yarışur (12) yâ ‘Alî ki bir kimse şerî‘ atda olur, tarîkatda olan kişiye tarîkat ‘ilminden (13) virir. Ol kişigi okumadığı ‘ilme karışur. Şeytân ile yarışur.” didi. (14) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Bu ‘ilmi işleyen şeytân ile tutu(15)şur mı?” didüm. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Bir kimse gâ’ibe hükmi itse bir adam iyi [15a] (1) kötü dise sa‘îd ya şakî ya velî ya deli dise ol kişi gâ’ibe hüküm (2) itmiş olur. İmânı gider, kâfir olur. Ne‘üzü bi’llâh rücû‘ idüp (3) ta’ib-i müstağfer olursa imân gelür.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! (4) Ümmetimiñ şâlihlerine Allâh Ta‘âlâ añlamaklık müyesser ide.” didi. Hâzret-i (5) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Şerî‘ atda olan hâlin haberin virdiñ. Tarîkatda (6) olan dervişleriñ meşâyihiñ haberin virelim.” didi.

“Meşāyihde olan (7) kimesneniñ boynına lâzımdur ki hiçbir meşāyihniñ erkânına dāhıl itmeye kendinüñ (8) erkânın nice Hâk bilür meşāyihniñ cümlesine erkânı tevḥīdi ḥâk bile. Hiç (9) biz erkânı zemmi itmeye. Dervīş olanıñ boynına lâzımdur ki bu ‘ilimleri (10) şeyḥden örgene. Şeyḥniñ rızāsı olmadığı yire gitmeye. Dervīş şeyḥniñ (11) rızāsın gözleye.” Hâzret-i Enbiyā eydür: “Yâ ‘Alī! ma‘rifetde olan kişiniñ (12) boynına lâzımdur ki yitmiş iki ṭā‘ifeye ta‘zīm ide. Kendini aşağı (13) gözleye, ‘ucub itmeye.” didi. Hâzret-i Enbiyā eydür: “Yâ ‘Alī! Dört ḥâk degil midür?” (14) “Ḥâkdur yâ Rasūla’llāh!” didüm. Dört kitāb ḥâk degil midir yâ ‘Alī?” didi. “Ḥâkdur (15) yâ Rasūla’llāh!” didüm. Dört çihār-yār ḥâk degil midür yâ ‘Alī?” “Ḥâkdır yâ Rasūla’llāh!” [15b] (1) didi. “Bunlar nice ḥâk ise meşāyihde öyle ḥâkdur.” didi. “Bunları (2) inkār iden müslimānlıkda ilākası yokdur.” didi. “Yâ ‘Alī! O ‘amelleri (3) iden kula ne Allāh’dan hidāyet ne benden şefā‘at olur. Ol kişiniñ (4) dostı şeyṭāndur.” didi. “Yâ ‘Alī! Dīn bir olup da mezheb dört olmaya sebep (5) nedür?” didi. “Siz ‘ālimsiñiz.” didi. “İcāzet saña yâ ‘Alī, ḥaber vir!” didi.

(6) Hâzret-i ‘Alī eydür: “Yâ Rasūla’llāh! Dīn bir olmaya, oyudu ki ümmetiñ imānı (7) bütün olsun diyü dīn bir oldı.” Hâzret-i Enbiyā eydür: “Yâ ‘Alī! Dīn (8) iki olsa imān bütün olmaz mı?” didi. “Bir ümmetiñ iki peyḡamberi olur. (9) Ol kişiniñ iki dīni olur, imānı da ‘ameli de bütün olmaz.” didi. Hâzret-i (10) Enbiyā: “Yâ ‘Alī! Mezheb dört niçün oldı?” “Allāh Ta‘ālā her şey’i eşli yaratdı. (11) Allāh Ta‘ālā’dan yalñuz hiçbir şey yokdur. Eger mezheb yalñuz ola-y-ıdı (12) Bārī Ta‘ālā’ya beñzerdi. İkinci oldur ki Allāh Ta‘ālā rahmet itmek için (13) mezhebi dört itdi.” Hâzret-i Enbiyā eydür: “İḥtilāf olduğu çün (14) rahmet olur.” didi. “Dīnimüz şerī‘at bulurdu.” “Yâ ‘Alī! bir kimse baña ümmet (15) olsa ikrār itse benim gitdigim yola ḥâkdur dise sâ‘ir peyḡamberiñ [16a] (1) gitdigi yola ḥâk degil dise mel‘ūndur.” didi. Kāfirden eşeddür.” (2) didi. “Yâ ‘Alī! Añladuñ mı? Her kişiniñ ḳapusunda Kā‘be’ye yol gider. Her kişiniñ (3) yolu doğru gider.” didi. “Allāh Ta‘ālā’nıñ ḳulları her biri bir yola gider. (4) Ammā enbiyānıñ her biri bir yol-ıla bir ḥizmet-ile geldi. Cümlesiniñ gitdigi (5) yol ḥâkdur. Cümlesiniñ işi Allāh emriyledür. Yâ ‘Alī! Añlayan bu kıyāsı (6) aғnar. Añlamayana

Allāh Ta‘ālā aňlamak müyesser ide.” didi. Bir  ul Rabbisin  ikri (7) eylese  olunur olur. Her şey’in   krin bilen lu fını bilen Allāh’dan a a çok (8) ni‘metler gelir. Gözünün  ic b n  alur. Perde az  alur, ki fi ider. ‘ lemi her şey’i (9)  z nde bilür. Cennet kökleri bize n r   r  kızları d zen r.  ul  iz(10)mete bil ba lar, Rabbisine  zen r. Cabb r  ul  eydür: “ ak b t l bulunur. (11)  a  kat ba rine sırrına  alınur.  ak i s n itdiği  ula kirli şey’i  omaz (12) bildürür.  a  ’n  emriyle Mu ammed d ny ya geldi,  ev  viridi. Güneş gibi cih n n r-ıla  old . Cümle (13) n r-ıla  old . Cebr ’il ‘ det iderdi. Far  sünneti bildürdi, (14) na li itdiler. Ta     k fri aradan  aldurdi. Mu ammed Mi‘r c’a vardı. ‘Ac yib (15)  ikmetler gördi.  ak Ta‘ l  bi  vakıt nam z  armağan viridi. All h emri [16b] (1) itdi.  a   b t lı ayırdı. Emri olan  Mu ammed ümmetine duyurdi.  a   b (2)t lı si ildi ‘ leme n rlar  a ıldı. Perde  alk di aradan  ic blar (3) açıldı. K ff rlar im na geldi. Kimi   yle   ric  ald . D n isl m   ik (4)re  ı dı.   k m Mu ammed’in oldı. Cabb r  ul  eydür: “‘A  n uz yitmez mi (5) kit b itmez mi?  ani sizden evvel gelenler size örnek yitmez mi? (6) Ne d ny n n  apusu gider ne  uy n dalk s  gider.  ns n   ı lete (7) düşürür,  arma çağın ider. Olacak olur her şey’  ay udan olur. (8) Yazılan bozulmaz ne gelse  ak’dan gelir ya bunu böyle bilse  ne c n na (9) dersi virse  ne kendi ni hel k itmeden  ab r idüp  ursa  ne (10)  iy  biri dilden olur. Fur at bulur  ey  n im n  elden alur, d ny  (11) i  n a reti n yığma. Kendi ni ateşe yakma, olacak olur. Cabb r (12)  ul  mürşide bula. G r d ny da a retde iyi ola, g r nefsi ne (13)  ulim eyle.

B b oldur ki devlet  uşunu  a v lin bey n. Cabb r (14)  ul  eydür: “Bir gün  a rada otururdum. Bir  uşa ız yanıma (15) geldi.  uşa su’ l itdüm.” Didim ki: “Y   uş  an ı ki ilerin  başına [17a] (1)  onars n eline girers n?” didüm. “Bize niçün yak  mazs n z?” didüm. (2)  uş eydür: “Y  derv  ! Biz   l ler üzerine  onaruz ve   l ler (3) mez rına  onaruz.” didi. “Diri  zerine  onmak.” didi.  tdim ki: (4) “Y   uş! Ben All h Ta‘ l ’nın d v nında va‘de eyledüm.  i bir şey’in c n n (5) incitmiyem diyü bizden sağa  azar yokdur.” didüm.  uş eydür: “Y  derv  ! (6) Ben seni  va‘de e inanmam.” didi.  tdim ki: “Niçün inanmazs n ?” didüm. (7)  uş: “Anın i  n inanmam ki

nefis sendedir, hırş ıama‘ sendedir, (8) anıñ içün inanmam.” didi. “Ben niçün kör ıama‘ iderem?” didüm. Kuş (9) eydür: “Başıña kıonsam eliñe girsem nefsiñe hareket gelür. Hırşıñ yigin (10) olur. ıama‘ ıñ ğālib olur. Beni boğazlarsıñ hem benim başım kesersiñ (11) hem seniñ va‘deñ bozılır hem saña zarar olur. Cabbār Kuş eydür: “Ku(12)şıñ cevābı baña kār itdi. Beni diri birine çıkar su‘āl itdüm: “Yā kuş! (13) Beni diri yirine çıkardıñ. Ben şimdi ölmek isterem.” didi. “Baña öğüt (14) virirsiñ.” didüm. Kuş eydür: “Benden öğüt isterseñ ölmezden (15) evvel öle gör.” didi. “Ölmezden evvel ölmek nice olur?” didüm. O [17b] (1) ıama‘ ıñ dermānı vardur, saña ögredeyim.” didi. İtdim ki: “Öğret!” didüm. Kuş (2) eydür: “Yā dervīş! Dünyādan eliñ çek, ıama‘ ı aradan kıaldır. Allāh Ta‘ālā’nıñ emrin (3) tut, nehyinden kaç. Nefsiñ ölür a‘zāñda hareket kıalmaz.” didi. “Murādıña ire(4)rsiñ.” didi. “Allāh Ta‘ālā cümlemize murādın vire ve şālih ‘ameller müyesser ide.”

(5) Faşıl: Dervīşlik tokuz nev‘i üzeredir ⁶¹ . Sekizi mertebedür, birisi metā‘i(6)bedür ⁶² . Metā‘ibe didigümüz oldur ki meşāyiħde tevbe idüp mihrāc(7)lanmağıdır. Aña halk içinde dervīş dirler. Ammā dervīşlik sekiz mer(8)tebedür. Anı daħı beyān idelim. Evvel mertebesi ölümler hālin bilmekdür. İkinci (9) mertebesi diriler hālin bilmekdür. Üçünci mertebesi Kā‘be’de namāz kıılmağıdır. (10) Dördünci, bişinci mertebesi ayağı şarı öküz başı ‘arşdan yuğa(11)rı olmağıdır. Altıncı mertebesi helālî harāmı bilmekdür. Yidincisin de namāz kıılmağıdır. (12) Sekizinci yitmiş biñ hicābı kıışif eyleyüp Allāh Ta‘ālā’nıñ dīdārına ir(13)mekdir. Ba‘zı ‘azīzler dimişler: “Bir sekiz mertebe bir nişāndur.” dimişler. “Ammā evl(14)iyālik yidi nişāndur.” dimişler. Bir kimse ol yidi nişānı tamām itmeyince (15) vücūdını kāfirlikden kıurtarmaz. Beyāzıd-ı Beşāmī, Ca‘fer-i Şadık’a [18a] (1)varduğı gibi bāb-u edeblerin beyān ider:

“Edeb oldur ki dünyā kelāmı (2) söylemeye halvetiñ içinde ikinci edeb oldur ki uzanıp yatmaya meşā(3)yiħiñ rızası olmadığı yire gitmeye. Üçüncü edeb oldur ki biri biri ilen (4) yitişdülden ötüri bir birine intikām itmeye. Zīrā intikām ile olan (5) ‘amel

⁶¹ Metinde: üzerir

⁶² Metinde: müt‘ābedür

bâtil olur. İntikâm idenler Allâh Ta‘âlâ’nın rahmetinden mahrûm olur. (6) Ta‘âlâ ol kula rahmet içerüsinden intikâm ve ğarażı⁶³ gidermeyince vesâ(7)’ir edeblerde bunun gibidir. Uyumak ve gülmek gibi bunların emsâli şeyden (8) ihtirâz idesiz, edepsizlik itmeyesiz. Edebi olmayanın imânı olmaz. (9) Hâlvet girdiği vakit ol i‘tikâdı Yâ Rabbi meşâyihîñ rızâsın kabûl (10) itdüm. Beni bu i‘tikâtdan döndermeye diye meşâyih dahı diye kim Yâ Rabbi (11) dervîşlere ve ‘âşıklara ve ümmet-i Muhammed’e ve cümlemize kuvvet-i i‘tikâd vire, (12) didârına lâıyık ve şehâdine lâıyık ‘ameller ve hayırlar müyesser eyleye. Biz bilmeziz, (13) hayırlusın sen bilürsin diye seniñ kapuña geldük. Bizi mahrûm eyleme. (14) Ve İblîs’i bize güldürme diye. Hâlvete girince ğayrı dünyâ muhabbetin (15) kalbinden çıkara hemân Allâh Ta‘âlâ hidâyet ide, maţlûb-ıla irişe. [18b] (1)Bâb oldur ki dervîşin kuşağın ve hırhasın (2) beyân ider: “Dervîş meşâyihçe rızâsın virüp ve meşâyihne (3) sözine inanıp i‘tikâd itdikden sonra dervîşe lâzım olcağ (4) ibtidâ şerî‘at kuşağın kuşana. Tamâm şerî‘atı meşayih dervîşe (5) ta‘lîm eyleye. Allâh Ta‘âlâ’nın emrin ve nehyin bildüre. Şerî‘at tamâm oldu(6)ktan sonra tarîkat kuşağın kuşana. Tarîkat kuşağı didigümüz (7) oldur ki hizmet itmekdür. Allâh’a kul olmakdur vücûdına nazar ide. Vücûd(8)nda olan fi‘illeri gidere. Hiçbir hilâf şey’i kıomaya. Yalan buğuz (9) ğıybet gibidir. Hâram ve murdâr ve mekrûh gibi Allâh’ın nehy itdiği şeylerden (10) vücûdın ve içresin ve taşrasın nice beyân olursa içerüki (11) öyle beyân eyleye. Ve meşâyih ol dervîşi imtiḥân idüp yoklaya. (12) Şerî‘at-ıla mı yoklaya yoḥsa dervîşi mi söylede mi yoklaya. Der(13)vîşin yürüyüşinden mi meşâyih oldur ki bunların hiçbirin yüz(14)den yoklamaya ve bâtın yoklaya.”

Bâb oldur ki direk aḥvâlin beyân (15) ider. Cabbâr Kulu eydür: “Direge su’âl itdüm: “Yâ direk! Saña büyük [19a] (1) yük yüklenmişsin. Sen büyüince götürürsin.” didüm. Direk eydür: “Ya der(2)vîş bende üç haşşa vardır. Anların kuvveti-y-le götürürem.” didi. “Ḥa(3)şşanın biri oldur ki toğrı dururam, egri duramam. Anın için götürürem.” (4) didi. “İkinci oldur ki dabanım pek yirdedir.” didi. Cabbâr Kulu eydür: (5) “Yine su’âl itdim. Yâ direk dahı bunlardan ğayrı haşşa var mıdır sende?” (6) didüm.

⁶³ Metinde: ğarażı

Direk eydür: “Yâ dervîş iki haşşa dahı vardır. Haşşanıñ biri (7) oldur ki cümleden aşşağı dururam. Gördim ki ağaçlar benden yukarı (8) durur. İkinci oldur ki başım yukarı ayağım aşşağı ayağımanıñ üze(9)rinde тұruram. Münkirler gibi тұrmam.” didi. “Münkirleriñ başı aşşağı ayağı (10) yukarıdur.” didi. “Yâ direk! Münkirler nirde dururlar?” didüm. “Yâ dervîş! (11) Cehennem içinde қатрān қазanı vardır. Münkirler ol қазanıñ içinde (12) başı aşşağı ayağı yukarıda dursalar gerekdür. Haқ Ta‘ālā yâ dervîş (13) cümlemizi münkirlilikden şaқlaya emīn eyleye.”

Bāb: Cabbār Kūlī (14) eydür: “Bir gün bir şu kenārına vardum. Şu dalğalanıp köpürüp (15) gider. Su‘āl itdim: “Yâ şu! Dalğalanup köpürmeñe sebep nedür?” [19b] (1) didüm. Yâ dervîş! ‘Āşıkıñ nişānı dalğalanup köpüklenmekdür.” didi. “Neye (2) ‘āşık olduñ?” didüm. Şu eydür: “Allāh Ta‘ālā’ya ‘āşık oldum. Sen Allāh’ı bilür (3) misin?” didim. “El-ḥamdü li’llāh bilürem.” didi. “Bilmeyen mel‘ūndur.” didi. İtdim ki didim: (4) “Yâ şu! Allāh’ıñ nesine ‘āşık olduñ?” didüm. “Dīdārına ‘āşık oldum.” dir. “Neden (5) bildiñ de ‘āşık olduñ?” didüm. “Arş yüzinde bir şadā işitdim. Bir kimse (6) çağırır, dir ki ma‘būd vardır, maḥlūk vardır, maḥbūl vardır. Maḥbūlden (7) maḥbūl vardır diyüp çağırır. Didim ki “Sizler kimlersiniz?” didüm. “Bize bend-i (8) ricāl dirler.” didi. “Bend-i ricāl kimdür?” didüm. Ricāl-i ḡaybetūñ şākirdidür. Ricāl-i (9) ḡaybet bizdedür.” didi. “Siz nirde olursıñız?” didüm. Yirile gök arasında (10) oluruz.” didi. “Ḥizmetiñiz nedür?” didüm. “Bizim ḥizmetimüz dā’im böyle çağır(11)şuruz, gezmekdür.” didi. “Neye çağırşursıñız?” didüm. “Allāh Ta‘ālā’nıñ emrin (12) ve nehyin birliğin ve Rasūl’ıñın ve Allāh Ta‘ālā’nıñ geleceğin ve gideceğin (13) cümle ağaçlar ve yapraklar ve derelere ve kuşlara işid nelere cümlesine i(14)şiddirüz. İşde bizim ḥizmetimüz budur.” didi. “Yâ bend-i ricāl! Seniñ (15) ma‘būd maḥlūk maḥbūlden maḥbūl didikleriñ nedir?” didim. “Yâ şu! Ma‘būd [20a] (1) didigim Allāh Ta‘ālā’dur. Maḥlūk didigim Bārī Ta‘ālā’nıñ yaratduğı maḥlūkdur. (2) Maḥbūl didigim imān-ı kāmildür. Maḥbūlden maḥbūl didigim dīdāra irendür.” (3) didi. İtdim ki: “Yâ bend-i ricāl! Dīdāra iren maḥbūlden bol mı olur?” didüm. (4) Bend-i ricāl eydür: “Yâ şu! Bir kimse dīdāra irer de maḥbūlden maḥbūl (5) olmaz mı?” didi. “Ya bizde dīdāra irer

miy k?” didüm. Bend-i ric l ider: “Y   u! (6) Senden evvel gelen irdi. Bilmem seni  irecegi ni.” didi. “Bizden kimdür gelen?” (7) didüm. Bend-i ric l eydür: “Y   u! All h Ta‘ l  virdigi şuya d d r n g (8)sterdi. Bilmem sağa göstereceğini.” didi. “Ol zam n bir  uda  alk  uğradı. (9) Ne  alk m ne k p gim gider.” didi. Cabb r  ul  eydür: “ uya gine su’ l itdim: (10) “Y   u  a lars n ve hem i nilersin. A na sebep nedür?” didüm.  u eydür: “Y  der(11)v  !  a layup i nilemeye dört şey sebebdür.” didi. “Sebeb nedür?” didüm. Sebebi  (12) biri oldur ki All h Ta‘ l ’n  d d r na ‘     oldum. An  i  n i nilerim. (13)  ikinci sebep oldur ki derdimden bilür yokdur. An -içun i nilerim.  (14)  nci yoluma  a lar  oyalar gelür. Ba a do unur. Beni yaralar. An  i  n i nilerim.” (15) didi. “Dördünci egri a aram. An -içun i nilerim.”  u eydür: “Y  derv  ! Egri [20b] (1) a an şey menzile varmaz ve hem ma    dına  rmez. An -içun i nilerim.” didi. (2) “Y   u! Y ceye niçün    mazs  ?” didüm. “Y ceye    an  zev li yığındır.” (3) didi. “An -içun yakındur ki ya    meye ya  ma a olurlar. Ya bost na ya b (4) a  orarl r. H v ya giden menziline varmaz, ma    dına  rmez. Y   u! (5) Böyle nice olur?” didüm. “Y  derv   başa du‘  eyle    me  a  (6) gelmesi . Al   dan al  a a am gidem.” didi. “Gide gide nireye varursu ?” didim. (7) H   Ta‘ l ’ya ir  em ya ‘umm na  ar  am.” didi. All h Ta‘ l ’n  ‘ilmin  r(8)  en ‘umm na çarçur. Ol devlet başa y tmez mi diyü söyledi.”

Fa  l: (9) Cabb r  ul  eydür: “H zret-i Sult n m b rek ellerin  oynuna    m   (10) ve başın a a    utm  .  as vet düşünüp otururdu. Bir h l (11) o ma alde H zret-i ‘Al , Mu ammed’i  yanına geldi, sel m virdi. H zret-i (12) Sult n m b rek başın  uyar  çaldırdı sel m  alup yine ba  n  (13) a a   dutdı. H zret-i ‘Al  eydür: “Y  Ras la’ll h! Niçün m b rek ba  n  (14) a a   dutars n?” didi. H zret-i Enbiy  eydür: “Y  ‘Al ! Elemim var ve hem (15)  ayıraca ım var.” didi. ‘Al  eydür: “Y  Ras la’ll h! Ne  ayırırs  ?” didi. [21a] (1) “H zret-i Enbiy  ma  erde  mmeti  h li nice olur diyü an   ayır ram.” didi. H zret-i (2) ‘Al  eydür: “Y  Ras la’ll h! An  nesin  ayırırs   sen  ef ‘at eyle. All h Ta‘ l  (3) ra met iderse i  n h l   bulur.” didi. H zret-i Sult n eydür: “Y  ‘Al ! (4)  ef ‘at menziline gelse kim elem  eker.” didi. Ve da ı neye elem

çekersin?” (5) didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Maḥlûḳ maḥşer yirine dirile. Allâh (6) Ta‘âlâ’nıñ dîvânında cümlesi ayak üzerinde dururlar.” Hâzret-i ‘Alî eydür: (7) “Niçün dururlar yâ Rasûla’llâh?” dir. “Anıñ içün dururlar ki Allâh Ta‘âlâ(8)’nıñ dîvânında bizim ḥayrımız ve şerrimizi ne zamân su’âl ider diyü turlurlar.” (9) ‘Alî itdi: “Çok mı dururlar?” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Allâh Ta‘âlâ defteri (10) bugün mi virir yarın mı virir diyü ayak üzere elli biñ yıl dururlar. Bir kimseniñ (11) ḥayrını şerrini şormazlar. Hîçbir iş görölmez hemân bu kadar maḥlûḳ maḥşer (12) yiriniñ ısıcağın vesayâtın çekerler.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Bir iş gör(13)meyeler.” didi. Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Ümmetiñde elli biñ yıl maḥlûḳ (14) içinde bile durur mı?” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Kimi turlur kimi tırmaz. (15) Tırmayanlar anlardır ki imân-ı kâmil olup üzerinde kıl ḥaḳḳı olmayanlardır.” [21b] (1) didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Bu ‘amelleri kişiler maḥşer yirinde turlur mı?” didi. (2) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Onlar ‘arş altında turlurlar. Cennet şerbetleri ve cennet (3) ta‘âmları gelür yirler ve içirler.” didi. “Anlar ol zevḳde iken elli biñ yıl (4) kıla. Gice maḥşer yirindeki kıla ‘azâb ideler ki gün cayır cayır yaḳa (5) kömür ola.” didi. Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Bir kıl imân-ı (6) kâmil olup üzerinde bir kıl ḥaḳḳı olmaya ‘arş altında turlurlar. Maḥşer (7) siyâsetin çekmez didiñ. Saña bir su’âlim vardır. Bir kıluñ imân-ı kâmil (8) üzerinde ḥaḳ olsa ḥâlim nice olur diyü ḳorḳu çekse ḳorḳa ḳorḳa (9) olsa maḥşeriñ yirinde elli biñ yıl turlur mı?” didi. Hâzret-i Enbiyâ (10) eydür: “Yâ ‘Alî! Elli biñ yıl turlanlar ḳorḳusız turlanlardır. Yoḥsa ümîdim (11) oldur ki Ḥaḳ Ta‘âlâ’nıñ ḳorḳulı kılları maḥşer yirinde tırmaz.” didi. (12) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Sizler de maḥşer siyâsetinden cehennem (13) ‘âlâmetlerinden ḳorḳuñuz var mı?” didi. Hâzret-i Sulṭân eydür: “Yâ ‘Alî! (14) Seniñ didikleriñden hîç ḳorḳum yoḳdur. Ammâ ümmetimden biraz kişiler var. (15) Andan ḳorḳaram.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: Yâ Rasûla’llâh! Niçün ḳor[22a] (1)ḳarsın?” didi. “Anıñ-ıçun ḳorḳaram ki kâfir gider de şefâ‘at idemem diyü (2) ḳorḳaram.” didi. Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Ne ‘aceb ḳorḳulı kelâm (3) bizi de bile ḳorḳuddiñ didiḡün kimlerdür?” didi. “Ol kişidür.” didi.

“Yâ ‘Alî! (4) Biri seniñ ve benim evlâdıma intikâm idenlerdür. Bir müslimân baña şalāvât getü(5)rüp Allâh’ı bir bilüp emrini dutup nehyinden kaçup ‘ibâdetde tâ‘atde iken (6) görse ki bir evlâdı var Muhammed bir adam boğazlamış şarâb içmiş ziyân itmiş (7) bir kimseniñ mâlın almış diyü bühtân idenlerdür. İkinci oldur ki bir ‘âlim (8) diyeñe namâz kıılñ, oruc dutuñ, zekât virüñ, hacca varuñ Allâh’ıñ emrini (9) dutuñ, nehyinden kaçuñ didigiçün ol ‘âlimiñ zemmine başlarlar. Bu haram (10) yir cihet yir. Tütün içer. Bunıñ sözine imân eylemem, inanmam diyü intikâm (11) idenlerdür.” didi. “Üçünci oldur ki ‘ilmi ile ‘âmil olmayandur. Namâzı (12) terk idendür.” didi. “Dördünci oldur ki gamâzlık idendür. Bişinci oldur ki (13) müneccimlerdür.”

Hzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Müneccimler bir iki vardır.” didi. (14) Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî evvel biri oldur ki tu‘me⁶⁴ istigmâl idendür. Melhemi (15) virir de anı biş günden şoñra ögüldürem dir, günâha girer.” didi. Biri [22b] (1) oldur ki bu sene kış yigin olur ve canlı hayvân qalmaz kırılır dir. Ya (2) ekin bitmez.” dir. “Vesâ’ir nice hikmetlere qarışur. İşde müneccimler budur.” didi. (3) Biri dahı oldur ki gaybete hükmi ider. Görmedigi yirden haber virir. Bir adama (4) iyü kötü dir. Ya velî ya deli dir. Müneccimleriñ biri dahı oldur ki tevhīde (5) ta‘nı iderler.” ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Nice ta‘n iderler?” didi. “Ya sıçra(6)dı ya döndi dirler. Allâh Ta‘âlâ’ya giden kula gitme diyü sebep olurlar. Ol kişi (7) sözini tutmasa sözimi diñlemedü diyü intikâm idendür.” didi. “Biri dahı (8) oldur ki meşâyiğ olmayandur. Meşâyiğ ne idügin bilmeyendir.” didi. “Biri dahı oldu(9)r ki meşâyiği meşâyiğden siçüp şeytâna uyup uyup Hâk meclisden kaç(10)nlardur.” didi. Hzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Niçün kaçarlar?” didi. “Anıñ içün (11) kaçarlar ki evliyânıñ ba‘zısına iyü ba‘zısına kötü dirler. Biri birinden siçerler. (12) Allâh Ta‘âlâ’nıñ rahmetinden mahrûm olurlar. Ammâ evliyânıñ cümlesi hâkdur. Bu (13) ve aşıl ‘amellerden cümlemizi hıfz eyleye ve şâlih ‘ameller müyesser eyleye, âmîn.”

(14) Cabbâr Kulı eydür: “Bir gün gördüm. Hzret-i Sultân bir maqâmda, taulcı (15) yanına geldi. Taulı boğazında çomağı elinde. Dir ki: “Yâ Rasûla’llâh benim

⁶⁴ Metinde: tahme

hayırımı [23a] (1) şerrimi dart.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ kişi şimdi vezin olmaz. Maḥşerde olur. Var (2) git!” didi. Tâulcî tekrâr niyâz itdi. Elin öpdi. “Dart!” didi. Hâzret-i Enbiyâ daḥı şimdi (3) olmaz tartsam.” didi. Allâh’ı seversin gözüm nûrî tart.” didi. Ol maḥalde şağında (4) şolında olan melâ’ikler defteri Hâzret-i Sulṭân’ın mübârek eline şundılar. Ol kişiniñ (5) şolından şunulan deftere Hâzret-i Sulṭân baḥdı. Gördiği kâğadın iki yûzi yazı(6)mış. Kâpḳara olmuş. Şağından virilen deftere baḥdı. Gördiği kâğad hiç yazılmamış. Bin beyân (7) durur. Hiç elif çekilmemiş. Ol vâkit Hâzret-i Enbiyâ düşündi. Tâulcî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Niçün (8) düşünürsin tartsaḥna.” didi. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ kişi! Günâhını tarzınıñ bir yanına ḳoduḳ. (9) Bir yanına ḳoyacak yokdur. Meger tâul ile ḳomağı ḳoyak.” didi. Ya benim hiç hayrım yok mı(10)dır?” “Yokdur yâ kişi!” “Niçün yok. Ben daḥı namâz ḳıldım, oruc tutardım, Hâḳ Ta’âlâ’nın emrin (11) dutardım.” “Yâ kişi! Tutmuşsin ammâ itdüğün hayrî ḳomaḳ ile dōke dōke taḡlara düşür(12)müşsin.” didi. “Hayrî taḡa düşüren ḳomaḳ diyü neye dirsın?” didi. “Yâ kişi! ḳomaḳ (13) diyü aḥa dirler ki ḳomaḳdan aldıḡın ḥarâmdandur. Ve yalan ve ḡaybet ve bühtân ve zinâ buḥa (14) beñzer şeylerdür vesâ’ir. Hâḳ Ta’âlâ’nın nehyi itdüğü şeylerdür. Bu aşıl şeyler ‘ameli zâyi’ eyler.”

(15) Bâb oldur ki mezâr aḥvâlin beyân ider. Cabbâr Ḳulı: “Bir mezâra vardım. Anın ḥâlin (16) ḥaberin şordum. Dir ki: “Ne şorarsın ḥâlim feryâddur. Benim dilim baḥa düşmân benim gitdi (17) araya başım benim mâlım baḥa düşmân imiş. Meger soḥı pişmân imiş. Ben ḳazandım [23b] (1) iller yidi. Şimdi derdi baḥa ḳaldı, durmayup derdin çekerem. Gözümden ḳanlı yaşlar dō(2)kerem. Ağlamağıla olmaz imiş. Soḥı pişmanlık fâ’ide ḳılmaz imiş. Mâlım yılan ‘akreb oldı. (3) Cümle hep ḳarşuma geldi. Ḳanı ḥaccı zekât dirler. Çeke çeke etim yirler. Ben bir ‘azîm dertde (4) ḳaldım. Pek ateşde otda ḳaldım. Hiç çekecek dert degil. Ḳabrim ‘akreb ile doldı, cehennemden (5) tütün geldi. Ḳabirde gündüzüm gicem bilmem. Maḥşerde nice olur ḥâlim benim. şarpa düşdi (6) yolım benim. Beni şalmazlar ki dünyâya gidem. Varup iyü ‘ameller idem.” dir.

Bir mezâra daḥı vardım. (7) Anın ḥâlin ḥaberin şordum. Mezâr ehli feryâd ider. Ḥâlin baḥa beyân ider. Dir ki: “Maḡrûrluḳ (8) ne kötü imiş meger müşbet imiş. Yaz

şandım kış itdiler. Şu kalbimi taş itdiler. Kalbim (9) elime virdiler. Koluma işkence urdılar. İdecek iş değil imiş. Benim nice olur hâlim (10) benim. Şarpa düşdi yolum benim. Beni şalmazlar ki dünyâyâ gidem, varam iyü ‘ameller idem.”

Bir mezâra (11) dağı vardım. Anıñ da hâlin haberin şordum. Mezâr ehli feryâd ider. Hâlin baña beyân ider. Dir ki: (12) “Kötü imiş gaybet şimdi işim gücüm feryâd. Otdan gömlek geydirdiler baña. Zağğum yidirdiler. (13) Beni bir ateşe atdılar. Dilim eñsemden çekdiler. Kabrim daraldı beni şıkdı. İdecek iş (14) değil imiş. Benim nice olur hâlim. Benim şarpa düşdi yolım. Beni şalmazlar dünyâyâ gidem, varup (15) iyü ‘ameller idem.”

Bir mezâra dağı vardım. Anıñ da aḥvâlin gördüm. Kan tınları giyinmiş başına (16) şapka vurunmuş. Meger alır şatar imiş. bâzârına hîle kıatar imiş. Kaşd-ile yalan söyler (17) imiş. Biñ bir hîle eyler imiş. N’olduñ diyü haber şordım. Dir ki: “Ben dilimden buldum. Pâre [24a] (1) pâre yırttdılar. Her birin bir oda atdılar. Burnuma otdan demür taķup ateşe atdılar. O kıatı (2) görmedik mi kalbiñe bir şey kıoymadık mı hilâfı neye söyledin. Allâh’ı neye inkâr itdin (3) Kıçisiz yirden neye geçerdin. Niçün yok yire andı içersin, âyet delîl itmedün mi? Harañ (4) helâl dimedün mi söz mi kıaldı saña niçün böyle oldu? Fenâ dünyâyı niderdin? Niçün (5) kendüñe cefâ iderdin? Virdigine şükür itseñ ne-y-idi? Allâh’ı zikir itseñ ne-y-idi? (6) Dünyâyı dutarım mı şanurdin? Ardından yiterim mi şanurdin? Yolsız tağı niçün aşdin (7) geldin? Böyle şarpa düşdin? Yol ile gitseñ ne-y-idi dirler. Nefsüñe cefâ (8) itseñ ne-y-idi dirler. Yüzüm benim görmez imiş, gözüm benim yaraya melhem şarmaz. (9) imiş. ‘Aybımı hem görmemişem fenâ imiş. Gördigimiz vîrân imiş. Ördigimiziñ binâsı (10) yok imiş. Miḥnet ve zaḥmet çok imiş. Yığınledi artdı. Derdim benim nice oldur hâlim (11) benim. Şarpa düşdi yolım. Beni şalmazlar ki dünyâyâ gidem. Varup iyü ‘amel idem.”

Cabbâr (12) Kılı eydür: Bir mezâra dağı vardım. Anuñ da aḥvâlin şordum. Gördüm mezârdâ çıra (13) yanar. Kabri içi al yişil döner. Yişil tınları giyinmiş cennet kıokısından tıolmuş. Ol kışı (14) murâda irmiş. Sağlı şolı hūrîler tıurmuş. Ne zamân kıyâmet kıopar diyüp yatur.(15) “Yâ Rabbi beni menzilime yıtur.” dir. “Menzilime irsem

Hak'ın didârını görsem.” dir. Buña su’âl (16) itdüm. “Sen kimsiñ?” didüm. “Baña deli dirler. Ben deli idim. Benim didârdur. Murâdım işden güçden (17) kaldım idi. ‘Âşık oldum idi. Turmayup çekinür cânım didârdur benim ârzûmânım.”

[24b] (1) Cabbâr Kulu eydür: “Başımuza gelenleri saña beyân eyleyüm. Sen cevâbımdan hisse alanur. Kâmil (2) olan ma’nâdan bilür. Körlik işi haṭâ-y-ıla ‘işyân imiş. Pâdişâhın işin luṭfı (3) ihsân imiş. Kuluñ hiç bildigi olmaz imiş. Bilürem diyenler hiç bilmez imiş. Bilürem diyenler (4) hılâf alup şatar imiş. Kendilerin oda atar imiş. Meger işi gören görür imiş. (5) Kısmet viren gine virür imiş. ‘Aklızsızlık fūrâk imiş. Ni’met kimüñ idigin bilmek gerek imiş. (6) ‘Aklım gitdi dīvâne oldum, günâh deryâsına ṭoldum. Yigindür benim günâhım imdi ‘afv ide. Pâdişâhım (7) diñle imdi saña aḥvâlim söyleyim. Başıma geleni zikir eyleyim. Bir deryâya düşdüm ğâyet ne oldığın (8) bilmedim. Yapışacak bir dal bulmadım. On bir gün gezdim. Yirile gökde karar idemedim. Gâh yire inerem (9) gâh göge çıkaram gâh nâra girerem. Meger günâhı hadden kıyâs itme imişem. Ben bir sevdâya (10) düşmişem. Başıma öldim temâşâ diyü başıma geldiler. Temâşâ idecek bir deli bulduḡ diyü (11) birikdiler. Kimi şeyṭân kimi cinnî didiler. Her biri bir isim ḡodılar. Her biri bir ozânlık eyledi. (12) Her kişi kim şıfâtın söyledi. Kîleleri arşunları ile ölçekleriyle ölçdiler. Boylarına (13) biraz libâs biçdiler. Her kişi bir bâzârlık itdi. Bilmez ki işşı mı zarar mı itdi.” İtdi: “Hiç (14) bir kimse ḡalimden bilmedi. Bir şınığım şarar olmadı. On bir günden sonra ‘akıl ile rûḡ-[ı] (15) cismânî geldi. Karanlıktan aydınlığa irdüm. Ne aḥvâle uğradığım bildim. Ol zamân dergâha yüz (16) urup didim ki “Yâ Bârî Ḥüdâ!” didüm. “Yüzüm üstüne düşdüm, ağladım. Cigercigim ateş (17) ile ṭağladım. Didim ki kimse bilmez ḡalim sulṭânım sen bilürsin aḥvâlim yüzüm siyâhı[25a] (1) ile geldim ḡapuña. Bağışla günâhım lâyıḡ it defteriñe. Sulṭânım ḡapuñdan râd beni yeñiş (2) yirlere itme, beni ḡapuña ḡul eyle. Mağrifet bâğına bilbil eyle. Bir za’îf ḡulam, kaldım arada (3) yine derdime senden ola çâre. Ezelden beni yokdan var eylediñ. Ben bu aḥvâli bilmezem (4) idi. Şimdi bildim ki ḡikmet senden bir ‘acâyib sevdâya düşürdiñ. Rüzgâr virdüñ, (5) ṭalkayı ṭaşırdıñ ḡuru çaya sen sil yürüdüñ. Virân ḡalbimi şehir itdiñ bâğvende (6) ḡoduñ. Bâğ billetdiñ.

Dürlü meyvâlar bitürdiñ. Meyvâ‘ taşladım. Küfür ile ‘işyân işledim. (7) Küfrime ‘işyânıma bakma bâğvendi sürüp bâğı yıkma. Ben yıkdım sen ma‘mūr eyle. Raḥmetiñ (8) ile beni ıoyur. Ḥālim za‘īf günāhım çok hīç saña baķacak yüzüm yok. Ne dilim var (9) ne bilim var ne söyleyecek ḥālim var. Luṭfiña şıgıñup ben söylerim. Ṭurmayup saña (10) yüzsizlik eylerim. Günāhıma dögünürem. Ḥışmıñdan ķorķup luṭfiña şıgıñıram. Emir seniñ (11) fermān seniñ, sen bilürsün. Derdimiñ dermānı sen bilürsin. ḥālimi sen kerimsiñ sen (12) raḥımsiñ. Yā Allāh! Sen cabbārsın, celīlsin. Yā Allāh! Sensiñ bu ‘ālemi yaradan yok (13) iken hem var iden sensiñ. Cümle bināyı ķuran gāh ma‘mūr idersin gāh vīrān ider. Cihā(14)nıñ hepsin evveli āḥirine sen baķıyın daḡı yaradıcıyın yokları hem var idicisin. (15) Gök diyince ‘arz yaratmışıñ. ‘Arşı üstüne ḡavāle itmişıñ. Her birin bir diyāra atmış(16)sın. Cümle raḥmetiñe seniñ ķulıñ ḡükmiñi tutar. Seniñ her ķuluñ bir mekānda kimi taḡta (17) ve kimi sarāyda ve kimi külḡānda her birine bir eglence virmışıñ. Her çiçege bir irek **[25b]** (1) virmışıñ. Kimi kırmızı kimi aķ her biri birine beñzer. Cümleñiñ ümīdisin. Bir yaradıcı sulṭān(2)sıñ yaratmışıñ. Cümle ķulı kimi deli kimi velī itmişıñ. Kimminüñ dünün aķ kendi velī ķalbi (3) pāk kiminüñ ķalbi arı cümle bir degil varı her biri bir ḡāl tesbīḡ okur. Her biriniñ dilleri (4) bir birine beñzemez. Hep dilleri saña ma‘lūmdur. Ḥālleri cümleñiñ ḡālin sen görürsin. (5) Ḥalka ķısmeti sen virirsiñ. Ne olsa senden olur. Senden olmayınca ķul ne bilür. (6) Cebrā’il izniñ ile iner çıkar, şular seniñ izniñ ile aķar. Cebrā’il’e izin viren ‘arşı (7) yüzüne yollarlar. Ḳur’ān seniñ ‘ālemi cevher ile ṭolduran ‘āleme ķısmet senden virilür, (8) izniñ ile yazılur. Yazı sensiñ cümleñiñ üstādı pervānleri oda yanduran sensiñ.” (9) Cabbār Ḳulı eydür: “Bunı böyle gördüm. Bu ķişı böyle yanar, aḡlar diyü anda.” dir.

Bāb oldu(10)r ki dünyāñıñ aḡvālin beyān ider. Cabbār Ḳulı eydür: “Bir gün cehennem içinde bir ‘acāyib (11) ḡikmet gördüm ki bir kimseye ‘azāb iderler. Otdan kelbetīn ile ṭutmuşlar. Ol ķişı zārī (12) zārī aḡlar, gözlerinden ķan aķar, feryād ider, çağırır dir ki nār elinden āḡ vefāsız yār elinden (13) ḡayırsız māl elinden fā’idesiz dil elinden diyü çağırır, aḡlar. Ol ķişıye su’āl itdüm. Didi(14)m ki: “Nār elinden didüḡüñ belli vefāsız yār elinden didüḡüñ nedür?” didüm. “Dünyādur yā Cabbār (15) Ḳulı!” didi.

“Böyle demek ne ma‘nâdır?” didüm. “Öyle ma‘nâdur ki dünyâ benim dostum idi. Pek seve(16)rdim.” didi. “Ya niçün vefâsız dirsîñ?” didüm. “Vefâsızlığın gördüm. Anıñ-ıçun derim.” didi. “Nice (17) gördüñ?” didüm. “Öyle gördüm ki başıma bu kadar şıklet geldi. Bir kerrece görünmedi ne hâlde [26a](1)sin dimesi.” Didim ki “Ne zamândan beri görünmedi.” didüm. Başım yaşduğa degdükden soñra (2) görünmedi. Mevt için içdim. Teneşire çıkdım. Mağberiye vardım. Cehenneme girdim, görünmedi. (3) Ne hâlîñ dimesi, vefâsızlığın andan bildim.”

Cabbâr Kûlî eydür: “Ol sâ‘at dünyâ yamacıma (4) geldi. Ağzında hiç dişi yok. Bir mehmelet karı “Sen kimsin?” didim. “Ben dünyâyım.” didi. “Baña (5) olan bühtânlardan haberiñ mi var mı yâ Cabbâr Kûlî?” didi. “Kim bühtân ider saña?” didüm. (6) “Cehennemde ‘azâb çeken kişi baña bühtân ider.” didi. “Niçün bühtân ider?” didüm. “Anıñ-ıçun (7) ider ki benim dünyâ dostımdur.” dir. “Ben ise kimse ile dost olmadım evliyâda enbiyâda (8) Allâh Ta‘âlâ’nıñ yaratduğı maḥlûḳda hiçbir ile dost olmadım idi. Niçün dir baña?” didi. (9) Didim ki “Aḥmaḳlığındandır.” didüm. “Ol kişi ezelden bir aḥmaḳ kişi idi.” didi. “Niçün aḥmaḳ (10) idi?” didüm. Anıñ-ıçun aḥmaḳ ki “*Küllü nefsin zâ‘ikatü’l-mevti*”⁶⁵, “*Küllü men ‘aleyhâ fânin ve yebḳā*”⁶⁶ buyurdılar. (11) Dağı buña beñzer nice haberler işitdi, añlamadı. Baña pek şarıldı. Sen benim dostumsıñ.”(12) didi. Ben aña dostumsıñ dimedüm. “Dostlık ise iki başdan olur” didi. “Ya niçün baña (13) böyle bühtân eyler.” “Öylelere gönñinden ḳopañı dirler.” didüm. “Gönñinden ḳopañı aña dirler ki: Bir (14) kimse bir kimseniñ kızın alacaḳ olur. Kendi gönñine tanışır, şu ḳadar bâzârlıḳ itsem şöyle (15) uysa da gelini alsam diyü keser biçer kendüni bir tâze güyegi ider. Bilmez ki kız şâhibiniñ kızınıñ (16) gönñli var mı yok mı dimez saña dostum diyen kişiniñ sözi gönñinden güyegi olan kişiniñ (17) sözine beñzer.” didüm. “Yâ dünyâ! Bu kişiye hiç dostum dimez misin?” didüm. “Yâ Cabbâr Kûlî [26b] (1) Dervîş! Ben kime dostum didim ki aña dostum diyim.” didi. “Yâ dervîş! Ol kişiye ben (2) aḥmaḳ direm.” didi. “Aḥmaḳ diyü neye dirler?” didüm. “Yâ dervîş! Aña dirim ki beni

⁶⁵ “Her can ölümü tadıcıdır.” Kur’an-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 185. ayet.

⁶⁶ “Yer yüzünde bulunan her canlı yok olacaktır.” Kur’an-ı Kerim, Rahmân suresi, 26.-27. ayet.

sevene doğru yola (3) gitmeyene Allāh'ın emrin tutmayana düşünüp fikir itmeyene kendini vezn ile tartmayana dirler.” didi. (4) İtdim ki: “Yâ dünyâ! Bu aşıl gibiler aḥmak mı dirsın?” didüm. “Aḥmak direm.” didi. “Anın-ıçun dirim ki (5) bir şey’in şoñunu fikir itmez yöñünü vezn-ile tartmaz. Maḥşer var. Ölenlerde yine dirilse gerek (6) dirler. Ve Ḥaḥ ḳādī olsa gerek dirler. Mizān kurulup ḥayır ve şer tartılsa gerek dirler. (7) gine ihmāl iderler de giçi virirler. Mizān olduğça bizim yöñümüzü tartarlar. Demirler de varur (8) ğayrı işlere giderler. Kendüye lāzım işi görmezler.” didi. İtdim ki: “Yâ dünyâ! Kendüye lāzım nedür?” (9) didüm. “İşşısın ve zararın ḥisāb ide. Yöñini vezn ile tarta.” didi. “Yâ dünyâ! Yöñ vezn ile (10) tartılır mı?” didüm. “Tartılır.” didi. “Kim tartar?” didüm. “Aklı olan yöñini tartar tamām ide. (11) Aḥmak olan maḥşerde tartılır diyü ihmāl ider.” didi. Dünyâ eydür: “Yâ dervīş! Ben saña (12) dost degülem ammā biraz dost cevābları var. Söyleyem de tut.” didi. “Söyle göreyim.” (13) didüm.

Dünyâ eydür: “Yâ dervīş! Biri oldur ki fırsat elde iken tuta gör. İkinci oldur ki bundan (14) gitmeden ḥayrını ve şerriñi tarta gör. Bir kimseniñ ‘aybına bakma cehdi eyle. ‘Aybını örte gör.” di(15)di. “Fırsat elde tuta gör. Didigim ḳaydı gördüğimi.” didi. “Ḳayıd görmeyince olmaz mı?” didüm. (16) “Olmaz!” didi. “Anın-ıçun olmaz ki ḳayıdsız olsañ aç ḳalursın. Aç olunca yalnız olursın.” (17) didi. “Yâ dünyâ! Ol ḥaberleri işiddiñ. Ḥayrını şerriñi tart didüğün ne ile tartılır?” didüm. [27a] (1) “Ne ile tartıldığın bilmez misin? Maḥşerdeki tartınuñ dünyâdaḥı ‘ayarı var; nedir dirseñ (2) terāzū vaḳıyye var, arşun kīle var. Her şey’in buña beñzer bir tartacağı var. Bir şey’i şatdu(3)ğünüz zamān eksik şatmañ aldığın zamān artuḳ tartmam. Ḥīle itme bir kimse böylece alup (4) şatınca āḥiretde baş ḳurtarur. Ḥīle iderse cehenneme gider.” Dünyâ eydür: “Yâ dervīş! (5) İki diyeceğim daḥı var. Diyem de ğayrı ben giderem.” didi. “Nedür?” didüm.

“Oldur ki: “Cehennemde (6) gördüğün kişiye di ki ḥayırsız māl elinden fā’idesiz dil elinden didüğün nedür diyü su’āl (7) it. İhmāl itme şaḳın!” didi. Cabbār Ḳulı eydür: “Vardum cehenneme ol kişiye yine su’āl (8) itdüm. Didim ki: “Yâ kişi! Sen didiğin ḥayırsız māl elinden didiñ idi. “Onadur.” didüm. “İşde (9) boğazıma ṭolananlardur ve

gevdeme çöken ‘akreblerdür.” didi. “Bunlar seniñ mālñ mıdur?” (10) didüm. “Mālımdur.” didi. Bunlar niçün böyle oldı?” didüm. “Namāz kılmazdım, zekāt virmezdim hacca (11) varmazdım, çarh itmeye qorkardım pek tutardım. Dostı kazandım şanurdum haberim yok düşmān (12) kazanmışam. Belāyı başıma şatun almışam.” didi. “Yā kişi! Fā’idesiz dil elinden didigün (13) nedür?” didüm. “Kendi dilim imiş. Anñ-ıçun ki dünyāda söyledüğümü hep yine söyletdiler. Ol sö(14)yledüğim kelāmñ hıç fā’idesi olmadı.” didi. “Şol kadar māl hisāb itdüm. Şol (15) kadar yalan söyledüm ki haddenden kıyāsı birisiniñ fā’idesi olmadı. Didüm ki: “Hiçbir hayır (16) işlemedün mi?” didüm. “İşledim.” didi. “Ya anları niçün haber virmediñ?” didüm. “Dilime su’āl eyle!” (17) didi. Cabbār Kulı eydür: “Diline su’āl itdim. Didim ki: “Yā dil! Sen bu kişiniñ hayrını niçün [27b] (1) haber virmediñ?” didüm. “Hayır yok ne haber vireyim.” didi. Didim ki: “Yā dil! Ol kişi hayrım var (2) dir. Sen yok dirsın. Aşlı nedür?” didüm. “Aşlı oldur ki ol kişiniñ hayrı vardı ammā (3) araya gitdi.” “Niçün gitdi?” didüm. “Harām yidi de gitdi. Anñ-ıçun haber vermeyem.” didi. “Neyleyüm (4) yalan söyleyüp sözümüñ ötesi olmayınca şonı fenā olur.” didi. “Allāh Ta’ālā cümlemizi (5) bu aşıl ‘amellerden hıfz eyleye. Şālih ‘ameller müyesser eyleye.”

Bāb oldur ki toprak aḥvā(6)linden beyān ider. Ḥazret-i Sultān toprağa su’āl ider. “Nicesin?” dir. “Harçlıkça mısın?” (7) didi. “Taşa su’āl eyle sultānım!” didi. Ḥazret-i Sultān taşa su’āl itdi: “Yā (8) taş! Toprak harçlıkça mıdur?” didi. Taş eydür: “Beli hiçbir şey’e ihtiyācı yokdur. (9) Cümlesi kendüde bulunur. Bir şey’den ğayrısı hep vardır.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Olmayan (10) bir şey’ nedir?” didi. “Benlikdür.” Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Ol benlik olmadığı için anda cümlesi olur.” (11) Ḥazret-i Enbiyā eydür: Taşa su’āl itdi. “Seniñ ḥālñ nedür? Hışma uğramışsñ. Dergāhdan (12) sürölmişsñ. Ne ḥāl oldı baña haber vir!” didi. “Senden bir şey’ ḥāşıl olmaz mı?” didi. Taş eydür: (13) “Bende bir şey’ bulunur o da benlikdür.” didi. Benlik sende olduğu ecilden bir şey’in bulunmadığı.” (14) didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā taş! Seniñ aşlñ nedendür?” diyi. “Toprakdandır” didi. “Yā toprak yumu(15)şak, seniñ katı olmağa sebep nedür?” didi. Taş eydür: “Ucub itmekden oldı.” Ḥazret-i Enbiyā (16) eydür: “Yā

taş! Neye ‘ucub eylediñ?” didi. Hâk Ta‘âlâ yiri halk itdiği zamân beni yüce taş (17) yer itmiş. Alçaqlara bakdım da didim ki yâ Rabbi beni güzel yüce itmişsin.” didüm. Hîç [28a] (1) haberim yok. Meger ‘ucub itmişem. Gördim ki ol sâ‘at a‘zâm taş oldu.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Senden (2) yüce yok mı idi?” Taş eydür: “Var idi yâ Rasûla’llâh! ” “Ya anlar nice oldu?” “Ucub idenlerimiz taş (3) oldu. Şabır idenlerimiz baş oldu.” Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ taş! Pâre pâre olmağa sebep nedür?” didi. (4) “Alçaqdaki ni‘mete bakarım da yücedeki zînete bakarım da acırım, taşalınuram. Yüregim yanar, kendi kendimi (5) yisem gerek, çat çat yarıluram, pâre pâre olurum da kendimi külhaş iderem. Allâh Ta‘âlâ cümlemizi (6) ‘ucubdan benlikden ve yaramaz ‘amellerden hıfzı eyleye ve şâlih ‘ameller müyesser eyleye ve cümle ümmet-i Muhammed’i (7) şeytânın şerrinden düşmânın fi‘linden şaklaya, bekleye; cehennem odına düşürmeye, şerleri def eyleye.”

(8) Bâb oldur ki yimişler ahvâlin beyân ider. Cabbâr Kulu eydür: “Bir gün gördüm. Yimişler cümlesi (9) bir yire dirildi. Bunların yanına bulut vardı. Bulutdan kaçdılar. İncîre su’âl itdim. Didim ki: “Yâ incîr! (10) Evvel dirildiñiz sonra kaçdılar. Sebeb nedür?” didüm. İncîr eydür: “Yâ dervîş! Bizim pâdişâhımız ve ü(11)stâzımız vardır. Aña su’âl eyle.” didi. “Üstâz yanında biz söylemek edebsizliktür.” “Üstâ(12)zıñız kimdür?” didüm. “Şekerdür.” didi. “Şeker siziñ pâdişâhıñız mı belli?” didi. “Şeker taşlu ve hem yüzi (13) ağıdır. Ve ‘ilmi bizden çokdur.” didi. “Ve ‘ilmi çok olmaya sebep nedür?” didüm. İncîr eydür: “Şeker (14) özde biter ol özde bitdiği-çün ‘ilmi bizden çokdur.” didi. Cabbâr Kulu eydür: “Şekere su’âl (15) itdim. “Yâ şeker! Evvel birikdiñiz sonra kaçdıñız. Sebeb ne-y-idi ki birikdiñiz?” didüm. “Şoĥbet (16) itmek idi ve biri birimiziñ yüzine bakmak idi niyyetimiz.” didi. “Ya niçün kaçdıñız?” didüm. (17) Bulut geldi anın içün kaçdık.” didi. Anın-ıçun kaçdık ki buludın a‘zâsı katı kış [28b] (1) ve hem kendüsi münkir anıyla şoĥbet olmaz yâ dervîş! Allâh Ta‘âlâ’nın yaramaz kulu çokdur. İllâ dört (2) maĥlûk vardır. Allâh Ta‘âlâ anın şerrinden ümmet-i Muhammed’i ve cümlemizi hıfzı eyleye.” didi. “Ve anların (3) yüzini bize ve bizim yüzimizi anlara göstermeye.” didi. “Yâ şeker! Bu kurdıĥıñ ni şekil şeyler?” didi. Şeker

(4) eydür: “Biri münkirdür, biri şeytândur, biri bey-namâzdur biri gammâzlıkdur. Allâh Ta‘âlâ bunların şerrinden (5) şaklaya hebisi yüzi hürmetine.”

Bâb oldur ki insânın vücūdında olan haķıķatı ve mecâ(6)zı beyân. Cabbâr Xulı eydür: “İki zencîr gördüm. Biri yişil biri kıara. Ol yişil zencîrin bir ucu yırde (7) bir ucu göge yukarı çıkup gider. Ol kıara zencîrin ucu maşırıkda tarafına toğrı gider. Ammâ iki(8)sininde ucu biri birinün yanında ‘aceb ne zencîr ola. Bunlar ne diyüp düşünürdim. Gördim ki Hâzret-i (9)‘Ali ol zencîrlerin yanına geldi. Hâzret-i ‘Alî’ye su‘âl itdim. Didim ki “Yâ ‘Alî! Bunlar ne zencîridür?” didim. (10) ‘Alî eydür: “Yâ dervîş! Bunın biri hidâyet zencîri biri dâlâlet zinciri.” didi. “Yâ ‘Alî! Hidâyet ze(11)ncîri didiğın nedür? Dâlâlet zencîri didiğın nedür?” didüm. “Hidâyet zencîri didiğım budur ki (12) işde yişil zencîrdür. Bu zencîrin bir ucu Hâķ Ta‘âlâ’nın yidi kudretindedir. Kıara zencîrin bir ucu (13) maşırık tarafında Kâf Tağı’nın dibinde ‘Azrâ’il’in köşki vardır. Ol zencîrin ucu köşkin (14) direğinde bağıldur.” didi. “Bu direge niçün bağlandı?” didüm. “Anın-ıçun bağlandı ki ‘Azrâ’il ol kö(15)şkin üzerinde oturur. Şeytânlara tenbîh ider. Dir ki: Şu zencîri şuraya bağladuğ gayret ide görüñ. (16) Bir iş görelim ol şeytânları öğredir, hizmetinizde kâ‘im olñ. Âdem oğlanlarını bu zencîrin (17) ucından tutdura görüñ. Tutdurmağ sizden çekmek benden. Bir emek idelim ola kim işimiz [29a] (1) rast gele. Emegimiz araya gitmeye.” dir. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ dervîş! Ol yişil zencîrin ucu (2) nereye varduğın duyduñ. Ol zencîrlerin ucındağ yapışanları gördik mi?” didi. (3) İtdim ki: “Yâ ‘Alî! Kim yapışur?” didüm. Bağ da gör kim yapışdığın?” didi. Cabbâr Xulı eydür: (4) “Ol yişil zencîre bağıdım. Gördim ki biş kimse yapışmış durur. Andan kıara zencîre bağıdım (5) gördim ki sekiz kimse de aña yapışmış durur. Hâzret-i ‘Alî’ye su‘âl itdim. Didim ki: (6) “Yâ ‘Alî! Yişil zencîrdeki yapışanlar kimlerdür?” didüm.

Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ dervîş! Evvel yapışan tama‘dur. (7) İkinci yapışan ‘ağıldur. Üçüncü yapışan rûh-ı cismânîdür. Dördüncü imândur. Bişinci (8) i‘tikâtdur.” didi. “Yâ ‘Alî! Kıara zencîre yapışan kimlerdür?” didüm. “Evvel yapışan benliktür. İkinci (9) hırşdur, üçüncü nefisdür, dördüncü ‘ucubdur, bişinci çürüklüktür.” İtdim ki: “Yâ ‘Alî çürüklük diyü (10) neye dırsın?” didüm. “Yâ dervîş çürüklük bir iki vardır.

Büyük çürük münkirdür. Didim ki: “Yâ ‘Alî (11) zencîriñ girişinde yapışan kimdür?” didüm. “Dünyâdur.” didi. “Ol yişil zencîrile kara zencîre (12) seyri eyledim. Allâh Ta‘âlâ bu aşıl ‘amellerden şaklaya.”

Bâb oldur ki benlik aḥvâlin ider. (13) Cabbâr Kulu eydür: “Taşa su’âl itdim. Didim ki :”Yâ taş! Senden hiçbir şey ḥâşıl olmaz (14) sebep nedir?” didüm. Taş eydür: “Yâ dervîş! Ben de bir şey olmadığınun bile idüm ben de derdime (15) dermân bulurdım.” didi. İtdim ki: “Yâ taş! Seniñ ne derdiñ var?” didüm. Taş eydür: “Yâ der(16)vîş! Toprakda bu kadar ni‘metler biter. Bu kadar veled ḥâşıl olur. Bende hiçbir şey’ ḥâşıl [29b] (1) olmaz. Şöyle kuru başıma kaldım. Andan ulu dert mi olur?” didi. Taşa yine su’âl itdim. (2) Didim ki: “Yâ taş! Hiç seniñ derdinden bilür yok mı?” didüm. “Toprakda ‘ilim çokdur. Toprak (3) bilür.” didi. Toprakda ‘ilim çok idüğün bilürsiñ de tanışup da niçün derdiñe dermân (4) bulmazsıñ.” didüm. Taş eydür: “Yâ dervîş! Allâh Ta‘âlâ beni toprağın üzerinde ḥalkı itdi. (5) Şimdi de yine toprağın üzerindeyim. Benden aşağı şey’e tanışmak baña ‘âr gelür.” didi. (6) Toprağa su’âl itdim ki: “Yâ toprak! Taşda hiçbir şey ḥâşıl olmaz. Sebeb nedür?” didüm. (7) Toprak eydür. “Yâ dervîş! Bir kimseniñ ‘aybını yüzine urmak ki edebsizlikdür. Her kimseniñ (8) ḥâlini Allâh Ta‘âlâ bilür.” didi. “Allâh’ı severseñ ḥaber vir.” didim. Toprak eydür: “Yâ dervîş! Biraz (9) kıyâslarım var diyim de andan ḥaber vireyim.” didi. İtdim ki: “Kıyâsıñ nedür?” didüm. Toprak eydür: (10) “Yâ dervîş! Allâh Ta‘âlâ âdem oğlanların yaratmış irkekli ve dişili. Anlarıñ irkegin dişisin biri (11) birinden ḥalkı itmiş, ammâ bizim irkegimiz gayrı şeyden ḥalkı itmiş.” didi. İtdim ki: “Yâ toprak! (12) Siziñ irkegiñüz kimdür?” Toprak eydür: “Yâ dervîş! Bizim irkegimiz gökden iner, rahmetdür.” (13) didi. Ol rahmet iner bizimle cem‘i olur. Andan sonra bizden veled ḥâşıl olur.” Didim (14) ki: “Yâ toprak! Size rahmet inince taş da iner, andan niçün veled ḥâşıl olmaz.” didüm. (15) Toprak eydür: “Yâ dervîş! Taş pek geldi pek gider. Yüzün berkidür, a‘zâsın kâtildür, (16) hiç irkege i‘tibâr itmez. Rahmet gelür taş dokınur, aña kâr itmez. Yine kaçır bize gelür.”

[30a] (1) “Allāh Ta‘ālā ‘ucubdan ve benlikden ve yaramaz ‘amellerden cümle ümmet-i Muhammed’i hıfzı eyleye (2) şâlih ‘ameller müyesser eyleye ve aňlamak müyesser ve ğafletten uyara ve benlikden şaklaya, bilmez(3)likden kırtara. Bir kimseniñ ‘aybını haber virene ğamāz dirler. Terk-i şalāvāt olana bey-namāz dirler. (4) Böyle ‘amelleri olan kullara Allāh Ta‘ālā kulum dimez. Bu kıyāslar ‘ucub ve benlik ve yaramaz ‘ameller (5) kıyāsıdır. Bu kıyāsı gör, düşün. ‘Aklıña al. Toprakdağı ‘ilmi hisāb eyle. Taşın (6) hālne baķ da aña göre kendiñe terbiyye eyle. Bilürem dimegi terk eyle. Zīrā bilürem diyeniñ (7) a‘zāsı taş olur. Taşın üzerinde rahmet nice kayarsa ol bilürem diyen kulların üze(8)rinde rahmet öylece kayar. Zīrā bilürem demek ‘ucub itmekdür. Bir kimse ‘ucub eylese Allāh Ta‘ālā’nın (9) rahmetinden mahrūm olur. Ne‘üzü bi’llāh zīrā bu aşıl ‘ameller, ‘ucub, yalan, ğamāz, bey-namāz gibi ve buña beñzer (10) ‘ameller şeytānın ‘ilmidür. Allāh’ın sevmedügidür. Allāh’a şirk idenleri şeytān sever. Allāh’ın (11) sevdiğini şeytān sevmez. İşte böyle bir ‘acāyib hāldür. Bu iki şey’in biri Allāh’ındur biri (12) şeytānındur. Allāh Ta‘ālā cümlemizi şeytānın yolından döndüre. Kendüye giden yola hidāyet (13) eyleye ve yaramaz ‘amellerimizi terk itdire. Şâlih ‘ameller müyesser eyleye. Ve nūrı kadeh hürmetine du‘ā(14)muzu kabul ide, āmin.” “Yā mü’mīn! Bu kıyāsımızı aňlañ. Hayvān için degil gökler ve yirler ve şular (15) ve taşlar için degil. Hemān ancak bu kayıdlar ādem oğlanları için olmışdır. Bu kelāmları ile (16) nefsimizi nice ıslāh idelim dirseñ. Nefis olmayınca ıslāh olmaz nice olur dirseñ. Çekdügi (17) yire varma nefsin sözünü tutma. Allāh Ta‘ālā’nın rızāsı olmadığı yola gitme. Allāh Ta‘ālā’nın nehy eylediği şeyleri [30b] (1) söyleme. Harāmdan murdārdan mekrūhdan şübheden kalbini arıda gör. Allāh ‘inayet ve peyķamber şefā‘at (2) umarsañ bu didüğü şey’in üzerine kâ‘im ola gör.”

Bāb oldur ki şeytānın hīlesi ahvā(3)linden beyān ider. Cabbār Kulu eydür: “Şabāh namāzın kıldım, oturdım. İmām Yāsin Şerīf’e başladı. (4) Ol maħalde tıfıl gibi bir şey geldi vücūduma. Kalkdım, giderken bir ‘acāyib hikmet gördüm. Şeytān[-ı] (5) lā‘in bir kara duzak almış gider. Öñine giçdim. Bize gidersin yā lā‘in!” didüm. “Neylersin var (6) işini gör.” didi. Didim ki: “Seniñ gine bir hīleñ var.”didüm.

“Neylersin bāzār yirine giderem.”didi. (7) “Bāzār yirinde ne görüñ” didüm. “Şu kucığımdaki duzağı bāzār yirine kurmağa giderem.” didi. Didim ki: (8) “Yā lā‘īn! Bāzār yirinde kuş olmaz. Neye kurarsın?” didüm. “Neyleyim kuşu benim ğayrı maḳṣūdım var.” (9) didi. “Ve ğayrı dutacağıım var.” didi. Didim ki: “Seniñ dutacağıñ nedür?” didim. “Müslimānlar ve ‘ilmi (10) ile ‘āmil olanlar ve zühdi ve taḳvā şāhibi olan meşāyiḥ ve meşāyiḥiñ rızāsında olan der(11)vīşleri Allāh Ta‘ālā’nıñ emrin dutan ve nehyinden kaçan şālihleri dutarım.” didi. İtdim ki: “Yā lā‘īn! (12) Bunları dutarsıñ da neylersin?” didüm. “Ḳanadların ve kıyruḳların keserim. Furşandın bulursam bo(13)ğazlarım.” didi. İtdim ki: “Yā lā‘īn! Ḳanadların ve kıyruḳların keserim didüñ ve boğazlarım didüğüñ (14) nedir?” didüm. Oldur ki “Yā dervīş! Ḳanadınıñ birin kesersem imānuñ rub‘ın aluram.” didi. “Ve ḳanadınıñ iki(15)sin kesersem imānıñ yarısın aluram ve kıyruḡın kesersem ‘amelin aluram ve boğazlarsam (16) imāndan ayırırım.” didi. İtdim ki: “Yā lā‘īn! Sen bu ḳadar ḥīleyi ne ile idersin?” didüm. “Neylersin (17) bende alçağıñ var mıdır? Beni kıoy vir.” didi. İtdim ki: “Yā lā‘īn! ḥīleñden ḥaber vir.” didüm. “Viremem!” [31a] (1) didi. Ol sâ‘at gördim ki şeyṭān[-ı] lā‘īn ṭuṭuşdı, yandı küñ oldu. Baḳdım gine dirildi.

(2) Didi ki: “Yā Cabbār Ḳulı! Ḥaber vireyüm. Bāzāra gelenleriñ kiminiñ alacağı var kiminiñ şataacağı var. Bir (3) kimseniñ mālına şāhib çıkḳar. On aḳçe ider dir, bir aḳçe daḡı itmez dir, keser atar.” didi. (4) “Yā lā‘īn! Baḳḳala da ḥīle ider misün?” didüm. “İderem.” didi. “Naşıl idersin?” didüm. “Ya baş (5) urur terāzile ṭartdururam ya eksik vaḳıyye ile ṭartdururam. Ya şatduğı şey’iñ iyü(6)sin yüzine itdürem.” didi. “Yā lā‘īn! Giceciye ne ḥīle idersin?” didüm. Yüğüñ iyüsin (7) yüzine itdürürem. Müşteri gelince pişkin ucundan ṭutduram. Elbetde aña bir zarar (8) itdürem.” didi. “Ya ḳasaba ne ḥīle idersin?” didüm. “Yā ete yaḡ sürtdürürem ya kıçı etini kıoyun (9) diyü şatdururam.” didi. “Ya lā‘īn! Etlik şatana ne ḥīle idersin?” didüm. “Ṭavarım semüz, (10) içinde yumruḳ ḳadar yağı var. Semüz olduğı çün saña virirüm didirdirim.” didi. İtdim ki: (11) “Esbāb şatanlara ne ḥīle idersin?” didüm. “Benim esbābım gibi esbāb yokdur. Hele sende biyol

(12) eliñe al da baķ. Senden ğayrı adama ben bunı bu bahāya virmezdim. Saña sıyānet⁶⁷ iderem. Seni (13) ben ğayrırım, didütrirem.” didi. “Yā lā’īn! Bāzār yirinden ğayrı yire duzaķ ķurar mısın?” didüm. (14) “Ķurarım ammā bāzār yirindeki şikārı ğayrı yirde dutamam.” didi. “Niçün dutamazsın?” didüm. “Ĝayrı (15) yirde on günde bir kerre dutulur, bāzār yirinde ol sâ’at dutulur.” didi. İtdim ki: “Yā lā’īn! Hîç (16) duzağın baş çıķdığı var mı?” didüm. Sen deli misin, ahmaķ mısın? Hîç avcıya şikār (17) eksik olur mı? Bu ķadar maħlūk üstine uğrar da hîç duzaķ boş ķalır mı?” didi. İtdim ki: “Yā lā’īn! [31b] (1) Sā’ir řā’ifi añmaduñ.” didüm. “Nedür yā dervîş?” didi. “Kāfırlar ve ħarām yiyen müslimānlar ve zinā (2) idenler ve ħilāf yirine ħükim iden ķādīları Allāh Ta’ālā’nın emrin üzerinde yürümeyen ħā(3)kimleri bunları tutmaz mısın? Ben anları şaşırdım. ‘Aķlın aldım.” dir. “Yā lā’īn! Seniñ de (4) ħīle itmedik adam var mıdır?” didüm. “Ādem oğlanlarının cümleside elimdedür. İllā bir şey’i azdur(5)madım. Ĥīle idemedim.” didi. “Kimdür?” didüm. “Muĥammed’dür.” didi. “Yā mel’ün! Seniñ bundan ğayrı işin (6) var mı?” didüm. “Daĥı iş nedür? İşde böyle götüne barmaķlarım ve hem içeresine girerim. Cümle a’zā(7)ların gezerim. İçerisin küfr-ile bezerim.” didi. “İşde ben böyle bāzār eylerim. Ĝayrı bir tenhāya gide(8)rem. İşşı mı zarar mı ħisāb iderem. Şafālanır şükri iderem. Ĝayrı bir tenhā yire çıķaram. Şabır (9) iden dervîşleri azdururum da bunlara türki yaķaram. Dirim ki: “Adın dervîş başın büyük (10) için çürük kendiñ höyük taşrañ toğrı için yaya beñzer. Fi’ili kuzķun kendü (11) toya beñzer. Taşrın dervîş boş sende benim ile oldın yoldaş. Kesdim ķanadların yo(12)ldum. Ķuyrığının seniñ dereceñ benden oldu. Gel dervîş ħisāb idelim kārımızı.” İblīs (13) eydür: “Benim kārım bu ķadar oldu. Ey dervîş! Seniñ ‘amellerin ķanda ķaldı?”

Cabbār Ķulı eydür: “Şeytānın (14) ħīle beyān.” Cabbār Ķulı eydür: “Gördüm bu dertleri ķorķdum. Didim ki: “Yā Rabbi! Ümmet-i Muĥammed’i ve (15) cümlemüzi mel’ünün şerrinden şaķla.” didüm. “Bir ‘acāyib firāķ virdi. Bir şalkaya düşdüm. Ĝayrı düşünmeye (16) vardım. Aĥşam oldu yatdım. Uyuyu ķalmışam. Bu ħālî düşünüp ağlarımışam. Ol, iki cihān güneşi Muĥammedü’l-(17)Muştafā ‘as geldi. selām virdi.

⁶⁷ Metinde: sıyānet

“Ve ‘aleykümü’s-selām!” didüm. Ağlaya ağlaya segirdim. Ayağına düşdüm. [32a] (1) Dir ki: “Yâ dervîş! Neye ağlarsın?” didi. Hâlimi ‘arz idüp didim ki: “Yâ Rasûla’llâh! Şeytânîñ (2) çok fesâlığın gördüm, korçdum. Anîñ içün ağlaram.” didüm. Hâzret-i Rasûl eydür: “Yâ (3) dervîş! Anîñ nice biñ dürlü hîlesi vardır. Sen dağı birin gördiñ ağladıñ. Nice (4) şeylerin gördüm. Şeytân[-ı] lâ‘în diyü mübârek şağalından aşağı ağladı.” İtdim ki: “Yâ Rasûla’llâh! (5) Ne ağlarsın?” didüm. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Sen ne ağlarsın yâ dervîş?” didi. “Derdim var anîñ-ıçun (6) ağlarım.” didüm. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Derdiñ büyügi bendedür.” didüm. İtdim ki: “Ne derdiñ var?” didüm. (7) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ dervîş! Evlâdîñi seven mi?” “Severim.” “Ben de ümmetimi öylece severim.” didi. Hâzret eydür: (8) “Yâ dervîş! Zâlim gelse eviñi alsa, evlâdîñi alsa ağlar mısın?” didi. “Ağlarım.” “Evlâddan (9) giçilir mi?” didüm. “Sen evlâdîña nice ağlarsañ şeytân ümmetimi alsa bendeği öyle ağlarım.” (10) didi. “Yâ Rasûla’llâh! Bizim hâlimiz nice olur?” didüm. “Bu şeytânîñ elinden nice hâlâş oluruz?” didüm. (11) Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ dervîş! Bu şeytândan nireye gitseñ gider. Ateşe düşerseñ kurtulmazsıñ. (12) Göge uçsañ deryâyı giçseñ baña ulaşısañ ve Allâh ulaşısañ kurtulmazsıñ. Seniñ ile mağbereye (13) varur, mağşer yirine bile varur.” didi. İtdim ki: “Yâ Rasûla’llâh! Dağı nireye dek bile varur?” didüm. Hâzret-i (14) Enbiyâ eydür: “Yol ayrılincaya-dağ bile gider.” didi. İtdim ki: “Yâ Rasûla’llâh! Yol nirden ayrılır?” didüm. Hâzret-i (15) Enbiyâ eydür: “Her kişiniñ hayrı ve şerri dartılır, cennete gidecek cennete gider, cehenneme gidecek (16) cehenneme gider. Eger cehenneme giderseñ bile gider. Hağ Ta‘âlâ lutfı idüp cennete giderseñ ol (17) mel‘ûnîñ elinden hâlâş bilürsin. İşde yol ayrılacağı budur.” İtdim ki: “Yâ Rasûla’llâh! Baña bir [32b] (1) öğüt vir.” didüm. Buyurdi ki: “Sen bir istediñ ben saña dört öğüt vireyim.” didi. “Buyuruñ” didüm.

(2) “Yâ dervîş! Biri oldur ki mevdi karşıñdan giderme. İkinci oldur ki dünyâdan kaçâ gör kendiñi kurtar. (3) Üçünci oldur ki recâ ile havf arasında ola gör. Dördünci oldur ki düşmânîñ gâyet gâ(4)libdür hâzer⁶⁸ ide gör. Gâfillik itme yüküñ ağır itme. Menzilden kalursıñ.” didi. Didim ki: “Yüküñ (5) ağırı nedür?” didüm. Şol şeytânîñ

⁶⁸ Metinde: hâzâr

gösterdiği fesâdlıktan olur.”didi. Didim ki: “Yâ Rasûla’llâh! (6) Mel’ûnıñ bâzâr yirinde ne çok fesâdlığı var.” didüm. “Yâ dervîş! Aña vermeyen Allâh’a yakın olur.” (7) didi. İtdim ki: “İktizâ ider şey olur da varuruz.” didüm. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Gel imdi bir kaç du‘âlar (8) ögredeyim. Andan var.” didi. Hâzret eydür: “E‘ûzü besmele, üç kere ihlâş-ı şerîf, bir kere kûl (9) e‘ûzü bi-rabbi’n-nâs, bir kerre âyete’l-kürsî oku. Elleriñ yüziñe sür, başını aşağı dut. Üç (10) kerre allâhümme rabbenâğfirli digil, andan başını yukarı kaldur yüziñi dergâha dut digil: Yâ ze’l-celâli (11) ve’l-ikrâm, yâ Rabbi haramîsi çok yola giderem. Düşmân iline varuram. İmânım saña emânet (12) virdim. Ve yaramaz şeyleriñ şerrinden saña şıgındım.” didi. Allâh’a ısmarladım, Allâh Ta‘âlâ işiñi ra(13)st getüre dahı öyle git.” didi.

Bâb oldur ki evliyâlık keyfiyyetin beyân ider. Cabbâr Kûlı (14) eydür: “Bir gün Hâzret-i Sultân Muhammedü’l-Muştafâ ‘as bir maķâmıda oturur. Hâzret-i ‘Alî yamacına geldi. (15) Selâm virdi, Hâzret-i Enbiyâ selâmın aldı. Rasûl eydür: “Yâ ‘Alî! Dört mes’elem var. Su’âl ideyim.” didi. (16) “Buyur yâ Rasûla’llâh!” didi. Hâzret-i Rasûl eydür: “Yâ ‘Alî! Müslimânlık ne ile tamâm olur, evliyâlık ne ile (17) tamâm olur, şehîdlik ne ile tamâm olur, şiddîklık ne ile tamâm olur?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür. “Yâ Rasûla’llâh! [33a] (1) sen ‘âlemsin.” didi. “İcâzet saña yâ ‘Alî!” didi. “Haber vir!” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Bir kimse (2) *Lâ ilâhe illa’llâhu Muhammedün Rasûlu’llâh*⁶⁹, *Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abduhu ve Rasûlühu*⁷⁰ (3) dise müslimân olur.” didi. “Nice müslimân olur yâ ‘Alî!” didi. “Yalıñuzda bişmiş buğda(4)ya delîlci olur.” didi. Hâzret eydür: “Yâ ‘Alî! Bir kimse namâz kılsa nice olur? Şevâb ayrı ayrı (5) olur.” didi. Oruc tutsa nice olur?” didi. “Büyür uzanur.” didi. “Hacca varsa nice (6) olur, başa yaklaşur.” didi. “Yâ ‘Alî! Baş ne zamân olur?” didi. Emri dutup nehyinden kaç(7)çınca baş baş olur.” didi. “Ol baş olan buğdayı döken altına virseñ yumuşak (8) eyleseñ evliyâ menzilin bulur mı bulmaz. Şavırılса şamanı bir tarafa danesi bir tarafa çiç (9) olsa evliyâ menziline varır mı varmaz. Ol çiç olan buğdayı

⁶⁹ “Allah’tan başka ilah yoktur. Hz.Muhammed ‘as Allah’ın resulüdür.”

⁷⁰ “Ben şehadet ederim ki Allahuteala’dan başka mabut yoktur. Hz.Muhammed (s.a.v.) de Allah’ın resulüdür.”

degirmene iletseñ on itseñ (10) evliyâ menzilin bulur mı bulmaz. Elekden elesen kepegi çıksa evliyâ menzilin bulur mı bulmaz. (11) Etmek olsa yimeye lâıyık olsa evliyâ menzilin bulur mı?” “Bulur yâ Rasûla’llâh!” didi. “Ya nice (12) bulur yâ ‘Alî?” didi. “Öyle bulur ki haķıķat maķâmı eline virilür. Ölüleriñ hâlin bilür yâ (13) Rasûla’llâh!” didi. “Ya nice evliyâ olur yâ ‘Alî?” didi. Yeñice dikilmiş fıdan gibi olur.” didi. (14) Aña evliyâlar içinde evliyâ dinilür.” didi. “Nice evliyâ dinür yâ ‘Alî?” didi. ‘Alî eydür: “Dal(15)sız budaķsız yimişsüz yapraķsız evliyâ dirler.” didi. “Yâ ‘Alî! Evliyâ da cehenneme gider mi?” didi. (16) “Gider yâ Rasûla’llâh!” didi. “Niçün gider?” “Anıñ-ıçun gider ki gözinden hicâb kalkar vesvese (17) ğâlib olur. Sen evliyâ olduñ göziñ açıldı diyüp ‘ucube başlar. Ol ise bula[33b](1)nıkdur, serhōşdur, haķıķatde olur, mecâzında olur. Ne haķıķatı bilür ne mecâzı gelse söyler. (2) Yeñilür sürülür cehenneme gider. Yâ ‘Alî! Kişf dört bulalım. Bir bölügin okumayan evliyâya (3) nasıl evliyâ dirler?” didi. Aña vecdsiz, zu‘msız, şeksüz gümânsız kâfir evliyâ dirler. Hâzret (4) eydür: “Yâ ‘Alî! Evliyâ da kâfir olur mı?” “Olur yâ Rasûla’llâh! Anıñ-ıçun olur ki cenneti görür (5) ve cehennemi görür ve Şırât’ı mizâmı görür ve yirin altındaki şarı öküzü ve gökdeki melâ’ikleri (6) görür ve Allâh Ta’âlâ tarafından ‘acâyib şeyler görür. Ve gördüğü şeyleriñ aşlın bilmez. Hilâf (7) ma’nâ virür, kâfir olur.” didi. “Yâ ‘Alî! Evliyâlık ne zamân tamâm olur tamâm olmaz qarâr olur.” (8) “Qarâr nedür, tamâm nedür?” didi. “Tamâm diyü aña dirler ki ol çürüklükden giçene dirler. Qarâr diyü (9) kîleye şıgmaz. Şaymağıla tükenmez. Anı gayrı qarâra kılurlar.” didi. “Neyi qarâr olur. Allâh’ın ululuğı (10) ve peyķamberiñ ululuğı ve seniñ ve melâ’ikenin Allâh Ta’âlâ’nın dürlü dürlü ‘amellerine qarâr (11) bunlara dirler.” didi. “Yâ ‘Alî bunlar tamâm olmaz mı?” didi. “Olmaz yâ Rasûla’llâh!” didi. “Anıñ-ıçun (12) olmaz ki yir yüzindeki biten otlar ve ağaçlar ve taşlar ve kımlar vesâ’ir mâhlûķlar ve yıld(13)ızlar şayılup tamâm olur ise evliyânın dağı ‘ilmi okunur tamâm olur.” didi.

“Yâ ‘Alî! (14) Kişfiñ evveli nireye dek âhiri nireye dek?” didi. Evvel ma’nası oldur ki Allâh Ta’âlâ haķıķat ‘ilminiñ (15) küllisin bir kıla virince nireye dek bildürür dimekdür. Allâh Ta’âlâ cümleden evvel seniñ nürüñ (16) halk itdi. Allâh Ta’âlâ bir kıla

ḥaḳīḳat ‘ilminiñ küllisin müyesser idinciye evvelin seniñ nūrından bildür(17)di. Cabbār ẖulı eydür: “Sen ne ḥāldesin seninde yoḳlayalım seni kimi bilür bilmez dir kim cāhil kimi [34a] (1) ‘ālim dir. Bir adın Cabbār ẖulı didiklerin işidürüz. Bu ḳadar şāhidiñ var. Cabbār ẖulı geldi (2) diyü Cabbār da saña ḳulım dir mi? Aña da şāhidiñ var mı ve temessikiñ var mı? Yoḳsa Cabbār’ın (3) ḳuluyam di kendiñ mi var dirsini. Cevābuñ nedür yoḳsa ḳulımız ‘Abdullāh mı dirsini? Cümlemüz (4) ḳul mı dirsini. Bunun cümlesi ḳul degildir. Kimi ḳuldur kimi maryoldur. Maryol diyü imānını (5) ateşe atana dirler. Allāh Ta‘ālā’nın böyle maḥlūḳları biri birine beñzemez. Her biri bir maḥlūḳdur. (6) Kimi ‘ārif kimi zāhid kimi yeksān kimi ḥayvān cümlesi ḳuluz dirler bahsı oñmadık.” “Cabbār ẖulı (7) bu cevābları işiddiñ. Sen bunıñ ḳanḳısındanıñ? İnsāndan mısın ḥayvāndan mısın?”

“Ḥayvān(8) iki dürlü: Biri eti yinür biri yinmez ve bu zıḳri itdüklerimizi işiddiñ. Bu edebleri tu(9)ydıñ. Bir adın dervīş dirler ol adın şāhibisin. Sen bişmiş misin manḳuş mısın? (10) Bunlar ne ma‘nā dirsene bişmiş ola ayak altında düşmiş ola. Ger diyü neye dirler?” “Yarı (11) bişmiş yarı çige dirler. Tuz ekilmedik yağa dirler. ẖarışuḳ tuz diyü neye dirler? Ḥaḳīḳat (12) giçmeyene dirler. Ḥaḳḳı bātılı siçmeyene dirler. Dünyādan arasın açmayana dirler. Yitmiş biñ ḥacca (13) giçmeyene dirler.” “Manḳuş neye dirler?” “Cevābı boş olana dirler. ẖalbi taş olana a‘zāsı (14) ḳış olana şeyṭanı iş olana dirler.

Behey Cabbār ẖulı! Behey oḳumadık! Behey! Ya ḳılıcı bir ḥadıṣ (15) var. *Men ‘arefe nefsehü fekaddü ‘arefe rabbehü*⁷¹ buyurmuş. Ya‘nī nefsinı bilen Rabbisin bilür. Nefis (16) nice bilinür dirseñ. Ḥaḳīḳat ḳadem başmayınca nefsi bilinmez. Ḳadem başmış diyü kime (17) dirseñ gözinden perde ḳalkana dirler. Nefsinı nice bilür dirseñ öyle bilür ki vü[34b](1)cūdına naḳar ider. Nefsinı görür. İrkek mi dişi mi ölü mi diri mi nefsin ḥüḳmi elinde mi yoḳsa (2) kendi nefsin elinde mi bunları görür. Vesā’ir ḥīlelerin görür. Bundan soñra Rabbisin (3) bulur nefsinı görmeden Rabbimi gördüm demek neniñ gibidür dirseñ toḳum şaḳmadan (4) ekin bitsin demek gibidür. Toprak şavurup da

⁷¹ “Nefsinı bilen Rabbini bilir.” (Hadis)

buğdayı çıkşın demek gibidür. Kānadsız (5) şey göge uçsun demek gibidür. Oraşsız ekin biçilsin demek gibidür. Yā Cabbār (6) Kulu! Sende bunlar var mı?” didi. “Sen bilürsin.” didüm. “Ben bilürsem bir dervīş gelür şura(7)dan yolın erkânın öğrenmeden nefsini kurtarmadan menzile irmeden nefsini görmeden Allāh’a (8) ulaşam.” dir. Behey oñmadık dervīş! İçerüni arıtmadan vücūdından hilāf şey gitmeden Allāh’a (9) ulaşmak istersen, behey oñmadık dervīş mürşide hizmet eyle. Her şey’in aḥkāmını örgen. (10) Göñliñ ne istedigini bil. Sende aña göre ‘amel kıl. Allāh Ta‘ālā kabūl eyleyüp gözünde perde (11) kalķarsa vücūdın şehrine nazar eyle. Göz ki ol şehriñ içi kāfir şehri mi yoḥsa müslimān (12) şehri mi yoķla. Gör ol şehriñ ḥākimi kim? Ve kimiñ zabtında vesvese ile nefsiñ zabtında mı (13) yoḥsa rūḥ-ı cismānī ile ‘aqlıñ zabtında mı? Eger vesvese ile nefsiñ zabtında ise bil ki (14) nefis ile şeytāna kul olmışsın.” didi. “Eger rūḥ-ı cismānī ile ‘aqlıñ zabtında isek bil ki (15) ol vücūdun şehri zelāletdür. Niçün dirseñ? Bir şehriñ iki ḥākimi olunca ol şehriñ zulmi yigin (16) olur. Ve hem ol şehre ḍalālet düşer. Allāh nice ulaşacağın ve nefsiñ nice olacağın şaşır (17) kalur.” didi.

“Gel dervīş saña vücūdın şehrin içinde bir göreceğ vardır. Anı da söyleyim. Aña da [35a] (1) nazar eyle.” didi. “Ne dirseñ yā dervīş! Aña kalbi dökeni dirler. İçinde ne alınur ne satılır (2) dirseñ, şeker dökeni mi dirseñ bir kimseniñ ḥarçlığı olmaz, dökenin de bir şey olmaz. Hemān ancak (3) şöyle işlesem idi, şöyle alsam idi, şöyle şatsam idi dir. Güni bunun ile (4) giğer gider. İşde kuru ḥisāb dökeni didigümüz budur.” didi.

Bāb oldur ki bulut (5) aḥvālın beyān ider. Cabbār Kulı eydür: “Buluṭa su‘āl itdim. Didim ki: Yā bulut! Sizde (6) ölüm kōrkusı aḥret kōrkusı var mıdır?” didüm. Bulut eydür: “Yā dervīş! Bizde ne ölüm (7) kōrkusı ve ne aḥret kōrkusı var. İllā bir şeyden kōrkumuz vardır.” İtdim ki: “Yā bulut! Kōrk(8)ıgıñız nedür?” didüm. Bulut eydür: “Yā dervīş! Mikā’il bizim ṭapumuzdur. Allāh Ta‘ālā’dan Mikā’il’e (9) emir gelür imiş. Birini yamacına cem‘i ider. Dir ki: “Yā bulutlar! Allāh Ta‘ālā’dan emir geldi. Yir (10) yüzini şulañ diyü kaydıñuzu görüñ. Vaḳtiñüze ḥāzır oluñ!” dir. Ol sā‘at şularımızı (11) aluruz, burāqlanuruz, ḥāzır tūruruz. Tekrār Mikā’il’e yine emir gelür imiş. Mikā’il (12) bize dir ki: “Yā bulutlar! Allāh Ta‘ālā’dan yine emir geldi. Fūlan

buluṭ fūlan buluṭ fūlan yiri (13) şulasıñ diyü emir geldi.” dir. “Bize nāme yazar virür. Biz ğayrı ħizmetimize meşgūl oluruz. (14) Sekizdir gideriz. Giderken düşüni düşüni giderüz. Allāh Ta‘ālā’nıñ emir itdügi yiri emri itdügi sâ‘at (15) şulayım da Allāh baña ğazab ider ola diyü qorqaram.” didi.

“Behey oñmadıq dervīş! Behey şaşkın ādem (16) oğlanları! Allāh Ta‘ālā seni yok iken var itdi. Bir kaçre murdār meniden ħalk itdi. Saña göz virdi (17) görsin diyü. Kulaq virdi işitsün diyü. El virdi dutsın diyü. Diş virdi, bekleri yumuşak [35b] (1) itsün diyü daḥı burun, ağız gibi cümlesin saña ħizmetkār virdi. Her birine tenbīh itdügi (2) ħizmetiñüze qā‘im olıñ diyü her birisi ħizmetlerine qā‘im oldılar. Allāh Ta‘ālā’nıñ emrini tutdılar. (3) Ğayrı hīç biri kāhinlik itmediler. Allāh Ta‘ālā’nıñ buyruğın şaydılar. Bunlardan ğayrı saña çok (4) ni‘metler virdi, yidirdi, libās virdi yidirdi, libāsı virdi geydirdi. ‘İlim virdi o(5)kutdı. Göñül virdi, bildürdi. Dil virdi söyletdi. Birliğe ikrār itdirdi, ħabībe ümmet (6) eyledi. Sen de bu ni‘metleriñ qadrini bildiñ mi Baq gör ki buluṭ ne kadar qorqı çeker. Allāh Ta‘ālā’nıñ emri (7) itdigi yiri şulaya hem daḥı Bārī Ta‘ālā ğazab mı ider diyü qorqar. Yā dervīş! Allāh Ta‘ālā saña (8) ħizmetkār virdi ki şeyler ħizmetin yitürdi. Kullıq itdi. Göz gördi cümlesi ħizmetde Allāh (9) Ta‘ālā bunlara siz quluma ħizmet idüñ.” didi. “Kullarım baña ħizmet itsin.”didi. “Anlar seniñ (10) ħizmetiñde sen de Allāh’ıñ ħizmetinde misin nicesin?”

“Yā Cabbār Qulı! Allāh’ıñ nedir dirseñ? Biş (11) emri vardur: Evvel şehādet ikinci şalāvāt andan şavum andan zekāt andan hacca var diyü (12) buyurdi. Müslimānlıq işde bunlar ile olur. Bu şartlar tamām olmayınca ħaḳıḳat ‘ilmin (13) giçmek ħayındır. “ didi. “Neniñ gibi dirseñ? Qıyāsın diyelim de aña.” didi. “Bir yimiş fidanı dikseñ (14) ol yimiş fidanı yapraklanup büyüyüp kemālin bulmayınca imiş. Menziline varur mı yoḥsa (15) yimiş olur mı olmaz. İmdi bir kimsede şerī‘at olmayınca ħaḳıḳat bulunmaz. Ol yimiş fidanı da (16) ħizmet itmek-ile büyür, yapraklanur yimişlenür. Kemālin bulur.” didi. “Allāh’dur yimiş viren ol ü(17)stādı sebab iden de Allāh Ta‘ālā’dur.” didi. “Bu kıyāsı beyān itdük.

Bir kıyâsımız dağı var. Anı da [36a] (1) beyân idelim. Kıyâs nedür dirseñ oldur ki bir şahrâya bir yimiş fidanı dikseñ ol fidanda (2) yimiş olsun diseñ yimiş olmağ çetindür. Yarısı yokdur zirâ yarısı olmayan bâğa (3) her şey musallâf olur, hayvân varur, insân varur. Her biri bir şey’i kaçd ider. Kimi yimiş (4) alur kimi dalın kırar ve kimi kökin çıkarur. Ğayrı ol fidan arada melûl olur, kûrur. (5) Şerî‘at bahşinden tutduğ da haķıķat bahşine giçdük. Bu yimiş fidanı dervîşlere mişâl (6) itdiñ. Üstâdı mürşide⁷² misâl itdük. Bir dervîş mürşidi bulmayınca bari içine (7) girmeyince ol yabanda biten fidan gibi olur. Fidanın başına gelen belâlar mürşidi bulmayınca (8) dervîşin de başına gelür. Lâzım olcağ oldur ki mürşidi bulmağ gerek. Zîrâ mürşid olmayınca (9) toğrı yola varmaz. Maķşûda irmez, didâr görmez, ‘ummâna karışmaz. Bulanık tûrulmaz. Allâh (10) Ta‘âlâ cümlemüzi ańlamak müyesser ide, inanmağ müyesser ide.”

Bâb oldur ki insânıñ vücûdında biraz (11) şeyler beyân ider. Cabbâr Kûlı eydür: “Bir gün ‘arş altında iki altun kürsî gördüm. Bu kürsîler (12) kimiñ ola diyü düşünürken gördim ki ol maħalde Sultân Enbiyâ ol kürsîleriñ yanına geldi. (13) Birinüñ üzerine çıkdı oturdı. Koynından bir kitâb çıkardı okumaya başladı. Okuyup (14) döñerken ol maħalde Ğazret-i ‘Alî geldi. Ğazret-i Enbiyâ’ya selâm virdi. “Ve‘aleykümü’s-selâm ve rahmetul(15)lâh ve berâkatü! ” didi. Ğazret el kavşurdu. Ğazret-i Sultân “Otur yâ ‘Alî!” didi. Oturmadı. (16) Ğazret-i Sultân eydür: “Yâ ‘Alî! Çık şu kürsiye otur!” didi. Ğazret-i ‘Alî yağlığın silerek (17) ağladı. Ğazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Ne ağlarsın?” didi. ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Seniñ bu kelâmından [36b] (1) kórkdum. Anıñ-ıçun ağlarım.”didi. Ğazret-i Enbiyâ eydür: “Niçün kórkdun yâ ‘Alî!” didi. “Anıñ-ıçun (2) kórkdum ki yâ Rasûla’llâh sen kürsîde iken evliyâ da enbiyâ da kürsiye çıkmış (3) yokdur. Ve hem çıkmazlar. Sen kürsîde iken baña kürsiye çık didün. Anıñ-ıçun kórkdum.” (4) didi. Ğazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Saña naşîhat itsün diyü çık didüm. Kelâm söyleşelim saña (5) icâzet çık otur.” didi. Ğazret-i ‘Alî kürsiye çıkdı oturdı. Ğayrı kelâma başladılar.

⁷² Metinde: mürşîde

(6) H  zet-i ‘Al   eydür: “Y   Ras  la’ll  h! Biraz m  şkilim var. Su’  l ideyim.” didi. M  şkili   nedür y   ‘Al  ?” (7) didi. “M  şkilim oldur ki All  h Ta’  l   bu   adar ma  l  k   alk   itdi. Her birin bir Şeyden   alk   itdi. Cümle(8)sini   aslı var mıdur?” didi. “Vardur y   ‘Al  !” didi. “Amm   All  h Ta’  l  ’nın a  lı yoğdur.” didi. (9) H  zet-i ‘Al   eydür: “Y   Ras  la’ll  h! All  h Ta’  l  ’nın a  lı yoğdur didün. Ne ma’ n  dur?” didi. (10) “Ol ma’ n  dur ki All  h Ta’  l   kimseden olmadı. Hiçbir Şey’e be  zemez dimekdür.” didi. “Y   ‘Al  ! All  h (11) Ta’  l     demi toprakdan   alk   itdi. H  vv  ’yı   dem’den   alk   itdi.” H  zet-i Enbiy   eydür: “Y   ‘Al  ! (12) All  h Ta’  l  ’ya su’  l itdim ki y   Rabbi ‘a  lı neden   alk   itdün?” didüm. Buyurdı ki: “Y   H  b  bim! ‘A  lı   (13) birazını cem  lim n  rından ve birazını cel  lim n  rından   alk   itdüm.” didi.   tdim ki: “Y   Rabbi! Cem  (14)li  nden   alk   itdügün ‘a  lı kime virdi  n?” didüm. Buyurdu ki: “Y   H  b  bim! Sa  na virdüm. (15) Ves  ’ir enbiy     ullarına virdüm ve evliy  larına ve mü’minlere ve Ő  li  lere virdüm.” didi. (16)   tdim ki: “Y   Rabbi! Cel  li  nden   alk   itdügün ‘a  lı kime virdün?” didüm. “K  fire ve başına Şirk (17) idenlere virdim, z  limlere virdüm, enbiy  larım   hiç birine virmedim, evliy  larım   ba’zısına [37a] (1) ve Ő  li  leri   ba’zısına virdüm.” “Y   Rabbi! Evliy  ları     ank  sına virmedin?” didüm. H  zet-i ‘Al  ’ye (2) virmed  m. Andan   alanına virdüm.” didi. “Y   Rabbi! Na  ıl virdün?” didüm. “Bölük bölük itdüm de (3) kimine az ve kimine çok virdüm.” didi. “‘A  lı     o  unı kime virdi  n y   Rabbi?” didüm. “Sa  na virdüm.” didi. (4)   tdim ki: “Y   Rabbi! ‘A  lı ne Ő  retten   alk   itdün?” didüm. Buyurdı ki: “Y   H  b  bim! Cem  lim n  rından   alk   (5) itdügüm ‘a  lı a     ıl. Ő  retinde   alk   itdüm. Cel  lim n  rından   alk   itd  gim ‘a  lı   ara   ıl. (6) Ő  retinden   alk   itdim.” didi.   tdim ki: “Y   Rabbi! Ba  na ne   adar ‘a  ıl vird  n?” did  m. Buyurdı ki: (7) “Y   H  b  bim! Sa  na y  tm  Ő b  l  k ‘a  ıl virdüm.” didi.   tdim ki: “Y   Rabbi!   dem pey  kambere ne   adar ‘a  ıl vir(8)di  n?” did  m. “Altm  Ő b  l  k de a  na virdüm.” didi. “S  ’ir pey  kamberleri  ne ne   adar virdi  n?” did  m. “Kimine az (9) kimine   ok virdüm.” didi.   tdim ki: “Y   Rabbi! Az virdi  gi  ne ne   adar virdi  n y   Rabbi?” didüm. “Kırk (10) bölük ‘a  ıl virdim. A  a  ı virmedim y   H  b  bim!” didi.   tdim ki: “Y   Rabbi! Evliy  ları  na ne   adar ‘a  ıl (11) virdi  n?” didüm. “H  zet-i ‘Al  ’ye altmış bölük ‘a  ıl

virdim.” didi. “Andan bakısına kimine az (12) kimine çok virdim. Hem iki dürlü ‘aql virdüm. Ol iki dürlü ‘aql virdigim kılların (13) vücudı dālālete düşdi.” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Niçün dālālete düşdi.” didüm. “Anıñ-ıçun (14) düşdigi ‘aql iki oldığı-çun dālālete düşdi. Biri haqıqate düşdi yapışdı, (15) biri mecāziye yapışdı. Birbirine uymadılar. Anıñ-ıçun dālālete düşdi.” didi. Didim ki: “Yā Rabbi! (16) Saña yiten nice yitişdi.” didüm. “Tamām ‘aql ile yitişdi. Yā Rabbi! Dālālete giden qarışık (17) ‘aql ile giden imān ile mi gitdi?” didüm. “Kimi imān ile gitdi ve kimi imānsız gitdi.” didi. [37b] (1) İtdim ki: “Yā Rabbi! Baña yiten tamām ‘aql-ıla yitdi didün. Anda hōd qarışık ‘aqlıda vardı. (2) Anlar qarışık ‘aqlı neyledi?” didüm. “Tamām ‘aql-ıla dañışdı.” didi. “Nice dañışdı yā Rabbi?” didüm. (3) “Öyle dañışdı ki yā habībim ol kolayı sevmedi. Zārī Zārī ağladı. Didi ki: “Yā Rabbi (4) bu kolay ‘aqlı benden gider de tamām ‘aqlıdan vir.” didi. “Ol kuluñ ağlayup ‘ā(5)ciz olduğına bakdım da kolay ‘aqlı giderdim de tamām ‘aqlıdan virdim.” didi. “Tamām ‘aqlı (6) verince ğayrı ol kul baña yitdi. Cümle işi bitdi. Hılāf ‘amellerin itdi. Raḥmetim (7) deryāsında batdı.” didi.

İtdim ki: “Yā Rabbi! Göñli neden ḥalkı itdün?” didüm. Buyurdi ki: “Yā (8) Ḥabībim! Bir ḥazīnem vardur ol ḥazīneniñ içindedür. Bir kazanıñ içine bir şey kosañ (9) kazan buğlar. Göñül daḥı yimek kazanı gibi buğlar.” didi. “Kazanıñ buğuna beñzer yā ḥabībim! (10) Bir kazana bulkur kosañ bir duz kosañ bir de yağ kosañ altından nār itseler ol kaza(11)nıñ içinden buğlar çıkısa, buğların kanķı kanķısı idigin bilür misün?” didi. “Bilmem yā Rabbi!” (12) didüm. “Ben bilürem.” didi. “Yā Rabbi! Kādırsın⁷³, bilürsin.” didüm. “İlmiñden taşra bir şey yokdur.” didüm. (13) “Yā Rabbi! Hele göñli neden ḥalkı itdün?” didüm. Buyurdi ki: “Yā Ḥabībim! Bir ḥazīnem var.” didi. (14) “Ol ḥazīneniñ ağzından olan tuman buğ gibi şeyden ḥalkı itdim göñli.” didi. “Şoñra (15) dil virdüm söyletdim. Birliğim ikrār itdirdüm. Göñli ḥuzūrıma getürdim. Göñül baña su’āl (16) idüp didi ki: “Yā Rabbi! Ben nireye gideyim?” didi. “Yā göñül! Bir ḥazīnem vardur. Ol ḥazīneniñ içinde (17) ki kula var.” didüm. Göñül şaşdı. Didi ki: “Yā Rabbi!

⁷³ Metinde: kādırsın

Ya ben bunun ankısına yapışayım?” dedi. [38a] (1) “Begendigie yapış.” didüm. “Ol sebebden göñöl şimdi gāh birine yapışur gāh birine yapışur andan.”didi.

(2) Andan şöra nefsi su’āl itdim. Didim ki: “Yā Rabbi nefsi neden alkı itdū?” didüm. Buyurdu ki: “ Yā abībim! (3) Melā’ikeleri alkı itmezden evvel bir malū yaratdım. Marib arafında adam gibi gevdeleri var idi. İki(4)şer ayakları ikişer elleri var idi. Başları gögsinde idi. albi yüzi gibi alb ağzı gibi ağızları (5) var idi. Bunları alkı itdükden şöra nafaaların gösterdim. İşde sizi nafaaız şudur. (6) Şundan yi. didüm. Bunlar bundan yir iken ziyānkārlık itdiler. Virdigim nafaaya rāzı olmadılar. (7) Bir malū daı alkı itdim dururdu. Evvelki malū kendi nafaaların yimediler de ol malūu nafaa(8)sın yimege başladılar. Biraz malū nafaasın yidiler. Gördim ki cümle malūu nafaasın (9) tüketmek isterler. Bunları ğayrı maşrı arafına şaldım.” dedi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Biraz malū nafaasın (10) yidi didi. Ol nafaası yinilen ulların nice oldu?” didüm. “Anları da aç omadım.” dedi. “Anları nafaa(11)sı yinmeyen ullar üzerine itdim.” dedi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Üzerine itdük de rāzı oldılar mı?” didüm. (12) Buyurdu ki: “Yā abībim! Kimi rāzı ve kimi olmadı.” “Olan nice oldu olmayan nice oldu?” (13) didüm. Buyurdu ki: “Yā abībim! Rāzı olmayanın kimi imānın atdı kimi yire batdı.” dedi. “Rızā (14) olan emrimi tıtdı baa yitdi imān ile gitdi. Rametim deryāsına batdı.” İtdim ki: (15) “Yā Rabbi nafaasını yiyen ullar kimlerdür?” didüm. “Gözsizler, elsizler, ayaksızlar, ‘aılsızlar⁷⁴ (16) bunlara bezer ullardur.” dedi. “İşde zekāt ve daı bua bezer şeyleri işde bu didigim (17) fuarādan ötüri emri itdüm.” dedi. “Yā Rabbi! Bu kelāmları işitdüm ammā nefsi neden alkı [38b] (1) itdū?” didüm. Buyurdu ki: “Marib arafından maşrı arafına sürdigim malū var idi. Yine (2) bir zamān maşrı arafında ğiindi. Anda arār itmediler. Yine marib arafına gidecek oldılar. (3) Ğayrı yola revān oldılar. Ol zamān melā’ikeden abībden kimse yok idi. Hemān (4) kendi udretimden buyurdum. Nireye gidersiiz? didüm. Marib arafından geldük idi. Yine marib (5) arafına giderüz didiler.” dedi. “Gitmeüze rızā yokdur.” didüm. “Sen kimsin?” didiler. “Ben sizi (6) ma‘būduuzam.

⁷⁴ Metinde: ‘aılsızlar

Cümle’i yaradıcı benim.” didüm. “Bize görün imdi görelim.” didiler. “Size görünmeye (7) rızâm yokdur.” didüm. “Biz seni görmeyince söziñe inanmazuz.” didiler, yürüyü virdiler. (8) Ol sâ‘at yire emri eyledim. Yir bunları ayağından tutdılar. Bunlar yürüyemediler. Ğayrı (9) bunlar dillerinden küfürler şadır oldu, sövdiler. Ol sâ‘at celâlim şıfâtın açdım. (10) Bunlar tıtuşdı, yandı, kül oldu. İşde ol külden halkı itdüm nefsi.” didi. İtdim ki: “Yâ (11) Rabbi! Nefsiñ aşlıda ‘âşî imiş kendi de ‘âşî. Bu aşıl ‘ameli kullaruña niçün virdiñ?” (12) didüm. “Kullarıma imtihân için virdim. İyüsini kötüsünü bilmek için virdim.” didi. İtdim (13) ki: “Yâ Rabbi! Böyle olmayınca bilmez misin?” didüm. “Ben bilürsem de kul bilmez.” didi. “Anıñ-ıçun (14) bilmezler ki nefsile şeytân olmasa döğüş olmazdı. İyüsi kötüsü belli olmazdı. Anıñ (15) için olmaz ki döğüş olmasa cümlesi iyüyüz dir, kötüyüz dimezler. Döğüş olunca (16) hırsızlık olunca belli olur.” didi. “Mağşerde bende halâş bulurum da‘vâdan.” didi. İtdi(17)mdi ki: “Yâ Rabbi! Kim ider seniñle da‘vâyı?” didüm. “Yaratdığım kullar ider.” didi. Anıñ-ıçun [39a] (1)iderler. Kim cümle iyüyüz dirler hiç bir kötüyüz dir bulunmaz. Yarın mağşer oldığı zamân cümle(2)sinden hüccet isterim. Ol zamân kiminden yarar hücceti çıkar kiminden zarar hücceti çıkar. Andan şöñra (3) iyü de kötü de belli olur. Yumuşak da katı da sa‘îd de şakî de fânî de kânî de cümlesi belli olur. (4) Andan şöñra sa‘îd cennete gider, şakî cehenneme gider, bende kurtulurum. Her kişi da‘vâsın keser.” (5) didi. İtdim ki: “Yâ Rabbi! Tama‘ı neden halkı itdün?” didüm. Buyurdi ki: “Yâ Hâbibim! Tama‘ iki bölükdür. Bir (6) bölüğün cemâlim nûrından halkı itdim, ‘ağıldan itdim. Bir bölüğün celâlim nûrından halkı itdim, ‘ağıldan (7) itdim.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Yâ Enbiyâ’! Allâh Ta‘âlâ’ya nireden irişdiñ? Dîdâ(8)rın nirde gördün?” didi. Hâzret-i Sulţân eydür: “Yâ ‘Alî! Allâh Ta‘âlâ’nıñ dîdârını yitmiş (9) biñ hicâbdan yukaruda gördüm.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Hicâb diyü (10) neye dirsin?” didi. Hâzret-i Sulţân eydür: “Hicâb diyü aña dirler kim yirile gök arasına (11) bir hicâb dirler. İkinci gök arasına iki hicâb dirler.

El-kışşa: Añlansın ki yidi kat (12) gökden yukarudadır.”didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Bu hicâblarıñ arası uzak (13) mıdur?” didi. Hâzret-i Sulţân

eydür: “Yâ ‘Alî! Yidinci kât göge çıkıncaya dek her hicâ(14)buñ arası biş yüz yıllık yoldur.” didi. “Andan yuḡaru hicâblarıñ bu didüġim hicâblardan (15) uzaḡdur.” didi. Ne ḡadar uzaḡdur dirseñ yâ ‘Alî ‘arşdan yuḡaru olan hicâbuñ (16) arası biñ yıllık yoldur. Daḡı andan yuḡaru hicâbuñ arası biñ biş yüz yıllık (17) yoldur. Hâşıl-ı kelâm añlansın ki bu hicâblarıñ arası bir birinden biş yüz farklıdır, u[39b](1)zaḡdur.”

Hâzret-i ‘Alî itdi: “Yâ Rasûla’llâh! Bu yitmiş biñ hicâbuñ içinde maḡlûḡ (2) var mı?” didüm. Buyurdi ki: “Canlu maḡlûḡ yoḡdur yâ ‘Alî” didi. “Ya ne var ne gördüñ?” (3) didüm. Hâzret-i Sultân eydür: “Yâ ‘Alî! Çoḡ ‘acâyib ḡikmet gördüm. Ammâ bir ‘acâyib şey (4) gördüm.” didi. “Ta‘accüb idecek şeydür.” didi. “Nedür yâ Rasûla’llâh?” didüm. “Yidi kât gö(5)kden yuḡaruda dört hicâb ḡiḡdikden soñra bişinci hicâbda bir yıldız gördüm, (6) ṡurur. Bu yıldız dururken gördüm ki ol yıldız yirinden ḡopdı. Baña ḡarşu uçup (7) geldi, indi. Ol yıldız ayaḡıma düşdi. Titreyerek ayaḡıma sürinür kendü kendini (8) sürer. “Şafâ geldiñ!” dir baña. Dürlü dürlü ta‘zîmler ider. Hâl dil-ile itdim ki: “Yâ yıldız! (9) Sen benim nebî idigüm neden bildüñ?” didüm. Yıldız eydür: “Yâ Muḡammed! Seniñ beni idüġiñü (10) baña Allâh Ta‘âlâ beni ḡalḡı itdiġi zamân bildürdi.” didi. İtdim ki: “Yâ yıldız! Sen ne zamândan (11) beri bu yirdesin?” didüm. Yıldız eydür: “Yâ Muḡammed! Yaradıldıġımı bilürem ammâ ḡaç sene oldıġın (12) bilmezem.” didi. “Niçün bilmezsin?” didüm. “Oḡumaḡ bilmem anıñ-ıçun bilmezem.” didi. İtdim ki: “Yâ yıldız! Yaradılılıdan (13) berü bu mekânda ṡurur mısın?” didüm. “Gâḡ ṡururam gâḡ ṡurmam.” didi. “ṡurmadıġıñ zamân nireye (14) gidersin?” didüm. “‘Arşu sefer iderem.” didi. İtdim ki: “Yâ yıldız! ‘Arşıñ niresinden varursın?” (15) didüm. “Melâ’ike göründiġi yirden varuram.” didi. “Melâ’ikeyi görür misin?” didüm. “Görürem.” didi. (16) “‘Arşu ḡaç yılda varur gelürsin?” didüm. “Varup gelmem ḡırḡ biñ yılda tamâm olur.” didi. “Mi‘râc itdü(17)kden soñra Bârî Ta‘âlâ inen biñ bir kelâmı ḡisâb itdükden soñra geldim.

Cebrâ’il’e su’âl [40a] (1) itdim. Didim ki: “Yâ Cebrâ’il! Saña bir su’âlim var.” didüm. “Nedür yâ Muḡammed?” didi. “‘Arşdan bir yıldız ṡo(2)ġardım.” didüm. “Gördüñ mi?” didüm. “Gördüm yâ Muḡammed!” didi. “Naşıl?” didüm. “Ḳırḡ yılda bir

kerre    ar.” didi. (3) “Ol yıldı ı     kerre gördün?” didüm. “Sekiz bi   kerre gördüm.” didi. İtdim ki: “Y   Cebr  ’il! (4) Senden ğayrı da  ı g  rmi   var mı?” didüm. “Vardur.” didi. “Mik  ’il, İsr  fil, ‘Azr  ’il (5) bunlar da g  r  rl  r.” didi. “Anlar ne   adar g  rd  klerin bilmem.” didi. “Kendilerine su’  l eyle.”didi.

(6) Andan Mik  ’il’e su’  l itdim. Didim ki: “Y   Mik  ’il! ‘Arşdan   o  an yıldı ı     kerre gördün?” (7) did  m. İtdim ki: “Y   Mu  ammed! On altı bi   kerre gördüm.” didi. İsr  fil’e su’  l itdim ki: “Y   İsr  (8)fil! ‘Arşdan   o  an yıldı ı     kerre gördün?” did  m. “Yigirmi dört bi   kerre gördüm.” (9) didi. Andan ‘Azr  ’il’e su’  l itdim ki “Y   ‘Azr  ’il! ‘Arşdan doğan yıldı ı     kerre (10) gördün?” did  m. “Otuz bi   kerre gördüm.” didi.

İtdim ki: “Y   ‘Azr  ’il! Bu   adar ‘  m  r     rmissin (11) sende ne gördün d  ny  da?” did  m. ‘Azr  ’il eyd  r: “Y   Ras  la’ll  h! Bunca ma  l      ldi gitdi (12)   an  ı birin diyem.” didi. H  zret-i Sul   an Enbiy   eyd  r: “Y   ‘Azr  ’il!   dem yaratılmazdan evvel (13) mel  ’ike yaratılmazdan evvel gördün.” did  m. ‘Azr  ’il eyd  r: “Y   Ras  la’ll  h! İki gen   yigit g  r(14)d  m. Biri ma  rib   arafında biri ma  r      arafında. İkiisi iki k  rs   üzerinde oturmuşlar idi. (15) İkisini   elinde birer yi  il     enleri var idi. Bir yi  il   opları var idi.   opu biri (16) birine atı  ırlardı. Bunlar   alk  dılar gitdiler.” didi. “Y   ‘Azr  ’il! Giyecekleri ne idi?” did  m. (17) “Ma  rib   arafında oturan yigit yi  il   arınmı   yi  il giyinmiş. Ma  r      arafındaki oturan yigit [40b] (1) kırmızı giyinmiş yi  il   arınmı   idi.” İtdim ki: “Y   ‘Azr  ’il!   opı oynadılar da   alk  dılar gitdiler did  n. (2)   op   o  ra   an  ında   aldı?” did  m. ‘Azr  ’il eyd  r: “Y   Ras  la’ll  h! Ma  ribde oturan yigitde   aldı.” (3) didi. “Ol   op oynayanlar kim id   in bildün mi y   ‘Azr  ’il?” did  m. “Bilmedüm y   Ras  la’ll  h!” didi. (4) “Anı   biri ben id  m biri ‘Al  ı idi.” did  m. ‘Azr  ’il eyd  r: “Y   Ras  la’ll  h! Ma  rib   arafında otu(5)ran sen mi id  n?” “Ben id  m.” did  m. “Ma  r      arafında oturan ‘Al  ı idi.” did  m. İtdim ki: (6) “Y   Ras  la’ll  h! Sizi   atı  dı  nuz ıop na  ıl idi?” didi. İtdim ki: “Y   ‘Azr  ’il! (7) Nübüvvet   opu idi. Biri ay ve biri gün idi.” didüm. “Y   neye atı  dı  nuz?” didi. “Anı  -ı  un (8) atı  dık ki All  h Ta’     emri itd   i ıop   an  ı  ızda   alursa ol peyğamber olur.” didi.

A(9)tııdıđımızuıñ sebebi ol idi.” didüm. ‘Azrā’ il eydür: “Yā Rasūla’llāh! Seniñ mağrib tara(10)ında ‘Alī’niñ maşrıķ tarafında oturmağdan sebep ne idi?” didi. Hażret-i Sulţān eydür: (11) “Yā ‘Azrā’ il! Peyķamberlik bende ğatmı oldu. Anıñ-ıçun mağrib tarafında oturmama sebep oldu.” didüm. (12) “Hażret-i ‘Alī’niñ maşrıķ tarafında oturmasına ne idi?” didi. İtdim ki: “Yā ‘Azrā’ il! ‘Alī (13) velīleriñ evvelidür. Anıñ-ıçun maşrıķ tarafında oturmasına sebep oldu.” didüm.

‘Azrā’ il eydür: “Yā Ra(14)sūla’llāh! Saña biraz müşkülüm var. Su’āl ideyim.” didi. “Müşküliñ nedür yā ‘Azrā’ il?” didüm. (15) “Müşkülüm oldur ki yā Rasūla’llāh! Bizim ğükimimiz ‘arşdan seniñ ğükmiñ nireye dekdür?” didi. İtdim ki: (16) “Yā ‘Azrā’ il! ‘Arşdan yukaru yitmiş biñ ğicāb var. Andan yukaruda bir bāğ vardur. Aña (17) vuşlat bāğı dirler. Ol bāğdan yukaruda bir deryā vardur. Benim ğükimim ol deryāya dekdür.” didüm. [41a] (1) ‘Azrā’ il eydür: “Yā Rasūla’llāh! Ol deryā naşıl deryādur?” didi. İtdim ki: “Yā ‘Azrā’ il! Allāh Ta’ālā(2)’nuñ ‘ilmi deryāsıdur.” didüm. ‘Azrā’ il eydür: “Yā Rasūla’llāh! Ol deryāyı sen taldıñ mı?” (3) didi. “Taldım.” didüm. “İçinde ne gördüñ?” didi. “İçinde bir hücre gördüm.” didüm. “Ol hücre(4)niñ içine girdiñ mı?” didi. “Girdüm.” didüm. “‘Azrā’ il ol hücreniñ içinde ne gördiñ?” (5) didi. “Biraz kitāblar gördüm. Allāh Ta’ālā’ya su’āl itdüm. Didim ki: “Yā Rabbi! Bu ne kitābdur?” didüm. (6) Buyurđ ki: “Yā Haḡibim! Saña oķutdıđım kitābdur.” didi. “Yā Rabbi! Kaç kitābdur bu?” didüm. Buyurđ ki: (7) “Yā Haḡibim biñden dört eksikdür.” didi. “Yā Rabbi! Dört eksik olmağa sebep nedür?” didüm. Buyurđ ki: (8) “Yā Haḡibim dördini dünyāya çıkardım.” didi. “Nice kitābdur yā Rabbi?” didüm. “Biri Zebūr biri Tevrāt (9) biri İncīl biri Furķān’dur. Bu kitāblar zāhir ‘ilmidür.” didi. “O dört biñden eksik didiğüm (10) bātıñ ‘ilmidür.” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Dört biñ kitābı bir adam oķur mı?” didüm. “Kimi oķur kim o(11)ķmaz.” didi. “Kim oķur yā Rabbi?” didüm. Buyurđ ki: “Yā Haḡibim! Haķīķat ‘ilminüñ küllisin kime naşīb (12) idersem ol oķur.” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Ol deryānuñ içinde dağı hücre var mı?” didüm. (13) “Vardur.” didi. “Ne kağar hücre var?” didüm. Buyurđ ki: “Yā Haḡibim! Ol maķāmda yitmiş hücre var.” didi. (14) İtdim ki: “Yā Rabbi! Ol hücreniñ içinde ne var?” didüm. Buyurđ ki: “Yā

Ḥabībim! Anlarda da kitāb (15) vardır.” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Anlarda ne kadar kitāb var?” didüm. Buyurdi ki: “ Yā Ḥabībim! Her hücrede yitmiş (16) biñ kitāb dahı vardır.” didi. Ğayrı ol kelāmı işidine düşünmeye vardum. Lā-ya‘kıl oldum. Buyur(17)dı ki: “Yā Ḥabībim! Niçün düşündün? Ne düşünürsün?” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Yitmiş hücre var.41b,42a⁷⁵

[42b] (1) “Biñ evliyālar cümlesi birer birer biñer yıl uçsalar hükmi itdüğim yiriñ ucu on bölükde bir bölü(2)gine varamaz.” didi. İtdim ki: “Yā Rabbi! Senün ‘ilmün deryāsına ‘aķıllar irmez.” didüm. Buyurdi ki:(3) “Yā Ḥabībim! Saña bu kadar vilāyetler haber virdim. Nicesinden haber virmedim. Sen didiñ ki: “‘İlmiñ (4) deryāsına ‘aķıllar⁷⁶ irmez didüñ. Kılın ‘aķlı irmez. Ammā ‘ilmüm baña katı kolaydur.” didi.

(5) Bāb oldur ki şerī‘at, ḥaķīkat ‘ilminden bir kaç beyān ider. Cabbār Kılı eydür: “Bir gün gördüm (6) Ḥazret-i Sultān bir maķāmda oturur. Ol sā‘at Selmān-ı Fārisī yamacına geldi. Ḥazret-i (7) Enbiyā‘ya edebiyle selām virdi. “Ve ‘aleykümü’s-selām ve raḥmetullāh ve berākatü!” didi. Ḥazret-i (8) Enbiyā’nın mübārek elin öpdü. Kıçın giri gitdi. El kavşurdi tırdı. Ḥazret-i Enbiyā (9) buyurdi ki: “Yā Selmān-ı Fārisī! Ne hizmete geldiñ?” didi. Selmān eydür: “Sultānım! Saña ne (10) ma‘lūm degil. Sen bilürsin.” didi. “Hele neye geldiñ? Ziyārete mi geldiñ, ticārete mi geldiñ?” didi. (11) Selmān-ı Fārisī eydür. “Yā Rasūla’llāh! Ziyārete mi geldiñ ticārete mi geldiñ didüñ. Nedür?” didüm. (12) Ḥazret-i Sultān eydür: “Yā Selmān! Ziyāret diyü aña dirler ki Allāh Ta‘ālā’nuñ bir şālih kılı (13) olur. Bir vilāyetde biraz kişiler şehādet ider kim Allāh Ta‘ālā’nuñ bir şālih kılı var fūlan yirde(14)dir. Ol işiden kimseler ‘āşık olur yā Rabbi bize müyesser itseñ. Şu kişiyi varup ziyāret itseñ (15) dir. Allāh Ta‘ālā hidāyet idüp varup ol kişiyi bulup bir du‘āsın alursañ ol kimselerin murādı (16) ḥāşıl olur. İşde ziyāret diyü buña dirler.” didi.

Selmān-ı Fārisī eydür. “Yā Rasūla’llāh! Bunuñ şevā(17)bı hayli var mıdır?” didi Ḥazret-i Server eydür: “Bunuñ şevābı hem çokdur ve hem azdur hem yokdur.” didi.

⁷⁵ 41b ve 42a sayfları mikrofilmde görüntülenmemiştir.

⁷⁶ Metinde: ‘aķıllar

Selmān-ı [43a] (1) Fārisī eydür: “Böyle dimek ne ma‘nādur yā Rasūla’llāh?” didi. Ol ma‘nādur ki: “Şevāb (2) kimine az düşer kimine çok düşer kimine hiç düşmez dimekdür.” didi. Hāzret-i Server eydür: (3) “Çok düşen oldur ki bir kimse i‘tikād-ıla yürüyüp varayım şol ‘azizi ziyāret ide(4)yin diyü şükür ide ide yolda sevini sevini gidüp varup ol ‘aziziñ bir hayır (5) du‘āsın alup naşihātın diñleyüp günāhlarına pişimān olup tevbe idüp yara(6)maz ‘amelleriñ terk idüp bu i‘tikātda duran kişiye şevāb çok olur. “ didi. “Adımı (7) başına bir Kā‘be şevābı yazılır.” didi. “Birinden az düşer didiñ. Sebeb nedür?” didi. Hāzret-i (8) Enbiyā eydür: “Sebeb oldur ki bir kişi dahı varsa ziyārete i‘tikād-ıla bir hayır du‘āsın (9) alsa naşihātın diñlemese ol kişiye şevāb az düşer.” didi. “Birinden hiç düşmez didiñ. (10) Ol ne kişidür?” didi. “Ol kişidür ki i‘tikādı çürük ol bey‘ fāsık giderüm (11) dir. Ammā naşıl ‘ilmile ‘āmil olmaz kişidür dir. Ben anıñ naşihātı inen mi oldum dir. Cümle (12) ‘ameli bātıldur. Zīrā ki i‘tikādı çürük olup bey‘ fāsık oldukça hiçbir ‘amellerde kendiye (13) fā‘ide olmaz.” didi. “Zīrā ki bak gör ki ‘Azrā’il’iñ başına ne dertler geldi. Dergāhdan (14) sürüldi. ‘Amelde kendiye hiç fā‘ide olmadı. İ‘tikādı çürük olduğu-çun imān (15) olmaz. Bu aşıl ‘amellerden cümlemüzi şaklaya. Şālih ‘ameller müyesser ide.”

Selmān-ı Fārisī (16) eydür: “Yā Rasūla’llāh! Ziyāret ne idügin bildük. Ticāret ne idügin bilmedik.” didi. (17) “Aña dirler ki helālden kisbi itmege dirler. Helālden kisbi itmek ticāretdür. Hārāmdan [43b] (1) kisbi itmek zelāletdür.” didi. Hāzret-i Sultān eydür: “Yā Selmān! Kisib itmek bir dürlü (2) vardır.” didi. “Biri oldur ki biraz dünyālık cem‘i itmekdür. Nefsi için ve ehl-i ‘ibādet için (3) ve hayırlı şeylere harcanmağdur. İkinci kisib oldur ki ‘ilim öğrenmekdür, vücūdın ıslāh i(4)tmekdür. Üçinci oldur ki ‘ilmi ile ‘āmil olmağdur. Dördünci oldur ki hayırlı ‘ameller işlemekdür. (5) Allāh Ta‘ālā’nıñ emrini tutup nehyinden kaçmağdur.” Bu kelāmları işidince Selmān-ı Fārisī ağladı. (6) El kaldırdı. “Yā Rasūla’llāh! Baña bir du‘ā eyle.” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yā Selmān! Ne niyyet-ile (7) istersin du‘ā’yā Selmān!” didi. “Niyyetsiz du‘ā olmaz mı?” didüm. “En-niyyetü bi‘l- ‘ameli⁷⁷, evvel niyyet ide de (8) işleye ‘ameli”

⁷⁷ “Niyetler amellere göredir.”

didi. “Kimseden du‘ā recā itdigün zamān her ne ki var ise murādında, qalbinde (9) niyyet eyle. Ol du‘āyı alcağıñ kimseye di de andan al du‘ā’ı.” didi.

Selmān-ı Fārisī eydür: (10) “Yā Rasūla’llāh! Du‘āyı baña andan ötürü eyleñe. Allāh Ta‘ālā benim nefsimde fırsat vermeye.” didi. (11) “Allāh Ta‘ālā tārīk-ı müstaķimden ırmeye ve dīn qardaşlarınan cümlemüze şālīh ‘ameller müyesser ide.” didi. (12) Hāzret-i Server eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Allāh Ta‘ālā saña ne güzel niyyet müyesser itdi.” Hāzret-i Enbiyā (13) eydür: “Yā Selmān! El qaldır şıdķ-ıla emīndi. Saña du‘ā ıdeyim.” didi. Ol hayırlı niyyetleri (14) müyesser iden Allāh ol hayırlı ‘amelleri işledmek müyesser ide.” didi. Biraz du‘ālar eyledi. (15) Andan elin yüzine sürdi. Andan Hāzret-i Enbiyā’nun mübārek elin öpdü. El qavşurdu (16) tırdı. Hāzret-i Server mübārek başın aşığı tıtdı. Bir sehel sükūt oldu. Ol maħalde Selmān-ı (17) Fārisī ağılayup tırtur.

Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā Selmān! İnşā’allāh ki umudum var ki Allāh Ta‘ālā [44a] (1) seniñ hācetiñi qabūl itdi.” didi. “Neden dirsiñ yā Rasūla’llāh?” didi. “Alāmetin gördüm, (2) andan didüm.” didi. “Alāmet nedür yā Rasūla’llāh ?” didüm. “Alāmet oldur ki sen ağıladıñ gözü(3)ñden yaş döküldü. Anıñ-ıçun direm.” didi. “İ’tikād-ıla göz yaşı dökse bir kişı her der(4)de dermāndur.” didi. “Zīrā bu aşıl göz yaşınuñ çok kişıye fā’idesi olur ve hem şā(5)ħabini qurtarur cümle belādan.” didi. “Zīrā neye mişāl dirseñ aña mişāldur ki bir ekin(6)cilik itseñ öküz alsañ çift sürseñ toħum ekseñ ol toħumu quru toprağa qatsañ (7) ol toprağda ol toħum quru olduqça bitmez. Allāh Ta‘ālā qādir⁷⁸ bit diyince biter. Ammā nihāyet her kişıye (8) bir sebep virmiş. Aña da yaqmıru sebep virmiş. Toprak ıılanur, buğday biter. Şāħabi de umud (9) ider ki inşā’allāh ekinler biter. Borcuma virirüm, derdime melhem olur dir. Her şey’iñ bir ya‘mırı (10) var. ‘Amelünde göz yaşıdır ya‘mırı.” didi. “Sā’ir yağımlar yağıncı yir yüzi nice zeyni olur. (11) Bu qadar meyvālar biter ve dürlü eşyālar biter. Bir kişide göz yaşı olsa ol kişiniñde işi öyle (12) biter. Vücūdı yir yüzi gibi olur.” didi. “Bir kişide göz yaşı olmasa ol kişinün ‘ameli (13) qırı toprağa qatılmış ekin gibi olur.” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Cümle (14) hācetiñ ya‘mırı göz yaşıdır. Mü’miniñ

⁷⁸ Metinde: qādir

zindānı dünyā kıtıdur, cāhildür dünyāyı seven (15) ‘ağıldur. Dünyāyı kıovan cāhil diyü okudığın tutmayana dirler. Kāmil diyü toğrı yola gidene (16) dirler. Vücūdın ıslāh idene dirler.” Hāzret-i Sultān eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Allāh Ta‘ālā (17) cümlemize kāmilden ırmeye kāhiller kıatmaya, ğafletten olanlarımızı ğafletin kıaldıra, emrini [44b] (1) nehyini bildüre. Şālih ‘ameller müyesser eyleye. Raĥmeten lil‘ālemin.”

Selmān-ı Fārisī eydür: “Yā Rasūla’llāh! (2) Şükür bu kelāmları işiddün. Baña biraz da ‘ilim ĥaķīķatden ta‘līm eyle.”didi. Hāzreti’m (3) eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! ‘İlm-i ĥaķīķatden isterseñ ‘Alī’ye var.” didi. “Sen niçün ö(4)ğretmezsñ?” didi. “Allāh Ta‘ālā cümlesin saña bildürdi. Hıç gizli şey’i kıomadı.” didi. (5) Hāzret-i Sultān eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Allāh Ta‘ālā baña gizli şey’i kıomadı. Şerī‘atı, ma‘rifeti (6) ĥaķīķatı tārīķatı cümlesin baña bildürdi. Ammā şoñra şerī‘at miftāhın baña virdi. (7) Tārīķat miftāhın ‘Alī’ye virdi. Şerī‘at ‘ilmin öğrenen benden öğrenür. Ĥaķīķat-ile tār(8)īķat ‘ilmin ‘Alī’den öğrenür.” didi. Selmān-ı Fārisī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Bunun böyle (9) olmaya sebep nedür?” didüm. Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā Selmān! Ĥaķīķatı biz öğretsek ümmete sünnet olur. (10) Ĥaķīķat bir şabırdur, ‘ilimdür degme. Kışı çıkmaz terki ider. Sünnetiñ terki cā’iz degildür. Anıñ-ıçun (11) öğretmeye bize icāzet yokdur.” didi. Selmān-ı Fārisī eydür: “Sünnetiñ terki cā’iz degil midür?” (12) “Degildür ‘özür olmayınca.” didi. “Farzıñ bile cā’iz degildür.” Selmān-ı Fārisī eydür: “Yā Rasūla’llāh! (13) Baña du‘ā eyleñe. İcāzetiñ ile şimden girü yolcı olayın.” didi. Hāzret-i Server eydür: (14) “Yā Selmān-ı Fārisī! Allāh Ta‘ālā saña ve şālihlerine ‘āķıbet ĥayırlığı müyesser ide.” didi. “Yā (15) Selmān şimdi ‘Alī’ye varınca ne dirsñ?”didi. “Selām virürem.” didi. Selāmdan şoñra (16) ne dirsñ?” didi. “Sen bilürsin sultānım.” didi. “Ne diyeceğim bilmem.” didi.

Hāzreti’m eydür: (17) “Yā Selmān varup dāhil olduķdan şoñra bir ĥayır du‘āsın al.” didi. “Andan tevbeğe [45a] (1) yat.” didi. “Zīrā bu tārīķatıñ evvel kıapısı tevbedir.” didi. Andan el kıavşur tırdı(2)dı. “Söyleme!” didi. “Edebsizlik idersin.” didi. “Ne ĥizmete geldün dervīş dimeyince (3) söyleme.” didi. “Kendi söyle dirse söyle” didi. “Ne söyleyim yā Rasūla’llāh?” (4) didüm. Didi ki: “Bu kıapuya ĥizmet itmeğe geldüm ‘ilim

öğrenmeye geldim digil!” didi. “Seni (5) buraya kim şaldı didigi zamān Hāzret-i Enbiyā şaldı digil!” didi. “Ne buyurdı Hāzret-i (6) Enbiyā didigi zamān dīñi cümle tenleri götüren cümle işleri bitüren cümle eksikleri (7) bitüren kimdür? Hāzret-i Selmān pādīşāh olduğu zamān tahtını götüren kimdür digil!” didi. (8) “Andan soñra ayruķ söylemeye kolay olur.” didi. “Zīrā ki ‘Alī bir deryādur. Deryāya bir şey (9) dokunup incitmeyince taşmaz. Taşmayınca temāşā olmaz ve hem gevher alınmaz. Anıñ-ıçun alınmaz (10) ki deryānıñ dibi deriñdür. İni kalıñdur. Kenārları uzakdur. Anıñ-ıçun alınmaz.” didi. “Koluñ (11) uzadsañ terki olursın. Dibine gitseñ ğarķ olursın.” didi. “Ya naşıl idelim, yā Ra(12)sūla’llāh?” didi. “Varduñ bir deryā тұrur. Evvel bir yol kurdala, bu didigim kelāmları söyle.” (13) Allāh Ta‘ālā’ya yalvardı ki: “Yā Rabbi! Bu deryāya bir tākķa vir. Taşsıñ da bir gevher çıkarsıñ da (14) alayım di. Ayruķ sūkūt ol eger Allāh Ta‘ālā hidāyet idüp ol deryāya naşibiñ var ise (15) eger Allāh Ta‘ālā ol deryāya cūş virürse kaynar dibindeki gevher yüzine çıkar. Kenārlarına (16) çalarığın yığın ider. Murādiñ gevher almak ise durma al.” didi. Allāh uğrasın işiñi.” (17) didi.

Ayruķ yola revān oldu. Vardı Hāzret-i ‘Alī’yi buldı. Edebile selām virdi. [45b] (1) Selāmın aldı, elin öpdı. Bir hayır du‘āsın aldı. Andan tevbeye yatdı. Andan (2) el kavşurdı тұrdı. Dervīş ne hızmeye geldiñ diyü buyurdı. “Bu kapuya hızmeye idüp (3) ‘ilim öğrenmeye geldim kabūl idersen?” didi. “Seni buraya kim şaldı?” didi. Hāzret-i (4) Enbiyā şaldı.” didi. “Kabūl iderem.” didi. Selmān eydür: “Yā ‘Alī! Hāzret-i Enbiyā’nuñ (5) şalmaduğın kabūl itmez misin?” didi. “İderem ammā emegi çok olur.” didi. “Niçün ço(6)ķ olur ki bir kişi şerī‘atı tamām itmeyince tārīķatı añlamaz.” Selmān-ı Fārisī eydür: “Şerī‘at (7) ne ile tamām olur, tārīķat ne ile tamām olur yā ‘Alī?” didi. “Şerī‘at Allāh’ıñ emrini (8) tutup nehyinden kaçmayıla tamām olur.” didi. “Tārīķat ne-y-ile tamām olur dirseñ yo(9)lın incesine gide. Gitdügi yol böyle ince olañı hıç andan ince bir yol olmaya (10) işde tārīķat anuñla tamām olur.” “Yā ma‘rifet ne-y-ile tamām olur dirseñ her şey’iñ edebin (11) bilmeyile tamām olur.” didi. “Hāķīķat ne-y-ile tamām olur yā ‘Alī?” didi. Hāzret-i ‘Alī eydür: (12) “Yā Selmān-[1] Fārisī hāķīķatıñ yüz biñ kerre yüz biñ kerre yüz biñ ‘ilmi vardur. Cümlesini okusañ (13) anıñla tamām olur.” didi. “Nedür bunuñ

‘ilmi baña haber vir.” didi. “Yâ ‘Alî!” didi. Hâzret-i ‘Alî (14) eydür: “Yâ Selmân! Bunuñ ‘ilmi çokdur. Tiz öğrenilmez.” didi. “Güç mi öğrenülür yâ ‘Alî?” didi. (15) “Bir yılda öğrenilür mi?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Anıñ her harfinde biñ nükte (16) vardır. Ol nükteniñ biriniñ ma‘nâsını yüz yıl çalışan öğrenemedi sen bir yılda haķıķatıñ (17) ‘ilmin öğrenmek istersiñ. Haķıķatde ‘özür⁷⁹ olmaz. Yoħsa seni ğayrı yirde deli olmış diyü [46a] (1) tımārhaneye qorlar.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân! İhtimâldür. Şimdi tıururak ‘aqlıñ (2) gider. Gitmeden Hâzret-i Enbiyâ’nuñ emâneti var ise di gör.” didi. “Vardur.” didi. “Nedür yâ (3) Selmân-ı Fârisî?”

Didi ki: “Cümle tenleri götüren cümle işleri bitüren eksikleri yitüren (4) Süleymân pâdişâh olduğı zamân tahtını kimdür götüren?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı (5) Fârisî! Cümle tenleri götüren cândur. Cümle işleri bitüren sultândur. Cümle eksikler yitü(6)ren Allâh’dur. Murâdlar hâşıl idici bir pâdişâhdur. Süleymân’uñ tahtın götüren yildür hem (7) kılıdır. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Haķıķat ‘ilminden öğrenmedim dime. Gel (8) saña hele bir iki ‘ilim öğredeyim.” didi. “İlmin biri oldur ki yitmiş iki tâ’ifeden (9) kendiñi aşagı gözle. Cümlesine ta‘zîm eyle. Küfrine bakma.” didi. “Üçünci ‘ilim oldur ki (10) Allâh Ta‘âlâ’nıñ emrin tıta gör. Nehyinden kaçā gör. Nefsiniñ zabtı eyle. Dünyâdan giçe gör. Zîrâ (11) bu haķıķat ‘ilmi dünyâdan giçmeyince okunmaz.” didi. “Saña bu öğüt yiter.” didi. Allâh Ta‘âlâ her (12) şey’e bir cân virmiş. Haķıķatı ‘ilmini bilmeye kuvvetlü olayum diyen dünyâdan giçmeyince (13) kuvvetlü olmaz.” didi. Bu kelâmları işiddikden soñra ayruķ Selmân-ı Fârisî sükût o(14)ldı. Bir zamân söylemedi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân niçün söylemezsiñ” didi. Ne sö(15)yleyim. Söylemeden söylememek yigdür.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Söylememek yig degildür. Ammâ (16) biraz maħalde vardır. Ol maħalde sükût olmaķ hayırlıdır.” didi. Selmân-ı Fârisî eydür: (17) “Ne maħalde söylememek hayırlıdır. Baña haber vir göreyim.” didi.

“Kur’ân-ı ‘Azîm diñlemek hayır[46b](1)lıdır. Vâ‘iz kürsîde iken diñlemek hayırlıdır.” didi. Selâm vermeyim mi?” didi. “Virme yâ Selmân-ı (2) Fârisî! Diñle!

⁷⁹ Metinde: özür

Elinde, gözünde, kalbinde hiçbir şey olmasın. Allâh Ta‘âlâ’dan gayrı cümle vü(3)cüduñ oruc olsun. Ayruḡ naşihâtı diñlemeye meşgûl ol.” didi. Cümle Selmân-ı Fâri(4)sî eydür: “Yâ ‘Alî! Sen naşihâtı böyle mi diñlersiñ?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Bu diñlenmek (5) muhtaşardur. Ben böyle diñlemeye ḡa’il olmam.” didi. “Yâ nice diñlersiñ?” didi. “Öyle diñlerim ki (6) bir yirde düşünürem. Gönli ḡâpîs iderem. Gönliñ yüzine niḡâb ururam ki mâsivâyı gör(7)mesin diyi bu ḡayıdlar tamâm olduḡdan şoñra ayruḡ diñlemeye başım ḡaydını görürüm.” didi. (8) Selmân-ı Fârisî eydür: “Diñleme ḡaydı nedür yâ ‘Alî?” didi. “Oldur ki yâ Selmân! Dizimi (9) çökerem. Başımı aşḡaḡı iderem. Cân ḡulaḡın tutaram. Cân gözini açaram. Ayruḡ diñlemeye (10) meşgûl oluram.” didi. “Ḥaḡ kelâmının birin işidenden şoñra â‘zâmı tabiyye varur ki (11) bir ḡabıñ içine bir ḡurşunu ḡoysañ ol ḡabıñ altına nâr ḡoysañ ḡurşun nice eri(12)yüp revân olursa benim â‘zâmda öyle revân olur.” didi. “İkinci oldur ki kelâ(13)mı işidince kendimden giçermişem. Bir kimse yamacımdan ḡılıç ile çalsa ḡaberim olmaz.” didi. (14) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Dört kelâmım var saña. Ol kelâmıñ iki(15)si ḡayırlıdır, ikisi ḡayırsızdır.”didi. Ol ḡayırsız olan kelâm vaḡidsiz söyleyen(16)dür.” didi. “İkinci oldur ki nehyi itdigi kelâmdur.” didi. “Ḥayırlı kelâm Allâh Ta‘âlâ’nuñ emri (17) itdüḡin söylemekdür.” didi. “İkinci ol kelâmı vaḡt-ile söylemekdür. kelâmı vaḡit [47a](1)siz söylemenüñ ḡayrı yoḡdur. Hebâya gider. Bir şey’e fâ’idesi olmaz.” didi. “Vaḡitsiz yağmış (2) yağmur gibi olur.” didi.

“Bu ḡıyâsdan añlansiñ ki bir kimse şuşamayınca şu virmek, aḡmak (3) işi imiş.” didi. Diñlemeyen yirde söyleyen şayḡı bir yazı ḡuşı imiş.” didi. Hâzret-i (4) ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Yazı ḡuşı diyü neye dirler bildiñ mi?” didi. “Bilmedüm.” didi. (5) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yazı ḡuşı diyü aña dirler ki kendü zu‘munca gidene dirler.” didi. “Gevherî (6) yabana atmak gibidür. Bir şey’i isrâf itmek gibidür.”didi. “Zirâ isrâf ḡarâmdur.” didi. Hâzret-i ‘Alî (7) eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Saña vaşiyetim olsun ki bir kelâmı vaḡitsiz söyleme. Añlayamadıḡıñ (8) şey’i diñleme.” didi. “Zarar idersiñ” didi. “Anıñ-ıçun devre söylersiñ de ḡayâ idersiñ. Belki (9) imândan çıkarsın. İşde ḡayırsız kelâm dedikleri bunlardır.” didi. “Ḥayırlı kelâm yaz (10) güninde yağan

yağmur gibi olur.” didi. “Yağınca yir yüzi nice olursa haq kelâmı (11) söyleyince insânın da vücûdı öyle olur.”didi. “Hayırsız kelâm neye beñzer?” “Yaz (12) güninde yağan toluya beñzer.” didi. “Tolu yağınca yir yüzi nice harâb olur ise hayır(13)sız kelâm söyleyince ve hayırsız ‘amel işleyince insânın vücûdı yir yüzi harâb olur.” (14) didi.

Selmân-ı Fârisî eydür: “Yâ ‘Alî! Senün bu kelâmları gâh bakınca bizim gercek işimüz (15) yok. Yir yüzine başmağ da günâh.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Togrı başmağ (16) günâh degildür. Egri başmağ günâhdur.” didi. “Bizim olcağ hâlimüz yokdur. Her sö[zü]müz hağadur.” (17) didi. “Togrı söylemek hağâ degildür. Egri söylemek hağadur. Böyle karışık söylemeden [47b] (1) diñlemek yigdür.” didi. “Diñlemek altun, söylemek gümüştür.” didi. “Sebeb nedür yâ ‘Alî?” didi. “Sebeb (2) oldur ki dil söyledikçe zarar⁸⁰ ider. Girçek ile yalanı yaruşdurmaya dirler.” didi. Selmân-ı (3) Fârisî eydür: “Yâ ‘Alî! Yalan ile gercek nasıl yarişur?” didi. “Bir yalan söyler bir girçek (4) söyler. Gercegi nice söyler, yalanı nice söyler?” didi. “Dime ile añlamaz. Bir ikisin diyim de (5) añla.”didi. “Buyurundı.”didi.

‘Alî eydür: “Yâ Selmân! Girçek ile yalanı öyle yarı(6)şdırur ki koyundur moyundur, kiçidür miçidür, kömüşdür⁸¹ mömüşdür dir. İşde böyle (7) yarışdırur.” didi. Yâ Selmân eydür: “Yâ ‘Alî! Bunlar yalan mıdur?” didi. “Yalan idüğün gercek (8) idüğün bir yol düşün de gör.” didi. Selmân-ı Fârisî şağalın ağzına aldı bir sehel (9) sükût oldı. Düşündi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Ne düşünürsün?” (10) didi. “Anı düşünürüm ki incir ya muncir ne ola diyi aña düşünürem.” didi. Hâzret-i ‘Alî (11) eydür: “Yâ Selmân! Incir didikleri girçekdür, muncir didükleri yalandur.” didi. “Bu aşıl (12) kelâmı söyleyen kişiye yalanı gercegi yarışdurucı dirler.”didi. Selmân-ı Fârisî (13) eydür: “Yâ ‘Alî! Yalanın büyügi kanķısı?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân! Yalanın (14) büyügi küççigi olmaz. Ammâ birazının boyu uzundur.” didi. “Kanķısıdur yâ ‘Alî?” didi. (15) “Oldur ki aldığın almadım dimekdür. Bildüğün bilmem dimekdür.”

⁸⁰ Metinde: zarar

⁸¹ Metinde: kemişdur

didi. Selmân-ı Fârisî (16) eydür: “Bu yalanları bilürem ammâ ince yalan didiğini görmedim.” didi. “İnce yalan ‘ucub (17) itmekdür. Kendini yukarı gözetmekdür.” didi.

Selmân-ı Fârisî eydür: “Yâ ‘Alî! Benim [48a](1)yüzüm kara günâhım çokdur.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Yüzün kara idü(2)gin gördük mi?” didi. “Günâhın çok idüğün gördük mi?” didi. “Görmedim.” didi. “Ya bu(3) sözi neye söylersin?” didi. “Ne söyledim yâ ‘Alî?” didi. “Gâ’ibe itdün?” didi. (4) “Niçün iderem?” didi. “Ya görmedigün yirden cevâb neye söylersin.” didi. “Yohsa (5) temessikiñ var. Günâhın çok yüzün kara olduğına.” didi. Selmân-ı Fârisî eydür: (6) “Yâ ‘Alî! Temessikiñ de yok ammâ işledigim ‘amele bakdım da anın içün direm.” didi. (7) “Yañlış ‘amel işledikten sonra hayırlı ‘amel itmediñ mi?” didi. “Abdesti almadın mı namâz kılop (8) tevbe itmediñ mi?” didi. “İtdim.” didi. “Ya bunları iden kişide günâh mı olur yohsa yü(9)zi kara mı olur?” didi. “Olmaz yâ ‘Alî!” didi. “Öyle ise gine yañılmışam.” didi. Hâzret-i (10) ‘Alî eydür: “Yâ Selmân! Her zamân çok yañılırsın.” didi. “Yañılduğun zamân neye (11) dimezsin baña.” didi. “Seni incinir diyi dimem.” didi. “Neye incinirem yâ Selmân kâ’il olmayan (12) müslimân degildür.” didi. “Begendigin kadar söyle. Söylemezseñ kıyâmetde saña du‘â(13)cı oluram.” didi. “Bize ne yaman ağır yük yükletdin.” didi. ‘Alî eydür: “Anın-ıçun ağır (14) oldıña yâ Selmân sen şimden girü baña teslim olduñ. Ben saña şimden girü (15) yañılduğunu haber virmezsem zararın⁸² ben çekerem.” didi. “Yâ Selmân-ı Fârisî! Diyim de tutmaz(16)sañ da gine sen çekersin.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Dinleyende söyle(17)yende biri birine teslim olmayınca cevâbın anlamaz imiş.” didi.

Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Bir iki [48b] (1) üç kelâmım var. Anı söyleyim de bir bâb dağı açalım.”didi. “Söyleyecek nedür yâ ‘Alî?” didi. (2) “Söyleyecek oldur ki sen yüzüm kara günâhım çok didiğin zamân murâduñ (3) Allâh Ta‘âlâ’ya özürlenmek idi. Özürleneyim dirken mağrûr olduñ.” didi. “Ya nasıl ‘özürleneyim yâ (4) ‘Alî?” didi. “Öyle ‘özürlendigin zamân di ki yâ Rabbi bu yañıluç kuluñı bilmezlikden bu günâh (5) işleyici kuluñı bilmezlikden bilürüm dimesen sen şakla.

⁸² Metinde: zararın

Yaramaz ‘amellerden ve yaramaz şeyleriñ şerri(6)nden sen şakla. Şâlih ‘ameller müyesser eyle. Ümmet-i Muhammed’i cümlemizi rahmetinden bizi mahrûm (7) itme. Dâ’im bu olsun. Allâh Ta‘âlâ’nuñ ‘azâbından kork. Rahmetiñden umudımı di.” didi. “Recâ (8) ile havk arasında ola gör.” didi. “Ölümi göziñden uzatma.” didi. Uzağınca nice o(9)lur.” didi. “İhmâl arasına dünyâ gider de ölümi unudursuñ da. Şeytân ayruş saña(10) begendigin ider. Allâh Ta‘âlâ’nıñ kulluğundan çıkarsın. Nefs-ile şeytâna kul olur(11)sın.” didi. “Yitmiş bitmez ağaca dönersin. Gözüñdeki olmuş ete dönersiñ.” didi. (12) “Alana bu öğüt yiter.” didi. “Şimden girü bir bâbdan açalım.” didi.

Bâb oldur ki imâ(13)n bahşinden ve harâmdan ve helâlden biraz şeyler beyân ider. Selmân-ı Fârisî (14) ilen Hâzret-i ‘Alî bu kelâmları söyleşürken bir dervîş geldi. Bunlarıñ yanına elinde (15) bir ‘aşâsı var. Yüzi niķâb-ıla bunlara selâm viridi. Selâmın aldılar. Andan dervîş (16) ‘aşâsın kodı. Hâzret-i ‘Ali’nüñ elin öpdi. El kavşurdi tırdı. “Nireden gelür(17)sin yâ dervîş?” didi. “Dergâhı haķdan gelürem yâ ‘Alî” didi. “Yâ ne hizmete geldiñ?” didi. [49a] (1) “Biraz müşkülüm var tanışmaya geldim.”didi. “Müşkülüñ nedür?”didi. İmânı baña öğret de (2) müşkülümü andan soñra diyem.”didi. “Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ dervîş hem dergâh-ı Haķdan gelürem (3) dirsın hem imânı baña öğret dirsın. Sebeb nedür?” didi. “Deyrâdan saña su’âl şormaya korkaram.” didi. “Niçün kor(4)karsıñ?” didi. “Yâ deryâya su’âl iderim de şorduğum deryâ bu (5) benimle mes’ele çekişmeye gelmiş dir de hâtırına değerim diyü korkaram.”didi. “Haķdur yâ der(6)vîş” didi. “Saña imânı diyelim.” didi.

Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ dervîş! İmân aña dirler ki (7) Allâh Ta‘âlâ bir rasûl haķ. Cümle peyķamberler haķ. Evliyâlar, melâ’ikeler, kitâblar, cennet, cehennem öl(8)sen gerek dirilseñ gerek. Su’âl haķ, mizân haķ bildüñ. Allâh Ta‘âlâ’nıñ bir şeriki nazırı (9) yok. Hiç beñzemez, içmez, uyumaz. Elden, gözden, dilden, mekândan münezzehdür. Hayye’l-kayyûm. (10) Evveli âhiri yok. Ne kimseden toğdı ne kimse andan toğdı. Hayır ve şer Allâh’dan sağılık (11) mevt Allâh’dan. Rızâsız ağaçlar aşlâ bir şey yapracığın oynadamaz. Allâh Ta‘âlâ’nıñ rızâsı (12) olmayınca sâ’ir şeylerde buña göredür. Cümlesi Allâh emrile işlenür. Cümleye nafaķa (13) viren Allâh’dur. Cümlesiniñ kuvveti

hareketi Allāh'dandır. İşte imān didigümüz bunun cümle(14)sini dil-ile ikrār kalb-ile inanmaştır." didi. "İmānuñ gevdesi nedir yâ 'Alî?" "Şehâdetdür." (15) didi. "İmānuñ cānı nedir i'tikâtdür." "İ'tikâduñ cānı nedir?" "Hidāyetdür." "Hidāyetüñ işi (16) kimdür?" "Allāh'dur." didi. Cümleñ işiñ bitüren pâdişāhdur." didi. "İmānuñ dışı (17) nedir?" "Kur'an'dur." "Kur'an'ın başı nedir?" "Bismi'llāhdur." "İmānuñ esbānı nedir?" "Edebdür." "Kuşağı [49b] (1) nedir?" "Fuḳarāya 'ulemāyı şuleḫāyı sevmekdür." didi. "Meclisinden ḫālî olmamaştır ve anların (2) 'ilminden 'ilim öğrenüp de ḫāl olmaştır ve ḫayırlı 'ameller işlemekdir." didi.

Ḥazret-i 'Alî eydür: (3) "Bir ma'sūm ṭoḡsa andan ma'sūma nafaḫa virmeseñ nice olur?" didi. "Sen bilürsin (4) yâ 'Alî!" didi. İcāzet saña söyle yâ dervīş!" didi. "Yañılām diyü ḳorḳaram." didi. "Allāh o (5) kere ḳorḳma söyle!" didi. Dervīş eydür: "Yâ 'Alî! Ma'sūm anadan ṭoḡsa çıplak ḳalsa (6) nafaḫa virmeseler çıḡırur yatar helāk olmaya sebebdür. Helāk olduḡını bilürem. Ammā (7) ne zamān olcaḡın bilmem." didi. Ḥazret-i 'Alî eydür: "Yâ dervīş! Bir kimse müslimān olsa (8) şehâdetden şoñra namāz ḳılsa, oruc ṭıtsa, 'ibādet itmese ol kişinüñ imānı ol (9) nafaḫa virilmeyen ma'sūm gibi olur." didi. Dervīş eydür: "Yâ 'Alî! Ne büyük zarar⁸³ imiş." didi. (10) "Yâ bir kimsenüñ imānı rahat olmaz da andan büyük zarar⁸⁴ mı olur." didi. Dervīş eydür: "Yâ 'Alî! İmā(11)na neden zarar⁸⁵ olur?" didi. "Yalandan, ḡaybetden, ḡammāzlıḡdan, bühtāndan, ḫarāmdan, Allāh Ta'ālā(12)'nuñ nehyi itdigi şey'in ḳanḳısın işleseñ imāna zarar⁸⁶ ider." didi. Yalan söyleyen (13) imānuñ delik delik olur. Ḥarām yiseñ imānıñ ısıtma ṭutar. Edebsiz olsañ imā(14)nuñ çıplak olur. 'İlmüñ olmasa imānuñ lezzetin alamazsıñ. Lezzet olmayınca yolcu ola(15)mazsıñ. Yola gitmeyince menzil⁸⁷ alamazsıñ. Menzile⁸⁸ varmayınca murāda irmezsiñ." didi. (16) "Bu didiklerim hidāyetüñ sebebidür." didi. Hidāyet olmayınca didārı görmezsin." didi.

⁸³ Metinde: zarar

⁸⁴ Metinde: zarar

⁸⁵ Metinde: zarar

⁸⁶ Metinde: zarar

⁸⁷ Metinde: menzıl

⁸⁸ Metinde: menzile

Ḥazret-i (17) ‘Alī eydür: “Yâ dervîş! Her şey’in bir bünyâdı var, bir götürcegi vardur. Tāmıyı direkdür götüren. [50a] (1) Ahret gerek olcağ azuğdur imānı olmayan kişiden Allāh’ın rahmeti ayruğdur. Cennete giden (2) imāndur. Cehenneme giden gümāndur. İmānuñ şehri aydınlıkdur, gümānuñ şehri boz ala (3) dumandur. Şeher didigüm kalbdür. Buña inanmayan kalbdür. Kalb didigim nefisdür. Nefse (4) kuvvet viren harāmdur. İnsānuñ vücūduna şebağ viren ‘ağıldur⁸⁹. ‘Ağıla⁹⁰ (5) bildüren Allāh’dur. ‘Ālemi yokdan var idici bir pādīşāhdur. Her kişiniñ işi andan (6) biter. Cümlesi yöñi andan dutar. Kimi celālin ister ve kimi cemālin ister. Cümlesiniñ (7) murādın Allāh bilür. Celālin isteyen mağrūr olur, cemālin isteyen bir nūr olur.” (8) didi.

Dervîş eydür: “Yâ ‘Alī! Baña bir ögüt vir ki imānım kāmīl olsun.” didi. Ḥazret-i (9) ‘Alī eydür: “Yâ dervîş! İmānım kāmīl olsun dirseñ Allāh Ta‘ālā’nıñ emrin tut. Nehyinden (10) kaç.” didi. Dervîş eydür: “Yâ ‘Alī! Bize şimden girü icāzet vir. Çok baş (11) ağırtmayalım, gidelüm.” didi. “İcāzet saña yâ dervîş!” didi. ‘Alī’niñ elin öpdi. (12) selāmladı, yolcu oldu.

Dervîş gitdikden sonra Selmān-ı Fārisī eydür: “Yâ (13) ‘Alī! Ne güzel ḥalim dervîş “ didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yâ Selmān! Ol dervîşin (14) hocasında ḥalīmdür. ‘İlmi çokdur, katı, yigin ‘ālemidür.” didi. ‘İlminden taşra hîç (15) bir şey yokdur.” didi. “Yâ öyle pādīşāhdan okuyan kula o kadar ḥalim olmak o (16) kadar ‘ilim bilmek çok mıdur?” didi. “Kimdür bu yâ ‘Alī?” didi. Allāh Ta‘ālā’nuñ ev oğla(17)nı didigi velīdür.” didi. Selmān-ı Fārisī barmağın ışırdı dizlerine [50b](1)dögünü döğünü ağladı. “Sen baña dost degil imişin ki şunuñ gibi sulṭān yanıma (2) gelür de baña haber virmezsin.” didi. ‘Alī eydür: “Yâ Selmān-ı Fārisī! Ben saña dostum (3) ammā sen baña dost degilsin.” didi. “Niçün degülem?” didi. “Anıñ-ıçun degilsin ki baña (4) ğammāzlık itdirmek istersin.” didi. “Niçün isterem?” didi. “Anıñ-ıçun itdürmek ister(5)sin ki şaklananı haber vir dirsin.” didi. “Ve neye şaklanur.” didi. “Allāh şaklan (6) dimiş şaklanur.” didi. “Her şey’ün ḥalini Allāh bilür. Allāh Ta‘ālā’nuñ dürlü dürlü (7) kulları

⁸⁹ Metinde: ‘ağıldur

⁹⁰ Metinde: ‘ağıla

vardur. Bir birine beñzemez.” didi. Selmān eydür: “Yā ‘Alī! Yir yüzündeki (8) insānda beñzemez mi?” didi. Hāzret-i ‘Alī eydür: “Kiminūñ öküzi var inegi yok, kiminūñ (9) inegi var süd sağmaya çanağı yok. Kiminūñ bakçesi var arusu yok.” didi.

(10) Hāzret-i ‘Alī eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Hārçlık diyü neye dirler?” didi. “Yimişe dirler.” didi. (11) “Yimiş çıbıkda mı biter yoħsa duvarda mı biter?” didi. Selmān eydür: “Çıbıkda biter.” (12) Ya öyle diyü neye dirsñ yā ‘Alī? Bu ne yaman, çetin ‘ilim.” Hāzret eydür: “Yā Selmān! (13) ‘İlim çetin degil ammā sen çetinsin.” didi. “Ben neye çetinem?” didi. “Çetin olmasañ (14) sende ħaber añlardñ. Yayula toğrılurđñ.” didi.

Hāzret-i ‘Alī eydür: “Yā Selmān! Gel (15) saña bir ögüt viriyim de ögüdimi belle.” didi. “Ögüdñ nedür?” didi. “Oldur ki bilü(16)rem dimeden şorucı olmağ yigdür.” didi. “Ne şorayım yā ‘Alī?” didi. “Şorcağ (17) çok ħelālden ħarāmdan şor.” didi. “Dīn bāblarından saña lāzım olandan [51a] (1) şor.” didi. Selmān eydür: “Yā ‘Alī! Hārām nedür?” didi. “Hārām oldur ki bir kişiniñ rızāsız (2) bir buğday başın ovalasañ ağzñna atsañ ħarāmdur.” didi. “Ve çok yimek ve çok (3) söylemek ve dünyāya meyil itmek ve ħayvāna zūlm itmek bu aşıl şeylerden kendñni şa(4)kñn!” didi. Selmān eydür: “Yā ‘Alī! ħayvāna zūlm iden nice ider?” ‘Alī eydür: “Ya aç ħor ya (5) ağır yüke қоşar ya қatı bek sürer ya başına vurur zūlmi iden işde böyle ider. (6) Bu aşıl şeylerden ħazer ola gör. Ĥağ Ta‘ālā’nuñ zūlme rızāsı yoğdur. Zīrā bu (7) işleri işleseñ Allāh Ta‘ālā’nuñ rızāsından çıkmış olursın.” didi. “Bu kıyāsı bellede. (8) Düşün bu kıyās seni çok ‘ilme yitişdürür.” didi. “Gel şimden girü saña bir du‘ā eyleyim de (9) didigimi tut. Diñlemeye meşğul ol.” didi. Hāzret-i ‘Alī bir du‘ā eyledi. “Allāh Ta‘ālā cümlemize (10) ‘ākıbet ħayırlığı müyesser ide.” didi. Selmān-ı Fārisī ayruğ diñledi. Virdügüne meşğul oldı.

(11) Bāb oldur ki bilbil aħvālin beyān ider. Cabbār Қulı eydür: “Bir gün bir bakçede o(12)turup seyri idüp dururken ol günlerde zemheri günleri seyri eyleyüp otururken gördüm (13) bir bilbil bir armıd ağaçınıñ dalında oturur. Ol bilbil kanadcıkların düşürmiş, boyuncığın (14) bir yanına egmiş, yileciklerin қopardmış çığırup oturur. Bülbüle su’āl itdim ki: “Yā bilbil! (15) Bugün melilligñ var seniñ.

Sebeb nedür?” didüm. Bülbül eydür. “Yâ dervîş! Allâh Ta‘âlâ her kişiyi gördi(16)ginden girü kıomasın.” didi. “Kendi kıış içinde olmasın.” didi. İtdim ki: “Yâ bilbil! Kıışdan (17) incindiñ mi yoħsa?” didüm. “Yâ dervîş! Tâkatim kıalmadı.” didi. “Ne zamāndan beri çekersin?” [51b] (1) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân! Büyük neye dirsın?” didi. “Şu yoldan dönenlere direm (2) yâ ‘Alî!” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Bir şey’ün dermânı olur da neye (3) büyük kıorkı dirsın?” didi. Selmân-ı Fârisî eydür: “Yâ ‘Alî! Bunlarıñ dermânı nedür?” didi. (4) “Yoldan dutan kıışilerin imānları vardur. İmānları olan kışı cehennemde girse de (5) çıkar.” didi. “Nice çıkar yâ ‘Alî?” didi. “Ya Hâzret-i Enbiyâ şefâ‘at ider ya günâhınca yanar (6) çıkar.” didi. “Ammâ tiz kııkan biş yüz yılda çıkar.” didi. “Yâ Selmân! Büyük kıor(7)kıvi budur.” didi. “Allâh Ta‘âlâ cümle ümmet-i Muħammed’i imān eksikliğin göstermeye.” didi. (8) “Ve ħabîbiden ayırmaya ve şâlihlerinden ayırmaya.” didi. “Dîdârından ayırmaya.” didi. (9) Cümle ümmet-i Muħammed’i dîdârından, cemâline yâd eylemeye ańlamak müyesser ide.” didi.

(10) Andan ayruķ sükût oldılar. Bir sehel tırdılar. Ol maħalde Hâcı Bekdâş Velî (11) ayak üzerine kıalkdı. El kıavşurdu tırdı. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Neye kıalkdıñ (12) ayak üzerine?” didi. Hâcı Bekdâş Velî eydür: “Müşkülüm var tanışacağım var anıñ (13) içün ayak üzerine kıalkdım.” didi. “Oturduğun yirden niçün dimediñ?” didi. (14) Bayaķdan sen sükût iken saña cevâb söylemeye utandım, kıorķdım. Edebsizlik (15) iderem diyü kıalbime tanışdım. Didim ki: “Yâ Rabbi! Ben ‘Alî’ye müşkülümü nice tanışıram ola (16) diyü düşünürken ol sâ‘ât kıulağıma bir âvâz geldi. Dir ki: “‘Alî’ye müşkülini ta(17)nışmak isterseñ ayak üzerine kıalk.” didi. “Andan şoñra ‘Alî saña neye [52a](1)kıalkdıñ dir. Ayruķ saña söylemeye kıul olur. Müşkülünü andan şoñra tanış baña öyle.” (2) didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Hâcı Bekdâş Velî! Allâh Ta‘âlâ senün postuñ artursuñ.” (3) didi. “Allâh Ta‘âlâ saña ańlamaklık müyesser ide.” didi. “Dindi görelüm müşkülün nedür?” didi. (4) “Oldur ki yâ ‘Alî, sen didün ki kıyâmet ne gün kıopar ne sâ‘atde kıopcağını Allâh bilür (5) didün. O kelâma hep bir de imān getürdüñ. Ol ‘ilme Allâh Ta‘âlâ’dan ħayrı kimseye (6) maħşûş degildür. Bir şey’ün ne gün ne sâ‘atde

ķopacađını Allāh bilür ğayrı kimse (7) bilmez. Ammā Allāh Ta‘ālā kıyāmet aĥvālinden saña hıĥ şey bildürmedi mi?” didi. “Bildürdi.” (8) didi. “Nice bildürdi yā ‘Alī?” didi. “Öyle bildürdiği kıyāmetün ‘alāmetleri vardur. Ol (9) ‘alāmetleri görüñ de kıyāmet ne zamān ķopdıđını andan ķarār idüñ.” didi. Kıyāmetün ‘alā(10)meti nedür yā ‘Alī?”didi.

Ĥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Ĥacı Bekdāş Velī! Gelüñ bu su‘alleri Ĥazret-i (11) Enbiyā’ya şoruñ.” didi. “Ben cevāb virmem.” didi. “İhtimāl belki söylerken yañılıram.” didi. (12) “Sultān Enbiyā nirdedür yā ‘Alī?” didi. “Arş altında bir maķāmda otururlar.” didi. “Kim var (13) yanında yā ‘Alī?” didi. Ebū Bekir, ‘Ömer, ‘Osmān bir de Ĥazret-i Server’dür.” didi. “Orda (14) otururlar.” didi. Öyle diyince evliyā’u’llāhlar cümle ayak üzerine ķalkdılar. (15) Buyurundi: “Yā ‘Alī gidelüm!” didiler. Ĥazret-i ‘Alī eydür: “Siz yürüñ gidüñ ben bu mekānda (16) eglenirem. Bir sehel düşüneceğim var.” didi. “Ne zamāna daķ eglenürsin yā ‘Alī?” didiler. (17) “Allāh bilür.” didi. Öyle diyince cümle ayak üzere ķalkanlarıñ hepisi otur[52b](1)dı. Ĥazret-i ‘Alī eydür: “Niçün oturdıñız?” didi. Sen gitmeyince biz de gitmeyüz yā ‘Alī!” (2) didiler. “Üstādımız sensin. Senüñ üstādıñ Ĥazret-i Enbiyā’dur. Bu bizim müş(3)külümüzü Ĥazret-i Enbiyā’ya sen su‘āl idersin. Biz su‘āl itmeye utanırız.” didiler. (4) Ĥazret-i ‘Alī eydür: “Ya ben utanma mı didi. “Sen ayruķ andan şoñra Ĥazret-i ‘Alī (5) sükūt oldu. Bir sehel düşündi. Andan Ĥazret-i ‘Alī başın yukarı ķaldırdı. (6) O meclisde ĥāzır olan kişilere dir ki: “Şimdi siz bize bile mi git dırsıñız?” (7) didi. “Beli”didiler. “Nefis ĥaķdur.” didi. Allāh şalarsa gidelüm.” didi. “Ammā size biraz (8) diyeceğim var.” didi. Buyurundi: “Yā ‘Alī!”didiler. “Diyeceğim oldur ki Allāh şalup Ĥazret-i (9) Server’e varursak edeb-ile vara görüñ.” didi. “Edebsizlik itmeyi görüñ.” didi. “Zırā (10) bir meclisde bir kişi edebsizlik itse cümlesi itmiş gibidür.” didi. Cabbār Ķulı (11) eydür: “Bu kelāmı işitdikden şoñra öyle vehim itdik ki bir ķul bir fesādlığı işlerken (12) yanında tırması zarar imiş. Andan kaçmak ĥayırlı imiş. Allāh Ta‘ālā cümle ümmet-i Muĥammed’e (13) añlamak müyesser ide. Nefsimize fırsat virmeye. Şeytāna fırsat virmeye. Ķulcağazlarını (14) ĥıfz imānından şaklaya. Şālih ‘ameller müyesser ide. Raĥmeten lil‘alemin.”

Bu kelâmlar söyle(15)ndikden sonra Hâzret-i ‘Alî ayak üzerine kalkdı. “Gidelim indi yârenler!” didi. Ol (16) maḥalde Hâzret-i Mevlânâ dir ki: “Yâ ‘Alî! Sen didiñ ki edebsizlik itme didüñ. Hâzret-i (17) Enbiyâ’ya varurşak bize öğret de bileğim. Ol zamân edebsizlik itmeyek.” didiler. [53a] (1) Hâzret-i ‘Alî eydür: “Hemân baña baķışında görüñ. Ben nice yürürsem siz de öyle (2) yürüñ.” didi. “Pek pek yürümek benden ilerü gitmek.” didi. “Üstâdı unutsa Hâzret-i (3) Enbiyâ’yı unudmuş olur. Üstâdı Hâķ bilen Hâzret-i Enbiyâ’yı bilür. Hâzret-i Enbiyâ’yı (4) bulan Allâh’ı bulur.”didi. “Allâh’ı bulanuñ murâdı hâşıl olur.” didi. Ayruķ bunlar (5) yolcı oldılar, vardılar. Hâzret-i Server’in oldıķı menzile⁹¹ kapuya varınca Hâzret-i (6) ‘Alî tırdı. Yanında hâzır olan kişilere söyler.

Dir ki: “İşde Hâzret-i Enbiyâ’nıñ oldıķı (7) maķâmdur. Bir hoşca kaytıñuzu görüñ de edeb üzerine gidelüm.” didi. “Naşıl ğaybet (8) görelim sulţânım?” didiler. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Vücûdınıza baķıñ. Esbâbıñuzuñ peklerin (9) şokuñ. Pek şulumañızı kesin de ayacığınızı duz başıñ da gidelüm. Ellerinüzü (10) kavşuruñ. Edeb üzerine gidelim.” didi. “Varup ol meclise dâhil olup Hâzret-i (11) Enbiyâ’ya buluşup oturduķdan sonra ayruķ sükût oluñ. Hâzret-i Enbiyâ sö(12)yle dimeyince söylemeñ.” didi.

Ayruķ içeri gitdiler. Hâzret-i Enbiyâ’nuñ huzûrına (13) vardılar. Hâzret-i ‘Alî edeb-ile selâm virdi. Hâzret-i Enbiyâ’nuñ elin öpdı. Andan (14) Hâzret-i Ebû Bekir, Hâzret-i ‘Ömer Hâzret-i ‘Osmân dördü de Hâzret-i Enbiyâ’nuñ yanına otur(15)dılar. Ol maḥalde Selmân-ı Fârisî, Hâzret-i Enbiyâ’nuñ elin öpdı. Andan Hâzret-i ‘Alî’nüñ (16) öpdı, andan Hâzret-i Ebû Bekir’in, ‘Ömer’in, ‘Osmân’uñ rağıya’llahu ‘anhum ecma’ın cümlesinüñ (17) ellerin öpdı. El kavşur[up] tırdı. Andan hâzır olan evliyâ’u’llâhlar Selmân-ı [53b] (1) Fârisî el öpdıģi gibi o tertib üzere anların da cümlesi el öpdiler. Selmân-ı (2) Fârisî’nüñ yanına el kavşurdılar. Başın aşşağı itdiler durdılar. Hâzret-i (3) Enbiyâ bunlara hoş geldiñiz diyü biraz ta’zîm eyledi. Bunlara oturuñ diyü (4) buyurdıķ sağı sollı cümlesi oturdılar. Andan Hâzret-i Enbiyâ (5) Hâzret-i ‘Osmân işmâr eyledi,

⁹¹ Metinde: menzile

kalıkdı gitdi. Bir sehel gine geldi. İki elinde (6) ikisini var. Birinüñ içi gül-ile tolu birinüñ içinde pişmiş balık etleri (7) kuş kebâbları, yaş üzümeleri dürlü dürlü ta‘âmları var. Hâzret-i ‘Osmân (8) bu sinileri meydâna kodi. Ayruķ el kavşurdi tırdı. Hâzret-i Enbiyâ ileri geldi. (9) Ol ta‘âmı önine aldı. Yanında hâzır olan cemâ‘ate gelün diyü buyurdi. (10) Ayruķ cümlesi ileri geldiler. Ol ta‘âmı Hâzret-i Enbiyâ ile bile yidiler. (11) Yiyüp tamâm olduķdan soñra Hâzret-i Enbiyâ yirine oturdi. Anlarda cümlesi (12) yirli yirine oturdılar. Hâzret-i ‘Osmân ayruķ ol ta‘âmıñ sinsin kaldırdı (13) bir tolabuñ içine kodi. Tolabuñ içinden bir aķ ibrik çıkardı. Bir yişil (14) sini çıkardı. Ol maħalde Beyâzıd-ı Beşâmî ol ibrigi de siniyi de Hâzret-i (15) ‘Osmân’uñ elinden aldı. Hâzret-i Enbiyâ’nuñ önüne vardı. Hâzret-i Enbiyâ elin (16) yudı. Andan Hâzret-i ‘Alî yudı. O münvâl üzerine yudılar. Ka(17)lkdı biri ortalıķa bir süpürge çaldı. Andan Hâzret-i Enbiyâ şu güli ulaşdu[54a](1)ruñ diyü buyurdi. Cümlesi sükût oldu. Birisi ulaşdurdı. Hâzret-i (2) Enbiyâ’nuñ mübârek eline virdiler. Hâzret-i Enbiyâ ‘Alî’ye virdi ‘Alî de Selmân-ı Fâri(3)sî’nuñ eline virdi. “Sen de ulaşdır.” didiler. Onda hâzır olan meclise u(4)laşdurdı.

Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Bu siniyi ben elime aldım. ‘Alî’ye virdim. ‘Alî’de (5) Selmân-ı Fârisî’ye virdi o da sizlere ulaşdırdı. Ol sini elden ele (6) giçüp de Selmân-ı Fârisî’ye varup bu güli Selmân-ı Fârisî ulaşdırmaya sebep (7) ne idi, ne ma‘nâ idi. Siz bundan ne añladıñuz?” didi. “Sen bilürsin sulţânım.” (8) didiler. Cümlesi sükût oldılar. Hâzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî sen cevâb vir. Bunlar (9) seniñ yanıñda cevâb söylemez.” didi. “Utanurlar.” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûl(10)a’llâh seniñ yanıñda cevâb söylemeye ben de utanıram.” didi. “Bu aşıl şey’e u(11)tanma yâ ‘Alî!” didi. “Utananuñ oğlı kıızı olmaz.” didi. “Niçün olmaz ne ma‘nâdur ki yâ ‘Alî sen (12) baña bir şey’ su’âl itmeseñ ben de saña söylemem. Öyle olunca bizden hiçbir şey hâ(13)şıl olmaz. Ne yağar ne eser ortalık kuraķ olur. İşde oğlı kıızı olmaz diyü aña (14) dirler.” didi. Ol kelâmı işitdikden soñra Hâzret-i ‘Alî eydür: “Sulţânım ol güliñ (15) elden ele giçdüğün sebep ne idigin ne ma‘nâ idigin diyelüm. Yañılırsak da üstâ(16)d

yanında yañılmağ zarar⁹² itmez.” didi. “Niçün zarar itmez yâ ‘Alî?” didi. “Anıñ-ıçun zarar itmez ki (17) şākird yañılınca üstād haber virür. Anıñ-ıçun zarar itmez.”didi. Söylendi. “Yâ ‘Alî!” [54b] (1) didi. Hāzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llāh! Ol güli ‘ilm-i haķīķate kıyās itdüm.” didi. “Nice (2) kıyās itdün yâ ‘Alî?” didi. “Öyle kıyās itdim ki haķīķat ‘ilmini ibtidā sen baña o(3)ķutdñ. Bende Selmān-ı Fārisī’ye oķutdum. Sā’ir evliyālarda Selmān-ı Fārisī’den dağıldı. (4) Bu ‘ilmi buña kıyās itdüm.” didi. “Haķdur yâ ‘Alî” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yâ (5) ‘Alî! Saña dört mes’elem var. Anı da su’āl ideyim de sende baña ne ķadar şorarsañ şor.” di(6)di. “Buyur yâ Rasûla’llāh!” didi.

“Mes’elem oldur ki yâ ‘Alî! Dünyā mı yaķın aķret mi yaķın cehennem mi (7) yaķın ve cennet mi yaķın?” didi. Hāzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llāh! Ana raķmine düşene dünyā (8) yaķın dünyāya gelene aķret yaķın imān-ı kāmīl olup borcī olmayana cennet yaķın imānı (9) olmayup Allāh’ıñ emrin bilmeyene cehennem yaķın.” didi. “Haķdur yâ ‘Alî!” didi. Sende söyle (10) su’ālün nedür?” “Yâ ‘Alî!” didi. “Su’ālim oldur ki yâ Rasûla’llāh, Mihdī ne zamān çıkar? Kıyāmet ne za(11)mān ķopar? Dünyā ne zamān āķir olur?” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yâ ‘Alî! Mihdī, Deccā(12)l’den şoñra çıkar. Hem cum’a gün çıkar.” didi. “Mihdī’den şoñra ne çıkar yâ Rasûl(13)a’llāh?” didi. “Dabbeü’l-arz çıkar. Andan şoñra kitāblardan ķara ķalkar.” didi. Andan güneş (14) mağrib tarafından toğan andan şoñra tevbe ķapısı örtilür. Ye’cüc me’cüc çıkar.” (15) didi. Andan şoñra kıyāmet ķopar.” didi. “‘Azrā’il’ün rūhı ķabz olur. Ayruķ dünyā āķir olur.” didi. Dünyā (16) bir zamān ussuz yatar. Andan Hāllāc-ı Manşūr çıkar. Allāh’ıñ emri ile yirleri panbuķ gibi atar. Dümdüz (17) ider. Allāh Ta’ālā bir yağmur virür. Ol yağmur olduķdan şoñra her ķişinün tenleri mezārından otların [55a] (1) bitdigi gibi biter. Cümlesi toprağın yüzine çıkar. Ve şuya ğark olanlar ateşe yananlar (2) cümle her ne ki var ise yiriñ yüzine çıkarlar. Andan şoñra Allāh Ta’ālā melā’ikeleri dirildür. Cümle (3) melā’ikler gök yüzine ķalkarlar. Andan şoñra Allāh Ta’ālā emri ider. Dir ki: “Yâ İsrāfil! Şimden(4) girü şūrı üfür. Her ķişinün cānları tenleri bulsun.” dir. “Ol sâ’at Allāh emri-ile (5) İsrāfil şūrı üfürür. Andan şoñra cānları destūr olur. Cānlar tenleri aramaya

⁹² Metindeki bu satıra: zarār

du(6)rurlar. Her kiřiniñ cānı tenin bulur. Cān teni bulduđdan řoñra iřde ölüler ol zamān(7) alkarlar. ayvān, insān, melā'ikler cümle uřlar her neñi var ise cümle dirilürler. (8) Mařřer andan řoñra olsa gerek.” didi. azret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Dünyā (9) āhir olmaya tařminen ne adar gün var ola?” didi. azret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Ne adar gün (10) var idügin bilmem. Ammā orasın Allāh bilür.” didi. “O ‘ilme arıřmam. Ammā Allāh Ta‘ālā (11) biraz kiřiler gösterdi. Yā abībim! Bu senüñ olsun.” didi. “Bu ‘ilm-ile bil sen ıyā(12)metüñ ne zamān opduđını.” didi. “Anlar ile arār iderem.” didi. azret-i ‘Alī eydür: “Yā Ra(13)sūla’llāh! Onlar nařıl ‘ilimdür?” didi. azret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī bu ‘ilim dinme-y-ile bilinmez, (14) añlanmaz kendin görmeyince.” didi. “Nice göreyim yā Rasūla’llāh!” didi. Var da gör.” didi. (15) “Nireye varayım yā Rasūla’llāh?” didi. azret-i Enbiyā’nun yanında ol zamān iki yiřil (16) zencīr var idi. Ol yiřil zencīrün birini azret-i ‘Alī’nun eline virdi. “ řu zencīrün (17) tükendiđi yirdeñ git.” didi. azret-i ‘Alī zencīrün birine yapıřdı, gitdi.

O meclisler [55b](1) orada sükūt oldılar. Birazdan azret-i ‘Alī geldi. Gezeceđi yiri gezmiř (2) gelirken o bir zencīre yapıřmıř geldi. azret-i Enbiyā’nun yamacına tırdı. (3) azret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Zencīriñ ucu tükendi mi?” didi. “Tükenmedi yā Rasūl(4)a’llāh” didi. “Nirede tükendi zencīr ya nice oldu?” didi. “Zencīriñ ucu gine saña (5) deđ geldi yā Rasūla’llāh!” didi. “Bu ne ma‘nādur yā ‘Alī sen bundan ne añladıñ?” didi. (6) azret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Öyle añladım ki bu zencīr Allāh Ta‘ālā’nun saña vir(7)diđi ‘ilim.” didi. “Sen bu ‘ilmi baña öđret. Bu ‘ilmi elimden oyu virmem gine řoñ (8) ucu seni buldı. Aña imān getürdüm ki bir kiři řeri‘ata aıate pek yapıřa. (9) Seni bulur seni bulan Allāh’ı bulur. Allāh’ı bulanun murādı āřıl olur.” didi. “adur (10) yā ‘Alī” didi. “Sözleriñ gerçeđdür. Hiç řifası yodur yā ‘Alī!” didi. azret-i Enbiyā (11) eydür: “Yā ‘Alī! Deminden zencīre yapıřduk da ok vilāyet gezdik de ne gördiñ?” (12) didi. ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! ok řeyler gördüm. Ammā dađı nice olursa olsun (13) illā dört řey’ gördüm. Anlar öyle olmasına sebep nedür?” didi. “Gördüğüñ nedür (14) yā ‘Alī?” didi.

Ḥazret-i ‘Alī eydür: Yâ Rasûla’llâh! Gördüğümün biri oldur ki bir yirde bir tahte (15) var. Ol tahteniñ üstüne elif yazmışlar. Yigirmi toköz harfün cümlesin yazmışlar. (16) Ye harfiniñ üzerinde bir ak saçlı karı oturur. “Sen kimsin?” didüm. “Ben dünyâyım.” didi. (17) Didi: “Ya bu ye harfinün üzerine neye oturduñ?” didüm. “Oturdığımı Allâh bilür.” didi. “Ben [56a] (1) o ‘ilme karışmam.” didi. “Andan bir şey’ dañı gördüm. ‘Azrâ’il ayak üzerine tırur. Bir kâ(2)ğad boyunca tırur. Ol kâğaduñ yüzi cümle yazı bölük bölük halka çevrilmiş. (3) Yidi halka var, altısınıñ çevrimi tamâm olmuş. Altısı da resîd olmuş. Halkanuñ biri dañı (4) resîd olmamış” didi. “Niçün resîd olmamış yâ ‘Alī?” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yâ Rasûl(5)a’llâh! Bilmem halka çevrilüp tamâm olmadığından ötürü mi dañı şeyden ötürü mi bilmem.” (6) didi. “Halka çevrilmeye hâli var mı yâ ‘Alī!” didi. “Dört barmağ kalmış halka çevrilmeye (7) yâ Rasûla’llâh!” didi. Ḥazret-i Server eydür: “Yâ ‘Alī ‘Azrâ’il’e su’âl itmedük mi yâ ‘Alī”didi. “Bu ne (8) kâğad dimedük mi?” didi. “Didüm yâ Ḥabîballâh!” didi. “Yâ ne cevâb virdi?” didi. “Öyle cevâb (9) virdigi yâ ‘Alī! Dünyâ yaradılalıdan beri gelip gideñ mañlûkıñ defteridür.” didi. İtdim ki: (10) “Yâ ‘Azrâ’il! Sen bu defteriñ içinde ne varduğın bilür misin?” didüm. “Ve ne gelüp gittüğün (11) bilür misin?” didüm. “Kimin bilürem kimin bilmem. Hânkısin bilür hânkısin bilmezsin?” didüm. (12) “‘Azrâ’il didigi yâ ‘Alī ol resîd olan altı halkanıñ içindegin bilmem. Resîd olmayan halka(13)nuñ içindegin bilürem.” didi. “Ya ol altı halkanuñ içinde ne var idüğün bilmem didüñ. (14) “Neye bilmezsin?” didüm. ‘Azrâ’il eydür: “Yâ ‘Alī! Oğuduğum ‘ilim degil anıñ-ıçun bilmem.” didi. Ol defter benim (15) elime geldiği zamân ol halkanıñ altısı da olmuş idi. Ben öyle gördüm.” didi. “Ammâ aşlı (16) ne idüğün Allâh bilür, ben bilmem.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yâ Rasûla’llâh bu kelâmdan soñra zencîre (17) yapışdım da gine yolcu oldum. Yidi kat yiriñ altına indim. Şarı öküzüñ oldığı mekâna [56b] (1) vardum. Öküzüñ ayağınuñ altındaki taşı da giçdim, yıl de giçdüm, balığı da giçdim, deryâyı da giçdim.

(2) El kışşa: “Taşdan aşşığı on bir hicâb giçdüm. Soñra bir ‘acâyib temâşâyâ râst geldim. (3) “Yâ Rasûla’llâh! ” didi. “Gördim ki ol hicâbdan bir başı kara ağaçta kırt

var. Ol kurdıñ (4) ağzında bir kıl var. Ol kılı gevüp tırur. “Ol kılun ucu nireye dek varur yā ‘Alī?” didi. (5) ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! ol kurdıñ oldığı hicābdan aşşağı ol kılun ucu inüp gider. (6) Bir yire varduğun bilmem.”didi. “Ancağ iki yumruğım gibi bir tuç var. Ol tucun içi delik (7) Ol kıl tucun deliginden giçmiş. Yuğarusı yuğarı gider, aşşağısı aşşağı gider. Ucu (8) nireye dek varduğun bilmem yā Rasūla’llāh!” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yā ‘Alī! Ol tuç ne (9) tuç idüğün kıl ne idüğün bilmedük mi yā ‘Alī!” didi. Bilmedim yā Rasūla’llāh!” didi. “Ol tuç (10) dünyānuñ temelidür. Ol kıl dünyānuñ kökidür.” didi. Hāzret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Ol (11) kılı geven kurt ne kurdur. Ol kılı neye gever?”didi. “Aşlı var yā ‘Alī!” didi. “Aşlı nedür yā Ra(12)sūla’llāh!” didi. “Aşlı oldur ki ol kıl kesilince dünyā āhir olsa gerekdür.” didi. Hāzret-i (13) ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! Ol kılı ne zamāna dağ beri gever ol kurdı.” didi. Hāzret-i Enbiyā (14) eydür: “Yā ‘Alī! Ben haqıqat ‘ilmine qarışduğım zamān ol kurt ol zamāndan beri gever.” (15) didi. “Bilmem ezelisi ne zamāndan gevdigin.” didi. Allāh Ta‘ālā’ya su‘āl itdüm. Didim ki: (16) “Yā Rabbi! Dünyā ne zamān āhir olur?” didüm. Didi ki: “Yā Hābībim! Yiri gögi halkı itdikden (17) soñra elifün yigirmi toğuz harfini yazdurdum. Dünyāya bir ma‘şūma şüretinde itdüm. [57a] (1) Biyin altındaki nükteniñ birinün üzerine oturdum. Ol nükteniñ üzerinde bir zamān otur(2)dı. Andan kalkdı emr eyledim. O bir nükteniñ üzerine oturdı. Hāşıl kelām (3) ol bir nükteniñ üzerinde biş yüz biñ yıl oturdılar.

El-kışşa: Añlansın ki bu kadar (4) elifün nüktesinde her bir nükteniñ üzerinde kimisinün iki yüz yıl ve kimisinün yüz biñ yıl (5) oturdı. Şimdi yiyiñ üzerinde o da tamām oldukdan soñra elifiñ üzerine otu(6)rdı. Otururken ol kılı geven kurdı halkı itdüm. Ol yalıñuz kılıñ yanında yigirmi (7) sekiz kıl dağı var idi. Ol kurdun ağzındaki kıl yigirmi toğuz kıldı. Kurdı halk (8) itdüğim zamān ol kılıñ cümlesi tamām bütün idi. Hiç kesilmiş yoğıdı. Ol kurt(9)da emri eyledim. Kıllar senün olsun. Bunları hem yi hem kes.” didüm. Kurt artuğ ol (10) kıla şataşdı. Kılıñ birin kesdi. Dünyānuñ saçına ağ düşdi. Ayruğ giri (11) döndi. Elifiñ üzerinden biñ üzerine oturdı. Ayruğ ol kurt kılıñ birin dağı

(12) kesmeye başladı. O kılı da kesince dünyâ bir kerre ye harfinden kalkdı. Ye harfine kondı.

(13) El-kıssa: Añlansın ki bu münvâl üzere kırt kılıñ yigirmi sekiz biñ kesdi. Ol bir kılı ağz(14)ına aldı. Kılıñ hepsin kırtuldu. Dünyâda bu zamâna dağ yigirmi sekiz harfñ cümle(15)sine kondı, göçdi, vardı. Ye harfinüñ üzerine oturdu. Ol kırt obir (16) kılı da kesince artuğ kırdıñ da hizmeti yiter. Dünyânında ol zamân âhiri alır.” didi. (17)

Hzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Dört şey’ gördüm.” didüm. Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! [57b] (1) Âdem’den evvel gelmiş giçmiş ibtidâ bir maḥlûḳ ḥalk itmiş. Dünyâ bir kerre ṭolmuş. Ol maḥlû(2)ḳıñ ḥükmi gitdikden soñra bir maḥlûḳ daḥı ḥalk itmiş. Dünyâ gine ṭolmuş. Bu münvâl (3) üzere dünyâ altı kerre ṭolmuş, isilmiş. Bu kerre adamı ḥalk itmiş. Adam-ıla ṭoldurmuş (4) Dünyâ bu kerre günden güne adamı isildip azaldıp gider. Ol ‘Azrâ’il’üñ elindeki kâğad (5) resîd olmayan ḥalka o da resîd olunca dünyâ yidi kerre issilür. Artuğ dünyâ (6) âhir olur.” didi. ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Bir müşkülüm kaldı.” didi. “Nedür yâ ‘Alî?” didi. (7) “Yâ Rasûla’llâh! Bir kapuya uğradım ol kapunuñ iki kanadı var. Biri örtülmüş biri (8) de örtülmeye az kalmış.” didi. “Ol ne kapudur yâ Ḥabîballâh!” didi. Hzret-i Server (9) eydür: “Yâ ‘Alî! Kapu örtülmeye ne kalmış” didi. “Gelüp örtülmeye yakın kalmış yüzü(10)gim şıgmaz.” didi. Öyle diyince Hzret-i Enbiyâ ağladı. Yanında ḥâzır meclisdeki (11) kişilerde ağlaşdılar. Biraz ağlaşdukdan soñra Hzret-i ‘Alî su’âl itdi: “Yâ Rasûl(12)a’llâh ne ağlarsın?” didi. “Ümmetimin ḥâli nice olur diyü ağlaram.” didi. “Neyi nice olur (13) yâ Rasûla’llâh?” didi. “Günâh işlerde günâhlarına dermân bulunmaz diyü ağlaram.” didi. “Tevbe id(14)ince günâh gider.” didi. Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Ol seniñ örtülmeye yakın didigün (15) kapu tevbe kapusıdır. Tevbe kapusu örtülünce ayruğ tevbe kabûl olmaz.” didi. “Ümmetim (16) ḍalâletde kalur. Anıñ-ıçun ağlaram.” didi. “Ol zamân her şey’üñ mizânı bozulur. Kıyâmet (17) günü yakın olur.”didi. Allâh Ta‘âlâ kıyâmetin ‘alâmetinden celâli şıfâtından cehennem [58a] (1) heybetinden maḥşer şıkketinden ve yaramaz şeylerüñ şerrinden cümle ümmet-i Muḥammed’i ve cümle (2) şâlihleri ve cümlemüzi ‘alâmetinden şaklaya bu niyyete Fâtiḥa.”didi. Cümlesi “Âmîn”

(3) didiler. Ellerin yüzlerine sürdiler. “Müşkilimiz hâll oldu yâ Rasûla’llâh!” didiler. Veliler (4) ayak üzerine kalkdılar icâzet eyle yâ Rasûla’llâh didiler. “Şafâ geldiñüz” (5) didi. Ayrık veliler selâmladı. Her kişi makâmı makâmına tağıldı.

Hzret-i Server (6) söyler. Dir ki: “Yâ ‘Alî! Dervîşe niçün tenbîh itmedüñ. Bu meclise bile geleyidi.” didi. (7) Nice dervîş “Yâ Rasûla’llâh!”didi, Cabbâr Kulu “Dervîş” didi. “Lâzım mı yâ Rasûla’llâh?” (8) didi. “Lâzımdur.” didi. “Neye lâzım?” “Aña lâzımdur ki bu kadar kelâm söylendi. O da bunda (9) imişse söylenen kelâmı diñlerdi.” didi. Hzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! O bizim sö(10)yledigimiz kelâmı inşâ’llâh ki diñledi, yazdı da.” didi. Hzret-i Enbiyâ eydür: “Bunu iyü (11) itmiş diñledigine.” didi. Hzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Sizden himmet olup Allâh’dan (12) hidâyet olduğdan sonra diñlemeye ne gerek!” didi. “Hağdur yâ ‘Alî! “didi. “Bu söziñde şifâ (13) yokdur yâ ‘Alî!” didi. “Her şey’i Allâh emriyle olur.” didi. “Allâh Ta’âlâ’nuñ diñle didigi diñler (14) inle didigi inler, işit didigi işidür, bit didigi biter, tut didigi tutar.

Bu kıyâs(15)dan anlansın ki cümle mülk Allâh’ındur. Kul mâl kâr Allâh’ındur. Kimine az virür kimine çok (16) virinci bir pâdişâhdur.”didi. “Yâ ‘Alî dervîşinñ anlamağı nicedür?”didi. “Siz bilür(17)siñiz yâ Rasûla’llâh!” didi. “Bilürsem de icâzet saña yâ ‘Alî söyle!” didi. Hzret-i ‘Alî [58b] (1) eydür: “Yâ Rasûla’llâh anlamağı da gine işlâhca ammâ ‘Alî haqîkatınñ hicesin anladı.” (2) didi. “Allâh Ta’âlâ hidâyet iderse hicesin anlayan Qur’ân’ı da anlar yâ ‘Alî!” didi. Hzret-i (3) Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Dervîşe çığır buraya gelsin. Birki ta’lîm idelim yakından diñle(4)me-y-ile uzakdan diñlemek bir olmaz. ‘Âşıka Bağdâd ırâk degildür. O buraya gelme-y-ile yorulmaz.” (5) didi. “Hzret-i ‘Alî n’ola çağırılım sulţânım!” didi. “Çağırındı.” didi. ‘Alî: “Buraya gel yâ der(6)vîş!” didi, çağırdı. Ayrık onların oldığı makâma vardım. Edeb-ile selâm virdüm. (7) Cümlesinüñ ellerin öpdüm. El kavşurdum tırdım.

Hzret-i Server eydür: “Yâ dervîş! Bu kadar (8) kelâm söyleşdüñ. Sen de işitdiñ mi?” didi. “Siz bilürsiñüz sulţânım.” didüm. “Ben bilürsem de (9) işitdigiñi işitmedigi bilmez misiñ Niçün söylemezsiñ?” didi. Söylemeye korkaram.” (10) didüm. “Yañılıram

diyü.” didüm. “Korkma söyle uşağın işi yañılmağdur.” didi. “Ne söylem (11) sultānım?” didüm. Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā dervīş! Söyledigimiz kelāmlardan tūzağ yirlerinden dö(12)rt kelām söyle.” didi. “Biz ne söyledik sende ne işitdün?” didi. “Anı işitdim ki yā Rasūl(13)a’llāh! Dünyā ye harfinün üzerinde didün. ‘Azrā’il’ün elinde bir kâğad var. Ol kâğadda (14) yidi halka var. Altısını resīd olmuş birisi olmamış didiñüz. Ol da resīd (15) olmayan halka tamām olmaya dört barmağ kalmış didiñüz. Dünyānıñ temeli iki (16) yumruğ gibi bir tuçdur. O yigirmi toğuz kıl kökidür didiñüz. Ol yigirmi toğuz (17) kılun yigirmi sekizin kurt kesmiş. Bir kıl kalmış ağzında ol bir kapu örtülmeye [59a] (1) yakın kalmış yumruğ şığmaz olmuş yā ‘Alī! Sen buyurundi: Ol kapu örtülünce tevbe kapusu (2) örtülür didün. Ol bir kıl kesilince ol kurdın hizmeti yiter didün. Ol ‘Azrā’il’ün (3) elindeki resīd olmayan halka resīd olunca dünyā āhir olur didiñüz.” didi. Hāzret-i (4) Enbiyā eydür: “Yā dervīş! Sen bundan ne añladın?” didi. “Kıyāmet yakın anca anı añladım sultānım.” didüm. (5) “Neden bildiñ kıyāmet yakın idügin?” didi. “Andan bildim ki yā Rasūla’llāh, tevbe kapusu (6) örtülmeye az kalmış. Dünyā bu kadar nükteyi bu kadar harfi seyr itmiş de ye harfine gelmiş. ‘Azrā’il’ün (7) elindeki kâğaddaki halka tamām olmaya dört barmağ yir kalmış. Ol kurduñ ağzı(8)nda kesilecek bir kıl kalmış. Gördüm ki her şey kemālin bulmuş. Dünyā bir kılın üstüne kalmış. (9) Kıyāmet yakın olmuş.” didi. Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā dervīş! Kıyāmet yakın idügin bildi(10)kden soñra şimden girü kayıtnı gör vaqtiñe hāzır ol.” didi. “Kıyāmetden biride (11) ölüm de var.” didi. “Ölümin unudana zulüm de var.” didi. “Ölümi unudmayı gör.” didi. (12) “Hilāf yola gitmeye gör. Allāh Ta‘ālā’nuñ emrin tut nehyinden kaç. Yüz biñ kitāb (13) okusañ saña lāzım olacağ bu iki kelāmdur. Biri emri biri nehyi.” didi. “Allāh Ta‘ālā (14) cümle ümmet-i Muḥammed’e añlamağ müyesser ide. Şeyṭānuñ şerrinden qoru bühtāndan yaramaz fi’illerden (15) şaklaya. Allāh Ta‘ālā dīdārından, cemālinden yād eylemeye. İyü ‘ameller müyesser.”

Bāb oldur ki (16) dünyānuñ aḥvālin beyān ider. Cabbār Qulı eydür: “Bir gün dünyāyı aḥreti fikr (17) idüp düşünürken ol maḥalde yamacıma geldi. Ağzında dişi yok. Bir okumadık qarı [59b] (1) baña söyler. Dir ki: “Yā dervīş! Bu nice günden beri

gezersin. Gel seninle işşımı zararımızı⁹³ (2) hisāb idelüm.” didi. “Naşıl hisāb idelüm?” didüm. Dünyā eydür: “Yā dervīş! Görelüm sen (3) benden ne alduñ, ben senden ne aldım?” didi. İtdim ki: “Ya ben senden bir şey almadım.” didi. (4) “Senden ben aldım.” didi. “Ne alduñ?” didüm. Dünyā eydür: “Yā dervīş! Aldığımı diyem de gör.” didi. (5) Dünyā eydür: “Yā dervīş! Seniñ ‘aqlıñdan, fikriñden, gönliñden, ‘ömriñden, gençliñden, atıñdan (6) kuvvetiñden bunları cümle aldım. Bir elim hay hay almada saña hanķı birin diyem.” didi.

Cabbār (7) Kūlī eydür: “Yā dünyā, sen neye beñzersin, ben neye beñzerim?” didi. Dünyā eydür: “Yā dervīş! (8) Ben kırdā beñzerim, sen kıyuna beñzersin. Ben derde sen eylige beñzersin. Ben o(9)da sen panbuğa beñzersin. Ben yāda sen kāvime beñzersin.” “Yā dünyā! Dağı neye (10) beñzersin?” didüm. “Ortası delik şaca, depesi delik tāca beñzerim. Nūr (11) görmedik hāca ta‘ām yitmedik aca beñzerim.” didi. Dünyā eydür: “Yā dervīş! (12) Neyleyim bu kadar şey’i yirim tutmadıktan şoñra neyleyim?” didi. “Niçün tutmaz(13)sın?” didüm. “İki sebebi vardur.” didi. “Nedür?” didüm. Biri oldur ki kanā‘atim (14) yokdur. İkinci oldur ki yirem anıñ içün tuymam.” didi. “Çok yimek baña zarar⁹⁴ (15) itdi. “Niçün zarar⁹⁵ itdi?” didüm. “Anıñ-ıçun itdi ki yidükçe kanā‘atim, merhametim gitdi. (16) Toymadan kaldım, lezzetimde yidükçe azdım, yidükçe azdım.” didi.

“Yā dervīş! Ben (17) saña dervīş dimem.” didi. “Ġanīde dimem, gedāda dimem.” didi. İtdim ki: “Niçün [60a] (1)dervīş dimezsiñ?” didüm. Dervīşe beñzemezsiñ anıñ-ıçun.” didi. Dervīş olsam (2) nice olurdu?” didüm. Dünyā eydür: “Yā dervīş! Olsañ baña bakmazdıñ. Allāh Ta‘ālā’nıñ yo(3)lından çıkmazdıñ. Dervīş olsañ benden giçerdiñ baña zararı deger diyü kaçardıñ.” didi. (4) “Dede olsañ pīr olurduñ. Pīr olan nūr olur. Ġanī olsañ cömerd olurduñ. Cö(5)merd olsañ mālīk çok olurdu. Bir şey’e ihtiyācıñ olmazdı. Gedā olsañ dünyāñ (6) olmazdı. Dünyā ğayguñ kalmazdı.” didi. “Beni seven ma‘mūr sever, beni dögen kendin (7) döger.” didi. “Dögdigine incinmem. Ne āhim var

⁹³ Metinde: zararımızı

⁹⁴ Metinde: zarar

⁹⁵ Metinde: zarar

ne zārım var.” didi. “Gel dervīş baña (8) heveslenme nice olur diyüp ğaykı çeküp yaşlanma. Kendiñi baña virüp de beyāz iken (9) paşlanma. Cabbār Kūl eydür: “Yā dünyā! Hāş degülüm. Ben sağlığa heves degilem saña (10) toĝrı direm de heveslenirem.” didi. Dünyā eydür: “Yā dervīş! Ben saña dost degilem. (11) Gel baña inanma. Beni saña dost şanma. Kārıya meyil idüp gençden uşanma. (12) Benim içim zulümātdür. Benden şafā gördüm diyen yalan söyler. Anıñ gördiği (13) miñnetdür. Kārı didiğim dünyādur. Genci didiğim aḥretdür. Cehennem içi zulümātdür. Aña (14) giren cefā çeker, şafā yiri cennetdür. Onda şafālar sürülür cennete imān ile (15) gidilür. Şālīḥ olan kullarda anda görünür.” didi.

“Gülin kokuşını bülbül bilür. (16) Anıñ-ıçun zārī kılur. Bu sözler ḥaḥdur. Balım azdur, zihrim çokdur. İmānıñı şaḥın (17) dervīş benden saña fā’ide yokdur. Bir gün tenāşire binersıñ, toĝmadıĝa dönersıñ. [60b] (1) “Yā dervīş öĝüdümden tıyasın çıkar kulaḥdan ḳalbi evine ḳoyasın. Kāzancı ide (2) gör. Ol anda yiyesin.” Dünyā eydür: “Yā dervīş! Var öĝüd al. Olandan mālın mülkin (3) terk idüp oĝlı kıızı ḳalandan.” didi. “Kesme recāñı ḥavfıñı seni bu mülke şalandan (4) recā eyle. Ḥavf arasında ola gör. Emr-ile nehyi bile gör. Andan acıĝırsıñ. Buradan azı(5)ĝıñı ala gör. Solar bunda biten güller, söylerken söylemez olur diller, azıĝıñı çokça (6) ala gör dervīş. Uzaḥdur gidecek yollar buña gelen ḳahr olur. Dünyā bir zamān ḥālī (7) ḳalur gine dirilür cümle kulları bir gün görürsin dīvān olur. Bir zamān ayaḥ ü(8)zerinde tıururlar. Her kışıye defteri virilür. Her kışinüñ ḥayrı şerri tıartılır. Mizān (9) terāzū ḳurulur. Cümle ‘ayıbları görilür. Ol zamān münkirler⁹⁶ sürülür, mü’mınler (10) cennete gider, münāfıḥ cehenneme sürülür. Mü’mınler cennete varurlar dīdārı andan görür. (11) Yırlar dürlü dürlü yimişleri tıatlarından tamaḥlar tıutılır. Kūş kebābları pışırırler.” (12) “Yā dervīş tıuyacañı duydıñ. Cümle yitecegi gördıñ. Toḥumıñ çürigi bitmez, tıavı(13)luñ yiri ötmez. ‘Ucub itmeden key şaḥın. Taşda ḥıçbir şey’ bitmez. ‘Ucubuñ aḥvālını gö(14)ründi. ‘Azāzıl dergāḥdan sürüldi. Varmadılar menzile⁹⁷, ‘ucub idenler hep yürü(15)ldi. Yā dervīş! Gevdemde yok

⁹⁶ Metinde: münkirler

⁹⁷ Metinde: menzile

başım da yok. Yutduğımı bütün yudaram.” didüm. Ağzımda bir (16) dişim kalmadı. Nice çanağlar kırtıdım. Cümlesinde işim kalmadı. Yâ dervîş! Döğersen (17) nefsiñi döğ, severseñ aḥreti sev. Beni seven fânîdür. Seversen Allâh’ı sev. Yâ dervîş işim [61a] (1) gücüm yalandur. Beni sevenlerin cümle kalbi vîrândur. Dervîş olan kişi dünyâ(2)yı sevmek harâmdur. Çıkar kalbinden dünyâyı karşıñdan giderme. Ölümü yarın ḥaḳ (3) kâzı olunca ḥüccet isterler senden. ḥücceti olmayan da‘vâ idemez, imânı olmayan cennete (4) gidemez. Vücūdın feraḥdan kırtarup nefsi âzâd idemez.” didi. “Yâ dervîş! Beni (5) kıovanlar yürülür. Zebûn olur. ‘Aklı fikri nefis-ile şeyṭân dirilür. Nefsiñ hevâ(6)sına uyan ḥaḳ kapusından sürilür. Yâ dervîş! Beni seven serḥûş olur. Tı(7)şı zulümât içi bir maymun olur. Tuman çöker kalbine cümle a‘zâsı kış (8) olur.” “Yâ dervîş gel bir şey’ün aşlın bilelüm. Anı ḥisâb idelim.” didi. İtdim ki: (9) “Yâ dünyâ! Neyi bilelim. Neniñ aşlın ḥisâb idelim.” didüm.

Dünyâ eydür: “Yâ dervîş! (10) Bu temeli kim kırdı? Cümleden evvel ne ḥalk oldu? İmânları kim idi? Âdem’e (11) kim secde kıldı?” Cabbâr Kulu eydür: “Yâ dünyâ! Bu temeli Allâh kırdı. Cümleden evvel (12) enbiyânuñ nûrı geldi. İmâmları ‘Azâzîl idi. Âdem’e secdeyi melâ’ikeler kıldı. (13) ‘Azâzîl secde itmedi. Allâh yoluna gitmedi. Anıñ içün merdûd oldu. Ḥaḳ’ıñ (14) buyruğın tutmadı.” Dünyâ eydür: “Yâ dervîş! Âdem cennete girdi. Ḥavvâ ile şafâ (15) sürdi. Bir buğday yidi. Ayruḳ anda ‘üryân oldu. A‘zâsını tebdîl gör(16)di. Ayruḳ anda ‘üryân tırdı. Sırrıñuzu örtüñ diyü incîr yaprak (17) virdi. Âdem cennetden çıkdı. Özini ateşe yakdı. Kırk yıl gözinden yaşlar [61b] (1) dökdı. Bu kıadar yıl ağladı, yatdı. Günâhını fikr itdi. Tevbe eyledi. Tevbesini kıabûl (2) eyledi. Allâh, Âdem’i gine maḳbûl itdi. Günâhını bildi, pişmân oldu, tevbe kıldı. (3) Günâhın bildiği-çün Allâh kıpusına gine geldi.” Dünyâ eydür: “Yâ dervîş! Nefsiñe cefâ (4) kıla gör. Allâh yoluna ola gör. Ḥayır işlediğini Allâh’dan şer nefsiñden bile (5) gör. Bak gör ki ‘Azâzîl buldı. Günâh işledigin Allâh’dan bildi. Nefsinden bilmedi. (6) Anıñ içün merdûd oldu.” didi. Dünyâ eydür: “Yâ dervîş! Bir şey’i ta‘lîm ide(7)yüm saña da. O kelâmdan şoñra ayruḳ ben gideyim.” didi. “Kelâmuñ nedür?” didüm. (8) “Kelâmum

oldur ki yañlış yola gitme kendiñi tamuya atma. Tut Allāh’uñ buyruğın, (9) işledigin terk itme Cabbār Kulu.”

Bāb oldur ki düş diyü neye dirler (10) kişif diyü neye dirler. Beyān ider. Cabbār Kulu eydür: Bir gün oturdum. Hāzret-i (11) Enbiyā bir kürsî üzerinde oturmuş Hāzret-i ‘Alî’ye buyurur. Dir ki: “Yā ‘Alî! (12) Bu velîler uçar dirler. Yitmiş biñ hicābı giçerler dirler. Evliyālar da qarışur dirler. (13) Enbiyālar irişür dirler. Ġazāya varur bulunur dirler. Kā‘be’de filan velî namāz (14) kılar dirler. Ve gök yüzünde ulu maķāmlarda namāz kılar dirler. Beyāzıd-ı (15) Bestāmî’yi yidi kat yirden aşşağı öküzüñ tırnağınun arasına şa(16)kılanmış dirler. Ca‘fer-i Şadık, Beyāzıd-ı Bestāmî’nün kalbine gir(17)miş de Beyāzıd-ı Bestāmî cümle hicāblara degmiş dirler. Şoñra Ca‘fer-i [62a] (1) Şadık, Beyāzıd-ı Bestāmî’nün kalbinden çıkmış dirler. Bu kalbe giren bu göklere (2) uçan bu hicābları giçen Kā‘be’de namāz kılan göklerde namāz kılan bunları ten mi yo(3)hsa cān mı?” didi.

Hāzret-i ‘Alî eydür: “Sen ‘Alî misin, yā Rasūla’llāh?” didi. İcāzet (4) saña, söyle yā ‘Alî!” didi. Hāzret-i ‘Alî eydür: “Yā Rasūla’llāh! Öküzüñ tırnağınun arasına (5) giren ve Kā‘be’de namāz kılan ve yişil kanad-ıla uçan yitmiş biñ hicābı giçen bu kadar vi(6)lāyetleri gezen ten degildür.” didi. “Cān mıdır yā ‘Alî?” didi. “İhtilāfdur yā Rasūla’llāh!” (7) didi. “Anıñ-ıçun ihtilāf ki ba‘zıları dir ki bu Kā‘be’de namāz kılan ġazālarda bulunan (8) gemiler ġark oldığı zamān yitişen enbiyāya katışan ve bu ‘ilimleri okuyan ve(9)lîleriñ rūḡ-ı cismānîdür.” demişler. Ammā ba‘zıları veled-i kalbdür demişler. (10) Veled-i kalb diyü neye dirler yā ‘Alî?” didi. Kalbinden bir ma‘şum oğlan toğar. İşde (11) veled-i kalb diyü aña dirler yā Rasūla’llāh! ” didi. Hāzret-i Server eydür: “Yā ‘Alî! Bu (12) oğlan ne minvāl üzerine toğar ola.” didi. Hāzret-i ‘Alî eydür: “Yā Rasūla’llāh! Öyle (13) toğar ki bir kul Allāh’a ‘aşık olur, riyāset çeker ve yirde tehvîde meşğul olur. Allāh Ta‘ālā(14)’nün emrin tutar, nehyinden kaçır, kalbini harāmdan, mundārdan, mekrūhdan, şübheden arıdur (15) riyāset çeker virdi. İder döker kalbi nūrlanur. Nūrlanuçça düş görür. Düş gör(16)dikçe bu keder şugle giçer.” “Şugle didükleri nedür yā ‘Alî” didi. Şugle diyü aña dirler ki (17) yā Rasūla’llāh! Uyur ile

uyanık arasında görmeye dirler. Andan giçer bir gör. Keye gözini [62b] (1)yumar ammā uyumaz. Qalb gözi açılır. Böyle talar gider. Dürli şeyleri seyr ider. (2) İşde böyle görürken Allāh hidāyet iderse velīleriñ olduğu gibi olur.” didi. “Öyle (3) olur ki bir hālvete bir karanlık yire girer. Orada riyāset çeküp otururken ol hālve(4)tiñ içinde olurlar.” didi. Ammā bu ölimden şerī‘atıñ haberi olmaz. Bu ölüm meşā(5)yihiñ kavlinedür. Ölmekden evvel ölmek didikleri işde budur. Hāzret-i Enbiyā eydür: (6) “Yā ‘Alī! Bu menzile⁹⁸ varan kişi vücūdın görür mi?” didi. “Görür yā Rasūla’llāh!”(7) didi. “Nice görür yā ‘Alī!” didi. Öyle görür ki vücūdına nazar ider. Nefsini görür (8) qalbin içinde vesveseyi görür. Yanında ol veled-i qalbi didükleri ma‘şūmı görür. (9) Görsegi qalbin içinde bi ma‘şūm oturur. İşde ol oturan ma‘şūma (10) kimi rūḥ-ı cismānīdür.” demişler. Ve kimi veled-i qalbi demişler. İşde o hāle var(11)ınca gelür. Bir kimse Allāh emrile bāṭın yüzinden ol kişiye irşād olur. Ol (12) kişinüñ qarın yarar. Qalbi qapusını açar. Ol ma‘şūm çıkarur. Seniñ huzūrıña (13) ileşir, açar. Veled-i qalb qalbdan toğar dimenüñ sebebi budur yā Rasūla’llāh!” didi. (14) “İşde ol hāle varan kişiye Hāzret-i Enbiyā’ya vāşıl olmuş dirler.

Ayruq evliyā (15) zümresine giçer. İşde böyle çıkan yol-ıla çıkar yā Rasūla’llāh” didi. “Yā ‘Alī! Bu (16) ma‘şūm benim huzūrıma gelüp de ne görmeli.” didi. Senden ders alır, oğur.” (17) didi. Ne oğur yā ‘Alī?” “Yā Rasūla’llāh! Sen aña Allāh Ta‘ālā’nuñ emrin nehyim bildürür[63a](1)sin anı oğur.” didi. “Tamām şerī‘at ‘ilmini bāṭın yüzinden okudursın.” didi. (2) “Nice okuduram yā ‘Alī?” didi. “Ağdan okudursın yā Rasūla’llāh!” didi. “Ağdan oğ(3)mağ nedür yā ‘Alī?” didi. “Ağdan okumağ oldur ki sen ol ma‘şūma cenneti göstereyin. (4) Ol ma‘şūmıñ yamacında abdest alursın. Namāz kılırsın gusul idersin. Ol (5) veled-i qalbdan seniñle bile namāz kılar gusul idersin. Ne işlersen o da işler gö(6)sterdiğini belliler. İşde ağdan okuyan böyle oğur.” didi. “Tamām bu münvāl üzere (7) kelām-ı qadīmiñ içinde olanıñ ma‘nāsını cümlesin okudursın. Şerī‘at ‘ilmi tamām (8) olduğdan sonra bu kerre bāṭın ‘ilmine giçer.” didi. “Bāṭın ‘ilmin kimden oğur (9) yā ‘Alī?” didi. “Bizden oğur yā Rasūla’llāh!” didi. “Bāṭın ‘ilmi

⁹⁸ Metinde: menzile

didükleri nedür yâ ‘Alî?’ (10) didi. “Kitâb yazılmayan meşâyihüñ kavlinde olan ‘ilimdür yâ Rasûla’llâh!” didi. “Gözde (11) yidi perde vardur ol perdenüñ birisi kalkmayınca şerî‘at ‘ilminüñ cümlesin (12) okuyamaz.” didi. “Ol perde nice kalkar yâ ‘Alî?’ didi. Öyle kalkar ki yâ Rasûla’llâh ibtidâ (13) perdeniñ biri kalkınca vücūdını görür.

El-kışsa: Añlansın ki ikinci kat gögi görür. (14) Perdeniñ ikisi kalkarsa dördünci kat gögi görür. El-kışsa añlansın ki perdenüñ yidi(15)si de kalkarsa kendiye hiç gizli şem’ olmaz. Şerî‘atı tamām ider. Gözünden perdeniñ (16) altısı kalksa da biri kalkmasa şerî‘atı tamām idemez. Bâtin ‘ilmine giçen böyle (17) giçer. Şerî‘atı tamām iden böyle tamām ider. İşte şerî‘atda olanuñ zâhir [63b] (1) ‘ilmin okumayan bâtin ‘ilmine giçemez didiginüñ ma‘nâsı budur. Şerî‘atda bir harfe (2) yüz biñ ma‘nâ virse zâhir ‘ilminden bilmez meşâyih e hizmet idüp mürşid bulmayınca.” (3) didi. “Mürşid bulunca bulur mı yâ ‘Alî?’ didi. “Allâh müyesser iderse bulur yâ Rasûl(4)a’llâh!” didi. “Mürşid buña nedir de bildürür yâ ‘Alî” didi. “Mürşid temeli sağdan kur bu kişiye (5) ta‘lîm ider. Riyâzet çekdürür. Qalbini harâmdan, murdârdan, mekrûhdan, a‘zâsını (6) yaramaz ‘amellerden erişdürür. Temeli sağdan kurar. Didigim ol ma‘nâdur. Evliyânüñ (7) enbiyânüñ yürüdiği gibi yürür. Evliyâ nice yürür yâ ‘Alî?’ didi. “Seniñ yürüdiğin (8) gibi yürürler.” didi. “Biz nice yürüdük yâ ‘Alî?’ didi. “Sen öyle yürüdüñ yâ Rasûla’llâh (9) ki emri üzere yürüdüñ. Kimseniñ hâtırın yıkmadıñ, hâtırın yıkmadıñ saña kö(10)tülük idene sen eylik itdüñ. Bir kişinüñ kapusını kaçmadıñ. Dünyâ varlığına bakma(11)duñ. Allâh yoluna gitdüñ. Saña düşmânlık idene sen dostluk itdüñ. İtdüñ (12) nice kâfirleri imâna getürdüñ. Qalmışları menzile yitürdüñ. Niceleri saña yo(13)ldaş oldu, devlet buldı.” didi. Haqîkat bunlarıñ mî añlanur yâ ‘Alî?’ didi. (14) “Bunlar sebebdür. Allâh Ta‘âlâ hidâyet iderse añlanur” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûl(15)a’llâh!

El-kışsa: Añlansın ki dünyâ mâsivâ qalbinden çıkmayınca riyâzet çekmeyince şeytânüñ (16) qal‘asın yıkmayınca bir mürşid qahrın çekmeyince bu ‘ilimleri añlamaz.” didi. ‘İlmi añlamayanuñ (17) vücûdî diñlenmez.” didi.

Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī bir ma‘şüm oğlan toğar didüñ.[64a] (1) Ol oğlan uçar didüñ. Ol uçan veled-i qalbine menzilden şoñra uçar.” didi. (2) “O menzilden şoñra uçar ki ‘aql⁹⁹ baliğ olmayınca uçmaz.” didi. “ ‘Aql baliğ (3) diyü neye dirler?” didi. “On biş on altı yaşına varup da şehveti gelene dirler.” (4) didi. “Ammā haqīkatde dīdāra yitişene kelāma qarışana ‘aql¹⁰⁰ baliğ olmuş dir. İşde (5) o veled-i qalbi didigim bu menzilden şoñra uçar.” didi. “Keşfüñ evvelin okur. (6) Ayruq kerāmet menziline giçer. Pek ider de uçar yā Rasūla’llāh!” didi. “Bu menz(7)ile¹⁰¹ varan evliyālık yidi nişāndur. Nişānuñ birin tamām ider. Bir nişāndan ileri (8) bir nişān dahı giçerse mutaşarrıf menziline giçer. Taşarruf menziline¹⁰² giçen nişā(9)nuñ altısın tamām ider.” didi. “Nişānuñ yidisın tamām iderse vücūdı (10) kāfirlikden kırtulur. Artuq ol kişiyi ne söylese söyledigi haqdur. Diline (11) küfür gelmez. Vücūdı kāfir olmaz yā Rasūla’llāh!” didi. “Artuq ol kişi taşarruf şāhibi (12) olur.” didi. “Taşarruf şāhibi kıtūb velī dirler ol kişiyē.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: (13) Yā Rasūla’llāh! Ol veled-i qalb didigim ma‘şüm bu yidi nişān tamām idüp (14) bu menzile¹⁰³ giçene dek öyle olur ki ol ma‘şüm buyur şaçalı nūr şaçalı (15) ağarur. Ol yidi nişān tamām olunca ayruq ol kişide aq şaçalı pīr olur. (16) Ayruq evliyālar içinde pīr olmuş dirler. Ol kişinüñ köşki de vücūdı da (17) kelāmı da nūr olmuş dirler. İşde pīr olmuş didükleri ol ma’nādur [64b] (1) yā Rasūla’llāh!” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh! İşde ol kişfi iclāl kişinüñ (2) qalbinden toğan veled-i qalbi didigün bu ‘ilimleri okuyı virür. Göklere uçı (3) virür. Hicābları giçi virür. Kā’be’de namāz kılı virür. Her menzile¹⁰⁴ irişi virür. ‘Ummāna (4) qarışı virür. Bu veled-i qalbi böyle atu tutu virür.” didi. “Bunların cümlesin (5) iden veled-i qalbdür.” didi. “Cümle cānları vīrān Allāh cümle tenleri vīrān Allāh (6) ümmetlerini şefā’atinden, hidāyetinden yād eylemeye. Ğafletden olanlarımızı ğafletin (7) kıldıra, emrin bildüre. İyü ‘ameller müyesser eyleye āmin.”

⁹⁹ Metinde: ‘aql

¹⁰⁰ Metinde: ‘aql

¹⁰¹ Metinde: menzile

¹⁰² Metinde: menziline

¹⁰³ Metinde: menzile

¹⁰⁴ Metinde: menzile

Bâb oldur ki nefis ahvâ(8)linden, maḥşer ahvâlinde beyân ider. Cabbâr Kulu eydür: “Bir gün bir yirde oturur(9)dum. Bir güzel ıokı geldi. Bu ıokı kimün ola dirken ol maḥalde gördüm. Ḥazret-i Server (10) gelür. Şağ yanında Ḥazret-i ‘Alî şol yanında Ḥazret-i Hızır üçi gelürler. Ol (11) maḥalde yanıma geldiler. Selâm virdiler. Selâmların aldım. Bunların ellerin öpdüm. (12) Üçi de oturdı. Karşularında el kavşurdum tırdum. Ḥazret-i Server eydür: (13) “Yâ dervîş! Bizim neye geldigimizi bildün mi?” didi. “Siz bilürsünüz sulṭânım.” didüm. Ḥazret-i (14) Enbiyâ eydür: “Yâ dervîş! Biz anın için geldik ki Hızır ile sini söyleşdirip de temâ(15)şâ itmeye geldük.” didi. Öyle diyince ağladım. “Ne ağlarsın yâ dervîş!” didi. (16) “Sulṭânım korkım anın-ıçun ağlarım.” didüm. “Anın-ıçun korkdım ki sulṭânım ‘aceb (17) gönlime ‘ucub mı geldi ola. Bu aşıl kelâmı söyledi. Beni ta‘zîr itmek [65a] (1) için mi geldi ola diyü korkaram.” didüm. Ḥazret-i Enbiyâ eydür. “Korkma yâ dervîş! (2) Bu kelâmı ta‘zîr itmek için dimedüm saña ‘ilim anlamak için didüm.” didi. “Siz (3) bilürsünüz sulṭânım. Siz ‘âlimsünüz.” didüm. Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ dervîş! (4) Biz bildigimiz oldur ki Hızır saña su’âl iderse sende korkma su’âline (5) bildüğün kadar cevâb vir. Saña icâzet.” didi. İtdim ki sizün huzûrınızda nice kelâm (6) söyleyim. Hızır’a nice cevâb vireyim, yañılıram.” didüm. “Korkma söyle yañılırsañ (7) biz hâzırınızdayuz Allâh oñada.” didi.

Bir sehel sükût oldılar yaşların aşşağı tı(8)tdılar. Ḥazret-i Enbiyâ mübârek başın yukarı kaldırdı. Ḥazret-i Hızır’a buyurur. (9) Dir ki: “Kapu ne-y-ile açılır?” didi. “Allâh emrile açılır.” didi. “Ya miftâḥ ile açılır (10) dirler.” didi. “Miftâḥ sebebidür.” didi. “Allâh Ta‘âlâ açıl dirse açılır.” didi. “Deryâ ne-y-ile (11) giçilür?” didi. “Allâh emrile giçilür” “ Yañuña ne-y-ile uçulur?” “Allâh emrile uçulur.” “O(12)rağ ne-y-ile biçilür?” “Allâh emirle biçilür.” didi. Ḥazret-i Server eydür: “Yâ Hızır! Ekinciye (13) su’âl itseñ orağ ile biçilür dirler. Deryâ ne-y-ile giçilür dirler, göge ne-y-ile uçulur (14) dirseñ kanad-ıla uçulur dir. Kapu ne-y-ile açılır dirseñ müftâḥ-ile açılır dir. (15) Sen Allâh emiriyle didün bunlar ise böyle açılır dirler. Bunun sebebi nedür, (16) bunun hanqısı gerçektür?” didi.

Ḥazret-i Hızır eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Bu hükmi biz itsek (17) belki her kişi kendi hâlin öger kendi ‘ilmin öger dirler. Boğazılıñı siz kesin. [65b] (1) Bu hükmi biz idemek.” didi. Ḥazret-i Server eydür: “Yâ Hızır! Bu biz kesmek de câ’iz (2) degil.” didi. “Niçün câ’iz degil?” didi. “Anın-ıçun câ’iz degil ki sen haqîkat tarafından biz (3) şerî’at tarafından tutduk. İkimüzde da’vâcı olduk. Da’vâcı olan kimsenin kâ(4)dîlîğında şahıdlığında câ’iz degildir.” didi. “Yâ Hızır! ‘Alî rızâ kâdîsı idelüm. (5) Bu da’vâyı ‘Alî kessin.” didi. Ol maḥalde Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Sen ricâ kâdîsı (6) ol da bizim da’vâmızı kes.” didi. Ḥazret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Sen var iken biz nice (7) da’vâ keserüz.” didi. “Senin yanında bizüm ne söyleyecek hâlimüz var.” didi. “İcâzet (8) yâ ‘Alî saña söyle!” didi. Ḥazret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Siz da’vâ giri söyleñ ki (9) biz de söylemeye kılı ola. Aña göre cevâb virelim.” didi.

Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! (10) Da’vâmuz oldur ki Hızır’a su’âl itdim. Didim ki: “Yâ Hızır! Kapu ne-y-ile açılır der. (11) Ya ne-y-ile giçilür? Göge ne-y-ile uçulur, ekin ne-y-ile biçilür?” didüm. “Allâh emriyle olur cümle(12)si” didi. “Ekinciye su’âl itseñ orağıla biçilür dir. Bunuñ hanķısı yalan (13) hanķısı gerçek.” didi. “Orağıla biçilür diyen dildür. Ol kişinüñ ḳalbi mâsivây-ıla tolu(14)dur.” didi. “Ol Allâh emriyle biçilür diyen velîdür.” didi. “Orağıla biçilür diyen (15) dildür yâ Rasûla’llâh ki bir şey’in şâhibin dimez de sebebin dir. Sebebin diyen dildür, (16) şâhibin diyen velîdür.” didi. “Haḳdur yâ ‘Alî!” “Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ Hızır! Da’vâmuz (17) kesildi. Müşkûlimüz hâl oldu. Saña şimden girü icâzet virelim. Dervîşe biraz [66a] (1) şeyler su’âl eyle dervîş ne dir.” didi. “Ne münvâl üzere su’âl idelim yâ Rasûla’llâh?” (2) didi. Allâh müyesser itdiği yirden su’âl eyle.” didi. İdelim sulṭânım.” didüm.

Ḥazret-i Hızır (3) eydür: “Yâ dervîş! Saña nefsinden su’âl idelim mi?” didi. “Nefsün hanķısından su’âl ider(4)sin?” didi. “Ḳalb nefsinden mi merkeb nefsinden mi su’âl idersin?” didi. Hızır eydür: “Yâ dervîş (5) nefis iki midür?” didi. “İkidür.” didüm. “Biri rûḥuñ merkebdür biri şeyṭânın ṭutnağıdur. (6) didüm. “Ṭutnağı olan ḳalb nefis.” didüm. “Bu şeyṭânın ṭutnağı olmaya sebep nedür?” didi. (7) “Sebebi oldur ki şeyṭân bir fesâdlığı işlemeli olduğu zamân işleyeceği fesâdlığı (8) ol ḳalb nefse gösterür. Nefse öger

şuğlenendürür. Ayruķ teķāza ider. Ol şeytā(9)nuñ gösterdiği yaramaz şey'e çekinür. İşlemegi ārzı kılur. Vesvese-y-ile ikisi bir (10) olur da hırsızlığa başlar. Gönülde haber virürler. Fikirde rucde a'zāsından olan (11) şey'ün cümlesine toyururlar. Eger 'aķıl¹⁰⁵ fikir gönül bu nefside şeytānuñ sözün şu(12)tacaķ olursa ol kula ol fesādlığı işledürler. Ol kulu Allāh kullığından çıķa(13)rurlar. 'Azāba müsteķaķ iderler. İşde şeytānuñ tutnağı bu nefisdür." didüm.

Hızır su'āl (14) ider: "Yā dervīş! Nefsiñ birisin haber virdüñ. Biri de rūhun merkebdür didüñ. Nedür?" (15) didi. "Yā Hızır! Rūhuñ merkebi didigim nefis rūhuna yükledürse anı götürür." didüm. (16) "İbādet o nefis-ile olur. Kuvvet o nefis-ile olur. Riyāzet emri muṭī' olan rū(17)huñ bindigi bu nefisdür." didüm. "Şovukdan şaķın aç koma, şusız koma ısıcaķdan [66b] (1) şaķın. Nefsiñ haķı var didükleri işde bu nefisdür." didüm. Hāzret-i Hızır eydür: (2) "Yā dervīş! Kuluñ üzerinde bu nefsüñ haķķı var mıdır?" didi. "Vardur." didüm. "Nedür?" (3) didi. "Aç koma hiç uyumazsañ kıatı yigin çekmedigi yola koşarsıñ. (4) Bunlar senüñ üzeriñe haķ olur." didüm. Aç kosañ uyķusuz kosañ zora¹⁰⁶ (5) koşsañ nefis zebūn olur. Gönliñ zebūn olunca menzilden kalıram. 'İbādetden kalıram. (6) Hiçbir käre dermānım olmaz." Hāzret-i Hızır eydür: "Yā Rasūla'llāh! Bu okımış (7) okuyacağını ańlamış ańlayacağını buña ben ne su'āl ideyim." didi. Hāzret-i Server (8) eydür: "Yā Hızır! Okımış ańlamış didüñ. Neden didüñ?" didi. "Andan didim ki yā Server (9) ki ben buña nefis su'āl itdüm. Nefsiñ kötüsinden ağlasından haber virdi. Zāra(10)rından¹⁰⁷ vesvesesinüñ hīlesinden haber virdi. Emri muṭī' olan nefside (11) haber virdi. Şeytānuñ atı olan nefside haber virdi. Dostını düşmānını (12) bildi. Nefsini bildi. Nefsini bilen Rabbisini bildi, Rabbisini bilen gizli şey kalmadı. (13) Ben buña dağı ne su'āl ideyüm yā Rasūla'llāh?"didi. Hāzret-i Enbiyā eydür: "Yā Hızır (14) nefsiñ bilen Rabbisini bilür mi?"didi. "Bilür yā Rasūla'llāh"didi. Bu cevāb temessiklük (15) var mı yā Hızır?"didi. "Vardur

¹⁰⁵ Metinde: 'aķıl

¹⁰⁶ Metinde: zora

¹⁰⁷ Metinde: zārından

temessikim oldur ki sen büyüdiñ ki *Men ‘arafa nefsehü feḳaddü* (16) *‘arefe Rabbehü*¹⁰⁸ diyü buyurduñ. İşde temessikim budur yâ Rasûla’llâh!” didi. “Ḥaḳdur yâ Hızır!” (17) didi. “Nefsini bilen Rabbisini bilür. Gizli şey ḳalmaz.” didi. Allâh Ta‘âlâ’nıñ naşīb [67a] (1) itdigi ‘ilmin cümlesin oḳur.”didi.

Ḥazret-i Enbiyâ eydür. “Yâ Hızır! Dervîşe biraz şeyler (2) su’âl eyle.” didi. “Ne su’âl idelim yâ Rasûla’llâh” didi. “Rabbisinden su’âl eyle.” didi. (3) Ḥazret-i Hızır eydür: “Yâ dervîş! Rabbiñi bilür misin? “Bilürem.”didüm. “Nice bilürsin?” didi. (4) “Öyle bilürem ki yâ Hızır, Rabbim vâhid-i âhâddur. Vâhid-i muṭlaḳdur, ḥaḳḳü el-ḳayyûmdur. ‘Â(5)limdür, ḥâfızdur. Küllî şey’e ḳâdirdür¹⁰⁹.” didüm. Hızır eydür: “Yâ dervîş! Ḥayye’l-ḳayyûm demek ne dimekdür?” (6) didi. “Yâ Hızır! Öyle dimekdür ki bâḳî dimekdür. Kemâline zevâl irmez dimekdür.” “Ya ‘âlim di(7)mek ne ma‘nâdur?” didi. “Ol ma‘nâdur ki ‘ilminden ṭaşra bir şey yoḳdur dimekdür.” “Ya ḥâfız (8) neye dirsın?” didi. Ḥâfız diyü aña dirim ki ‘ilmine yigindür. Gelecegi ve gidecegi (9) bilür, dimekdür. Öyle bilür ki yâ Hızır ne ḳadar ḳulı varduḡın bilür. Ne ḳadar ḥayvân ne ḳadar (10) yir yüzinde biten otlarıñ, ağaçlarıñ, yapraḳlarıñ, yıldızlarıñ cümlesinüñ saḡışını bilür. (11) Ne ḳadar maḥlûḳ gelüp gitdüḡin Allâh Ta‘âlâ cümlesin bilür. Küllî şey’in ḳâdir¹¹⁰” didüm. “Neye dirsın (12) yâ dervîş?” didi. “Aña dirim ki yâ Hızır, Allâh Ta‘âlâ yoḡı var idicidür. Murâd itse (13) yiri gögi ol sekiz biñ ‘âlemi cümlesin bir ḳarınıñ içine şıḡdırur.” didüm. (14) “İşde böyle bir pâdişâhdur. Küllî şey’in ḳâdir¹¹¹ didigim bu ma‘nâdur.” didüm. Hızır eydür: (15) “ Yâ Rasûla’llâh! Bu dervîşe ne su’âl ideyim. Benim su’âl itdügümi hep ḥaber virdi.” (16) didi. Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ Hızır su’âl tamâm oldu mı?” didi. “Oldı.” didi. Ḥazret-i (17) Enbiyâ eydür: “Yâ Hızır dervîşe du‘â eyle. Senden bir du‘â almış olsun.”

“Allâh oñara [67b] (1) işini, Allâh Ta‘âlâ Ḥazretleri cümle ümmet-i Muḥammed’i şeyṭanıñ fi‘linden, düşmānuñ (2) şerrinden, yaramaz ‘amellerden dīdārı

¹⁰⁸ “Nefsini bilen Rabbini bilir.”(Hadis)

¹⁰⁹ Metinde: ḳâdirdür

¹¹⁰ Metinde: ḳâdir

¹¹¹ Metinde: ḳâdir

hürmetine şaklaya. İmān eksikliğinden¹¹² kūr(3) tara. İyü ‘ameller ve iyü şālîhlerden ırmeye āmīn diyen kulları cehennem odından kūr(4) tara. Cennet köşkünden yād eylemeye.” didi. Ayruķ bunlarıñ ellerin öpdı.

Ḥazret-i Hızır (5) dir ki: “Yā dervīş! Saña biraz ögüdüm var söyleyim.” didi. “Nedür ögüdün nedür?” didüm. (6) Ḥazret-i Hızır eydür: “Yā dervīş! Dört şeyden uzak ol. Dört şey’e yakın o(7) la gör. Dört şey’i unudı gör, dört şey’i bilü gör.” didi. İtdim ki: “Yā Hızır! Dört (8) şeyden uzak ola gör didün, nedür?” didüm. Hızır eydür: “Yā dervīş! Biri dünyādur (9) biri dünyāya meyil idendür biri nā-maḥremdür biri Allāh Ta‘ālā’nuñ hıfzından çıkan (10) kullardur.” didi. “Bunlardan uzak olan Allāh Ta‘ālā’ya yakındur.” didi. İtdim ki: “Yā Hızır! (11) Dört şey’e yakın ol didün. Onlar kimdür?” didüm. Hızır eydür: “Biri ‘ulemā meclisidür biri (12) merḥametdür biri inşāfdur. Bunlara yakın olan Allāh Ta‘ālā’nuñ rahmet deryāsına ğarķ o(13) lur.” didi. İtdim ki: “Yā Hızır dört şey’i unud didün. Ḥazret-i Hızır eydür: “Yā der(14) vīş! Biri ‘ucubdur biri çürüklikdür biri dünyādur biri māsivāyı sevmekdür. (15) İşde unud didigim bunlardur.” İtdim ki: “Yā Hızır! Dört şey’i bile gör didün nedür?” didüm. “Yā der(16) vīş! Biri ölümü bilmekdür biri Ḥaķķı, bātılı bilmekdür biri nefse cefā kılmaķdur biri Allāh (17) hıżmetinde olmaķdur.” didi.

Ḥazret-i Hızır eydür: “Yā dervīş! Ḥazret-i Enbiyā’yı sever misin?” [68a](1) didi. “Severim.” didüm. “Allāh’ı da sever misin?” didi. “Severim.” didüm. “Şāhidiñ var mı?” didi. (2) “Şāhidsiz olmaz mı?” didüm. “Olmaz.” didi. “Olmadığını, tutmadun mı? didi. “Söz ile temessik (3) olmaz. Didüklerin işidmediñ mi?” didi. “İşitdim.” didüm. “İşitdiñ de şāhidsiz olmaz (4) mı diyü neye dirsın?” didi. İtdim ki: “Yā Hızır! Bunlarıñ şāhidi nedür?” didüm. Allāh (5) sevmenuñ şāhidi çokdur ammā dördin diyelim de añlansın.” didi. “Diyendi.” didüm. (6) Ḥazret-i Hızır eydür: “Yā dervīş! Allāh’ı sevmenuñ bir şāhidi dünyādan giçmekdür. (7) İkinci māsivādan kaçmaķdur. Üçünci nefsinı qahr idüp vücūdını şarardup şo(8) ldurmaķdur. Dördünci Allāh Ta‘ālā’nuñ ismi ola. Allāh’ı diyen kulıñ dilinde, qalbinde ḥazır (9) ola.” didi. “Bu şāhidler bir kulda olunca belki ol kuluñ

¹¹² Metinde: eklesikliğinden

Allāh'ı severim didigi (10) gerçektir.” dedi. Böylece Allāh'ı kulu sevse Allāh da anı sever, peygamberler de sever, (11) evliyālar da sever, melā'ikeler de sever. Allāh Ta'ālā'nun şālih kullarının cümlesi de sever.” (12) dedi. İtdim ki: “Yā Hızır! Hāzret-i Enbiyā'yı sevmenin de şāhidi var mı?” didüm. “Vardur.” (13) dedi. “Nedür?” didüm. Hızır eydür: “Yā dervīş! Bir şāhidi gitdigi yola gitmekdür. İkinci (14) şāhidi sünnetin tutmağdur. Üçüncü şāhidi vücūduñ pāk itmekdür. Hılāf şeyleri (15) atmağdur. Dördüncü şāhidi Hāzret-i Enbiyā'nın evlādına ta'zīm itmekdür.” dedi. Hāzret-i (16) Hızır eydür: “Yā dervīş! Bir evlād-ı Muḥammed'e ta'zīm itseñ, sevseñ Allāh Ta'ālā seni sever (17) saña çok rahmet ider.” dedi. Hızır eydür: “Yā dervīş! Hāzret-i Enbiyā'yı severim didün sever[68b] (1)señ evlādında sev.” dedi. İşte Hāzret-i Enbiyā'yı seven böyle sever.” dedi. Hāzret-i (2) Hızır eydür: “Yā dervīş! Bir kimse gelse saña dise ki ben seni severüm dise söziñi (3) tutmasa, seniñ gitdigiñ yola gitmese, evlādını sevmese ol kişinün sözine (4) inanur mısın? Sen ol kişiyi sever misin?” dedi. İtdim ki: “Yā Hızır! Ben anı nice severüm?” (5) didüm. Hāzret-i Hızır eydür: “Yā dervīş! Bir kul Allāh Ta'ālā'nın emrin tutsa, Hāzret-i (6) Enbiyā'nun gitdigi yola gitmese ol kişiyi Allāh sever, peygamber sever diyen yalan sö(7)ylar. Ol kişinün sözi seni severüm diyen kişinün sözine begenür.” dedi. “Seniñ (8) evlādını sevmeyen kişi seni nice sever? Evlād-ı Muḥammed'i sevmeyeni Allāh da (9) sevmez.” dedi.

Hāzret-i Hızır eydür: “Yā dervīş! İmānün kāmīl olduğın seni sev(10)digi ve peygamberlerin seni sevdigini ve şālihlerin sevdigini andan bil ki vücū(11)dına nazar eyle. Bak gör 'aqluñ fikrūñ gönülün kimi ārzūlar kimiñle hem-nişin¹¹³ (12) olmuş kimi sever. Eger 'ulemāyı, fuḳarāyı evlād-ı Muḥammed'i bunları severse arzū (13) kılursa bunlar ile hem-nişin¹¹⁴ olduñ ise belki imānün kāmīldür. Evliyā, (14) enbiyā, Allāh seni sever sözün gerçektir.” dedi. “Ammā bir kıluda bu şartlar olmasa (15) Allāh severim dise ol kul kendine bühtān idici dirler. Şeytānün keyfinden (16) dadıcı dirler. Şāhidi hücceti yok da'vā idici dirler.” dedi. “Neye dirler (17) dirseñ aña dirler ki bir kişi ilen ya

¹¹³ Metinde: hemşin

¹¹⁴ Metinde: hemişe

bâğ ya tarla çekişir. İki de biri birine [69a] (1) tururlar. O dir ki bâğ benim obir dir bâğ benimdir. İki de da'vâ iderler, uyuşamazlar. Kâdîya (2) varmayınca iki de da'vâsın aîladurlar. Da'vâsın diñledikten sonra kâdî bunlardan (3) hüccet, şahid ister. Hanxısınun hücceti çıkarsa tarlayı da bâğı da ol kişi alır. Ol hücceti çıkmayan (4) kişiye kurı da'vâ imiş senün itdigün dirler. Gayrı ol kişi orada dikili kalur.” dedi.

(5) Hazret-i Hızır eydür: “Yâ dervîş! Bu kıyâsdan aîlansın ki şimdi dünyâda Allâh Ta'âlâ'nun ya(6)ratduğı kullar cümlesine Allâh'ı bilür misin diseñ bilürüz dirler. Peyğamberi bilür misin (7) diseñ bilürüm dirler. Allâh'ı sever misin diseñ severüm dirler. Cehennemden korkar mısın (8) diseñ korkaram dirler. Cenneti ister misün diseñ isterim dirler. Kâfırde müslimânda (9) yitmiş iki millet de bilki cümlesin de Allâh'ı bilürüz dirler, Allâh'ı severüz dirler. Gıtdigimiz (10) yol iyü dirler. Cehennemden korkaruz dirler. Cenneti isterüz dirler, cümlesi bu da'vâyı (11) iderler. Ne toğrı egri begenür ne egri toğrıyı begenür. Bir birini sevmezler. Eger kâfir eger (12) müslimân çekişirler.” dedi. İtdim ki: “Yâ Hızır! Bunlar çekişi çekişi nice olurlar?” didüm. (13) Hızır eydür: “Yâ dervîş! Nice olduğın bilümez misin? Öldükden sonra ahvâl ne yüzden (14) olduğın bilürler.” dedi. “Bizde bilelim yâ Hızır!” didüm.

“Yâ dervîş! Bir 'alâmetin rûh (15) kabz olurken bilürler. İkinci makbereye varunca bilürler. Üçüncü su'al melekleri gelince (16) bilürler. Neyleyelim sözün toğrusı maşşere varınca olur.” dedi. İtdim ki: “Yâ Hızır! (17) Maşşere varunca ne olur?” didüm. Hızır eydür: “Yâ dervîş maşşerde cümle maşşuk [69b] (1) dir bilür. Elli biñ yıl ayak üzerine tururlar. Ol maşşalde cehennemün heybetleri görülür. (2) Kul ayak ayak üzerinde 'âciz kalur. Tura tura yürürler, ağlaşırlar. feryâd ider(3)ler. Dirler ki dermânımız kalmadı. Cigerlerimiz kebâb oldı. Maşşeriñ ısıcağı bizi yakdı. (4) Biyinlerimiz kaynadı, tere garğ olduk. Biz böyle ne zamâna dek turalım. Dermânımız kalmadı. (5) Gelün varalum Âdem peyğambere hâlimüzi 'arz idelim. Allâh Ta'âlâ'ya bizim hâlimüzi bildür(6)sen de şu dertten kurtulağ bilkim didiler. Ayruk Hazret-i Âdem'e varalar diyeler ki: (7) “Biz cehenneme yanmaya kâ'il olduk. Sen bizim atamuzsın, hem Allâh Ta'âlâ'nun nebîsisin. (8) Bizim hâlimüzi Allâh Ta'âlâ'ya 'arz

eyle bize şefâ‘at eyle. Allâh Ta‘âlâ bize su‘âl ide(9)cek ise itsün. Aç zelîl biz bu derdi ne zamâna dek çekelüm. İşde dermâ(10)nımız kalmadı.” dirler. Bu kelâmdan sonra Hazret-i Âdem ağlamaya başladı. “Yâ kullar! (11) Benden size fâ‘ide yokdur.” didi. Ve hem söylemeye icâzet yokdur diye bu münvâl (12) üzere yüz yigirmi dört biñ peykambere yalvaralar. Hiç birinden dermân olmaya. (13) Maḥlûḳ bu ğayḳuda iken bir gürültü ola. Ol maḥalde maḥşer ḥalkının bir tarafı (14) yüzi üstüne yıķıla. Bu yıķılmayanlar bu gürültü ne ola diyü bu maḥlûḳ neye yıķılır ola (15) diyü baķı virürler. Göreler ki cehennem heybetinün ikisi çıķmış şu şıķır şüretinde (16) ağızlarında köpükler çıkar, saçılır. Kükreyi kükreyi gürleyi gürleyi maḥlûḳun üzerine (17) yürüyüp gelir. Bunun heybetini göreler demaḥlûḳ yüzi üstüne düşeler. Evliyâ, enbiyâ cümlesi [70a] (1) zâyî‘ ‘aķıl ola. Şaşalar nefsi nefsi diyü ağlaşalar. Ol maḥalde Sultân-ı Enbiyâ ümmetim (2) ümmetim diye ağlaya. Hazret-i Enbiyâ’dan ğayrı kalanı evlâdın da unuda. Hemen nefsi diyü çağrışalar. (3) Ol maḥalde Sultân-ı Enbiyâ karşı varada tamuyı Allâh emri giri döndüre. Tamular (4) vara yirine sâkin ola andan sonra maḥşer ḥalkına su‘âl ola.” didi.

İtdim ki: “Yâ Hızır! (5) Ne münvâl üzerine su‘âl ola.” didi. Hızır eydür: “Yâ dervîş! Allâh Ta‘âlâ’ya bir aķ ḳubbe gele. (6) Maḥlûḳın üzerine tura dünyâda Allâh’ı peykamberi severüz. Allâh Ta‘âlâ’nın toĝrı yoluna (7) giderüz. Allâh’ın ‘azâbından ḳorḳaruz. Cenneti isterüz diyen ḳullardan ḥüccet ister, şâ(8)hid ister. Bu da‘vâyı iden ḳulların eger ḥücceti çıķup şâhidi var ise belki ol ḳu(9)luñ sözi gerçektür. Ğayrı ol ḳul cennete gider. İmânıda olur. İmânı olan kişı (10) Allâh’ı da bulur.” didi. “Ammâ bir ḳulın ḥücceti çıķmayup şâhidi olmayınca ol ḳuluñ da‘vâsı (11) yalan olur. Ol ḳulı cehenneme süreler, ebedî cehennemden çıķmaz, ḳalır. Cennete giren Allâh Ta‘âlâ (12) ile yâr olur.” didi. Hızır eydür: “Yâ dervîş! İşde bu aḥvâlleri tıyduk.”

Seninle bir bâb (13) daḥı açalım. Cehennemün ‘azâbını cennetin ni‘metlerini ḥisâb idelüm.” didi. Öyle ḥisâb (14) idelim ki vücûdımıza baķalım. Nefsün ḳal‘asın yıķalım. Cehennemün nârın düşünelim de sonra (15) cennete çıķalım.” didi. İtdim ki: “Yâ Hızır! Cehennemün heybeti nedür?”didüm. Hızır eydür. “Yâ dervîş! (16) Bir

mazlūma zulm idüp katı katı çığırdup ol mazlūmı kurdursañ cehennemde (17) ol kıçırdı gürülti yigiller saña ‘azāb ider. Ol mazlūmı sen nice kōrkudursañ [70b] (1) cehennemde seni öyle kōrkudur.” didi. “İşde cehennem heybeti didigim budur.” didi.

(2) “Cehennem kızleti didigün nedür?” didüm. Hızır eydür: “Yā dervīş! Bir mazlūma şıklet itseñ (3) kendüni de olmaduğı şey’i isteseñ tiz bul diseñ uyusa bulamaz. Kōrkar da (4) dünyā başına dar olur. Ol mazlūma nice tār olursa cehennemde seni şıkar da (5) sende öyle tūrulursın.” didi. “Şıklet kızlet didigim işde budur.” didi. (6) “Eger Hāk Ta‘ālā’nıñ emrin tūtmazsañ birliğin ikrār itmezseñ şālīhler yoluna (7) gitmezseñ. Hāk Ta‘ālā’nıñ kazarından kōrkamazsıñ fesādlık iderseñ hārām (8) yirsen, zinā yalan, gamāzlık, bey-namāzlık iderseñ imānsız gidersiñ. Bu ‘amelleri (9) işleyenün varacağı cehennemdür. Bu aşıl ‘ameller cehennemün tūmidür.” didi. Hızır eydür: (10) “Yā dervīş şimden girü cennetün ni‘metlerin hisāb idelim. Tatlı söyleyelim (11) tatlı yiyelim. Hāk hidāyet iderse tatlıdan tatlıya gidelüm.” didi. “Buyurundı” (12) didüm. “Görelim tatlıdan tatlı nedür?” didüm.

Hızır eydür: “Yā dervīş! Tatlı didigim (13) nehyinden kaçup emrin tūtmağdur.” didi. “Tatlıdan tatlı didigim Hāk Ta‘ālā’nıñ (14) dīdārına yitmekdür.” İtdim ki: “Yā Hızır! Tatlı söyleyelim tatlı yiyelim didün (15) nedür?” didüm. “Helāl yiyüp hārāmı itmekdür.” didi. Tatlı söylemek Allāh Ta‘ālā’nıñ (16) kelāmın söyleyüp tevḥīd itmekdür.” didi. İtdim ki: “Yā Hızır! Cennetün ni‘metlerin (17) hisāb idelim didün, nedür?” didüm. “Sebebin diyelim şāḥibinde diyelim ḥisāb [71a] (1) görelim.” didi.

“Cennetün sebebi nedür, şāḥibi kimdür?” didüm. “Cennetün sebebi ‘ameldür, imāndur. (2) Bunlar cennetün sebebidür.” didi. “Raḥmet idici bir pādīşāhdur, ol pādīşāh cennetün (3) şāḥabidür.” didi. İtdim ki: “Yā Hızır! Ḥisābı görelim de ni‘meti andan yiyelim didün. Naşıl (4) ḥisāb görelim?” didüm. “Öyle görelim ki Allāh Ta‘ālā bizi neden ḥalk itdi. Bizim aşlımuz (5) neden, cānımız neden, tenimiz neden ḥareketimiz neden, ‘aqlımız neden, ağzumuzu, fıkri(6)müzi, yüzümüzü a‘zāmuzu, nafaqamuzu kim virdi. Bizi kim getürdi dünyā(7)ya. Allāh’ı nice bildik, orucu nice tūtduğ, namāzı nice kılduñ zekātı nice vir(8)düñ, ḥacca nice varduñ? Bunları ḥisāb idelim de bunlarıñ

h s b n vir rsek (9) her birin   krin bil rse  bunlar tam m olup cennete varursa n ni  meti andan yiyelim.” (10) didi. “Y  Hızır! Bu senün h s b na bakınca cennetde uzak anca.” didüm. Hızır eydür: “Y  der(11)v  ! Bu did klerim  n a l n bilüp   krin bilene All h Ta  l  nu n emrin, nehyin (12) bilene cennet yakındur. Amm  bu haberdan a lamayana cennet uzakdur, cehennem yakındur.” didi. (13) İtdim ki: “Y  Hızır! Bu did klerin  n a l n bilen nice bilür,   krin bilen nice bilür?” (14) didüm. H z r eyd r: “Y  derv  ! A l n bilen bir  st  za h zmet ider de  st (15) a bu a riy zet  ekded r r. V c d n   l h itded r r. H r mdan, m rd rdan, mekr (16)hdan, şübheden  albini ar tdurur. Ol  ey  anu n  ilesin haber vir r. (17) Nefsini  urtarur. Ol ayru  bu  ilimleri  r    ılır. All h Ta  l   müyesser ider[71b](1)se ol şişi bu  ilm  n ağlını bil r. A l n bilen böyle bil r.” didi. “Bu  ilimleri (2) o uyan bunların a l n bilen All h hid yet iderse   kr nde bilürse ayru  (3) ol  ul Rabbisini n virdigi ni  metlere   kr ider. Ni  met kimün idügin bilüp (4) hüküm kimün idügin bilüp h kim kim idügin bilip de   k r iden  ula All h’da hid (5)yet ider. Pey amberde  ef  at ider. İ de a l n n bilen böyle bilür   krini.” İtdim ki: (6) “Y  Hızır! Bu  ilimlerden bi-haber olmaya cehennem yakın did  . Bunu n a l n    krini (7) bilmeyen niçün bilmez.” didüm.

Hızır eydür: “Y  derv  ! Ol  i i d ny y  sever.  albine (8) m siv   olar. Ayru  d ny  ol  i iyi  ovar. Anın çanağı boş  albi  a  o(9)lur. Ol  i i  ey  ana i  olur. Tuman   ker başına. Cümle a   s   i   (10) olur. Bu  ilimden haberi olmayup bir şey’  n a l n    krini bilmeyen anın-   n (11) bilmez.” didi. İtdim ki: “Y  Hızır! Bir şey’  n a l n bilelim,   krin bilelim. A l muz (12) neden idügin bilelim. D ny da neye geldigim zi bilelim.” didüm. Hızır eydür: “Y  derv  ! H   ’  (13) h   umuz haber  ors n. H   umuz cev b virsün.” didi. “H  ret-i Enbi   ne buyurursa a n    ’il (14) olalım.” didi. H  ret-i Hızır eydür: “Buyuru n s l  n m.” didi.

H  ret-i Enbi   eydür: “Y  Hızır! Buyru  (15) All h’ ndur. Ya  n  All h Ta  l   yimez, içmez, uyumaz, f  ili mu tardur. Begendigin işler dimekdür.” (16) didi. H  ret-i Enbi   eydür: “All h Ta  l  ’n n i ledigi ve i leyecegi çokdur. Amm  bir şey’ emrin, nehyin, h l lin (17) h r m n bild r p bize dimekdür. Bize l  z m olan h r m  atup h l li

yimekdür.” dedi. “Böyle mi demek ol Hâzret-i [72a] (1) Enbiyâ eydür: “Yâ Hızır! Şimden girü sende dervîşe su’âlîni şor.” dedi.

Hızır eydür: “Yâ der(2)vîş! Allâh Ta‘âlâ seni neden hâlk itdi. Aşlîñ nedür?” dedi. İtdim ki: “Yâ Hızır, Allâh Ta‘âlâ beni (3) bir murdâr meniden hâlk itdi.” didüm. “Aşlîm nedendür dirseñ aşlîmı Allâh Ta‘âlâ dört (4) şeyden hâlk itdi. Toprakdan, ateşden, şudan, nûrdan bunlardan hâlk itdi.” didüm. (5) Hızır eydür. “Yâ dervîş! Toprağıla şu belli ammâ ateş-ile nûr nice karışdı?” dedi. İtdim ki: (6) “Yâ Hızır! Allâh Ta‘âlâ adamuñ toprağını celâlile, cemâlile terbiyye itdi.” didüm. “Yâ dervîş! (7) Yaratmazdan nice biñ yıl evvel kaç biñ yıl terbiyye itdüğün bilür misin?” dedi. “Bilmem.” (8) didüm. “Niçün bilmezsiñ?” dedi. “Okudığım ‘ilim degil anıñ içün bilmem.” didüm. İtdim ki: (9) “Yâ Hızır bu ‘ilmi sen bilür misin?” didüm. Hızır eydür: “Yâ dervîş! Bu ‘ilim büyük ‘ilmidür. (10) Bilürseñ de buña cevâb virmek Hâzret-i Enbiyâ’nuñ yanında bize çetindür.” dedi. “Gel (11) bu ‘ilmi Hâzret-i Enbiyâ’ya su’âl idelim.” dedi. Hâzret-i Enbiyâ cevâb virsün de biz andan (12) işidelim.” dedi.

Hâzret-i Hızır eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Hâzret-i Âdem’in toprağına ateş-ile (13) nûr nice karışdı?” dedi. Hâzret-i Sultân eydür: “Yâ Hızır! Allâh Ta‘âlâ’ya su’âl itdüm. Didim (14) ki: “Yâ Rabbi! Âdem peyğamberi neden hâlk itdün?” didüm. Buyurdi ki: “Yâ Hâbîbim! Toprakdan, şudan, a(15)teşden, nûrdan hâlk itdim.” dedi. İtdim ki: “Yâ Rabbi! Hele toprağıla şu belli ateşile nûr (16) nice karışdı?” didüm. Buyurdi ki: “Yâ Hâbîbim! Âdem’ün toprağını celâlile cemâlile yüz yigirmi dört (17) biñ yıl terbiyye eyledüm. Gâh celâlile gâh cemâlile nâzar itdüm. Celâlile nâzar itdikçe ol [72b] (1) toprak ateş oldı. Cemâlile nâzar itdükçe nûr oldı. Bu münvâl üzere yüz yigirmi dört (2) biñ yıl terbiyye eyledüm. İşde ateş-ile nûr ol sebebden karışdı.” dedi. “Yâ Hâbîbim (3) a‘zâsında olan şey’ün her biri bir şey’e beñzer. Her biri bir şeyden oldı. Bu kadar (4) şey’i tutduk bu kadar kıyâs añladuk. Her şey’ün aşlîm ben bilürsem saña bildür(5)digim eserinün eseri degildür. ‘İlmiñe mağrûr olma ben bilirim dime seniñ bildüğün (6) işde bu kadardur.” dedi. “Seniñ ‘ilmün benim ‘ilmimün yanında yüz biñ

deryānuñ içinde (7) bir bardak şuya beñzer. Çok su’āl itme düşünme hikmetime düşünen ‘ağıldan (8) çıkar. İmāndan çıkar.” didi.

“Yā Ḥabībim! Kuluñ vücūdı ıslāh olsun dirseñ (9) emri mi tutsun, nehyimden kaçsun?” didi. Ḥazret-i Hızır eydür: “Yā Rasūla’llāh! Alana (10) bu çok öğütdür. Bu öğüdi tutmayanın cānı cezāda olur. Şoñra onuñ işini a(11)ğıtdır.” didi. Ḥazret-i Server eydür: “Yā Hızır! Dervīşe biraz öğüt virdi. Öyle ö(12)ğüt vir ki şimden girü çok derinden söyleme. Çok uzağa gitme. Dervīşi (13) hayretde koyup ‘aqlını tağıtma. Bu kelāmı yakında söyle. Dünyānuñ evvelin āhirin (14) kelāmın küççigin büyügin cümlesin getir bir araya bağla.” didi. Hızır eydür: “Yā Rasū(15)la’llāh! Bu kelāmın cümlesin bir birine siz bağlañ.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā Hızır! (16) Bizde çok söyledin. Sende çok söyledin dervīşde söyledi. ‘Alī çokluñ (17) söylemedi. Bu kelāmın cümlesini bir yire ‘Alī’ye bağladalım.” didi. “Siz bilürsünüz [73a] (1) sulṭānım.” didi. “Dervīş sen ne dirsin?” didi. “Siz bilürsüz sulṭānım.” didüm. “Bilür(2)sün de müşāvere sünnetdür.” didi. Ḥazret-i Server eydür: “Yā ‘Alī icāzet saña bu kelāmı (3) kıyāsı dünyānın evvelin āhirin ‘ilmün bāṭının, zāhirin cümlesin bir yire (4) Allāh emriyle sen bağla yā ‘Alī!” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh, baña iyü büyük (5) yük yükletdin. Ben bu yükü çekemem.” didi. “Ya kim çeker yā ‘Alī?” didi. “Sen çekersin (6) gine yā Rasūla’llāh!” didi. “Benim çekdiğimi bilür misin yā ‘Alī?” didi. “Bilürem ki bu (7) yükü de çekersin. Bu kelāmuñ cümlesini bir yire bağlarsın da.” didi. Ḥazret-i Server (8) eydür: “Yā ‘Alī! Bunu böyle bildikten şoñra benim çekdiğim yükü sende çekersin. (9) Benim bağladığımı sende bağlarsın. Hemān söyleyeceğini söyle bağlayacağını bağla da (10) sende kurtul, bizde kurtulalım dervīşde kurtulsun.” didi. “Ayrık tağılalım.” (11) “Her kişi işli işine mekânına gitsün.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Rasūla’llāh dünyā(12)nuñ evvelin āhirin ‘ilmün bāṭınını zāhirini cümlesini saña bağladım. Bu ‘ilmün cümle(13)sini gine sen zabt idersin. Sen bilürsin.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! (14) Bizim zabt itdigimiz eseri biñ bulsañ biñ bulñ da biri degildir. ‘İlmün evve(15)lin āhirin Allāh bilür. Allāh zabt ider. Allāh Ta‘ālā’nın hikmetini kendi bilür. Ben bilmem.” didi. (16) “Yā Rasūla’llāh! Ya seniñ bildüğün nedür?” didi. Ḥazret-i

Enbiyâ eydür: “Yâ ‘Alî! Allâh Ta‘âlâ baña biraz (17) şeyler bildürdi. Eşşahı cümlesinüñ içinde iki baña gerekli kelâm buldum.” didi. “Nedür yâ Ra[73b](1)sûla’llâh?” didi.

“Yâ ‘Alî biri emri biri nehyi işde lâzım olan bu iki kelâmı (2) tutmağdur.”didi. “Emrin tutup nehyinden kaçmağdur. Bir kul Allâh Ta‘âlâ’nuñ emrin tu(3)tup nehyinden kaçarsa ol kul imân-ı kâmil olur, tamâm olur. Tamâm olanuñ ‘amelide (4) olur. İmânı olup ‘ameli olan kul cennete varur. Cennete varan Allâh’ı da bilür. Allâh’ı bu(5)lanuñ murâdı hâşıl olur.” didi. “Bir kul Allâh Ta‘âlâ’nıñ emrin tutmasa, nehyinden (6) kaçmasa ol kuluñ imânı olmaz. İmânı olmayanıñ ‘ameli olmaz, ‘ameli olmayan cennete (7) girmez. Cennete varmayan dîdârı görmez. Bu misilli kullarıñ gidecegi zulumâtıdır, (8) çekecegi zahmetdür, girecegi şamudur, görecegi zebânîdür.” didi. Bu kelâm tamâm (9) olduğdan şoñra Hâzret-i Enbiyâ dir ki: “Allâh Ta‘âlâ cümle ümmet-i Muḥammed’e ve şâlihlerine (10) cümlemize nehyinden kaçmak emrin tutmak müyesser eyleye. Cümlemize ‘âkıbet hayırlığı yüz (11) aklıgı şevâb çoklığı müyesser eyleye. Şamı şerrinden mizân korkusından imâ(12)n eksikliğinden kurtara. İyü ‘ameller müyesser eyleye.” didi. Üçü de ayak üzerine ka(13)ldılar. “Selâmün ‘aleyküm”didiler. Ayruk gitdiler. “Allâh Ta‘âlâ dünyâda ahretde anlar(14)dan ayırmaya. Cümle ümmet-i Muḥammed’e anlamak, inanmak i’ tikkâtda Allâh’dan hidâyet peyğamber(15)den şefâ‘at müyesser eyleye.”

Bir ulu pâdişâhsın. Şerikün yoğdur. Senün ‘ilmiñe ‘ağıl (16) yitmez. Hikmetün çoğdur. Sen gâh kış ı yaz idersin, açarsın. Dümbür çağ güli bilbile pervâz (17) idersin. ‘Âlemi teşvîş idersin. Kuluñ câriyeñ çoğdur. Seniñ ‘ilminden taşra bir şey [74a] (1) yoğdur. Seniñ çürük dünyâyâ miyil iderüz, nefis hevâsına giderüz, zulmi kendimize ide(2)rüz, kimseye zulmün yoğdur. Sen kulum dırsın Allâh diyene seniñ hükümüne uyana (3) hüriler köşkler virürsin. Cabbâr Kulı eydür: “Bu sözler hağdur. Hağğ’ı inkârım (4) yoğdur. Şabr idüp şükrin bilene senün ni‘ metleriñ çoğdur.”

Bâb oldur ki (5) Belğanni ahvâlin beyân ider. Cabbâr Kulı eydür: “Şabağ namâzın kıldum. O(6)tururdum. İmâm âyete’l-kürsiye meşğül oldı. Oğurken ol şol yanımda bir evlâd-ı (7) Muḥammed’dan bir kişı oturur. Bu kişinün yüzini gördüm ki

şakalı azalmış, kalbimden bir şey (8) giçdi. Didim ki: “‘ Aceb şu kişinin şakalı dökülür mi ola yohsa kırılır mı (9) ola. Niçün böyle ezildi ola?” didüm. “Ammā dilim ile söylemedim. Ol maḥalde a‘ zām (10) ditredi, başım çevrildi. Bu ne ḥāl ola diyü baqđım, gördüm ki dergāhdan sü(11)rülmüşem. Evliyāda, enbiyāda melā’ikelerde hiçbir görünür kalmamış. Cesedim yok (12) rûḥım var. Ne tarafa sürüldigimi bilmedim. Cehennem kapısına baqđım, gördüm ki cehennem (13) meliki тұrur. Elinde otlı topuzu var. Topuzu fırladup тұrur. Buña su’āl itdüm: (14) “Yā melik! Ben günāh işlemişem, dergāhdan sürülmüşem. Kendimi bulmadım. ‘ Aceb ne tarafa (15) sürüldüm ola?” didüm. Melik eydür: “Yā dervīş! Benim ḥükm itdüğim yirde yoksun bilmem (16) nireye gıtdüğünı.” didi. İtdim ki: “Yā melik! Senün ḥükm itdüğün yir nire?” didüm. Melik (17) eydür: “Yā dervīş! Benim ḥükmim yidi cehennemdür andan taşra yokdur.” didi. “Yā melik! [74b] (1) ya ben ne tarafa varayum. Baña ne ögüt virürsün.” didüm. Melik eydür: “Yā dervīş! Bu (2) sürgün olan kişilerün bir kaç türlü gidecegi yir vardur. Anları saña diyim de (3) aña göre ara.” didi. Diyindi göreyim.” didüm.

Melik eydür: “Yā dervīş! Allāh dergā(4)hından sürülen kullarıñ bir gelecegi cehennemdür. İkinci A‘ rāf’dur. Üçünci Qāf (5) Tağları’nuñ arasıdur. Dördünci yidi Qāf’ın tışıdır. İşde ararsañ (6) bunları ara.” didi. Cabbār Qulı eydür: “Ol sā‘at aramaya meşgöl oldum. A‘ rāf(7)’a vardum, bulamadum. Kendimi andan Qāf Tağları’nuñ arasına baqđım. Anda da bula(8)madım. Kendimi andan yidi Qāf’ın taşrasına baqđım. Gördüm ki anda тұru(9)ram, ‘ üryān olmuşam. Çıplaқ тұruram ol mekānda bir çıplaқ kişi dahı тұruram. (10) Baña söyler. Dir ki: “Yā dervīş! Bu mekāna çokluk kimse gelmez. Niçün geldiñ?” didi. (11) İtdim ki: “Yā kişi! Günāh işledüm de anıñ-ıçun geldim.” didüm. “Ne günāh işlediñ de geldiñ?” (12) didi. İtdim ki: “Yā kişi! Günāh işledigimi bildüm. Ammā ne günāh işledün mi bilmedüm.” (13) didüm. Ol kişi baña dir ki: “Yā dervīş! Ne günāh işledüğünı haber vireyüm.” didi. (14) “Virindi.” didüm.

“Yā dervīş! Öyle günāh işlediñ ki kalbiñden bir evlād-ı (15) Muḥammed’in gaybetinden itdün. Didiñ ki şu kişinin şakalı azalmış. ‘ Ucub dökülür (16) mi ola yohsa kırılır mı ola didün. İşde bu günāhı işledün.” didi. (17) İtdim ki: “Yā kişi! Ben ḥüb bu

cevabı dilim ile söylemedüm.” didüm. [75a] (1) “Ammā albimile .” didüm. “Yā dervīṣ! O dille söylemeden oran erī‘ atdur. albiñe (2) gelen aıat küfrīdür.” didi. “Sen bu ‘ ilme yigice heveslenmiṣṣiñ. Ben bu ‘ ilmi (3) o oudum idi. Ammā ū kim gelmedi. Allāh ‘ azābına uğradum. İmānsız gitdüm. (4) didi. Ammā sebebi birki türlü vardur saña diyüm.” didi.

“Sebebūñ biri oldur ki (5) dūnyāya miyil itdüm. İkinci oldur ki Allāh Ta‘ ālā’ nıñ virdigi ni‘ metūñ ūkrin bilmedim. Üçünci (6) oldur ki rametim gitdi. Dördünci oldur ki dūnyāya marūr oldum. ‘ İlmim marūr o(7)ldum. ‘ Ucub itdüm. albime ‘ ucub geldi. Dergāhdan sürüldüm red oldum. Tekrār gine (8) günāhıma piṣmān oldum. Ol sā‘ at Allāh Ta‘ ālā günāhımı baıṣladı. Gine menziline¹¹⁵ va(9)rdum, yitiṣdüm. Tekrār bu ‘ ucub gine geldi. albime bir zamāndan ūñra Allāh Ta‘ ālā gine (10) azab eyledi. Sen bu tevbe itdüğüñ günāhı gine iṣlediñ diyü beni red eyledi. Ayru (11) bu mekāna atdurdı. Tevbe ide ide gördüm, aladı gördüm. Allāh Ta‘ ālā tevbemi (12) ayru abūl itmedi. Bu mekānda aldım.” didi. “Saña kim dirler?” didüm. “Baña Belanni (13) ba‘ zı dirler. Bir evliyāydım. Biṣ yüz dervīṣim vardı. Benimle bile yiṣil anad-ıla (14) uarlardı. Kiṣif ūibi idi. Benim red olduğımi dergāhdan sürüldiğimi cümle(15)si gördiler. Alaṣdılar, Allāh Ta‘ ālā’ ya yalvardılar. Yā Rabbi bizim üstādımızı red (16) eyleme. Tevbesini abūl eyle günāhın baıṣla diyü alaṣdılar. Allāh Ta‘ ālā ayru (17) ne anlarıñ du‘ āsın abūl itdi. Ne benim tevbemi abūl itdi. ūyle dermānsız der[75b](1)de aldım. İmānsız gitdüm.” didi. “Allāh Ta‘ ālā baña cehennemini arām itdi. Elime hūccet (2) virdi idi. Cennetden köṣk virdi idi. *Elā innā evliyāellāhi la avfūn* (3) *aleyhim velā hūm yazenūn*¹¹⁶ diyü buyurđ. Bu adar ni‘ met virdi de ūkrin (4) bilmedim. Anıñ-ıun ‘ azāba müstea oldum.” didi.

İtdim ki: “Yā Belanni! Dūnyāya miyil (5) itdüm. Merametim almadı. Allāh Ta‘ ālā’ nıñ virdigi ni‘ metūñ ūkrini bülmedüm didüñ. (6) ‘ Ucub itdüm didüñ. Bu aṣıl ‘ amelleri nice iṣlediñ?” didüm. Belanni eydür: “Öyle iṣledi(7)m ki bu adar dervīṣe

¹¹⁵ Metinde: menziline

¹¹⁶ “Bilesiniz ki, Allāh’ ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.” Kur’an-ı Kerim, Yunus Suresi, 62. ayet.

irşād eyledim. Bu kadar vilāyet gösterdim. Türli tür(8)li kerāmetler gösterdim. Ayruḵ halk başıma uşdı. Baña ta‘ zīm itdiler. Qur(9)bān virdiler. Çok mälları virdiler. Bu melik çoğaldığını halkın ta‘ zīm (10) itdüğine feraḥlandum. Nefsim ḥaḫ itdi. Merḥametim gitdi. Şükrimde ‘aqlımda gitdi ‘a(11)kıl¹¹⁷ gidince dünyā beni serḥōş eyledi. Böyle serḥōş iken ol maḥalde ‘ucubde (12) bindi. ‘Ucub binince Allāh Ta‘ālā beni rād itdi. Rād idince vilāyet de gitdi, kerāmet de (13) gitdi. ‘İlim de cennet de köşk de gitdi. Bu hâlde gezerken ‘Azrā’il rūḥımı ḳabz itdi. ḳabz (14) olurken imān da gitdi. Şimdi şöyle mehlūz ḳaldım.” didi. “Benim bu hāle düşmemiñ (15) evvel sebebi dünyā oldı. Şoñ sebebi ‘ucub oldı. ‘Ucubde dilimile dimedim. Ḳalbimile (16) didim ki yā Rabbi baña ne ‘acāyib vilāyet virmişsiñ. Ne çok ‘ilim ne çok dervīş irşād (17) itdim. Ne çok dünyā virdiñ.” didüm. Meger Allāh Ta‘ālā böyle diyeni sevmez imiş. [76a] (1)Ḥaberim yok ‘ucub itmişem. Allāh Ta‘ālā beni ol zamān rād itdi. Ayruḵ dünyāda gitdi. (2) Dervīş de gitdi. Halkın baña ta‘ zīm itmesi de gitdi. Cennet de köşk de gitdi.” didi. (3) “Nire gitdi?” didüm. “Allāh Ta‘ālā benden aldı da Aşḥāb-ı Kef’iñ Ḳıtmır’ine virdi.” didi. Allāh (4) Ta‘ālā kişiyi gördiginden giri ḳomasıñ.” didi. “Baña virdigi derdi kimseye vir(5)mesin.” didi. İtdim ki:”Yā Belganni! Ba‘zı benim ḥālim nice olur?” didüm. “Dergāh nice (6) varam ola.” didüm. “Günāhına pişmān ol tevbe eyle. Allāh Ta‘ālā tevbeñi ḳabūl iderse (7) günāhıñı bağıslarsa gine evveliñi menziliñe¹¹⁸ varursuñ.” didi. Yüzüm üzerine (8) düşdüm. Tevbe eyledüm. Günāhıma pişmān oldum, ağladım. Ağlayup yaturken Belganni ba‘zı (9) ḳolımdan yapışdı. “Ḳalk yā dervīş! Saña mücdem var.” didi. “Mücden nedür?” didüm. Oldur ki (10) Allāh Ta‘ālā inşā’allāh ki seniñ günāhıñı tevbeñi ḳabūl itdi.” didi. Neden bildiñ?” didüm. (11) “Andan bildim ki tevbe iderken ağladıñ, göz yaşı dökdiñ andan bildüm.” didi. “Ne (12) gördiñ?” didüm. “Gördim ki Ḥazret-i Viyis bir Burāğ’a bindi, buraya toğrı yöneldi (13) andan bildüm.” didi. “Yitmiş biñ ḥicābdan yuḳaruda vuşlat bāğı vardır. Ol bāğdan (14) bindi.” didi.

¹¹⁷ Metinde: ‘ākıl

¹¹⁸ Metinde: menziliñe

Biz bu kelâmı söyleşürken ol sâ‘at gördim ki Hâzret-i Viyis bir Burâğ’a binmiş (15) ekine yeşil hülleler gitmiş. Kuşağımı, hırhamı tâcımı eline almış. Burâğ’ın yeşil kanadları var. (16) ‘Ucub gelür ol sâ‘at yanımuza geldi. Luṭf-ıla selâm virdi. Selâmın aldum mübârek (17) elin öpdüm, ağladum. “Ağlama yâ dervîş! Hâḡ Ta‘âlâ seniñ tevbeñi kabûl itdi. Günâhıñı bağışladı.” [76b] (1) didi. Ol getürdigi hizmeti baña virdi. Kuşağı kuşatdı, tâcıda vurddı gine Burâğ’a (2) bindi, beni de aldı.

Ol maḡalde Belğanni ba‘zı eydür: “Yâ dervîş! Baña hiç söylemediñ.” didi. (3) “Ne söyleyim?” didüm. “Sen dermânsız derde ḡalmışsıñ imânsız gitmişsıñ.” didüm. “İmâ(4)nsız giden kişiye söylesem de benim sözimden fâ‘ide olmaz.” didüm. “Ya sizıñ fâ‘ideñüz (5) kime kime olur?” didi. “Zerre ḡadar imânı olana Hâzret-i Enbiyâ da şefâ‘at ider. Biz de (6) biz de şefâ‘at iderüz. Evliyâda, enbiyâda cümlesi şefâ‘at Allâh’da hidâyet ider. Ammâ (7) imânsız gidene ne Allâh hidâyet ider ne peyḡamber şefâ‘at ider. Hiçbir kimse şefâ‘at (8) itmez.” didüm. “Gidelim dervîş!” didi, gitdük.

Viyis baña dir ki: “Yâ dervîş senden pek ḡor(9)ḡdum idi. Hele dimediñ Belğanni ba‘zıya Allâh ıḡmarladuḡ dir diyü ḡorḡdum idi.” didi. (10) “Disem nice olurdu?” didüm. “Anıñ-ıçun olurduñ ki Allâh ıḡmarladuḡ demek ya‘nî öyle dimekdü(11)r ki Allâh Ta‘âlâ hıfzından ḡıḡarmasın. Seni belâdan ḡaḡlasun, seni Allâh’a emânet itdüm demek (12) olur.” didi. “Bu aşıl du‘âya ḡâlihler üzerine itmek lâzımdur. Zâlim üzerine böyle du‘â (13) eylesen günâhkâr olursın.” didi. İtdim ki: “Yâ Viyis! Ekşeri halkıñ ḡüynü cevâbı varınca (14) selâm virürler. Gidince Allâh ıḡmarladuḡ dirler. Allâh ıḡmarladuḡ didigi kişi ḡâlih ise (15) ne güzel olmuş. Eger zâlim ise günâhkâr mı olur?” didüm. “Günâhkâr olur.” didi. İtdim ki: (16) “Yâ dervîş! Ya bizim ḡâlimüz nice olur? Bu cevâbı biz de söylerüz.” didüm. “Şimdiye dek söylemişsıñ şimden (17) girü söyleme!” didi. Naşıl idelim?” didüm. “Bir cemâ‘ate varduḡuñ zamânda selâmün ‘aleyküm di [77a](1) gitdigin zamânda selâmün ‘aleyküm di. İşde böyle demek pek ḡayırlıdur.” didi.

Bu kelâmı (2) söyleşürken gine evvelki sürüldigim menzile¹¹⁹ ulaḡdık. Viyis ḡoynından bir post (3) ḡıḡardı. Ol evvelki oturduḡım yire serdi. El ḡaldırdı baña dir ki:

¹¹⁹ Metinde: menzîle

“Yâ dervîş! Eliñi (4) kaldır, şıdķ-ıla amîn di. Saña du‘â idelim.” didi. “Âmîn.” didüm. Viyis du‘â eyledi. Dir ki: (5) “Allâh Ta‘âlâ saña bu menzili¹²⁰ mübârek eyleye. Seni ğafletten uyara, añlamak müyesser ide. Yaramaz hû(6)yları terk ide, şâlih ‘ameller müyesser ide. Cümle ümmet-i Muḥammed’e cemâli yüzi ḥürmetine şeyṭânın şerrinden (7) cehennem ‘alâmetinden kabir sıkletinden şeyṭânın yolından döndire, kendiye giden kullardan eyleye. İmân (8) eksikligin göstermeye, şâlih ‘ameller müyesser eyleye.” “Raḥmetinden yâd eylemeye selâmün ‘aleyküm” didi. Viyis (9) gitdi.

Ayruķ o menzilde kaldım. Bir kimse geldi. “Bir müşkülüm var yâ Cabbâr Kulu bir ḥâle mübtelâ oldum. O ḥâlden (10) kesilmek isterim.” didi. “Baña bir istiḥâre eyledi bir cevâb vir. Bilkim derdime bir dermân ola.”didi. Şu ḥâ(11)lden kesilem.”didi. Cabbâr Kulu eydür: “İstiḥâre eyledim, gördim ki şeyṭânlar meclis ḳurmuşlar şarâb (12) içerler. Ol derde mübtelâ oldum diyen kişi bunların arasına oturmuş. Anlar ile şarâb içer (13) şeyṭânlara ḳadeḥdeş olmuş. Bu kişinün öniñde ḳâdî sepeti gibi bir ḳara şey var dikilüp тұrur. (14) Bu kişi bu ḳara şey’e yüzün sürüp elile şığar. Böyle içüp otururken ol maḥalde gördim ki şeyṭâ(15)nlar tağıldı, ḳaçdı. Bunlar ne ḳaçar ola diyü baḳdım. Gördüm ki Ḥâzret-i Enbiyâ gelür. Geldi, ol kişinün (16) önündeki ḳara şey’i debdi, yıḳdı, çığnadı. Ol maḥalde Ḥâzret-i ‘Alî de geldi. “Nedür bu çığnadığuñ (17) yâ Rasûla’llâh?” didi. “Şu kişinün mübtelâ olduğı çürük ‘amelidür.” didi. Ol maḥalde ol kişi ayak [77b] (1) üzerine ḳalkdı. Ḳalkınca boğazına daḳ bir çamıra çökdı. Ḥâzret-i Enbiyâ bu kişiyi sağ (2) kolından tutdı da silkdi de çıkardı. Kişinün esbâbı çamır oldı. Bunuñ (3) esbâbın şaydı. Ol kişinün gevdesi yara olmuş yirleri delinmiş şayrı şuyı aḳup (4) тұrur. Ḥâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Bu kişinün gevdesi niçün böyle oldu?”didi. Ḥâzret-i (5) Enbiyâ eydür: “Ol kişi ḥilâf söyler ḥilâf şey’i ârzü ḳılan kişinün gevdesi böyle (6) olur. Hem şeyṭân ile ḳadeḥdeş olur.” didi. Ḥâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Ya (7) bu kişinün derdine dermân olmaz mı?” didi. “Olur.” didi. “Ne-y-ile olur?” didi. Ḥâzret-i (8) Enbiyâ eydür: “Ol kişi günâhına tevbe eyleyüp şeri‘ata muḥkem yapışup günde biş yüz (9) hüve esmâsını şorarsa ol kişinün derdine dermân

¹²⁰ Metinde: menzîli

olur.” didi. “Bu didi(10)klerimi tutmasa ol kişinün yarası azar derdi dahı artar. “Hak Ta‘ālā cümlemüze (11) dermānını bulan kullarından eyleye. İ‘tikād idüp inanmak müyesser ide. Allāh Ta‘ālā (12) her derde bir dermān virdi. Bu didiklerimi bu derde dermān virdi.”

El-cevāb: “Neyler(13)sin milki cihānı aňladuķça derdiñe ađla Hak‘uñ dīdārın isterseñ hizmetine (14) bil bağla. Nefsiñe hüküm budur: Arala! Her şeyden korusd. Cümleden muķaddem ibtidā kılbiñi arıd. (15) Kılbin arıtmayan iş görmez, ‘ışk meydānına girmez. Bedil bedil döner tırur. Menzil (16) yirine varmaz. Arı murdāra kınmaz, çiçekden uşanıp kınmaz, şevlesi çıkmaz. Tütünde (17) yire yanmaz. Güliñ kokuşın bilmez. Belki lezzetin almaz kılbin arıtmayan kişi biñ ararsa [78a] (1) Hak‘ı bulmaz. Sil kesilmeyince şu durulmaz. Benāsız dīvār olmaz. Ay toğup gün çevmeyince (2) karanlıkda bir şey’ görölmez.”

Cabbār Kılı eydür: “Kılbe geldi sözüñüz Hak‘a bağlı bilim özimizi (3) cümlemize ihsān ide. Allāh gözümüzcek dünyādan elini nefse hüküm yürüdi gör. İn (4) mađrūrlik atından nā-çarım diyü şöyle derdiñe dermān bulsın. İçesin kudret (5) miyin. Ağlayanlar hep geldiler. Hak içinde deli oldılar. İşleri girçege çıkdı. (6) Yaradan Allāh’ı buldılar. Ağlamağdan ğāfil olma dünyāya meyil idüp gülme hilāf (7) şeyden yük tutup ateşini ileri şalma.” Cabbār eydür: “Bu sözler Hakdur, Hak‘ıñ hikmeti (8) çokdur. Buradan ateşini almayana orada hiç iş yokdur.”

Bāb oldur ki (9) yārlık bağşinden beyān ider. Cabbār Kılı eydür: “Bir gün gördüm Hazret-i Sultān dört (10) çihār-ı yārıla oturur. Hazret-i Enbiyā baña çığırdı. “Buraya gel dervīş!” didi. Bunla(11)rıñ hużūrına vardum. Edeb-ile selām virdüm. Ellerin öpdüm. El kavşurdım tır(12)dım. Hazret-i Enbiyā eydür: “Yā dervīş! Kitāb yorıldı tamām oldu mı?” didi. “Beli Sultānım.” (13) didüm. “Nirededür?” didi. “Hāzırdur sultānım.” didi. “Baña vir bağalım.” didi. Öñine ko(14)dım, bağdı, Hazret-i ‘Alī’ye virdi. O da bağdı. Bu münvāl üzerine dört çihār-ı (15) yārıñ dördi de bağdı, gördiler. Andan kitābı Hazret-i Enbiyā’nıñ öñine kodılar.

Ḥazret-i (16) ‘Alī’ye su’âl ider. Dir ki: “Yâ ‘Alī! Ya dervîş diyü neye dirler?” didi. “Sen ‘Alī misin?” didi. (17) “İcâzet saña yâ ‘Alī haber vir.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: Yâ Rasûla’llâh! Yarar diyü aña dirler ki, [78b] (1) nefis-ile şeytânı öldürene dirler. Mâsivâyı kalbinden kaldurana dirler. Vücûdını nûr-ıla to(2)ldırana dirler.” didi. Andan Ebû Bekir’e su’âl ider. Dir ki: “Yarâr diyü neye dirler?” didi. Ebû Bekir (3) eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Yarâr diyü Allâh Ta’âlâ’ya yitişene dirler. Allâh Ta’âlâ’nın emrin tutana dirler. (4) Vücûdında hilâf şey’ kımayup atana dirler. İmânı kabre selâmet eyletene dirler.” didi. Bu kerre (5) Ḥazret-i ‘Ömer su’âl ider. Dir ki: “Yâ ‘Ömer! Yarâr diyü neye dirler?” didi. ‘Ömer eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Menz(6)iline¹²¹ irene dirler. Allâh Ta’âlâ’nun didârın görene dirler. Allâh kapusunda turana dirler. İmâ(7)n-ı kâmil olup maḥşere borçsuz varana dirler.” didi. Bu kerre Ḥazret-i ‘Osmân’a su’âl (8) ider. “Yarâr diyü neye dirler?” didi. ‘Osmân eydür: “Toğrı yola gidene dirler. İşşısın zâra(9)rın¹²² hisâb idene dirler. ‘İlm-i ḥaқиkatın dadını dadana dirler. Vücûdında hilâf şey’ o(10)lmayup imân-ı kâmil idene dirler.” didi. Bu su’âlleri söyledikten sonra bu kerre Ḥazret-i (11) ‘Alī Ḥazret-i Enbiyâ’ya su’âl ider. Dir ki: “Yâ Rasûla’llâh! Yarar diyü neye dirler?” didi. “Ölmeden (12) öndün ölene dirler. Dostunı düşmânını bilene dirler.” didi. “Zerreyi biñ bulana dirler. (13) Da’vâsız ‘ameli olana dirler.

Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yâ Rasûla’llâh ‘amelün da’vâsıda mı olur?” (14) didi. Olur yâ ‘Alī!” didi. Da’vâlı ‘amel diyü ḥanķısına dırsın?” didi. Ḥazret-i Enbiyâ eydür: “Yâ (15) ‘Alī! Da’vâlı ‘amel diyü aña didim ki bir kimse namâz kılar, abdest alır bir kimseye var abdest (16) şuyı getür dir. Abdesti alayım dir namâzı kılayım dir. Ol kişünün şuyı ilen abdesti alır, (17) namâzlığının üstinde namâz kılar işde da’vâlı ‘amel didigim bu münvâl üzerinedür.” didi. “Özri [79a] (1)nedür yâ Rasûla’llâh?” didi. “Özri oldur ki ya gözsiz yakut ola bir maḥalde ya müsâfir ola ya (2) bekâr ola. Ol maḥalde müsâfir olan kişi kolucağızların şığasa abdesti yirinde gezinse o (3) şâhibide

¹²¹ Metinde: menziline

¹²² Metinde: zârân

abdesti şuyını getürmese ol maḥalden şoñra abdest şuyın istemek cā'iz(4)dür.” didi. “İşde bu iki kıyāsı beyān itdük. Sā'ir işledigi ‘amelleri de buña göre.” didi.

(5) Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Maḥşer olunca ol şuyı getüren kişiyi ben severim.” didi. “Benim sevdi(6)gimi Allāh da sever.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Bir kıl Allāh’dan korksa Allāh Ta‘ālā (7) ol kıldan cümle maḥlûkı korkıdur. Ol kılınñ hiç maḥlûkdan korkusu olmaz.” didi. (8) Ḥazret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Bir kıl Allāh Ta‘ālā’dan korkmasa maḥlûkdan korkar. Maḥlûkdan (9) korkan Allāh’dan korkmayandır. Allāh kapusunda olan kılınñ maḥlûkdan recāsı olmaz. (10) Ol kılınñ her işin Allāh görür. Cümlesiniñ nafaḫasın Allāh virür. Haḫ kapusunda olan (11) kıl hayır işledigin Allāh’dan bilür. Şer işledigin nefinden bilür.” didi.

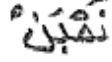
Ḥazret-i Enbiyā (12) eydür: “Yā dervīş! Bu sözler, kelâmlardan ne añladın?” didi. “Sen bilürsin.” didüm. Ḥazret-i (13) Enbiyā eydür. “Yā dervīş! Bu kıyâslar anın kıyâsıdır ki ya’nî ‘ibâdetinde kesbiñde hiç (14) bir yaramaz şey’ koma dimekdür. Ya’nî saña gerek olacak hayırlı ‘ameldür. Daḫı bir şey’den fâ(15)’ide olmaz. Zîrâ Allāh Ta‘ālā’nuñ dīvânı tırup maḥşer oldığı zamân saña gerek olacak imâ(16)ndur senden isteyecekleri şehâdetdür, şalâvâtdür, şavımdur. Mâlinñ var ise zekâtdür, (17) hayırlı ‘ameldür. Senden isteyecek işde bunlardır.” didi. Bunlar bulunmaduḫdan şoñra daḫı [79b] (1) bir şey ile kırtulmazsın. Mâlim çoḡ-ıdı diseñ olmaz. Evliyâyıdum diseñ olmaz. Ḥazret-i (2) Enbiyā’nuñ evlâdıyım diseñ olmaz. Şu kadar ğazâ itdüm şu kadar kâfir kırdım diseñ biñ kerre (3) hacca vardım diseñ şu kadar kalem çaldım, şu kadar kitâb te’lîf itdim diseñ kırtulamazsın. (4) ‘Amelün olup imānuñ olursa saña Allāh Ta‘ālā’nıñ hidâyeti olur. Bizden şefâ‘at olur.” (5) didi. “‘Ameli olmayup imānı olmayan kişiyi ne Allāh Ta‘ālā’dan hidâyet ne bizden şefâ‘at olur.” (6) didi. “Ol kişi dermânsız derde kalur, ‘azâba müsteḫaḫ olur.” didi. Ḥazret-i Enbiyā eydür. “Yā (7) dervīş bu kıyâsdan añlaña. Saña bu kitâbı Allāh emrile biz yazdurduḫ. Bu kitâbın içinde(8)kin okusunñ da ‘amel itsün. Vücûdın ıslâḫ itsün. Müslimānlarda fâ’idesi deñsin (9) diyü biz yazdurduḫ.” didi Ḥazret-i Sulṭân eydür: “Yā dervīş! Vücûdın ıslâḫ olmaduḫdan (10) şoñra imānuñ ‘amelün olmadıḫdan şoñra böyle yüz biñ kitâb daḫı yazsañ saña fâ’idesi

(11) olmaz.” didi. Hâzret-i Server eydür: “Yâ dervîş! ‘İlmine mağrûr olma Allâh Ta‘âlâ’nın ‘azâbından kork (12) rahmetinden ümidini kesme. Hamrı meclisiñe koyma bir kimseniñ küfrine bakma. Şoñında belki (13) Allâh Ta‘âlâ naşûh gibi rahmet ide de. İyü didigün kula ‘Azrâ’il gibi ‘azâb ider de şoñra (14) utanursın.” didi. “Allâh Ta‘âlâ’nun hikmetine karşıma.” didi. “Hizmetinde meşgûl ol.” didi. (15) “Allâh Ta‘âlâ añlamak müyesser ide. İşidmek müyesser ide inanmak müyesser ide, şâlih ‘ameller müyesser (16) ide. Cümle ümmet-i Muḥammed daḥı söyleyim mi?”didi. “Siz bülürsiñiz sulṭânım.”didüm. “Yâ dervîş alana bu (17) öğüt yiter.” didi. “İzânı olan öğütten alur”didi. “Öğütten almayanun şoñra işi melâ[80a](1)met olur.” didi.

Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Devrişin yazduğı kitâba bir ad ko.” didi. (2) “Koyalım yâ ‘Alî.” Buyurdi: “Sulṭânım!” didi. Hâzret-i Sulṭân eydür: “Yâ ‘Alî! Bu kitâbuñ adı (3) Hüsn-i Ḥasen olsun.” didi. “Bu kitâbı okuyanların ḥulķı da, imânı da, ‘ameli de, maḥberi de (4) cümle işi ḥasene olsun.” didi. “Allâh Ta‘âlâ bu kitâbı okuyanlara diñleyenlere i’tikâd vire. (5) Haḳîkatden lezzet vire. Korkdğı şeylerden âzâd vire. İmânla cennet vire. Allâh Ta‘âlâ (6) bu kitâbı okuyanların diñleyenlerin yaramaz ‘amellerin terk itdire. Haḳķı, bâtlı fark itdire. (7) Rahmet deryâsına ğark itdüre. Allâh Ta‘âlâ ol kişileri hıfzından şaklaya, şâlih (8) ‘ameller müyesser eyleye.”

Cabbâr Kulu eydür: “Günlerden bir gün evliyâlar, enbiyâlar, Muḥammedü’l-Muṣṭafâ(9)’nun maḳâmında oturlardı. Ol maḥalde şeyṭân-ı lâ‘în kapuya gelür. Dir ki: “Yâ Rasûla’llâh! (10) Destûr var mı içeri girem senün mübârek cemâlini görem?” didi. Hâzret-i Muḥammed tebessüm (11) eyledi, güldi. Didi ki: “Yârenler bildünüz mi söyleyin kimdür?” didi. İtdiler ki: “Bile(12)medik.” didiler. Hâzret-i Enbiyâ dir ki: “Şeyṭân-ı lâ‘indür. İçeri girmek ister.” didi. Öyle (13) diyince Emirü’l-mü’mînin ‘Ömer yirinden toğruldi. İtdi ki: “Yâ Rasûla’llâh! Ol ne (14) mel‘undur ki gele, bunda ḳatına gire. Çıkayım anı pâre pâre kılayım.” didi. Hâzret-i Enbiyâ (15) itdi: “Yâ ‘Ömer! Allâh Ta‘âlâ’nın emrinde yokdur kim ola.” didi. “Ḳıyâmete dek diri olup (16) olmasa gerek. Şöyle lâ‘net kılınsa gerek. Hâzret-i ‘Abdullâh ibn-i Mes‘ûd yirinden (17) toğrı geldi. Taşra çıkdı gördi ki bir gözi yok gördi. Yüzünde tokuz [80b] (1)bu kışı.” didüm.

“Neyleyim yâ dervîş! Ev işi evde yokdur. Saña haberi kim virsin?” didi. (2) İtdim ki: “Yâ bülbül! Ev işi diyü neye dirsın?” didüm. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Adıñ hoş (3) dervîş ev işi ne idügin bilmezsiñ.” didi. “Sen nasıl dervîşsiñ?” didi. (4) “Bize zor teklîf idersin.” didi. İtdim ki: “Yâ bülbül! Yitemedigimiz yiriñ ibtidâsiyuz.” (5) didüm. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Seniñ didigün bizde de var.” didi. Bülbül eydür: “Yâ der(6)vîş! Yanıma geldün ğamımız aldıñ şimden girü saña ev ıssıdan haber vireyim.” didi.

(7) Bülbül eydür: “Yâ dervîş ev ıssı didigim ‘aķıldur¹²³.” didi. ‘Aķluñ evi kafadur.” didi. (8) “Ev ıssı evde oturmak şafadur.” didi. “Benim ârzümânım Muştafa’dur ona elim irse baña pek (9) şafadur.” didi. İtdim ki: “Yâ bülbül! Kışa uğradım didün nasıl kışdur?” didüm. Bülbül eydür: “Yâ der(10)vîş! Uğraduğım kışın biri kırbet kışi idi biri fūrkat kışi idi.” didi. “İki kışın (11) arasında qaldım da melil olmama sebeb odur.” didi. İtdim ki: “Yâ bülbül! Kırbet kışi didigün (12) nedür?” didüm. Ma’sūqdan ayrılıp da şaşmaķdur.” didi. “Fūrkat kışi didigim zamāndan (13) ayrılıp da bir bilmedigün vilāyete düşmekdür.” didi. İtdim ki: “Yâ bülbül! kışdayım (14) dirsın de ben seni qarda qaldı şandum.” didüm. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Zahmetde ola-y-ıdı(15)m da ma’sūqım qarşumda ola-y-ıdı da qara gömüle-y-idim de yatayım da göre-y-ıdıñ. Üşür müdüm (16) yoħsa üşümez midim?” didi. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Ma’sūqın ateşi hışār olur.” (17) İtdim ki: “Yâ bülbül! Ma’sūqdan niçün ayrıldıñ. Ayrılmaya sebeb ne idi?” didüm. Bülbül eydür: “Yâ der[81a](1)vîş sebebi dimeye şimdi mecālım yokdur. Var git sağ olup yaza çıkarsaķ (2) baharda gel yanıma ma’sūqdan nice ayrıldığımıñ sebebin diyem saña.” didi. “Ol zamān (3) söylemeden uşanmam.” didi. “Hele niçün uşanmañ?” didüm. ‘Ālem bahar olur ma’sū(4)ķuñ qoķusu gelür. Her baķçenün qoķusu gelür. Artuķ her birimiz bir baķçeye durur da (5) dürlü dürlü āvāz ile oķuruz.” didi. “Ma’sūqımıza qarşu şaķırız.” didi. İtdim ki: (6) “Hele nice ayrıldıñ. Hepisin dimezsen de bir ikisin haber vir.” didüm.

¹²³ Metinde: ‘aķıldur

Bülbül eydür: “Yâ der(7)vîş! Bir baqçe içinde oturdum. Bir güzel qoqı geldi. Ol beni cünûn eyledi. Didim (8) ki: “Yâ Rabbi! Şu qoqunun sâhabin baña müyesser itseñ.” didüm. Ol zamân bir âvâz geldi. (9) Didi ki: “Yâ bülbül! Biz seni quşlar içinde bir añlamaklı quş şanurdıq. Sen ahmaq cevâbı (10) söylersin.” didi. “Bir şey ki sebibin işlemeden şâhibin istersin.” didi. İtdim ki: (11) “Siz kimsinüz?” didüm. “Bize bend-i ricâl dirler.” didi. İtdim ki: “Yâ bend-i ricâl! Bu güzel qoqı (12) kimiñdür?” didüm. “Gülinür.” didi. “Gülün ne güzel qoqısı var imiş.” didüm. Bend-i ricâl eydür. “Ya (13) bir şey Hazret-i Enbiyâ’nun terinden olur da anın qoqısı kolay mı olur?” didi. İtdim ki: “Yâ (14) bend-i ricâl! Sen didiñ ki bir şey’ün sebebin işlemeden şâhibin istersin didiñ. Şâhibi (15) kim idügin bilemedim. Sebeb nedür?” didüm. Bend-i ricâl eydür. “Yâ bülbül! Her şey’in bir sebebi vardur. (16) Allâh Ta‘âlâ’nın bulmasınıñ sebebi nehyinden kaçup emrin tutmaqdur. Helâl yiyüp ‘ibâdet (17) itmekdür. Mâsivâdan giçüp dünyâ’ı ardına atmaqdur. Derûnından ‘âşık olup yâ Allâh [81b] (1) diyü ötmekdür.” didi. “Öten Allâh’ı bilür mi?” didüm. “Bilür.” didi. “Nice bilür?” didüm. “Yâne yâne (2) bilür.” didi. “Dünyâda mı bilür ahretde mi?” didüm. “Kimi dünyâda ve kimi ahretde bilür.” didi.

Ayruq (3) bu kelâmı işiddikden sonra yâ Allâh ismine başladım. Sürdükçe ‘ışkım yiginledi. (4) cünûn oldum. Cünûnlıkda yigin kulu bulmışam kula şokulmuşam, kendimden giçmişem. (5) Ayruq oraya yıkılmışam, bilmem orda bir zamân yatmışam. Çok mı yatdım az mı yatdım (6) kendimi unutmuşam. Serhōş iken ayıkılmışam, ayağım üzerinde durmuşam. Gördüm ki tesbîh(7)den qalmışam. Ol maħalde iki kimse geldi yanıma, söyleşürler. Biri dir ki: “Bu otu(8)ran nedür?” dir baña. Biri de dir ki: “Bülbül diyü kime dirler?” didi. Biri dir ki: “Bülbül diyü şu (9) oturana dirler. Dünyâ duzağına tutulana dirler.” Obiri de dir ki: “Bu dünyâ duzağına mı (10) düşdi?” dir. Obiri de dir ki: “Oturuşuna baqsana!” dir. “Dünyâ duzağına düşmeyen bö(11)yle tırur mı?” didi. “Oturmaz da ya ne görür?” didi. “Ya Allâh ismini zıkr ider ya dü(12)şünür fikri ider ya yolcu olur yola gider ya dünyâyı terk ider.” didi. “Şimden (13) girü terk itse olmaz mı?” didi. “Gerek terk itsün gerek terk itmesün dünyâ kendin (14) ider.” didi. Birine birisi dir

ki: “Dünyâ bir iki dürlüdür. Ammâ hele bu bülbili dutan (15) dünyâ gülidir.” Biri dir ki: “Niçün dutuldu dünyâya bu bülbül?” dir. Obiri de dir ki: “Mür(16)şüdi yogudı olsa tutulmazdı mürşide aña gidecek yolları haber virürdi. (17) Gülinden hoşusından dirdi. Fânisinde, bâķisinde, sa‘îdinde, şaķisinde dirdi.” Obiri [82a] (1) dir ki: “Mürşid olan bu ‘ ilimleri bilür mi?” didi. “Bu ‘ ilimleri bilmeyen ya mürşid olur (2) mı?” didi.

Bülbül eydür: “Bu haberleri işitdikden soñra bu kişinüñ birine haber şordum.” (3) Didim ki: “Ben ıışşı mı itdim zarar¹²⁴ mı itdim. Egri mi gitdüm toğrı mı gitdüm. Ol (4) kişi eydür: “Yâ bülbül! Sen nereye gitseñ gerek idi?” didi. “Allâh yolına gitsem gerek (5) idi.” didüm. Ol kişi eydür: “Yâ bülbül! Sen Allâh yolına gitmedüñ dünyâya gitdün.” didi. “Dünyâ (6) yolu nireye dek varur?” didüm. “Seni tutan güle dek varur.” didi. “Ol gül dünyâdur. O gü(7)li ilerü şavuşmayınca dünyâyı eñsene atmayınca sen Allâh yolına gidemezsiñ.” didi. (8) “Ya nice olur hâlim?” didüm. Ol kişi eydür: “Yâ bülbül! Gel saña bir ögüt vireyüm.” didi. “Ögüt (9) nedür yâ kişi?” didüm. “Ögüdüm oldur ki böyle yola yalıñuz gitme.” didi. “Kendiñi helâk itme.” (10) didi. “Harâmisi çok yoldur. Yüri var bir mürşid dutun. Mürşid olmayınca Allâh’a ulaşmak çetindür.” (11) didi. “Ol kelâmı işidenden birü mürşid. Araram ne mürşid bulabildim ne menzil¹²⁵ ala bildüm. Or(12)talıkda yilup gezerin. Bir kuru ğavğaya kaldım. Ol kişi mürşid olmayınca yolu bulamaz, Hâķı bâ(13)tılı siçüp kâmil olmaz.” didi. Cabbâr Kulu eydür: “Yâ bülbül! Ol kişi geldi didüñ. Ol ne kişi (14) idügin bildiñ mi?” didüm. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Anlaruñ ne kişi idigin bilmedim.” didi. “Niçün su’âl (15) itmediñ?” didüm. “Behey dervîş! Dünyâ beni serhōş eyledi. ‘ Aklım başımdan gitmiş su’âli kim (16) itsün?” didi. Bülbül eydür: “Yâ dervîş! Saña söyleyim de eger dünyâdan giçerseñ inşâ’allâh ki (17) işiñ biter. Eger dünyâdan giçmezseñ seni dünyâda dutar şeytânda öter.” didi. “Tutana bu bile [82b] (1) çok ögüt.” didi. “Tutmayanıñ cânı cezâda olur. Soñra onuñ işi ağırdur.” didi. (2) “Senüñle bu kadar artuk eksik söyleşdik helâl eyle bizi du‘âdan unudma didi, (3) gitdi.

¹²⁴ Metinde: zârâr

¹²⁵ Metinde: menzîl

Cabbār Kûlî eydür: “Bûlbûl ile bu kelâmı itdükden şöñra düşünüp oturdum. (4) Kûlağıma bir ses geldi. Ne ola diyü bakınca gördüm ki Hâzret-i ‘Alî bir kürsî üzeri(5)nde oturur. Baña el şaldı. Gel buraya dervîş diyü çağırdı. Bir sehel tûrdum. Şağıma (6) şolıma bakdım. ‘Aceb bunun çağırdığı nice dervîş ola diyü düşünürken “Saña çağıruram (7) Cabbār Kûlî Dervîş!” didi. Ol sâ‘at yamacına vardum. Edeb-ile selâm virdüm. (8) Selâmım aldı andan elin öpdüm. El kavşurdum durdum, mübârek başın aşşağı tûtdı. (9) Bir sehel sükût oldu. Tûrurken gevdem ditredi. Korkdum. Kendi gönlime tanışdım. Didim ki: (10) “‘Aceb bunun çağırduğı nice dervîş ola?” didüm. “Saña çağıruram Cabbār Kûlî Dervîş!” (11) didi. Ol sâ‘at yamacına vardım. Edebile selâm virdüm. “‘Aceb edebsizlik mi itdüm (12)ola?” didüm. “Baña kağıdı mı ola ne düşünür ola?” didüm. Ol sâ‘at mübârek başın yuğa(13)ru kâldurdu. Dir ki: “Yâ dervîş gelüp elimi öpdîñ, el kavşurduñ tûrduñ. Ol zamân (14) çağırıldıktan beri edebsizlik itmediñ. Ammâ el kavşurup tûrduğdan şöñra edebsiz (15) itdüñ.” didi.

Ayruğ ol kelâmı işitdikden şöñra tâkatim kâlmadı. Yüzüm üstine dü(16)şdim de ağladım, yatdım orda. Bir zamân yâturken Hâzret-i ‘Alî kürsîden indi de gitdi. (17) Ayruğ ağlayı ağlayı kâldum. Biraz ağladıktan şöñra yatdığım yirden tevbe eyledüm. [83a] (1) Günâhıma pişmân oldum. Düşünüp ağlayup yatarken bir kimse sağ kolumdan sil(2)kdi, kâldurdu. Başına bir kilim bürünmüş gördüm. Bir kimse ne yüzi görünür ne eli ne (3) ağızı görünür. Dili baña söyler. Dir ki: “Behey oñmaduğ dervîş! Bir sultandır çığırdı geldüñ. (4) Eliñ öpdîñ. El kavşur[up] tûrduñ. Varup eñsem dursañ ne ki sen neylersin anuñ başın (5) aşşağı tûtdığından saña söylemediginden alçağun var mı her kişinüñ bir düşüñcegi var (6) bir tanışacağı var tanışacağını tanışsusıñ. Düşüñcegin düşünsin. Ona bühtân (7) idüp ğaybet itmek boynuña lâzım mı?”didi. Eñsemce tûrsan ne idi.” didi. “Eñsem tûr(8)dum.” didüm. “Tışuñ tûrdı ammâ içiñ tûrmadı.” didi. “Zîrâ anlarıñ boynuña lâzımdur. Allâh (9) Ta‘âlâ mürşidlere öyle ışmarlamışdur.”didi. “İki sebebi vardır.”didi. “Biri oldur ki mür(10)şidlerdür. Dervîşden ibtidâ gelince yüzüne bakmazlar, korkarlar. İkinci oldur ki bir sehel sükût (11) olurlar. Allâh dergâhına bakarlar. Allâh Ta‘âlâ ne emr iderse dervîşe anı söylerler.”didi. (12) “Ol mağalde

gönlünden didim ki nasıl kimse ola?” Şu ki haber sorşam sen kimsiñ disem (13) ‘aceb gine yañılırmıyam ola? Edebsizlik mi iderem ola diyü düşünürken ol kişi eydür: “Bizim (14) adımız şormak lāzım degildür.” didi. “Bize Viyis didükleri fuḡarāyuz.” didi. Artuḡ ağlayarak (15) ayağına düştüm. “Benim ḡālim nice olur sulṡānım?” didüm. “Ḥāzret-i ‘Alī’nün dergāhına varacak (16) ḡālim ḡalmadı.” Viyis eydür: “Yā dervīṡ niḡün varamazsıñ gine var.” didi. “Anlar mürvet ḡānīdür. (17) belki gine ḡabūl eyler seni.” didi. “Nice gideyim sulṡānım?” didüm. Şarığı boḡazıña daḡ düş [83b] (1) yanıma gidelim.” didi.

Ayruḡ boḡazıma daḡdım, gitdik, varduḡ. Bir ḡavlı kenārına tu(2)turduḡ. Viyis baña dir ki: “İşde ‘Alī bu ḡarāmıñ içinde dursan. Burada tuṡ. (3) Ben varayum bir yol ṡanışayım gel dirse var, gel dimezse gel diyenecek bu menzilde tuṡ.” (4) didi. “Ne zamān daḡ tuṡayım?” “Yıḡıl git dimeyince burada tuṡ.” didi. İḡeri gitdi. (5) O menzilde ağlayı ağlayı ḡapuda üstimden örtüldi. Bir sehelden gördüm. (6) Ḳapu açıldı. ‘Aceb baña mı açıldı dirken gördüm. ṡaşradan yidi kimse gelür. (7) Altlarında aḡ Burāk’ları var. Bir yişil sancaḡları var. Yişiller giymişler. Baña selām (8) virdiler. Ḳapunuñ saḡ yanına tuṡdılar. Andan gördüm. Biraz kimseler daḡı var. Anlar (9) da ḡapunuñ şol yanına tuṡdılar. Andan üç kişi daḡı geldiler. Onlarda evvelki (10) gelen kişileriñ yanına tuṡdılar. Cümlesinün ṡonlarıda biri birine beñzer ayruḡ ba(11)şların aşşaḡı tuṡdılar. El ḡavşurdılar. Bunlarıñ birine yabca yabca “Kimdür bunlar?” (12) didüm. “Ḳırḡlar, yidiler, üçler cümlesi var ḡanḡısını dirseñ vardur.” didi. İtdim ki: (13) “Ya bunlar böyle ne tuṡurlar?” didüm. “Ya bunlar nire giderler?” didüm. “Ḥāzret-i Enbiyā ḡülmek ister(14)señ anıñ dīvānına tuṡurlar.” didi. “Ya bunlar nire giderler?” didüm. “Ne göreceklein bilmem (15) bize ḡaber geldi ki bir dervīṡ ta‘zīre müsteḡaḡ olmış gelün.” didi. Gördüm ki öyle (16) söyleşürken ol maḡalde Ḥāzret-i Enbiyā geldi. Bunlara selām virdi. Ta‘zīmle (17) selāmın aldılar. İḡeri gitdi. Onuñ eñsesinde üçler gitdi. Anlarıñ ar [84a](1)dınca yidiler gitdi. Anlarıñ ardınca kırḡlar gitdi. Ben gine ḡaldım. Orada yalıñuz bu(2)nlarıñ cümlesinün yüzleri niḡāblı idi. Andan gördüm. Gine ḡapuyı açdılar bir kimse (3) geldi.

Baňa dir ki: “Cabbār Kulu misün?”didi. “Kabûl iderse” didüm. “Gelindi gidelüm saňa (4) gelsiñ didiler.” didi. Şarığımı boğazıma dağdı ayruğ kapuya varduğ oraya (5) tırdı. Baňa ögüt virür. Dir ki: “Şakın varınca edebsizlik itme!” didi. Ya na(6)şıl idem?” didüm. “Şimdi ben seni yederek ileşürem. Kâlb gibi yanıma düş boğazı(7)ñdan yidigim zamân şanma.” didi. “Hem iki diyeceğim var saňa.” didi. “Nedür?” didüm. “Biri (8) oldur ki ben varınca selâm virürem sen virme!” didi. “Ben varuram yirime otururam (9) sen orda başıñı aşşağı eylede, el kavşur tır.” didi. “El öpmeye varmayım mı?” didüm. “Varma!” (10) didi. “Kabûl iderlerse öp eli!” didi.

Ayruğ boğazıma dağdı, gıtdik. Varduk anların (11) olduğı menzile¹²⁶ beni iletdi. Ol kişi selâm virdi. Bunlar selâmın aldılar. (12) Ol kişi bir büst var bunlarıñ arasında serilmiş tırrur. Giçdi otırdı (13) Ol zamân ayruğ başımı aşşağı tıtdum. Ol maħalde bir kişi daħı geldi tırdı (14) yanıma. O da başın aşşağı tıtdı. Bu oturan kimseleriñ ortasında bir kürsi (15) üzerinde oturur. Öñünde bir kitâb var açmış kâğadı dönderüp döñer. Biraz (16) kişiler de sağlı şollı oturmuşlar. Başların aşşağı tıtmışlar. Sükût olmışlar. (17) Hiç biri söyleri yok. Ol kürsi üzerindeki yanımdaki adama dir ki: “Hâ[84b](1)lını ‘arz eyle yâ ‘Alî!” didi, söyledi. ‘Alî eydür: “Yâ Rasûla’llâh! Şu derviş ile bir (2) da‘vâm var.” didi. “Nedür yâ ‘Alî?” didi. “Da‘vâm oldur ki bu dervişe çığırdum. Elüm (3) öpdı, el kavşurdu tırdı. Başımı aşşağı itdüm. Bir sehel sükût oldum. Ol maħalde (4) derviş kâlbine tanışdı. Didi ki niçün başın aşşağı dutar ola? Baňa kaçdı mı (5) ola? Edebsizlik mi itdüm ola?” didi. Hâzret-i Server eydür: “Edebsizlik itmişsin (6) derviş.” didi. “Şeri‘atda nesne lâzım gelmez. Ammâ haķıķatde ‘özürdür. Ta‘zire (7) müsteħaķ olmışsıñ.” didi. Ol maħalde beni ileten kişi ayak üzerine kalkdı (8) geldi. Yanıma el kavşurdu tırdı. Hâzret-i Enbiyâ’ya söyler dir ki: “Yâ Rasûla’llâh! (9) Bu kişinüñ ne kadar ta‘ziri var?” didi. Hâzret-i Sulţân eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Eger (10) kırklar menziline ise on üç ‘aşâ düşğünü var.” didi. “Eger yidiler menziline (11) ise üç ‘aşâdur. Eger üçler menziline ise altmış ‘aşâdur. Eger kütub (12) menziline¹²⁷ ise

¹²⁶ Metinde: menzile

¹²⁷ Metinde: menziline

yitmiş ‘aşā düşgini vardır.” didi. “Dağı bundan ğayrı ta‘zîr (13) var mı yâ Rasûla’llâh ?” didi. “Eger ibtidâ düşdigi ise ayruğ ta‘zîr yokdur.” didi. (14) “Ammâ ilerüden bu münvâl üzere birki dağı düşdi ise ta‘zîri çokdur.” didi. Hâzret-i (15) ‘Alî eydür: “Sultânım ibtidâ düşkidi gider.” didi. Hâzret-i Server eydür. “Yâ Selmân-ı Fâri(16)sî! Biz bildüğümüz kadar söyledik, görelim ‘Alî ne dir.” didi.

Hâzret-i ‘Alî eydür: “Sultâ(17)nım biz ne dirüz?” didi. Hâzret-i Server eydür: “Şu dervîşi Selmân-ı Fârisî’ye cümle[85a](1)müz bağışlar mısıñız yoğsa ta‘zîrin ider misiñüz?” didi. Hâzret-i ‘Alî eydür. “Siziñ huzû(2)rıñızda ta‘zîr olmak pek güç olur, bağışlarız.” didi.

Artuğ ol maħalde cümlesi bir (3) aradan niğâbların kaldırdılar. Ol mağâmı nûrıla toldırdılar. Ol sifil dervîş (4) güldürdüler. Hâzret-i Sultân el kaldırdı. Dir ki: “Du‘â idelim ki ayruğ bu küstahlık (5) itmeye bu meclisde gitmeye ‘âkıbeti hayır ola.” didi. Du‘â eyledi. Ellerin yüzine sür(6)diler. Hâzret-i ‘Alî Enbiyâ’nuñ sağ oturdu. Andan Selmân-ı Fârisî elimden yapış(7)dı. Bir sehel giri gitdi. Baña ögüt virdi. Dir ki: “Ben ne işlersem sende anı işle.” didi. (8) Düşdi önime vardı Hâzret-i Enbiyâ’nuñ elin öpdü andan elin öpdü. Bende (9) öpdüm. Bu minvâl üzerine orda hâzır olan meclisi tolanduğ. Cümlesinüñ ellerin (10) öpdük. Bunlarıñ eñsesinde bir yişil perde tururdu. Hâzret-i ‘Alî eydür: “Yâ Selmân-ı Fâri(11)sî! Viyis’iñ de elin öpdük mi?” didi. “Viyis nirdedür yâ ‘Alî?” didi. “Şu perdenüñ ar(12)dındadır.” didi. “Buraya niçün gelmez?” didi. “İcâzet yokdur” didi. Artuğ Selmân-ı (13) Fârisî ilen perdenüñ ardına giçdik. Viyis’e selâm virdük. Viyis’iñ elin (14) öpdük. Viyis eydür: “Yâ Selmân-ı Fârisî! Bu dervîşin ta‘zîri yağışlandı mı?” didi. (15) “El-ğamdü li’llâh!” didi. “Ol maħalde Viyis’de niğâbın kaldırdı. Allâh Ta‘âlâ dostlarıñ cümleside (16) râzı olsun.” didi.

Ayruğ ol yişil perdeyü ilerü giçdük. Gine ol meclise geldiñ. (17) Selmân-ı Fârisî ilen ikimüz el kavşurdık turduk. Hâzret-i Enbiyâ buyurur ki: “Yâ Selmân-ı [85b] (1)Fârisî! Hîzmetiñiz ad oldu mı?”didi. “Siz bilürsiñiz sultânım.” didi. Hâzret-i Server (2) eydür: “Yâ ‘Alî! Dağı bunlarıñ hîzmeti var mıdur görecek?” didi. “Bu hîzmetleri

tamām oldı (3) yā Rasūla'llāh!” didi. Öyle diyince Hāzret-i Server şimden girü yiriñize oturuñ.” (4) didi. Selmān-ı Fārisī yirine oturdu.

Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā ‘Alī! Dervīşe biraz (5) şeyler ta‘līm eyle.” didi. “Yok sultānım sen olduğıñ meclisde biz cevāb söyle(6)yemezüz.” didi. “Niçün söyleyemezsin yā ‘Alī?” didi. “Deryānuñ yanında ayırmağ çağlayamaz.” di(7)di. “Biz mi söyleyelim yā ‘Alī?” didi. “Sen buyur sultānım.” didi. “Taḳvā yolında mı fetvā (8) yolında mı söyleyelim?” didi. “Sen bilürsin sultānım.” didi. “Yā ‘Alī! Bilürsem de müşāvere (9) sünnetdür. Hele ḥanḳısından söyleyelim?” didi. “İkisinden de söyle yā Rasūla'llāh!” didi. (10) Hāzret-i Server eydür: “Yā dervīş! Saña naşīḥat idelim mi dinler misüñ?” didi. “Dinlerim.” didüm. (11) “Allāh Ta‘ālā añlamak müyesser ide.” didi. “Allāh Ta‘ālā’nuñ yoluna gitmek müyesser ide.” didi. (12) Hāzret-i Enbiyā eydür: “Yā dervīş! Saña ibtidā öğüdüm bu olsun ki köşkūñ ile bir ḥo(13)şca diril. Ehl-i beytiñ ile bir ḥoşca diril. Ḳonağıña ta‘zīm eyle.” didi. “Hiç (14) birinüñ ḥātırın yıkma. Nirde bir ḥātır yıkıcı var ise ḥātırın yap.” didi. “Saña (15) kötülük eyleyene sen eylik eyle.” didi. “Ḳurtlarda ve ḳuşlarda ve böycüklerde, sinek(16)lerde, ḥayvānlarda, insānda hiçbir şey’iñ cānın incitme.” didi. “Cümleside ḥo(17)şnūd olsun ki Allāh Ta‘ālā’da senden ḥoşnūd ola.” didi. Hāzret-i Server eydür: [86a] (1) “Yā dervīş! Nefsiñe ne şanarsañ sâ’ir kişilerde öyle ḥayır şan.” didi. İmānıñı (2) nice ḳayırırsañ cümle ümmet-i Muḥammed’iñ imānında öyle ḳayır.” didi. “Dünyā içün (3) ḡam yime nice olur ḥālīm dime. Kendiñi ḍalāletde ḳoma.” didi. “Saña iyü didüklerine (4) sevinme. Kötü didüklerine yirinme. Maḡrūr olma saḡlğıñña şād olma aḥretüñ ‘azābın (5) unutma, ölümi ḳarşuñdan giderme. Belāya şabr eyle. Ḳazāya rızā ol. Cümlesine (6) ḥayır şan. Hiçbir şey’üñ helākın isteme. Bir şey’e te‘sīr çekme. Ya mālı ya evlādı çok (7) ya ḳanḳısı yok diyü te‘sūr çekme.” didi. “Fuḳāraya, yitimlere, gözsüzlere, elsizlere şada(8)ḳa vir merḥamet eyle her ḥālīñi fīkr eyle. Yaramaz ‘ameliñe tevbe it. Ḥayırlı ‘ameliñe şükür (9) eyle.” didi. “Ḥarāmdan, zinādan, bühtāndan, ḡaybetden, ziyāndan Allāh Ta‘ālā’nuñ nehy itdiği (10) şeyden kendini şaḳını gör.” didi. “Şaḳınmazsañ yaza ḳıksaḳ da ḳışa uğrar(11)sın.” didi. “Ḡazāya müstehāḳ olursın.” didi. “Allāh Ta‘ālā’nuñ

dostların sev. Māsivā(12)dan albini āzād ide or.” didi. “Bu manaları dşn de her birinden nice drl manalar (13) ıar da iliyecegin ile. İlemiyecegin ileme. Allāh emri zerine yudu da v(14)cdna terbiyye eyle.” didi. “Allāh Taālā seni afletten uyara, ālh ameller ide.” didi.

(15) Bāb oldur ki ıyāmet avālinden biraz eyler beyān ider. Cabbār ul eydr: “Bir gn (16) grdm evliyā’u’llāhlar bir yire cem olmşlar. Hāzret-i ‘Al su’āl iderler, dirler. “Yā ‘Al ıyā(17)met ne zamān āir olur diy aber orarlar. Ol mahalde Hāzret-i ‘Al mbārek baın [86b] (1)aşaı ttd. Skt oldu. Bir sehel dşndiler. Ol mahalde Selmān-ı Fāris baın yuka(2)ru aldurdu. Hāzret-i ‘Al’ye syler.

Dir ki: “Yā ‘Al! Nin dşndn?” dir. Hāzret-i ‘Al (3) eydr: “Yā Selmān-ı Fāris! Dşndgmn sebebi var.” didi. “Nedr yā ‘Al?” didi. “Sebebi (4) oldur ki siz bana ıyāmet ne zamān opar didiiz. ıyāmet ise bir iki vardur. Bunlarn (5) didigi hānı ıyāmet ola diy dşnrem.” didi. Selmān-ı Fāris: “Yā ‘Al! Bizim didigimiz (6) oldur ki insānn, ayvānn cemi cmlesinn hkmi ne zamān yiter. Dnyā ne zamān āir olur (7) didigimizdir.” didi. Hāzret-i ‘Al eydr: “Yā Selmān-ı Fāris! Ne byk su’āl bu.” didi. (8) “Byk mi yā ‘Al?” didi. “Bykdr.” didi. “Ne sebebden bykdr?” didi. “Ol sebebden bykdr (9) ki yā Selmān-ı Fāris! Sen didkleri ıyāmet ne zamān opar. Dnyā ne zamān āir olur (10) didin. Ne zamān opar demek yle manādur. Yan ne gn opar demekdir.” didi. “Yā Selmān! (11) Bu ‘ ilme Allāh Taālā’dan ayrıya maşu degildir.” didi. “Bize lāzım olan oldur ki (12) ıyāmetin opacaın bilrz ammā o senn or su’āl gn-ile sāat-ile (13) ne gnde olacaın ne sāatde olacaın Allāh bilr. An biz bilmeziz.” didi. (14) Selmān-ı Fāris eydr: “Yā ‘Al! Sen didkleri ıyāmet bir iki drl vardur didin. (15) Daı naıl ıyāmet vardur.” didi. Hāzret-i ‘Al eydr: “Yā Selmān! ıyāmet birdr. (16) Birden ayrı yokdur. Ya nin yle didin?” “Yā ‘Al! Bir iki drl vardur (17) didin.” “Sebebi oydı.” didi. “ıyāsun ne-y-idi yā ‘Al?” didi. “ıyāsım oldur [87a] (1) ki bir kimse zālim olur mazlma zlm ider, incidr. Māllarn alur yir. Allāh Taālā’nun nice nehy (2) itdigi eyleri iler. Dnyāda atar ttar, dnyā varlıına ād olur. Allāh’n birliin inkār (3) ider.

Ölünün unudur, ahreti unudur. Allāh Ta‘ālā’nuñ ‘azābın unudur. Allāh’dan ümüdün (4) keser. ‘Ucubde, benlikde, almada virmede iken ol zamān mevt yiter. ‘Azrā’il ol kişiye pençeyi (5) urduğı zamān öyle ‘azāb-ile urur ki ol kişi ol maḥalde öyle şanur ki (6) yir gök yıkıldı. Cümle helāk oldu şanur. İşde kıyāmet ol zamān ol kişinüñ (7) başına ḳopdı.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Rūḥı ḳabz olurken bu (8) ḳadar siyāset olunca maḳberede maḥşerde cehennemde ne ḳadar siyāset olacağını Allāh bilür.” (9) didi.

Selmān-ı Fārisī eydür: “Yā ‘Alī! Zālīm diyü neye dirler?” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā (10) Selmān! Allāh Ta‘ālā’nuñ emrin tütana şālīḥ dirler. Yolından çıkana zālīm dirler.” didi. (11) “Allāh Ta‘ālā cümle ümmet-i Muḥammed’i ḥıfzından şaklaya, şālīḥ ‘ameller müyesser eyleye.” didi. (12) Selmān eydür: “Bizim müşkilimiz gine ḥāl olmadı.” didi. “Naşıl müşkül yā Selmān?” didi. (13) Şu maḥşer aḥvālidür.” didi. Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Ne ‘aceb muḳayyed (14) olduñ. Maḥşeri bu ḳadar şormaya bunun sebebi nedür?” didi. Selmān-ı Fārisī eydür: (15) “Yā ‘Alī! Şormamun biraz şey’i var pek ḳorḳum.” didi. “Ḳorḳun nedür?” didi. “Oldur ki maḥşer (16) yirinde biraz kişiler gele. Etimden yapışa. Dirler ki: “Sende ḥaḳımız var yā Selmān diye(17)ler diye ḳorḳaram.” didi. “Dir de yapışır yā Selmān!” didi. “Ne diyecegin ne bileyim yā ‘Alī? [87b] (1)Bühtān mı, ḡaybet mı, zinā mı, göz zināsı mı, dil zināsı mı, ḳulluḳ zināsı mı, el zināsı mı itdiñ? (2) Ḥātır mı yıkdıñ, üstüme mi ḳökdüñ?” dir.

Ḥazret-i ‘Alī eydür: “Yā Selmān-ı Fārisī! Bu (3) didükleriñ hep ma‘nīlidür. Ammā üstüme ḳökdüñ didigüñe ne ma‘nādur?” didi. “Sen (4) bilürsin yā ‘Alī.” didi. “Bilürsem de icāzet saña yā Selmān söyle.” didi. “Üstüme (5) ḳökülmek bir iki dürlü vardır. Ammā yā ‘Alī hele bir ikisin diyelim de şoñunda andan (6) añlansın yā ‘Alī!” didi. “Üstüme ḳökülmek diyü aña dirler ki bir kişi bir kişiden bir şey alcaḳ (7) olur. Ya biş aḳçe virür ya on aḳçe virür. Ol kişi ise o bahāya viremez. Ol kişide (8) deḡer dir. Deḡerse buna şıyānet¹²⁸ eyle dir. Ol māl şaçanıñ ise virmeye rızası (9) yoḳdur. İkdām iderler. Şaşururlar da on aḳçe idecek şey toḳuz aḳçe virür. Buña (10) beñzer nice şeyler

¹²⁸ Metinde: siyānet

vardur. Biri de oldur ki bir Һarmancı dutacak olur. Ol Һarmancıya biraz (11) yiyecek ider. Ol Һarmancıya yidürür. Ol adam artuğa duracağdı. Ammā etmegi yidükden (12) şöñra utandı. Eksige durdı. İşde şayki ol Һarmancınun dilin tutmuş oldı. (13) Anın üzerine çökmiş oldı. İşde sâ'irleride buña beñzer dir.” didi. “Bunlardan pek (14) kórkar mısın yâ Selmân-ı Fârisî?” didi. “Kórķaram yâ ‘Alî.” didi. “Niçün kórķarsın?” didi. (15) Anın-ıçun kórķarım ki bir şey'im olmaz. Borçluya virecekde Allāh Ta‘ālā ol alacağlı olan kişiler(16)iñ günāhın baña yüklede anlara idecek ‘azābı baña ider diyü kórķaram.” didi.

Һazret-i ‘Alî eydür: “Yâ (17) Selmân-ı Fârisî! Allāh Ta‘ālā velîlerine cehennemi Һarām itdi. Saña ne-y-ile ‘azāb olur?” didi. Selmân-ı [88a] (1) Fârisî eydür. “Yâ ‘Alî! Gerçeksın. Allāh Ta‘ālā velîlerine cehennemi Һarām itdi ve baña Һarām itdi. (2) Ammā gine kórķaram ‘azāb ider diyü.” didi. “Ne-y-ile ‘azāb olur cehennemden ğayrı.” didi. (3) “Cehennemden kór[k]mam ammā Ta‘ālā Һazretleri yıķıl git dir, benim Һükm itdigim yirden çık (4) dir andan kórķaram.” didi. “Teniñe nice kór dökse cāmında öyle kórķsın.” didi. (5) “Ne zamāna dek kórķayum yâ ‘Alî?” didi. “Şağ ayağını cennetün işiginden içeri atup (6) şol ayağında işikden ileri ğıçmeyince kórķını kesme.” didi. “Selmân-ı Fârisî (7) eydür: “Yâ ‘Alî! Maşşerde her kişinün Һayrı şerri tartılır. Cehenneme gidecegi gidüp (8) cennete giden cennet yoluna toğruıldıktan şöñra kórķı kesilmez mi?” didi. “Kesilmez.” didi. (9) “Niçün kesilmez yâ ‘Alî?” didi. “Anın-ıçun kesilmez ki Һazret-i Enbiyā ol maħalde sancağın (10) çeker de cümleden önünce gider. Sâ'ir enbiyālar, evliyālar, şehidler, şādıklar, şālihler (11) bu münvāl üzerine dürlü dürlü sancağları çekerler. Һazret-i Enbiyā'nun sağında (12) şolunda ve eñsesinde gidiyüķ diyü şazlıkda iken yolda çekilüp giderken (13) biraz kişileri Allāh emrile ğirü döndürüler, cehenneme alurlar, giderler. Ol dönen (14) kişilerin döndiginden Һazret-i Server'in hiç Һaberi olmaz. Vesā'ir maħlūķda (15) Һaberi olmaz.

Bu münvāl üzerine el-kışşa añlansın ki Allāh Ta‘ālā ‘azāb idecegi (16) kişileri cennete varana daķ böyle ğiri döndürür. Cennetün işigin atlayan ayruķ (17) kurtılır.” didi.

Selmân-ı Fârisî eydür: “Ne büyük korku imiş bu yâ ‘Alî!” didi. [88b] (1) kılı gibi kılı var. Toñuz gibi iki azusu var, çirkin yüzi cihānda adamı azdurucu ol (2) mel‘ün kapuda тұrur. Hâzret-i Enbiyâ gel diyü destir virdi. Öyle diyince şeytân-ı lâ‘în (3) fi‘lhâl içeri girdi, selām virdi. Hâzret-i Enbiyâ hiç muḳayyed olup selāmın (4) almadı. Şeytân itdi: “Yâ Muḥammed! Niçün Tañrı’nuñ selāmın almazsıñ?” didi. Hâzret-i (5) Enbiyâ itdi: “Yâ lâ‘în! Selāmı mü‘minlerden, müslimānlardan almak gerekdür.” didi. Allāh’ın (6) rahmeti mü‘minlerdür.” didi. “Hele tizrek ya mel‘ün buraya gelmek sebeb nedür? Niçün geldiñ.”(7) didi. İblīs itdi: “Yâ Muḥammed! Tañrı ḫaḳḳı-çun ben seniñ ḳatıña gelmene bi-zārım kendi (8) rızām-ıla gelmedüm. Ḥaḳ Ta‘ālā benüm üstüme bir melek gönderdi. Hâzret-i Enbiyâ’nıñ ḳatına var. (9) Saña ne şorar aña cevāb vir.” didi. Daḫı kendüziñi anıñ ḳatında ulu görme, cevāb (10) vir. Eger Muḥammed’in su‘āline toḡrı cevāb virmezseñ seni ‘azāb-ile yaḳarım.” didi. “Bu(11)ndan ḳatıña geldügime sebeb olur.” didi. “Şor imdi ne şorarsañ ben daḫı saña (12) cevāb vireyüm.” didi.

Hâzret-i Enbiyâ şeytân[-ı] lâ‘înün söziñ işitdi. Üç kez teḳbîr (13) getürdi. Şahābeler ile getürdiler. Hâzret-i Enbiyâ itdi: “Yâ lâ‘în! Evvel saña bunu şoram ki Ādem peyḳambere (14) niçün secde itmediñ?” didi. İblīs itdi: “Yâ Muḥammed! Ḥaḳ Ta‘ālā melā’iklerine buyurdi ki Ādem’e secde (15) idüñ.” didi. “Cem‘i melā’ikler vardılar Ādem’e secde kıldılar. Arada ben ḳaldım. Çün Ḥaḳ Ta‘ālā benim secde (16) itmedigimi gördi. Beni ḫâzretinden sürdi. Merdūd, mel‘ün eyledi. Eger ol vaḳtın Ḥaḳ Ta‘ālā’nıñ dileğinde ben secde (17) ḳılayıdum lâ‘în, merdūd olmazdım. Bu mel‘ünlük baña virilmezdi yâ Rasūla’llāh! Çünki Ādem’e secde eylemedüm [89a] (1) ‘āşî oldum.

Ḥaḳ Ta‘ālā Ādem’i yaratdı, emr eyledi. *Ḳalle Allāhu Ta‘ālā ve lâ taḳrabā hazihiş şecerāte fe tekunā* (2) *mine’z-zālīmīn*.¹²⁹ Ya‘nî beni zālīm eyledi. Girü Ādem peyḳambere ḫavāle kıldı. Ben anı azdurur, (3) buḡday ağacından yidi ḫaḳḳıñ emrini bozdi. Allāh Ta‘ālā daḫı anı uçmaḳdan sürdi, yire (4) indürdi. İmdi yâ Muḥammed bir kişiye Tañrı’dan ḫışım olsa ben anıñ üzerine ḫavāle (5) oluram. Ḳazā üzerine

¹²⁹ “ Dedi ki, ey Ādem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Ama şu ağaca yaklaşmayın yoksa zalimlerden olursunuz.” Kur’an-ı Kerim, Bakārâ Suresi, 35. ayet.

yaradılmış kulam. Her kiři kim baňa uysa ben anı imânsız giderirem.” didi. (6) “İmdi yâ Muhammed! Ümmetüñe digil toğrı yola gideler. Şerî‘atiñden çıkmayalar. Toğrı yola gider(7)kene egri yola gitmeyeler. Benim mekrimden âzâd olalar. Allâh’ın rahmetini bulur¹³⁰ olalar.” (8) didi.

Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ mel‘ûn! Seniñ çatı düşmânıñ kimdür?” Lâ‘î in itdi: “Yâ Muhammed! Benim (9) senden ğayrı düşmânım yokdur.” didi. Hzret-i Enbiyâ itdi: “Yâ lâ‘î in! Ben saňa neynedüm, (10) çatı düşmân bildiñ?” didi. Şeytân itdi: “Bundan artuğ ne ola?” didi. “Sen (11) geleliden berü bir ğün rahat olmadum. Sağıken renc oldum. Eliñden gice gündüz fiĝân (12) kaçan ümmetiñ ikisi bir yire gelse baňa lâ‘î net okurlar. Öyle olunca sen benim nice düşmân? (13) didi.

Hzret-i Enbiyâ itdi: “Yâ lâ‘î in! Dağı kimleri sevmezsiñ?” didi. Lâ‘î in itdi: “Adil insân (14) ehlini sevmezem.” didi. “Niçün sevmezsiñ?” didi. “Bir sâ‘at inşâflı iş görsek (15) Allâh Ta‘âlâ aña yitmiş yıllık tâ‘at itmiş gibi şevâb virür.” didi. Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ lâ‘î in! (16) Dağı kimleri sevmezsiñ?” didi. Şeytân-ı lâ‘î in eydür: “Âlimleri sevmezem.” didi. “Niçün (17) sevmezsiñ?” didi. Şeytân eydür: “Anıñ-ıçun sevmezem ki benim yapduğımı anlar yıkar. [89b] (1) Dağı şol şabr iden dervişleri sevmezem.” didi.

“Yâ lâ‘î in! Bir kiři ğanı ola, şâkir ola nice (2) olur?” didi. Şeytân itdi: “Ġâyetde ulu kemâldür.” didi. Hađ Ta‘âlâ’nıñ virdiği mâlıñ zekâtın çıkar(3)sa Allâh’ın emrini tutmuş olur. Her kiři kim mâlınuñ zekâtın virmezse mâlı onuñ boynına (4) tûzağ olur. Kıyâmet ğüninde ‘azâb çeker. Cömerd olan düşmânımdur bağıl olan ki yarımıdır.” (5) didi. “Şunları sevmezem ki abdesti alalar dâ’ima dün ğün namâz kırlarlar. Hağı bir bilesin. Rasûl (6) bile çatı düşmânımdur benim. Dünyâ fikri getürmeyen dile hem namâzı imâm-ıla kıla. Öyle şankim (7) beni¹³¹ iğerüme od düşüp yanar, tüter.” didi. Hzret-i Enbiyâ eydür: “Yâ lâ‘î in! Bir kiři (8) Kır‘ân okusa hâlin nice olur?” didi. Şeytân itdi: “Kır‘ân okuyan kiři diñinciye dek (9) kırşun gibi erir, gözlerim görmez olur, ol kiři diñinciye dek benim baňa yiter.

¹³⁰ Siliktir.

¹³¹ Siliktir.

(10) Hâzret-i Rasûl itdi: “Yâ lâ‘î! Her kişinüñ güci yitse Kâ‘be’ye varsa hâliñ nice?” (11) didi. İblîs itdi: “Bir kimse Kâ‘be’ye varsa demür zencîr ile benim boynum bağlar.”(12) didi. Hâzret-i Rasûl itdi: “Yâ lâ‘î! Her kişi oruc tutsa ol vaktin hâlin nice olur?” (13) didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! Her kişi oruc tutsa ol kişi benim başıma yular da(14)kar.” “Bir kişi şadağa virse hiç saña andan zarar¹³² gelür mi?” didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! (15) Kişi şadağa virse ol kişi beni keskin balta ile vurur iki päre eyler. Dağı (16)¹³³ yanımda tamu odı olur. Öyle şanaram ki tenimden cânım gider.” didi. Hâzreti (17) itdi: “Yâ lâ‘î! Bu şadağa virenden niçün incinürsin?” didi. Şeytân itdi: “Anıñ-ıçun [90a] (1) incinürüm ki bir kişi şadağa virse altı haşlet vardır. Biri oldur ki ‘ömri artar, ikinci oldur (2) mālı artar, üçünci oldur ki kazâdan lâ‘î olur, dördünci oldur ki şevâbı ağır gelir günâhı yigni gelür. (3) Bişinci oldur ki kıyâmet gününde yüzi ayıñ on dördi gibi şugle virür, altıncı oldur ki âhiretde (4) tamuyıla uçmağ arasında bir yir olur ki ol kişi tamuyı göremez.” didi.

Hâzret-i Rasûl itdi: (5) “Merdûd şahâbem Ebû Bekir inen nicesin?” didi. İblîs itdi: “Yâ Muhammed! Ebû Bekir’iñ güler (6) görsem şöyle kırkaram ki cân gevedemden çıkar.” didi. Hâzret-i Rasûl itdi: “‘Ömer’den nice zahmet gör...¹³⁴(7)sin?” didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! Kaçan kim ‘Ömer’iñ heybetin görsem kırşun¹³⁵ (8) Rasûl itdi: “Yâ lâ‘î! ‘Osmân’ıla nicesin?” didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! Cem‘i¹³⁶ (9) tanur, bende utanıram.” Hâzret-i Rasûl itdi: “Yâ lâ‘î! ‘Alî’ilen nicesin?” didi. (10) İtdi: “Yâ Muhammed! ‘Alî’nüñ elinden gâyet zebûnem.” didi.

Hâzret-i Rasûl itdi: “Yâ lâ‘î!¹³⁷ (11) ümmetim iyü ümmetdür.” didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! Ol iyü didigün ümmeti elümde bir top gibi¹³⁸ (12)duram.” didi. “Furşat buluram birisini medh iderem. Anı severler kalan şahâbeñi sevmezler¹³⁹

¹³² Metinde: zarâr

¹³³ Siliktir.

¹³⁴ Rutubet lekeldir.

¹³⁵ Rutubet lekeldir.

¹³⁶ Rutubet lekeldir.

¹³⁷ Rutubet lekeldir.

¹³⁸ Rutubet lekeldir.

¹³⁹ Rutubet lekeldir.

(13) olurlar. Namâzına varmazlar, varursalar da du‘âya kalmazlar. Bir kiři du‘âya kalmazsa (14) kabûl olmaz. Çok namâz kıłana ben iderem ki nice kıłarsın bu kadar namâzı neylersin (15) işin kıldı. İşini gör direm. Namâz saña rızık mı virür direm. Benim sözime uyar namâzı (16) terk ider. Namâzı kaçd-ile terk iden müslimân degildir.” didi. Hâzret-i Rasûl itdi: (17) “Ümmetime ne dirsın nice azdurursın?” didi. Şeytân itdi: “Yâ Muhammed! Ümmetiñi [90b] (1)¹⁴⁰ olur, kimi hârici olur. Kimi Ebû Bekir’i sever kimi ‘Osmân’ı, ‘Ömer’i, ‘Alî’yi sever. Her birisi birin (2) sever. Sevmedüğinden sögerler. Bir birinden ayruk görürler ‘amelleri bâıldur. Ba‘zısı toğrı (3) yola giderler, tâ‘at iderler, namâz kılarlar. Hayırlı ihsân iderler. Anların bereketile yirler gökler (4)¹⁴¹ tırur girü kalan ümmetiñ baña fermânıdır. Emrimi tutarlar ne dirsem baña muṭî‘ olur(5)lar. Yâ Muhammed! Her kiři Allâh Ta‘âlâ’nun zikrin itse ben aña zafer bulmazam.” didi.

Hâzret-i Rasûl itdi. “Yâ (6) mel‘ûn! Seniñ cânın kimleri sever. Müşfikun yârın kimler?” didi. İblîs itdi: “Yâ Muhammed! Ribâ (7) yoldaşım anlardır.” didi. Hâzret-i Hâbîb itdi: “Tercümânın kimlerdür?” didi. (8) “Eksik şatanlardır.” didi. Hâzret-i Rasûl itdi: “Gâzilerin kimlerdür?” Şeytân itdi: (9) didi: “Yâ mel‘ûn! Gönülin gayğusun kimler giderür?” didi. Şeytân: (10) “Her kim yalan yire andı içerse gönülimün gayğusu anlar giderür. Hâzreti (11) itdi: “Yâ mel‘ûn! Gönülin nûrın kim arturur?” didi. Mel‘ûn itdi: “Tâlâka andı (12) arturur.” didi. “Yâ lâ‘în! Dostların kimlerdür?” Şeytân itdi: “Bağlılardır. Gâyet kişiler (13) Allâh Ta‘âlâ’ya şirk getürenlerdür.” didi. “Yâ lâ‘în! ‘Avnün kimlerdür?” didi. “Yâ Muhammed yetim(14)lerdür!” didi. “Yâ lâ‘în! Seniñ yüzün kara eyleyen kimlerdür?” didi. Lâ‘în itdi: (15) “Kişinün dâ‘im dilinde istiğfâr olsa benim yüzüm cânımı ol adam acı (16) Rasûl itdi: “Yâ lâ‘în! Mescidin cemâ‘atiñ nirdedür?” didi. Şeytân: (17) “Mescidüm pazar yiridür, hamamlardır ben anların imâmıyam.” didi. [91a] (1) Hâzret-i Rasûl itdi: “Yâ mel‘ûn! Ta‘âmın nedür ne yirsin?” didi. Şeytân itdi. (2) “Ta‘âmum oldur ki önlerine ta‘âm alınca *Bismi’llâhi’r-raḥmâni’r-*

¹⁴⁰ Rutubet lekelidir.

¹⁴¹ Rutubet lekelidir.

*rahīm*¹⁴² (3)¹⁴³ nerler ol ʔaʕāmı hep ben yirim.” didi. “Yā lāʕīn! Müʕezzinleriñ kimlerdür?” Şeytān itdi: “Yā Muḥammed! (4) Çalkıcılardır, sāznay mişilleri gibidür.” didi. “Yā lāʕīn! Defterdārıñ kimlerdür?” didi. (5) “Tenine lükūn vuranlardır.” didi. “Yā lāʕīn! İlçileriñ kimlerdür?” didi. Şeytān itdi: (6) “Yā lāʕīn! Yalınuz şunca maḥlūḳı nice azdurursın?” didi. Şeytān itdi: “Yā Muḥammed! (7)¹⁴⁴ ğışınca benim evlādım vardır.” didi. “Yā melʕūn! Bunca evlādı nirden¹⁴⁵ (8) “Yā Muḥammed! İki baldurum bir birine sürerim gice gündüz biñ oğlım¹⁴⁶ (9) ḥavāle virürem. Dāʕim ḥalkı azdururlar. Bir yirden fırsat bulurlar çün namāz¹⁴⁷ (10) ününi ḥavāle kılarım. Anıñla varur mescide bile gider cehd eyler ki namāzı¹⁴⁸ (11) yañılta, bicid ışmarlarım ki nirde zāhid varısa onları azduruñ dirüm.¹⁴⁹ (12) imānsız giderler. ʔamu odına düşer” didi. “Yā Muḥammed! Oğlanları çok azdurur (13) lāğ iderler ve daḥı cazu olan ʕavrātları azdururam. Anlar benim elüm altındadır emrime (14) olurlar.” didi. Ḥazret-i Rasūl itdi: “Yā lāʕīn! Hiç ʕavrāt var mıdır ki ol senüñ ... (15) uymaz. Fiʕle fitneñe aldañmaz?” Şeytān itdi: “Yā Muḥammed! Dört ʕavrāt vardır. Aña fiʕil fitne (16) yoḥsa ḳalanını elimde bir ʔop gibi oynarım.” didi. “Yā laʕīn! Ol dört ʕavrāt kimdür?” (17) “Birisi Meryem Ḥatun’dur ʕİsā ʕas anası, birisi seniñ ḥelāliñ Ḥadice Ḥatun’dur, [birisi] Fātımatü’z[91b] (1)-Zehrā Ḥatun’dur, birisi Āsiye¹⁵⁰ Ḥatun’dur Firʕavn[-ı] laʕīnüñ ḥatunıdır. Benim elimde (2) ...¹⁵¹. mişdür. Bunlar ʔaʕat iderler, namāz kılarlar. Senüñ şeriʕatuna Allāh’ıñ emrine muṭiʕ (3) benim fitnem irişmez yoḥsa ḳalan ʕavrātları elimde bir ʔop gibi oynaram. (4) Yā Muḥammed bir kişi ḥayır itmege niyyet ide. Aña ödlümde yitmiş kişi ḥavāle iderem (5)¹⁵² ḥayır itdirmiyem. Bir kişi

¹⁴² “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.”

¹⁴³ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁴ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁵ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁶ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁷ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁸ Rutubet lekelidir.

¹⁴⁹ Rutubet lekelidir.

¹⁵⁰ Metinde: ʕĀyişe

¹⁵¹ Rutubet lekelidir.

¹⁵² Rutubet lekelidir.

namāz kılmāğa niyyet itse yamacına giçerem. Dünyāda ne kadar (6) lağırdı var ise öñine düşürürem. Hiç namāza muqayyed olmazlar. Hāzreti (7) seniñ şerrinden emīn eyleye.”

Cabbār Kūlī eydür: “Allāh Ta‘ālā cümlemizi (8) irmeye cümle ümmet-i Muḥammed’i cümlemizi Allāh’dan hidāyet heybetinden (9) ‘azābda olanları ‘azābın kaldıra. Fazlıla rahmet müyesser ide. Allāh (10) ğafletinden kaldıra. Añlamak Hāk kelāmı diñlemek, işidmek, tutmak müyesser ide. (11) ‘Ömürler çok kuvvet virüp vilāyetine lezzet vire. Allāh Ta‘ālā ‘iskiri (12) bedenlerine şıḥḥat keselerine bereket vire. Allāh Ta‘ālā kāfiri ḥūrī haķir eyleye. (13) Ta‘ālā ‘ulemāya şuleḥaya fuḳarāya cümle ümmet-i Muḥammed’e ağız datlığı gönül hoşluğu (14) ide. ‘Ālimlerimizi ‘ilmile ‘āmil olmak müyesser ide. Allāh Ta‘ālā ‘aşıqlarına şā(15)liḥlerine cümle ümmet-i Muḥammed cümlemize Enbiyā zevķinden zevķ vire, evliyā şevķinden (16) celāllerinden ḥallenmek müyesser ide. Allāh Ta‘ālā cümle ümmet-i Muḥammed’i (17) ide.

Kāza-yı ḥācet, ḥusūl-ı murādāt, def -i beliyyāt, [92a] (1) rızā-i valideyn ve rızā-i Allāh ve rızā-i heybetullāh rūḥı için, çihār-ı yār-ı (2)güzīn rūḥı için, bizim Hāzret-i Veysel Kārānī rūḥı için (3) ve üstādımız şeyḥler selāmatlığı-çun ve mezhebimiz ulusu (4) İmām-ı A‘zām rūḥı için, enbiyā evliyā cümleseniñ rūḥı (5) için, pādīşāh-ı İslām ‘iskeri bu delā cümle ümmet-i Muḥammed’iñ (6) bākīleri selāmetligi-çün, ümmet-i Muḥammed’iñ evvelīn āḥirīn (7) için, mağribden maşrıķa, maşrıķdan mağribe degin (8) yatan kāffeten ‘ammeten ehl-i imān ve ehl-i İslām (9) rūḥı için Allāh Ta‘ālā cümlesinüñ ‘azā(10)bların kaldıra, cümlesine rahmet eyleye; (11) okuyana, diñleyene, yazana cümle(12)mize rahmet eyledigi-çün (13) bu niyyete Fātiḥa.

(14) Ketebetü el-faķır el-ḥaķir ilā rahmetu’llāh ta‘ālā ‘alā ‘Alī ibn-i...(15) bunu yazdım yādigār olmak için okuyan yazana bir du‘ā Fātiḥa.

Fi seneti 1258.

DİZİN

A

ābdest (F.): Abdest.

ā. 63a/4, 78b/15, 79a/3

ā. -i 48a/7, 78b/16, 79a/2

ā. al-: Abdest almak

78b/15, 89b/5

‘**Abdullāh (ş.a.):** Hz. Muhammed’in dedesi.

‘A. -mı 34a/3

‘**acāyib (A.):** Çok tuhaf şey anlaşılmaz.

‘a. 16a/14, 25a/4, 25b/10,

30a/11, 30b/4, 31b/15, 33b/6,

39b/3, 56b/2, 75b/16

‘**aceb (A.):** Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.

‘a. 2a/6, 12b/8, 22a/2, 28b/8,

64b/16, 74a/8-14 82b/6-10-11,

83a/13, 83b/6, 87a/13

‘**āciz (A.):** Zayıf, güçsüz.

‘ā. 37b/5, 69b/2

acı- : Başkasının acılı durumundan üzüntü duymak.

a. 28a/4

acıq- : Yemek yeme gereksinimi duymak.

a. (ğ)-ırsıñ, 60b/4

acı- : Ağrı, sızı ve yanma duyulmasına sebep olmak.

a. ! 90b/15

aç- : Tok olmayan, aç.

a. 26b/16, 38a/10, 51a/4, 66a/17,

66b/3, 69b/9

a. -a 59b/11

aç- : 1. Bir konu ile ilgili konuşmak.

a. -alım, 48b/1, 70a/13

2. Bir şeyi kapalı durumdan açık durma getirmek.

a. -ar 62b/12

a. -aram 46b/9

a. -arsın 73b/16

a. -dılar 84a/2

a. -dım 38b/9

a. -mış 84a/15

3. Birbirinden uzaklaştırmak.

a. -mayana 34a/12

açıl- : 1. Açma işi yapmak veya açma işine konu olmak.

a. ! 65a/9

a. -dı 33a/17, 83b/6

a. -ur 62b/1, 65a/9, 65b/10

2. Sırrını, sorunlarını birine söylemek.

a. -dı 16b/3

ad : 1. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim.

- a. 80a/1
- a. -ı 80a/2
- a. -ımız 83a/14
- a. -n 33b/9, 34a/1-9, 80b/2
- 2. Anılacak değer, önem.
- ad 85b/1

adam (<**âdem**: A.): İnsan.

- a. . 7b/13, 10a/10, 14b/15, 22a/6, 31b/4, 38a/3, 41a/10, 87b/11, 90b/15
- a. -a, 22b/3, 31a/12, 84a/17
- a. -ı, 36b/11, 57b/4, 88b/1
- a. -uñ 72a/6
- a. -dır 7b/13

Âdem (ş.a) : Dini inançlara göre yaratılan ilk insan ve ilk peygamber.

- Ā. 37a/7, 40a/12, 61a/14, 69b/5, 72a/14, 88b/13, 89a/2
- Ā. -den 36b/11, 57b/1
- Ā. -e 31a/12, 61a/12, 69b/6
- Ā. -i 57b/3, 61b/2, 89a/1
- Ā. -ile 57b/3

âdem oğlanları : İnsan oğlu.

- ā. 13a/10-12, 30a/15, 35a/15
- ā. -n 29b/10

ā. -nñ 31b/4

‘âdet (A.): Görenek.

‘ā. 16a/13

adım : Yürümek için yapılan ayak atışları.

a. -ı 43a/6

‘adil (A.): Adaletle iş gören.

‘a. 89a/13

‘afv (A.): Bir suçu, bir kusuru, bir hatayı bağışlama.

‘a. it- 24b/6

ağ : Kar, süt vb. rengi, beyaz. bk. ak.

a. 9b/12, 11b/7

ağaç : Meyve verebilen gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

a. -a 48b/11, 56b/3

a. -ından 89a/3

a. -ının 51a/13

a. -lar 19a/7, 19b/13, 33b/12, 49a/11

a. -ların 67a/10

ağar- : Beyazlaşmak.

a. -ur 64a/15

ağır : Tartıda çok çeken.

a. 32b/4 48a/13, 51a/5, 90a/2

a. -dur 82b/1

a. -ı 32b/5

ağıt : Ağlama, mersiye, sagu.

a. -dur 72b/11

ağız : Ağız.

- a. 35b/1, 91b/13
- a. -ları 38a/4
- a. -larında 69b/16
- a. -ı 38a/4, 83a/3
- a. -ımda 60b/15
- a. -ına 47b/8,
- a. -iña 51a/2
- a. -ında, 26a/4, 56b/4, 58b/17, 59a/8-17
- a. -ındaki 57a/7
- a. -ından 37b/14
- a. -umuı 71a/5

ağla- : Ağlamak.

- a. ! 77b/13
- a. -dı 32a/4, 36a/17, 37b/3, 43b/5, 50b/1, 57b/10, 61b/1, 75a/11
- a. -dım, 24b/16, 64b/15, 76a/8, 82b/16
- a. -dın 32a/3, 44a/2, 76a/11
- a. -dıkdan 82b/17
- a. -dum 76a/17
- a. -ma ! 76a/17
- a. -mağıla 23b/2
- a. -mağdan 78a/6
- a. -maya 69b/10
- a. -r 25b/9, 12, 13

- a. -r mısın 32a/8
- a. -ram 32a/2, 57b/12, 13, 16
- a. -rım 32a/6, 8, 9, 36b/1, 64b/16
- a. -rımüşam 31b/16
- a. -rsañ 32a/9
- a. -rsın 32a/1, 5, 36a/17, 57b/12, 64b/15
- a. -sından 66b/9
- a. -ya 70a/2
- a. -ya ağlaya 31b/17
- a. -yanlar 78a/5
- a. -yarak 83a/14
- a. -yı ağlayı 82b/17, 83b/5
- a. -yup 37b/4, 43b/17, 76a/8, 83a/1

ağlaş- : Birlikte ağlamak.

- a. -alar 70a/1
- a. -dılar 57b/11, 75a/15, 16
- a. -duğdan 57b/11
- a. -urlar 69b/2

ağnā (A.): Gani, en zengin.

- a. 1b/9

ağna- : Anlamak.

- a. -r 16a/6

ağrit- : Ağrmasına yol açmak.

- a. -mayalım 50a/11

āh (F.): İlenme, beddua.

- ā. 25b/12
- ā. -ım 60a/7

āḥir (A.): Son, nihayet.

ā. 54b/11,15, 55a/9, 56b/12,16,

57b/6, 59a/3, 86a/17, 86b/6

ā. -i 5b/15, 6a/1, 7a/3, 33b/14,

57a/16, 49a/10

ā. -in 72b/13, 73a/3,12,15,

92a/6

ā. -ine 25a/14

āḥiret (A.): Ahiret.

ā. -de 27a/4, 90a/3

aḥkām (A.): Emirler, hükümler.

a. -in 7b/6

a. -ını 34b/9

aḥmak (A.): Budala, aptal.

a. 26a/9,10,26b/2,11, 47a/2,

81a/9

a. -mı 26b/4

a. -mısın 31a/16

aḥmaklık: Budalalık.

a. (ğ)-ındandır 26a/9

aḥret: Ahiret. bk. āḥiret

a. 5b/10,15, 35a/6-7, 50a/1,

54b/8

a. -de 16b/12, 73b/13, 81b/2

a. -dür 60a/13

a. -e 10b/12

a. -i 59a/16,60b/17, 87a/3

a. -in 6a/1

a. -iñ 16b/11

a. -üñ 86a/4

a. - mi 54b/6

a. -de mi 81b/2

aḥşam : Akşam.

a. 31b/16

aḥvāl (A.): Haller, durumlar.

a. 69a/13

a. -e 24b/15

a. -i 25a/3

a. -idür 87a/13

a. -im 24b/17

a. -in 16b/13, 18b/14, 23a/15, 23b/15,

24a/12, 25b/10, 28a/8, 29a/12, 35a/5,

51a/11 59a/16

a. -inden 13b/3, 52a/7, 53, 59, 64b/7,

86a/15

a. -in 74a/5

a. -ini 60b/13

a. -leri 70a/12

aḥ : Beyaz. bk. aḡ

a. 25b/1, 37a/5, 53b/13, 55b/16,

57a/10, 64a/15, 70a/5, 83b/7

a. -dan 63a/2-3

a. -dur 28a/13

a. -lığı 73b/11

aḥ- : Akmak.

a. -am 20b/6

a. -an 20b/1

a. -ar 25b/6

a. -aram 20a/15

a. -up 77b/3

akçe : Küçük gümüş para.

a. 31a/3, 87b/7

‘ākībet (< **‘ākībet A.**): Son, nihayet, ölüm.

‘ā. 8b/14, 44b/14, 51a/10, 73b/10

‘ā. -i 85a/5

‘akıl (< **‘akl A.**): Akıl, fikir, us.

‘a 7a/3, 7b/10, 24b/14, 37a/14,16,17, 64a/2,4, 66a/11, 70a/1, 73b/15, 75b/10

‘a. -a, 50a/4

‘a. -da 37b/1

‘a. -dan 37b/4,5, 39a/6, 72b/7

‘a. -dur 29a/7, 44a/15, 50a/4, 80b/7

‘a. -ıla 37b/1

‘a. -lar 42b/2-4

‘a. -ı 26b/10, 36b/12, 36b/14,16, 37a/4,5, 37b/5,42b/4, 61a/5

‘a. -ım 24b/6, 82a/15

‘a. -ımda 75b/10

‘a. -ımız 71a/5

‘a. -ın 31b/3

‘a. -iñ 34b/13,14, 36b/12, 37a/3, 46a/1

‘a. -iña 30a/5

‘a. -iñdan 59b/5

‘a. -ını 72b/13

‘a. -iñuz 16b/4

‘a. -uñ 68b/11, 80b/7

‘a. vir- : Akıl vermek 37a/6,7,10,11,12

‘akılsız: Anlayışı kıt olan.

‘a. -lar 38a/15

‘akılsızlık: Aklı olmayışlık.

‘a. 24b/5

‘akreb (A.): Akrep.

‘a. 23b/4

‘a. -lerdür 27a/9

al : Kanın rengi, kırmızı.

a. 24a/13

al- : 1.Kabul etmek, almak.

a. ! 30a/5, 43b/9, 44b/17, 60b/2

a. -alar 89b/5

a. -dı 32b/15, 45b/1, 82b/8

a. -dığın 23a/13, 27a/2

a. -dılar 48b/15, 83b/17, 84a/11

a. -dum 76a/16

a. -duñ 59b/3

a. -iñ 8a/2

- a. -ınca 91a/2
 - a. -ınmaz 45a/9
 - a. -ınur 35a/1
 - a. -ır 23b/16
 - a. -mada 59b/6, 87a/4
 - a. -madı 88b/4
 - a. -madım 47b/15, 59b/3
 - a. -mağ 45a/16, 88b/5
 - a. -masa 8a/4
 - a. -mayana 78a/8
 - a. -mazsñ 88b/4
 - a. -mış 14a/13, 22a/7, 30b/5, 67a/17
 - a. -mışam 27a/12
 - a. -sa 32a/8, 43a/9
 - a. -sam 35a/3
 - a. -sañ 44a/6
 - a. -up 20b/12, 27a/3, 43a/5
 - a. -ur 36a/4, 69a/ 87a/1
 - a. -uram 30b/14
 - a. -urlar 88a/13
 - a. -ursañ 42b/152.
 - a. -uruz 35a/11
 - a. -a gör- : Alagörmek 60b/5
 - a. -ı bil- : Alabilmek 7b/7
2. Kaldırmak.
- a. ! 31a/12, 45a/16
 - a. -dı 53b/9

- 3. Elde etmek.
 - a. -ur 16a/8
 - a. -a bil- 82a/11
4. Tutmak.
- a. -acağı 31a/2
 - a. -ana 48b/12, 72b/9, 79b/16
 - a. -ayım 78b/16
 - a. -ayımdı 45a/14
 - a. -cağ 87b/6
 - a. -dı 3b/3
 - a. -dım 54a/4, 59b/3,4,6
 - a. -mış 76a/15
 - a. -ur 10a/11,12
5. Ağzının içine almak.
- a. -dı 47b/8, 57a/14
6. Çalmak.
- a. -dı 76a/3
 - a. -dım 31b/3
7. Yanında götürmek.
- a. -dı 76b/2
8. Öğrenmek.
- a. -dığ 8a/4
 - a. -dığımı 59b/4
 - a. -dığın 47b/15
 - a. -dım 9a/2, 64b/11
 - a. -anur 24b/1
 - a. -mayanuñ 79b/17
9. Gidermek, yok etmek

a. -dîñ 80b/6

a. -maz 77b/17

a. -salar 8a/3

a. -ur 6a/7, 62b/16, 79b/17

10. Abdest almak.

a. -madîñ mı 48a/7

a. -ur 78b/15

a. -ursın 63a/4

11. Elde etmek.

a. -sam 26a/15

a. -up 24b/4

a. -ur 16b/10, 57a/16

12. İçecek veya sigara içmek.

a. -amazsîñ, 49b/14

ala : Karışık renkli, alaca.

a. 50a/2

alacak: Alınması gerekli şey.

a. 26/14

alacaklı : Alacağı olan kimse.

a. 87b/15

‘**alâmet (A.)**: Belirti, iş nişan.

‘a. 44a/2

‘a. -i 52a/9

‘a. -in 44a/1, 69a/14

‘a. -inden 57b/17, 58a/2, 77a/7

‘a. -leri 52a/8,9

‘a. -lerinden 21b/13

alçak : Aşağı olan, yüksek olmayan.

a. -dan 6b/7, 20b/6

a. -daki 28a/4

a. (ğ)-a 6b/7, 20b/6

a. (ğ)-îñ 30b/17, 43b/9

a. (ğ)-un 83a/5

a. -lara 27b/17

aldañ- : Yanılmak.

a. -maz 91a/15

‘**âlem (A.)**: Dünya, cihan, bütün evren.

‘â. 81a/3

‘â. -e 16b/2, 25b/7

‘â. -i 16a/8, 25a/12, 25b/7, 67a/13, 50a/5, 73b/17

‘â. -idür 50a/14

‘â. -sin 33a/1

‘**aleykümü’s-selâm (A.)**: Allah’ın selamı üzerine olsun

v. 31b/17

‘**aleykümü’s-selâm ve rahmetullâh ve berâkatü (A.)**: Allah’ın selameti ve bereketi üzerinize olsun.

v. 36a/14, 42b/7

‘**Alî (ş.a.)**: Hz.Muhammed’in damadı, dördüncü halife. bk. Hâzret-i ‘Alî

‘A. 9a/1,9,10,12,14,15, 9b/5,6,9,13, 10a/7,9,13,15, 10b/8, 11a/1,5,12, 14,15, 11b/1,3,8,11,15, 12a/2,9,11, 12b/2,14, 13a/7,14, 13b/6,8,10,12,

14a/8,11,13, 14b/7,9,12,15,
 15a/3,5, 11,13,14,15,
 15b/2,4,5,7,10,14, 16a/2,5,
 20b/14,15, 21a/3,5,9, 21b/10,13,
 22a/3,14, 22b/5, 28b/9,10,
 29a/3,6,8,9,10, 32b/15,16,
 33a/1,3,4,6,12,13,14,15,
 33b/2,4, 7,11,13, 36a/15,16,17,
 36b/1,4,5,6, 8,10,11,
 39a/8,13,15, 39b/2,3,
 40b/4,5,10,12,
 44b/3,7,8,15,45a/8,
 45b/4,7,11,13,14, 46b/4,8,
 47a/14, 47b/1,3,5,7,13,14,17,
 48a/3,6,9, 10,13, 48b/1,4,17,
 49a/14, 49b/4,5, 9,10,17,
 50a/8,10,11,13,16, 50b/2,7,
 12,16, 51a/1,4,
 51b/2,3,5,15,16,17,
 52a/4,8,10,12,13,15,16,
 52b/1,8,16, 54a/2,4,8,11,16,17,
 54b/2,4,5,6,9,10,11, 55a/9,13,
 55b/3,5,10,11,12,14,
 56a/4,6,7,9,12,14,
 56b/4,5,8,9,11,13,14, 57a/17,
 57b/6,9,14, 58a/6,12,13,16,17,
 58b/1,2,3,5, 59a/1, 61b/11,
 62a/3,4,6,10,11,16,

62b/6,7,15,17, 63a/2,3,9,12,
 63b/3,4,7,8,13,17, 65b/4,5,8,9,16,
 72b/16,17, 73a/2,4,5,6,8,13,16, 73b/1,
 78a/16,17, 78b/14,15, 79a/5,7,8,
 80a/2, 83b/2, 84b/1,2,16, 85a/11,
 85b/2,4,6,7,8, 86a/16,17,
 86b/2,3,5,8,14,16,17, 87a/9,15,17,
 87b/4,5,6,14, 88a/1,5,7,9,17, 90a/9,10,
 92a/14
 ‘A. -de 54a/4
 ‘A. -den 44b/8
 ‘A. -niñ 7a/6, 40b/10,12, 50a/11
 ‘A. -nün 90a/10
 ‘A. -ye 7a/5, 44b/3,7,15, 51b/15,16,
 54a/2,4, 72b/17
 ‘A. -yi 90b/1
 ‘A. misin 62a/3, 78a/16

‘ālim (A.): Bilgin.

‘ā. 22a/7, 34a/1, 67a/6
 ‘ā. -dür 67a/4
 ‘ā. -iñ 22a/9
 ‘ā. -leri 89a/16
 ‘ā. -lerimizi 91b/14
 ‘ā. -siñiz 15b/5, 65a/3

Allāh (A.): Yaradan, rab, tanrı.

A. 2a/15, 4b/12, 5b/5, 7b/4,8,14,
 10a/3,9, 11a/12, 11b/1,6, 12b/4, 13a/6,
 16a/5,15, 25a/12, 30b/1, 32a/12,

34b/16, 35a/15, 36a/9, 43b/14,
 45a/16, 49a/12, 49b/4, 50a/7,
 50b/5, 52a/4,6,17, 52b/7,8,
 55a/4,10, 55b/17, 56a/16,
 58a/13, 61a/11,13, 61b/2,3,4,
 62b/2, 63b/3,11, 64b/5,
 65a/7,9,11,12,15, 65b/11,14,
 66a/2,12, 67a/17, 67b/16,
 68a/4,10, 68b/6,8,14,15, 70a/3,
 71b/2, 73a/4,15, 74a/2, 74b/3,
 75a/3, 76b/7,14, 78a/3, 78b/6,
 79a/6,9,10, 79b/7, 81a/17,
 81b/3,11, 82a/4,5,7, 83a/11,
 86a/13, 86b/13, 87a/8, 88a/13,
 91b/9
 A. -a 9b/13, 10b/11, 18b/7,
 30a/10, 32b/6,12, 34b/7,8,
 62a/13, 82a/10
 A. -da 71b/4, 76b/6
 A. -dan 10b/13, 15b/3, 16a/7,
 49a/10, 58a/11, 61b/4-5, 73b/14,
 79a/6-9, 87a/3, 91b/8
 A. -dandur 49a/13
 A. -dur 35b/16, 46a/6, 49a/13-
 16, 50a/5
 A. -i, 5a/7, 6b/1, 19b/2, 22a/5,
 23a/3, 24a/2-5, 29b/8, 53a/4,
 55b/9, 60b/17, 68a/1,6,8,9,10,

69a/6,7,9, 70a/6,10, 71a/7, 73b/4,
 78a/6, 81b/1
 A. -iñ 18b/9, 19b/4, 22a/8, 26b/3,
 30a/10, 33b/9, 35b/10, 45b/7, 50a/1,
 54b/9,16, 70a/7, 87a/2, 88b/5, 89a/7,
 89b/3, 91b/2
 A. -iñdur 6b/5, 30a/11, 58a/15,
 71b/15
 A. -uñ 61b/8
 A. -a emānet it- : Ayrılanın kalana
 söylediği bir esenleme sözü, 76b/11
 A. ısmarla- : Hoşça kal, 32b/112,
 76b/9,14

Allāh Ta'ālā (A.) : Yaratıcı, rab.

A. 3a/14, 3b/1,5,7, 4a/12, 5a/6, 6a/15,
 8a/1, 8b/9,11, 11b/9, 12a/6,12,15,
 12b/2,11,13, 13a/3,5,8,10,14, 13b/3,
 15a/4, 15b/10,12, 16a/6, 17b/4,
 18a/15, 20a/7, 21a/2,9, 27b/4, 28a/5,
 28b/2,4, 29a/12, 29b/4,8,10,
 30a/1,4,12, 32b/12, 33b/6,14,15,16,
 34b/10, 35a/16, 35b/7, 36a/9,
 36b/7,10, 39b/10, 40b/8, 42b/15,
 43b/10,11,12,17, 44a/7,16, 44b/4,5,14,
 45a/14,15, 46a/11, 49a/7, 51a/9,15,
 51b/7, 52a/2,3,7, 52b/12, 54b/17,
 55a/2,3,10, 57b/17, 58b/2, 59a/13,15,
 63b/14, 65a/10, 67a/11,12, 67b/1,

68a/16, 69b/8, 70a/11, 71a/4,17,
 71b/15, 72a/2,3,6,
 73a/16,73b/9,13, 75a/8,9,11,16,
 75b/1,12,17, 76a/1,3,6,10,
 76b/11, 77a/5, 77b/11, 79a/6,
 79b/13,15, 80a/4,5,7, 83a/11,
 85a/15, 85b/11, 86a/14, 87a/11,
 87b/15,17, 88a/1,15, 89a/3,15,
 91b/7,11,12,14,16, 92a/9
 A. -da 85b/17
 A. -dan 15b/11, 35a/8,9,12,
 46b/2, 52a/5, 79a/8, 79b/5,
 86b/11
 A. -dır 7a/1
 A. -dur 20a/1, 35b/17
 A. -niñ 2a/6, 3a/8, 3b/15,
 4a/1,11,13,14, 4b/2,15, 5b/3,
 6a/3, 7a/2, 7b/10,15, 8a/3,5,
 9b/8, 10a/7,8, 11b/14, 12a/9,
 16a/3, 17a/4, 17b/2,12, 18a/5,
 18b/5, 19b/11,12, 20a/12, 20b/7,
 21a/5, 22b/12, 26a/8, 28b/1,
 30a/8,17, 30b/11, 31b/2, 33b/10,
 34a/5, 35a/14, 35b/2,3,6,
 36b/8,9, 39a/8, 43b/5, 46a/10,
 8b/9, 49a/8,11, 50a/9, 60a/2,
 66b/17, 67b/12, 68b/5, 70a/6,
 70b/15, 71b/16, 73a/15, 73b/5,

75a/5, 75b/5, 78b/3, 79b/4,11, 80a/15,
 81a/16
 A. -niñ 41a/1, 42b/12,13, 46b/16,
 48b/7, 49b/11, 50a/16, 50b/6, 51a/7,
 55b/6, 58a/13, 59a/12, 62a/13, 62b/17,
 67b/9, 68a/8,11, 69a/5, 69b/7, 71a/11,
 73b/2, 78b/6, 79a/15, 79b/14, 85b/11,
 86a/9,11, 87a/1,3,10, 90b/5
 A. -ya 7a/8, 19b/2, 22b/6, 36b/12,
 39a/7, 41a/5, 45a/13, 48b/3, 56b/15,
 67b/10, 69b/5,8, 70a/5, 72a/13,
 75a/15, 78b/3, 90b/13

Allāhu ‘aẓīmü’ş-şān (A.): Şanı yüce olan Allah.

A. -a 8b/8

allāhümme rabbenāğfirli (A.): Bir dua sözü.

a. 32b/10

alt : Bir nesnenin tabanı, alt.

a. -ına 33a/7, 46b/11, 56a/17

a. -ında 21b/2, 34a/10, 36a/11, 52a/12

a. -ındağı 33b/5

a. -ındadır 91a/13

a. -ındaki 56b/1, 57a/1

a. -ından 37b/10

a. -larında 83b/7

altı : Sayı.

a. 56a/12,13, 57b/3, 90a/6

a. -sı 56a/3,15, 63a/16

a. -sın 64a/9
a. -sını 58b/14
a. -sınıñ 56a/3
altıncı : Altıncı.
a. 17b/11, 90a/3
altmış : Altmış.
a. 37a/8, 84b/11
altun : Altın.
a. 70, 93
‘amel (A.): Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları, yapılan iş.
‘a. 3b/11,12,13,14,
4a/4,7,11,12, 18a/5, 24a/11,
34b/10, 47a/13, 48a/7,
78b/14,15,17, 79b/8
‘a. -de 43a/14
‘a. -dür 71a/1, 79a/14
‘a. -e 48a/6
‘a. -i 15b/9, 23a/14, 38b/11,
43a/12, 43b/8, 44a/12, 73b/4,6,
78b/13, 79b/5, 80a/3
‘a. -ide 73b/3
‘a. -idür 77a/17
‘a. -im 13a/1
‘a. -in 11a/9, 30b/15
‘a. -ine 13a/2
‘a. -iñe 86a/8

‘a. -ler 13b/2, 17b/4, 18a/12, 22b/13,
23b/6,10,15, 27b/5 28a/6,
30a/2,4,9,10,13, 43a/15, 43b/4,11,
44b/1, 48b/6, 49b/2, 52b/14, 59a/15,
64b/7, 67b/3, 70b/9, 73b/12, 77a/6,8,
79b/15, 80a/8, 86a/14, 87a/11
‘a. -lerde 43a/12
‘a. -lerden 6a/13, 13b/1, 14a/4,
22b/13, 27b/5, 28a/6, 29a/12, 30a/1,
43a/15, 48b/5, 63b/6, 67b/2
‘a. -leri 15b/2, 21b/1, 30a/4, 43b/14,
70b/8, 75b/6, 79a/4, 90b/1
‘a. -lerimüzi 30a/13
‘a. -lerin 37b/6,43a/6 80a/6
‘a. -leriñ 31b/13
‘a. -lerine 33b/10
‘a. -üñ 78b/13, 79b/4,10
‘a. -üñde 44a/10
‘āmil (A.): İşleyen.
‘ā. 22a/11, 30b/10, 43a/11, 43b/4,
91b/14
āmīn (A.): Allah kabul etsin.
ā. 22b/13, 30a/14, 58a/2, 64b/7,
67b/3, 77a/4
ammā (A.): Ama, fakat.
a. 2a/6, 6b/12, 7a/15, 8a/3, 12a/2,
14a/13, 14b/2, 16a/4, 17b/7,13,
21b/14, 22b/12, 23a/11, 26b/12, 27b/2,

28b/7, 29b/11, 31a/14, 36b/8 ,
38a/17, 39b/3,11, 42b/4, 43a/11,
44a/7, 44b/6, 45b/5, 46a/15,
47b/14,16, 48a/6, 49b/6,
50b/3,13, 51b/6, 52a/7, 52b/7,
55a/10, 55b/12, 56a/15, 58b/1,
62a/9, 62b/1,4, 64a/4, 68a/5,
68b/14, 70a/10, 71a/12, 71b/16,
72a/5, 74a/9, 74b/12, 75a/1,3,4,
76b/6, 81b/14, 82b/14, 83a/8,
84b/6,14, 86b/12, 87b/3,5,11,
88a/2,3

añ- : Anmak.

a. -maduñ 61

ana : Anne.

a. 54b/7

a. -dan 49b/5

a. -sı 91a/17

aña : Ona.

a. 3a/8, 7a/5, 10a/4, 11b/5,
12a/8,9,11,13, 14a/5, 16a/7,
17b/7, , 20a/10, 23a/13,
26a/12,13, 26b/1,2, 28a/11,
29a/5, 29b/16, 30a/6, 31a/7,
32b/6, 33a/14, 33b/3,8, 34a/2,
34b/10,17, 35a/1, 37a/8, 39a/10,
40b/16, 42b/12, 43a/17, 44a/5,8,
47a/5, 47b/10, 49a/6, 54a/13,

55b/8, 58a/8, 60a/13, 62a/11,16,
62b/17, 65b/9, 67a/8,12, 68b/17,
71b/13, 74b/3, 78a/17, 78b/15, 81b/16,
87b/6, 88b/9, 89a/15, 90b/5, 91a/15,
91b/4

anca : Böylece, bu biçimde.

a. 59a/4, 71a/10

ancağ : Sadece, yalnızca, ancak.

a. 2a/14, 30a/15, 35a/2, 56b/6

and : Yemin.

a. -ı 90b/11

a. -ı iç- : Ant içmek 24a/3

anda : Onda.

a. 25b/9, 27b/10, 37b/1, 38b/2,
60a/15, 60b/2, 61a/15, 74b/7

andan : Ondan.

a. 2a/9,10,14, 2b/6, 7b/8, 21b/15,
26a/3, 29a/4, 29b/1,9,13,14, 32b/8,10,
35b/11, 37a/2,11, 38a/1,2,
39a/2,4,14,16, 40a/6,9, 40b/16,
43b/9,10,15, 44a/2, 44b/17, 45a/1,8,
45b/1,9, 48b/15, 49a/2,10, 49b/3,10,
50a/5,6, 51b/10,17, 52a/1,9,
52b/4,5,12,
53a/13,15,16,17,53b/4,16,17,
54b/13,14,15,16, 55a/2,3,5,8,56a/11,
57a/2, 59a/5, 60b/4,10, 62a/17, 66b/8,
68b/10, 70a/4, 71a/3,9, 72a/11,

74a/17, 74b/7,8, 76a/11,13,
78a/15, 78b/2, 82b/8, 83b/8,9,
84a/2, 85a/6,8, 87b/5, 88a/4,
89b/14

anı : Onu.

a. 3a/13, 7a/10, 11b/7, 14b/8,
17b/8, 21a/1, 22a/15, 33b/9,
34b/17, 35b/17, 47b/10,
48b/1,54b/5, 58b/12, 59a/4,
61a/8, 63a/1, 66a/15, 68a/10,
68b/4, 80a/14, 83a/11, 85a/7,
86b/13, 89a/2,3,5, 90a/12

anıñ : Onun.

a. 2a/7, 6b/11,15, 9b/14, 10a/6,
11a/1, 11b/2,4, 17a/7,8, 19a/3,
20a/12,14, 21a/2,7, 22b/10,
23a/15, 23b/7,11,15, 28a/17,
28b/2, 32a/2,3, 38b/14, 40b/4,
43a/11, 45b/15, 48a/6, 51b/12,
59b/14, 60a/12, 61a/13, 64b/14,
71b/8, 72a/8, 79a/13, 81a/13,
83b/14, 87b/13,88b/9, 89a/4
a. -la,45b/13, 28b/1, 91a/10

anıñ-ıçun : Onun için.

a. 13b/13, 20a/13,15, 20b/1,3,
22a/1, 25b/16, 26a/6,10,
26b/4,16, 27a/13, 27b/3, 28a/17,
28b/14, 32a/5, 33a/16, 33b/4,11,

36b/1,3, 37a/13,15, 38b/13,17, 39b/12,
40b/7,11,13, 44a/3, 44b/10, 45a/9,10,
47a/8, 48a/13, 50b/3,4, 54a/16,17,
56a/14, 57b/16, 59b/15, 60a/1,16,
61b/6, 62a/7, 64b/16, 65b/2, 71b/10,
74b/11, 75b/4, 76b/10, 87b/15, 88a/9,
89a/17, 89b/17

añla- : Anlamak.

a. ! 13a/14, 35b/13, 47b/5
a. -dı 58b/1
a. -dim 55b/6, 59a/4
a. -dñ 55b/5, 59a/4, 79a/12
a. -dñuz 54a/7
a. -dum 2a/11, 14b/8
a. -duñ 2a/10, 14b/7
a. -duñ mı 16a/2
a. -duķ 72b/4
a. -duķça 77b/13
a. -mağı 58a/16
a. -mağıda 58b/1
a. -madı 26a/11
a. -masa 3a/1
a. -maķ 6a/15, 16a/6, 30a/2, 36a/10,
51b/9, 52b/13, 59a/14, 65a/2, 73b/14,
77a/5, 79b/15, 85b/11, 91b/10
a. -maķlı 81a/9
a. -mayana 16a/6, 71a/12
a. -mayanıñ 7b/11

- a. -mayanun 63b/16
- a. -maz 45a/6, 47b/4, 48a/17, 55a/14, 63b/16
- a. -miş 66b/7,8
- a. -ñ 30a/14
- a. -ña 79b/7
- a. -nın 7b/13
- a. -r 2a/12,13, 58b/2
- a. -rdın 50b/14
- a. -yacağını 66b/7
- a. -yamadığını 47a/7
- a. -yan 16a/5, 58b/2

añlamaklık: Anlaşılabak olan şey.

- a. 2b/11, 3b/6,7, 15a/4

añlamaklık : Anlaşılabak olan şey.

bk.añlamaklık

- a. 52a/3

añlan- : Anlanmak.

- a. -sın 39a/11,17, 57a/3,13, 58a/15, 63a/13,14, 63b/15, 68a/5, 87b/6
- a. -sın 47a/2, 69a/5, 88a/15
- a. -ur 63b/13,14

anlar : Onlar.

- a. 7b/12, 12b/4, 21b/3, 28a/2, 35b/9, 37b/2, 40a/5, 55a/12, 55b/13, 77a/12, 83a/16, 83b/8, 89a/17, 90b/10, 91a/13

- a. -a 28b/3, 87b/16
- a. -da 11a/9, 41a/14,15, 53b/11
- a. -dan 73b/14
- a. -dur 21a/15, 90b/7
- a. -ı 3b/9, 8a/15, 27a/16, 31b/3, 38a/10, 74b/2
- a. -in 53b/1, 84a/10
- a. -in 6b/12, 7b/5, 10a/6, 11a/5, 19a/2, 28b/2, 29b/10, 38a/10, 49b/1, 75a/17, 83a/8, 83b/17, 84a/1, 90b/3,17
- a. -un 82a/14

añlat- : Anlatmak.

- a. (d)-urlar 69a/2

anuñ : Onun.

- a. 24a/12, 83a/4
- a. -la 45b/10

‘ār (A) : Utanma.

- ‘ā. 6a/12, 29b/5

ara : Ara, arası.

- a. -da 25a/2, 36a/4, 88b/15
- a. -dan 16a/14, 16b/2, 17b/2, 85a/3
- a. -sı 8a/1, 39a/12-14-16-17
- a. -sıdur 74b/5
- a. -sın 34a/12
- a. -sına 39a/11, 49b/9, 61b/15, 62a/4, 74b/7, 77a/12
- a. -sında 19b/9, 32b/3, 48b/8, 60b/4, 62a/17, 80b/11, 84a/12, 90a/4

a. -ya 2b/2, 23a/17, 27b/3,
29a/1, 72b/14
ara- : Aramak.
a. ! 74b/3-6
a. -maya 55a/5, 74b/6
a. -ram 82a/11
a. -rsa 77b/17
a. -rsañ 74b/5

A'rāf (A.) : İslam inancına göre
cennetle cehennem arasında bir yer.

A. -a 74b/6
A. -dur 74b/4

ard : Arka.

a. -ına 81a/17, 85a/13
a. -ınca 83b/17, 84a/1
a. -ındadır 85a/11
a. -ından 24a/6

arı : 1. Temiz, saf.

a. 25b/3
2. Uçan bir hayvan.
a. 77b/16

arıt- : Arıtmak, arındırmak.

a. (d) ! 77b/14
a. (d)-a gör- : Arıtagörmek
39b/1
a. (d)-ur 62a/14
a. -durur 71a/16
a. -madan 34b/8

a. -mayan 77b/15

‘ārīf (A.) : Çok anlayışlı ve sezgili kimse.

‘ā. 34a/6

armağan : Hediye.

a. 16a/15

armıd : Armut.

a. 51a/13

‘arş (A.) : İslam inancına göre göğün en
yüksek katı.

‘a. 19b/5, 21b/6, 36a/11, 52a/12

‘a. -a 39b/14,16

‘a. -dan 17b/10, 39a/15, 40a/1,6,8,9,
40b/15,16

‘a. -ı 21b/2, 25a/15, 25b/6

‘a. -ıñ 39b/14

arşun : Arşın.

a. 27a/2

a. -ları 24b/12

art- : Çoğalmak.

a. -ar 77/10, 90a/1-2

a. -dı 24a/10

a. -maz 8a/9

a. -ursuñ 52a/2

a. -urur 90b/11-12

artuḳ : Kalan veya artan bölüm.

a. (ğ)-a 87b/11

a. 27a/3, 57a/9-16, 57b/5, 64a/10-11,
81a/4, 82b/2, 83a/14, 85a/2, 12

aru : Arı.

a. -sı 50b/9

‘**arz** (A.) : Sunma, arz etme.

‘a. 25a/15

‘a. eyle- : Arz eylemek 69b/8,
84b/1

‘a. it- : Arz etmek 32a/1,
69b/5

arzū (F.) : İstek.

ā. 6b/3, 66a/9, 68b/12, 71a/17,
77b/5

ā. -lar 68b/11

arzūmān (< **arzū-mend** F.) : İstekli.

ā. -ım 24a/17, 80b/8

‘**aşā** (A.) : Değnek, sopa.

‘a. 84b/10-12

‘a. -dur 84b/11

‘a. -sı 48b/15

‘a. -sın 48b/16

Aşhāb-ı Kef (< **Eshāb-ı Kefh** A.):

Kur’an’da kendilerinden bahsedilen ve
bir mağarada uzun müddet uyumuş
bulunan kişiler.

A. -iñ 76a/3

aşıl (< **aşl**: A.) : Asl olan, kaynak.

a. 2b/3, 6a/13, 10a/6, 11a/12,
22b/13, 23a/14, 26b/4, 27b/5,
29a/12, 30a/9, 38b/11, 43a/15,

44a/4, 47b/11, 51a/3-6, 54a/10,
64b/17, 70b/9, 75b/6, 76b/12

a. -ı 27b/2, 36b/8-9, 56a/15, 56b/11-
12

a. -da 38b/11

a. -ım 72a/3

a. -ımı 72a/3

a. -ımız 71a/4, 71b/11

a. -ın 33b/6, 61a/8-9, 71a/11-13-14,
71b/1-2-11, 72b/4

a. -iñ 27b/14, 72a/2

a. -ımı 71b/1-5-6-10

‘**āşī** (A.) : İsyan eden.

‘ā. 7a/12, 38b/11, 89a/71

‘ā. -ler 8a/6

Āsiye Hātun (ş.a.) : Firavun’un zevcesinin adı.

‘Ā. -dur 91b/1

aşlā (A.) : Asla, katiyen.

a. 49a/11

aş- : Aşmak, geçmek.

a. -arsa 9a/15

a. -diñ 24a/6

aşağı : Aşağı.

a. (a) 32b/9

a. 8b/6, 15a/12, 19a/9-12, 20b/10-
13-14, 29b/5, 32a/4, 37a/10, 43b/16,
46a/9

‘**āşık** (A.) : Aşık, seven.

°ā. -a 58b/4
 °ā. -ıñ 19b/1
 °ā. -lara 13b/10, 18a/11
 °ā. -larına 91b/14
 °ā. ol- : Aşık olmak 19b/2,4,5,
 20a/12, 42b/14, 62a/13, 81a/17

āşikāre (F.) : Açıkça, belli ederek.

ā. 11b/5,16b/3

aşşagı : Aşağı. bk. aşagı

a. 19a/7-8, 46b/9, 53b/2,
 56b/5-7, 61b/15, 65a/7, 82b/8,
 83a/5, 83b/11, 84a/9-13-14-16,
 84b/3-4, 86b/1
 a. -sı 56b/7

at : Binek hayvan.

a. -ı 66b/11
 a. -ından 78a/4
 a. -ıñdan 59b/5

at- : Atmak.

a. -ana 34a/5, 78b/4
 a. -ar 4a/2, 24b/4, 31a/3,
 54a/16, 87a/2
 a. -dı 38a/13
 a. -dılar 23b/13, 24a/1
 a. -durdı 75a/11
 a. -durur 11a/8
 a. -ma 61b/8
 a. -mağ 47a/6

a. -mağdur 68a/15, 81a/17

a. -mayınca 82a/7

a. -mışsın 25a/15

a. -sa 10b/4

a. -sañ 51a/72

a. -u 64b/4

a. -up 71b/17, 88a/5

ata : Dede, ecdat.

a. -muzsın 69b/7

ateş (F.) : Ateş.

a. 24b/16, 72b/71

a. de 23b/4

a. -den 72a/4

a. -e 5a/10, 16b/11, 23b/4-13, 32a/11,
 34a/5, 55a/1, 61a/17

a. -i 80b/16

a. -ile 72a/15

a. -ile 72a/5-12, 72b/2

a. -ini 78a/8

a. -iñi 78a/7

a. -e at- : Ateşe atmak 24a/1

atış- : Sözlü sataşmak.

a. -dığımızuñ 40b/8

a. -dığıñuz 40b/6

a. -dık 40b/8

a. -diñuz 40b/7

a. -ırlardı 40a/16

atla- : Atlamak.

a. -yan 88a/16

āvāz (F.) : Ses.

ā. 51b/16, 81a/5

avcı : Avcı.

a. -ya 31a/16

‘avn (A.) : Yardım.

‘a. -uñ 90b/13

‘avrāt (< ‘avret A.) : Kadın.

‘a. 91a/14-15-16

‘a. -ları 91a/13, 91b/3

ay : Dünyanın uydusu.

a. 5a/15, 12b/7, 40b/7, 78a/1

a. -iñ, 90a/3

‘ayb (A.) : Ayıp, kusur.

‘a. -ımı 24a/9

‘a. -ına 26b/14

‘a. -ımı 26b/14, 29b/7, 30a/3

‘ā. -ları 5b/8, 60b/9

ayak : Ayak.

a. 21a/6-10, 34a/10, 51b/11-12-13-17, 52a/14-17, 52b/15, 56a/1, 60b/7, 69b/1-2, 73b/12, 77a/17, 84b/7

a. (ğ)-ı 17b/10, 19a/9-12

a. (ğ)-ım 19a/8, 81b/6

a. (ğ)-ıma 39b/7

a. (ğ)-ımıñ 19a/8

a. (ğ)-ın 6a/4

a. (ğ)-ına 31b/17, 83a/15

a. (ğ)-ında 88a/6

a. (ğ)-ından 38b/8

a. (ğ)-ını 88a/5

a. (ğ)-ınuñ 56b/1

a. -cığñızı 53a/9

a. -ları 38a/4

ayaksız : Ayağı olmayan kimse.

a. -lar 38a/15

‘ayār (< ‘iyār A.) : Bir aygıtın gereken işi yapabilmesi durumu.

‘a. -ı 27a/1

aydınlık : Aydınlık, ferahlık.

a. (ğ)-a 24b/15

a. -dur 50a/2

āyet (A.) : Kur’an surelerini meydana getiren cümllerden her biri, ayet.

ā. 24a/3

āyete’l-kürsī (A.) : Kur’an’da Bakara suresinin 255. ayeti.

ā. 32b/9

ā. -ye 74a/6

ayır- : Ayırmak.

a. -dı 16b/1

a. -mağ 4b/9, 85b/6

a. -maya 51b/8, 73b/14

a. -ram 30b/16

ayık- : Ayılmak, uyanmak.

- a. -mışam 81b/6
- ayna** (< āyīne F.) : Ayna.
- a. -dır 11a/6
- a. -dur 11a/8
- a. -ya 11a/9
- ayrı** : Ayrı, başka.
- a. 7b/1
- a. ayrı 33a/4
- ayrıl-** : Ayrılmak.
- a. -acağı 32a/17
- a. -dığınıñ 81a/2
- a. -dın 80b/17
- a. -incaya-dağ 32a/14
- a. -ıp 80b/12
- a. -maya 80b/17
- a. -up 80b/13
- a. -ur 32a/14
- ayruk** : Ayrık, ayrılmış.
- a. 8a/13, 45a/8-14-17, 46a/13, 46b/3-7-9, 48b/9, 51a/10, 51b/10, 52a/1, 52b/4, 53a/4-11-12, 53b/8-10-12, 54b/15, 57a/10-11, 57b/15, 58a/5, 58b/6, 61a/15-16, 61b/7, 62b/14, 64a/6-15-16, 66a/8, 67b/74, 69b/6, 71a/17, 71b/2-8, 73a/10, 73b/13, 75a/10-12-16, 75b/8, 76a/71, 77a/9, 81b/2-5, 82b/15-17, 83b/1-10, 84a/4-10-13, 84b/13, 85a/4-16, 88a/16, 88/16, 90b/2
- a. -dur 50a/1
- ayrul-** : Ayrılmak. bk. ayrıl-
- a. -duñ 81a/6
- az** : Çok olmayan.
- a. 16a/8, 37a/3-8-9-11, 43a/2-7-9, 57b/8, 58a/15, 59a/6
- a. -dur 42b/17, 60a/16
- a. -mı 81b/5
- az-** : Azmak, ileri gitmek.
- a. -ar 77b/10
- a. -dım 59b/16
- a‘zā (A.)** : Organlar.
- a. -ların 31b/6
- a. -m 28a/1, 74a/9
- a. -mda 46b/12
- a. -mı 46b/10
- a. -muzı 71a/6
- a. -sı 3a/3, 6a/11, 28a/17, 30a/7, 34a/13, 61a/7, 71b/9
- a. -sın 29b/15
- a. -sında 72b/73
- a. -sından 66a/10
- a. -sını 61a/15, 63b/5
- a. -ñda 17b/3
- ‘azāb (A.)** : Azap, işkence.

‘a. 21b/4, 25b/11, 87b/17,
88a/2-15, 89b/4

‘a. -a, 66a/13 75b/4, 79b/6

‘a. -da 91b/9

‘a. -ı 4a/5, 8a/10, 87b/16

‘a. -ın 86a/4, 87a/3, 91b/9

‘a. -ına 75a/3

‘a. -ından 48b/7, 70a/7, 79b/11

‘a. -ını 70a/13

‘a. -ile 87a/5, 88b/10

‘a. -ları 6a/4

‘a. -ların 92a/9

‘a. çek- 26a/6

‘a. it- 8a/11, 70a/17, 79b/13,
88a/2

āzād (F.) : Serbest bırakma.

ā. 80a/5, 86a/12, 89a/7

ā. it- : Azad etmek, serbest
bırakmak 61a/4

azal- : Azalmak, eksilmek.

a. -dıp 57b/4

a. -mış 74a/7, 74b/15

‘**Azāzīl (A.)** : Azrail.

‘A. 60b/14, 61a/12-13, 61b/5

‘A. -dir 13a/7

‘A. -i 11b/11

azdur- : Azdırmak.

a. -madım 31b/4

a. -ucı 88b/1

a. -uñ 91a/11

a. -ur 11b/2, 89a/2, 91a/12

a. -uram 91a/13

a. -urlar 91a/79

a. -ursın 90a/17, 91a/6

a. -urum 31b/9

azık : Yiyecek, gıda.

a. (ğ)-ıñ 60b/5

a. -dur 50a/1

‘**azīm (A.)** : Büyük.

‘a. 23b/73

‘**aziz (A.)** : Muhterem, büyük, ulu.

‘a. -i 43a/3

‘a. -iñ 43a/4

‘a. -ler 17b/13

‘**Azrā’il (A.)** : Azrail. bk. ‘Azāzīl

‘A. 28b/14, 40a/4-9-10-11-12-13-16,
40b/1-2-3-4-9-11-12-13-14-16,
41a/1-2-4, 56a/1-10-12-14, 75b/13,
79b/713, 87a/4

‘A. -e 40a/9, 56a/7

‘A. -iñ 28b/713, 43a/13

‘A. -uñ 54b/715, 57b/4, 58b/13, 59a/2

azu : Azı dış.

a. -sı 88b/1

B

bāb (A.): Bir kitabın bölümlerinden her biri.

- b. -7a/9, 13b/13, 16b/13, 18b/1,14, 19a/13, 23a/715, 25b/9, 27b/5, 28a/8, 28b/5, 29a/12, 30b/2, 32b/13, 35a/4, 36a/10, 42b/5, 48b/1,12, 51a/11, 59a/15, 61b/9, 64b/7, 70a/12, 74a/4, 78a/8, 86a/15
- b. -a 4a/6
- b. -dan 48b/12
- b. -ından 12a/1
- b. -larından 50b/17

bāb-u edeb (A.): Edebiyat kapısı.

- b. -lerin 18a/1

bāb-u şerīʿat (A.): Şeriat kapısı.

- b. -ı 1b/12

bāġ (F.): Bağ, bahçe.

- b. 25a/6, 40b/16, 68b/17, 69a/1
- b. -a 20b/3, 36a/2
- b. -dan 40b/17, 76a/13
- b. -ı 25a/7, 40b/17, 69a/3, 76a/13
- b. -ına 25a/2
- b. -ını 2b/2

Baġdād (A.): Bağdat şehri.

- B. 58b/4

baġışla- : Affetmek.

- b. ! 25a/1, 75a/716
- b. -dı 75a/8, 76a/17
- b. -r mısıñız 85a/1
- b. -rsa 76a/7
- b. -ruz 85a/2
- b. -ya 8a/11

baġla- : Bağlamak, birleştirmek.

- b. ! 72b/14, 73a/4,9, 77b/14
- b. -dalım 72b/17
- b. -dığımı 73a/9
- b. -dım 73a/12
- b. -duġ 28b/15
- b. -masa 3a/2
- b. -ñ 72b/715
- b. -ndı 2b/2
- b. -r 16a/10, 89b/711
- b. -rsiñ 73a/7,9
- b. -yacaġıñı 73a/9

baġlı : Bağlı.

- b. 78a/2
- b. -dur 28b/14

bāġvend (<bāġvān F.): Bahçıvan.

- b. -e 25a/5
- b. -i 25a/7

bahā (F.): Eder, değer.

- b. -sı 34a/6
- b. -ya 31a/12, 87b/7

bahar (F.): Bahar, mevsim.

b. 81a/3

b. -da 81a/2

baḥīl (<baḥīl A.): Hasis, cimri.

b. 89b/4

b. -lerdür 90b/12

baḥr (A.): Deniz.

b. -ine 16a/11

baḥṣ (A.): Konu, tartışma.

b. -inden 12a/4, 36a/5, 48b/13,

78a/9

b. -ine 36a/5

baḥ- : 1. Bakmak.

b. ! 29a/3, 30a/6, 31a/12, 35b/6,

43a/13, 61b/5, 68b/11

b. -a 8b/5

b. -acak 25a/8

b. -alım 78a/13

b. -ar 11a/9

b. -aram 9b/4

b. -arım 6a/2, 28a/4

b. -arlar 83a/11

b. -dı 23a/5,6, 78a/14,15

b. -dim 27b/17, 29a/4, 31a/1,

37b/5, 48a/6, 74a/10,12,

74b/7,8, 77a/15, 82b/6

b. -ınca 47a/14, 71a/10, 82b/4

b. -ısına 37a/11

b. -ışında 53a/1

b. -ıym 25a/14

b. -maḥ 28a/16

b. -sañ 4b/7, 14a/14

b. -sana 81b/10

b. -ı vir- : Bakıvermek 69b/15

2. İlgi göstermek.

b. -iñ 53a/8

b. -ma 25a/7, 26b/14, 46a/9, 79b/12

b. -maduñ 63b/10

b. -mazdñ 60a/2

b. -mazlar 83a/10

baḥṣe (<bāḡṣe F.) : Bahçe. bk. bāḡ

b. 81a/7

b. -de 51a/11

b. -nüñ 81a/4

b. -si 50b/9

b. -ye 81a/4

bāḡi (A.): Devamlı, sürekli.

b. 67a/6

b. -leri 92a/6

b. -sinde 81b/17

baḡḡāl (A.): Bakkal.

b. -a 31a/74

bal : Bal.

b. -ım 60a/16

baldur : Baldır, basen.

b. -um 91a/8

balık : Balık, hayvan.

b. 53b/6

b. (ğ)-ı 56b/1

bâlig (A.): Rüşt ve buluğ yaşına gelmiş.

b. 7b/11, 64a/4

balta : Balta.

b. 89b/15

bañ- : Banmak, suyuna ekmek batırmak.

b. -ar 79a/2

baña : Bana.

b. 1b/14, 2a/9,14, 2b/2, 3b/2,
9a/2, 15b/14, 17a/12,13, 20a/14,
20b/5,8, 22a/4, 23a/16,17,
23b/1,7,11,12, 24a/16,
26a/4,6,8,11,12, 27b/12, 29b/5,
32a/12,17, 35a/15, 35b/9,
36b/3,16, 37a/6, 37b/1,6,15,
38a/14, 39b/6,8,10, 42b/4,
43b/6,10, 44b/2,5,6,13, 45b/13,
46a/17, 48a/11,14, 49a/1,3,
50a/8, 50b/1,2,3, 52a/1, 53a/1,
54a/12, 54b/2,5, 55b/7,
59b/1,14, 60a/2,3,7,8,11,
73a/4,16,17, 74b/1,10,13,
75a/12, 75b/1,8,16, 76a/2,4,
76b/1,2,8, 77a/3,10, 78a/10,13,
80b/8, 81a/8, 81b/8, 82b/5,12,
83a/3, 83b/2,7, 84a/3,5, 84b/4,

85a/7, 86b/4, 87b/16, 88a/1, 88b/12,

89a/5,12, 89b/9, 90b/4

b. mı 83b/6

bardağ : Bardak.

b. 72b/7

bārī (F.): Hiç olmazsa.

b. 36a/6

Bārī Ḥūdā (A.): Allah, Tanrı.

B. 24b/16

Bārī Ta'ālā (A.): Allah Ta'ala.

B. 35b/7, 39b/17,

B. -nî 20a/71

B. -ya 15b/12

barmak : Parmak.

b. (ğ)-m 50a/17

b. 56a/6, 58b/15, 59a/7

b. -lar 10a/6

b. -larda 11a/711

b. -larım 31b/76

baş- : Basmak.

b. -î 53a/9

b. -mağ 47a/15,16

b. -mayınca 34a/16

b. -mîş 34a/716

baş : Baş, kafa.

b. 27a/4, 31a/4,16, 33a/6, 50a/10

b. -a 33a/6

b. -dan 26a/712

b. -ı 10b/4, 17b/10, 19a/9,12,
49a/17, 56b/3

b. -ım 17a/10, 19a/8, 23a/17,
26a/1, 46b/7, 74a/10

b. -ıma 3b/3, 24b/7,10, 25b/17,
27a/12, 29b/1, 75b/8, 89b/13

b. -ımda 60b/15

b. -ımdan 82a/15

b. -ımı 46b/9, 84a/13, 84b/3

b. -ımuza 24b/1

b. -ın 9a/7, 20b/10,12, 43b/16,
51a/2, 52b/5, 53b/2, 65a/8,
82b/8,12, 83a/4, 84a/14, 84b/4,
86a/17, 86b/1

b. -iñ 31b/9

b. -ına 3a/73, 6a/11, 10a/2, 11a/7,
16b/15, 23b/15, 36a/7,8,
43a/7,13, 51a/5, 70b/4, 71b/9,
83a/2, 87a/7

b. -iña 17a/9

b. -ını 11a/11, 20b/12

b. -iñi 20b/13, 32b/9,10, 84a/9

b. -ları 38a/74

b. -ların 84a/16

b. ol- 28a/3, 33a/7

başla- : Başlamak.

b. -dı 9a/5, 30b/3, 36a/13,
57a/12, 69b/10

b. -dılar 36b/5, 38a/8

b. -dım 81b/3

b. -nur 4a/12

b. -r 33a/17, 66a/10

b. -rlar 22a/9

bat- : Batmak.

b. -dı 37b/7

bâıl (A.): Boş, yalan, batıl.

b. 16a/10, 18a/5

b. -dur 43a/12, 90b/2

b. -ı 4b/8, 16b/1, 34a/12, 67b/16,
80a/6

bâın (A.): Gizli, görünmeyen.

b. 14a/9, 18b/14, 41a/10, 62b/11,
63a/1,8,9,16

b. -dan 14b/8

b. -dandır 11b/4

b. -ı 11b/6

b. -ın 73a/3

b. -ını 73a/712

bayak : Demin, az önce, şimdi.

b. -dan 51b/14

bâzâr : Pazar.

b. 30b/6,7,8, 31a/13,14,15, 31b/7,
32b/6

b. -a 31a/2

b. -ına 23b/16

bâzârlık : Pazarlık.

b. it- 24b/13, 26a/14

ba' zı (A.): Bazı, bir kısım, bir kaç.

b. 17b/13, 75a/13, 76a/5,
876b/2

b. -ları 62a/7,9

b. -sı 90b/2

b. -sına 22b/11, 36b/17, 37a/1

b. -ya 76b/9

beden (A.): Beden.

b. -lerine 91b/12

bedil bedil : Bıdıl bıdıl, ufak adımlarla yürümek.

b. 77b/15

begen- : Beğenmek.

b. -digin 48b/10, 71b/15

b. -digiñ 48a/12

b. -digiñe 38a/71

b. -miş 14a/13

b. -ür 68b/7, 69a/11

behey: Çıkışma bildirmek için kullanılan ünlem.

b. 34a/14, 34b/8,9, 35a/15,
82a/15, 83a/3

bek : Pek.

b. 51a/5

b. -leri 35a/17

bekār : İşsiz, boş.

b. 79a/2

bekle- : Beklemek.

b. -ye 11a/13, 28a/7

belā (A.) : Sıkıntı.

b. 12b/14

b. -dan 44a/5, 76b/11

b. -lar 36a/7

b. -ya 86a/5

b. -yı 27a/12

belā-gāye (A.): Umulmadık bela.

b. 1b/8

belā-nihāye (A.): Son bela.

b. 1b/8

Belğanni (ş.a.) : Belğanni (?)

B. 74a/5, 75a/12, 75b/6, 76a/5,8,
76b/2,9

beli : Belli.

b. 27b/8, 52b/7, 78a/12

belki (F.) : Fakat.

b. 6a/8, 47a/8, 52a/11, 65a/17, 68a/9,
68b/13, 70a/8, 77b/17, 79b/12, 83a/17

belle- : Anlamak.

b. 50b/15

bellet- : Öğretmek.

b. (d)-e 51a/7

belli : Belli, açık.

b. 25b/14, 28a/712, 38b/14,16, 39a/3,
72a/5

b. -ler 63a/6

bellilet- : Belletmek.

b. -mek 5b/11

ben: Ben.

b. 2b/14, 6a/2, 9a/11, 13a/9,
14a/5, 17a/4,6,8,13, 23a/10,17,
23b/3,17, 24a/16, 24b/9,
25a/3,7,9, 26a/4,7,12, 26b/1,11,
27a/5, 31a/12,13, 31b/3,7,
32a/7, 32b/1, 34b/6,
37b/12,16,17, 38b/5,13,
40b/4,5, 43a/11, 46b/5,
48a/14,15, 50b/2,13, 51b/15,
52a/7,11,15, 52b/4, 53a/1,
54a/4,10,12, 55b/16,17,
56a/15,16, 56b/7,14, 58b/8,
59b/3,4,7,8,9,16, 60a/9,10,
61b/7, 66b/7,9,13, 68b/2,4,
72b/4,5, 73a/5,15, 74a/14,
74b/1,17, 75a/2, 79a/5, 80b/14,
82a/3, 83b/3, 84a/1,6,8, 85a/7,
88b/7,11,15,16, 89a/2,4,5,9,
90a/14, 90b/5,17, 91a/3
b. -de 2b/3, 19a/2, 27b/13,
29a/14,16, 30b/17, 38b/16,
39a/4, 40b/11, 54b/3, 85a/8,
90a/9
b. -dedür 32a/76

b. -den 15b/3, 17a/7,14, 19a/7, 28b/17,
29b/5, 31b/12, 37b/4, 44b/7, 53a/2,
59b/3, 60a/3,12,17, 69b/11, 76a/3

b. -deği 32a/9

b. -i 17a/10,12,13, 18a/10, 20a/14,
23b/6,10,13,14, 24a/11,15,
25a/1,2,3,8, 26b/2, 27b/16,17, 29b/4,
30b/17, 39b/9,10, 60a/6,11, 60b/17,
61a/1,4,6, 64b/17, 72a/2, 75a/7,10,
75b/11,12, 76a/1, 76b/2, 81a/7,
82a/15, 84a/11, 84b/7, 88b/16, 89a/2,
89b/7,15

b. -im 2a/12,13, 8a/2, 9b/9, 13a/10,12,
14a/15, 15b/15, 17a/10, 22a/4, 22b/15,
23a/9,16,17, 23b/5,6,9,10,14,
24a/8,10,11,16,17, 24b/6, 25b/15,
26a/7,11, 30b/8, 31a/11, 31b/11,13,
38b/6, 39b/9, 40b/17, 43b/10, 46b/12,
47b/17, 56a/14, 60a/12, 62b/16,
67a/7,15, 69a/1, 72b/6, 73a/6,8,9,
74a/7,15,17, 75a/14,17, 75b/14, 76a/5,
76b/4, 79a/5, 80b/8, 83a/15, 88a/3,
88b/15, 89a/7,8,12,17, 89b/6,9,11,13,
90a/15, 90b/15, 91a/7,13, 91b/1,3

b. -imdir 69a/7

b. -imle 49a/5, 75a/7,13

b. -üm 88b/8

benäsız (A.): Binasız.

b. 78a/1

bend-i ricāl (A.): Mevki sahibi kimselerin bağı.

b. 19b/7,8,14, 20a/3,4,5,7, 81a/11,12,14,15

benlik: Gurur, kibir.

b. 27b/10,13, 29a/12, 30a/4

b. -de 87a/4

b. -den 28a/6, 30a/1,2

b. -dür 27b/10,13, 29a/8

b. -lerden 13b/1

beñize- : Benzemek.

b. -mez 25b/4, 34a/5, 36b/10, 49a/9, 50b/7

b. mezsîñ 60a/1

b. -r 5a/8,10, 23a/14, 25b/1, 26a/11,17, 27a/72, 30a/9, 31b/10,11, 37b/9, 38a/16, 47a/11,12, 72b/3,7, 83b/10, 87b/10,13

b. -rdi 15b/12, 59b/7,8,10,11

b. -rim 59b/7,8,10,11

b. -rsin 59b/7,8,9,10

b. -mez mi 50b/8

beñzet- : Benzetmek.

b. -mek 6b/3

berāt (A.): Rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini belirten ferman.

b. 5a/12,13

b. -ı 52a/14

bereket (<berekāt A.): Bolluk.

b. 91b/12

b. -ile 90b/3

berhūdār (<berhurdār A.): Mesut olan. bk. berhūdār

b. 3a/4

berhūddār (<berhurdār A.): Mesut olan. bk. berhūddār

b. 2a/14

beri : Beri. Bir işin başlangıcını belirtir.

b. 1b/14, 2a/1, 26a/1, 39b/11, 51a/17, 56a/9, 56b/13,14, 59b/1, 82b/14

berkit- : Sağlamlaştırmak.

b. (d)-ür 29b/15

berü : Beri. bk. beri.

b. 39b/13, 89a/11

besmele (A.): Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm cümlesinin adı.

b. 32b/8

bey' (A.): Satış.

b. 43a/10,12

b. -ine 5a/6

beyān (A.): Açıklama, bildirme.

b. 13b/3, 18b/10, 23a/6, 28b/6, 31b/14

b. eyle- : Açıklamak 18b/11, 24b/1

b. it- : Açıklamak, izar etmek
1b/12, 17b/8, 18a/1, 18b/2,14,
23a/15, 23b/7,11, 25b/10,
27b/6, 28a/8, 30b/3, 32b/13,
35a/5, 35b/17, 36a/1,11, 42b/5,
48b/13, 51a/11, 59a/16, 61b/10,
64b/8, 74a/5, 78a/9, 79a/4,
86a/15

beyāz (A.): Beyaz, ak.

b. 60a/8

Beyāzıd-ı Beṣṭāmī (ṣ.a): Beyāzıd-ı
Bistāmī, Tayfur Bin İṣā.

B. 17b/15, 53b/14, 61b/16

B. -nüñ 61b/16, 62a/1

B. -yi 61b/14

bey-namāz (<bī-namāz F.): Namaz
kılmayan kimse.

b. 30a/3,9

b. -dur 28b/4

bey-namāzlık : Namazsızlık.

b. 70b/8

beze- : Süslemek.

b. -rim 31b/7

bi (<be A.): Arap alfabesinin ikinci
harfi.

b. 14b/1,2, 62b/9

bicid : Bir çift.

b. 91a/11

biç- : Biçmek.

b. -diler 24b/13

b. -er 26a/15

b. -meli 10a/10

biçil- : Biçilmek.

b. -sin 34b/5

b. -ür 65a/12,13, 65b/11,12,13,14

bi-ḥaber (F.): Habersiz.

b. 71b/6

bil : Bel.

b. -im 25a/9, 78a/2

b. -inden 16

bil- : 1. Bilmek.

b. ! 8a/14, 34b/10,13,14, 55a/11,
68b/10

b. -di 61b/2,5, 66b/12

b. -digi 24b/3

b. -digi-çün 14b/9, 61b/3

b. -digimüz 65a/4

b. -dik 8a/15, 71a/7

b. -dikden 2b/11, 59a/9, 73a/8

b. -dim 24b/15, 25a/4, 26a/3, 59a/5,
76a/10

b. -diñ 19b/5, 59a/5, 76a/10, 89a/10

b. -dügin 47b/15

b. -dügümüz 84b/16

b. -dügün 65a/5, 72b/5, 73a/16

b. -dük 43a/16

b. -düm 11b/15, 74b/12,
 76a/11,13
 b. -dün 39b/9, 49a/8
 b. -e 14a/2, 15a/8, 21a/14, 22a/3,
 29a/4
 b. -elim 61a/9, 71b/11,12
 b. -elüm 61a/8
 b. -emedik 80a/11
 b. -emedim 81a/15
 b. -emedün 2a/5
 b. -en 16a/7, 34a/15, 53a/3,
 66b/12,14,17, 71a/13,14,
 71b/1,2,5
 b. -ene 74a/4, 78b/12
 b. -esin 89b/5
 b. -eyim 87a/17
 b. -inmez 34a/16, 55a/13
 b. -inür 34a/16
 b. -ip 71b/4
 b. -irim 72b/5
 b. -medi 61b/5
 b. -medigi 14b/10
 b. -medigün 80b/13
 b. -medik 43a/16
 b. -medim 24b/8, 56b/9, 74a/12,
 75a/5, 82a/14
 b. -medüm 2a/5, 2a/7, 40b/3,
 47a/4, 74b/12

b. -mek 38b/12
 b. -mekdir 17b/11
 b. -mekdür 19b/8,9, 67b/16
 b. -mem 14b/4, 20a/6,8, 23b/5, 37b/11,
 39b/12, 40a/5, 44b/16, 47b/15, 49b/7,
 55a/10, 56a/5,11,12,13,14,16,
 56b/6,8,15, 72a/7,8, 73a/15, 74a/15,
 81b/5, 83b/14
 b. -meye 46a/12
 b. -meyen 14b/5, 19b/3, 71b/7,10,
 82a/1
 b. -meyendir 22b/8
 b. -meyene 54b/9
 b. -meyile 45b/11
 b. -mez 3a/2, 14b/1,2,4,5,6,
 24b/3,13,17, 26a/15, 33b/6,17, 38b/13,
 52a/7, 63b/2, 71b/7,11, 77b/17
 b. -mezem 25a/3, 39b/12
 b. -meziz 18a/12, 86b/13
 b. -mezler 38b/14
 b. -mezlikden 30a/2
 b. -mezse 13a/6
 b. -mezsın 39b/12, 56a/11,14
 b. -mezsün 72a/8, 80b/3
 b. -se 14b/4
 b. -üp 13a/4, 22a/5, 71a/11, 71b/3,4
 b. -ür 15a/8, 16a/9, 20a/13, 25b/5,
 29b/2,3,8, 33b/1,17, 34a/15,17,

52a/4,6, 53a/3, 55a/10, 55b/17,
56a/11,16, 60a/15, 66b/14,
67a/9,10,11, 69b/1, 71a/13,
71b/1,5, 73b/4, 79a/11, 81b/1,2,
86b/13, 87a/8
b. -ürem 3a/2, 6a/10, 19b/3,
24b/3, 30a/6,7,8, 3b/12, 39b/11,
47b/16, 49b/6, 50b/15, 56a/1,13,
67a/3,4, 73a/6
b. -ürler 69a/14,15,16
b. -ürse 7b/6,7, 71b/2
b. -ürsem 9a/9, 34b/6, 38b/13,
72b/14, 85b/8, 87b/4
b. -ürseñ 71a/9, 72b/2
b. -ürsin 9a/9, 18a/13, 32a/17,
37b/12, 67a/3, 73a/13, 79a/12,
87b/4
b. -ürsiñ 29b/3
b. -ürsiniz 72b/17
b. -ürsüz 73a/1
b. -ürsüñ 73a/1
b. -ürüm 48b/5, 67a/7
b. -ürüz 67a/6,9, 86b/12
b. -diñ mi 5b/13, 35b/6, 47a/4,
82a/14
b. -dün mi 40b/3, 64b/13
b. -dünüñ mi 80a/11
b. -medik mi 11b/15

b. -medük mi 56b/9
b. -mez misin 27a/1, 38b/13, 58b/9
b. -ümez misin 69a/13
b. -ür mi 5a/9,12, 66b/14, 81b/1,
82a/1
b. -ür misin 19b/2, 56a/10,11, 67a/3,
69a/6, 72a/7,9, 73a/6
b. -ür misün 37b/11
b. -e gör- : Bilegörmek 60b/4,6, 61b/4,
67b/15
b. -ü gör- : Bilegörmek 67b/7
2. Anlamak.
b. -düm 2a/8,9,14
b. -dün 2a/8,10
b. -medi 24b/14
b. -mezlikden 48b/4,5
b. -ür 24b/2, 33a/12
3. Öğrenmek, haberdar olmak.
b. -elim 2b/6, 69a/14
b. -ince 2a/15
b. -mek 24b/5, 50a/16
b. -señ 16b/8
b. -ürsiñiz 2b/10
b. -mediñ mi 2b/10
4. Takdir etmek, değerini bilmek.
b. -ür 50a/7, 50b/6, 52a/17, 73a/13,15
b. -ürsem 8a/7

b. -ürsin 24b/17, 25a/11, 34b/6,
42b/10, 44b/16, 49b/3, 54a/7,
85b/8

b. -ürsiñiz 58a/16, 65a/3, 85b/1

b. -ürsiñüz 58b/8, 64b/13

b. -ürsün 25a/11

5. Birleşik fiil yapar.

b. -düm 82a/11

b. -ür 7b/7

bilbil : Bülbül. bk. bülbül.

b. 25a/2, 51a/11,13,14,16

b. -e 73b/16

bildür- : Bildirmek.

b. ! 69b/5

b. -di 16a/13, 33b/16, 35b/5,
39b/10, 44b/4,6, 52a/7,8,
73a/17

b. -digi 52a/78

b. -digim 72b/4

b. -e 18b/5, 44b/1, 64b/7

b. -en 50a/5

b. -üp 71b/17

b. -ür 16a/12, 33b/15, 63b/4

b. -ürsin 62b/17

b. -sen 69b/5

b. -medi mi 52a/7

bile : Böyle. bk. böyle

b. 21a/14, 22a/3, 32a/13,14,16
44b/12, 53b/10, 58a/6, 63a/5, 75a/13,
82a/7,17, 89b/6, 91a/10

b. mi 52b/6

bile- : Bilemek.

b. -di 9a/7

b. -diñ 9a/8

b. -meye 9a/5

bilek : Bilek.

b. (g)-i 9a/5

b. (g)-im 52b/17

bilki : Belki. bk. belki.

b. 69a/9

bilkim : Belki. bk. belki.

b. 69b/6, 77a/10

billet- : Belletmek, öğretmek.

b. -diñ 25a/6

biñ : Bin.

b. 8a/1,5, 9a/11, 11a/73, 23b/17, 32a/3,
39a/16, 40a/3, 42b/1, 45b/15, 57a/11,
72a/7, 73a/714, 77b/17, 78b/12, 79b/2,
91a/8

b. -den 41a/7,9

b. -er 42b/1

bin- : Binmek.

b. -di 75b/12, 76a/12,14, 76b/2

b. -digi 66a/17

b. -ersiñ 60a/17

b. -ince 75b/12
b. -miş 76a/14

biñ bir : Bin bir.

b. 23b/17, 39b/17

biñ biş yüz : Bin beş yüz.

b. 39a/16

binā (A.): Yapı.

b. -sı 24a/9

b. -yı 25a/13

bir : Bir.

b. 1b/13, 14, 15, 2a/11, 12, 13,
2b/2, 12, 15, 4a/6, 5b/2, 6, 8, 6a/6,
6b/11, 7a/7, 9, 11, 7b/1, 8a/9, 12,
8b/5, 9, 9a/3, 4, 5, 10, 9b/1, 4,
10a/10, 13, 14, 15, 10b/1, 10, 15,
11a/1, 6, 8, 12a/2, 4, 8, 13, 15,
12b/1, 3, 14, 15, 13a/14, 13b/4,
14a/5, 8, 15, 14b/4, 12, 15,
15b/4, 6, 7, 8, 14, 16b/14,
17b/13, 14, 18a/4, 19a/14, 19b/5,
20a/4, 8, 20b/10, 21b/5, 6, 7,
22a/4, 5, 6, 7, 13, 22b/3, 14,
23a/8, 9, 15, 23b/3, 6, 10, 13, 15,
24a/1, 2, 12,
24b/7, 8, 9, 10, 11, 13, 14,
25a/2, 4, 15, 16, 17, 25b/1, 3, 4, 10,
25b/1, 10, 11, 17,
26a/4, 9, 13, 14, 15, 26b/5, 14,

27a/2, 3,, 27b/9, 10, 12, 13, 28a/8, 9,
28b/6, 7, 12, 16, 17, 29a/10, 14, 29b/7,
30a/3, 8, 11, 30b/4, 5, 6, 31a/2, 3, 7, 15,
31b/4, 7, 8, 15, 32a/7, 17, 32b/1, 7, 8, 9, 14,
33a/1, 4, 8, 33b/2, 15, 16, 34a/1, 5, 9, 14,
34b/6, 15, 17, 35a/2, 7, 16,
35b/7, 13, 15, 17, 36a/1, 3, 6, 11, 13, 36b/7,
37b/8, 10, 12, 13, 16, 38a/3, 7, 38b/2,
39a/1, 5, 6, 11, 17, 39b/3, 5, 17,
40a/1, 2, 15, 40b/16, 17, 41a/3, 10,
42b/1, 5, 6, 12, 13, 15, 43a/3, 4, 7, 8,
43b/1, 6, 16, 44a/3, 5, 8, 9, 11, 12,
44b/10, 17, 45a/8, 12, 13,
45b/7, 1, 6, 9, 15, 16, 46a/6, 8, 12, 14,
46b/6, 11, 13, 47a/1, 2, 3, 6, 7, 47b/3, 4, 8,
48a/17, 48b/1, 12, 14, 15, 49a/7, 8, 11,
49b/3, 7, 10, 17, 50a/5, 7, 8, 15, 50b/7, 15,
51a/1, 2, 8, 9, 11, 13, 14, 51b/2, 10, 16,
52a/5, 6, 12, 13, 16, 52b/5, 10, 11, 53a/7,
53b/5, 13, 17, 54a/12, 54b/16, 17,
55b/2, 8, 14, 16, 56a/1, 56b/2, 3, 4, 6, 17,
57a/1, 2, 3, 4, 12, 13, 57b/1, 2, 6, 7, 58a/16,
58b/3, 4, 13, 16, 17, 59a/2, 8, 16, 17,
59b/3, 6, 60a/5, 17, 60b/6, 7, 15,
61a/7, 8, 15, 61b/6, 10, 11, 62a/10, 13, 17,
62b/3, 11, 63b/1, 10, 16, 17, 64a/7, 8,
64b/8, 9, 65a/7, 65b/7, 15, 66a/7, 9,
67a/7, 13, 14, 67a/17, 68a/6, 9, 13, 16,

68b/2,5,14,17, 69a/11,14,
69b713, 70a/5,10,12,16, 70b/2,
71a/2,14, 71b710,11,16, 72a73,
72b/3,7,14,15,17, 73a/3,7,
73b/2,5,15,17, 74a76,7,
74b72,4,9,14, 75a/4,9,13,
76a/12,14, 76b/17,
77a/2,9,10,13, 77b/1,12,
78a/2,9, 78b715, 79a/1,6,8,14,
79b/1,12,, 80a/1,8,17, 80b/13,
81a/4,6,7,8,9,10,13,14,15,
81b/5,14, 82a/8,10,12,
82b/4,5,9,16, 83a/1,2,3,5,6,10,
83b/1,3,5,7,15,
84a/2,12,13,14,15, 84b/1,3,14,
85a/2,7,10, 85b712,13,14,
86a/6,15,16, 86b/1,4,14,16,
87a/1, 87b/5,6,10,15, 88b/8,
89a74,11,12,14, 86a/6,15,16,
86b/1,4,14,16, 87a/1,
87b/5,6,10,15, 88b78,
89a/4,11,12,14, 89b/1,5,7,11,14,
90a71,4,11,13, 90b/2,
91a/8,9,16, 91b/3,4,5, 92a/15
b. -den 10a/10, 86b/16
b. -dür 5b/5, 86b/15
b. -er 40a/15
b. -er birer 42b71

b. -ide 59a/10

biraz : Biraz.

b. 6a/15, 12a/5, 13b73, 21b714,
24b713, 26b/12, 29b78, 36a/10, 36b/6,
38a78,9, 40b/14, 41a/5, 42b/13,
43b/2,14, 44b/2, 46a/16, 48b/13,
49a/1, 52b/7, 53b/3, 55a/11, 57b/11,
65b/17, 67a/1, 67b/5, 72b/11, 73a/16,
82b/17, 83b/8, 84a/15, 85b/4, 86a/15,
87a/15,16, 87b/10, 88a/13
b. -dan 55b/1
b. -ında 7a/5
b. -ını 36b/13
b. -imñ 47b/14

bir birine : Birbirine.

b. 12b/10, 37a/15

biri : Biri, birisi. bk. birü

b. 2b/8, 6a/9, 6b/14, 8a/4, 12b/3,5,
16a/3,4, 16b/10, 18a/3, 19a/3,6,
20a/12, 22a74,14,17, 22b/3,4,7,8,11,
24b/11, 25b/1,3, 26b713, 28a/16,
28b/4,6,8,10, 29b/10, 30a/11, 32b/2,
34a75,8, 35b/3, 36a/3, 37a714,15,
40a/14,15, 40b/4,7, 41a/8,9, 43b/2,
46a/8, 48a717, 53b/17, 55b/14, 56a73,
57b/7, 59a713, 59b713, 63a/13,16,
66a/5,14, 67b78,9,11,12,14,16,
68b717, 72b/3, 73a/14, 73b/1, 75a/4,

80b/10, 81b77,8,15, 83a/9,
83b/10, 84a77,17, 87b710,
90a/1

b. -miziñ 28a/16

b. -müz 81a/4

b. -n 12a/11, 14a/1, 24a/1,
25a/15, 30b/14, 32a/3, 36b77,
40a/12, 46b/10, 57a710,11,
59b/6, 64a/7, 71a/9, 90b/1

b. -nden 22b711, 29b/11,
39a/17, 43a/7,9, 69b/12, 86a/12,
90b/2

b. -ne 9b/15, 12a/13,15, 12b/1,
17a/12, 18a/4, 25a/17, 25b/1,4,
34a75, 35b/1, 36b/17, 38a/1,
40a716, 48a/17, 50b/7, 55a/17,
68b/17, 72b/15, 81b/14, 82a/2,
83b/10,11, 91a/8

b. -ni 35a/9, 55a/16, 69a/11

b. -niñ 8a/3, 25b/3, 45b/16

b. -nüñ 28b/8, 36a/13, 53b/6,
57a/1, 85b/14

birik- : Birikmek, toplanmak.

b. -diler 24b/11

b. -diñiz 28a/15

birisi : Biri, birisi, herhangi biri.

b. 8a/1, 17b/5, 35b/2, 54a/1, 58b/14,
63a/11, 81b/14, 90b/1, 91a/17, 91b/1

b. -n 66a/14

b. -ni 14a/5, 90a/12

b. -niñ 27a/15

bir kaç : Birkaç, bazı.

b. 32b/7, 42b/5, 74b/2

birki : Birkaç.

b. 58b/3, 75a/4, 84b/4

birlik : Tek, bir olma durumu, vahdaniyet.

b. (g)-e 35b/5

b. (g)-im 37b/15

b. (g)-in 19b/12, 70b/6, 87a/2

birü : Biri. bk. biri.

b. 82a/11

Bismi'llāh (A.): Besmelenin kısaltılmış
söylenişi.

B. -dur 49a/17

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥim: Rahman ve
Rahim olan Allah'ın adıyla.

B. 10b/3, 91a/2

biş : Beş.

b. 16a/15, 22a/12, 29a/4, 35b/10,
87b/7

b. -inci 17b/10, 22a/12, 29a/7,9, 39b/5,
90a/3

biş- : Pişmek.

b. -miş 33a/3, 34a/10,11

b. -miş misin 34a/9	b. 31a/11
biş yüz : Beş yüz.	biz : Biz.
b. 39a/14,17, 51b/6, 75a/13, 77b/8	b. 15a/9, 17a/2, 18a/12, 28a/11, 35a/13, 38b/7, 44b/9, 52b/1,3, 58b/12, 63b/8, 64b/14, 65a/4,7,16, 65b/1,2,6,9, 69b/4,7,9, 72a/11, 76a/14, 76b/5,6,16, 79b/7,9, 81a/9, 84b/16,17, 85b/5,7, 86b/13
biş yüz biñ : Beş yüz bin.	b. -de 3a/12, 12b/9, 20a/5, 35a/6, 69a/14, 72b/16, 73a/10, 80b/5
b. 57a/3	b. -dedür 19b/9
bit- : 1. Bitmek, tükenmek.	b. -den 17a/5, 20a/6, 28a/13,14, 29b/13, 54a/12, 63a/9, 79b/4
b. -di 37b/6	b. -e 3a/14, 3b/1, 16a/9, 17a/1, 18a/14, 19b/7, 28b/3, 29b/16, 30b/5, 35a/12,13, 38b/6, 43b/14, 44b/11, 48a/13, 50a/10, 52b/6,17, 69b/8, 71b/7,17, 72a/10, 80b/4, 81a/11, 83a/14, 83b/15, 86b/11
b. -digi 55a/1	b. -i 2a/74, 18a/13, 22a/3, 48b/6, 69b/3, 71a/4,6, 82b/2
b. -digi-çün 28a/14	b. -im 7b/15, 12b/10, 19b/10,14, 21a/8, 26b/7, 28a/10, 28b/3, 29b/11,12, 32a/10, 35a/8, 40b/15, 47a/14,16, 52b/2, 58a/9, 64b/13, 65b/6, 69b/5,7,8, 71a/4, 73a/14, 75a/15, 76b/16, 83a/13, 86b/5, 87a/12, 92a/2
b. -er 28a/14, 50a/6, 82a/17	
b. -erse 7b/9	
2. Çiçeğin b.mesi.	
b. ! 44a/77, 58a/14	
b. -en 33b/12, 36a/7, 60b/5, 67a/10	
b. -er 29a/16, 44a/7,8,9,11,12, 50b/11, 55a/1, 58a/14	
b. -mez 22b/2, 44a/7, 48b/11, 60b/12,13	
b. -sin 34b/4	
bitür- : Bitirmek.	
b. -diñ 25a/6	
b. -en 45a/6,7, 46a/3,5, 49a/16	
biyin : Beyin.	
b. 55a/1	
b. -lerimiz 69b/4	
biyol : Bir kere.	

b. -imdür 6b/5	bostān (F.): Bahçe.
b. -imle 29b/13	b. -a 20b/3
b. -üm 65b/7	boş : Boş.
b. mi 85b/7	b. 3a/3, 31a/17, 31b/11, 34a/13, 71b/8
bi-zār (F.): Bıkmış, usanmış.	boy : Boy.
b. -ım 88b/7	b. -larına 24b/12
boğaz : Boğaz.	b. -u 47b/14
b. -ılıñı 65a/17	b. -unca 56a/2
b. -ıma 27a/9, 83b/1, 84a/4,10	boyun : Boyun.
b. -ına 77b/1	b. -ına 14b/9, 15a/7,9,12, 89b/3
b. -iña 83a/717	b. -um 89b/11
b. -ında 22b/15	b. -uña 83a/7
b. -iñdan 84a/6	b. -cığın 51a/13
boğazla- : Kesmek, boğazlamak.	boz : Boz, alacalı renk.
b. -mış 22a/6	b. 50a/2
b. -rım 30b/13	boz- : Bozmak.
b. -rsam 30b/15	b. -dı 89a/3
b. -rsiñ 17a/10	bozul- : Bozulmak.
bol : Bol, fazla.	b. -ur 17a/11
b. mı 20b/3	bozul- : Bozulmak. bk. bozul-.
borç : Ödenmesi gerekli olan para veya başka şey.	b. -maz 16b/8
b. (c) -ı 54b/8	b. -ur 3a/11, 17a/11, 57b/16
b. (c) -uma 44a/9	bölük : Bölük, kısım.
borçlu : Borçlu.	b. 37a/2,7,8,10,11, 56a/2
b. -ya 87b/15	b. -de 42b/1
borçsuz : Borçsuz.	b. (g)-in 33b/2, 39a/6
b. 78b/7	b. (g)-ine 42b/1
	b. -dür 39a/5

böycük : Böcek.

b. -lerde 85b/15

böyle : Böyle, böylece, bunun gibi.

b. 6a/3, 7a/1, 10a/14, 11a/15,
13b/9, 16b/8, 19b/10, 20b/5,
24a/4,7, 25b/9,15, 26a/13,
27a/10, 30a/4,11, 31b/6,7,
34a/5, 38b/13, 43a/1, 44b/8,
45b/9, 46b/5, 47a/17, 47b/6,
51a/5, 62b/1,2,15, 63a/6,16,17,
64b/4, 65a/15, 67a/14, 68b/1,
69b/4, 71b/1,5, 73a/8, 74a/9,
75b/11,17, 76b/12, 77a/1,14,
77b/4,5, 79b/10, 82a/9, 83b/13,
88a/16

b. -ce 27a/3, 68a/10

b. mi 46b/4, 71b/17

bu : Bu (İşaret sıfatı)

b. 2a/1, 2b/2,6,7, 3a/1, 3b/3,
5b/6,7,11, 6a/4,5,7,12,13,
7b/1,7,11,13, 8a/2, 9b/9,12,
10a/5, 11a/12, 11b/3, 12a/12,
12b/8, 14a/4, 14b/7,14, 15a/9,
16a/5, 18a/10, 21a/11, 22a/9,
22b/1, 23a/14, 25a/3,12,
25b/9,17, 26a/17, 26b/4,
27a/17, 27b/5, 28b/3,12,16,
29a/12,16, 30a/4,5,9,11,14,15,

30b/2,16, 31a/12,17, 31b/13,14,16,
32a/11, 34a/1,7,8, 35b/6,12,
36a/5,11,17, 36b/7, 37b/4, 38a/16,17,
38b/11, 39a/12,14,17, 39b/1,6,11,13,
40a/10, 41a/5,9, 42b/3, 43a/6,15,
43b/5, 44a/4,11, 44b/2, 45a/1,12,13,
46a/11,13, 46b/7, 47a/14, 48b/4,12,14,
50b/12, 51a/3,6,8, 52a/10,15, 52b/14,
53b/8, 54a/6, 54b/4, 55a/13,
55b/6,7,17, 56a/10,16, 57a/3,13,14,
57b/2,4, 58a/2,6,8, 58b/7, 59a/6,13,
59b/1,12, 60a/16, 60b/3, 61a/10,11,
61b/1,12, 62a/1,2,4,7,8,11,16,
62b/4,6,15, 63a/6, 63b/4,16,
64a/5,13,14, 64b/2,4,9,17, 65a/2,16,
65b/1,5, 66a/11,13,17, 66b/1,2,6,14,
67a/14,15, 68b/14, 69a/5,10,
69b/9,10,11,13,14, 70a/8,12, 70b/8,9,
71a/11,12,13,17, 71b/1, 6,10,
72a/9,11, 72b/1,3,4, 6,10,13,15,17,
73a/2,5,6,12, 73b/1,7,8, 74a/7,10,
74b/1,10,16,17, 75a/2,9,10, 11,12,
75b/3,6,7,9,13,14, 76a/14, 76b/16,
77a/5,13,14,16, 77b/1,4,7,12,
75b/3,6,7,9,13,14, 76a/14, 76b/16,
77a/5,13,14,16, 77b/1,4,7,12, 78a/14,
78b/10, 78b/17, 79a/4,12,13, 79b/7,16,
80a/2,4,6, 81a/11, 81b/3,14,15,

82a/1,2, 82b/2,3, 83b/2,3,
84a/14, 84b/2,9,14,
85a/4,5,9,14, 86b/11, 87a/7,14,
87b/2, 88a/11, 88b/17, 89b/17,
90a/14, 92a/13

2. Bu (İşaret zamiri)

b. 2a/14,15, 2b/4,14, 9a/12,
22b/12, 48b/7, 49a/4, 50a/16,
52b/2, 55a/11, 57b/3, 63a/8,
71a/10, 78b/4, 82a/17, 85b/12,
88a/17, 92a/5

b. -dur 8b/15, 19b/14, 22b/2,
28b/11, 32a/17, 35a/4, 51b/7,
62b/5,13, 63b/1, 66b/16,
70b/1,5, 77b/14

b -ña 23a/13, 24a/15, 26a/11,
27a/2, 30a/9, 38a/16, 42b/16,
48b/12, 50a/3, 54b/4, 60b/6,
63b/4, 66b/7,9,13, 71a/15,
72a/10, 74a/13, 79a/4, 87b/9,13

b. -nca 40a/11, 91a/7

b. -nda 58a/8, 60b/5, 80a/14

b. -ndan 26b/13, 31b/5, 34b/2,
38a/6, 54a/7, 55b/5, 59a/4,
84b/12, 89a/10

b. -nı 16b/8, 25b/9, 31a/12,
58a/10, 73a/8, 88b/13, 92a/15

b. -nıñ 2a/8, 2b/4, 3a/13, 9b/15,
22a/10, 28b/10, 34a/7

b. -nlar 5b/6, 9a/2,3, 9b/5, 15b/1,
27a/9,10, 28b/8,9, 33b/11, 34a/10,
34b/6, 35b/12, 38a/6, 38b/8,9,10,
40a/5,16, 47b/7, 53a/4, 54a/8, 63b/14,
65a/15, 66b/4, 68b/13, 69a/12,
71a/2,9, 77a/15, 79a/17, 83b/13,14,
84a/11, 91b/2

b. -nlara 6b/3, 31b/9, 33b/11, 35b/9,
38a/7,16, 48b/15, 53b/3, 67b/12,
83b/16

b. -nlardan 19a/5, 35b/3, 67b/10,
69a/2, 72a/4, 87b/13

b. -nlardur 47a/9, 67b/15, 79a/17

b. -nları 4a/8, 9a/14, 10b/11, 15b/1,
30b/12, 31b/3, 34b/2, 38a/5,9, 38b/8,
48a/8, 57a/9, 59b/6, 62a/2, 68b/12,
71a/8, 74b/6

b. -nlarıñ 12b/1,11, 13b/15, 18a/7,
18b/13, 28a/9, 28b/4, 48b/14, 51b/3,
64b/4,11, 67b/4, 68a/4, 71a/8, 71b/2,
77a/12, 83b/11, 84a/12, 85a/10, 85b/2,
86b/4

b. -nlarınan 63b/13

b. -nuñ 9a/11, 9b/2, 11a/15, 13a/11,
18a/7, 34a/4, 35a/3, 37b/17,
42b/16,17, 44b/8, 45b/13,14, 49a/7,13,

65a/15,16, 65b/12, 69b/17, 71b/6, 77b/2, 82b/6,10, 87a/14	b. -ana 78b/12 b. -anuñ 53a/4, 55b/9 b. -dı 44b/17, 55b/8, 61b/5 b. -dılar 78a/6 b. -dum 73a/17 b. -duķ 24b/10 b. -duķdan 55a/6 b. -iñ 73a/14 b. -madım 24b/8 b. -maķ 36a/8 b. -mayınca 36a/6,7, 63b/2 b. -maz 33a/8,10, 78a/1 b. -mazsıñ 29b/4 b. -mışam 81b/4 b. -sañ 73a/14 b. -sın 78a/4 b. -sun 55a/4 b. -unca 63b/3 b. -up 42b/15 b. -ur 34b/3, 53a/4, 55a/6, 55b/9, 63b/3, 70a/10 b. -a bil- : Bulabilmek 82a/11 b. -ur mı 63b/3 2. Elde etmek, var olmak. b. -an 77b/11 b. -dı 63b/13 b. -dum 23b/17 b. -madum 74a/14
budaķsız : Budaķı olmayan. b. 33a/15	
buğ : Buhar, buğ. b. 37a/15 b. -una 37b/9	
buğday : Buğday. b. 44a/8, 51a/2, 61a/15, 89a/3 b. -a 10a/11, 33a/3 b. -ı 33a/7,9, 34b/4	
buğla- : Buğlamak, buharlaşmak. b. -r 37b/9,11 b. -rıñ 37b/11	
bugün : Bugün. b. 51a/15 b. mi 21a/10	
buğz (A.) : Kin, nefret. b. 18b/8 b. it-: Buğzetmek, 14a/4	
bul- : Bulmak. b. ! 70b/3 b. -a 16b/12 b. -alım 6b/8, 7a/4, 33b/2 b. -amadım 74b/7 b. -amadum 74b/7 b. -amaz 70b/3, 82a/12 b. -an 53a/4, 55b/9	

b. -masınıñ 81a/16	b 37b/10
b. -mazam 90b/5	bulut : Bulut.
b. -muş 59a/8	b. (d)-ıdır 12b/3
b. -unmadığı 27b/13	b. (d)-ıñ 28a/17
b. -ur 16b/10, 21a/3, 89a/7	b. (d)-uñ 12b/2
b. -uram 90a/12	b. 28a/9,17, 35a/4,5,6,7,8,12, 35b/6
b. -urdi 15b/14	b. -a 35a/5
b. -urdım 29a/15	b. -dan 28a/9
b. -urlar 91a/9	b. -lar 12b/8, 35a/9,12
b. -ursam 30b/12	b. -lara 12b/2
b. -urum 38b/16	burada : Burada.
3. Erişmek, ulaşmak.	b. 83b/2
b. -mayınca 35b/14	b. -n 60b/4, 78a/8
b. -ur mı 33a/8,10,11,12	Burāk (A.): Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek.
bulun- : Bulunmak.	B. (ğ) -a 76a/12,14, 76b/1
b. -unan 62a/7	B. (ğ)-ın 76a/15
b. -unmaduğdan 79a/17	B. -ları 83b/7
b. -unmayan 6b/15	burāklan- : Bineklenmek.
b. -unmayana 6b/8	b. -uruz 35a/11
b. -unmaz 7a/2,3, 39a/1	buraya : Buraya.
b. -unur 6b/2, 16a/10, 27b/9,13, 61b/13	b. 45a/5, 45b/3, 58b/3,4,5, 76a/12, 78a/10, 82b/5, 85a/712, 88b/6
buluş- : Buluşmak.	burun : Burun.
b. -up, 104	b. 35b/1
bulanık : Duru olmayan.	b. -uma 24a/1
b. 36a/9	buyruk : Buyruk, emir.
b. -dur 33a/17	b. 71b/14
bulkur : Bulgur.	

b. (ğ)-ın 35b/3, 61a/14, 61b/8
buyur- : Buyurmak, söylemek.
b. ! 3a/7, 4a/8, 5b/2, 6a/7, 6b/1,
7a/11, 8a/13, 32b/16, 54b/6,
64a/14, 85b/7
b. -dı 32b/1, 35b/12, 36b/12,
37a/4,6, 37b/7,13, 38a/12,13,
38b/1, 39a/5, 39b/2,
41a/6,7,11,13,14,15,16, 42b/2,9,
45a/5, 45b/2, 53b/9, 54a/1,
72a/14,16, 75b/3, 80a/2, 88b/14
b. -dılar 26a/10
b. -du 36b/14, 38a/2
b. -dük 53b/4
b. -dum 38b/4
b. -duñ 66b/16
b. -miş 34a/15
b. -uñ 2b/7, 5a/9, 5b/14, 32b/1,
71b/14
b. -undı 3b/9, 47b/5, 52a/15,
52b/8, 59a/1, 70b/11
b. -ur 61b/11, 65a/8, 85a/17
b. -ursa 71b/13
bühtān (A.): Yalan, iftira.
b. 23a/13, 68b/15, 83a/6
b. -dan 49b/11, 59a/14, 86a/9
b. -lardan 26a/5

b. eyle- : İftira etmek 6b/5, 26a/13
b. it- . İftira etmek 22a/7, 26a/5,6
b. mı 87b/1
bül- : Bilmek. bk. bil-
b. -medüm 75b/5
b. -ürsiñiz 79b/16
bülbül : Bülbül. bk. bilbil
b. 51a/15, 60a/15,
80b/2,7,9,11,13,14,16,17, 81a/6,9,15,
81b/8,15, 82a/2,4,5,8,13,14,16, 82b/3
b. -i 81b/14
b. -e 51a/14
bünyād (F.): Asıl, esas.
b. -ı 49b/17
bürün- : Bürünmek, sarınmak.
b. -müş 83a/2
büst (?)
b. 84a/12
bütün : Bütün.
b. 15b/7,8,9, 57b/8, 60b/15
büyü- : Büyümek, gelişmek.
b. -diñ 66b/15
b. -r 33a/5, 35b/16
b. -yüp 35b/14
büyük : Büyük.
b. (g)-i 32a/76, 47b/13,14
b. (g)-in 72b/14
b. (g)-ince 19a/1

b. 18b/15, 29a/10, 31b/9,
49b/9,10, 51b/1,3,6, 72a/9,
73a/4, 86b/7, 88a/17
b. -dür 86b/8
b. mi 86b/8

C

Cabbār (ş.a): Cabbar Kulu. bk. Cabbār
Kulu, Cabbār Kulu
C. 34a/2

cabbār (A.): Zorlayan, cebreden.
c. -sın 25a/12

Cabbār Kulu (ş.a): Cabbar Kulu. bk.
Cabbār, Cabbār Kulu

C. 1b/12, 13b/3, 16a/10,
16b/4,11,13, 17a/11, 18b/15,
19a/4,13, 20a/9, 20b/9, 22b/14,
23a/15, 24a/11, 24b/1,
25b/9,10,14, 26a/3,5,17,
27a/7,17, 28a/8,14, 28b/6,
29a/3, 29a/13, 30b/3, 31a/2,
31b/13,14, 32b/13, 33b/17,
34a/1,6,14, 35a/5, 35b/10,
36a/11, 42b/5, 51a/11, 52b/10,
58a/7, 59a/16, 59b/6, 60a/9,
61a/7,11, 61b/9, 64b/8, 74a/3,5,
74b/6, 77a/9,11, 78a/2,9,

82a/7,13, 82b/3,7,10, 84a/3, 86a/15,
91b/7

C. misûn 84a/3

Cabbār Kulu (ş.a): Cabbar Kulu. bk. Cabbār
Kulu, Cabbār

C. 34b/6, 61b/7,10, 80a/8

Ca'fer-i Şadık (ş.a): Hz. Hüseyin'in torunu,
12 imamdan altıncısıdır.

C. 61b/16, 62a/1

C. -a 17b/15

cāhil (A.): Bilgisiz, cahil.

c. 6a/9, 7b/14, 33b/17, 44a/15

c. -dür 7b/14, 44a/7,14

cāhillik : Cehalet.

c. 6a/9

cā'iz (A.) Yapılmasında sakınca olmayan,
uygun, caiz.

c. 44b/10,11,12, 65b/1,2,4

c. -dür 79a/3

cān (F.): Can.

c. 46b/9, 55a/6, 90a/6

c. -dur 46a/5

c. -ı 49a/7,15, 55a/6, 72b/7,10, 82b/1

c. -im 24a/17, 89b/16

c. -ımı 90b/15, 71a/5

c. -imuz 71a/5

c. -in 8b/7, 9b/1, 17a/4, 85b/16

c. -in 90b/6

c. -iña 16b/8
c. -iñda 88a/4
c. -lar 55a/5
c. -ları 55a/4,5, 64b/5
c. mı 62a/3
c. mıdır 62a/6
c. vir- : Can vermek, ölmek
46a/12

cānib (A.): Taraf, cihet, yön.

c. -inden 11b/12

canlı : Canlı.

c. 8b/11, 22b/1

canlu : Canlı. bk. canlı.

c. 39b/2

cansız : Cansız.

c. 8b/11

cāriye (A.): Cariye, halayık.

c. -ñ 73b/17

cayır : Şiddetli, etkili bir biçimde
yanmak.

c. 21b/4

cazu : Cadı, hortlak.

c. 91a/13

Cebrā'il (A.): Vahiy meleği.

C. 16a713, 25b/6, 40a/1

C. -e 25b76, 39b/17

cefa (A.): Eziyet, zulüm.

c. 60a/14, 61b/3, 67b716

c. it- : Eziyet etmek 5a/4, 24a/5,7

cehd (A.): Çalışma, çabalama, gayret.

c. 91a/10

c. -i 26b/14

cehennem (A.): Cehennem.

c. 6a/3, 19a/11, 21b/12, 25b710, 28a/7,
49a77, 54b/9, 57b/17, 60a/13, 67b/3,
69b/15, 70b/1,2, 71b/6, 74a/12, 77a/7

c. -de 10b/14,15, 11a/4, 26a/6, 27a/5,
51b/4, 70a/16, 70b/1,4, 87a/8

c. -den 5b/9, 23b/4, 69a/7,10, 70a711,
88a/2,3

c. -dür 70b/9, 74a/17, 74b74

c. -e 6a71, 8a/8, 26a/2, 27a/4,7,
32a/15,16, 33a/15, 33b/2, 39a/4,
50a72, 60b/10, 69b/7, 70a/11,
88a/7,13

c. -i 9b/8, 33b/5, 75b/1, 87b/17, 88a/1

c. -ün 69b/1, 70a/13,14,15, 70b/9

c. mi 54b/6

celāl (A.): Ululuk, büyüklük.

c. -i 57b717

c. -ile 72a/6

c. -im 36b/13, 37a/5, 38b/9, 39a/6

c. -imle 72a/16,17

c. -in 50a/6,7

c. -inden 11b/10

c. -iñden 36b/16

c. -lerinden 91b/16	c. -e 4a/3, 5b/11, 6a/1, 11b/14,
celîl (A.): Büyük, ulu.	32a/15,16, 39a/4, 50a/1, 60a/14,
c. -sin 25a/712	60b/10, 61a/3,14, 70a/9,11,15, 71a/9,
cem^ç (A.): Toplama, yığma.	73b/4,6,7, 88a/8,16
c. 86a/16	c. -i 9b/8, 33b/4, 63a/3, 69a/8,10,
c. -i 29b/13, 35a/9, 43b/72,	70a/7
86b/6, 88b/15, 90a/8	c. -iñ 70a/13
cemâ^ç at (A.): Topluluk, grup.	c. -üñ 70b/10,16, 71a/1,2, 88a/5,16
c. -e 53b/9, 76b/17	c. mi 54b/7
c. -iñ 90b/16	cesed (A.): Ölü vücut.
cemâl (A.): Güzellik.	c. -im 74a/11
c. -i 77a/6	cevâb (A.): Sorulan şeye verilen karşılık,
c. -ile 72a/76	cevap.
c. -im 36b/713, 37a/4, 39a/76	c. 48a/4, 51b/14, 54a/9,10, 66b/14,
c. -imle 72a/16,17	85b/5
c. -in 50a/6,7	c. -a 14a/10
c. -inden 51b/79, 59a/15	c. -ı 17a/12, 34a/13, 74b/17,
c. -iñden 36b/714	76b/13,16, 81a/9
c. -ine 11b/10	c. -ımdan 24b/14
c. -iñi 80a/16	c. -ın 48a/17
cennet (A.): Cennet.	c. -ları 26b/12, 34a/7
c. 16a/9, 21b/2, 24a/13, 49a/7,	c. -uñ 34a/3
54b/8, 67b/4, 71a/12, 75b/13,	c. vir- : Cevap vermek 14a/9, 52a/11,
76a/2, 80a/5,8	54a/8, 56a/8, 65a/5,6, 65b/9, 71b/13,
c. -de 11b/14, 71a/10	72a/10,11 77a/10, 88b/9,10,12
c. -den 61a/17, 75b/2	cevher (A.): Mücevher.
c. -dür 60a/14	c. 25b/7
	cezâ (A.): Ceza.

c. -da 72b/10, 82b/1	64b/5, 67b/1, 69a/17, 71b/9, 73b/9,14,
ciger (F.): Ciğer.	77a/6, 79a/7, 79b/16, 80a/4, 86a/2,
c. -cigim 24b/16	87a/6,11, 91b/8, 91b/16, 92a/5
c. -lerimüz 69b/3	c. -den 19a/7, 33b/15, 61a/10,11,
cihān (F.): Dünya.	77b/14
c. 16a/12, 31b/16	c. -yi 38b/6
c. -da 88b/1	c. -mize 3b/8, 5a/6, 17b/4, 18a/11,
c. -ı 77b/13	44a/17, 51a/9, 73b/10, 78a/3, 91b/15,
c. -iñ 25a/13	92a/11
cihet (A.): Vazife, hizmet.	c. -mizi 6a/13, 19a/13, 22b/13, 27b/4,
c. 22a/10	28a/5, 30a/12, 91b/8
cinn (A.): Gözle görünmez mahluk.	c. -müz 34a/3, 84b/17
c. -i 24b/11	c. -müze 43b/11, 77b/10
cömerd (<cüvānmerd F.): Cömert, eli açık.	c. -müzi 28b/2, 31b/15, 36a/10,
c. 60a/4, 89b/4	43a/15, 48b/6, 58a/2, 91b/7
cum'a (A.): Cuma günü.	c. -niñ 25b/1,4,8
c. 54b/12	c. -nüñ 88a/11
cümle (A.): Bütün, hep.	c. -seniñ 92a/4
c. 3a/3, 6a/11, 8a/10, 8b/11,	c. -si 2b/1, 5a/1, 8a/3, 8b/7, 21a/6,
13b/14, 16a/12, 19b/13, 23b/3,	22b/12, 27b/9,10, 28a/8, 34a/4,6,
25a/13,16, 25b/2,3, 28a/6,	35b/8, 38b/15, 39a/3, 42b/1, 49a/12,
30a/1, 31b/6, 37b/6, 38a/8,	50a/6, 52b/10, 53b/1,4,10,11, 54a/1,8,
39a/1, 43a/11, 44a/7,5,13, 45a/6,	55a/1, 57a/8, 58a/2, 68a/11, 69a/10,
46a/3,5, 46b/2,3, 49a/7, 51b/7,9,	69b/17, 75a/14, 76b/6, 83b/12, 85a/2
52a/14,17, 52b/12, 55a/2,7,	c. -side 31b/4, 85a/15, 85b/16
56a/72, 58a/1,15, 59a/14, 59b/6,	c. -sin 8a/13, 8b/1,2, 12b/9, 35b/1,
60b/7,9,12, 61a/1,7, 61b/17,	44b/4,6, 55b/15, 63a/7,11, 64b/4,
	67a/1,11,13, 69a/9, 72b/14,15, 73a/3

c. -sinde 60b/16	ç. -duğı 82b/10
c. -sinden 8b/5, 39a/1	ç. -ıldıkdan 82b/14
c. -sine 8a/7, 8b/7, 9b/2,4, 12a/12, 13b/14, 14a/1,3, 15a/8, 19b/13, 46a/9, 57a/14, 66a/11, 69a/6, 86a/5, 92a/10	ç. -ınca 2a/4,9,11
c. -sini 8a/8, 45b/12, 49a/13, 72b/17, 73a/7,12	ç. -ındı 58b/5
c. -siniñ 12b/1, 16a/4,5, 36b/7, 49a/13, 50a/76, 79a/10	ç. -ır 2a/7,14, 19b/6,7, 25b/12,13
c. -sinüñ 49a/16, 53a/16, 58b/7, 67a/10, 73a/17, 83b/10, 84a/2, 85a/9, 86b/6, 92a/9	ç. -mağ 2a/13
c. -ye 49a/12	ç. -ruram 82b/6
cünün (A.): Delilik, çıldırma.	ç. -uram 82b/10
c. 81a/17, 81b/4	ç. -şursınız 19b/11
cününlük : Delirme.	çağırt- : Çağırtmak.
c. -da 81b/4	ç. -dıñ 2a/4
cüş (F.): Coşma, kaynama.	çağla- : Çağlamak, coşmak.
c. 45a/15	ç. -rsın 20a/10
Ç	ç. -yamaz 85b/6
çağır- : Çağırmak. bk. çıkır-	ç. -yup 20a/11
ç. -alım 58b/5	çağırış- : Hep birden bağırarak yaygara etmek, çağırışmak.
ç. -an 1b/14	ç. -alar 70a/2
ç. -dı 1b/14, 2a/1,9, 58b/6, 82b/5	ç. -uruz 19b/10
ç. -dığı 82b/6	çak- : Ses anlatan bir söz.
	ç. 73b/16
	çal- : Çalmak.
	ç. -ar 10a/11
	ç. -arığın 45a/16
	ç. -dı 53b/17
	ç. -dım 79b/3
	ç. -ınca 10b/7
	ç. -ışan 45b/16

ç. -sa 10b/7, 46b/13	ç. -ecek 23b/4
çalıcı : Çalgıcı.	ç. -elüm 69b/9
ç. -lardur 91a/4	ç. -emem 73a/5
çamır : Çamur.	ç. -en 26a/6
ç. 77b/2	ç. -er 21a/4, 35b/6, 60a/14, 62a/13,15,
ç. -a 77b/1	73a/5, 89b/4
çanak : Çanak.	ç. -erde 88a/10
ç. (ğ)-ı 3a/3, 50b/9, 71b/8	ç. -erem 23b/1, 48a/15
ç. -lar 60b/16	ç. -erler 21a/12, 88a/11
çäre (F.) : Kurtulma yolu, çare.	ç. -ersin 21a/4, 48a/16, 51a/17,
ç. 25a/3	73a/5,7,8
çarh (F.) : Felek, dünya.	ç. -me 86a/6,7
ç. 27a/11	ç. -medigi 66b/3
çat : Sert bir şeyin kırılırken çıkardığı	ç. -mek 4b/8, 28b/17
ses.	ç. -meyince 63b/15,16
ç. 28a/5	ç. -mez 21b/7
çay : Akarsu.	ç. -se 10b/4, 21b/8
ç. -a 25a/5	ç. -üp 60a/8, 62b/3
çek- : Çekmek.	çekil- : Çekilmek.
ç. 17b/2	ç. -memiş 23a/7
ç. -digim 73a/8	ç. -üp 88a/12
ç. -digimi 73a/6	çekin- : Çekinmek, utanmak.
ç. -diler 23b/13	ç. -ür 24a/17, 66a/9
ç. -dügi 30a/16	çekiş- : Çekişmek.
ç. -dürür 63b/5, 71a/15	ç. -i 69a/12
ç. -e 23b/3	ç. -ir 68b/17
ç. -ecegi 73b/8	ç. -irler 69a/12
	ç. -meye 49a/5

çetin : Zor.

ç. 50b/12,13

ç. -dür 36a/2, 72a/10, 82a/10

ç. -em 50b/13

ç. -sin 50b/13

çevmeyince : (?)

çevmeyince 78a/1

çevri : Çevre, etraf.

ç. -mi 56a/3

çevril- : Çevrilmek.

ç. -di 74a/10

ç. -meye 56a/6

ç. -miş 56a/2

ç. -üp 56a/5

çibuk : Çubuk.

ç. -da 50b/11

ç. -da mı 50b/11

çığır- : Çağırmak. bk. çağır- .

ç. 58b/3

ç. -dı 78a/10, 83a/3

ç. -dum 84b/2

ç. -dup 70a/16

ç. -ı 10b/6

ç. -up 51a/14

ç. -ur 49b/6

çığna- : Çiğnemek, ezmek.

ç. -dı 77a/16

ç. -dıguñ 77a/16

ç. -r 13a/13, 13b/1

ç. -rsa 13a/15

çık- : Çıkmak.

ç. ! 36a/16, 36b/3,4,5, 88a/3

ç. -a 3b/6

ç. -alım 70a/15

ç. -an 51b/6, 62b/15, 67b/9

ç. -ana 87a/10

ç. -anıñ 20b/2

ç. -ar 10a/714, 17a/12, 25b/6, 31a/3,
39a/2, 45a/15, 51b/5,6,
54b/10,12,13,14,16, 55a/1, 60b/1,
61a/2, 62b/15, 69b/16, 72b/8, 86a/13,
90a/6

ç. -ara 18a/15

ç. -aram 24b/9, 31b/8

ç. -ardı 9a/5, 36a/713, 53b/13,14,
77a/3, 77b/2

ç. -ardım 41a/8

ç. -ardıñ 17a/13

ç. -arlar 55a/2

ç. -armasın 76b/11

ç. -arsa 69a/3, 89b/2

ç. -arsak 81a/1

ç. -arsın 47a/9, 48b/10

ç. -arsıñ 45a/713

ç. -arur 36a/4, 62b/12

ç. -arurlar 66a/12

ç. -ayım 80a/14	çiç : Savrularak samanından ayrılmış tahıl
ç. -dı 16b/4, 36a/13, 36b/5,	yığını.
61a/17, 78a/5, 80a/17	ç. 33a/8,9
ç. -dığı 31a/716	çiçek : Çiçek.
ç. -dım 26a/72	ç. (g)-e 25a/717
ç. -ıncaya dek 39a/13	ç. -den 77b/16
ç. -mak 4b/11	çift : Çift.
ç. -mayalar 89a/6	ç. 44a/6
ç. -mayan 69a/3	çig : Çiğ.
ç. -mayınca 63b/15	ç. -e 34a/11
ç. -mayup 70a/10	çihâr-yâr (<çâr-yâr F.): Dört dost. (Hz.
ç. -maz 6a/1,2, 44b/10, 70a/11,	Ebubekir, Ömer, Osman, Ali)
77b/16	ç. 15a/15
ç. -mazdın 60a/3	ç. -ıla 78a/10
ç. -mazlar 36b/73	ç. -ın 78a/14
ç. -mazsın 20b/2	çihâr- ı yâr-ı güzîn (F.): Dört dost.
ç. -mış 36b/2, 51a/7, 62a/1,	ç. 92a/1
69b/15	çile (F.): Eziyet, sıkıntı.
ç. -sa 33a/10, 37b/11	ç. -sin 71a/16
ç. -sak 86a/710	çirkin (F.): Çirkin.
ç. -sın 34b/4	ç. 88b/1
ç. -up 28b/7, 70a/8	çişme (F.): Çeşme.
çıplak : Çıplak.	ç. -ye 20b/3
ç. 49b/5,14, 74b/9	çiz- : Çizmek.
çıra (< çerağ F.): Çıra.	ç. -di 2b/2
ç. 24a/12	çoğal- : Çoğalmak., türemek.
çız- : Çizmek.	ç. -dığını 75b/9
ç. -dı 9a/4	çok : Çok.

. 2a/6, 9a/12, 12a/7,11, 12b715,
 13a/1, 16a/7, 24a/10, 25a/8,
 28a/13, 29b/3, 32a/2, 32b/6,11,
 35b/3, 37a/3,9,12, 39b/3,
 43a/2,3,6, 44a/4, 45b/5,
 48a/2,5,10, 48b/2, 50a/10,
 50b/17, 51a/2,8, 55b/11,12,
 58a/15, 59b/14, 60a/5, 68a717,
 72b/7,10,12,16, 75a/3,
 75b/9,16,17, 82a710, 82b/1,
 86a/6, 90a/14, 91a712, 91b/11
 . -a 60b/5
 . -dur 8a/10, 12a/3, 28a/13,14,
 28b/1, 29b/2, 42b/17, 45b714,
 48a/1, 50a714, 60a/16, 68a/5,
 71b716, 73b716,17, 74a/4,
 78a/8, 84b/14
 o()-ıdı 79b/1
 o()-unı 37a/3
 . -luñ 72b/16
 . mı 21a/9, 81b/5
 . mıdur 50a/16
okluk : okluk.
 . 74b/10
 . ()-ı 73b/11
omak : Ucu topuzlu değnek.
 . 23a/11,12
 . -dan 23a/13

. ()-ı 22b/15, 23a/9
ögen (<evğān F.): evgen.
 . -leri 40a/15
ök- : ökmek.
 . -di 77b/1
 . -dün 87b/2,3
 . -en 27a/9
 . -er 3a/3, 6a/11, 61a/7, 71b/9
 . -erde 13a/13
 . -erem 46b/9
 . -miş 87b/13
ökül- : ökülmek.
 . -mek 37b/5,6
ün (F.): ünkü.
 . 11b/7, 15b/13, 31a710, 88b/15,
 91a/9
ünki (<ün ki F.): Zira, madem ki.
 . 88b/17
ürük : ürük. bk. ürük.
 . 29a/10
 . (g)-i 60b/12
ürüklük : ürüklük. bk. ürüklük
 . 14a/10, 29a/9
 . -den 6b/2, 33b/8
 . -dür 29a/9, 67b/14
ürük : ürük. bk. ürük.
 . 31b/10, 43a/10,12,14, 74a/1, 77a/17
ürüklük : ürüklük. bk. ürüklük

ç. 29a/9,10

D

da : Dahi, da/de bağlacı. bk. de

d. 3a/13, 3b/1, 6a/2, 6b/13,
7a/4, 9b/14, 11a/9, 13a/13,
14b/3, 15b/4,9, 23b/11,15,
24a/12, 26a/15, 27b/13,17,
28a/4,5, 29a/3, 30a/6,
31a/4,12,17, 31b/9, 32b/7,
33a/15, 34a/2, 34b/4,17, 35a/15,
35b/17, 36a/5, 36b/2, 37b/5,
38a/10, 39a/3, 40a/5, 40b/1,
41a/14, 44a/8, 44b/2, 45a/13,
47a/11,15, 48a/6,16, 48b/9,
49b/10, 51b/2, 53a/9, 53b/1,
54a/5,15, 54b/5, 55a/14, 55b/11,
56a/3,15,17, 56b/1, 57a/5,16,
57b/5, 58a/8, 58b/2,14, 61b/12,
63a/5,16, 64a/3,16,17, 65b/6,
66a/10, 68a/1,10,11, 68b/8,
69a/3, 70a/10, 73a/7,9,14,
73b/4, 74b/7, 76a/3, 76b/5,
77b/2, 78a/14, 79a/6, 80a/3,
80b/11,12,13,15, 81b/11, 83b/9,
84a/7,14, 86a/7,10,13, 87b/9,
90a/13

daban : Taban.

d. -ım 19a/4

Dabbetü'l-arz (A.): Kıyamet alametlerinden
olmak üzere ortaya çıkacağı söylenen
hayvanın adı.

D. 54b/13

dadān- : Dadanmak, sık sık istemek.

d. -a 78b/9

dadıcı : Tatıcı.

d. 68b/16

dahı : Dahi, da/de.

d. 3b/9, 5b/5, 7a/9, 7b/8, 10a/15,
14a/12, 17b/8, 18a/10, 19a/5,6, 21a/4,
22b/3,4,7,8, 23a/2,10, 23b/6,11,15,
24a/12, 25a/14, 26a/11, 27a/5, 31a/3,
31b/6, 32a/3,13, 32b/13, 33b/13,
35b/1,7,17, 37b/9, 38a/7,16, 39a/16,
40a/4, 41a/12,16, 43a/8, 48b/1,
55b/12, 56a/1,3,5, 57a/7,11, 57b/2,
59b/9, 64a/8, 66b/13, 70a/13, 74b/9,
77b/10, 79a/14,17, 79b/10,16, 83b/8,9,
84a/13, 84b/12,14, 85b/2, 86b/15,
88b/9,11, 89a/3,13,16, 89b/1,15,
91a/13

dāhil (A.): İçine girmiş, karışmış.

d. 15a/7, 44b/17

d. ol- : Karışmak 53a/10

dā'im (A.): Sürekli. bk. dā'imā

d. 19b/10, 48b/7, 90b/15, 91a/9

dā'imā (A.): Her vakit, sürekli olarak.

bk. dā'im

d. 89b/5

dağıl- : Dağılmak. bk. tağıl-

d. -dı 54b/3

dağıt- : Dağıtmak. bk. tağıt-

d. -dı 12b/12

dağ- : Kadar, değin. bk. dek

d. 52a/16, 56b/13, 57a/14,

77b/1, 83a/17, 83b/4, 88a/16

dağ- : Takmak.

d. -ar 89b/13

d. -dı 84a/4,10

d. -dım 83b/1

d. -ılır 11a/12

dal : Dal.

d. 24b/8

d. -ın 36a/4

d. -ında 51a/13

dalsız : Dalsız.

d. 33a/14

dal- : Dalmak.

d. -sa 10b/75

d. -ınur 16a/11

ḍalālet (A.): Doğru yoldan sapma.

d. 28b/10, 34b/16

d. -de 57b/16, 86a/3

d. -e düş-: Doğru yoldan sapmak

37a/13,14,15,16

dalğalan- : Dalgalanmak.

d. -ıp 19a/14

d. -up 19a/15, 19b/1

dalka : Dalga.

d. -sı 16b/6

dane (F.): Adet, tane.

d. -si 10a/14, 33a/8

danış- : Danışmak, fikir almak.

d. -alım 7a/5

d. -dı 37b/2,3

d. -ırız 7a/6

dar : Geniş olmayan.

d. 70b/4

daral- : Daralmak.

d. -dı 23b/13

dart- : Tartmak. bk. tart-

d. 23a/1,2

dartıl- : Tartılmak. bk. tartıl-

d. -ur 32a/15

dat : Tat.

d. (d)-ını 78b/9

d. -lığı 91b/13

da'vā (A.): Dava, iddia.

d. 61a/3, 65b/7,8, 68b/16, 69a/1,4

d. -dan 38b/16

d. -m 84b/72

d. -mızı 65b/6	50b/2,15, 51a/8, 51b/4, 52a/5,13,
d. -muz 65b/10,16	52b/1,17, 53a/1,7,9,14, 53b/14,
d. -sı 70a/10	54a/2,3,6,10,12, 54b/5, 55b/11, 56b/1,
d. -sıda mı 78b/13	57b/8, 58a/17, 58b/8, 59a/6, 59b/4,
d. -sın 39a/4, 69a/2	60a/8, 61b/17, 62b/16, 63a/15, 63b/4,
d. -yı 9b/12, 38b/17, 65b/5,	64a/6,16, 64b/12,14, 65b/9,15, 66a/14,
69a/10, 70a/8	68a/3,5,10,11,12, 68b/17, 69a/1,2,9,
da‘ vācī : Davacı.	70a/714, 71a/3,8,14, 71b/4, 72a/10,11,
d. 65b/3	73a/2,7, 73b/12, 74b/2,11,
da‘ vālī : Davalı.	75b/3,12,13, 76a/72, 76b/2,4,5,6,16,
d. 78b/14,15,17	77a/16, 77b/2, 78a/15, 79a/4, 79b/13,
da‘ vāsīz : Davasız.	80a/3, 80b/5, 80b/14,15, 81a/6,
d. 78b/13	81b/8,9,10,15, 82a/16, 84a/16, 85a/11,
dayan- : Dayanmak.	85b/8,9, 86a/12, 87b/4,5,10
d. -maz 12b/12	de- : Demek, söylemek. bk. di-
de : Dahi, da/de bağlacı. bk. da	d. -dikleri 47a/9
d. 2b/5, 6a/2,9,15, 6b/10, 7b/4,	d. -r 65b/10
8a/12, 9a/9, 9b/12, 10b/5,	d. -rim 25b/16
11b/15, 12a/12, 12b/1,8, 14a/12,	Deccāl (A.): Kıyametten az evvel çıkacak ve
15b/9, 17b/11, 19b/5, 20a/4,	Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı,
21b/12, 22a/1,3,15, 26b/7,12,	zararlı şahıs, yalancı Mesih.
27a/5, 27b/3, 29a/5, 29b/3,5,9,	D. -den 54b/11
31b/3, 32a/7, 35a/2,	dede : Dede.
35b/6,10,13,17, 36a/8, 37a/2,8,	d. 60a/4
37a/2,8, 37b/4,5,10, 38a/7,11,	def (A.): Savma, bertaraf etme.
38b/11,13, 39a/3, 43b/7,9,	d. eyle- : Savmak 28a/7
44a/8, 47a/8, 47b/4,8, 48a/15,	def -i beliyāt (F.): Felaketleri savma.
48b/1,9, 49a/1,4,5, 49b/2,	d. 91b/17

defter (A.): Defter.

- d. 56a/14
- d. -e 23a/5,6
- d. -i 21a/9, 23a/4, 60b/8
- d. -idür 56a/9
- d. -iñ 56a/10
- d. -iñe 25a/1

defterdâr (A.): Bir vilayetin para işlerini idare eden kimse.

- d. -iñ 91a/4

deg- : Değmek, dokunmak.

- d. -dükden 26a/1
- d. -er 60a/3, 87b/8
- d. -erim 49a/5
- d. -erse 87b/8
- d. -me 44b/10
- d. -miş 61b/17

degil : Değil. bk. degül, digil

- d. 2a/12, 9a/11, 16a/1, 23b/4,9,14, 25b/3, 30a/14,15, 42b/10, 50b/1,13, 56a/14, 65b/2, 72a/8
- d. -dür 9b/11, 10a/8, 34a/4, 44b/10, 44b/12, 46a/15, 47a/16,17, 48a/12, 52a/6, 58b/4, 62a/6, 65b/3, 72b/5, 73a/14, 83a/14, 86b/11, 90a/16
- d. -em 60a/9,10
- d. -sin 50b/3

d. -siñ 50b/3

d. midir 15a/714

d. midür 15a/13,15, 44b/11

degin : Kadar, dek, denli.

d. 92a/7

degirmen : Değirmen.

d. -e 33a/9

degül : Değil. bk. degil, digil

d. -em 26b/12, 50b/3

d. -üm 60a/9

dek : Kadar. bk. dağ

- d. 32a/13, 33b/14,15, 39a/13, 56b/4,8, 64a/14, 69b/4, 76b/16, 80a/15, 82a/6, 88a/5, 89b/8,9
- dekdür 40b/15

deli : Deli, aklının yitirmiş.

- d. 5a/2, 15a/1, 22b/4, 24a/16, 24b/10, 25b/2, 45b/17, 78a/5
- d. misin 31a/16

delik : Delik. bk. delük

- d. (g)-inden 56b/7
- d. 7b/12, 49b/13, 56b/6, 59b/10

delil (A.): Delil, şahit.

d. 24a/3

delilci : Delilci.

d. 33a/4

delin- : Delinmek.

d. -miş 77b/3

delük : Delik. bk. delik

d. 7b/12

demin : Az önce.

d. -den 55b/11

demir : Demir. bk. demür

d. -lerde 26b/7

demür : Demir. bk. demir

d. 24a/1, 89b/11

deñ- : Söylenmek, izah etmek.

d. -sin 79b/8

dep- : Tepmek.

d. (b)-di 77a/16

depe : Tepe.

d. -si 59b/10

derd (F.): Sıkıntı, keder. bk. dert, dird

d. -e 59b/8, 76b/3, 77a/12,
77b/12, 79b/6

d. -i 23b/1, 69b/9, 76a/4, 77b/10

d. -im 24a/10, 32a/5

d. -imden 20a/13

d. -ime 25a/3, 29a/14, 44a/9,
77a/10

d. -imiñ 25a/11

d. -in 23b/1

d. -iñ 29b/2, 32a/6

d. -inden 29b/2

d. -ine 77b/7,9

d. -iñe 29b/3, 77b/13, 78a/4

dere : Dere, vadi.

d. -lere 19b/13

derece (A.): Derece, mertebe.

d. -ñ 31b/12

dergāh (F.): Tekke.

d. 76a/5

d. -a 24b/15, 32b/10

d. -dan 27b/11, 43a/13, 60b/714,
74a/10,14, 75a/7,14

d. -ı 48b/17

d. -ina 83a/11,15

d. -ından 74b/3

dergāh-ı Hāk (F.): Allah'ın huzuru.

d. -dan 49a/2

deriñ : Derin.

d. -dür 45a/10

dermān (A.): Çare.

d. 29a/15, 29b/3, 57b/13, 69b/12,
77a/10, 77b/7,9,12, 78a/4

d. -dur 44a/4

d. -ı 17b/1, 25a/11, 51b/2,3

d. -im 66b/6

d. -imuz 69b/3,4

d. -ını 77b/11

d. -ları 12b/13

d. -sız 75a/17, 76b/3, 79b/6

ders (A.): Ders.

d. -i 16b/9

d. alur 62b/16	50a/8,9,10, 11,12,13, 51a/15,17, 58a/7,
dert (<derd F.): Dert. bk. derd, dird	58b/7,11, 59a/4,9, 59b/1,2,4,5,7,9,10,17,
d. 23b/4	60a/1,2,3,7,10,17, 60b/1,2,6,12,15,16,17,
d. -de 23b/3	61a/1,4,6,8,9,14, 61b/3,6, 64b/13,14,15,
d. -den 69b/6	65a/1,3, 66a/1,3,4,14, 66b/2, 67a/3,5,12,
d. -ler 43a/13	67b/5,6,8,17, 68a/6,13,16,17, 68b/2,5,9,
d. -leri 31b/14	69a/7,13,14,17, 70a/7,12,15,
d. mi 29b/1	70b/2,10,12, 71a/7,14, 71b/7,12, 72a/5,6,9,
derûn (F): Gönül, yürek.	73a/71, 74a/15,17, 74b/1,3,10,13,14,
d. -ından 81a/17	75a/1, 75b/16, 76a/2,9,17, 76b/2,8,16,
dervîş (F.): Bir tarikata girmiş, onun	77a/3, 78a/10,12,16, 79a/12,13,
yasa ve törelerine bağlı kimse, dervîş.	79b/7,9,11,16, 80b/1,2,3,5,7,14,16,
bk. devrîş	82a/7,14,15,16, 82b/5,6,7,10,13, 83a/3,16,
d. 1b/14, 2a/1,3,6,12,15, 2b/3,5,7,	83b/15, 84b/1,4,6, 85a/3, 85b/10,12,
12, 3a/5,7,12, 3b/2,3,8,10,15,	86a/1
4a/5,9,14, 4b/2, 5a/5,8,14,	d. -de 72b/16, 73a/10
5b/1,2,4,10,11,13, 6a/2,6,10,15,	d. -den 83a/10
6b/6, 7a/7,9,11, 7b/15, 8a/12,	d. -e 2a/7, 18b/3,4, 58a/6, 58b/3,
8b/4,6,10,15, 15a/9,10, 17a/2,5,	60a/1, 65b/17, 67a/1,15,17, 72a/1,
17b/2,7, 18b/2, 19a/6,10,12, 19b/1,	72b/11, 75b/7, 83a/11, 84b/2, 85b/4
20a/15, 20b/5, 26b/1,2,11,13,	d. -i 18b/11, 72b/12, 84b/17
27a/4, 28a/10, 28b/1,10,	d. -im 75a/13
29a/1,6,10,14, 29b/4,7,8,10,12,15,	d. -in 36a/8
30b/14, 31b/1,9,11,12,13,	d. -iñ 18b/1, 50a/13, 58a/16, 85a/14
32a/1,3,5,7,8,11, 32b/2,6, 34a/9,	d. -lere 18a/11, 36a/5
34a/6,8,9,17, 35a/1,6,8,15, 35a/7,	d. -leri 30b/10, 31b/9, 89b/1
36a/6, 45a/2, 45b/2, 48b/14,15,17,	d. -leriñ 15a/76
49a/2,6, 49b/4,5,7,9,10,17,	d. -siñ 80b/3

d. -i mi 18b/12

dervīşlik : Dervişlik.

d. 17b/5

deryā (F.): Derya, deniz.

d. 13a/9,13, 40b/17, 41a/1, 45a/7, 49a/4, 65a/10,13

d. -dan 13a/7

d. -dur 41a/7, 45a/8

d. -nın 45a/10

d. -nuñ 41a/12, 72b/6, 85b/6

d. -sı 8a/5

d. -sıdur 41a/2

d. -sına 24b/6, 38a/14, 42b/2,4, 67b/12, 80a/7

d. -sında 37b/7

d. -ya 24b/7, 40b/17, 45a/8,13,14,15, 49a/74

d. -ya dekdür 40b/17

d. -yı 13a/8,13,15, 32a/12, 41a/2, 56b/1

deryā-yı risālet (F.): Peygamberlik deryası.

d. 1b/8

deste (F.): Demet, tutam.

d. 10a/12

destır (<destūr F.): İzin, müsâade. bk. destūr

d. 88b/2

destūr (F.): İzin, müsâade. bk. destır

d. 55a/5, 80a/10

devlet (A.): Talih, şans.

d. 16b/13, 20b/8, 63b/13

devre (A.): Dönem.

d. 47a/8

devrīş : Derviş. bk. derviş

d. -iñ 80a/1

deyrā (<deryā A.): Derya, deniz. bk. deryā

d. -dan 49a/16

dış : Dış, dışarı.

d. -ı 49a/3

di- : Demek, söylemek. bk. de-

d. 27a/6, 43b/9, 48b/4,7, 76b/17, 77a/1,4

d. gör 46a/2

d. -di 1b/14, 2a/5,8,10,14,15, 2b/1,5,6,9,10,11,12, 3a/5,7,12,13, 3b/1,2,3,5,7,8,9,10,11,12, 4a/1,2,3,4,5,6,8,12,13,15, 4b/3,5,7,8, 5a/5,7,8,9,11,12,13, 5b/1,5,9,12,13, 6a/2,6,7,8,10,12, 6b/2,3,4,7,8,9,12,13, 7a/1,4,7,8,10, 7b/2,5,9,10,13, 8a/8,11,13,14, 8b/3,10, 9a/8,9,10,11,13,14,15, 9b/2,4,5,6,9,10,13,15, 10a/3,4, 10b/8,9,14, 11a/4,12,13,14, 11b/1,2,4,7,8,10,12,13,14,15, 12a/1,2,7,8,10,13, 12b/1,14, 13a/5,14,

13b/1,6,7,8,9,10,12,13,15,
 14a/1,5,6,7,12, 14b/4,6,7,10,13,
 12b/1,14, 13a/5,14,
 13b/1,6,7,8,9,10,12,13,15,
 14a/1,5,6,7,12, 14b/4,6,7,10,11,13,
 12b/1,14, 13a/5,14,
 13b/1,6,7,8,9,10,12,13,15,
 14a/1,5,6,7,12, 14b/4,6,7,10,11,13,
 15a/3,4,6,13,14, 15b/1,2,4,5,8,9,14,
 16a/1,2,3,6, 17a/3,6,8,13,15,
 17b/1,3,4, 19a/2,4,9,10,
 19b/1,3,8,9,10,11,14,
 20a/3,5,6,8,9,11,15,
 20b/1,3,6,7,14,15,
 21a/1,3,4,5,9,13,14,
 21b/1,3,5,9,11,13,15,
 22a/1,2,3,11,12,13,15,
 22b/2,5,7,8,9,10, 23a/1,2,3,8,9,12,
 25b/15,16, 26a/4,5,6,8,9,12,
 26b/1,2,3,4,8,9,10,11,12,15,16,17,
 27a/5,7,9,10,12,14,16,17,
 27b/1,3,4,7,8,9,10,12,13,14,15,16,
 28a/3,11,12,13,14,16,17,
 28b/2,3,10,14, 29a/2,3,8,11,15,
 29b/1,3,5,8,9,11,13,
 30b/6,7,9,11,13,14,16,17,
 31a/1,2,3,4,6,8,9,10,13,14,15,17,
 31b/1,5,7, 32a/1,5,7,8,10,13,14,
 32b/1,4,5,7,8,12,13,15,16,17,
 33a/1,3,4,5,6,7,11,12,13,14,15,16,
 33b/3,7,8,9,11,13,14, 34b/6,14,17,
 35a/1,4,15, 35b/9,13,16,17, 36a/15,16,17,
 36b/1,4,5,6,7,8,9,10,13,15,
 37a/2,3,6,7,8,9,10,11,13,15,17,
 37b/2,3,4,5,7,9,11,12,13,14,16,17,
 38a/1,9,10,13,16,17, 38b/5,10,12,13,16,17,
 39a/5,7,8,9,10,12,14,15,
 39b/2,4,10,12,13,14,15,16,
 40a/1,2,3,4,5,7,9,10,12,16, 40b/3,6,
 7,8,10,12,14,15, 41a/1,3,4,5,6,7,8,9,
 10,11,12,13,15,16,17, 42b/2,4,7,9,
 10,16,17, 43a/1,2,6,7,9,10,13,16,
 43b/1,2,6,7,8,9,10,11,13,14, 44a/1,
 2,3,4,5,10,12,13, 44b/2,3,4,8,11,
 12,13,14,15,16,17, 45a/1,2,3,4,5,7,
 8,10,11,12,16,17, 45b/3,4,5,7,8,11,
 13,14,15, 46a/1,2,3,4,8,9,11,13,14,
 15,16,17, 46b/1,3,4,5,7,8,10,12,13,
 15,16,17, 47a/1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,
 12,14,15,16,17, 47b/1,2,3,4,5,7,8,10,
 11,12,13,14,15,16,17, 48a/1,2,3,4,
 5,6,7,8,9,10,11,12,15,16,17,
 48b/1,2,3,4,7,8,9,11,12,17,
 49a/1,2,3,4,5,6,14,15,16,49b/1,2,3,4,5,6,7,
 8,9,10,11,12,15,16,
 50a/8,10,11,13,14,15,16,17,

50b/2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,
 16,17, 51a/1,2,4,7,8,9,10,16,17,
 51b/12,3,5,6,7,8,9,12,13,17,
 52a/2,3,7,8,9,10,11,12,13,14,16,17,
 52b/1,4,7,8,9,15, 53a/2,4,7,10,12,
 54a/7,9,1,0,11,14,16,17,
 54b/1,2,4,6,7,9,10,11,12,13,15,
 55a/8,9,10,11,12,13,14,15,17,
 55b/3,4,5,7,9,10,12,13,14,16,17,
 56a/1,4,6,7,8,9,13,14,15,16,
 56b/3,4,6,8,9,10,11,12,13,15,16,
 57a/16,
 57b/8,9,10,12,13,14,15,16,17,
 58a/2,5,6,7,8,9,10,11,12,13,16,17,
 58b/2,5,6,8,9,10,12,
 59a/3,4,5,9,10,11,13,
 59b/2,3,4,6,7,11,12,13,14,16,17,
 60a/1,3,6,7,10,15, 60b/3, 61a/4,8,
 61b/6,7, 62a/3,4,6,7,10,11,12,16,
 62b/2,4,6,7,13,15,16,17,
 63a/1,2,3,6,8,9,10,12,
 63b/3,4,7,8,13,14,16,17,
 64a/1,2,3,4,5,6,9,11,12,
 64b/1,4,5,13,15,
 65a/2,5,7,9,10,11,12,16,
 65b/1,2,4,5,6,7,8,9,12,13,14,16,
 66a/1,2,3,4,5,6,15,
 66b/2,3,7,8,13,14,15,16,17,
 67a/1,2,3,6,7,8,12,16, 67b/4,5,7,10,13,17,
 68a/1,2,3,4,5,9,10,12,13,15,17,
 68b/1,4,7,9,14,16, 69a/4,12,14,16, 69b/11,
 70a/4,5,10,12,13,15,
 70b/1,5,9,11,13,15,16, 71a/1,2,3,10,12,
 71b/1,11,13,14,16,17,
 72a/1,2,5,7,8,11,12,13,15,
 72b/2,6,8,9,11,14,15,17,
 73a/1,2,4,5,6,7,10,11,13,15,16,17,
 73b/1,2,5,8,12, 74a/16,17,
 74b/3,5,10,12,13,16, 75a/2,4,12,
 75b/1,4,14, 76a/2,3,4,5,7,9,10,11,13,14,
 76b/1,2,5,8,9,12,13,15,17,
 77a/1,4,8,10,11,17, 77b/4,6,7,9,
 78a/10,12,13,16,17,
 78b/2,4,5,7,8,10,11,12,14,17,
 79a/71,4,5,6,7,11,12,17,
 79b/5,6,9,11,14,16,17,
 80a/1,2,3,4,10,11,12,14,15,
 80b/1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,16,
 81a/2,3,5,9,10,11,12,13,
 81b/1,2,8,11,12,13,14,
 82a/1,2,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,16,17,
 82b/1,7,11,15, 83a/7,8,9,11,14,16,17,
 83b/1,4,12,14,15, 84a/3,4,5,7,8,9,10,
 84b/1,2,5,6,7,9,10,12,13,14,15,16,17,
 85a/1,2,5,7,11,12,14,15,16,17,
 85b/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,16,17,

86a/1,2,3,7,9,10,11,12,14,
86b/3,5,7,8,10,11,13,15,17,
87a/7,9,10,11,12,13,14,15,17,
87b/3,4,6,13,14,16,17,
88a/2,4,5,6,8,9,17,
88b/4,5,6,7,9,10,11,12,14,15,
89a/5,8,9,10,13,14,15,16,17,
89b/1,2,5,7,8,11,12,13,14,16,17,
90a/4,5,6,7,8,10,11,12,16,17,
90b/5,6,7,8,9,11,12,13,14,16,17,
91a/1,3,4,5,6,7,12,14,16
d. -digi 45a/5,6, 50a/17, 56a/12,
58a/13,14, 68a/9, 84b/4, 86b/5
d. -digiün 22a/9
d. -digim 5b/14,15, 9b/4, 14a/2,4,
20a/1,2, 26b/15, 38a/16, 45a/12,
50a/3, 60a/13, 63b/6, 64a/5,13,
66a/7,15, 67a/14, 67b/15, 70b/1,5,13,
76b/14, 78b/17, 80b/7,12
d. -digimi 51a/9
d. -digimizdür 86b/7
d. -digimüz 86b/5
d. -digiñ 6b/14, 27a/8, 28b/11,
48b/2, 80b/11
d. -digiñi 47b/16
d. -digiñüñ 63b/1
d. -digüm 41a/9, 50a/3
d. -digümüz 18b/6, 35a/4

d. -digümüz 17b/6, 49a/13
d. -digiñ 22a/3, 27a/12, 57b/14, 64b/2,
70b/2, 79b/13, 80b/5, 90a/11
d. -digiñe 87b/3
d. -dikleri 47b/11, 62b/5
d. -diklerim 49b/16
d. -diklerimi 77b/12
d. -diklerin 34a/1
d. -dikleriñ 19b/15
d. -dikleriñden 21b/14
d. -diler 24b/11, 38b/5,6,7, 52a/15,16,
52b/2,3,7,8,17, 53a/8, 54a/3,8, 58a/3,
69b/6, 73b/13, 80a/12, 84a/4
d. -dim 2a/5, 3b/12, 4a/8,13, 4b/5, 5a/14,
5b/14, 6a/7, 6b/1,9,13, 7a/1,11, 16b/15,
19b/3,7,15, 20b/6, 24b/16,17, 26a/1,4,9,
26b/1,8, 27a/17, 27b/1,17, 28a/9, 28b/9,
29a/5,10,13, 29b/2,8,13, 30b/6,7,9, 31b/14,
32a/1, 32b/4,5, 35a/5, 37a/15, 38a/2,
40a/1,6, 41a/5, 51b/15, 56b/15, 65b/10,
66b/8, 72a/13, 74a/8, 75b/16, 78b/15,
81a/7, 82a/3, 82b/9, 83a/12
d. -diñ 10a/5, 22b/7, 27a/8, 38a/10, 42b/3,
43a/7,9, 52b/16, 74b/15, 81a/14, 86b/10
d. -diñiz 86b/4
d. -diñüz 58b/14,15,16, 59a/3
d. -dirdirim 31a/10
d. -dügim 39a/14

d. -dügüm 30b/2	29a/3,6,8,10,11,14,15, 29b/2,4,6,9,14,
d. -dügün 25b/14, 26b/17, 27a/6,	30b/5,6,7,8,12,14,16,17,
30b/13	31a/4,6,8,9,11,13,14,16,
d. -dükleri 47b/11, 62a/16, 62b/8,	31b/1,4,5,6,”5,17,
63a/9, 64a/17, 66b/1, 83a/14,	32a/2,5,6,9,10,13,14, 32b/1,5,6,7,
86b/9,14	34b/6, 35a/7,6,8, 36b/4,12,14,16,
d. -düklerimün 71a/11	37a/1,2,3,4,6,8,9,11,13,16,17,
d. -düklerin 68a/3	37b/2,7,12,13,14,16,17, 34b/6,
d. -düklerin 87b/3	35a/6,8, 36b/4,12,14,16,
d. -düklerine 86a/3,4	37a/1,2,3,4,6,8,9,11,13,16,17,
d. -düklerinün 71a/13	37b/2,7,12,13,17,
d. -düm 2a/7,14, 2b/5,7,15,	38a/1,2,6,10,11,13,15,
3a/4,7, 3b/10,14, 4a/14, 4b/1,	38b/1,4,5,6,7,12,13,17, 39a/5,
5a/9, 5b/2,13, 6b/9,11,14,	39b/2,3,4,9,11,12,13,14,15,16,
7a/4,5, 8a/13, 8b/10, 10b/1,	40a/1,2,3,4,7,8,10,11,13,16,
11a/1,5, 11b/11,12,13, 13b/12,	40b/2,3,4,5,7,9,11,13,14,17,
14b/11,15, 15a/14,15,	41a/2,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,15,
17a/1,5,6,8,14,15, 17b/1,	42b/2,11,43b/7, 44a/2, 44b/9, 45a/4,
19a/1,6,10,	51a/7,15,17, 55b/16,17, 56a/8,10,11,14,
19b/7,1,2,4,5,7,8,9,10,11,	56b/16, 57a/9,17, 58b/8,10,11, 59a/4,
20a/3,5,7,10,11, 20b/2,5,	59b/2,4,10,13,15, 60a/1,2, 60b/15,
24a/16, 24b/16,	61a/9, 61b/7, 64b/13,16, 65a/1,2,3,6,
25b/14,15,16,17,	65b/11, 66a/2,5,6,13,15,17, 66b/1,2,4,
26a/1,5,6,9,10,13,17,	67a/3,5,11,13,14, 67b/5,8,11,15,
26b/2,4,9,10,13,15,17,	68a/1,2,3,4,5,12,13, 68b/5,
27a/5,8,10,13,15,16,	69a/12,14,17, 70a/15, 70b/2,12,15,17,
27b/1,2,3,17,	71a/1,4,10,14, 71b/7,12,
28a/10,12,13,15,16, 28b/11,14,	72a/3,4,6,8,9,14,26, 73a/7,1,

74a/9,15,16,17,
74b/1,3,11,13,14,17, 75a/71,12,
75b/6,17, 80b/1,2,5,9,10,12,
76b/3,4,8,10,15,16,17, 77a/4,
78a/13, 79a/12, 79b/16,
80b/1,2,5,9,12,14,17,
84a/3,6,7,9, 85b/10
d. -dün 14b/8, 30b/13, 36b/3,9,
37b/1, 40b/1, 42b/4,11, 52a/4,5,
52b/16, 56a/13, 58b/13, 59a/2,
63b/17, 64a/1, 65a/15, 66a/714,
66b/8, 67b/8,11,13,15, 68a/17,
70b/14,17, 71a/73, 71b/6,
74b/16, 75b/5,6, 80b/9, 82a/13,
86b/14,16,17
d. -me 46a/7, 47b/4, 72b/5,
86a/3
d. -meden 48b/5, 50b/16
d. -medi 26a/1,3
d. -medim 75b/15
d. -mediñ 51b/13, 76b/9
d. -medük mi 56a/8
d. -medüm 26a/12, 65a/2
d. -medün mi 24a/4
d. -megi 30a/6
d. -mek 7a/1,2, 13b/9, 25b/15,
30a/8, 34b/3,4,5, 43a/1, 67a/5,

71b/17, 76b/10,11, 77a/1, 86b/10
d. -mekdür 33b/15, 36b/10, 43a/2,
47b/15, 67a/5,6,9, 71b/15,17, 76b/10,
79a/14, 86b/10
d. -mem 48a/11, 59b/17
d. -menün 62b/13
d. -meye 81a/1
d. -meyile 4a/10
d. -meyince 45a/2, 53a/12, 83b/4
d. -mez 13b/13, 14a/15, 26a/16, 30a/4,
65b/15
d. -mezler 38b/15
d. -mez misin 26a/17
d. -mezse 83b/3
d. -mezsen 81a/6
d.- mezsiñ 48a/11, 60a/1
d. -miş 13a/9,10, 50b/6
d. -mişler 17b/13,14, 62a/9, 62b/10
d. -ndi 52a/3
d. -nür 33a/14
d. -r11a/9,13b/13, 14a/7, 14b/4,
19b/4,11, 21a/7, 22a/15, 22b/1,2,4,15,
23a/16, 23b/6,7,11,17, 24a/15,
25b/9,12, 26a/7,8, 27b/2,6, 28b/15,
29a/1, 31a/3, 31b/3, 32a/1, 33b/17,
34a/1, 34b/8, 35a/3,9,10,12,13,
38b/15, 39a/1, 39b/8, 42b/15, 43a/11,
44a/9, 47b/6, 49a/5, 51b/16, 52a/1,

52b/6,16, 53a76, 55a/3,4, 58a/6,
 59b/1, 61b711, 62a/7, 64a/4,
 65a/9,14, 65b712,15, 67b/5,
 69a/1, 69b/1, 73b/9, 74b/10,13,
 76b/8,9, 77a/3,4, 78a/16,
 78b/2,5,11,16, 80a/9,12,
 81b/7,8,9,10,14,15, 82a/1,
 82b/13, 83a/3, 83b/2,
 84a/3,5,17, 84b/8,16, 85a/4,7,
 86b/2, 87a/17, 87b/2,8,13,
 88a/3,4
 d. -r mi 34a/2
 d. -rdi 81b/17
 d. -rem 14a/5, 26b/2,4, 44a/3,
 48a/6, 51b/1, 60a/10, 90a/15
 d. -rim 26b/2,4, 31b/9, 67a/8,12
 d. -rken 13a/12, 48b/3, 64b/9,
 83b/6
 d. -rler 3a/8,9,10,11,12,
 5a/14,15, 5b/7, 9b/1, 10a/9,
 10b/15, 12b/8,9, 17b/7, 19b/8,
 22b/6,11, 23a/13, 23b/3,
 24a/7,8,16, 26a/13, 26b/2,3,6,
 30a73, 33a/15, 33b/3,8,11,
 34a/5,6,9,10,11,12,13,14,17,
 35a/1, 39a/1,10,11, 40b/17,
 42b712,16, 43a/17, 44a/15,16,
 47a/4,5, 47b/2,12, 49a/6,

50b/10, 54a714,
 61b/9,10,12,13,14,16,17,
 62a/1,10,11,16,17, 62b/14,
 64a/3,12,16,17, 65a/10,13,15,17,
 68b/15,16,17, 69a/4,6,7,8,9,10,
 69b/3,10, 75a712,13, 76b714,
 78a716,17,
 78b/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,
 81a/11, 81b/8,9, 86a716, 87a/9,10,16,
 87b/6
 d. -rse 45a/3, 65a/10, 83b/3
 d. -rsem 90b/4
 d. -rseñ 6a710, 12a/3, 27a/1, 30a/16,
 34a/16,17, 34b/3,15, 35a71,2,
 35b710,13, 36a/1, 39a/15, 44a/5,
 45b/8,10, 50a/9, 65a/14, 68b/17,
 72a/3, 72b/8, 80b/14, 83b/12
 d. -rsin 4b/5, 23a/12, 26b/4, 27b/2,
 29a/10, 39a/10, 49a/3, 51b/1,3,
 67a/8,11, 68a/4, 74a/2, 78b714, 80b/2,
 90a/17
 d. -rsiñ 9b/2, 25b/16, 34a/3,4, 44a/1,
 44b/15,16, 50b/5,12, 73a/1, 80b/14
 d. -rsiñiz 52b/6
 d. -rüm 91a/11
 d. -rüz 84b/17

d. -se 3a/1, 8a/2,3, 10b/3,5,8,
11a/3, 13a/1, 14b/2, 15a/1,
15b/15, 16a/1, 33a/3, 68b/2,15

d. -sem 76b/10, 83a/12

d. -señ 3a/2, 34a/10, 36a/2,
69b/11, 70a/2, 87a/17

d. -ye 18a/10,13,14, 69b/11,
70a/2, 87a/17

d. -yeceğim 27a/5, 44b/16,
52b/8, 84a/7

d. -yeceğin 87a/17

d. -yeler 69b/6, 87a/16

d. -yelim 5b/1, 35b/13, 49a/6,
68a/5, 70b/17, 87b/5

d. -yelüm 3a/13, 54a/15

d. -yem 9a/11, 9b/15, 12a/711,
27a/5, 40a/12, 49a/2, 59b/4,6,
81a/2

d. -yen 5a/5, 7b/14, 10b/15,
11a/12, 26a/16, 30a/7, 46a/12,
60a/12, 65b/13,14,15,16, 67b/3,
68a/8, 68b/6,7, 70a/7, 77a/12

d. -yendi 68a/5

d. -yene 74a/2

d. -yeñe 22a/8

d. -yenecek 83b/2

d. -yeni 75b/17

d. -yeniñ 30a/6

d. -yenler 24b/3

d. -yenlerdür 9b/11

d. -yeyüm 3b/9

d. -yi 2a/71,7, 4b/5, 6b/8,9, 7a/2, 12a/3,
27b/14, 46b/7, 47b/10, 48a/11

d. -yim 6a/15, 26b/1, 29b/9, 47b/4,
48a/15, 74b/2

d. -yince 25a/15, 44a/7, 52a/14,17,
57b/10, 64b/15, 80a/13, 85b/3, 88b/2

d. -yindi 74b/3

d. -yü 3a/8,9,10,11, 10a/8, 12a/7,
12b/10, 14b/1, 15b/77, 17a/5, 20b/8,
21a/1,8,10, 21b/8, 22a/71,7,10,
22b/6,7, 23a/12,13, 23b/717, 24b/10,
25b/9,13, 26a/15, 26b/2,11, 27a/6,
29a/8, 31a/9, 32a/4, 33b/8,
34a/2,4,11,16, 35a/10,13,15,17,
35b/1,2,7,11, 36a/712, 36b/4, 39a/9,10,
42b/12,16, 43a/4, 44a/715, 45b/2,17,
47a/4,5, 49a/75, 49b/4, 50b/10,12,
51b/715,16, 53b/3, 54a/1,13,57b/12,
58b/710, 60a/3, 61a/16, 61b/9,10,
62a/10,11,16, 64a/73, 65a/1, 66b/716,
67a/8, 68a/4, 69b/14,15, 70a/1,2,
74a/710, 75a/10,16, 75b/3, 76b/9,
77a/15, 78a/4,16,17,
78b/2,3,5,8,11,14,15, 79b/9, 80b/2,
81b/1,8, 82b/4,5,6, 83a/13, 86a/7,17,

86b/5, 87a/9, 87b/6,16,

88a/2,12, 88b/2

d. -yüm 75a/4

d. -yüp 19b/7, 24a/14, 28b/8,

33a/17, 60a/8

didār (F.): Yüz, güzel yüz.

d. 36a/9

d. -a 20a/2,3,4,5, 64a/4

d. -dur 24a/16,17

d. -ı 49b/16, 60b/10, 67b/2,
73b/7

d. -ın 4a/73, 7b/10, 20a/7,
77b/13, 78b/6

d. -ma 17b/12, 19b/4, 20a/12,
70b/14

d. -ña 18a/12

d. -ından 51b/8,9, 59a/15

d. -ını 24a/15, 39a/8

didürt- : Dedirtmek.

d. -irem 31a/13

digil : Değil. bk. degil, degül

d. 32b/10, 45a/4,5,7, 89a/6

dik- : Dikmek.

d. -señ 35b/13, 36a/1

dikil- : Dikilmek, ayakta beklemek.

d. -i 69a/4

d. -miş 33a/13

d. -üp 77a/13

dil : Tat alma organı, dil.

d. 25b/13, 27a/6,12, 27a/717, 27b/1,

35b/5, 37b/15, 47b/2, 87b/1

d. -den 16b/10, 49a/9

d. -dür 65b/13,15

d. -e 89b/6

d. -edinde 88b/16

d. -i 83a/3

d. -ile 5b/5, 39b/8, 49a/14

d. -im 23a/16, 23b/713, 25a/8, 27a/13,
74a/9, 74b/17

d. -imden 23b/17

d. -ime 27a/16

d. -imile 75b/15

d. -in 87b/12

d. -inde 68a/8, 90b/15

d. -ine 64a/10

d. -le 75a/1

d. -ler 60b/5

d. -leri 25b/3,4

d. -lerinden 38b/9

d. -lerine 14a/13

dilek : Arzu, istek.

d. -(g)-inde 88b/16

dīn (A.): Din.

d. 12a/1, 15b/4,6,7, 16b/73, 43b/11,
50b/17

d. -i 4b/14, 15b/9, 45a/6

d. -im 14a/15	d. -nmez 63b/17
d. -imüz 15b/14	d. -r 58a/13
diñ- : Dinmek, sönmek.	d. -rdi 58a/9
d. -me-y-ile, 108	d. -rim 46b/5
d. -inciye 89b/8,9	d. -rsiñ 46b/4,5
dingildet- : Dingildemesini sağlamak.	d. -se 3a/1
d. (d)-i ver- : Dingildetivermek	d. -señ 4b/14
11a711	d. -ye 14a/12
dinil- : Söylenmek.	d. -yelüm 2b/11
d. -ür 33a/14	d. -yende 48a/16
diñle- : Dinlemek.	d. -yene 13b/11, 92a/11
d. ! 24b/7, 46b/2, 58a713	d. -yenlere 80a/4
d. -di 51a/10, 58a/10	d. -yenleriñ 80a/6
d. -digne 58a/11	d. -yüp 43a/5
d. -dikçe 2b/15	d. -r misüñ
d. -dikden 69a/2	dip : Dip, alt.
d. -dügini 6a/14	d. (b)-i 6b/11,12,15, 7a/2, 45a/10
d. -me 46b/8, 47a/8	d. (b)-inde 28b/13
d. -mede 2b/12	d. (b)-indeki 45a/15
d. -medü 22b/7	d. (b)-ine 45a/11
d. -mek 2b/14, 46a/17, 46b/1,	d. (b)-ini 10a/6
47b/1, 58b/4, 91b/10	dird : Derd. bk. derd, dert
d. -mese 43a/9	d. -e 13b/13
d. -meye 2b/11, 46b/3,5,7,9,	direk : Direk.
51a/9, 58a/12	d. 18b/14,15, 19a/1,5,6,10
d. -meyen 47a/3	d. -dür 49b/17
d. -me-y-ile 58b/3	d. (g)-e 18b/15, 28b/14
d. -nmek 46b/4	d. (g)-inde 28b/14

diri : Canlı, diri.

d. 17a/12,13 158

d. -ler 17b/9

d. mi 34b/1

diril- : Dirilmek, canlanmak.

d. ! 85b/13

d. -di 31a/1, 60

d. -diñiz 28a/10

d. -dür 55a/2

d. -e 21a/5

d. -ecegin 9b/8

d. -se 28a/9

d. -señ 49a/8

d. -ür 60b/7, 61a/5

d. -ürler 55a/7

diş : Diş.

d. 35a/17

d. -i 26a/4, 59a/17

d. -im 60b/16

dişi : Kadın.

d. -sin 29b/10

d. -li 29b/10

d. mi 34b/1

ditre- : Titremek. bk. titre-

d. -di 74a/10, 82b/9

dīvān (A.): Meclis.

d. 60b/7

d. -ı 79a/15

d. -ına 83b/14

d. -ında 17a/4, 21a/6,8

dīvāne (F.): Deli.

d. ol- : Deli olmak 24b/6

dīvār (F.): Duvar.

d. 78a/1

diyār (A.): Ülke, memleket.

d. -a 48

diz : Diz.

d. -imi 46b/8

d. -lerine 50a/17

dizil- : Dizilmek, sıralanmak.

d. -miş 10b/2

doğ- : Doğmak. bk. toğ-

d. -an 40a/9

doğrı : Doğru. bk. toğrı, toğru

d. 16a/3

doğun- : Dokunmak. doğun- bk. doğun-

d. -ur 5b/12, 29b/16

doğun- : Dokunmak. bk. doğun-

d. -ur 20a/14

d. -up 45a/9

dol- : Dolmak. bk. tol-

d. -dı 23b/4

doldur- : Doldurmak. tıldır- tıldur-

d. -sa 8a/8

dost (<dūst F.): Ahbap, arkadaş.

d. 26a/8, 26b/12, 50b/1,3,10,11

d. -ı 15b/14, 27a/11	d. -enin 35a/2
d. -ım 26a/16	d. -er 10a/12,13, 62a/15
d. -ımdur 26a/7	d. -se 44a/3, 88a/4
d. -ımsıñ 26a/12	d. -eni mi 35a/2
d. -ını 66b/11	dökül- : Dökülmek.
d. -ların 86a/11	d. -di 44a/3
d. -larıñ 86a/11	d. -ür 12b/5
d. -um 25b/15, 26a/17, 26b/1, 50b/2	d. -ür mi 74a/8, 74b/15
d. -umsıñ 26a/11	dön- : Dönmek.
d. -unu 78b/12	d. -di 22b/6, 57a/11
d. ol- : Dost olmak 26a/7	d. -diginden 88a/14
dostlık : Dostluk. bk. dostluk	d. -e 10b/7
d. 26a/12	d. -en 88a/13
dostluk : Dostluk. bk. dostlık	d. -enlere 51b/1
d. 63b/11	d. -er 24a/13, 77b/15, 84b/5
dögün- : Dövünmek.	d. -erdim 9a/1
d. -i dögünü 50b/1	d. -erken 36a/14
d. -ürem 25a/10	d. -erler 9b/12
dögüş- : Dövüşmek.	d. -ersin 48b/11
d. 38b/14,15	d. -ersıñ 48b/11, 60a/17
d. -ürler 10b/2	d. -üp 11b/13
dök- : Dökmek.	dönder- : Döndürmek. bk. döndür-
d. -di 61b/1	d. -meye 18a/10
d. -diñ 76a/11	d. -üp 84a/15
d. -e 23a/11	döndür- : Döndürmek. bk. dönder-
d. -en 33a/7	d. -e 11b/10, 30a/12, 70a/3
d. -eni 35a/1,4	d. -üler 88a/13
	d. -ür 88a/16

dört : Dört.

- d. 2b/2,3,4,6,7, 3b/9, 7a/14,
- 7b/1, 15a/13,14,15, 15b/4,10,13,
- 20a/11, 28b/1, 32b/1,15, 33b/2,
- 39b/5, 40a/8, 41a/7,9,10,
- 46b/14, 54b/5, 55b/13, 56a/6,
- 56b/17, 58b/15, 59a/7,
- 67b/6,7,11,13,15, 69b/12,
- 72a/3,16, 72b/1, 78a/9,14,
- 91a/15,16
- d. (d)-i 3a/12,14, 78a/15
- d. (d)-in 68a/5
- d. (d)-ini 41a/8
- d. (d)-ü 53a/14

dördüncü : Dördüncü.

- d. 17b/10, 20a/15, 22a/12,
- 29a/7,9, 32b/3,4, 63a/14,
- 68a/8,15, 74b/5

dört biñ : Dört bin.

- d. 40a/8, 41a/10

döv- : Dövmek.

- d. (g) -digne 60a/7
- d. (g) 60b/17
- d. (g)-en 11860a/6
- d. (g)-er 60a/7
- d. (g)-ersen 60b/16

du‘ā (A.): Allah’a yalvarma, dua.

- d. 8a/14, 43b/7,8, 51a/8, 67a/17,
- 76b/12, 92a/14
- d. -dan 82b/2
- d. -yı 43b/7,9,10
- d. -lar 32b/7
- d. -m 8b/15
- d. -muzı 30a/13
- d. -sın 42b/15, 43a/5,8, 44b/17, 45b/1,
- 75a/17
- d. -ya 76b/12, 90a/13
- d. eyle-: Dua etmek 20b/5, 43b/6,
- 44b/13, 51a/9, 67a/17, 77a/4, 85a/5,
- d. it- : Dua etmek 3b/4, 7a/7, 7b/4,
- 8a/13, 8b/9 77a/4, 85a/4, 43b/13,
- d. -lar eyle- : Dualar etmek 43b/14

du‘acı : Duacı.

- d. 94

duman : Duman. bk. tuman

- d. 4, 10

- d. -dur 98

dur- : 1. Durmak, beklemek, bir yerde olmak.

bk. tır-

- d. -amam 36
- d. -an 43a/6
- d. -dı 3a/12, 87b/12
- d. -dılar 53b/2
- d. -dum 9a/3, 13b/5, 82b/8
- d. -ma 45a/16

d. -mayup 23b/1
d. -mışam 81b/6
d. -salar 19a/12
d. -san 83b/2
d. -sañ 83a/4
d. -ur 23a/7, 29a/4,5, 81a/4
d. -uram 19a/3,7
d. -urdi 38a/7
d. -urken 39b/6, 51a/12
d. -urlar 19a/8
d. -ur mı 21a/14
2. Ortaya çıkmak, kalmak.
d. -urlar 12b/6,
d. -acağdı, 87b/11
3. Ayakta durmak.
d. -urlar 21a/6,7,9,10
4. Yardımcı fiil olarak bildirme
ifade eder.
d. -ur 19a/8

durul- : Durulmak. bk. tırul-

d. -maz 78a/1

dut- : 1. Tutmak, ele geçirmek bk. tüt-

d. -acağım 30b/9
d. -acağın 30b/9
d. -am 1b/15
d. -amam 30b/14
d. -amazsın 31a/14
d. -an 51b/4, 81b/14

d. -ar 82a/17
d. -arım 24a/6, 30b/11
d. -arsın 30b/12
d. -sın 35a/17
d. -ulur 31a/15
d. -un 82a/10
2. Kiralamak.
d. -acak 87b/10
3. Yerine getirmek, tatbik etmek.
d. -alım 6b/6
d. -an 10a/8, 30b/11
d. -ardım 23a/11
d. -arsa 7b/2
d. -arsın 5a/1
d. -masa 7a/15, 14a/1
d. -mayıp 10a/9
d. -up 33a/6
4. Bir ibadeti yerine getirmek.
d. -ar 14a/2
d. -lar 9b/12
d. -sa 7a/12
d. -uñ 22a/8,9
d. -up 22a/5
5. Herhangi bir durumda
bulundurmak.
d. 32b/9,10
d. -ar 50a/6, 84b/4
d. -arsın 20b/14

d. -dı 20b/13

dutul- : Dinlemek, kulak vermek. bk.

ütutul-

d. -maz 5b/8

d. -dı 81b/15

d. -ur 4a/13,15, 5b/7, 13b/15, 31a/15

duvar (<ḏivār F.): Duvar. bk. ḏivār

d. -da mı 5ab/11

duy- : Duymak. bk. ṭuy-

d. -diñ 60b/12

d. -duñ 29a/2

duyur- : Duyurmak, ilan etmek.

d. -dı 16b/1

duz : Tuz. bk. ṭuz

d. 37b/10, 53a/9

duzak : Tuzak. bk. ṭuzak

d. 30b/5, 31a/17

d. -dır 5b/10

d. (ğ)-a düşen 5b/11

d. (ğ)-ı 30b/7

d. (ğ)-ıñ 31a/16

d. (ğ)-ına 81b/9,10

dümbür : Gürültülü ses.

d. 73b/16

dümdüz : Dümdüz, pürüzsüz.

d. 54b/16

dün : Önceki gün.

d. 89b/2

d. -ün 25b/2

dünyā (A.): Dünya.

d. 3b/7, 4b/8, 5b/10,13,14, 16b/10, 18a/1,14, 25b/15, 26a/3,7,17, 26b/4,8,9,11,13,17, 27a/4,13, 44a/14, 48b/9, 54b/7,11,15, 55a/8, 56a/9, 56b/12,16, 57a/12, 57b/1,2,3,4, 57b/5, 58b/13, 59a/3,6,8, 59b/2,4,5,7,9,11, 60a/2,6,9,10, 60b/2,6, 61a/9,11,14, 61b/3,6, 63b/10,15, 70b/4, 71b/8, 75b/11,15,17, 81b/9,10,13,14,15, 82a/5,15, 86a/2, 86b/6,9, 87a/2, 89b/6

d. -da 16b/12, 40a/11, 57a/14, 69a/5, 70a/6, 71b/12, 73b/13, 76a/1, 81b/2, 82a/17, 87a/2, 91b/5

d. -dahı 27a/1

d. -dan 17b/2, 32b/2, 34a/12, 46a/10,11,12, 68a/6, 78a/3, 82a/16,17

d. -dur 25b/14, 29a/11, 60a/13, 67b/8,14, 82a/6

d. -ñ 60a/5

d. -nın 6a/3

d. -niñ 5b/14, 16b/6, 25b/10, 58b/15, 73a/3

d. -nında 57a/16

d. -nuñ 56b/10, 57a/10, 59a/16, 72b/13, 73a/11

d. -ya 5b/10, 16a/12,
23b/6,10,14, 24a/11, 41a/8,
51a/3, 54b/8, 56b/17, 67b/9,
71a/6, 74a/1, 75a/5,6, 75b/4,
78a/6, 81b/15, 82a/5
d. -yı 5b/12, 24a/4,6, 44a/14,15,
61a/1,2, 71b/7, 81b/12, 82a/7
d. -yım 26a/4, 55b/16
d. mı 54b/6
d. -da mı 54b/6, 81b/2

dünyalık : Dünyalık, mal, mülk.

d. 43b/2

dürli : Türlü. bk. dürlü, türli.

d. 10b/6, 12a/9, 62b/1

d. dürli 3a/4

dürlü : Türlü türli. bk. dürli, türli,

d. 25a/6, 32a/3, 34a/8, 37a/12,
43b/1, 44a/11, 86a/12,
86b/14,16, 87b/5

d. -dür 81b/14

d. dürlü 2b/13, 8a/4, 10a/1,
33b/10, 39b/8, 50b/6, 53b/7,
60b/11, 81a/5, 88a/11

düş : Düş, rüya.

düş 61b/9, 62a/15, 83a/17

düş- : Düşmek.

d. 84a/6

d. -di 23b/5,10,14, 24a/11,
37a/13,14,15, 39b/7, 57a/10, 81b/10,
84b/14, 85a/8

d. -digi 37a/14, 84b/13

d. -dim 82b/15

d. -diñ 24a/7

d. -düm 24b/7,16, 31b/15,17, 76a/8

d. -eler 69b/17

d. -en 5b/11, 43a/3

d. -ene 5a/14, 54b/7

d. -er 34b/16, 43a/2,7,9, 91a/12

d. -erseñ 32a/11

d. -mekdür 80b/13

d. -memiñ 75b/14

d. -meyen 81b/10

d. -mez 43a/2,9

d. -miş 5a/11,12, 34a/10

d. -mişem 24b/10

d. -tüm 83a/15

d. -ünce 5a/12,13

d. -üp 89b/7

düşgin : Düşkün.

d. -i 84b/10,12, 84b/15

düşmān (F.): Hasım, düşman.

d. 12a/13,15, 23a/16,17, 27a/11,
32b/11, 89a/10,12

d. -ım 89a/9

d. -ımdur 89b/4,6

d. -iñ 28a/7, 32b/3, 89a/8

d. -ımı 66b/11, 78b/12

d. -uñ 67b/1

düşmānlık : Düşmanlık.

d. 63b/11

düşün- : Düşünmek.

d. ! 30a/5, 47b/8, 51a/8, 86a/12

d. -cegi 83a/5

d. -di 23a/7, 47b/9, 52b/5

d. -diler 86b/1

d. -dügümüñ 86b/3

d. -dün 42a/17, 86b/2

d. -ecegim 52a/16

d. -ecegin 83a/6

d. -elim 70a/14

d. -en 72b/77

d. -i 35a/14

d. -me 72b/7

d. -meye 31b/15, 42a/16

d. -sin 83a/6

d. -üp 1b/13, 9a/1,6, 12a/8,
20b/10, 26b/3, 31b/16, 82b/3,
83a/1

d. -ür 82b/712

d. -ürdim 28b/8

d. -ürem 12a/9,13, 46b/6,
47b/10, 86b/5

d. -ürken 9a/6, 36a/12, 51b/16, 59a/17,
82b/6, 83a/13

d. -ürsin 12a/10

d. -ürsiñ 23a/8, 42a/17

d. -ürsün 47b/9

d. -ürüm 6a/2, 12a/11, 47b/10

düşür- : Düşürmek.

d. -diñ 25a/4

d. -en 23a/12

d. -meye 28a/7

d. -miş 51a/13

d. -mişsin 23a/11

d. -ür 12b/1, 16b/7

d. -ürem 91b/6

düzen : Düzen, sıraya koyma.

d. -ür 16a/9

E

ebedî (A.): Daimî olarak, daima.

e. 5b/9, 6a/1,2, 11a/4, 70a/11

ebrār (A.): Hayır sahipleri, dindarlar, özü sözü
doğru olanlar.

e. 10a/5

Ebū Bekir (ş.a.): Hz. Ebubekir, ilk halife.

E. 11b/12, 52a/13, 53a/14, 78b/2,
90a/5

E. -e 78b/2

E. -i 90b/1
E. -iñ 53a/16, 90a/5
Ebū Cehl (ş.a.): Asıl adı Ömer olup Hz.
Muhammed'e düşmanlığıyla
meşhurdur.

E. -iñ 6a/9
ecil (A.): İşini sonraya bırakan,
geciktiren.

e. -den 27b/13
edeb (A.): Terbiye, edep.
e. 18a/1,2,3, 53a/7,10
e. -dür 49a/17
e. -i 18a/8
e. -ile 45a/17, 52b/9, 53a/13,
58b/6, 78a/11, 82b/7,11
e. -in 3a/10, 45b/10
e. -iyle 42b/7
e. -lerde 18a/7
e. -leri 34a/8

edebsiz : Terbiyesiz.
e. 10a/8,14, 49b/13
e. mi 10b/7

edebsizlik : Edepsizlik.
e. 11a/9, 18a/8, 45a/2, 51b/14,
52b/9,10,16,17, 82b/14, 84a/5,
84b/5
e. (g)-i 11a/5,10
e. -dür 28a/11, 29b/7

e. mi 82b/11, 83a/13, 84b/5
eg- : Eğmek.
e. -miş 51a/14
eger (F): Eğer, şayet. bk. ger
e. 5b/9, 8b/6, 12a/6, 13a/6, 14a/15,
15b/11, 32a/16, 34b/13, 45a/14,15,
66a/11, 68b/12, 69a/11, 70a/8, 76b/15,
82a/16,17, 84b/9,11, 88b/10, 88b/16

eglen- : Eğlenmek.
e. -irem 52a/716
e. -ürsin 52a/16

eglence : Eğlence.
e. 25a/17

egri : Eğri.
e. 3b/11,13, 4a/1,6,10, 14a/14, 19a/3,
20a/15, 47a/16,17, 69a/11, 89a/7
e. -sine 5a/3
e. mi 82a/3

ehl-i beyt (F.): Hz. Peygamber'in yakın
akrabası.

e. -iñ 85b/13
ehl-i 'ibādet (F.): İbadet ehli.
e. 43b/2

ehl-i imān (F): İman ehli.
e. 92a/8

ehl-i İslām (F.): İslam ehli, Müslüman.
e. 92a/8

ehl (A.): Bir işte yeterli olan, erbap.

- e. -i 10a/5, 23b/7,11
- e. -ini 89a/14
- ek-** : Ekmek, dikmek.
- e. -señ 86
- ekil-** : Ekilmek.
- e. -medik 34a/11
- ekin** : Ekin.
- e. 10a/10, 22b/2, 34b/4,5,
44a/13, 65b/11
- e. -e 76a/15
- e. -ler 44a/9
- ekinci** : Ekinci.
- e. -ye 65a/12, 65b/12
- ekincilik** : Ekincilik.
- e. 44a/5
- ekşeri (A.)**: Çok defa, çoğu.
- e. 11b/5, 76b/13
- eksik** : Eksik, az.
- e. 2a/13, 27a/3, 31a/5,17,
41a/7,9, 82b/2
- e. (g)-e 87b/12
- e. -dür 41a/7
- e. -ler 46a/5
- e. -leri 45a/6, 46a/3
- eksiklik** : Eksiklik.
- e. (g)-in 51b/7, 77a/8
- e. (g)-inden 73b/12
- eksiklik** : Eksiklik. Bk. eksiklik
- e. (ğ)-ından 67b/2
- eksil-** : Eksilmek.
- e. -mez 8a/5,8,9
- el** : El.
- e. 2b/14, 35a/17, 82b/5, 87b/1
- e. -de 26b/13,15
- e. -den 16b/10, 49a/9, 54a/5,15
- e. -e 54a/5,15
- e. -i 83a/2, 84a/10
- e. -ile 77a/14
- e. -im 59b/6, 80b/8
- e. -imde 91a/16, 91b/1,3
- e. -imdedür 31b/4
- e. -imden 55b/7, 85a/6
- e. -ime 23b/9, 54a/4, 56a/15, 75b/1
- e. -imi 82b/13
- e. -in 2a/2, 23a/2, 42b/8, 43b/15,
45b/1, 48b/16, 50a/11, 53a/13,15,
53b/15, 76a/17, 82b/8, 85a/8,11,13
- e. -iñ 17b/2, 83a/4
- e. -inde 1b/15, 10b/4, 22b/15, 34b/1,
40a/15, 48b/14, 53b/5, 58b/13, 74a/13
- e. -iñde 46b/2
- e. -indeki 2b/1,2, 57b/4, 59a/3,7
- e. -inden 25b/12,13,14, 27a/6,8,12,
32a/10,17, 53b/15, 90a/10
- e. -iñden 89a/11

e. -ine 3b/2, 10a/11, 17a/1, 23a/4, 33a/12, 54a/2,3, 55a/16, 76a/15	e. 77b/12
e. -iñe 17a/9, 31a/12	ele- : Elemek, ayıklamak.
e. -ini 78a/3	e. -señ 33a/10
e. -iñi 77a/3	elek : Elek.
e. -leri 38a/4	e. -den 33a/10
e. -lerin 9a/3, 20b/9, 53a/17, 58a/3, 58b/7, 64b/11, 67b/4, 78a/11, 85a/5,9	elem (A.): Elem, keder.
e. -leriñ 32b/9	e. 21a/4
e. -leriñüzi 53a/9	e. -im 20b/14
e. -üm 84b/72, 91a/13	El-ḥamdüli'llāh (A.): Allah'a hamt olsun.
e. -ümde 90a/11	E. 19b/3, 85a/15
e. -inde mi 34b/2	elif (A.): Arap alfabesinin ilk harfi.
e. kaldır- : El kaldırmak 3b/4, 43b/6,13, 77a/3, 85a/4	e. 14b/1,2, 23a/7, 55b/15
e. kavşur- : El pençe divan durmak 2a/3, 9a/3, 13b/5, 36a/15, 42b/8, 43b/15, 45a/1, 45b/2, 48b/16, 51b/11, 53a/17, 53b/2,8, 58b/7, 64b/12, 78a/11, 82b/8,13,14, 83a/4, 83b/11, 84a/9, 84b/3,8, 85a/17,	e. -iñ 57a/5,11
e. öp- : El öpmek 53b/1, 84a/9	e. -üñ 56b/17, 57a/4
elbetde (<elbette A.): Şüphesiz, elbette.	el-kıssa (A.): Sözüñ kısası.
e. 31a/7	e. 56b/2, 57a/13, 63a/14, 88a/15
el-cevāb (A.): Cevap olarak.	elli biñ : Elli bin.
	e. 21a/10,13, 21b/3,9,10, 69b/1
	elsiz : Elsiz.
	e. -ler 38a/15
	e. -lere 86a/7
	emānet (A.): Emanet.
	e. -i 46a/2
	e. vir-: Emanet etmek. 32b/11
	e. it- : Emanet etmek. 76b/11
	emek : Çalışma.
	e. 28b/17
	e. (g)-i 45b/5

e. (g)-imiz 29a/1

em̃in (A.): İnanılır, güvenilir.

e. 19a/13, 91b/7

e. -di 43b/13

emir (<emr A.): Emir, buyruk. bk. emr

e. 25a/10, 35a/9,11,12,13

e. -le 65a/12

e. it- : Emretmek 12b/2, 35a/714

Emirü'l-mü'miñ (A.): Müminlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi.

E. -in 80a/13

emr (A.): Emir, buyruk, buyurma. bk. emir

e. -i 4a/713,15, 5a/1, 16a/15, 16b/1, 33a/6, 35a/14, 35b/6,11, 54b/16, 59a/13, 63b/9, 66a/16, 66b/10, 70a/3, 73b/1, 86a/13

e. -i-ile 55a/4, 60b/4

e. -ile 49a/12, 62b/11, 65a/9,11, 79b/7, 88a/13

e. -ime 91a/13

e. -imi 13b/14, 38a/14, 90b/4

e. -in 3b/15, 4a/11, 4b/3, 5b/3, 7a/15, 7b/2, 9b/8, 10a/8, 17b/2, 18b/5, 19b/11, 23a/10,

26b/3, 30b/11, 31b/2, 46a/10, 46b/16, 50a/9, 54b/9, 59a/13, 62a/14, 62b/17, 64b/7, 68b/5, 70b/6,13, 71a/11, 71b/16, 73b/2,5,10, 78b/3, 81a/16, 87a/10

e. -inde 80a/15

e. -ine 91b/2

e. -ini 3a/8, 22a/5,8, 35b/2, 43b/5, 44a/17, 45b/7, 89a/3, 89b/3

e. -iyle 7b/4,8, 12b/4, 16a/12, 58a/13, 65a/15, 65b/11,14, 73a/4

e. -iyledür 16a/5

e. eyle- : Emretmek 57a/2, 89a/1

e. it- : Emretmek 83a/11

e. -i eyle- : Emretmek 38b/8, 57a/9

e. -i it- : Emretmek 38a/17, 40b/8, 55a/3

emsāl (A.): Eş, benzer.

e. -i 18a/7

enbiyā (A.): Peygamber.

e. 1b/10, 36b/2,15, 39a/7, 68b/14, 69b/17, 92a/4

e. -da 26a/77, 74a/11, 76b/6

e. -lar 6b/3, 61b/13, 80a/8, 88a/10

e. -larımñ 36b/17

e. -nñ 16a/4

e. -nuñ 61a/12, 63b/7

e. -ya 8a/14, 9b/6, 62a/8

e. m 13b/14	e. -ım 31a/11
eñse : Ense, boynun arkası.	e. -ın 77b/3
e. -m 83a/4-7	e. -iñuzuñ 53a/8
e. -mce 83a/7	esbān (A.) : Kadınların yüzlerine örtükleri
e. -mden 45	peçe.
e. -ne 82a/7	e. -ı 49a/17
e. -sinde 83b/17, 85a/10, 88a/12	eşer (A.) : Nişan, iz.
envāʿ-ı şerʿ-i mübîn (F.) : İslām’ın	e. -i 72b/75, 73a/14
çeşitli emirleri.	e. -inüñ 72b/5
e. 1b/11	eski : Eski, yıpranmış.
eri- : Erimek.	e. -ler 10a/11
e.-ir 89b/9	esmā (A.) : Adlar.
e. -yüp 46b/11	e. -sını 77b/9
erişdür- : Eriştirmek, ulaştırmak.	eşşah (A.) : Doğru, gerçek.
e. ür 63b/76	e. -ı 73a/17
erkān (A.) : Bir müessesenin ileri	eşed (A.) : (Daha, en) şiddetli, çetin ve sert.
gelenleri.	a. -dür 9b/5, 16a/1
e. -ı 15a/8,9	eşli : Eşli.
e. -ın 15a/8	e. 15b/10
e. -ına 15a/7	eşyā (A.) : Nesneler, levâzım.
e. -ın 34b/7	e. -lar 44a/11
es- : Esmek.	et : Et.
e. -en 7b/13	e. -e 31a/8, 48b/11
e. -erse 10a/713	e. -i 34a/8
e. -er 54a/13	e. -im 23b/3
esbāb (A.) : Vasıtalar.	e. -imden 87a/16
e. 31a/11	e. -ini 31a/8
e. -ı 77b/2	e. -leri 53b/6

etlik : Etlik.

e. 31a/9

etmek : Ekmek.

e. 33a/11

e. (g)-i 87b/11

e'üzü : Eüzü, besmelenin başı.

e. 32b/8

e'üzü bi'llāhi mine'ş-şeytāni'r-racīm

(A.): Kovulmuş olan şeytanın şerrinden

Allah'a sığınırım.

e. 10b/2

ev : Ev.

e. 50a/16, 80b/1,2,3,6,7

e. -de 80b/1,7

e. -i 80b/7

e. -ine 60b/1

e. -iñi 32a/8

evlād (A.): Evlat, çocuklar.

e. -dan 32a/8

e. -dın 70a/2

e. -ı 22a/6, 86a/6, 91a/7

e. -ım 12b/15, 91a/7

e. -ıma 22a/4

e. -ıma 13a/2, 68a/15

e. -ıña 32a/9

e. -ında 68b/1

e. -ımı 68b/8

e. -ıñı 32a/7,8, 68b/3

e. -ıyım 79b/2

evlād-ı Muḥammed (F.): Hz. Muhammed'in

ümmei.

e. -den 74a/6

e. -e 68a/16

e. -i 68b/8,12

e. -iñ 74b/14

evliyā (A.): Allah dostu, dostları.

e. 7a/10, 7b/3,

33a/8,9,10,11,13,14,15,17, 33b/3,4,

36b/2, 62b/14, 63b/7, 68b/13, 69b/17,

91b/15, 92a/4

e. -da 26a/7, 74a/11, 76b/16

e. -lar 6b/3, 33a/14, 42b/1, 49a/7,

61b/12, 64a/16, 68a/11, 80a/8, 88a/10

e. -larda 54b/3

e. -larıma 36b/15

e. -larımıñ 36b/17

e. -larıñ 37a/1

e. -larıña 37a/10

e. -nıñ 22b/11,12, 33b/13

e. -nuñ 63b/6

e. -ya 8a/14, 9b/6, 11b/9, 33b/2

e. -yıdım 75a/13, 79b/1

e. mı 13b/14

evliyālīk : Evliyalık. bk. evliyālīk

e. 32b/13,16, 33b/7, 64a/7

evliyālīk : Evliyālīk. bk. evliyālīk

e. 17b/13	85b/5,13,15, 86a/5,8,9,14, 87b/8,
evliyā 'u'llāh (A.): Allah dostu.	e. -de 77a/10, 84a/9
e. -lar 52a/14, 53a/17, 86a/16	e. -di 1b/7, 3b/1, 24b/11, 35b/6,
evvel (A.): İlk, birinci.	43b/14, 51a/9, 53b/3,5, 61b/1,2,
e. 16b/5, 17a/15, 17b/8, 20a/6,	75a/10, 75b/11, 77a/4, 80a/11, 81a/7,
22a/14, 28a/10,15, 29a/6,8,	82a/15, 85a/5, 88b/16, 89a/1,2
33b/14,15, 35b/11, 38a/3,	e. -digi 30a/17
40a/12,13, 43b/7, 45a/1,12,	e. -digi-çün 92a/11
57b/1, 61a/10,11, 62b/5, 72a/7,	e. -dim 29a/12, 38b/8, 57a/2,9, 75b/7,
75b/15, 88b/13	77a/11
e. -i 7a/3, 25a/14, 33b/14,	e. -diñ 25a/3, 27b/16
49a/10	e. -düm 17a/3, 72a/17, 72b/2, 76a/8,
e. -idür 40b/13	82b/17
e. -in 33b/16, 64a/5, 72b/13,	e. -me 6b/5, 18a/13, 75a/16
73a/3,12	e. -medüm 88b/17
e. -in 92a/6	e. -mem 22a/10
e. -iñi 76a/7	e. -meye 51b/9, 59a/15, 64b/6, 67b/4,
e. -ki 38a/7, 77a/2,3, 83b/9	77a/8
ey : Seslenme ünlemi.	e. -miş 12a/12,14,15, 13a/9,12
e. 31b/13	e. -ñe 43b/710, 44b/13
eyle- : Yapmak, işlemek.	e. -r 9b/2, 23a/14, 23b/17, 26a/13,
e. ! 16b/13, 21a/2, 20b/5,	83a/17, 89b/15, 91a/10
25a/2,7, 26b/14, 27a/16, 27b/7,	e. -rim 25a/10, 31b/7
28a/11, 30a/5,6, 34b/9, 35a/1,	e. -se 10b/10, 12b/15, 14a/1,5, 16a/7,
40a/5, 43b/6,9, 44b/2, 46a/9,10,	30a/8
48b/6, 58a/4, 60b/4, 66a/1,2,	e. -sen 76b/13
67a/2,17, 68b/11, , 69b/8,	e. -señ 4b/714, 33a/8
75a/16, 76a/6, 82b/2, 84b/1,	e. -sin 2b/1

e. -tene 78b/4
e. -ye 8b/7, 13b/2, 18a/12,
18b/5,11, 19a/13, 22b/13, 27b/5,
28a/6,7, 28b/2, 30a/1,2,13,
44b/1, 64b/7, 73b/10,11,12,15,
77a/5,7,8, 77b/11, 80a/8,
87a/11, 91b/7,12, 92a/10
e. -yen 90b/14
e. -yene 85b/713
e. -yim 24b/7, 51a/8
e. -yüm 24b/1
e. -yüp 1b/11, 17b/12, 34b/10,
51a/12, 77b/8

eylik : İyilik.

e. 63b/10, 85b/15
e. -ge 59b/8

eyt- : Söylemek, demek.

e. (d)- ir 2b/5, 3a/5, 4a/9, 10a/7,
13b/8, 32a/7
e. (d)-ür 1b/12, 3a/2, 4a/5,
4b/2,6, 5a/9, 5b/2,4, 6b/11,
7a/9,11, 8a/12, 8b/4,10,
9a/14,15, 9b/5,9,10,15,
10a/9,15, 10b/8,14,
11a/1,12,14,15, 11b/1,8,
12a/8,11, 12b/2,14, 13a/7,
13b/4,10, 14a/5,8,11,13,
14b/7,9,14,15, 15a/3,5,11,13,

15b/6,7,13, 16a/10, 16b/4,14,
17a/2,5,9,11,14, 17b/2, 18b/15,
19a/1,4,6,14, 19b/2, 20a/4,7,9,15,
20b/9,13,14,15, 21a/2,3,5,6,9,12,14,
21b/1,2,10,12,13,15, 22a/14, 22b/14,
23a/1,7,8, 24a/12, 24b/1, 25b/9,10,
26a/3, 26b/11,13, 27a/4,7,17,
27b/8,9,10,11,12,14,15,16,
28a/1,2,3,8,10,13,14, 28b/4,6,10,
29a/1,3,13,14,15, 29b/4,7,8,9,12,15,
30b/3, 31b/13,14,
32a/2,5,6,7,11,14,15,
32b/7,8,14,15,16,17, 33a/1,4,14,
33b/4,17, 35a/5,6,8, 36a/11,16,17,
36b/1,4,6,9,11, 39a/7,8,9,10,12,13,
39b/3,9,11, 40a/11,12,13,
40b/2,4,9,10,13, 41a/1,2,
42b/5,9,11,12,16,17, 43a/1,2,8,16,
43b/1,6,9,12,13,17, 44a/13,16,
44b/1,3,5,7,9,10,13,16,17,
45b/4,6,11,14,15, 46a/1,4,7,14,15,16,
46b/4,8,14, 47a/4,5,7,14,15,
47b/3,5,7,9,10,13,16,17,
48a/1,5,10,13,16,17, 49a/2,6,
49b/2,5,7,9,10,17, 50a/8,9,10,12,13,
50b/2,7,8,10,11,12,14, 51a/1,4,11,15,
51b/1,2,3,11,12, 52a/2,10,15,
52b/1,4,11, 53a/1,8, 54a/4,8,9,14,

54b/1,4,7,11, 55a/8,9,12,13,
 55b/3,6,11,12, 55b/14,
 56a/4,7,14,16, 56b/5,8,10,13,14,
 57a/17, 57b/6,9,14, 58a/9,10,11,
 58b/1,3,7,11, 59a/4,9,16,
 59b/2,4,5,7,11, 60a/2,9,10,
 60b/2, 61a/9,11,14, 61b/3,6,10,
 62a/3,4,11,12, 62b/5, 63b/14,17,
 64a/12, 64b/1,8,12,14,
 65a/1,3,12,16, 65b/1,5,6,8,9,16,
 66a/3,4, 66b/1,6,8,13,
 67a/1,3,5,14,16,17,
 67b/6,8,11,13,17,
 68a/6,13,16,17, 68b/2,5,9,
 69a/5,13,17, 70a/5,12,15,
 70b/2,9,12, 71a/10,14,
 71b/7,12,14,16, 72a/1,5,9,12,13,
 72b/9,10,14,15,
 73a/2,4,8,11,13,16,
 74a/3,5,15,17, 74b/1,3,6, 75b/6,
 76b/2, 77a/11, 77b/4,5,6,8,
 78a/2,7,9,12,17,
 78b/3,5,8,13,14,
 79a/5,6,8,12,13, 79b/6,9,11,
 80a/1,2,8, 80b/2,5,7,9,14,16,17,
 81a/6,12,15,
 82a/2,4,5,8,13,14,16, 82b/3,
 83a/13,16, 84b/1,5,9,15,16,17,

85a/1,10,14, 85b/2,4,10,12,17, 86a/15,
 86b/3,7,14,15, 87a/7,9,12,13,14,
 87b/2,16, 88a/1,7,17, 89a/8,15,16,17,
 89b/7, 91b/7

ezil- : Ezilmek.

e. -di 74a/9

ezel (A.): Başlangıcı olmayan.

e. -den 25a/3, 26a/79

e. -isi 56b/15

F

fā'ide (A.): Fayda, yara, kazanç.

f. 2b/15, 5a/15, 43a/13,14, 60a/17,
 69b/11, 76b/4

f. -dür 2b/14

f. -ñüz 76b/4

f. -si 11a/3, 27a/14,15, 44a/4, 47a/1,
 79b/8,10

f. -siz 25b/13, 27a/6,12

f. kııl-: Fayda olmak 23b/2

fā' il (<fa' l A.): Fiil, iş, amel. bk. fi' il

f. -i 71b/15

fānī (A.): Geçici.

f. 39a/3

f. -dür 60b/17

f. -sinde 81b/17

fark (A.): Ayrım, fark.

f. 80a/6

f. -lıdur 39a/17

farz (A.): Dinen yapılması zorunlu olan ibadet, farz.

f. -ı 16a/13

f. -ıñ 44b/12

fāsık (A.): Allah'ın emirlerini tanımayan, günahkar.

f. 43a/10,12

faşıl (<faşl A.): Bir kitabın bölümlerinden her biri.

f. 8b/15, 17b/5, 20b/8

Fâtımatü'z-Zehrâ Hatun (ş.a.): Hz. Peygamber'in kızı.

Fâtımatü'z-Zehrâ Hatun 91a/17

Fātiha (A.): Fatiha suresi.

F. 58a/2, 92a/13,15

faẓl (A.): Marifet, hüner.

f. -ıla 91b79

fenâ (A.): Yok olma, geçip gitme.

f. 24a/4,9, 27b/4

ferah (A.): Gönül açıklığı, sevinç.

f. -dan 61a/4

ferahlan- : Ferahlanmak.

f. -dum 75b/10

fermān (F.): Buyruk, emir.

f. 25a/11

f. -ıdur 90b/4

feryād (A.): Bağırma.

f. 23b/12

f. -dur 23a/16

f. it- : Feryat etmek 23b/7, 25b/12, 69b/2

fesādlık : Fesatlık.

f. 70b/7

f. -dan 32b75

f. (ğ)-ı 11b/3, 32b/6, 52b/11, 66a/7,12

f. (ğ)-ın 32a/2

fetvâ (A.): Müftü vb. din alimlerinin verdiği hüküm.

f. 85b/7

fırlat- : Fırlatmak.

f. (d)-up 74a/13

fi seneti (?)

f. 92a/16

fidan : Fidan.

f. 33a713, 36a/4,7

f. -da 36a/1

f. -ı 35b/13,14,15, 36a/1,5

f. -ıñ 36a/7

figān (F.): Izdırap ile bağırıp çağırma.

f. 89a/11

fi' il (A.): İş, amel. bk. fa' il

f. 91a/15

f. -i 31b710

f. -lerden 59a/14

f. -leri 18b78
f. -inden 28a/7, 67b/1
f. -e 91a/15
fikir (<fıkr A.): Düşünce, görüş. bk.
fıkr
f. 26b/3,5, 66a/11
f. -de 66a/10
fıkr (A.): Fikir, düşünce. bk. fikir
f. 86a/8
f. -i 89b/6
f. -imüzi 71a/5
f. -iñden 59b/5
f. -üñ 68b/11
f. -i it- : Fikir bulmak 81b/12
f. it- : Fikir bulmak 59a/6,
61b/1
filan (<fılān A.): Falan.
f. 61b/13
fi 'l-hāl (A.): Bu anda, hemen.
f. 88b/13
fırāk (A.): Ayrılık. bk. fūrāk
f. 24b/5
Fir'avn (A.): Hz. Musa zamanında
Mısır hükümdarı.
F. 91b/1
fitne (A.): Fesat, karışıklık.
f. 91a/15
f. -m 91b/3

f. -ñe 91a/15
Furqān (A.): Kur'an-ı Kerim.
F. -dur 41a/9
fuḳarā (A.): Fakirler, yoksullar.
f. -dan 38a/17
f. -ya 9b77, 49b/1, 91b/13
f. -yı 68b/12
f. -yuz 83a/14
furṣat (A.): Fırsat.
f. 10b710, 26b713,15, 90a/12, 91a/9
f. -m 30b/12
f. vir- : Fırsat vermek 43b/10, 52b/13
fülān (A.): Falan, filan. bk. filan.
f. 35a/12, 42b/13
fūrāk : Ayrılık. bk. fūrāk
f. 24b/5
fūrkat (A.): Ayrılış.
f. 80b/10,12
G
ḡāfil (A.): Farkında olmayan, habersiz.
ḡ. 6a/9, 78a/6
ḡāfillik : Gafillik.
ḡ. 6a/8, 32b/4
ḡaflet (A.): İhtiyatsızlık, dalgınlık.
ḡ. -den 13b/2, 30a/2, 44a/17, 77a/5,
86a/14

ğ. -in 44a/17, 64b/6	ğ ol- : Boğulmak 45a/11, 55a/1, 62a/8,
ğ. -inden 91b/10	67b/12, 69b/4
ğāh (F.): Bazen, ara sıra.	ğ it- : Boğulmak 80a/7
g. 24b/8,9, 25a/13, 38a/1,	ğavğa (F.): Kavga, dövüş.
39b/13, 47a/14, 72a/17, 73b/16	ğ. -ya 82a/12
ğā'ib (A.): Görünmeyen, kayıp.	ğaybet (A.): Gıyab, meydanda bulunmama.
ğ. -e 4b/15, 14b/15, 15a/1	ğ. 4b/12, 19b/9, 23a/13, 23b/12,
ğālib (A.): Galip, yenen, üstün gelen.	53a/7, 83a/7
ğ. 17a/10, 33a/17	ğ. mi 87b/1
ğ. -dür 32b/4	ğ. -den 49b/11, 86a/9
ğam (A.): Keder, üzüntü, dert.	ğ. -e 22b/3
ğ. 86a/3	ğ. -inden 74b/15
ğ. -ımız 80b/6	ğ. -ün 19b/1
ğamāz (< ğammāz: A.): Birine iftira	ğāyet (A.): Pek, çok, fazla.
eden, fitneci.	ğ. 24b/7, 32b/3, 90a/10
ğ. 30a/3,9	ğ. -de 89b/2
ğammāzlık : Gammazlık.	ğayğu : Kaygı. bk. ğayku.
ğ. 22a/12, 50b/4, 70b/8	ğ. -dan 16b/7
ğ. -dur 28b/4	ğ. -ñ 60a/6
ğ. -dan 49b/11	ğ. -sın 90b/9
ğanī (A.): Zengin, varlıklı.	ğ. -sı 90b/10
ğ. 60a/4, 89b/1	ğayku : Kaygı. bk. ğayğu
ğ. -de 59b/17	ğ. 60a/8
ğ. -dür 83a/16	ğ. çek- : Kaygı çekmek 4b/8
ğaraz (A.): Kötü niyet, kin.	ğ. -da 69b/13
ğ. -i 18a/6	gayret (A.): Çalışma, çabalama.
ğark (A.): Batma, boğulma.	g. ide gör- : Gayret etmek 28b/15
	ğayrı (<ğayr A.): Başkası, diğeri.

ğ. 12b712, 18a/14, 19a/5,
26b/8, 27a/5, 29b/11, 30b/8,9,
31a/12,13,14, 31b/5, 33b/9,
25a/13, 35b/3, 37b/6, 38a/9,
40a/4, 45b/17, 46b/2, 52a/5,6,
70/2, 84b/12, 86b/16, 88a/2,
89a/9

ğ. -ram 31a/13

ğ. -sı 27b/9

ğ. -ya 86b/11

ğayrı- : Korumak, kayırmak.

ğ. -ram 31a/13

ğazā (A.): Gaza, savaş. bk. ẓazā

ğ. 9a/12, 79b/2

ğ. -ya 86a/11

ğ. -larda 62a/7

ğazab (A.): Gazap, öfke.

ğ. 35a/15, 75a/710

ğ. -ı 11b/14

ğ. mı 35b/7

ğāzī (A.): Gaza eden.

ğ. -leriñ 90b/8

ğāzilik : Gazilik.

ğ. 10b/5

geç- : Geçmek. bk. giç-

g. -erdiñ 24a/3

gedā (F.): Dilenci.

g. 60a/15

g. -da 59b/17

gel- : 1. Gelmek, ulaşmak, varmak.

g. ! 2a/1, 6a/6, 58b/5, 59b/1, 78a/10,
81a/2, 82b/5, 83b/3, 88b/2

g. -di 9b/10, 16b/4, 16b/15, 20b/11,
22b/15, 23b/3,5, 26a/4, 28b/9, 29b/15,
31b/17, 32b/14, 34a/1, 36a/12,14,
39b/7, 40a/11, 42b/6, 48b/14, 53b/5,8,
55b/1,2,5, 59a/17, 61b/3, 64b/9,17,
65a/1, 76a/16, 77a/9,15,16, 80a/17,
81a/7, 81b/7, 82a/13, 82b/4,
83b/15,16, 84a/3,13, 84b/8

g. -digi 56a/15

g. -digimizi 64b/13

g. -digimüzi 71b/12

g. -dik 64b/14

g. -diler 9a/2, 53b/10, 64b/11, 78a/5,
83b/9

g. -diñ 24a/7, 42b/9,10,11, 45b/2,
48b/17, 74b/10,11, 85a/16, 88b/6

g. -dim 25a/1, 39b/17, 45a/4, 45b/3,
49a/1, 74b/11

g. -dügime 88b/11

g. -dük 38b/4, 64b/15

g. -düm 45a/4

g. -dün 80b/6, 83a/3

g. -e 80a/14, 87a/16

g. -ecegi 67a/8, 74b/4

g. -ecegin 19b/12
g. -ele 70a/5,
g. -eliden 89a/11
g. -en 20a/6, 60b/6, 83b/10
g. -ene 64a/3
g. -enler 16b/5
g. -enlerin 31a/2
g. -eyidi 58a/6
g. -ince 31a/7, 69a/15
g. -ir 90a/2
g. -irken 55b/2
g. -ip 56a/9
g. -me 9b/11
g. -medi 75a/3
g. -medüm 88b/8
g. -medün 2a/4
g. -mek 88b/6
g. -mem 39b/16
g. -mene 88b/7
g. -mesiñ 20b/6
g. -me-y-ile 58b/4
g. -mez 64a/11, 74b/10, 84b/6,
85a/12
g. -mezse 13a/6
g. -miş 49a/5, 57b/1, 59a/6
g. -ün 52a/10, 53b/9, 69b/5,
83b/15

g. -se 13a/5, 16b/8, 21a/4, 32a/8,
33b/1, 68b/2, 89a/12
g. -siñ 84a/4
g. -sin 58b/3
g. -üp 56a/10, 62b/16, 67a/11, 82b/13
g. -ür 16b/8, 17a/9, 20a/14, 21b/3,
29b/16, 34b/6, 35a/9,11, 50b/2,
62b/11, 64b/10, 77a/15, 80a/9, 81a/4,
83b/6, 90a/2
g. -ürem 48b/17, 49a/2
g. -ürler 12b/5, 64b/10
g. -ürse 14a/12g. -dük 18a/13
g. -ürsin 39b/16, 48b/16
g. -ür mi 89b/14
2. Ses gelmek.
g. 1b/13
g. -di 51b/16, 81a/8, 82b/4
3. Sırası gelmek.
g. 4a/6, 7a/9, 31b/12, 46a/7, 50b/14,
82a/8
4. Ortaya çıkmak, meydana gelmek.
g. -di 6a/8, 24b/15, 25b/17, 28a/17,
30b/4, 43a/13, 61a/12, 78a/2
g. -en 75a/2,
g. -enleri 24b/1,7,10
g. -ince 83a/10
5. Konuya dönmek.
g. 60a/1, 61a/8

6. Dünyaya gelmek.	g. 4b/3, 5b/5, 10a/2, 47a/14, 47b/3,7,
g. -di 16a/12, 54b/8	65b/13
7. Süreklilik bildirir.	g. (g)-i 47b/4
g. -ür 69b/17	g. -dir 14a/2
8. Birleşik fiil oluşturur.	g. -dür 5b/7, 55b/10, 65a/16, 68a/10,
g. -di 16b/3, 35a/9,12,13,	68b/14, 70a/9
75a/7,9	g. -sin 88a/1
g. -e 29a/1	gerek : Gerek, lazım.
g. -ür 29b/5, 36a/8, 76a/16	g. 19a/12, 24b/5, 26b/5,6, 28a/5,
g. -en 36a/7	36a/8, 49a/8, 50a/1, 55a/8, 58a/12,
g. -dim 56b/2	79a/14,15, 80a/16, 81b/13, 82a/4
g. -diñ 39b/8	g. -dür 56b/12, 88b/5
g. -diñiz 53b/3	gerekli : Gerekli.
g. -diñüz 58b/4	g. 73a/17
g. -dün 45a/2	getir- : Getirmek. bk. getir-
gelin : Gelin.	g. -se 7a/14
g. -i 26a/15	getür- : Getirmek. bk. getir-
gemi : Gemi.	g. 72b/14, 78b/16
g. -ler 62a/8	g. -di 71a/6, 88b/13
g. -yi 13a/11,12	g. -digi 76b/1
genç : Genç, yaşlı olmayan.	g. -diler 88b/13
g. 40a/13	g. -dim 37b/15
g. (c)-i 60a/13	g. -düm 55b/8
g. -den 60a/11	g. -dün 52a/5, 63b/11
g. -liñden 59b/5	g. -e 32b/13
ger (F.) : Eğer, şayet. bk. eger	g. -en 13b/14, 79a/5
g. 34a/10	g. -enlerdür 90b/13
gerçek : Doğru, gerçek.	g. -mese 79a/3

g. -meyen 89b76
g. -se 7a/12
g. -üp 22a/4
g. -ür 10a/12, 14a/3
g. -ürsîñ 8a/15

gev- : Gevmek, ağzında katı bir şey
çiğnemek.

g. -digin 56b/15
g. -en 56b/11, 57a/6
g. -er 56b/11,13,14
g. -üp 56b/4

gevde : Vücut, gövde.

g. -leri 38a/3
g. -m 82b/9
g. -mde 60b/15
g. -mden 90a76
g. -me 27a/9
g. -si 49a/14, 77b/3,4,5

gevher (F.): Elmas, mücevher.

g. 45a/9,13,15,16

gevherî (F): Kuyumcu.

g. 47a/5

geydir- : Giydirmek.

g. -di 35b/4
g. -diler 23b/12

gez- : Gezmek.

g. -dik 55b/11
g. -dim 24b/8

g. -ecegi 55b/1

g. -en 62a/6

g. -er 13a/13

g. -erim 31b/7

g. -erin 82a/12

g. -erken 75b/13

g. -ersin 59b/1

g. -inse 79a/2

g. -mekdür 19b/11

g. -miş 55b/1

ğidâ (A.): Yiyip içilen şeyler.

ğ. 12a/12

ğidâsız : Besinsiz.

ğ. 12a/13

ğıybet (A.): Çekiştirme, arkasından söyleme.

ğ. 18b/9

gibi : Gibi.

g. 5a/10,11,12, 7b/15, 16a/12, 18a/1,7,
18b/9, 19a/9, 30a/9, 30b/4, 31a/11,
33a/13, 34a/3, 35b/1,13, 36a/7,
37b/9,14, 38a/3,4, 44a/12,13,
47a/2,10, 49b/9, 50b/1, 53b/1, 54b/16,
55a/1, 56b/6, 58b/16, 62b/2, 63b/7,8,
77a/13, 79b/13, 84a/16, 88b/1, 89a/15,
90a/3,11, 91a/16, 91b/3
g. -dür 8b/1, 18b/9, 34b/3,4,5, 47a/6,
52b/10, 91a/4
g. -ler 26b/4

gice : Gece.

g. 21b/4, 89a/11, 91a/8

g. -m 23b/5

giceci : Gececi.

g. -ye 31a/6

giç- : 1. Geçmek, aşmak. bk. geç-

g. -di 84a/12

g. -dikden 39b/5

g. -dim 30b/5, 56b/1

g. -düm 56b/1,2

g. -emez 13a/10,12

g. -en 62a/2,5

g. -er 62a/16,17

g. -erem 91b/5

g. -erler 61b/12

g. -erse 7b/9, 64a/8

g. -mek 35b/13

g. -meyene 34a/12,13

g. -meyince 88a/6

g. -miş 56b/7, 57b/1

g. -señ 32a/12

g. -i vir- : Geçivermek 26b/7,

64b/3

2. Vazgeçmek.

g. -ene 33b/8

g. -erdin 60a/3

g. -erseñ 82a/16

g. -mekdür 68a/6

g. -meyince 46a/11,12

g. -mezseñ 82a/17

g. -mişem 81b/4

g. -üp 81a/17

g. -e gör- : Geçigörmek 46a/10

3. Bulunduğu konumu değiştirmek.

g. -dik 85a/13

g. -dügin 54a/15

g. -dük 85a/16

g. -emez 63b/1

g. -en 63a/16, 64a/8

g. -ene dek 64a/14

g. -er 62b/15, 63a/8,17, 64a/6,8

g. -üp 54a/6

4. Vuku bulmak.

g. -di 74a/8

5. Sözü geçmek, bahsedilmek.

g. -dük 36a/5

6. Yaşamak.

g. -er 35a/4

7. Bayılmak, kendinden geçmek.

g. -ermişem 46b/13

giçil- : Geçilmek. bk. giçül-

g. -ür 65a/11, 65b/11

g. -ir mi 32a/9

giçül- : Geçilmek. bk. giçil-

g. -ür 65a/11

giçin- : Geçinmek, anlaşılmak.

g. -di 38b/2

giçür- : Geçirmek.

g. -missin 40a/10

gidici : Gidici.

g. -dir 13a/3

gidil- : Gidilmek.

g. -ir 4a/6,7

g. -ür 4a/11, 4b/1,3, 60a/15

gine : Gene, yine.

g. 2a/1,5, 5a/8, 9b/3, 20a/9,
24b/5, 26b/7, 30b/6, 31a/1,
48a/9,16, 53b/5, 55b/4,7,
56a/17, 57b/2, 58b/1, 60b/7,
61b/2,3, 73a/6,13, 75a/7,8,9,10,
76a/7, 76b/1, 77a/2,
83a/13,16,17, 84a/1,2, 85a/716,
87a/12, 88a/2

gir- : Girmek.

g. -di 61a/714, 88b/3

g. -digi 18a/9

g. -dim 26a/2

g. -düm 41a/4

g. -e 10a/11, 80a/14

g. -ecegi 73b/8

g. -em 80a/10

g. -en 6a/1, 60a/714, 62a/1,5,
70a/11

g. -er 10a/4, 22a/15, 62b/3

g. -erem 24b/9

g. -erim 31b/6

g. -ersin 17a/1

g. -ince 18a/14

g. -isinde 29a/11

g. -mek 80a/12

g. -meyince 36a/7

g. -mez 73b/7, 77b/15

g. -miş 61b/16

g. -se 51b/4

g. -sem 17a/9

g. -üp 11b/14

g. -üsin 11a/11

g. -diñ mi 41a/4

girçek : Gerçek. bk. gerçek

g. 47b/3,5

g. (g)-e 78a/5

g. (g)-i 47b/12

g. -dür 47b/11

giri : Yine, tekrar. bk. girü

g. 42b/8, 57a/10, 65b/8, 70a/3, 76a/4,
85a/7, 88a/16

girü : Yine, tekrar. bk. giri

g. 3a/6, 8b/9, 13a/9, 44b/13, 48a/14,
48b/12, 50a/10, 51a/8,16, 55a/4,
59a/10, 65b/17, 70b/10, 72a/1, 72b/12,
76b/17, 80b/6, 81b/13, 85b/3, 88a/13,
89a/2, 90b/4

git- : 1. Gitmek, uzaklaşmak.

g. ! 23a/2, 32b/13, 52b/6,
55a/17, 81a/1, 83b/4, 88a/3
g. (d)-e 20b/6, 45b/9
g. (d)-ecegi 62a/8, 73b/7, 74b/2,
88a/7
g. (d)-ecegin 19b/12
g. (d)-ecek 32a/15, 38b/2, 60b/8,
81b/16
g. (d)-elim 7a/9, 52b/15, 76b/8,
83b/1
g. (d)-elüm 50a/11, 52b/7,
53a/9, 70b/11, 84a/3
g. (d)-em 20b/6, 23b/6,10,14,
24a/11
g. (d)-emez 61a/4
g. (d)-en 9b/14, 20b/4, 22b/6,
30a/12, 50a/1,2, 77a/7, 88a/8
g. (d)-eñ 56a/9
g. (d)-ene 47a/5
g. (d)-er 6a/1, 12b/3, 14a/15,
22a/1, 27a/4, 28b/7, 29b/15,
30b/5, 32a/11,14,15,16, 33a/16,
33b/3, 35a/4, 39a/4, 46a/2,
47a/1, 48b/9, 56b/5,7, 57b/4,
60b/10, 62b/1, 70a/9, 81b/12,
84b/15, 91a/10
g. (d)-er mi 33a/15

g. (d)-erem 27a/5, 30b/6,7, 31b/7,
32b/11
g. (d)-erler 26b/8, 83b/13,14, 88a/13
g. (d)-ersen 32a/16
g. (d)-ersin 30b/5, 39b/14
g. (d)-ersiniz 38b/4
g. (d)-erüm 43a/10
g. (d)-erüz 35a/4, 38b/5, 74a/1
g. (d)-eyim 37b/16, 61b/7, 83a/17
g. (d)-ince 75b/11, 76b/14
g. (d)-ülür 4a/10
g. (d)-ün 52a/15
g. (d)-üp 43a/4, 88a/7
g. -di 23a/16, 40a/11, 42b/8, 53b/5,
55a/17, 75b/10,12,13,14, 77a/9,
82b/3,16, 83b/4,17, 84a/1, 85a/7
g. -digin 77a/1
g. -dik 83b/1, 84a/10
g. -dikden 50a/12
g. -diler 40a/16, 40b/1, 53a/12, 73b/13
g. -dügin 56a/10, 67a/11
g. -dügiñi 74a/16
g. -dükden 8b/15
g. -düm 82a/3
g. -dün 63b/11, 82a/5
g. -me 22b/6, 61b/8, 72b/12, 82a/9
g. -meden 26b/14, 46a/2
g. -mek 53a/2

g. -meñüze 38b/5
g. -meye 15a/10, 18a/3, 29a/1,
85a/5
g. -meyedir 3b/4
g. -meyelüm 6b/6
g. -meyince 49b/15, 52b/1
g. -meyüz 52b/1
g. -mez 14b/6
g. -se 10b/1
g. -señ 32a/11, 45a/11, 82a/4
g. -sün 73a/11
2. Takip etmek, yolundan
gitmek.
g. (d)-eler 89a/6
g. (d)-emezsiñ 82a/7
g. (d)-en 3b/2,13,15, 4a/2,
11a/10, 11b/2, 37a/16,17
g. (d)-ene 44a/15, 78b/8
g. (d)-er 3b/13, 5a/2,3,4
g. (d)-erkene 89a/6
g. (d)-erler 90b/3
g. (d)-erse 7b/3
g. (d)-erüz 70a/7
g. (d)-iyük 88a/12
g. (d)-señ 4b/12,13
g. -digi 14a/13,14, 16a/1,4,
68b/6
g. -digim 15b/15

g. -digimüz 69a/9
g. -digiñ 68b/3
g. -digü 68a/3
g. -dügi 45b/9
g. -dün 82a/5
g. -dün 63b/11
g. -me 3b/11, 4a/15, 6b/1, 30a/17
g. -meden 5a/7
g. -medi 61a/13
g. -medüñ 82a/5
g. -mek 8b/6, 85b/11
g. -mekdür 68a/13
g. -memeye 9b/14
g. -mese 68b/3,6
g. -meyeler 89a/7
g. -meyene 26b/3
g. -mez 10a/3
g. -mezseñ 70b/7
g. -señ 24a/7
g. -meye gör- : Gitmeye görmek
59a/12
3. Söz etmek.
g. (d)-elim 4a/6, 7a/9, 10a/15
4. Aşırı gitmek.
g. (d)-elim 53a/10
g. (d)-elüm 53a/7
5. Yok olmak.
g. (d)-erdim 37b/5

g. (d)-ere 18b/8	g. 8b/11, 44b/4,5, 63a/15, 66b/12
g. -dikden 57b/2	göç- : Göçmek.
g. -meden 34b/8	g. -di 57a/15
g. -meye 3a/10,11	gögüs : Vücudun ön kısmı, göğüs.
g. -miş 76a/15, 82a/11	g. -inde 38a/74
6. Ölmek.	gök : Sema, gök.
g. (d)-en 10b/13, 11a/2,10, 76b/4	g. 12b/6,10, 19b/9, 25a/15, 39a/10,11, 55a/3, 61b/14, 87a/6
g. (d)-ene 76b/7	g. (g)-e 24b/9, 28b/7, 32a/12, 34b/5, 39a/13, 65a/13, 65b/11
g. (d)-erler 91a/12	g. (g)-i 56b/16, 63a/13,14, 67a/13
g. (d)-erse 5b/9	g. -de 24b/8
g. (d)-ersin 70b/8	g. -deki 33b/5
g. -düm 75a/3, 75b/1	g. -den 29b/7,12, 39a/12
g. -mişin 76b/3	g. -in 12b/6
g. (d)-se 11a/2	g. -ler 30a/14, 90b/13
gider- : Gidermek.	g. -lerde 62a/2
g. -irem 89a/5	g. -lere 62a/1, 64b/2
g. (d)-erme 32b/2, 61a/2, 86a/5	gömlek : Gömlek.
g. (d)-ermeyince 18a/6	g. 23b/12
g. (d)-erür 90b/9,10	gömül- : Gömülmek.
giy- : Giymek.	g. -e-y-idim 80b/15
g. -mişler 83b/7	gönder- : Göndermek.
giyecek : Giyecek.	g. -di 88b/8
g. -leri 40a/16	göñül : Gönül, kalp.
giyin- : Giyinmek.	g. 37b/9,15,16,17, 38a/1, 66a/11, 91b/13
g. -miş 23b/15, 24a/13, 40a/17, 40b/1	g. -i 26a/7,16, 37b/7,13,14,15, 46b/6
gizli : Saklı olan, sır.	

g. -imden 83a712
g. -ime 64b/17, 82b/9
g. -iñ 34b/10, 46b/6, 66b/5,
90b/9
g. -inden 26a716, 59b/5
g. -ine 26a/14
g. -iñ 68b/11
g. -de 66a/10
g. -imüñ 90b/10,11
g. -inden kop- : Gönlünden
kopmak 26a73
g. vir- : Gönül vermek 35b/5

gör- : Görmek.

g. ! 3b/11, 16b/12, 17a/15,
26b/13,14,15, 29a/3, 30a/5,
30b/1,2,6, 32b/2,3,4, 34b/12,
35b/6, 43a/13, 46a/2,10, 47b/8,
48b/8, 51a/6, 55a/14,
59a/10,11,12, 59b74,
60b/2,4,5,6, 61b/4,5, 62a/17,
67b/7,8,15, 68b/11, 78a/3,
86a/10,12, 90a/6,15
g. -di 16a/15, 35b/8, 61a/15,
80a/17, 88b/16
g. -digi 23a/5,6, 33b/6, 60a/12
g. -digimiz 24a/9
g. -digiñ 27a/6
g. -diginden 51a/15, 76a/4

g. -dikçe 62a/15
g. -diler 75a715, 78a715
g. -dim 9a/1, 19a/7, 23b/15, 25b/11,17,
28a/1, 28b/8, 29a/4,5, 31a/1, 36a712,
38a/8, 56b/3, 74a/12, 74b/8,
76a/12,14, 77a/11,14
g. -diñ 32a/3, 41a/4, 55b/11, 60b/12,
76a/12
g. -dügimi 26b/15
g. -dügini 14a/8
g. -dügümüñ 55b/14
g. -dügüñ 55b/13
g. -dük mi 48a/2
g. -dükden 12b/5
g. -düklerin 40a/5
g. -düm 1b/15, 11b/11, 22b/14,
24a/12, 25b/9,16, 28a/8, 28b/6, 30b/4,
31b/14, 32a/2,4, 34b/3, 36a711, 39a/9,
39b/3,4,5,6, 40a/2,3,7,8,10,13,
41a/3,5, 42b/5, 44a/1, 51a/12,
55b/12,13, 56a/1,15, 57a/17, 59a/8,
60a/12, 64b/9, 74a/7,10, 75a/11,
77a/15, 78a/9, 81b/6, 82b/4, 83a/2,
83b/5,6,8,15, 84a/2, 86a/16
g. -dün 25b/17, 39a78, 39b/2,
40a/3,6,8,10,11,13, 41a/3
g. -ecegi 73b78
g. -ecek 34b/17, 85b/2

g. -eceklerin 83b/14
g. -eler 69b/15,17
g. -elim 28b/16, 38b/6, 53a/8,
70b/12, 71a/1,3,4, 84b/16
g. -elüm 52a/3, 59b/2
g. -em 80a/10
g. -emez 90a/4
g. -en 7b/10, 10a/14, 24b/4
g. -ene 78b/6
g. -e-y-idiñ 80b/15
g. -eyim 26b/12, 46a/17,
55a/14, 74b/3
g. -me 88b/9
g. -meden 34b/3,7
g. -medigi 22b/3
g. -medigün 48a/4
g. -medik 59b/11
g. -medim 47b/16, 48a/72
g. -meli 62b/16
g. -memişem 24a/9
g. -mesin 46b/6
g. -meye 62a/17
g. -meyeler 21a/12
g. -meyince 14b/4, 26b/15,
38b/7, 55a/14
g. -mez 24a/8, 36a/9, 73b/77,
77b/15, 89b/9
g. -mezler 26b/8

g. -mezsın 49b/16
g. -miş 40a/4
g. -se 10b/2, 22a/6
g. -segi 62b/9
g. -sek 89a/14
g. -sem 24a/15, 90a/6,7,
g. -sin 35a/17
g. -ün 38b/6
g. -ün 28b/15,17, 30b/7, 35a/10, 52a/9,
52b/9, 53a/1,7
g. -ür 4a/4,5, 7b/10, 11a/9, 24b/4,
33b/4,5,6, 34b/1,2, 60b/10, 62a/15,
62b/6,7,8, 63a/13,14, 79a/10, 81b/11
g. -ürem 39b/15
g. -ürken 62b/2
g. -ürler 12b/4,5, 40a/5, 90b/2
g. -ürsin 25b/4, 60b/7
g. -ürüm 46b/7
g. -dik mi 29a/2
g. -dün mi 40a/2
g. -medik mi 11b/11, 24a/72
g. -ür mi 62b/6
g. -ür misin 39b/15

göre : Göre.

g. 30a/6, 34b/10, 65b/9, 74b/3, 79a/4

g. -edür 49a/12

görl- : Görülmek. bk. göröl-

g. -ür 60b/9

görül- : Görülmek. bk. göril-

g. -mez 21a/11, 78a/2

g. -ür 69b/1

görün- : Görünmek.

g. -di 60b/13

g. -digi 39b/15

g. -eni 6b/10

g. -medi 25b/17, 26a/1,2

g. -meye 38b/6

g. -meyen 6b/15

g. -meyene 6b/8

g. -mez 6b/10, 7a/2, 12b/6,8,14

g. -mezi 6b/10

g. -ür 6b/9,11,12,13, 60a/15,

74a/11, 83a/2,3

g. -mez mi 6b/9

göster- : Göstermek.

g. -di 55a/11

g. -digi 32b/5, 66a/9

g. -digiñi 63a/5

g. -dim 38a/5, 75b/7,8

g. -ecegini 20a/8

g. -meye 28b/3, 51b/7, 77a/8

g. -se 14b/3

g. -sin 63a/3

g. -ür 66a/8

göt : Kıp, popo.

g. -üne 31b/6

götür- : Götürmek.

g. -ecegi 49b/17

g. -en 45a/6,7, 46a/3,4,5,6, 49b/17

g. -ür 13b/15, 66a/15

g. -ürem 19a/2,3

g. -ürsiñ 19a/1

göz : Göz.

g. 34b/11, 35a/16, 35b/8,

44a/3,4,10,11,12,14, 76a/11, 87b/1

g. -de 63a/10

g. -den 3a/11, 49a/9

g. -edir 9b/1

g. -i 62b/1, 80a/17

g. -inden 33a/16, 34a/17, 61a/17

g. -iñden 48b/8

g. -ini 46b/9, 62a/17

g. -üm 23a/3, 24a/8

g. -ümnden 23b/1

g. -ümüzcek 78a/3

g. -üñde 34b/10, 46b/12

g. -ündeki 48b/11

g. -ünden 63a/15

g. -üñden 44a/2

g. -üñiñ 16a/8

g. -lerim 89b/9

g. -lerinden 25b/12

g.i -ñ aç- : Fark etmek. 33a/17

gözet- : Gözetmek, kollamak.

g. -mekdür 47b/17

gözle- : Gözlemek, beklemek.

g. 46a/9

g. -ye 8b/5, 15a/11,13

gözsiz : Gözsüz.

g. 79a/1

g. -ler 38a/15

g. -lere 86a/7

ğusul (<ğusl A.): Yıkama, yıkanma.

ğ. 63a/4,5

güç : Kuvvet.

g. 85a/2

g. (c)-i 89b/10

g. (c)-üm 23b/12, 61a/1

g. -den 24a/16

g. mi 45b/14

gül (F.): Gül.

g. 1b715, 2b/1,2,3,4,6, 82a/6

g. -e dek 82a/6

g. -i 2a/1, 2b/3, 3b/2, 53b/17, 54a/6, 54b/1, 73b/16

g. -idür 81b/15

g. -ile 53b/6

g. -in 60a/15

g. -iñ 2b/8, 3a/12, 54a/14, 77b/17

g. -inden 81b/17

g. -iñdür 81a/12

g. -ler 3b/4, 60b/5

g. -leri 3b/3

g. -üñ 2b/2, 3a/14, 81a/12

gül- : Gülmek.

g. -di 10a/4, 80a/11

g. -erem 10a/7

g. -erim 10a/4

g. -ersin 10a/4

g. -ler 90a/5

g. -me 78a/6

g. -mek 18a/7, 83b/13

güldür- : Güldürmek.

g. -düler 85a/4

g. -me 18a/14

gümân (F.): Şüphe, zan.

g. -dur 50a/2

g. -sız 33b/3

g. -uñ 50a/2

gümiş : Gümüş.

g. -dür 47b/1

gün : Zaman, gün.

g. 1b/13, 16b/14, 21b/4, 22b/14, 25b/10, 28a/8, 32b/14, 36a/11, 40b/7, 42b/5, 51a/11, 52a/4,6, 54b/12, 55a/9, 59a/16, 60a/17, 60b/8, 61b/10, 64b/8, 78a/1,9, 80a/8, 86a/15, 86b/10, 89a/11, 89b/5

g. -de 31a/15, 77b/8, 86b/13

g. -den 22a/15, 24b/14, 57b/4,
59b/1

g. -e 57b/4

g. -i 35a/3, 57b/17

g. -ile 86b/12

g. -inde 47a/10,12, 89b/4

g. -lerde 51a/12

g. -lerden 80a/8

g. -leri 51a/12

g. -ünde 90a/3

günāh (F.): Günah, suç.

g. 24b/6, 47a/15,16, 48b/4,
57b/14, 61b/5, 74a/14,
74b/11,12,13,14

g. -dur 47a/16

g. -ı 24b/9, 74b/16, 75a/10,
90a/2

g. -ım 24b/6, 25a/1,8, 48a/1,
48b/2

g. -ıma 25a/10, 75a/8, 76a/8,
83a/1

g. -ımı 75a/8

g. -ımızı 8a/11

g. -ın 13a/6, 61b/3, 75a/16,
87b/16

g. -iñ 48a/5

g. -ına 77b/8

g. -ınca 51b/5

g. -ını 13a/4

g. -iñ 23a/8, 76a/7,10,17

g. -larına 43a/5, 57b/13

g. mı 48a/8

g. -a gir- : Günaha girmek 22a/15

günāhkār (F): Günah işleyen, suçlu.

g. 76b/13

g. mı 76b/15

gündüz : Gündüz.

g. 89a/11, 91a/8

g. -üm 23b/5

güneş : Güneş.

g. 12b/6,7, 16a/12, 54b/13

g. -i 31b/16

gürle- : Gürlemek.

g. -yi gürleyi 69b/16

gürülti : Gürültü. bk. gürültü

g. 69b/14, 70a/17

gürültü : Gürültü. bk. gürültü

g. 69b/13

güyegi : Damat.

g. 26a/15,16

güzel : Güzel.

g. 27b/17, 43b/12, 50a/13, 64b/9,
76a/15, 81a/7,11,12

H

haber (A.): Haber, bilgi.

h. 9a/9, 23b/17, 71b/13, 82a/2,

83a/12, 83b/15, 86a/17

h. -den 71a/12

h. -i 11a/10, 14b/8, 62b/4,

71b/10, 80b/1, 88a/14,15

h. -im 27a/11, 28a/1, 46b/13,

76a/1

h. -in 15a/5,6, 23a/16, 23b/7,11

h. -ler 26a/11

h. -leri 26b/17, 82a/2

h. -iñ mi 26a/5

h. vir- : Haber vermek 3a/6,

14b/2, 15b/5, 22b/3, 27a/16,

27b/1,3,12, 29b/8,9, 30a/3,

30b/17, 31a/2, 33a/1, 42b/3,

45b/13, 46a/17, 48a/15,

50b/2,5,14, 54a/17, 66a/10,14,

66b/9,10,11, 67a/15, 71a/16

74b/13, 78a/17, 80b/6, 81a/6,

81b/16

habīb (A.): Sevgili, Hz Muhammed.

h. -den 38b/3

h. -e 35b/5

h. -iden 51b/8

h. -im 36b/12,14, 37a/4,7,10,

37b/3,8,9,13, 38a/2,12,13,

39a/5, 41a/6,7,8, 42a/11,13,15,17,

42b/3, 55a/11, 56b/16, 72a/14,16,

72b/2,8

Ḥabīballāh (A.): Hz. Muhammed.

H. 56a/8, 57b/8

Ḥacı Bekdāş Velī (ş.a.): Hacı Bektaş Veli.

H. 51b/10,12, 52a/2,10

hadd (A.): Sınır.

h. -en 24b/9

Ḥadice Ḥatun (ş.a.): Hz. Muhammed'in ilk eşi.

H. -dur 91a/17

ḥāfız (A.): Hifzeden, ezberleyen.

h. – 67a/7,8

h. -dur 67a/7,8

ḥak(k) (<ḥakḥ A.): Doğru, gerçek.

h. 8a/14,15, 15a/8,13,14,15, 15b/1,

16a/1, 21b/8, 47a/10, 49a/7,8, 61a/2,6,

66b/4

h. -dan 48b/17

h. -dur 5b/6, 15b/1,15, 16a/5, 22b/12,

52b/7, 60a/16, 64a/10, 74a/3

h. -ı 21a/7,8, 21b/6, 66b/1,2

h. -imuz 87a/16

h. -i-çün 88b/7

h. -iñ 89a/3

Ḥak(k) (<ḥakḥ A.): Allah, Tanrı.

H. 4b/6, 6a/13, 7b/3,10, 8a/7,
14a/11,12, 15a/8, 16a/10,11,15,
19a/12, 20b/7, 21b/11, 22b/9,
23a/10,14, 26b/6, 27b/16,
28b/12, 32a/16, 46b/10, 51a/6,
53a/3, 70b/6,7,11,13, 76a/17,
77b/10, 79a/10

H. -a 78a/2

H. -dan 16b/8

H. -ı 4a/9, 4b/9, 71b/12, 74a/3,
78a/1, 82a/12, 89b/5

H. -iñ 4a/3, 16a/12, 24a/15,
61a/13, 78a/7

H. -uñ 77b/13

H. -dır 15a/15

H. -dur 3a/5, 15a/14, 49a/15,
54b/4,9, 55b/9, 58a/12, 65b/16,
66b/16, 78a/7

ḥaḳīḳat (A.): Gerçek, hakikat.

ḥ. 3a/11, 14a/9, 14b/6, 16a/11,
33a/12, 33b/14,16, 34a/11,16,
35b/12,15, 36a/5, 41a/11, 42b/5,
44b/10, 45b/11, 46a/7,11, 54b/2,
56b/14, 63b/13, 65b/2, 75a/2
ḥ. -de 8b/4, 14a/8, 33b/1,
45b/17, 64a/4, 84b/6
ḥ. -den 44b/2,3, 80a/5
ḥ. -dır 2b/78

ḥ. -e 37a/14, 54b/1, 55b/8

ḥ. -ı 1b/12, 2b/10, 3a/6,14, 8b/2, 9b/7,
10b/11, 14a/3, 14b/5, 28b/75, 33b/1,
44b/6,9, 46a/12

ḥ. -iñ 45b/12, 58b/1

ḥ. -ile 44b/7

ḥ. -uñ 45b/16

ḥākim (A.): Hükmeden, hakim.

ḥ. 71b/4

ḥ. -i 34b/12,15

ḥ. -leri 31b/3

hāl (A.): Hal, durum, vaziyet.

ḥ. 2b/12, 20b/710, 25b/73, 27b/12,
39b/8, 49b/2, 74a/10

ḥ. -de 25b/17, 75b/13

ḥ. -den 77a/9

ḥ. -desin 33b/17

ḥ. -dür 30a/11

ḥ. -e 6a/12, 62b/710,14, 75b/14, 77a/9

ḥ. -iñ 84a/17

ḥ. -i 6a/73, 21a/1, 31b/16, 49b/1, 56a/6,
57b/12, 60b/6

ḥ. -im 21b/8, 23a/716, 23b/5,9,14,
24a/10, 24b/17, 25a/8,9, 76a/5, 82a/8,
83a/15,16, 86a/3

ḥ. -imden 24b/14

ḥ. -imdir 50a/14

ḥ. -imi 25a/711, 32a/1

h. -imiz 32a/10	56b/16, 57a/6, 57b/1,2,3, 71a/4,
h. -imüz 47a/16, 76b/16	72a/2,3,4,14,15
h. -imüzi 69b/5,8	h. eyle- : Yaratmak 12a/12
h. -in 15a/15, 17b/8,9, 23a/15,	h. ol- : Yaratılmak 61a/10
23b/7,11	ḥalka (A.): Daire biçimde olan şey.
h. -iñ 26a/3, 27b/11, 89b/10	h. 56a/3,5,6, 57b/5, 58b/14,15,
h. -ine 6a/2, 30a/6	59a/3,7
h. -ini 29b/8, 50b/6	h. -niñ 56a/12,15
h. -iñi 86a/8	h. -nuñ 56a/3,12,13
h. -leri 25b/4	Ḥallāc-ı Manşūr (ş.a.): Asılarak öldürülen
h. ol- : Halletmek 58a/3,	ünlü derviş.
65b/17, 87a/12	H. 54b/16
ḥalāş (A.): Kurtulma, kurtuluş.	ḥallen- : Yeni bir duruma girmek, değişmek.
h. 21a/3, 32a/10,17, 38b/16	h. -mek 91b/16
ḥalk (A.): 1. Halk, insanlar.	ḥalvet (A.): Yalnız kalma, tenhaya çekilme.
h. 17b/77, 75b/8, 78a/5	h. 18a/9
h. -a 25b/5, 56a/2	h. -e 18a/14, 62b/3
h. -ı 91a/9	h. -iñ 18a/2
h. -iñ 75b/9, 76a/2	ḥamām (A.): Yıkanılacak yer, yunak.
h. -ına 70a/4	h. -lardur 90b/17
h. -ınıñ 69b/13	ḥamr (A.): Şarap.
2. Yaratma, yaratılma.	h. -ı 79b/12
h.1 it- : Yaratmak 13a/8, 27b/16,	ḥani : “Nerede, ne oldu” anlamlarında soru
29b/4,11, 33b/16, 35a/16,	sözü.
36b/7,11,12,14,16, 37a/4,5,6,	h. 16b/5
37b/7,13,14, 38a/2,3,5,7,17,	ḥankı : Hangi.
38b/10, 39a/5,6, 39b/10, 56a/7,	h. 59b/6, 86b/5
	h. -muz 71b/13

h. -sı 14b/2, 65a/16, 65b/12,13,
14b/2

h. -sin 56a/11

h. -sina 78b/14

h. -sından 66a/3, 85b/9

h. -sını 83b/12

h. -sinuñ 69a/3

hāpis : (<habs A.): Hapis.

h. it- : Hapsetmek 46b/6

harāb (A.): Yıkılacak bir duruma gelmiş.

h. ol- : Harap olmak 47a/12,13

harām (A.): Haram, din kurallarına aykırı olan.

h. 4a/10, 4b/5, 5a/4, 13b/12,
14a/2, 18b/9, 22a/9, 24a/3,
27b/3, 31b/1, 49b/13, 51a/1,
70b/7, 75b/1, 87b/17, 88a/1

h. -dan 5b/5, 12a/4, 30b/1,
43a/17, 48b/13, 49b/11, 50b/17,
62a/14, 63b/5, 71a/15, 86a/9

h. -dandur 23a/13

h. -dır 4b/7, 13b/11

h. -dur 51a/2

h. -ı 4b/74, 17b/11, 70b/15,
71b/17

h. -ıla 5a/6,8,10

h. -ın 71b/17

h. -iñ 83b/2

h. mı 13b/8

h. it-: Haram etmek 75b/1, 87b/17,
88a/1

harāmī (A.): Haydut, hırsız.

h. -si 32b/11, 82a/10

harcan- : Harcanmak.

h. -mağdur 43b/3

harçlık : Gereksinim için kullanılacak olan.

h. 50b/10

h. (ğ)-ı 35a/2

harçlık : Harç yapılabilecek olan.

h. -ça mıdur 27b/8

h. ça mısın 27b/6

hareket (A.): Davranış, tavır.

h. 10a/10, 10b/6, 17a/9, 17b/3

h. -i 49a/13

h. -imüz 71a/5

harf (A.): Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

h. -e 63b/1

h. -i 14b/1,3, 59a/6

h. -iñ 57a/14

h. -inde 45b/15

h. -inden 57a/12

h. -ine 57a/12, 59a/6

h. -ini 56b/17

h. -iniñ 55b/16

h. -inüñ 57a/15, 58b/13
h. -üñ 55b/15
ḥāric (A.): Dış, dışarı.
h. 16b/3
h. -i 90b/1
ḥarman (<harmen F.): Harman.
h. -a, 10a/13
ḥarmancı : Harmancı.
h. 87b/10
h. -nuñ 87b/13
h. -ya 87b/10,11
ḥāş (A.): Hususi.
h. 60a/9
ḥasen (A.): Güzel.
h. -e 80a/4
ḥāşıl (A.): Olan, ortaya çıkan.
h. ol-: Ortaya çıkmak 27b/12,
29a/13,16, 29b/6,13,14, 42b/16,
53a/4, 55b/9, 73b/5
h. it- : Hasıl etmek 46a/6
ḥāşıl-ı kelām (F.): Sözün kıyası,
kısacası.
h. 39a/17, 57a/2
ḥaşlet (A.): Mizaç, huy.
h. 90a/1
ḥāşşa (A.): Hal, durum, özellik.
h. 19a/2,5,6
h. -nıñ 19a/6

ḥatā (A.): Yanlış, hata.
h. 47a/17
h. -dur 47a/16
h. -y-ıla 24b/2
ḥātır (A.): Gönül, arzu, istek.
h. 4b/7, 85b/14
h. -ın 63b/9, 85b/14
h. -iñ 63b/9
h. -ına 49a/5
h. mı 87b/2
ḥatm (A.): Bitirme, sona erdirme.
h. -ı 40b/11
ḥatun : Hatun, kadın.
h. dur 91a/17, 91b/1
h. -ıdur 91b/1
ḥavā (<hevā' A.): Hava, boşluk.
h. -ya 20b/4
ḥavāle (A.): Bir işi veya bir şeyi başka birine
bırakma, üstüne bırakma.
h. 12a/14, 13a/15, 25a/15, 89a/2,4,
91a/9,10, 91b/4
ḥavf (A.): Korku, korkma.
h. 32b/3, 60b/4
h. -iñi 60b/3
ḥavķ : Kolay.
h. 48b/8
ḥavlı : Havlu.
h. 83b/1

Ḥavvā (ş.a.): Hz. Havva, Hz. Adem'in zevcesi.

Ḥ. 61a/14

Ḥ. -y1 36b/11

ḥay : Hay.

ḥ. ḥay 59b/6

ḥayā (A.): Utanma.

ḥ. 47a/8

ḥayr (<ḥayr A.): İyilik, hayır. bk. ḥayr

ḥ. 8a/14, 26b/6, 27a/15,
43a/4,8, 44b/17, 45b/1, 49a/10,
61b/4, 79a/11, 85a/5, 86a/1,6,
91b/4,5

ḥ. -lar 18a/12

ḥayırlı : Hayırlı.

ḥ. 3b/11,13, 4a/2,7,11,
43b/3,4,13,14, 46b/16, 47a/9,
48a/7, 49b/2, 52b/12, 79a/14,17,
86a/8, 90b/3

ḥ. -ği 8b/14, 44b/14, 51a/10,
73b/10

ḥ. -dur 46a/16,17, 46b/15,
47a/9,11,12,13

ḥ. -sın 18a/13

ḥayırsız : Hayırsız.

ḥ. 3b/11,14, 4a/4,7,12, 25b/13,
27a/6,8, 46b/15, 47a/9,11,12,13

ḥ. -dur 46b/15

ḥayin (<ḥāin A.): İyiliğe karşı nankörlük eden.

ḥ. -dür 35b/13

ḥayli (F.): Çok, epey.

ḥ. 42b/17

ḥayr (A.): Hayır, iyilik. bk. ḥayr

ḥ. -ı 23a/11,12, 27b/1,2, 32a/15, 47a/1,
60b/8, 88a/7

ḥ. -ım 23a/9, 27b/1

ḥ. -ımı 22b/15

ḥ. -ımız 21a/8

ḥ. -ını 21a/11, 27a/17

ḥ. -iñi 26b/14,17

ḥayret (A.): Şaşırma, şaşma.

ḥ. -de 72b/13

ḥayvān (A.): Hayvan.

ḥ. 22b/1, 30a/14, 34a/6,7, 36a/3, 55a/7,
67a/9

ḥ. -a 51a/3,4

ḥ. -da 8b/12

ḥ. -dır 7b/12

ḥ. -larda 85b/16

ḥ. -uñ 86b/6

ḥ. -dan mısın 34a/7

ḥayye'l-ḥayyūm (A.): Önü olmayan, daima yaratan ve yarattıklarının işlerini tedbirle ele alan.

ḥ. 49a/9, 67a/5

ḥaz (A.): Zevk.

h. it-: Beğenmek 75b/10

hazer (A.): Sakınma, çekinme.

h. 32b/6, 51a/6

hâzır (A.): Hazır, bulunan, mevcut olan.

h. 35a/11, 57b/10

h. ol- : Hazır olmak 35a/10, 52b/6, 53a/6,17, 54a/3, 59a/10, 68a/8, 85a/9

h. -dur 78a/13

h. -iñdayuz 65a/7

hazîne (A.): Hazine.

h. -m 37b/8,13,16

h. -niñ 37b/8,14,16

hazret (A.): Kutsal sayılan kimselerin adlarının başına veya sonuna getirilen unvan.

h. 32a/7, 32b/8, 33a/4, 33b/3, 36a/15, 50b/12

h. -i 67b/1, 89b/7,16, 90b/10, 91b/6

h. -inden 88b/16

h. -ine 1b/9

h. -leri 88a/3

h. -im 44b/2,16

Hazret-i ‘Abdullâh ibn-i Mes‘ûd (ş.a.):

İlk müslimanlardan, sahabedir.

H. 80a/16

Hazret-i Âdem (ş.a.): İlk peygamber.

H. 69b/10

H. -e 69b/6

H. -iñ 72a/12

Hazret-i ‘Alî (ş.a.): Son halife. bk. ‘Alî

H. 6b/14, 9a/4,7,12, 9b/3,10,15, 10b/14, 11a/4,14, 13b/4,7, 14a/5, 14b/7,14, 15b/6, 20b/11,13, 21a/1,6,13, 21b/1,5,12,15, 22a/2,13, 22b/10, 28b/8, 29a/1,6, 32b/14,17, 33a/1, 36a/14,16, 36b/5,6,9, 39a/7,9,12, 39b/1, 45b/11,13,15, 46a/1,4,7,14,15, 46b/4,14, 47a/3,5,6,15, 47b/9,10,13, 48a/1,9,16,17, 48b/14, 49a/2,6, 49b/2,7,16, 50a/8,13, 50b/8,10,14, 51a/9, 51b/1,2,11, 52a/2,10,15, 52b/1,4,5,15, 53a/1,5,8,13, 53b/16, 54a/9,14, 54b/1,7, 55a/8,12,17, 55b/1,6,14, 56a/14,16, 56b/10,12, 57a/17, 57b/11, 58a/9,11,17, 58b/5,11, 62a/3,4,12, 63b/14, 64a/12, 64b/1,10, 65b/6,8, 73a/4,11, 77a/16, 77b/4,6, 78a/17, 78b/10,13, 80a/1, 82a/4, 82b/16, 84b/14,16, 85a/1,6,10, 86a/16,17, 86b/2,7,15, 87a/7,9,13, 87b/2,16

H. -niñ 40b/12

H. -nüñ 48b/16, 53a/15,
55a/16, 83a/15

H. -ye 13b/6, 28b/9, 29a/5,
37a/1,11, 61b/11, 78a/14,15

H. -yi 45a/17

Hazret-i Enbiyā (F.): Hz. Muhammed.

H. 7a/6, 7b/4, 9a/6,11,14,
9b/5,9, 10a/3,7,9, 10b/8,
11a/1,12,13, 11b/1,3,8,
12a/8,11, 12b/1,14, 13a/7,
13b/4,6,8,10, 14a/7,11,12,
14b/6,8,15, 15z/3,4,11,13,
15b/7,9,13, 20b/14,
21a/1,5,9,12,14, 21b/2,9,
22a/14, 23a/1,2,7,8,
27b/9,10,11,14,15, 28a/1,3,
32a/5,6,7,11,13,14, 32b/7,15,
36a/17, 36b/1,4,11, 42b/8,
43a/7, 43b/12,17, 44b/9, 45a/5,
45b/3, 51b/5, 53a/11,
53b/2,4,8,10,11,15,17,
54a/2,4,8, 55a/9,13, 55b/3,10,
56b/13, 57a/17, 57b/10,14,
58a/10, 58b/2, 59a/3,9, 61b/10,
62b/5, 63b/17, 64b/13,
65a/1,3,8, 65b/5,9,16, 66b/13,
67a/1,16, 71b/13,14,16,17,
72a/11, 72b/15, 73a/13,16,

73b/9, 76b/5, 77a/15, 77b/1,4,7,
78a/10,12, 78b/14, 79a/5,6,8,11,12,
79b/6, 80a/12,14, 83b/13,16, 85a/17,
85b/4,12, 88a/9, 88b/2,3,4,8,12,13,
89a/8,9,13,15, 89b/7

H. -dan 70a/2

H. -dur 52b/2

H. -niñ 42b/7, 53a/6, 68a/15, 78a/15

H. -nuñ 43b/15, 45b/4, 46a/2,
53a/12,13,14,15, 53b/15, 54a/1,
55a/15, 55b/2, 68b/5, 72a/10, 79b/1,
81a/13, 85a/8, 88a/11

H. -ya 7a/6, 7b/4, 36a/14, 42b/6,
52a/10, 52b/3,16, 53a/10, 62b/14,
72a/11, 78b/11, 84b/8

H. -yı 53a/2,3, 67b/17, 68a/12,17,
68b/1

H. -y-ıla 9a/1

Hazret-i Ebū Bekir (ş.a.): Hz. Ebu Bekir, ilk
halife.

H. 53a/14

H. -iñ 53a/16

Hazret-i Habīb (F.): Hz. Muhammed.

H. 90b/7

Hazret-i Hızır (F.): Hz. Hızır. bk. Hızır

H. 64b/10, 65a/16, 66a/2, 66b/1,6,
67a/3, 67b/4,6,13,17, 68a/6,15,
68b/1,5,9, 69a/5, 71b/14, 72a/12

H. -a 65a/8

Hazret-i İyüb (ş.a.): Eyüp peygamber.

H. 11b/12

Hazret-i Mevlânâ (ş.a.): Hz. Mevlana.

H. 52b/16

Hazret-i Muhammed(ş.a.): Hz. Muhammed, son peygamber. bk. Hazret-i Muhammedü'l-Muṣṭafâ

H. 80a/10

Hazret-i Muhammedü'l-Muṣṭafâ (ş.a.): Hz. Muhammed, son peygamber. bk. Hazret-i Muhammed

H. 1b/9

Hazret-i 'Osmân (ş.a.): Hz. Osman, üçüncü halife.

H. 53a/14, 53b/5,7,12

H. -a 78b/7

H. -uñ 53b/14

Hazret-i 'Ömer (ş.a.): Hz. Ömer, ikinci halife.

H. 53a/14, 78b/5

Hazret-i Rasûl (F.): Hz. Muhammed, resul hazretleri.

H. 32a/2, 32b/16, 89b/10,12, 90a/4,6,9,10,16, 90b/5,8, 91a/1,14

Hazret-i Selmân (ş.a.): Selmani Farisi, ashab-ı kiramın büyüklerindendir. bk. Selmân-ı Fârisî

H. 45a/7

Hazret-i Server (F.): Hz. Muhammed.

H. 42b/17, 43a/2, 43b/6,12,16, 44a/13, 44b/13, 54b/4,11, 56a/7, 56b/8, 57b/8, 58a/5, 58b/7, 62a/11, 64b/9,12, 65a/12, 65b/1, 66b/7, 72b/11, 73a/2,7, 79b/11, 84b/5,15,17, 85b/1,3,10,17

H. -dür 52a/13

H. -e 52b/8

H. -iñ 53a/5, 88a/14

Hazret-i Sultân (F.): Hz. Muhammed.

H. 20b/9,11, 21a/3, 21b/13, 22b/14, 23a/5, 27b/6,7, 32b/14, 36a/15,16, 39a/8,10,13, 39b/3, 40b/10, 42b/6,12, 43b/1, 44a/16, 44b/5, 72a/13, 78a/9, 79b/9, 80a/2, 84b/9, 85a/4

H. -iñ 23a/4

Hazret-i Sultân Enbiyâ (F.): Hz. Muhammed.

H. 40a/12

Hazret-i Veyis (ş.a.): Hz. Veysel Karani.

H. 3b/2

Hazret-i Veysel Kārānî (ş.a.): Veysel Karani bk. Hazret-i Viyis

H. 92a/2

Hazret-i Viyis (ş.a.): Veysel Karani. bk. Hazret-i Veysel Kārānî

H. 1b/15, 4a/5, 6b/4, 76a/12,14

hebā (A.): Yok olma, boşa gitme.

h. -ya 47a/1

helāk (A.): Yok olma, yok etme, ölme.

h. 82a/9

h.ın 86a/6

h. it- : Yok etmek 13a/1, 16b/9

h. ol- : Yok olmak 49b/76, 87a/6

helāl (A.): Dinin hükümleri bakımından haram olmayan şey.

h. 4a/9, 4b/4, 7a/13, 24a/4,
70b/15, 81a/16

h. -den 5b/1, 12a/4, 43a/717,
48b/13, 50b/17

h. -dür 4b/11,12,13, 5a/2,
13b/8,11

h. -i 17b/11, 71b/17

h. -ile 5b/4

h. -in 71b/16

h. -iñ 91a/17

h. mi 13b/8

h. eyle- : Helal etmek 82b/2

hele : Özellikle, her şeyden önce, hele.

h. 31a/11, 37b/13, 42b/10,
46a/8, 72a/15, 76b/9, 81a/3,6,
81b/14, 85b/9, 87b/5, 88b/6

hem (F.): Üstelik, ayrıca.

h. 2a/9, 13b/8,9, 17a/10,11, 20a/10,

20b/1,14, 24a/9, 25a/13,14, 28a/12,

28b/1, 31b/6, 34b/16, 35b/7, 36b/3,

37a/12, 42b/17, 44a/4, 45a/9, 46a/6,

49a/2,3, 54b/12, 57a/9, 69b/7,11,

77b/6, 84a/7, 89b/6

hemān (F.): Hemen, o anda. bk. hemen

h. 18a/715, 21a/11, 30a/15, 35a/2,
38b/73, 53a/1, 73a/9

hemen : Hemen. bk. hemān

h. 70a/2

hem-niṣīn (F.): Birlikte oturup kalkan, arkadaş.

h. 68b/11,13

hep (F.): Her zaman.

h. 23b/3, 25b/4, 27a/713, 27b/9, 52a/5,
60b/14, 67a/15, 78a/5, 87b/3, 91a/3

h. (b)-isi 28b/5

h. -isi 52a/17

h. -isin 57a/14, 81a/6

h. -sin 25a/14

her (F.): Her, herhangi bir.

h. 2b/12,15, 3a/10, 8a/1,4, 10a/9,10,
12a/713, 12b/3,5, 13a/2, 14a/13,14,
15b/10, 16a/2,3,4,7,8, 16b/7, 24a/1,
24b/11,12,13, 25a/15,16,17, 25b/1,3,
27a/2, 29b/7, 32a/15, 34a/5, 34b/9,
35b/1,2, 36a/3, 36b/7, 39a/4,13,

41a/15, 43b/8, 44a/3,7,9,
45b/10,15, 46a/11, 47a/16,
48a/10, 49b/17, 50a/5, 50b/6,
51a/15, 54b/17, 55a/2,4,6,7,
57a/4, 57b/16, 58a/5,13, 59a/8,
60b/8, 64b/3, 65a/17, 71a/9,
72b/3,4, 73a/11, 77b/12,14,
79a/10, 81a/4,15, 83a/5,
86a/8,12, 88a/7, 89a/5,
89b/3,10,12,13, 90b/1,5,10

hevā: (A.) Heves, arzu, istek.

h. -sına 61a/5, 74a/1

heves (A.): Arzu, istek.

h. 60a/9

heveslen- : Heveslenmek, isteklenmek.

h. -irem 60a/10

h. -me 60a/8

h. -mişsin 75a/2

heybet (A.): Azamet, ululuk, büyüklük.

h. -i 70a/15, 70b/1

h. -in 90a/7

h. -inden 58a/1, 91b/8

h. -ini 69b/17

h. -inün 69b/15

h. -leri 69b/1

hıfz (A.): Ezberleme, akılda tutma.

h. 52b/14

h. eyle- : Ezberlemek 22b/13

h. -i eyle- : Ezberlemek 27b/5, 28a/6,
28b/2, 30a/1

h. -ından 67b/79, 76b/11, 80a/7,
87a/11

hırğa (<hırka A.): Hırka.

h. -mı 76a/15

h. -sın 18b/1

hırş (A.): Sonu gelmeyen arzu, istek.

h. 17a/7

h. -dur 29a/9

h. -iñ 17a/9

hırsızlık : Hırsızlık.

h. 38b/16

h. (ğ)-a 66a/10

hısm (A.): Kızgınlık, öfke.

h. 89a/4

h. -a 27b/11

h. -iñdan 25a/10

Hızır (A.): Ölümsüz olduğuna inanılan ve kul

sıkıştığı zaman imdadına yetişmekle meşhur

olan peygamber. bk. Hâzret-i Hızır

H. 64b/14, 65a/4,12, 65b/1,4,10,16,

66a/4,13,15, 66b/8,15,16, 67a/1,4,5,6,

9,12,14,16,17, 67b/7,8,10,11,13, 67b/15,

68a/5,12,13,17, 68b/4, 69a/12,13,14,

16,17, 70a/4,5,12,15, 70b/2,9,12,14,16,

71a/3,10,13,14, 71b/6,7,11,12,14,

72a/1,2,5,6, 72a/9,13, 72b/11,14,15

Ḥ. -a 65a/6, 65b/10

hicāb (A.): Utanma, ayıp.

ḥ. 33a/16, 39a/10,11, 39b/5,
40b/6, 56b/2

ḥ. -da 39b/5

ḥ. -dan 39a/9, 56b/3,5

ḥ. -ı 17b/12, 61b/12, 62a/5

ḥ. -iñ 16a/8

ḥ. -lar 16a/2

ḥ. -lara 61b/17

ḥ. -lardan 39a/14, 76a/13

ḥ. -ları 62a/2, 64b/3

ḥ. -larıñ 39a/12,14,17

ḥ. -uñ 39a/15,16, 39b/1

hice (<hecā A.): Hece.

h. -sin 58b/1,2

hiç (F.): Hiç.

h. 8b/11, 11a/3,5, 12a/12, 15a/8,
21b/14, 23a/6,7,9, 23b/4,
24b/3,13, 25a/8, 26a/4,17,
27a/14, 27b/17, 29b/2,16,
31a/15,16,17, 35b/3, 36b/17,
39a/1, 43a/2,9,14, 44b/4, 45b/9,
49a/9, 50a/14, 52a/7, 55b/10,
57a/8, 63a/15, 66b/3, 69b/12,
76b/2, 78a/8, 79a/7,13, 84a/17,
85b/13, 88a/14, 88b/3, 89b/14,
91a/14, 91b/6

hiçbir : Hiçbir.

h. 8a/9, 8b/7,13, 9b/1, 15a/7, 15b/11,
17a/4, 18b/8,13, 21a/11, 26a/8,
27a/15, 27b/8, 29a/13,16, 29b/6,
36b/10, 43a/12, 46b/2, 54a/12, 60b/13,
66b/6, 74a/11, 76b/7, 85b/16

hidāyet (A.): Doğru yol, hal olan
Müslümanlık yolu.

h. 6b/7, 7b/3, 8a/11, 10b/13, 18a/15,
28b/10,11, 30a/12, 42b/15, 45a/14,
49b/16, 58a/12, 58b/2, 62b/2, 63b/14,
70b/11, 71b/2, 73b/14, 76b/6,7, 79b/5,
91b/8

h. -dür 49a/15

h. -i 79b/4

h. -inden 64b/6

h. -üñ 49a/15, 49b/16

h. it- : Yol göstermek 15b/3

hikmet (A.): Hakikate ait veciz söz, hikmet.

ḥ. 25a/4, 25b/11, 30b/4, 39b/3

ḥ. -i 12a/11, 78a/7

ḥ. -ime 72b/7

ḥ. -iñ 12a/10

ḥ. -ine 7a/3, 12a/10, 79b/14

ḥ. -ini 73a/15

ḥ. -ler 16a/15

ḥ. -lere 22b/2

ḥ. -leri 12a/9

h. -ün 73b/16	h. -ı gör- : Hesap görmek 71a/3
hılâf (A.): Karşı, zıt.	hişâr (A.): Kale, hisar.
h. 18b/8, 24b/4, 31b/2, 33b/6, 34b/8, 37b/6, 59a/12, 68a/14, 77b/5, 78a/6, 78b/4,9	h. 80b/16
h. -ı 24a/2	hişşe (A.): Pay, nasip.
hîle (A.): Oyun, aldatma, hile.	h. 24b/1
h. 23b/16,17, 27a/3,4, 31a/4,6,8,9,11, 31b/4,5,14	hizmet (<hidmet A.): Hizmet.
h. -i 29b/16	h. 45a/4
h. -lerin 34b/2	h. -de 35b/8
h. -si 30b/2, 32a/3	h. -e 7b/5, 12b/3, 16a/9, 42b/9, 45a/2, 45b/2, 48b/17
h. -ñ 30b/17	h. -i 57a/16, 59a/2, 76b/1, 85b/2
h. -ñden 30b/17	h. -ile 16a/4
h. -sinden 66b/10	h. -imize 35a/13
himmet (A.): Himmet, lutuf, iyilik.	h. -imüz 19b/10,14
h. 58a/11	h. -in 35b/8
hisâb (A.): Hesap, hesaplama.	h. -inde 67b/17, 79b/14
h. 35a/4	h. -iñde 35b/10
h. -ın 71a/8	h. -ine 77b/13
h. -iña 71a/10	h. -iñiz 19b/10, 85b/1
h. -ları 6a/4	h. -iñizde 28b/16
h. eyle- : Hesap etmek 30a/5	h. -iñüze 35b/2
h. gör- : Hesap görmek 71a/3	h. -leri 85b/2
h. it- : Hesap etmek 4a/8, 7a/10, 26b/9, 27a/14, 31b/8,12, 39b/17, 59b/2, 61a/8,9, 70a/3,13, 71a/8, 78b/9	h. -lerin 12b/5
	h. -lerine 35b/2
	h. -inde misin 35b/10
	h. eyle- : Hizmet etmek 34b/9
	h. it- : Hizmet etmek 14b/4, 18b/7, 35b/9,16, 45b/2, 63b/2

hizmetkār (F.): Hizmetçi.

h. 35b/1,8

hoca (<hāce F.): Üstat, hoca.

h. 14b/1

h. -ya 14a/15

h. -sıda 50a/14

hod (F.): Da/de, dahi; bizzat.

hod 37b/1

hoş (F.): Hoş, güzel.

h. 80b/2

h. (c)-a 53a/7, 85b/13

h. gel- : Hoşgelmek 53b/3

hoşluk : Hoşluk, güzellik.

h. (ğ)-ı 91b/13

hoşnūd (F.): Razı, memnun.

h. ol- : Mutlu olmak 8b/8,

85b/17

höyük : Yayvan tepe, yerleşim yeri.

h. 31b/10

hūb (F.): Güzel, hoş, iyi.

h. 74b/17

hulq (A.): Huy, tabiat.

h. -ı 80a/3

hülle (A.): Cennete giyilecek elbise.

h. -ler 76a/15

hūrī (A.): Cennet kızı, huri.

h. 16a/9, 91b/12

h. -ler 24a/14, 74a/3

huşūl-ı murādāt (F.): Arzuların meydana gelmesi.

h. 91b/17

hūy (F.): Tabiat, huy.

h. -nu 76b/13

h. -ları 77a/5

huzūr (A.): Makam, kat.

h. -iñuzda 85a/1

h. -ıma 37b/15

h. -ıma 2a/2, 53a/12, 78a/11

h. -iña 62b/12

h. -iñuzda 65a/5

hüccet (A.): Senet, delil.

h. 39a/2, 61a/3, 69a/3, 70a/7, 75b/1

h. -i 39a/2, 61a/3, 68b/16, 69a/73,

70a/8,10

hücre (A.): Oda.

h. 41a/3,12,13,17

h. -de 41a/15

h. -niñ 41a/3,4,14

hüküm (A.): Hüküm, emir, irade. bk. hüküm

h. -i 34b/1, 57b/2, 65a/16, 65b/1,

86b/6

h. -im 40b/17

h. -imüz 40b/15

h. -in 4a/2

h. -iñ 40b/15

h. -iñi 25a/16

h. -üne 74a/2
h. it- : Hükmetmek 15a/1,
74a/15,16
h. -i it- : Hükmetmek 14b/15,
22b/3

hüküm (< hüküm A.): Hüküm, emir,
irade. bk. hüküm

h. 71b/4, 77b/14, 78a/3
h. it- : Hükmetmek
31b/2,88a/3

hürmet (A.): Saygı, itibar.

h. -ine 28b/5, 30a/713, 67b/2,
77a/6

Hüsn-i hasen (F.): Güzeller güzeli.

H. 80a/3

hüve (A.): O zamiri, Allah.

h. 77b/9

I

ısıcak : Sıcak.

1. -dan 66a/17
1. (ğ)-ı 69b/3
1. (ğ)-ın 21a/12

ısrır- : Isırmak.

1. -dı 50a/17

ısıtma: Sıtma.

1. 49b/13

ıslāh (A.): İyileştirme, iyi bir hale getirme.

1. -ca 58b/1
1. it- : İyileştirmek 4b/11, 6b/7, 30a/16,
43b/3, 44a/16, 71a/15, 79b/9
1. ol- : İyileştirmek 30a/16, 72b/8,
79b/9

ıslan- : Islanmak.

1. -ur 44a/8

ışmarla- : Ismarlamak, sipariş vermek.

1. -dım 32b/12
1. -duğ 76b/9,10,14
1. -mışdur 83a/9
1. -rım 91a/11

ışşı : Yarar, fayda.

1. 80b/7,8
1. -dan 80b/6,7,8
1. -muzı 59b/1
1. -sın 26b/9, 78b/8
1. mı 24b/13, 31b/8, 82a/3

ırāk : Uzak.

1. 58b/4

ırğadlık : Kölelik.

1. 5a/3

ırmak : Nehir.

1. (ğ)-a 20b/3

‘ışk (< aşk A.): Sevgi, aşk.

‘1. 77b/15
‘1. -ım 81b/3

İ

i- : İmek fiili, ek fiil.

i.-di 24a/17, 25a/4, 25b/15,
26a/8,9,10, 27a/8, 28a/2,16,
35a/3, 38a/3,4,5, 38b/1,3,4,
40a/14,15,16,
40b/1,4,5,6,7,9,10,12, 48b/3,
54a/7, 55a/16, 56a/15, 57a/7,8,
61a/10,12, 75a/3,14, 75b/2,
76b/9, 80b/10,17, 82a/4,5,
83a/7, 84a/2
i. -ken 11b/12, 14a/7, 21b/3,
22a/5, 25a/13, 26b/13, 35a/716,
36b/2,3, 38a/76, 46b/1, 51b/14,
60a/8, 65b/6, 69b/13, 75b/11,
81b/16, 87a/4, 88a/12
i. -miş 23a/7,
23b/2,8,9,12,14,16,17,
24a/8,9,10, 24b/2,3,4,5, 27a/713,
35a/9,11, 35b/14, 38b/11, 47a/3,
48a/17, 49a/9, 52b/12, 69a/4,
75b/17, 81a/12, 88a/17
i. -mişem 24b/9
i. -mişin 50b/1
i. -mişse 58a/9

i. -se 8a/15, 15b/1, 26a/7,12, 33a/717,
33b/13, 34b/13, 43b/8, 45a/14,16,
46a/2, 47a/12, 48a/9, 55a/2,7, 65a/15,
68b/13, 69b/9, 70a/8, 76b/14,15,
79a/16, 84b/10,11,12,13,14, 85b/14,
86b/4, 87b/7,8, 91b/6

i. -sek 34b/14

‘ibādet (A.): İbadet, kulluk vazifesi.

‘i. 5a/4,6,8,10, 5b/1,3, 43b/2, 81a/16

‘i. -de 22a/5

‘i. -den 1b/7, 66b/5

‘i. -e 6b/2

‘i. -inde 79a/13

‘i. -ini 6b/3

‘i. it- : İbadet etmek 49b/8

İblīs (A.): İblis, şeytan.

İ. 31b/12, 88b/7,14, 89b/11, 90a/5,
90b/6

İ. -i 18a/14

İbrik (A.): Su koymaya yarayan kap.

i. 53b/13

i. (g)-i 53b/14

ibtidā (A.): Başlangıç.

i. 1b/4, 18b/4, 54b/2, 57b/1, 63a/12,
77b/14, 83a/10, 84b/13,15, 85b/12

i. -sıyuz 80b/4

icāzet (A.): İzin, ruhsat.

- i. 8a/3, 9a/9, 36b/5, 44b/11,
- 50a/10,11, 58a/4,17, 65a/5,
- 65b/17, 69b/11, 73a/2, 87b/4
- i. -iñ 44b/13
- i. alı bil- : İzin alabilmek 7b/7

iclâl (A.): Saygı gösterme, ikram.

- i. 64b/1

iç : İçeri.

- i. -i 24a/13, 34b/11, 53b/6,
- 56b/6, 60a/13, 61a/77
- i. -im 60a/12
- i. -iñ 31b/10, 83a/8
- i. -inde 17b/7, 18a/2, 19a/11,
- 21a/14, 25b/10, 31a/10, 33a/14,
- 34b/17, 37b/16, 39b/1,
- 41a/4,12,14, 51a/16, 53b/6,
- 56a/10,13, 62b/4,8,9, 63a/7,
- 64a/16, 72b/6, 73a/17, 78a/5,
- 81a/7,9, 83b/2
- i. -indedür 9a/13, 37b/8
- i. -indegin 56a/12,13
- i. -indekin 79b/7
- i. -inden 37b/11, 53b/13
- i. -ine 9b/10, 10b/5, 36a/6,
- 37b/8, 41a/4, 46b/11, 53b/13,
- 67a/13
- i. -resin 18b/10
- i. -in 26a/2, 31b/10

iç- : İçmek.

- i. -dim 26a/2
- i. -elim 7a/4
- i. -er 22a/10, 77a/12
- i. -erler 21b/3, 77a/12
- i. -erse 90b/10
- i. -ersin 24a/3
- i. -esin 78a/4

- i. -mez 8a/9, 49a/9, 71b/15
- i. -miş 22a/6
- i. -üp 77a/14

içeri : İçeri. bk. içerü

- i. 53a/12, 80a/10, 88a/5, 88b/3
- i. -sine 31b/6
- i. -sin 18b/10
- i. -sini 11a/7

içerü : İçeri. bk. içeri

- i. -ki 18b/10
- i. -me 89b/7
- i. -ni 34b/8
- i. -sinden 18a/6

içün : İçin, dolayı.

- i. 2a/7, 4b/8, 9b/14, 10a/7, 11b/2,4,5,6,
- 12a/3,6, 13b/12, 15b/12, 16b/11,
- 17a/7,8, 19a/3, 20a/12,14, 21a/7,
- 22b/10, 27b/10, 28a/17, 30a/14,15,
- 32a/2, 38b/12,15, 43b/2, 48a/6,

51b/13, 59b/14, 61a/13, 64b/14,
65a/2, 72a/8, 86a/2,
92a/1,2,4,5,7,9,15
i. mi 65a/1

idici : Eden, yapan.

i. 46a/6, 50a/5, 68b/15,16,
71a/2
i. -dür 13a/1, 67a/12
i. -sin 25a/14

İdrīs (ş.a.): İdris peygamber.

İ. 11b/13

igirmi tokuz : Yirmi dokuz.

i. 14b/1

ihlās-ı şerīf (F): İhlas suresi.

i. 32b/8

ihmāl (A.): Ehemmiyet vermeme,
boşlama.

i. 48b/9
i. it- : Önemsememek 26b/7,11,
27a/7

ihsān (A.): Lutuf, yardım, iyilik.

i. 6b/4, 16a/11, 24b/3, 78a/3,
90b/3
i. -ı 8a/7

ihtilāf (A.): Ayrılık, uymayış.

i. 15b/13, 62a/7
i. -dur 66a/6

ihtimāl (A.): İhtimal, mümkün olma.

i. 52a/11

i. -dür 46a/1

ihtirāz (A.): Sakınma, çekinme.

i. it-: Sakınmak 18a/8

ihtiyāc (A.): İhtiyaç.

i. -ı 27b/8

i. -iñ 60a/5

ikdām (A.): Gayret ve sebatla çalışma.

i. 87b/9

iki : İki.

i. 2a/4,9,10,13, 6b/12,13, 8a/12, 8b/5,
9b/1,5, 15a/12, 15b/8,9, 19a/6, 22a/13,
23a/5, 26a/12, 29a/10, 30a/11,
31b/16, 34a/8, 34b/15, 36a/11,
37a/12,14, 39a/5,11, 40a/14, 46a/8,
48a/17, 55a/15, 56b/6, 57b/7, 58b/15,
59a/13, 66a/5, 69a/9, 73a/17, 73b/1,
79a/4, 81b/7,14, 84a/7, 86b/4,14,16,
85b/5, 88b/1,89b/15

i. midür 66a/5

i. yüz 57a/4

i. -dür 66a/5

i. -müz 85a/17

i. -müzde 65b/3

i. -si 13b/4, 46b/14,15, 63a/14, 66a/9,
69a/2, 69b/15, 89a/12

i. -sin 30b/14, 47b/4, 81a/6, 87b/5

i. -sinde 12a/15

i. -sinden 85b/9

i. -sini 53b/6

i. -siniñ 40a/15

i. -siñinde 28b/7

i. -şer 38a/4

ikinci : İkinci.

i. 18a/2, 35b/11, 63a/13, 90a/1,
15b/12, 17b/8, 19a/4,8, 20a/13,
22a/7, 26b/13, 29a/7,8, 32b/2,
39a/11, 43b/3, 46b/12,16,17,
59b/14, 68a/7,13, 69a/15, 74b/4,
75a/5, 83a/10

ikrâr (A.): Tasdik, kabul.

i. 49a/14, 70b/6, 12a/15,
11b/10

i. -ı 12a/14

i. -ına 12a/14

i. it: : Onaylamak 15b/15

i. itdir- : Kabul etmek 35b/75,
37b/5

iktizâ (A.): Gerekli olma.

i. 32b/7

il : El, başkası, yabancı.

i. -ine 32b/11

i. -ler 23b/1

ilâka (< alâka A.): İlgi.

i. -sı 8b/3, 15b/2

ilçi : Elçi.

i. -leriñ 91a/5

ile : İle.

i. 4a/9,13,14,15, 4b/4, 5b/6, 6a/12,
7b/15, 8a/6, 10b/6, 13b/4,
14b/10,13,14, 18a/4, 22a/11, 23a/9,11,
23b/4, 24a/7, 24b/12,14,17, 25a/1,6,8,
25b/6,7,8,11, 26a/7,8, 26b/3,9,17,
27a/1, 30a/15, 30b/10,16, 31a/5,
31b/11, 32a/12, 32b/3,16,17,
34b/12,13,14, 35a/3, 35b/12, 37a/16,
38a/14, 43b/4, 44b/13, 45b/7, 46b/13,
47b/2,3,4,5, 48b/8, 53b/10, 54b/16,
55a/12, 60a/14, 61a/14, 62a/17,
64b/14, 65a/9,13, 68a/2, 68b/13,
70a/12, 74a/9, 74b/17, 77a/12, 77b/6,
79b/1, 81a/5, 82b/3, 84b/1, 85b/12,
88b/13, 89b/11,15

i. mi 37a/17

ile : İle, birlikte.

i. 4a/7, 4b/1, 18a/3, 48b/14, 68b/17,
78b/16, 85a/13,17, 90a/9

ileri : İleri. bk. ilerü

i. 53b/8,10, 64a/7, 78a/7, 88a/6

ilerü : İleri. bk. ileri

i. 53a/2, 82a/7, 85a/16

i. -den 84b/14

ileş- : Yetişmek.

i. -ir 62b/13

- i. -ürem 84a/6
- ilet-** : Götürmek, ulaştırmak.
- i. -di 84a/11
- i. -en 84b/7
- i. -señ 33a/9
- illā (A.):** Fakat, ancak, sadece.
- i. 55b/13, 28b/1, 31b/4, 35a/7
- ‘ilm (← ilm A.):** İlim, bilgi. bk. ‘ilm
- ‘i. 4b711, 29b/2,3, 43b/3, 44b/2, 45a/4, 45b/3, 46a/8,9, 49b/2, 50a/16, 50b/12, 55a713, 55b/7, 56a/14, 65a/2, 72a78,9, 75b/16
- ‘i. -den 3a/1, 8a/5, 71b/10
- ‘i. -dür 44b/10, 55a/13, 63a710
- ‘i. -lerden 71a/6
- ‘i. -leri 8a/4, 15a/9, 62a/8, 63b/16, 64b/2, 71a/17, 71b/1, 82a/1
- ‘ilm (A.):** İlim, bilgi. bk. ‘ilm
- ‘i. 8a/5
- ‘i. -e 14b/13, 51a78, 52a/5, 55a/10, 56a/1, 75a/2, 86b/11
- ‘i. -i 7b/11,13, 8a/4, 14b/10,14, 22a711, 28a/13,14, 30a/5, 30b/9, 33b/13, 41a/2, 43b/4, 45b/12,13,14, 46a/11, 54b/4, 55b/7, 63a/7,9, 72a/9,11, 75a/2
- ‘i. -idür 30a/10, 41a/9,10, 72a/9
- ‘i. -ile 43a/11, 55a/11, 91b/14
- ‘i. -im 12b/15
- ‘i. -imden 8a/2
- ‘i. -imüñ 72b/6
- ‘i. -in 7b/5, 14a/9, 14b/6, 20b/7, 35b/12, 44b/7,8, 45b/17, 63a/8, 63b/1, 65a/17, 67a/1
- ‘i. -inden 8a73, 14a/9, 14b/12, 42b/5, 46a/7, 49b/2, 63b/2, 67a/7, 73b/17
- ‘i. -ine 7a/3, 56b/4, 63a/8,16, 63b/1, 67a/8
- ‘i. -iñe 73b/15
- ‘i. -ini 46a712, 54b/2, 63a/1
- ‘i. -iniñ 33b/14,16
- ‘i. -inüñ 41a/11, 63a/11
- ‘i. -üm 42b/4
- ‘i. -üñ 42b72, 71b71, 72b/6, 73a/3,12
- ‘ilm-i ḥakīkat (F.):** Hakikat ilmi.
- ‘i. -den 44b/3
- ‘i. -e 54b/1
- ‘i. iñ 78b/9
- imām (A.):** İmam, hoca.
- i. 7b76, 30b/3, 74a/6
- i. -ıla 89b/6
- i. -ıyam 90b/17
- i. -ları 61a/12

İmām-ı A'zām (ş.a.): Asıl adı Numan b. Sabit olan Ebu Hanife, Hanefi mezhebinin kurucusudur.

i. 92a/4

imān (A.): İnanç, iman.

i. 8a/15, 14a/3, 15a/3, 15b/8, 37a/17, 38a/14, 43a/14, 48b/12, 51b/7, 55b/8, 60a/14, 73b/11

i. -a 7a/12, 16b/3, 49b/12, 63b/12

i. -da 75b/14

i. -dan 30b/16, 47a/9

i. -dur 29a/7, 50a/2, 71a/1, 79a/15

i. -ı 12a/5, 15b/6,9, 16b/10, 18a/8, 21b/5,7, 49a/3,6,13, 49b/8,10, 50a/1, 54b/8, 61a/3, 73b/6, 76b/5, 79b/5

i. -ıla 80a/5

i. -ım 50a/8

i. -ın 4a/2, 11a/8, 38a/13

i. -iñ 12a/4, 30b/15

i. -ında 86a/2

i. -ından 52b/14

i. -ını 34a/4

i. -iñi 49b/13

i. -ları 51b/4

i. -uñ 30b/14, 49b/13,14, 68b/13, 79b/4,10

i. eyle- : İman etmek 14a/1, 22a/10

i. getir- : İman getirmek 52a/5

i. -a getir- : İmana getirmek 8a/15

imān-ı kāmīl (F): Gerçek iman.

i. 20a/2, 21a/15, 21b/5,7, 54b/8, 73b/3, 78b/10

i. -dür 20a/2

imānsız : İmansız, inançsız.

i. 5b/9, 10b/13, 11a/2, 37a/17, 70b/8, 76b/3,7, 89a/5, 91a/12

imdi : Şimdi, öyleyse.

i. 24b/6,7, 32b/7, 38b/6, 88b/11

imtihān (A): Bilgi derecesini ölçme, sınama.

i. 38b/12

i. it- : Sınamak 18b/11

in- : İnmek.

i. 78a/3

i. -di 39b/7, 82b/16

i. -dim 56a/17

i. -elim 6b/7

i. -er 25b/6, 29b/12,13,14

i. -erem 24b/8

i. -ince 29b/14

i. -üp 56b/5

i. -en mi 43a/11

indi: Şimdi.

i. 52b/15

inen: İle, birlikte. bk. ilen

i. -en 4a/6, 39b/17, 90a/5

inan- : İnanmak.

i. -a 14a/12

i. -ıp 18b/3

i. -ma 60a/11

i. -mam 17a/6,7,8, 22a/10

i. -masa 14a/10

i. -mağ 36a/10, 73b/14, 77b/11, 79b/15

i. -mağdur 49a/14

i. -mayan 10b/12, 50a/3

i. -mazsın 17a/6

i. -mazuz 38b/7

i. -mış 10b/12

i. -urlar 11b/5,7

i. -ur mısın 68b/3

‘inayet (A.): Lutuf, ihsan.

‘i. 30b/1

ince : İnce.

i. 45b/9, 47b/16

i. -den 2b/13, 3a/9

i. -sine 45b/9

i. -ye 2b/13, 3a/10

İncıl (A.): Hz. İsa’ya indirilen mukaddes kitap.

İ. 80

incir (<encir F.): İncir.

i. 28a/9, 47b/10, 61a/16

i. -e 28a/9

incin- : İncinmek, kırılmak.

i. -ir 48a/11

i. -irem 48a/11

i. -mem 60a/7

i. -ürsin 89b/17

i. -ürüm 90a/1

i. -diñ mi 51a/17

incit- : İncitmek, huzursuz etmek.

i. (d)-ür 87a/1

i. -me 85b/16

i. -meye 8b/7

i. -meyince 45a/9

i. -mez 9b/1

i. -miyem 17a/5

indür- : İndirmek.

i. -di 89a/4

inek : Dişi sığır.

i. (g)-i 50b/8,9

iñile- : İnlemek, eziyet çekmek. bk. iñle-

i. -meye 20a/11

i. -rim 20a/12,13,14,15, 20b/1

i. -sin 20a/10

inkār (A.): Kabul etmeme.

i. -ım 74a/3

i. eyle- : İnkâr etmek 10b/10, 14a/5

i. it- : İnkâr etmek 5a/7, 6b/2,
8b/1,2,3, 10b/10,11, 14a/3,4,6,
15b/2, 24a/2, 87a/2

iñle- : İnlemek, eziyet çekmek. bk. iñile-

i. ! 58a/14

i. -r 58a/14

inşâf (A.): İnsaf, merhamete dayanan
adalet.

i. -lar 11b/9

i. -dur 67b/12

inşâflı : İnsaflı, merhametli.

i. 89a/14

insân (A.): İnsan, kul.

i. 36a/3, 55a/7, 89a/13

i. -da 8b/12, 50b/8, 85b/16

i. -ı 16b/6

i. -iñ 28b/5, 36a/10, 47a/11

i. -uñ 47a/13, 86b/6

i. -dan mısın 34a/7

inşâ'allāh (A.): Allah isterse, Allah
nasip ederse.

i. 7b/3, 44a/9, 58a/10, 76a/10,
82a/16

intikām (A.): Öc alma, intikam.

i. 18a/4,6, 22a/4,10, 22b/7

ip : İp.

i. -lerde 11a/11

ir- : Ermek, ulaşmak, yetişmek.

i. -di 20a/6

i. -düm 24b/15

i. -eceğini 20a/6

i. -en 20a/3

i. -endür 20a/2

i. -ene 78b/6

i. -er 20a/4

i. -ersin 17b/3

i. -esin 8b/14

i. -meden 34b/7

i. -mekdir 17b/12

i. -meye 43b/11, 44a/17, 67b/3, 91b/8

i. -mez 20b/1,4, 36a/9, 42b/2,4, 67a/6

i. -mezsin 49b/15

i. -miş 24a/14

i. -se 80b/8

i. -sem 24a/15

i. -er miyük 20a/15

irek: Renk.

i. 25a/17

ireş- : Erişmek, ulaşmak. bk. iriş-

i. -esin 7a/8

iriş- : Erişmek, ulaşmak. bk. ireş-

i. -diñ 39a/7

i. -e 18a/15

i. -en 20b/7

i. -i vir- : Erişivermek 64b/3

i. -mez 91b/3

i. -ür 61b/3	i. -im 13b/15
i. -em 20b/7	i. -in 10a/7
irkek : Erkek.	i. -ine 81b/3
i. (g)-e 29b/16	i. -ini 81b/11
i. (g)-imüz 29b/12	isrāf (A.) : Lüzumsuz harcama.
i. (g)-in 29b/10	i. 47a/6
i. (g)-inüz 29b/12	i. it- : Harcamak 47a/6
i. -imüz 29b/11	İsrāfil (A.) : Dört büyük melekten biri.
i. mi 34b/1	İ. 40a/4,7, 55a/3,5
irkekli : Erkekli.	İ. -e 40a/7
i. 29b/10	issil- : Eksilmek. bk isil-
irşād (A.) : Doğru yolu gösterme.	i. -ür 57b/5
i. 62b/11, 75b/7,16	iste- : İstemek, talep etmek.
‘İsī (ş.a.): Hz. İsa peygamber.	i. -digin 34b/10
‘İ. -m 91a/17	i. -diñ 32b/1
isil- : Eksilmek. bk. issil-	i. -me 86a/6
i. -miş 57b/3	i. -mek 79a/3
isilt- : Eksiltmek.	i. -r 50a/6, 69a/3, 70a/7,8, 80a/12
i. (d)-ip 57b/4	i. -rem 17a/13, 50b/4
isim (<ism A.) : İsim, ad. bk. ism	i. -rim 39a/2, 69a/8, 77a/10
i. қо- : Ad koymak 24b/11	i. -rler 38a/9, 61a/3
‘isker (<asker F.): Asker.	i. -rseñ 8b/6, 17a/14, 34b/9, 44b/3,
‘i. -i 91b/11, 92a/5	51b/17, 77b/13, 83b/13
İslām (A.) : Müslümanlık, İslamiyet.	i. -rsin 43b/7, 50b/4
i. 16b/3	i. -rsiñ 45b/17, 81a/10,14
i. -ı 12a/5	i. -rüz 69a/10, 70a/7
ism (A.) : İsim, ad. bk. isim	i. -señ 70b/3
i. -i 68a/8	i. -yecek 79a/17

i. -yecekleri 79a/16

i. -yen 50a/7

i. -r misüñ 69a/8

istiğfār (A.): Tövbe etme, bağışlanmayı isteme.

i. 90b/15

istiḥāre (A.): Bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak üzere abdest alıp, dua edip uykuya yatma.

i. 77a/10,11

‘iṣyān (A.): İsyen, ayaklanma.

‘i. 6b/5, 24b/2, 25a/6

‘i. -ıma 25a/7

iş : İş, hareket, amel.

i. 6a712, 10a/14, 21a/11,12,
23b/9,13, 28b/16, 31b/6, 34a/14,
71b/9, 77b/15, 78a/8, 89a/14

i. -den 24a/16

i. -e 10a/10

i. -i 7b/8,13, 16a/5, 24b/2,4,
26b/8, 37b/6, 44a/11, 47a/3,
49a/15, 50a/5, 58b/10, 79b/17,
80a/4, 80b/1,2,3, 82b/1

i. -im 23b/12, 60b/16,17

i. -imiz 28b/17

i. -imüz 47a/14

i. -in 24b/2, 79a/10

i. -iñ 21a/3, 31b/5, 49a/16, 82a717,
90a/15

i. -ine 73a/11

i. -ini 67b/1, 72b/10

i. -iñi 8b/9, 30b/6, 32b/12, 45a/16

i. -lerde 57b/13

i. -lere 26b/8

i. -leri 45a/6, 46a/3,5

i. -lerin 12b/4

işde : İşde.

i. 28b/12, 35b/12, 38a/16, 45b/10,
51a/5, 55a/6, 62b/5, 66b/1, 70b/5,
72b/6, 73b/1, 78b/17, 79a/17

işik : Eşik kapı.

i. -den 88a/6

i. (g)-in 88a/16

i. (g)-inden 88a/5

işit- : İşitmek, duymak.

i. 58a/14

i. (d) 19b/13

i. (d)-dikden 46a/13, 81b/3

i. (d)-dim 2a/5

i. (d)-diñ 26b717, 34a/7

i. (d)-dirüz 19b/14

i. (d)-dün 34a/8, 44b/2

i. (d)-elim 72a/12

i. (d)-en 42b/14

i. (d)-enden 46b/10, 82a/11

- i. (d)-ince 41a/16, 43b/5, 46b/13
- i. (d)-ir 12b/8
- i. (d)-mek 91b/10
- i. (d)-ür 2a/12, 58a/14
- i. (d)-ürüz 34a/1
- i. -di 26a/11, 88b/12
- i. -digiñi 58b/9
- i. -dikden 52b/11, 54a/14, 82a/2, 82b/15
- i. -dim 19b/5, 58b/12
- i. -diñ 58b/8
- i. -düm 38a/17
- i. -dün 58b/12
- i. -medigi 58b/9
- i. -sün 35a/17
- i. (d)-mediñ mi 68a/3
- i. -diñ mi 58b/8
- i. -medi mi 6a/6

işkence (F.): Eziyet.

- i. 23b/9

işle- : İşlemek, yapmak.

- i. ! 85a/7, 86a/13
- i. -digi 71b/16, 79a/4
- i. -digim 48a/6
- i. -digimi 74b/12
- i. -digin 61b/5,9, 79a/11
- i. -digine 13a/4

- i. -digiñi 61b/4
- i. -dikden 48a/7
- i. -dim 25a/6, 75b/6
- i. -diñ 74b/11,12, 75a/10, 75b/6
- i. -dügiñi 74b/12
- i. -düm 74b/11
- i. -dün 74b/6
- i. -me 86a/13
- i. -meden 81a/10,14
- i. -megi 66a/9
- i. -mekdir 49b/2
- i. -mekdür 43b/4
- i. -meli 66a/7
- i. -mişem 74a/14
- i. -miyecegin 86a/13
- i. -nir 4a/8
- i. -nür 4a/7,11,14, 49a/12
- i. -ler 63a/5, 71b/15, 87a/2
- i. -rken 52b/11
- i. -rsem 85a/7
- i. -rseñ 63a/5
- i. -sem 35a/3
- i. -señ 4b/6, 49b/12, 51a/7
- i. -ye 43b/8
- i. -yecegi 66a/7, 71b/16
- i. -yecegin 86a/13
- i. -yen 4a/3,4, 14b/14
- i. -yene 10a/9

i. -yenüñ 70b/9	79b/15,16, 85b/11, 86a/14,
i. -yince 47a/13	91b/4,9,10,14,16,17
i. -dün mi 74b/12	i. (d)-ecegi 88a/15
i. -medün mi 27a/16	i. (d)-ecek 24b/10, 39b/4, 69b/8,
i. -medün mi 27a/16	87b/9,16
i. -yi gör- : İşleyigörmek 3b/11	i. (d)-eler 21b/4
işlet- : İşletmek, çalıştırmak.	i. (d)-elim 4a/8, 7a/10, 8a/13, 17b/8,
i. (d)-mek 43b/14	28b/17, 30a/16, 31b/12, 36a/1, 45a/11,
i. (d)-ürler 66a/12	58b/3, 61a/8,9, 66a/1, 67a/2, 69b/5,
işleyici : İşleyici, yapıcı.	70a/14, 70b/10,17, 71a/8, 72a/11,
i. 48b/5	76b/17, 77a/4, 85a/4
işli : Eşli.	i. (d)-elüm 6b/7, 59b/2, 65b/4, 70a/13
i. 73a/11	i. (d)-em 23b/6,10,15, 24a/11, 84a/6
işmār (Erm.) : El, göz veya baş ile	i. (d)-emedim 24b/8, 31b/5
yapılan işaret.	i. (d)-emek 65b/1
i. 53b/5	i. (d)-emem 22a/1
it : Köpek	i. (d)-emez 11b/3,4, 61a/3,4, 63a/16
i. 5a/11	i. (d)-en 3b/13,14, 8b/2, 9b/13,
it- : Etmek, yapmak.	10b/9,11, 11a/10,13, 14a/6,7, 15b/2,3,
i. 5b/12, 25a/1, 27a/7, 86a/8	25a/13, 31b/2,9, 35b/17, 43b/14,
i. (d)-e 3b/6,7, 6a/14, 6b/1,	48a/8, 51a/4, 63a/17, 64b/5, 70a/8,
8a/11, 15a/4,12, 16a/6, 17b/4,	71b/4, 89b/1, 90a/16
18a/15, 18b/7, 24b/6, 26b/9,10,	i. (d)-endür 9b/9, 22a/12,14, 22b/7,
28b/15, 30a/14, 36a/10, 43a/15,	67b/9
43b/11,14, 44b/14, 51a/10,	i. (d)-ene 12b/13, 44a/16, 63b/10,11,
51b/9, 52a/3, 52b/13,14, 59a/14,	78b/9,10
77a/5,6, 77b/11, 78a/3,	i. (d)-eni 12b/13
	i. (d)-eniñ 3a/2, 6a/11, 8b/3, 10a/1

i. (d)-enler 18a/5, 31b/2, 60b/14
i. (d)-enlerdür 22a/4,7,11
i. (d)-enlere 36b/17
i. (d)-enleri 30a/10
i. (d)-enlerimiz 28a/2,3
i. (d)-er 1b/12, 3a/4, 3b/4,14, 4a/1, 5a/3,4,5, 7b/4, 10a/12, 11a/8,9, 12a/4,6, 12b/3,14, 13a/4,6,15, 14a/2,3,4,6,10, 16a/8, 16b/7, 18a/1, 18b/2,15, 20a/5, 21a/8, 22b/3, 23a/15, 23b/7,11, 25a/13, 25b/10,12, 26a/5,6,7,15, 26b/11, 27b/6, 28a/8, 28b/15, 29a/12, 30b/3, 31a/3, 32b/7,13, 34b/1, 35a/5,9,15, 35b/7, 36a/3,11, 38b/17, 39b/8, 42b/5,13, 44a/9, 44b/10, 45a/16, 47b/2, 48b/10,13, 49b/12, 51a/4,5,11, 51b/5, 54b/17, 55a/3, 59a/16, 61b/10, 62b/1,7, 63a/15,17, 63b/5, 64a/6,7,9, 64b/8, 66a/8,14, 68a/17, 70a/17, 71a/14, 86a/15, 87a/1,3, 87b/11,16, 88a/2, 90a/16
i. (d)-erdi 16a/13
i. (d)-erdiñ 24a/5

i. (d)-erem 9b/3, 12a/8, 17a/8, 28a/5, 31a/12, 31b/8, 39b/14, 45b/4, 46b/6,9, 48a/4, 51b/15, 55a/12, 83a/13, 90a/12,14, 91b/4
i. (d)-erim 49a/4
i. (d)-erken 10a/3, 11a/6, 13b/11, 76a/11
i. (d)-erler 9b/11,12,14, 12b/9, 22b/5, 25b/11, 26b/7, 66a/13, 69a/1,11, 69b/2, 86a/16, 87b/9, 90b/3, 91a/13, 91b/2
i. (d)-erlerse 84a/10
i. (d)-erse 6b/7, 7b/3, 12a/6,7, 13a/3, 21a/3, 27a/4, 58b/2, 62b/2, 63b/3,14, 64a/9, 65a/4, 70b/11, 71a/17, 71b/2, 76a/6, 83a/11, 84a/3
i. (d)-ersem 41a/12
i. (d)-ersen 45b/3
i. (d)-ersenñ 5b/4, 70b/7,8
i. (d)-ersin 25a/13, 30b/16, 31a/4,6,8,9,11, 45a/2, 47a/8, 52b/3, 63a/4,5, 66a/3,4, 73a/13, 73b/16,17, 80b/4
i. (d)-ersinñ 47a/8
i. (d)-erüz 74a/1, 76b/6
i. (d)-esiz 18a/8
i. (d)-eyim 7a/7, 12a/7, 32b/15, 36b/6, 40b/14, 43b/13, 54b/5, 66b/7, 67a/15

i. (d)-eyin 43a/3
i. (d)-eyüm 8b/9, 61b/6, 66b/13
i. (d)-ici 46a/6, 50a/5,
68b/15,16, 71a/2
i. (d)-icidir 13a/1
i. (d)-icidür 67a/12
i. (d)-icisin 25a/14
i. (d)-igin 24b/5, 37b/11, 54a/15,
82a/14
i. (d)-igini 3a/13
i. (d)-igüm 39b/9
i. (d)-im 24a/16
i. (d)-ince 57b/13, 75b/12
i. (d)-ügin 2b/6,9,10, 22b/8,
29b/3, 40b/3, 43a/16, 46b/17,
47b/7,8, 48a/1,2, 55a/10,
56a/13,16, 56b/9, 59a/5,9,
71b/3,4,12, 80b/3, 81a/15,
82a/14
i. (d)-üginü 39b/9
i. (d)-üm 29a/14, 40b/4,5
i. (d)-ün 35b/9, 40b/5, 52a/9,
88b/15
i. (d)-üp 1b/7, 3a/9, 13a/5,
15a/2, 16b/9, 17b/6, 18b/11,
32a/1,16, 37b/16, 42b/15,
43a/5,6, 45a/14, 45b/2, 51a/12,
59a/17, 60a/11, 60b/3, 63b/2,

64a/13, 68a/7, 70a/16, 74a/4, 77b/11,
78a/6, 83a/7
i. (d)-inciye 33b/16
i. (d)-e gör- : Yapagörmek 32b/4,
60b/1, 86a/12
i. (d)-e ide 10b/6, 43a/4, 43b/7, 75a/11,
79b/13
i. (d)-elim mi 66a/3, 85a/10
i. (d)-er misiñüz 85a/1
i. (d)-er misün 31a/4
i. -di 2a/3, 2b/3,7, 3a/7,14, 3b/8,14,
5b/9, 6a/14, 6b/4, 7a/5,7, 7b/15,
9a/12,13, 9b/3, 11a/4, 12b/12, 13b/7,9,
15b/13, 16b/1, 17a/12, 21a/9,13,
21b/5, 22a/2,13, 22b/5,10, 23a/2,
24b/13, 27b/7,11, 29a/6, 29b/4,
33b/16, 35a/16, 35b/8, 36b/7,11,
37b/6, 39b/1, 43b/12, 44a/1, 57b/11,
59b/15, 61b/1,1, 71a/4, 72a/2,3,4,6,
75a/17, 75b/1,10,12,13, 76a/1,10,17,
80a/15, 87b/17, 88a/71, 88b/4,5,7,13,
88b/14, 89a/8,9,10,13,
89b/2,8,10,11,12,13,14,17,
90a/4,5,6,7,8,9,10,11,16,17,
90b/5,6,7,8,11,12,14,16,
91a/1,3,5,6,14,15

i. -digi 11b/3, 12a/5, 13a/3,8,
16a/11, 18b/9, 27b/16, 35b/7,
39b/10, 46b/16, 49b/12, 66a/2,
67a/1, 86a/9, 87a/2

i. -digi-çün 11b/8, 12b/11

i. -digim 88a/3

i. -digimüz 73b/14

i. -digin 3b/1

i. -digini 4a/1

i. -digün 43b/8, 69a/4

i. -dik 52b/11

i. -dikçe 72a/17

i. -dikden 18b/3, 56b/16

i. -diler 16a/14, 23b/8, 38a/6,
75b/8

i. -dim 5a/5, 19a/5,15, 20a/9,
27a/17, 28a/9,15, 28b/9,
29a/5,13, 29b/1,6, 35a/5,
36b/12, 37a/6, 37b/14,
38a/2,7,11, 39a/6,7, 39b/8,
40a/1,6,7,9, 51a/14, 54b/2,
65b/10, 72a/15, 75b/17, 79b/3,
82a/3

i. -diñ 24a/2, 25a/5, 36a/6,
63b/11, 87b/1

i. -dügi 13a/11, 23a/14, 35a/14,
35b/1, 40b/8

i. -dügim 37a/5, 42b/1, 57a/8, 74a/15

i. -dügin 46b/17, 72a/7

i. -dügine 75b/10

i. -düginiñ 4b/6, 5a/1

i. -düginüñ 5a/1

i. -dügüm 37a/5

i. -dügümi 67a/15

i. -dügün 23a/711, 36b/16

i. -dügün 36b/14, 74a/16, 75a/10

i. -dük 35b/17, 36a/6, 38a/11, 79a/4

i. -dükçe 72b/1

i. -dükden 38a/5, 39b/16,17, 82b/3

i. -düklerimizi 34a/8

i. -düm 16b/15, 17a/712, 18a/710,
18b/15, 24a/16, 25b/13, 27a/8,14,
36b/13, 37a/2,5, 38a/17, 38b/10,
41a/5, 54b/1,4, 56b/15,17, 57a/76,
66b/9, 72a/713,17, 74a/13, 75a/5,7,
75b/5,6, 76b/11, 79b/2, 82b/11,
84b/3,5

i. -dün 36b/12, 37a/4, 37b/7,13, 38a/72,
39a/75, 48a/3, 54b/2, 63b/10, 72a/14,
74b/15, 82b/15

i. -me 3b/12, 6b/3, 24b/9, 25a/2, 27a/3,
32b/4, 48b/7, 52b/16, 61b/9

i. -meden 5a/6,7, 16b/9, 60b/13

i. -medi 61a/13, 75a/12

i. -medik 31b/4

i. -mediler 35b/3, 38b/2

i. -medigimi 88b/16

i. -mediñ 82a/15, 82b714, 88b/14

i. -medün 58a/6

i. -mege 43a/17, 45a/4, 91b/4

i. -mek 4b/11, 12a72,3, 15b/12, 28a/16, 43a/17, 43b/1, 47a76, 51a/3, 64b/17, 65a/2, 76b/12, 83a/7

i. -mekden 27b/15

i. -mekdür 18b/7, 30a/8, 43b/2, 47b/17, 68a/14,15, 70b/15,16, 81a/17

i. -mek-ile 35b/16

i. -meniñ 12a/1

i. -mese 49b/8

i. -meseñ 54a/12

i. -mesi 76a/2

i. -mesün 81b/13

i. -meye 3b/5, 6b/2, 8a/11, 15a/7,9,13, 18a/4, 27a/11, 52b/3, 64b/15, 85a/5

i. -meyek 52b/17

i. -meyene 26b/3

i. -meyesiz 18a/8

i. -meyi 52b/9

i. -meyile 4b/4

i. -meyince 14b/15, 17b714, 45b/6

i. -mez 10a73, 14b/6, 26b/5, 29b/16, 31a73, 54a716,17, 76b/8

i. -mezden 38a/3

i. -mezseñ 70b/6

i. -miş 8b/1,2, 10b/10,11, 15a/2, 22a/6, 27b/17, 29b/11, 52b/10, 57b/1,2,3, 58a/11, 59a/6, 89a/15

i. -mişem 28a/1, 76a/1

i. -mişsin 25a/15, 27b/17, 84b/5

i. -mişsiñ 25b/2

i. -se 5b/3, 8a/7,9, 13a714, 14b/15, 15b/15, 52b/10, 67a/12, 81b/13, 90b/5, 91b/5

i. -sek 65a/16

i. -seler 37b/10

i. -sem 26a/14

i. -señ 4b/13,15, 8b/1, 12a/3, 24a75,8, 33a/9, 42b/14, 44a/6, 65a713, 65b/12, 68a716, 70b/2

i. -sin 35b/9

i. -sün 35b/1, 36b/4, 69b/9, 79b/8, 81b/13, 82a/16

i. -sün 79b/8

i. -mediñ mi 48a/7

i. -medük mi 56a/7

i. -medün mi 24a/3

i. -mez mi 16b/5

i. -mez misin 45b/5

itdir- : Ettirmek. bk. itdür-

i. -di 35b/5

i. -düm 37b/15

i. -e 30a/13, 80a/6

i. -mek 50b/4

i. -miyem 91b/5

itdür- : 1. İteklemek. bk. itdir-

i. -e 80a/7

i. -em 31a/7

i. -ürem 31a/7

2. Ettirmek.

i. -mek 50b/4

i. -ür 11a/7, 71a/15

i'tibār (A.): Önem, değer.

i. it-: Önem vermek 29b/16

i'tikād (A.): İtikat, inanç, inanma.

i. 18a711, 18b73, 77b/11, 80a/4

i. -da 43a/6, 73b/14

i. -dan 18a/10

i. -dur 29a/8, 49a/15

i. -ı 18a/9, 43a/10,12,14

i. -ıla 43a/3,8, 44a/3

i. -uñ 49a/15

i'timād (A.): İtimat, güven.

i. -ı 11b/5

iyi : İyi. bk. iyü

i. 14a/14, 14b715, 16b/12

iyü : İyi. bk. iyi

i. 22b/4,11, 23b/6,10,15, 39a/3, 58a/10, 67b/3, 69a/10, 73a/4, 86a/3, 90a/11

i. -si 38b/14

i. -sin 31a/5,6

i. -sini 38b/12

i. -yüz 38a/15, 39a/1

izān (A.): Bildirme.

ī. -ı 2a/11,13, 6a/7, 79b/17

ī. -ım 2a/12,13

izin (A.): Ruhsat, icazet.

i. -iñ 25b/6,8

i. vir- : İzin vermek 25b/6

izlām (A.): Zulmette, karanlıkta bırakma, karanlık etme.

i. 12a/2

K

ķab : Kap.

ķ. -iñ 46b/11

ķabak : Tüysüz, dazlak.

ķ. 10b/4

Kā'be (A.): Kâbe.

K. 43a/7

K. -de 17b/9, 61b/13, 62a/2,5,7, 64b/3

K. -ye 16a/2, 89b/10,11

ķabir (<ķabr A.): Mezar, kabir. bk.

ķabr

ķ. 77a/7

ķ. -de 23b/5

ķabr (A.): Mezar, kabir. bk. ķabir

ķ. -e 78b/4

ķ. -i 24a/3

ķ. -im 23b/4,13

ķabūl (A.): Benimseme, kabullenme.

ķ. it- : Kabul etmek 13a/5,
30a/14, 44a/1, 45b/3,4,
75a/12,17, 76a/6,10,17,
84a/3,10

ķ. eyle- : Kabul etmek 34b/10,
61b/1, 75a/16, 83a/17

ķ. ol- : Kabul olmak 7a/14,
57b/15, 90a/14

ķabz (A.): Azrail tarafından ruh teslim
alınma, ölme.

ķ. 54b/15, 69a/15, 75b/13,
87a/7

ķaç: Kaç (soru sıfatı).

ķ. 39b/11, 40a/3, 41a/6, 42b/5,
72a/7, 74b/2

ķaç- : Kaçmak.

ķ. ! 5b/5, 17b/3, 32b/7, 39b/16,
40a/6,8,9, 41a/6, 42b/5, 50a/10,
59a/12

ķ. -amadan 12b/12

ķ. -an 30b/11, 89a/12, 90a/7

ķ. -anlardur 22b/9

ķ. -ar 29b/16, 62a/14, 77a/15

ķ. -ardıñ 60a/3

ķ. -arlar 12b/12, 22b/10,11

ķ. -arsa 73b/3

ķ. -dı 77a/15

ķ. -dık 28a/17

ķ. -dılar 28a/9,10

ķ. -dıñız 28a/15,16

ķ. -ınca 33a/7

ķ. -masa 73b/6

ķ. -maķ 52b/12

ķ. -maķdur 43b/5, 68a/7, 73b/2

ķ. -mayıla 45b/8

ķ. -sun 72b/9

ķ. -uñ 22a/9

ķ. -up 3a/8, 4b/3, 7b/2, 22a/5, 70b/13,
81a/16

ķ. -a gör- : Kaçagörmek 32b/2, 46a/10

ķadar (A.): Kadar.

ķ. 8a/2,8, 12a/12, 21a/11, 25b/17,
26a/14, 27a/14,15, 29a/16, 30b/16,
31a/10,17, 31b/13, 34a/1, 35b/6,
36b/7, 37a/6,7,8,9,10, 39a/15,
40a/5,10, 41a/13,15, 42b/3, 44a/11,
48a/12, 50a/15,16, 54b/5, 55a/9,

57a/3, 58a/8, 58b/7, 59a/6,
59b/12, 61b/1, 62a/5, 65a/5,
67a/9,11, 72b/3,4, 75b/3,7,
76b/5, 79b/2,3, 82b/2, 84b/9,16,
87a/8,14, 90a/14, 91b/5

ķ. -ca 2a/15

ķ. -dur 72b/6

ķadeķ (A.): Bardak, kadeh.

ķ. 30a/13

ķadeķdeķ : Kadeh arkadaşı.

ķ. 77a/13, 77b/6

ķadem (A.): Adım.

ķ. 34a/16

ķāķī (A.): Kadı, davalara bakan
mahkeme başkanı.

ķ. 26b/6, 69a/1, 77a/13

ķ. -ları 31b/2

ķ. -sı 65b/4,5

ķ. -ya 69a/1

ķāķīlık : Kadılık.

ķ. (ķ)-ıda 65b/4

ķāķir (A.): Gücü yeten, güç sahibi.

ķ. 44a/7, 67a/11,14

ķ. -dür 67a/5

ķ. -sin 37b/12

ķāķr (A.): Kıymet, değer.

ķ. -ini 35b/6

ķāķ (A.): Masallarda zümrüd-i anka kuşunun
yaşadığı rivayet olunan dağ.

ķ. 28b/13, 74b/4,7

ķ. -iñ 74b/5,8

ķafa (A.): Kafa, baş.

ķ. -dur 80b/7

ķāķfeten ‘ ammeten (A.): Bütün, hepsi, hala.

k. 92a/8

ķāķir (A.): Kafir, müslüman olmayan.

k. 7a/15, 8a/10, 10b/8,9, 13b/11,12,
14a/1, 15a/2, 22a/1, 33b/3,4,7, 34b/11,
64a/11, 69a/11, 79b/2

k. -de 69a/8

k. -den 7b/1, 16a/1

k. -e 36b/16

k. -i 91b/12

k. -ile 8a/6

k. -iñ 10b/5

k. -ler 10b/2, 31b/1

k. -lere 13b/11

k. -leri 63b/12

ķāķirlik : Kafirlik.

k. -den 17b/15, 64a/10

ķāķad (F.): Kağıt.

ķ. 23a/6, 56a/8, 57b/4, 58b/13

ķ. -da 58b/13

ķ. -daki 59a/7

ķ. -ı 84a/15

ķ. -iñ 23a/5
ķ. -uñ 56a/2
kāhil (A.): Kuhulet sahibi, olgun kimse.
ķ. -ler 3b/6, 44a/17
kāhillik : Kahillik.
ķ. 6a/8, 6b/3
kāhinlik : Kahinlik.
ķ. 35b/3
ķahr (A.): Çok kederlenme.
ķ. -in 63b/16
ķ. -i it- : Kahretmek 3a/9
ķ. it- : Kahretmek 68a/7
ķ. ol- : Kahrolmak 60b/6
ķā'il (A.): Razi olmuş.
ķ. 46b/5, 48a/11, 69b/7, 71b/13
ķā'im (A.): Ayakta duran, var olan.
ķ. 28b/16, 30b/2, 35b/2
ķā'ināt (A.): Var olan şeylerin cümlesi,
hepsi.
ķ. -i 8a/6
ķak- : İtmek, vurmak.
ķ. -ar 10a/2
ķ. -madiñ 63b/10
ķ. -sañ 4b/8
ķ. -dı mı 84b/4
ķakı- : Öfkelenmek.
ķ. -dı mı 82b/12

ķal- : 1.(Zaman için) Belirtilen miktarda
bulunmak, kalmak.
ķ. -a 21b/4
2. Olduğu yerde kalmak
ķ. -andan 60b/3
ķ. -dı 16b/3, 23b/1, 24a/4, 57b/6
ķ. -dım 23b/4, 24a/17, 59b/16, 82a/12,
84a/1
ķ. -ıram 66b/5
ķ. -maya 8b/13
ķ. -mışam 81b/7
ķ. -ursiñ 32b/4
3. Olmak, herhangi bir durumda
bulunmak.
ķ. -dı 31b/13, 80b/14, 90a/15
ķ. -dım 25a/2, 29b/1, 75a/12, 75b/1,14,
77a/9, 80b/11, 88b/15
ķ. -dum 82b/17
ķ. -masa 90a/13
ķ. -mazdı 60a/6
ķ. -mazlar 90a/13
ķ. -mazsıñ 2a/15
ķ. -mış 56a/6, 57b/8,9, 58b/15,17,
59a/1,6,7,8
ķ. -mışsıñ 76b/3
ķ. -sa 49b/5
ķ. -ur 16a/8, 57b/16, 60b/7, 69a/4,
70a/11, 79b/6

4. Elde kalmak.

ķ. -dı 40b/2

ķ. -madı 51a/17, 60b/16, 66b/12,
69b/2,4,10, 75b/5, 82b/15,
83a/16

ķ. -mamış 74a/11

ķ. -maz 22b/1

ķ. -ursa 40b/8

5. Arta kalmak

ķ. -an 90a/12, 90b/4, 91b/3

ķ. -anı 70a/2

ķ. -anına 37a/2

ķ. -anını 91a/16

ķ. -mışları 63b/12

6. Ebedi olmak, devam etmek.

ķ. -madı 66b/12

ķ. -maz 17b/3

7. Sürdürmek, varlığını
korumak.

ķ. -maz 10b/15

ķ. -ur 10b/14, 11a/4

ķ. -madı mı 11b/14

8. Beraber olmak.

ķ. -dı 3a/12,13

9. Birleşik fiil yapar.

ķ. -mışam 31b/16

ķ. -ur 34b/17, 69b/2

ķ. -ursın 26b/16

ķal'a (A.): Hisar, kale.

ķ. -sın 4b/10, 63b/16, 70a/14

ķalb (A.): Yürek, gönöl, kalp.

ķ. 38a/4, 50a/3, 62b/1, 66a/4,6,8,
84a/6

ķ. -den 62b/13

ķ. -dür 50a/3

ķ. -e 78a/2

ķ. -i 3a/2,11, 6a/11, 25b/2,3, 34a/7,13,
35a/1, 38a/4, 60b/1, 61a/1, 62a/15,
62b/12, 65b/13, 71b/8

ķ. -ile 49a/14

ķ. -im 23b/8

ķ. -imden 74a/7

ķ. -ime 51b/15

ķ. -imi 23b/8, 25a/5

ķ. -imile 75a/1, 75b/15

ķ. -in 62b/8,9, 77b/15,17

ķ. -inde 43b/8, 68a/8

ķ. -iñde 46b/2

ķ. -inden 4b/9, 18a/7,15, 61a/2,
62a/1,10, 63b/15, 64b/1, 78b/1

ķ. -iñden 3b/6, 74b/14

ķ. -ine 13a/1, 61a/7, 61b/15, 84b/4

ķ. -iñe 24a/2

ķ. -ini 62a/14, 63b/5, 71a/16

ķ. -iñi 30b/1, 77b/14, 86a/12

ķ. -lerine 10a/5

ķaldır- : Yukarı kaldırmak. bk. ķaldır-

ķ. 17b/2, 43b/13, 77a/4

ķ. -a 44a/17, 64b/7, 91b/9,10,
92a/10

ķ. -dı 3b/4, 9a/7, 20b/12, 43b/6,
52b/5, 53b/12, 65a/8, 76a/3,
85a/4,15

ķ. -dılar 85a/3

ķaldır- : Yukarı kaldırmak. bk. ķaldır-

ķ. ! 32b/10

ķ. -ana 78b/1

ķ. -dı 16a/14, 82b/13, 83a/2,
86b/2

ķ. -mak 4b/10

ķalıñ : Kalın.

ķ. -dur 45a/10

ķalk- : Kalkmak.

ķ. ! 51b/17, 76a/9

ķ. -ana 34a/17

ķ. -anlarıñ 52a/17

ķ. -ar 33a716, 54b/13, 63a/12

ķ. -arlar 55a/3,7

ķ. -arsa 34b/11, 63a/14,15

ķ. -dı 16b/2, 51b/11, 52b/15,
53b/5, 57a72,12, 77b/1, 84b/7

ķ. -dılar 40a/16, 40b/1, 52a/14,
58a/4

ķ. -dım 30b/4, 51b/13

ķ. -dıñ 51b/11, 52a/1

ķ. -ınca 63a713, 77b/1

ķ. -masa 63a/16

ķ. -mayınca 63a/11

ķ. -sa 63a/16

ķāmil (A.): Bilgin, alim.

k. 24b/1, 44a/15, 50a/8,9, 68b/9,
82a/13

k. -den 44a/17

k. -dür 68b/13

ķan : Kan.

ķ. 4b/15, 23b/15, 25b/12

ķ. -ı 23b/3

ķan- : 1. Kanmak, bir şeyin doğruluğuna
inanmak.

ķ. -alım 7a/4

2. Doymak.

ķ. -maz 77b/16

ķanā' at (A.): Az söyle yetinme, kanaat.

ķ. -im 59b/13,15

ķanad : Kanat.

ķ. -ı 57b/7

ķ. -ıla 62a/5, 65a/14, 75a/13

ķ. -ınıñ 30b/14

ķ. -ınuñ 30b/14

ķ. -ları 76a/15

ķ. -larıñ 31b/11

ķ. -ların 30b/12,13

ķ. -cıkķların 51a/13

ķanadsız : Kanatsız.

ķ. 34b/4

ķanda : Nerede.

ķ. 31b/13

ķ. 23b/1

ķānī (A.): Kanmış, inanmış.

ķ. 39a/3

ķankı : Hangi.

ķ. 2a/7, 9b/15, 12a/10, 16b/15,

37b/11, 40a/12

ķ. -nda 40b/2

ķ. -ñızda 40b/8

ķ. -sı 6b/10, 37b/11, 47b/13,

86a/7

ķ. -sıdur 47b/14

ķ. -sın 4b76, 5a/1, 9a/11,

49b/12

ķ. -sına 4b/12, 37a/1, 37b/17

ķ. -sındansın 34a/7

ķanlı : Kanlı.

ķapķara : Kapķara.

ķ. 23a/6

ķapla- : Kaplamak, her yanını rtmek,
istila etmek.

ķ. -mış 12b/9

ķapu : Kapı.

ķ. 4b/7, 57b/9,15, 58b/17, 59a/1,

65a/9,14, 65b/10, 83b/6

ķ. -da 88b/2

ķ. -dur 57b/8

ķ. -ña 18a/13, 25a/1,2

ķ. -ñdan 25a71

ķ. -nuñ 57b/7, 83b/8,9

ķ. -sı 16b/6, 45a/1, 54b/14, 57b/15,

59a/1,5

ķ. -sıdur 57b/15

ķ. -sına 13a/5,6, 61b/3, 74a/12

ķ. -sında 16a/2, 78b/6, 79a/9,10

ķ. -sından 61a/6

ķ. -sını 62b/12, 63b/10

ķ. -ya 45a/4, 45b/2, 53a/5, 57b/7,

80a/9, 83b/5, 84a/4

ķ. -yı 84a/2

ķār (F.): İş, kazanç.

k. 58a/15

k. it- Kazanç sağlamak 17a712,

29b/15

k. -ım 31b/13

k. -ımuızı 31b/12

ķar : Kar.

ķ. 12b/3,4

ķ. -da 80b/14

ķara : Siyah.

ķ. 28b/6,7,12, 29a/4,8,11,
30b/5, 37a/5, 48a/1,5, 48a/1,5,
48b/2, 54b/13, 56b/13,
77a/13,14,16, 80b/15, 90b/14
ķ. mı 48a/9

ķaranlık : Karanlık.

ķ. 62b/3
ķ. -da 78a/2
ķ. -dan 24b/15

ķarār (A.): Durma, karar kılma.

ķ. 24b/8, 33b/7,8, 33b/10,
38b/10, 52a/9
ķ. -a ķıl- : Karar vermek 33b/9

ķardaş : Kardeş.

ķ. -larınan 43b/11

ķarı : İhtiyar kadın, kocakarı.

ķ. 26a/4, 55b/16, 59a/17,
60a/13
ķ. -ya 60a/11

ķarın : Karın.

ķ. 62b/12
ķ. -nuñ 67a/13

ķariş- : Karışmak.

ķ. -am 20b/7
ķ. -an 7b/11
ķ. -ana 64a/4
ķ. -asıñ 7a/8
ķ. -dı 9b/10, 72a/5,13,16, 72b/2

ķ. -duğım 56b/14

ķ. -ma 79b/14

ķ. -mam 55a/10,12, 56a/1

ķ. -masa 14b/10

ķ. -maz 36a/9

ķ. -ur 14b/13, 20b/8, 22b/2, 61b/12

ķ. -ı vir- : Karıştırmek 64b/4

ķarişık : Karışık.

ķ. 34a/11, 37a/16, 37b/1,2, 47a/17

ķarşı : Karşı. bk. ķarşu

ķ. 70a/3

ķ. -ñdan 32b/2, 61a/2

ķarşu : Karşı. bk. ķarşı

ķ. 39b/16, 81a/5

ķ. -larında 13b/5, 64b/12

ķ. -ma 23b/3

ķ. -mda 80b/15

ķ. -ñdan 86a/5

ķasap : Kasap.

ķ. -a 31a/8

ķasāvet (A.): Gam, keder.

ķ. 20b/10

ķaşd (A.): Kasıt, amaç.

ķ. 36a/3

ķ. -ıla 23b/16, 90a/16

ķat : Nezd, huzur, makam.

ķ. 39a/11,13, 39b/4, 56a/17, 61b/15,
63a/13,14

ķ. -ı 24a/1, 89a/10	ķ. 2b/13
ķ. -na 80a/14	ķ. -de 7b/1
ķ. -ña 88b/7,11	ķ. -inde 63a/10
ķ. -nda 88b/9	ķ. -indedür 62b/5
ķat- : Katmak, karıştırmak, eklemek.	ķavşur- : Elleri göğüste birleştirip saygıyla
ķ. -ar 7b/5, 23b/16	durmak.
ķ. -madan 5a/7	ķ. ! 45a/1, 84a/9
ķ. -masa 7a/13	ķ. -dı 36a/15, 42b/78, 43b/15, 45b/2,
ķ. -maya 3b/6, 44a/17	48b/16, 51b/11, 53b/8, 84b/3,8
ķ. -sañ 44a/6	ķ. -dılar 53b/2, 83b/11
ķatı : Sert, zor.	ķ. -dım 78a/11
ķ. 27b/15, 28a/17, 39a/3,	ķ. -dık 85a/17
42b/4, 50a/14, 51a/5, 66b/3,	ķ. -dum 2a/3, 9a/3, 13b/5, 58b/7,
70a/16, 89a/8, 89b/6	64b/12, 82b/8
ķatış- : Bir topluluğa karışmak,	ķ. -duñ 82b/13
katılmak.	ķ. -uñ 53a/10
ķ. -an 62a/8	ķ. -up 53a/17, 82b/714, 83a/4
ķatıl- : Katılmak.	ķay- : Kaymak.
ķ. -mı 44a/13	ķ. -ar 30a/8
ķātıl (A.): Öldüren.	ķ. -arsa 30a/7
ķ. -dür 29b/15	ķayd (A.): Yazma, yazılma. bk. ķayd
ķatrān (A.): Katran.	ķ. -ı 26b/15, 46b/8
ķ. 19a/11	ķ. -ını 46b/7
ķatre (A.): Damla.	ķ. -iñuzı 35a/10
ķ. 35a/16	ķ. -iñı 59a/10
ķāvim (<ķavm A.): Kavim, kabile.	ķ. -iñuzı 53a/7
ķ. -e 59b/9	ķayd (ķayd A.): Kayıt, yazılma. bk. ķayd
ķavl (A.): Söz.	ķ. 26b/15

ķ. -lar 30a/15, 46b/7

ķayıdsız : Aldırmaz, ilgisiz.

ķ. 26b/16

ķayık : Kayık.

ķ. (ğ)-a 13a/11

ķ. (ğ)-ı 13a/12

ķayır- : Kayırmak, arka çıkmak.

ķ. ! 86a/2

ķ. -acağım 20b/15

ķ. -ıram 21a/1

ķ. -ırsañ 86a/2

ķ. -ırsıñ 20b/15, 21a/2

ķayna- : Kaynamak.

ķ. -dı 69b/4

ķ. -dur 11a/7

ķ. -r 45a/15

ķazā : Gaza, savaş. bk. ğazā

ķ. 9a/10

ķ. -dan 89a/5, 90a/2

ķ. -ya 10b/1, 86a/5

ķ. mı 9a/8

ķazab : Gazap, öfke.

ķ. -ından 70b/7

ķazan : Kazan.

ķ. 37b/9

ķ. -a 37b/10

ķ. -ı 19a/11, 37b/9

ķ. -ıñ 19a/11, 37b/8,9

ķazan- : Kazanmak.

ķ. -dım 23a/17, 27a/11

ķ. -mışam 27a/12

ķazanc : Kazanç.

ķ. 60a/1

ķazā-yı hācet (F.): İhtiyacın karşılanması.

ķ. 91b/17

ķazı : Kadı.

ķ. 61a/3

ķebāb (A.): Ateşte kavrularak pişirilen her türlü nesne.

k. 69b/3

k. -ları 53b/7, 60b/11

ķeder (A.): Tasa, keder.

k. 62a/16

ķelām (A.): Söz, konuşma.

k. 5b/4, 22a/2, 36b/4, 46b/15,16,

47a/9,11,13, 57a/2, 58a/8, 58b/8,12,

65a/5, 73a/17, 73b/8

k. -a 7b/11, 36b/5, 52a/5, 64a/4

k. -dan 2a/11,12, 56a/16, 61b/7, 69b/10

k. -dur 46b/16, 59a/13

k. -ı 14a/11, 18a/1, 39b/17, 41a/7,16,

46b/12,17, 47a/7,10, 47b/12, 52b/11,

54a/14, 58a/9,10, 64a/17, 65a/72,

72b/13, 73a/2, 73b/1, 76a/14, 77a/1,

81b/3, 82a/11, 82b/3,15, 91b/10

k. -ım 3b/10, 8a/12, 46b/14,
48b/1
k. -ın 70b/16
k. -iñ 27a/14, 72b/14,15,17
k. -ından 36a/17
k. -ınuñ 46b/10
k. -lar 52b/14
k. -lardan 58b/11, 79a/12
k. -ları 2b/14, 5b/11, 6a/5,
12b/8, 30a/15, 38a/17, 43b/5,
44b/2, 45a/12, 46a/13, 47a/14,
48b/14
k. -um 3b/9
k. -uñ 46b/14, 61b/7,8, 73a/7

kelām-ı kadīm (F.): Kur'an.

k. -iñ 63a/7

kelbetin : Kerpeten.

k. 25b/11

kemāl (A): Olgunluk, yetkinlik.

k. -dür 89b/2

k. -in 35b/14,16, 59a/8

k. -ine 67a/6

kenār (F.): Kıyı, kenar, sahil.

k. -ına 19a/14, 83b/1

k. -ları 45a/10

k. -larına 45a/15

kendi : Kendi. bk. kendü

k. 11a/10, 25b/2, 26a/14, 28a/4, 34a/3,
34b/2, 38b/4,11, 65a/17, 73a/15,
82b/9, 88b/7
k. -lerin 24b/4
k. -lerine 40a/5
k. -mden 46b/13, 81b/4
k. -mi 28a/4,5, 74a/14, 74b/7,8, 81b/6
k. -mize 74a/1
k. -n 55a/14, 60a/6, 81b/13
k. -ñ 31b/10
k. -ne 11a/3, 12a/7, 68b/15
k. -ñe 30a/6
k. -ni 3a/1, 15a/12, 26b/3, 39b/7,
47b/17, 86a/10
k. -ñi 16b/9,11, 32b/2, 46a/9, 60a/8,
61b/8, 86a/3
k. -niñ 11a/9
k. -nüñ 15a/7
k. -si 7b/14
k. -ye 43a/12,14, 63a/15, 77a/7
kendü : Kendi. bk. kendi
k. 31b/10, 39b/7, 47a/5
k. -de 27b/9
k. -mi 12a/6
k. -ñe 24a/5
k. -ni 11a/11, 26a/15, 70b/3
k. -ñi 51a/3
k. -si 28b/1

k. -ye 5a74, 26b/8, 30a/12
k. -yi 8b/6
k. -ziñi 88b/9
kepek : Un elendikten sonra elek
üstünde kalan buğday kırıntıları.

k. (g)-i 33a/10
kerāmet (A.): Keramet, ermiş
kimselerin gösterdiklerine inanılan
olağanüstü hal.

k. 64a/6, 75b/12
k. -ler 75b/8
kerīm (A.): Kerim sahibi, cömert.

k. -siñ 25a/11
kerre (A.): Kere, kez, defa.
k. 2a/9,10, 11a/3, 31a/15,
32b/9,10, 40a/2,3,6,7,8,9,10,
45b/12, 57a/12, 57b/1,3,4,5,
63a/8, 78b/4,7,10, 79b/2
k. -ce 25b/17

kes- : Kesmek, son vermek.
k. ! 57a/9, 65b/6
k. -di 57a/10,13
k. -dim 31b/11
k. -er 26a/15, 31a/3, 39a/4,
87a/4
k. -erim 30b/12,13
k. -erin 13a/9
k. -ersem 30b/14,15

k. -ersiñ 17a/10
k. -erüz 65b/7
k. -iñ 53a/9, 65a/17
k. -ince 57a/12,15
k. -me 79b/12, 88a/6
k. -mek 65b/1
k. -meye 57a/12
k. -miş 58b/17
k. -sin 65b/5

kese : Kese, para.
k. -lerine 91b/12

kesil- : Kesilmek.
k. -di 65b/7
k. -ecek 59a/8
k. -em 77a/11
k. -ince 56b/12, 59a/2
k. -mek 77a/10
k. -miş 5a/11, 57a/8
k. -mez 88a/9
k. -mez mi 88a/8

kesb (A.): Çalışıp kazanma, kazanç.
k. -iñde 79a/13

keskin: Keskin.
k. 89b/15

keşf (A.): Keşif, meydana çıkarma.
k. -üñ 64a/5

key (F.): Ne zaman, ne vakit.
k. 6b/2, 60b/13

k. -e 62a/17
keyf (A.): Gönül açıklığı, memnunluk.

k. -inden 68b/15
k. -iyyetin 32b/13

kez : Defa, kere.

k. 2a/3, 88b/12

kıç : Kıç, popo.

k. -ın 42b/8
k. -ları 5a711

kıçır- : Kaçırmak.

k. -dı 70a/17

kıl : Kıl.

k. 56b/4,7,9,10,12, 57a/7,
58b/16,17, 59a/2,8
k. -a 57a/10
k. -dı 57a/7
k. -ı 56b/4, 57a/6, 88b/1
k. -ıñ 57a/6, 59a/8
k. -lar 57a/9
k. -uñ 56b/4, 57a/14

kıl- : Kılmak, yapmak.

k. ! 34b/10, 37a/5
k. -a 6b/4, 7b/7, 57a/10, 89b/6
k. -an 62a/2,5,7, 77b/5
k. -ana 90a/14
k. -ar 14a72, 61b/14, 63a/5,
78b/15,17
k. -aram 91a/10

k. -ardım 23a/10

k. -arlar 90b/3, 91b/2

k. -arsın 63a/4, 90a/14

k. -ayıdım 88b/17

k. -ayım 78b/16, 80a/14

k. -dı 61a/11,12, 61b/2, 89a/2

k. -dılar 88b/15

k. -dım 30b/3

k. -dum 74a/7

k. -duñ 71a/7

k. -ı 56b/11,13, 57a/12,13,16

k. -ınsa 80a/16

k. -ıñ 22a/8, 57a/8,10,11,13

k. -mağa 91b/5

k. -mağdır 17b/11

k. -mağdur 17b/9, 67b/16

k. -maz 23b/2

k. -mazdım 27a/10

k. -sa 7a/12, 33a74, 49b/8

k. -uñ 56b/5, 58b/17

k. -up 48a/7

k. -ur 60a/16, 61b/14, 66a/9, 71a/17

k. -urlar 33b/9

k. -ursa 68b/13

k. -a gör- : Kılğörmek 61b/14

k. -ı vir- : Kılıvermek 64b/3

kılıç : Kılıç.

k. 9a75, 46b/13

ķ. (c)-ı 9a/5,7, 10b/4,7, 34a/14
ķ. (c)-m 10b/3
ķın : Bıçak, kılıç vb. kesici araçların
kılıfı.
ķ. -ından 9a/5

ķır- : Kırmak.

ķ. -ar 36a/4
ķ. -arım 9a/15, 9b/2,4
ķ. -dım 79b/2
ķ. -sañ 4b/9
ķ. -ar mısıñ 9a/14

ķırıl- : Kırılmak.

ķ. -ur 22b/1
ķ. -ır mı 74a/8
ķ. -ur mı 74b/16

ķırķ : Kırk.

ķ. 61a/17

ķırķ biñ : Kırk bin.

ķ. 39b/16

ķırķlar : Kırk kişilik evliya topluluğı.

ķ. 84a/1, 84b/10
ķ. -a 7b/5,6
ķ. -da 7b/5

ķırmızı : Kırmızı.

ķ. 25b/1, 40b/1

ķismet (A.): Nasip.

ķ. 24b/5, 40b/1
ķ. -i 25b/5

ķış : Kış.

ķ. 3a/3, 6a/12, 12b/3, 22b/1, 23b/8,
28a/17, 34a/14, 51a/16, 61a/7, 71b/9
ķ. -a 80b/9, 86a/10

ķ. -dan 51a/16

ķ. -dayım 80b/13

ķ. -dur 80b/9

ķ. -ı 73b/716, 80b/1,10,11,12

ķ. -iñ 80b/10

ķıt : Kıt, az bulunan.

ķ. -ıdur 44a/14

ķıtmır (A.): Ashâb-ı Kehf'in köpeğinin adı.

ķ. -ine 76a/3

ķıyâmet (A.): Dünyanın sonu, kıyamet.

ķ. 52a/4,7,9, 54b/10, 57b/16, 59a/5,9,
86a/15,16, 86b/4,5,9,14,15, 87a/6,
89b/4

ķ. ķop-: Kıyametin kopması 24a/14,
54b/15

ķ. -de 48a/12

ķ. -den 59a/10

ķ. -e dek 80a/15

ķ. -iñ 57b/17, 86b/12

ķ. -üñ 52a/8,9, 55a/11

ķıyâs (A.): Karşılaştırma.

ķ. 10a/15, 13a/8, 36a/1, 51a/8, 72b/4

ķ. -dan 14b/7, 47a/2, 58a/14, 79b/7,
69a/5

k. -ı 12b/2, 27a/15, 35b/17,
 51a/7, 73a/3, 79a/4
 k. -ıdır 30a/5, 79a/13
 k. -ım 10b/1, 86b/17
 k. -ımız 35b/17
 k. -ımız 30a/14
 k. -ın 35b/13
 k. -ın 10a/15, 29b/9
 k. -lar 30a/4, 79a/13
 k. -ları 16a/75, 30a/5
 k. -larım 29b/9
 k. -uñ 86b/17
 k. -it- : Kıyaslamak 24b/9,
 54b/1,2,4

kız : Kız.

k. 26a/15
 k. -ı 54a/11,13, 60b/3
 k. -ın 26a/14
 k. -ınıñ 26a/15
 k. -ları 16a/9

kızlet : (?)

k. 70b/5
 k. -i 70b/2

ki (F.): Ki. (Bağlama edatı)

k. 1b/8,9,10,11,15, 2b/12,
 3a/14, 3b/4,10,12, 4a/13,15,
 4b/5, 5a/8, 5b/1,14,15, 6b/9,13,
 7a/2,4, 8a/15, 8b/5, 10a/4,

10b/1,2, 11a/6, 11b/1,4, 12a/9,11,
 12b/2,7,9, 13a/8,9, 13b/3,12, 14a/2,11,
 14b/8,9,12, 15a/7,9,12, 15b/6,12,
 16b/13,15, 17a/3,6,7, 17b/1,6,
 18a/1,2,3, 18b/1,7,13,14, 19a/3,4,7,8,
 19b/3,5,7, 20a/3,12,13, 20b/3,
 21a/7,15, 21b/4,11,
 22a/1,6,7,11,12,14,
 22b/1,3,4,8,9,11,15, 23a/13,15,16,
 23b/6,7,1,0,11,17, 24a/11,
 24b/13,16,17, 25a/4,
 25b/10,11,12,1,4,15,17,
 26a/1,7,9,10,13,15, 26b/1,2,4,8,13,16,
 27a/5,6,8,13,15,17, 27b/1,2,5,17,
 28a/1,8,9,15,17, 28b/5,8,9,11,14,15,
 29a/3,4,5,9,10,12,13,15,
 29b/2,6,7,9,11,14,
 30b/2,6,7,9,11,13,14,16,17,
 31a/1,2,10,15,17,
 31b/9,14,32a/1,4,6,13,14,17,
 32b/1,2,3,4,5,7,13, 33a/12,16,
 33b/4,8,12,14, 34a/17, 34b/11,13,14,
 35a/4,5,7,9,12, 35b/6,8, 36a/1,8,10,12,
 36b/2,7,10,12,13,14,16,
 37a/4,6,7,9,10,13,15,
 37b/1,3,7,13,16,17,
 38a/2,8,9,11,12,13,14,
 38b/1,10,13,14,15,17, 39a/5,11,17,

39b/2,6,8,10,12,14,
40a/1,3,6,7,9,10,
40b/1,5,6,8,12,15,
41a/1,5,6,7,10,11,12,13,14,15,1
7, 42b/2,3,5,9,12,
43a/1,3,8,10,12,13,17,
43b/2,3,4,8,17, 44a/2,5,9,
45a/4,8,10,13, 45b/6, 46a/3,8,9,
46b/5,6,8,10,12,16, 47a/2,5,7,
47b/2,6,10,15, 48b/2,4,12,
49a/6, 50a/8, 50b/1,3,5,15,
51a/1,11,14,16, 51b/15,16,
52a/4, 52b/6,8,11,16, 53a/6,
54a/11,16, 54b/2,6,10, 55a/2,3,
55b/6,8,14, 56a/9,
56b/3,12,15,16, 57a/3,13,
58a/6,8,10,15, 58b/12,
59a/5,8,15,
59b/1,3,13,14,15,16,17, 61a/8,
61b/5,8,9,11, 62a/7,13,16,
62b/3,7, 63a/3,12,13,14,
63b/9,15, 64a/2,14, 64b/7,14,16,
65a/4,5,9, 65b/2,8,10,15, 66a/7,
66b/8,9,15, 67a/4,6,7,8,9,12,
67b/75,7,10,13,15, 68a/74,12,
68b/72,4,10,17, 69a/71,5,12,16,
69b/73,6,15, 70a/4,14,15,
70b/14,16, 71a/73,4,13,

71b/5,11, 72a/2,5,8,14,15,16, 72b/12,
73a/6, 73b/9, 74a/4,7,8,10,12,16,
74b/8,10,11,12,13,14,15,17, 75a/5,6,
75b/4,7,16, 76a/5,9,10,11,12,14,
76b/8,10,11,13,15, 77a/3,4,11,14,15,
78a/8,16,17, 78b/2,5,11,15, 79a/1,13,
80a/9,11,12,13,14,17, 80b/2,4,9,11,13,
81a/5,8,9,10,11,13,14,
81b/6,7,8,9,10,14,15, 82a/1,3,9,16,
82b/74,9,13, 83a/3,4,9,10,12,
83b/2,12,15, 84a/73,5,8,17, 84b/2,8,
85a/4,7,17, 85b/12,17, 86a/15,
86b/2,4,6,9,11, 87a/1,5,15,16,
87b/6,10,15, 88a/9,15, 88b/13,14,
89a/17, 89b/4,5,16, 90a/1,2,3,4,6,14,
91a/2,10,11,14

kiçi : Keçi.

k. 31a/8

k. -dür miçidür 47b/6

kiçisiz : Keçisiz.

k. 24a/3

kīle (A.): Kile, genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap, ölçek.

k. 27a/2

k. -leri 24b/12

k. -ye 33b/9

kilim : Kilim, halı.

k. 83a/2

kim : 1. Ki (Bağlama edatı)

k. 3a/10, 18a/10, 24b/12,
28b/17, 39a/10, 42b/13

2. Kim (Soru zamiri)

k. 1b/14, 3a/8,9,11, 5a/5, 7b/3,
8a/2, 13b/6, 21a/4, 29a/3,
33b/17, 34b/12, 38b/17, 39a/1,
40b/3, 41a/10, 45a/5, 45b/3,
61a/10,11, 71a/6, 71b/4, 73a/5,
75a/3,12, 80a/15, 80b/1, 81a/15,
82a/15, 89a/5, 89b/3, 90a/7,
90b/10,11

k. -den 63a/8

k. -dür 6b/14,15, 9b/5, 19b/8,
20a/6, 28a/12, 29a/11, 29b/12,
45a/7, 46a/4, 49a/16, 67b/11,
71a/1, 80a/11, 89a/8, 91a/16

k. -e 26b/1, 34a/16, 36b/14,16,
37a/3, 41a/11, 76b/5

k. -i 12a/14, 12b/3, 16b/3,
21a/14, 24b/11, 25a/16,17,
25b/1,2, 33b/17, 34a/4,6,
36a/3,4, 37a/17, 38a/12,13,
50a/6, 62b/10, 68b/11,12, 81b/2,
90b/1

k. -in 56a/11

k. -iñ 34b/12, 36a/12

k. -inden 12b/4, 39a/2

k. -iñdür 81a/12

k. -ine 37a/3,9,11,12, 43a/2, 58a/15

k. -iniñ 31a/2

k. -iñle 68b/11

k. -inüñ 25b/3, 50b/8,9

k. -isinüñ 57a/4

k. -ler 90b/6,9

k. -lerdür 22a/3, 29a/6,8, 38a/15,
90b/7,8,12,13,14, 91a/3,4,5

k. -leri 89a/13,16, 90b/6

k. -lersiniz 19b/7

k. -sin 26a/4, 38b/5, 55b/16

k. -siñ 24a/16, 83a/12

k. -siñüz 81a/11

k. -üñ 24b/5, 64b/9, 71b/3,4

kimse : Kimse. bk. kimesne, kimsene

k. 1b/14, 10b/10, 11a/1, 13a/14,
14a/15, 14b/4,12,15, 15b/14, 17b/14,
19b/5, 20a/4, 24b/14,17, 26a/7,14,
27a/3, 29a/4,5, 30a/8, 33a/1,4, 38b/3,
43a/3, 46b/13, 47a/2, 49a/10, 49b/7,
52a/6, 62b/11, 68b/2, 74b/10, 76b/7,
77a/9, 78b/15, 81b/7, 83a/1,2,12,
83b/6, 84a/2, 87a/1, 89b/11

k. -de 35b/15

k. -den 36b/10, 49a/10

k. -ler 42b/14, 83b/8

k. -leri 10a/5

k. -leriñ 42b/15, 84a/14

k. -niñ 5b/8, 21a/10, 22a/7, 26a/14, 26b/14, 29b/7, 30a/3, 31a/3, 35a/2, 63b/9, 65b/3, 79b/12

k. -nün 49b/10

k. -ye 12a/2, 25b/11, 43b/9, 52a/5, 74a/2, 76a/4, 78b/15

k. -yi 13a/15

kimesne : Kimse, kişi. bk. kimse, kimsene

k. -niñ 15a/7

kimsene : Kimse, kişi. bk. kimse, kimesne

k. 13b/15

kirli : Kirli, pis.

k. 16a/11

kisb : Çalışıp kazanma, kazanç. bk. kesb

k. 43b/1,3

k. -i 43a/17, 43b/1

kişf : Keşif. bk. keşf

k. 33b/2

k. -i 64b/1

k. -i it- : Keşfetmek 16a/8

k. -iñ 33b/14

kişi : Kişi, şahıs.

k. 2b/15, 5a/15, 5b/2, 6a/12, 7a/13,15, 10b/7, 12a/4, 14a/1,8,10,13,14, 15a/1, 22b/6, 23a/1,8,10,11,12, 24a/13, 24b/12,13, 25b/9,11, 26a/6,9, 27a/8,12, 27b/1, 39a/4, 43a/8, 44a/3, 44b/10, 45b/6, 51b/4, 52b/10, 55b/8, 58a/5, 61a/1, 62b/6, 64a/11, 65a/17, 68b/8,17, 69a/3,4, 70a/9, 71b/1,7,9, 73a/11, 74a/7, 74b/9,11,12,13,17, 76b/14, 77a/12,14,17, 77b/5,8,17, 79a/2, 79b/6, 82a/4,5,8,9,12,13,14, 83a/13, 83b/9, 84a/11,12,13, 84b/7, 87a/5, 87b/6,7, 89a/5, 89b/1,3,7,8,9,12,13,14,15, 90a/1,4,13, 90b/5, 91b/4,5

k. -de 44a/11,12, 48a/8, 64a/15, 87b/7

k. -den 50a/1, 87b/6

k. -dür 22a/3, 43a/10,11

k. -gi 14b/3

k. -ler 21b/1,14, 42b/13, 55a/11, 84a/16, 87a/16, 90b/12

k. -lerde 57b/11, 86a/1

k. -lere 52b/6, 53a/6

k. -leri 80a/7, 88a/13,16

k. -lerin 51b/4

k. -leriñ 16b/15, 83b/10, 87b/15, 88a/14

k. -lerün 74b/2

k. -niñ 5b/6,7, 8b/4, 13b/15,
14a/10, 15a/11, 15b/3,9, 16a/2,
23a/4, 26a/16, 27a/17, 27b/2,
32a/15, 50a/5, 51a/1, 55a/6

k. -niñde 44a/11

k. -nüñ 44a/12, 49b/8, 54b/17,
55a/4, 60b/8, 62b/12, 63b/10,
64a/16, 64b/1, 65b/13, 68b/3,7,
74a/7,8, 74b/15, 77a/13,15,17,
77b/2,3,4,5,7,9,10, 78b/16,
82a/2, 83a/5, 84b/9, 87a/6,
88a/7, 89b/10

k. -ye 3a/4, 5a/15, 12a/4,6,
14b/12, 25b/13, 26a/17, 26b/1,
27a/6,7, 43a/6,9, 44a/4,7,
47b/12, 60b/8, 62b/11,14,
63b/4, 64a/12, 69a/4, 76b/4,
79b/5, 87a/4, 89a/4

k. -yi 13a/1, 42b/14,15, 51a/15,
64a/10, 68b/4,6, 71b/8, 76a/4,
77b/1, 79a/5

kişif : Keşif. bk. keşf

k. 61b/10, 75a/14

k. eyle- : Keşfetmek 17b/12

kitāb (A.): Kitap.

k. 15a/14, 16b/5, 36a/13,
41a/14,15,16, 59a/12, 78a/12,
79b/3,10, 84a/15

k. -a 80a/1

k. -dur 41a/5,6,8

k. -ı 14a/7, 41a/10, 78a/715, 79b/7,
80a/3,4,6

k. -iñ 79b/7

k. -lar 41a/5,9, 49a/7

k. -lardan 54b/13

k. -uñ 80a/2

k. -ları mı 13b/14

ko- : Koymak, bırakmak.

ķ. ! 80a/1

ķ. -dı 48b/16

ķ. -dılar 24b/11, 78a/15

ķ. -dım 78a/13

ķ. -duñ 25a/6

ķ. -duķ 23a/8

ķ. -ma 66a/17, 66b/3, 79a/14, 86a/3

ķ. -madı 44b/4,5

ķ. -madım 38a/10

ķ. -masın 51a/16

ķ. -masıñ 76a/4

ķ. -maya 8b/11, 18b/8

ķ. -mayup 78b/4

ķ. -maz 16a/11

ķ. -sam 37b/10

ķ. -sañ 37b/8, 66b/4

ķ. -r 51a/4

ķ. -rlar 46a/1

koğu : Koku. bk. koğu

ķ. 64b/9, 81a/7,11

ķ. -sı 81a/12

ķ. -sından 24a/13

koğla- : Koklamak.

ķ. -yup 2a/1

koğu : Koku. bk. koğu

ķ. -nuñ 81a/8

ķ. -sı 81a/4,13

ķ. -sın 77b/17

ķ. -sından 81b/17

ķ. -sını 60a/15

kol : Kol.

ķ. -ımdan 76a/9, 83a/1

ķ. -ından 77b/2

ķ. -ucağızların 79a/2

ķ. -uma 23b/9

ķ. -uñ 45a/10

kolay : Kolay, zor olmayan.

ķ. 45a/8, 81a/13

ķ. -dur 42b/4

ķ. -ı 37b/3,4,5

ķ. mı 81a/13

kon- : Konmak, konaklamak.

ķ. -arsıñ 17a/1

ķ. -aruz 17a/2,3

ķ. -dı 57a/12,15

ķ. -mak 17a/3

ķ. -sam 17a/9

konak : Konaklama yeri.

ķ. (ğ)-ıña 85b/13

kop- : Kopmak, çıkmak.

ķ. -acağın 86b/12

ķ. -acağını 52a/6

ķ. -añı 26a/13

ķ. -ar 24a/714, 52a/4, 54b/11,15,
86b/4,9,10

ķ. -cağını 52a/4

ķ. -dı 39b/6, 53b/8,13, 87a/7

ķ. -dığını 52a/9

ķ. -duğunu 55a/12

kopart- : Kopartmak.

ķ. (d)-mış 51a/14

kor : Ateş.

ķ. 88a/4

korķ- : Korkmak.

ķ. ! 48b/7, 79b/11

ķ. -ardım 27a/11

ķ. -mam 88a/3

ķ. -a 21b/8

ķ. -an 75a/1, 79a/9

ķ. -ar 35b/7, 70b/3, 79a/8

ķ. -aram 21b/15, 22a/1,2, 35a/715,
49a/3,5, 49b/4, 58b/9, 65a/1, 69a/8,
87a/17, 87b/16, 88a/2,4, 90a/6

ķ. -arım 87b/715

ķ. -arlar 83a/10	ķ. -muz 35a/7
ķ. -arsın 21b/15, 87b/14	ķ. -ñ 87a/15
ķ. -arsıñ 49a/3	ķ. -ñuz 21b/13
ķ. -aruz 69a/10, 70a/7	ķ. -sı 35a/6,7, 79a/7
ķ. -avi 151b/6	ķ. -sından 73b/11
ķ. -ayum 88a/5	ķorķulı : Korkulu.
ķ. -dıǵı 80a/5	ķ. 6a/4, 21b/11, 22a/2
ķ. -dıǵıñız 35a/7	ķorķusız : Korkusuz.
ķ. -dım 64b/16	ķ. 21b/10
ķ. -dum 31b/14, 32a/2, 36b/1,2,3, 51b/14, 76a/8,9, 82b/9	ķorķut- : Korkutmak.
ķ. -duñ 36b/1	ķ. (d)-dıñ 22a/3
ķ. -ma 49b/5, 65a/4	ķ. (d)ur 70b/1
ķ. -masa 79a/8	ķ. (d)-ursañ 70a/17
ķ. -mayandur 79a/9	ķōrud (?)
ķ. -mazsıñ 70b/7	ķ. 77b/14
ķ. -sa 79a/6	ķoş- : Koşmak.
ķ. -sın 88a/4	ķ. -ar 51a/5
ķ. -up 25a/710	ķ. -arsıñ 66a/3
ķ. -ar mısın 69a/7	ķ. -sañ 66b/5
ķorķı : Korku. bk. ķorķu	ķov- : Kovmak.
ķ. 35b/6, 51b/3, 88a/8	ķ. -an 44a/15
ķ. -dur 79a/7	ķ. -anlar 61a/5
ķ. -ım 64b/16	ķ. -ar 71b/8
ķ. -ıñı 88a/6	ķoy- : Koymak.
ķorku : Korku. bk. ķorķı	ķ. -acaķ 23a/9
ķ. 21b/8	ķ. -alar 20a/13
ķ. -m 21b/14, 87a/15	ķ. -alım 80a/2
	ķ. -asın 60b/1

ķ. -aķ 23a/9	k. -üp 19a/14
ķ. -ma 79b/12	kör : Kör, gözleri görmeyen.
ķ. -sañ 46b/11	k. 17a/8
ķ. -up 72b/13	körlik : Körlük.
ķ. -u vir- : Koyuvermek 30b/17, 55b/7	k. 24b/2
ķ. -madık mı 24a/2	köşk (<kūşk F.): Bahçe içine yapılmış süslü ev, kasır.
ķoyın : Kollar arası, kucak.	k. 75b/2,13, 76a/2
ķ. -ından 9a/5, 36a/13, 77a/2	k. -i 28b/13, 64a/16
ķ. -una 20b/9	k. -iñ 28b/13,14
ķoyun : Koyun.	k. -inden 67b/4
ķ. 31a/8	k. -ler 74a/3
ķ. -a 59b/8	k. -leri 16a/9
ķ. -dur moyundur 47b/6	k. -üñ 85b/12
kök : Kök.	köti : Kötü, fena. bk. kötü
k. -idür 56b/10, 58b/16	k. 15a/1, 22b/4
k. -in 36a/4	kötü : Kötü, fena. bk. kötü
kömür : Kömür.	k. 14a715, 22b/11, 23b/8, 39a/3, 86a/4
k. 21b/5	k. -si 38b/14
kömüş : Manda.	k. -sinden 66b/9
ķ. -dür mömüşdür 47b/6	k. -süni 38b/12
köpük : Köpük.	k. -yüz 38b/15, 39a/1
k. (g)-im 20a/9	kötülük : Kötülük.
k. -ler 69b/16	k. 63b/9, 85b/15
köpüklen -: Köpüklenmek.	ķubbe (A.): Yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
k. -lenmekdür 19b/1	ķ. 70a/5
köpür- : Köpürmek.	
k. -meñe 19a/15	

kucak : Kucak.

ķ. (ğ)-ımdaki 30b/7

kudret (A.): Güç, kudret.

ķ. 78a/4

ķ. -imden 38b/4

ķ. -indedir 28b/12

kul : Kul, insan.

ķ. 6a/9, 7a/9,11, 9b/13, 11a/2,

12b/15, 13a/4,6, 14a/5, 16a/6,9,

21a/15, 21b/6, 25a/2, 25b/5,

32b/8, 34a/4, 34b/14, 37b/6,

38b/13, 48b/10, 52b/11, 58a/15,

62a/13, 68b/5,15, 69b/2, 70a/9,

71b/3, 73b/2,3,4,5, 79a/6,8,11

ķ. -a 9b/14, 11a/12, 15b/3,

16a/11, 18a/6, 21b/4,5, 22b/6,

33b/15,16, 37b/17, 50a/15,

66a/12, 71b/4, 79b/13, 81b/4

ķ. -am 25a/2, 89a/5

ķ. -cağazlarını 52b/13

ķ. -da 5b/6,8, 68a/9, 68b/14

ķ. -dan 79a/7

ķ. -dur 34a/4

ķ. -ı 1b/6, 8a/1, 11a/8, 11b/2,

13a/3,5, 25b/2, 28b/1,

42b/12,13, 65b/9, 66a/12, 67a/9,

70a/11, 81b/4

ķ. -ıdur 46a/7

ķ. -ım 34a/2

ķ. -ımız 34a/3

ķ. -iñ 7b/1, 21b/7, 25a/16, 42b/4,

68a/8, 70a/10, 79a/7,9,10

ķ. -iñi 48b/4,5

ķ. -lar 38a/15, 38b/17, 69a/6, 69b/10

ķ. -lara 8a/2, 30a/4

ķ. -larda 60a/15

ķ. -lardan 70a/7, 77a/7

ķ. -lardur 38a/16, 67b/10

ķ. -ları 16a/13, 21b/11, 50b/7, 60b/7,

67b/3

ķ. -larım 35b/9

ķ. -larıma 36b/15

ķ. -ların 38a/10

ķ. -larıñ 30a/7, 37a/12, 38a/11, 70a/8,

73b/7, 74b/4

ķ. -larından 77b/11

ķ. -larınıñ 68a/11

ķ. -larıña 38b/11

ķ. -u 68a/10

ķ. -um 30a/4, 74a/2

ķ. -uma 35b/9

ķ. -uñ 24b/3, 25a/16, 37b/4, 66b/2,

68a/9, 70a/10, 72b/8, 73b/6,17

ķ. -uyam 34a/3

ķ. -uz 34a/6

ķ. mı 34a/4

ķ. ol- : Kul olmak 5a/2, 18b/7,
34b/14, 48b/10, 52a/1

ķulak : Kulak.

ķ. 35a/17

ķ. -dan 60b/1

ķ. (ğ)-ı 7b/11,12

ķ. (ğ)-ıma 1b/13, 51b/16, 82b/4

ķ. (ğ)-ın 46b/9

ķ. (ğ)-ına 7b/11

ķul e'üzü bi-rabbi'n-nās (A.): Nas
suresinin ilk ayeti.

ķ. 32b/8-9

ķullık : Kulluk. bk. ķulluk

ķ. 35b/8, 87b/1

ķ. (ğ)-ından 66a/12

ķulluk : Kulluk. bk. ķullık

ķ. (ğ)-ından 48b/10

ķum : Kum.

ķ. -lar 33b/12

ķur- : Kurmak.

ķ. ! 61a/10, 63b/4

ķ. -an 25a/13

ķ. -ar 63b/6

ķ. -arım 31a/14

ķ. -arsın 30b/8

ķ. -dığın 28b/3

ķ. -dur 56b/11

ķ. -mağa 30b/7

ķ. -mışlar 77a/11

ķ. -ulup 26b/6

ķ. -ulur 60b/9

ķ. -ar mısın 31a/11

ķuru- : Kurumak, solmak.

ķ. -r 36a/4

ķurak : Kurak, çorak toprak.

ķ. 54a/13

ķur'ān (A.): Hz. Muhammed'e indirilen ilahi

kitap. bk. ķur'ān-ı 'Azīm

ķ. 25b/7, 89b/8

ķ. -dur 49a/17

ķ. -ı 58b/2

ķ. -ın 49a/17

ķur'ān-ı 'Azīm (F.): Kur'an-ı Kerim. bk.

ķur'ān

ķ. 46a/17

ķurbān (A.): Allah rızası için kesilen hayvan.

ķ. 75b/8

ķurbet (A.): Yakınlık, Allah!a yakınlık.

ķ. 80b/10,11

ķurdala (?)

ķ. 45a/12

ķurdur- : Kurdurmak.

ķ. -sañ 70a/16

ķurřak : Yiyeceklerin toplandığı torba
biçimdeki organ.

ķ. (ğ)-ına 7b/12

ķırı : Kuru. bk. ķırı

ķ. 5a/5, 29b/1, 35a/4, 44a/13,
69a/4, 82a/12

ķurşun : Kurşun.

ķ. 46b/11, 89b/9, 90a/7
ķ. -ı 46b/11

ķurt : Kurt.

ķ. 56b/3,11,14, 57a/9,11,13,15,
58b/17
ķ. (d)-a 57a/8, 59b/8
ķ. (d)-ı 56b/13, 57a/6,7
ķ. (d)-ıñ 56b/3,5, 57a/16, 59a/2
ķ. (d)-uñ 57a/7, 59a/7
ķ. -da 8b/12
ķ. -dum 60b/16
ķ. -larda 85b/15

ķurtar- : Kurtarmak.

ķ. ! 32b/2
ķ. -a 11b/10, 30a/3, 67b/2,3,
73b/12
ķ. -madan 34b/7
ķ. -maz 17b/15
ķ. -up 61a/4
ķ. -ur 27a/4, 44a/5, 71a/17

ķurtıl- : Kurtulmak. bk. ķurtıl-

ķ. ! 73a/10
ķ. -maz 5b/9
ķ. -ur 88a/17

ķurtıl- : Kurtulmak. bk. ķurtıl-

ķ. -alım 73a/10
ķ. -amazsıñ 79b/3
ķ. -aķ 69b/6
ķ. -dı 57a/14
ķ. -mazsın 79b/1
ķ. -mazsıñ 32a/11,12
ķ. -sun 73a/10
ķ. -ur 64a/10
ķ. -urum 39a/4

ķuru : Kuru. bk. ķırı

ķ. 25a/5, 44a/6,7

ķuş : Kuş.

ķ. 16b/15, 17a/2,4,5,7,8,12,14, 17b/1,
30b/8, 53b/7, 60b/11, 81a/9
ķ. -a 16b/15
ķ. -cağız 16b/14
ķ. -da 8b/13
ķ. -ı 30b/8, 47a/3,4,5
ķ. -ıñ 17a/11
ķ. -lar 55a/7, 81a/9
ķ. -lara 19b/13
ķ. -larda 85b/15
ķ. -unuñ 16b/13

ķuşaķ : Kemer.

ķ. (ğ)-ı 18b/6, 76b/1
ķ. (ğ)-ımı 76a/15
ķ. (ğ)-m 18b/1,4,6

kuşan- : Beline kuşak, kemer vb.
sarınmak, takınmak.

ķ. -a 18b/4,6

kuşat- : Kuşatmak, etrafını sarmak.

ķ. -dı 76b/1

kuṭb (A.): Tarikat, büyüğü. bk. kuṭub

ķ. 64a/12

kuṭub : Tarikat büyüğü. bk. kuṭb

ķ. 7b/9, 84b/11

kuvvet (A.): Güç, kuvvet.

ķ. 12b/9, 50a/4, 66a/16, 91b/11

ķ. -i 49a/13

ķ. -iñden 59b/6

ķ. -i-y-le 19a/2

kuvvet-i i' tikkād (F.): İman gücü.

ķ. 18a/11

kuvvetlü : Kuvvetli.

ķ. 46a/12,13

kuyarı : Yukarı.

ķ. 20b/12

kuyruk : Kuyruk.

ķ. (ğ)-ıñı 31b/12

ķ. (ğ)-ın 30b/15

ķ. -ların 30b/12,13

kuzkun : Büyük karınca.

ķ. 31b/10

küçük : Küçük.

k. (g)-i 47b/14

k. (g)-in 72b/14

küffār (A.): Kafirler.

k. -lar 16b/3

küfr (A.): Allah'a inanmama, dinsizlik. bk.

küfür

k. -i 16a/14

k. -idür 75a/2

k. -ile 31b/7

k. -ime 25a/7

k. -ine 46a/9, 79b/12

küfür (<küfr): Allah'a inanmama, dinsizlik.

bk. küfr

k. 25a/6, 64a/11

k. -ler 38b/9

kükre- : Kükremek.

k. -yi kükreyi 69b/16

kül : Kül, yanan maddelerden arta kalan toz.

k. -den 38b/10

k. ol- : Kül olmak 31a/1, 38b/10

külhān (F.): Hamam ocağı.

k. -da 25a/17

külhaş : Kırılıp dökülen ufalanmış,
parçalanmış.

k. 28a/5

küllī (A.): Bütün, umumi.

k. 67a/5,11,14

k. -sin 33b/15,16, 41a/11

kürsī (A.): Kürsü, camide vaaz verilen yer.

k. 36a/11, 40a/14, 61b/11,
82b/4, 84a/14,17
k. -de 36b/2, 46b/1
k. -den 82b/16
k. -ler 36a/11
k. -leriñ 36a/12
k. -ye 36a/16, 36b/2,3,5
küstahlık : Küstahlık.
k. 85a/4

L

lāġ (F): Şaka, latife, oyun.

l. 91a/13

lā'īn (A.): Kovulmuş, istenilmeyen.

l. 30b/5,8,11,13,16,17,
31a/1,4,6,9,13,15,17, 31b/3,
88b/5,13,17, 89a/8,9,13,15,
89b/1,7,10,12,17, 90a/2,8,9,10,
90b/12,13,14,16, 91a/3,4,5,6,14
l. -nüñ 91b/1

lā ilāhe illā'llāh (A.): Allah'tan başka
ilah yoktur.

L. 11a/3, 13b/13

lā ilāhe illa'llāhu Muḥammeden

Rasūla'llāh (A.): Allah'tan başka ilah
yoktur, Hz. Muhammed onun elçisidir.

L. 10b/15, 33a/2

lakırdı : Kelam, söz.

l. 91b/6

lā'net (A.): Beddua, lanet.

l. 80a/16, 89a/12

lā-ya'kıl (A.): Dalgın, bihoş.

l. 41a/16

layık (A.): Layık, yakışan.

l. 18a/12, 25a/1, 33a/11

lāzım (A.): Lazım, gerek, lüzumlu.

l. 26b/8, 58a/8, 59a/13, 71b/17, 73b/1,
83a/14, 84b/6, 86b/11

l. -dır 14a/11

l. -dur 8b/5, 14b/9, 15a/7,9,12, 58a/8,
76b/12, 83a/8

l. ol- : Gerekli olmak 18b/3, 36a/8,
50b/17

l. mı 83a/7

lezzet (A.): Tat, lezzet.

l. 49b/14, 80a/5, 91b/11

l. -imde 59b/16

l. -in 49b/14, 77b/17

libās (A.): Esvap.

l. 24b/13, 35b/4

l. -ı 35b/4

luṭf (A.): İyilik, lütuf.

l. -ı 24b/2, 32a/16

l. -ıla 76a/16

l. -ıña 25a/9,10

l. -ını 16a/7

lūkūn (F.): Boya.

l. 91a/5

M

ma‘būd (A.): Kendisine ibadet olunan, Tanrı.

m. 19b/5

m. -uñuzam 38b/6

mağrib (A.): Batı.

m. 7b/15, 38a/3, 38b/2,4, 40a/14, 40b/4,9,11, 54b/14

m. -de 40b/2

m. -den 92a/7

m. -e 92a/7

mağrifet (< ma‘rifet A.): Bilme, biliş.

bk. marifet

m. 25a/2

mağrūr (A.): Gururlu, aldanmış.

m. 48b/3, 50a/7, 72b/5, 75a/6, 79b/11, 86a/4

mağrūrlik : Mağrurluk. bk. mağrūrlik

m. 78a/4

mağrūrlik : Mağrurluk. bk. mağrūrlik

m. 23b/7

maḥal (<maḥall: A.): Yer, mahal.

m. -de 9a/4, 13b/5, 20b/11, 23a/3, 30b/4, 36a/12,14, 43b/16, 46a/16,17, 51b/10, 52b/16, 53a/15, 53b/14, 59a/7,17, 64b/9,11, 65b/5, 69b/1,13, 70a/1,3, 74a/9, 75b/11, 76b/2, 77a/14,16,17, 79a/1,2, 80a/9, 81b/7, 83a/12, 83b/16, 84a/13, 84b/3,7, 85a/2,15, 86a/7,17, 86b/1, 87a/5, 88a/9

m. -den 79a/3

maḥlūk (A.): Yaratılmış, yaratık.

m. 19b/6,15, 20a/1, 21a/7,11,13, 28b/2, 31a/17, 36b/7, 38a/3,7,8,9, 38a/3,7,8,9, 38b/1, 39b/1,2, 40a/11, 57b/1,2, 67a/11, 69a/17, 69b/13,14

m. -da 26a/8, 88a/14

m. -dan 79a/7,8,9

m. -dur 20a/1, 34a/5

m. -ı 12a/13, 79a/7, 91a/6

m. -ıñ 56a/9, 57b/1, 70a/6

m. -lar 12b/7

m. -ları 34a/5

m. -uñ 38a/7,8, 69b/16

maḥrūm (A.): İstedigini elde edemeyen, mahrum.

m. eyle- : Yoksun bırakmak 18a/13

m. it- : Yoksun bırakmak 3b/5, 48b/6

m. ol- : Yoksun bırakılmak 18a/7, 22b/12, 30a/9

maḥṣūṣ (A.): Özgü.

m. 52a/6, 86b/11

maḥṣer (A.): Kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer.

m. 5b/15, 6a/3, 9b/8, 21a/5,11, 21b/1,4,6,11,12, 26b75, 32a713, 39a/1, 55a/8, 58a/1, 64b/8, 69b/13, 70a/4, 79a/5,14, 87a/13,15

m. -de 21a/1, 23a/1, 23b/5, 26b711, 38b/16, 69a/17, 87a/8, 88a/7

m. -deki 27a/1

m. -e 69a/16,17, 78b/7

m. -i 87a/14

m. -iñ 21b/8, 69b/3

maḳām (A.): Makam, mevki.

m. -a 58b/6

m. -da 1b/15, 13b/4, 22b/14, 32b/14, 41a/13, 42b/6, 52a/12

m. -dur 53a/7

m. -ı 33a/12, 85a/3

m. -ına 58a/5

m. -ında 80a/9

m. -larda 61b/14

maḳāmlı : Makamlı.

m. 58a/5

maḳber (A.): Mezar, mezarlık.

m. -e 6a/3

m. -ede 87a/8

m. -eye 32a/12, 69a/15

m. -i 80a/3

m. -iye 26a/2

maḳbūl (A.): Beğenilmiş, beğenilen.

m. 19b/6,7,15, 20a/2,4, 61b/2

m. -den 19b/6,15, 20a/2,3,4

maḳṣūd (A.): Kastedilen, murat olunan, istenilen.

m. -a 36a/9

m. -ım 30b/8

m. -iña 8b/14

m. -ına 20b/1,4

māl (A.): Varlık, servet, sahip olunan şey, mal mülk.

m. 25b/13, 27a/6,8,14, 58a/15, 87b/8

m. -ı 7a/13, 86a/6, 89b/3, 90a/2

m. -ıla 7a/14

m. -ım 12b/15, 23a/17, 23b/2, 79b/1

m. -ımdur 27a/10

m. -ın 22a/7, 60b/2

m. -iñ 27a/9, 79a/16, 89b/2

m. -ına 7a/13, 13a/2, 31a/3

m. -ınuñ 89b/3

m. -ları 75b/9

m. -ların 87a/1

m. -ıñ mıdur 27a/9

mālīk (A.): Sahip, bir şeye sahip olan, malik.

m. 60a/5

ma‘lūm (A.): Belli olan, bilinen, malum.

m. 9a/8, 42b/10

m. -dur 25b/4

ma‘mūr (A.): Bayındır, mamur.

m. 25a/7,13, 60a/9

ma‘nā (A.): Mana, anlam.

m. 3a/13,14, 33b/7, 54a/7,15, 63b/2

m. -dan 24b/2

m. -dır 2b/4, 5b/13, 7a/1, 25b/15,

m. -dur 7a/2, 13b/9, 25b/15, 36b/9,10, 43a/1, 54a/11, 55b/5, 63b/6, 64a/17, 67a/7,14, 86b/9, 87b/3

m. -lar 86a/12

m. -ları 86a/12

m. -sı 33b/14, 63b/1

m. -sın 2b/5,6

m. -sını 45b/16, 63a/7

ma‘nīlī : Manalı.

m. -dür 87b/3

mankuš : Cevabı boş olan, kalbi taş olan veya şeytana arkadaş olan (kimse).

m. 34a/13

m. mısın 34a/9

ma‘rifet (A.): Bilme, biliş. bk. mağrifet.

m. 3a/10, 45b/10

m. -de 15a/11

m. -dir 2b/8,9

m. -i 3a/6,14, 4b/13, 8b/2, 9b/7, 10b/10, 14a/3, 14b/5, 44b/5

maryol (Rum.): Hilekar, düzenbaz.

m. 34a/4

m. dur 34a/4

māsivā (A.): Dünya ile ilgili olan şeyler.

m. 3b/6, 63b/15, 71b/8

m. -dan 68a/7, 81a/17, 86a/11

m. -yı 4b/9, 46b/6, 67b/14, 78b/1

m. -y-ıla 65b/13

ma‘şūm (A.): Suçsuz.

m. 49b/3,5,9, 62a/10, 62b/9,12,16, 63b/17, 64a/13,14

m. -a 49b/3, 56b/17, 62b/9, 63a/3

m. -ı 62b/8

m. -ıñ 63a/4

maşrık (A.): Doğu.

m. 8a/1, 28b/13, 38a/9, 38b/1,2, 40a/14,17, 40b/5,10,12,13

m. -a 92a/7

m. -da 28b/7	m. -e 53a/10, 54a/3, 58a/6, 85a/16
m. -dan 92a/7	m. -i 85a/9
ma'şūk (A.): Sevilen, sevgili (erkek).	m. -idür 67b/11
m. -dan 80b/12,17, 81a/2	m. -inden 49b/1
m. -ım 80b/15	m. -iñe 79b/12
m. -iñ 80b/16	m. -ler 55a/17
m. -umıza 81a/5	me'cūc (A.): Kur'an'da geçen kavim adı.
m. -uñ 81a/3	m. 54b/14
maṭlūb(A.): Talep edilen, istenilen, aranan.	medḥ (A.): Medih, övgü, övme.
m. -ile 18a/15	m. 90a/12
maymun (<meymūn A.): Maymun.	meger (F.): Oysa, oysaki.
m. 61a/7	m. 23a/9,17, 23b/8,16, 24b/4,9, 28a/1, 75b/17
mazlūm (A.): Zulüm görmüş.	mehlūz (?)
m. -a 70a/16, 70b/2,4, 87a/1	m. 75b/14
m. -ı 70a/16,17	mehmelet : Bunak, aptal.
mecāl (A.): Güç, kuvvet, takat.	m. 26a/4
m. -im 81a/1	mekān (A.): Mekan, yer.
mecāz (A.): Hakikatin, gerçeğin zıttı.	m. -a 56a/17, 74b/10, 75a/10
m. -ı 28b/5, 33b/1	m. -da 9a/1, 25a/16, 39b/13, 52a/15, 74b/9, 75a/12
m. -ında 33b/1	m. -dan 49a/9
m. -iye 37a/15	m. -ına 73a/11
meclis (A.): Meclis, toplantı, sohbet.	mekr (A.): Hile, düzen.
m. 77a/11	m. -imden 89a/7
m. -de 9a/6, 52b/6,10, 85a/5, 85b/5	mekrūh (A.): Yapılması şeraitçe hoş görülmeven hal.
m. -deki 57b/10	m. 18b/9
m. -den 22b/9	

m. -dan 30b/1, 62a/14, 63b/5,
71a/15

melā'ik (A.): Melekler. bk. melā'ike

m. -ler 23a/4, 55a/3,7, 88b/15

m. -leri 33b/5

m. -lerine 88b/14

melā'ike (A.): Melekler. bk. melā'ik

m. 39b/15, 40a/13

m. -den 38b/3

m. -ler 49a/7, 61a/12, 68a/11

m. -lerde 74a/11

m. -leri 9b/7, 38a/3, 55a/2

m. -niñ 33b/10

m. -yi 39b/15

melāmet (A.): Ayıplama, kınama.

m. 79b/17

melek (A.): Melek.

m. 88b/8

m. -leri 69a/15

melhem (< merhem A.): Merhem.

m. 24a/8, 44a/9

m. -i 22a/14

melik (A.): Padişah, hükümdar.

m. 74a/14,15,16,17, 74b/1,3,

75b/9

m. -i 74a/13

melil : Hüzünlü.

m. 80b/11

melillik : Hüzünlülük hali.

m. (g)-iñ 51a/15

melül (A.): Usanmış, bıkmış.

m. 36a/4

mel'ün (A.): Lanetlenmiş.

m. 13a/4, 31b/5, 88b/2,6,16, 89a/8,

90b/6,9,11, 91a/1,7

m. -dur 16a/1, 19b/3, 80a/14

m. -iñ 31b/15, 32a/7, 32b/6

mel'ünlük : Melunluk.

m. 88b/17

meni (A.): Döl suyu.

m. -den 35a/7, 72a/3

menzil (A.): Mevki, yer.

m. 49b/15, 77b/15, 82a/11

m. -de 77a/9, 83b/3,5

m. -den 32b/4, 64a/1,2,5, 66b/5

m. -e 7b/7, 10b/1, 20b/1, 34b/7,

49b/15, 53a/5, 60b/14, 62b/6, 63b/12,

64a/6,14, 64b/3, 77a/2, 84a/11

m. -i 77a/5

m. -ime 24a/15

m. -in 33a/8,10,11

m. -inde 84b/10,11,12

m. -ine 7b/9, 20b/4, 21a/4, 33a/9,

35b/14, 64a/6,8, 75a/8, 78b/5

m. -iñe 8b/13, 76a/7

m. -ini 3a/2

merdūd (A.): Reddolanmış, geri çevrilmiş.

m. 13a/4,7, 61a/13, 61b/6, 88b/16

merkeb (A.): Eşek.

m. 66a/4
m. -dür 66a/5,14
m. -i 66a/15

merḥamet (A.): Esirgeme, koruma.

m. -dür 67b/12
m. -im 59b/15, 75b/5,10
m. eyle- : Esirgemek 86a/8

mertebe (A.): Mertebe, derece, makam.

m. 17b/13
m. -dür 17b/5,7
m. -si 17b/8,9,10,11
m. -ye 4b/10

Meryem Ḥatun (ş.a.): Hz. İsa'nın annesi.

M. -dur 91a/17

mescid (A.): Namaz kılınan yer, mescit.

m. -e 91a/10
m. -iñ 90b/16
m. -üm 90b/17

mes'ele (A.): Mesele, konu.

m. 49a/5
m. -m 32b/15, 54b/5

meşâyih (A.): Din büyükleri, şeyhler.

m. 13b/3, 18a/10, 18b/4,11,13, 22b/8, 30b/10

m. -ñe 18b/2

m. -de 15a/6, 15b/1, 17b/6

m. -den 22b/9

m. -e 9b/7, 14b/4, 18b/2, 63b/2

m. -i 14a/6, 22b/9

m. -iñ 8a/13,15, 15a/7,8, 18a/2,9, 30b/10, 62b/4

m. -leriñ 15a/6

m. -üñ 63a/10

meşgûl (A.): Bir işle uğraşan, meşgul.

m. ol- : Meşgul olmak 35a/13, 46b/3,10, 51a/9,10, 62a/13, 74a/6, 74b/6, 79b/14

metā' ibe (A.): Sıkıntı, zahmet çekilen yer.

m. 17b/16

m. -dür 17b/5

mevt (A.): Ölüm.

m. 6a/3, 26a/2, 49a/11, 87a/4

m. -i 32b/2

meydān (A.): Meydan, alan.

m. -a 53b/8

m. -ına 77b/15

meyil (<meyl A.): Meyil, gönül verme.

m. it- : Meyletmek 51a/3, 60a/11, 67b/9, 78a/6

meyvā (F.): Meyve.

m. 25a/6	Mikā'il (A.): Dört büyük melekten rızkların
m. -lar 25a/6, 44a/11	taksimine memur olan biri.
mezār (A.): Kabir.	M. 35a/8,11, 40a/6
m. 23a/15, 23b/7,11	M. -e 35a/8,11, 40a/6
m. -a 23a/15, 23b/6,10,15,	miḳdār (A.): Miktar.
24a/12	m. -ı 1b/7
m. -da 24a/12	milk : Mülk, mal.
m. -ına 17a/3	m. -i 77b/13
m. -ından 54b/17	millet (A.): Topluluk, sınıf.
mezheb (A.): Bir dinin anlayış ve	m. 9b/9
yorumlama ayrılıklarına dayanan	minvāl (A.): Tarz, yol, suret, şekil.
kollarından her biri, mezhep.	m. 62a/12, 85a/9
m. 15b/4,10,11	Mi' rāc (A.): Göğe çıkma.
m. -i 15b/13	M. 39b/16
m. -imüz 92a/3	M. -a 16a/14
miḳtāl (A.): Anahtar. bk. müftāḥ	miṣāl (A.): Örnek.
m. 65a/9	m. 36a/5, 44a/5
m. -ın 44b/6,7	m. -dur 44a/5
Mihdī (ş.a.): Şiilerin inancına göre	mişil (<mişl: A.): Benzer, eş.
yaşamakta olup kıyameti beklemektedir,	m. -leri 91a/4
İmam-ı Mehdi	misilli : Benzeri olan, misalli.
M. 54b/10,11	m. 73b/7
M. -den 54b/12	miy (< mey F.): Mey, şarap.
miḥnet (A.): Gam, keder, sıkıntı.	m. -in 78a/75
m. 24a/10	miyil (< meyl A.): Meyil, eğilme.
m. -dür 60a/13	m. it- : Meyletmek 74a/1, 75a/5,
miḥrāclan- : (?)	75b/4
m. -maḳdır 17b/6	

mizān (A.): Kıyamet günü sevap ve günahların tartılacağı terazi.

m. 26b/6,7, 49a/8, 60b/8,
73b/11

m. -ı 33b/5, 57b/16

muḥabbet (< maḥabbet A.): Sevgi, sevmek.

m. -in 18a/14

Muḥammed (ş.a.): Hz. Muhammed, son peygamber.

M. 16a/12,14, 16b/1, 22a/6,
39b/9,11, 40a/1,2,7, 88b/4,7,14,
89a/4,6,8, 89b/3,14,
90a/5,7,8,10,11,17, 90b/5,6,13,
91a/3,6,8,12,15, 91b/4

M. -dür 31b/5

M. -iñ 16b/4, 20b/11, 88b/10

Muḥammeden Rasūla'llāh (ş.a.): Hz. Muhammed.

M. 13b/13

Muḥammedü'l-Muṣṭafā (A.): Hz. Muhammed.

M. 'as 31b/16, 32b/14

M. -nuñ 80a/8

muḥkem (A.): Kuvvetli, berk.

m. 77b/8

muḥtāc (A.): İhtiyacı olan, muhtaç.

m. 8a/10

muḥtar (A.): Seçilmiş, seçkin.

m. -dur 71b/15

muḥtaşar (A.): Kısaltılmış, kısaltma.

m. -dur 46b/5

muḥaddem (A.): Önce gelen, önceki.

m. 77b/14

muḥayyed (A.): Bir şart veya kayıtla bağlı olan.

m. 87a/13, 88b/3, 91b/6

mundār : Murdar. bk. murdār

m. -dan 62a/14

murād (A.): İstek, amaç, niyet.

m. 67a/12

m. -a 24a/14, 49b/15

m. -ı 42b/15, 53a/4, 55b/9, 73b/5

m. -ım 24a/16

m. -ın 17b/4, 50a/7

m. -iñ 45a/16

m. -iña 17b/3

m. -iñda 43b/8

m. -iñiz 8a/2

m. -lar 46a/6

m. -uñ 48b/2

murdār (F.): Murdar, pis. bk. mundar

m. 18b/9, 35a/16, 72a/3

m. -a 77b/16

m. -dan 30b/1, 63b/5, 71a/715

musallaṭ (A.): Birinin üzerine düşmüş, sataşmış.

m. 12b/11,14, 13a/11, 36a/3

Muṣṭafā (ş.a.): Hz. Muhammed.

M. -dur 80b/8

mutaşarrıf (A.): Bir sancağın en büyük idari amiri.

m. 64a/8

muṭīʿ (A.): İtaat eden, boyun eğen.

m. 66a/16, 66b/10, 90b/4, 91b/2

mübāḥ (< mubāḥ A.): Yapılmasında sakınca görülmeyen.

m. -dır 13b/12

m. -dur 4b/14, 13b/9

mübārek (A.): Mübarek, uğurlu.

m. 3b/2, 9a/7, 20b/9,12,13, 23a/4, 32a/4, 42b/8, 43b/15,16, 54a/2, 65a/8, 76a/16, 77a/5, 80a/10, 82b/8,12, 86a/17

mübtelā (A.): Düşkün, tutkun, müptela.

m. 77a/9,12,17

mücde (< müjde F.): Muştu, sevinç haberi.

m. -m 76a/9

m. -ñ 76a/9

müʿezzin (A.): Ezan okuyan, müezzin.

m. -leriñ 91a/3

müftāḥ : Anahtar. bk. miftāḥ

m. -ile 65A/14

mülk (A.): Mülk, eşya, mal.

m. 58a/15

m. -e 60b/3

m. -in 60b/2

mü'mīn (A.): Allah'a iman eden, inançlı.

m. 30a/14

m. -iñ 44a/14

m. -ler 11a/8, 60b/9,10

m. -lerden 88b/5

m. -lerdür 88b/6

m. -lere 11a/6,8

mü'mināt (A.): İman etmiş, İslam dinine inanmış.

m. 11a/6

münāfık (A.): İki yüzlü davranan, münafık.

m. 14a/5,7, 60b/10

m. -lara 13b/11, 14a/1

müncir : İncir. bk. incir

m. 47b/10,11

müneccim (A.): Yıldızlardan fal bakan, falcı.

m. -ler 22a/13, 22b/2

m. -lerdür 22a/13

m. -leriñ 22b/4

münezzeh (A.): Uzak.

m. -dür 49a/9

münkir (A.): İnkâr eden, inanmayan.

m. 9b/6,13, 10b/12, 11a/8,14, 11b/9,10,12, 12a/14, 28b/1	m. -e 16b/12, 34b/9, 36a/6,7,8, 81b/16
m. -dür 9b/6, 10b/12, 14a/7, 28b/4, 29a/10	m. -i 36a/6
m. -e 10a/1	m. -lerdür 83a/9
m. -eñi 11a/6	m. -lere 83a/9
m. -i 12a/15	mürşüd (<mürşidi: A.): Mürşid, tarikart piri.
m. -iñ 11b/3	bk. mürşid
m. -ine 12a/14	m. -i 81b/15
m. -ler 19a/9,10,11, 60b/9	mürvet (<mürüvvet A.): Cömertlik, iyilikseverlik.
m. -leriñ 19a/9	m. 83a/16
m. -üñ 11b/4,6	müsāfir (A.): Misafir.
münkirlik : Münkirlik.	m. 79a/1,2
m. 9b/14, 11a/13	müşbet (A.): Olumlu.
m. -den 11b/10, 19a/13	m. 23b/8
münvāl : Tarz, yol, suret, şekil. bk. minvāl	müslimān (F.): Müslüman.
m. 53b/16, 57a/13, 57b/2, 63a/6, 66a/1, 69b/11, 70a/5, 72b/1, 78a/14, 78b/17, 84b/14, 88a/11,15	m. 7a/9,12, 8a/6, 10b/1,2,9, 11a/1, 11b/7, 14a/11, 14b/9, 22a/4, 33a/3, 34b/11, 48a/12, 49b/7, 69a/12, 90a/16
mürselīn (A.): Peygamberler.	m. -da 69a/8
m. -e 1b/10	m. -lar 30b/9, 31b/1
mürşid (A.): Tarikat piri, yol gösteren. bk. mürşüd	m. -larda 79b/8
m. 36a/8, 63b/2,3,4, 63b/16, 82a/1,10,11,12	m. -lardan 88b/5
	müslimānlık : Müslümanlık.
	m. 32b/16, 35b/12
	m. -da 8b/3, 15b/1
	müstehak (< müstahık A.): Hak etmiş, layık, müstehak.

m. 66a/13, 75b/4, 79b/6,
83b/15, 84b/7, 86a/11

müşāvere (A.): Danışma, bir iş zerine
konuşma.

m. 73a/2, 85b/8

müşfik (A.): Şefkatli.

m. -uñ 90b/6

müşkil (A.): Güç, zor, müşkül. bk.
müşkül

m. -im 36b/6,7

m. -imüz 87a/12

m. -iñ 36b/6

müşkül : Güç, zor, müşkül. bk. müşkil

m. 87a/12

m. -im 13b/7, 40b/14,15, 49a/1,
57b/6, 77a/9

m. -imi 49a/1, 51b/15

m. -imiz iñ 7a/4

m. -imüz 58a/3, 65b/17

m. -iñ 40b/14

m. -iñi 51b/16

m. -üm 51b/12

m. -ümüz 52b/2

m. -üñ 49a/1, 52a/3

m. -üñi 52a/1

müşteri (A.): Satın alan.

m. 31a/7

müyesser (A.): Kolaylıkla ortaya çıkan, nasip
olan.

m. 30a/2, 59a/15

m. eyle- : Nasip etmek 2b/1, 3b/1,
13b/2, 18a/12, 22b/13, 27b/5, 28a/6,
30a/2,13, 44b/1, 48b/6,64b/7,
73b/10,11,12,15, 77a/8, 80a/8, 87a/11

m. it- : Nasip etmek 3a/15, 3b/1,6,7,
6a/14,15, 15a/4, 16a/6, 17b/4, 33b/16,
36a/10, 42b/14, 43a/15, 43b/11,12,14,
44b/14, 51a/10, 51b/9, 52a/3,
52b/13,14, 59a/14, 63b/3, 66a/2,
71a/17, 77a/5,6, 77b/11, 79b/15,
81a/8, 85b/11, 91b/9,10,14,16

N

nā-çar (F.): Çaresiz.

n. -ım 78a/4

naḥa (A.): Çoluk çocuğunu geçindirecek
şey, geçimlik.

n. 49a/12, 49b/3,6,9

n. -ların 38a/5,7

n. -muzı 71a/6

n. -ñız 38a/5

n. -sı 38a/10

n. -sın 38a/7,8,9, 79a/10

n. -sını 38a/15

n. -ya 38a/6

nakıl (A.): Nakil, aktarma, anlatma.

n. -i it- : Aktarmak 16a/14

nā-mahrem (F.): Mahrem olmayan.

n. -dür 67b/9

n. -e 4b/7

namāz (F.): Namaz.

n. 90a/15, 91a/9

n. -a 91b/6

n. -ı 7b/6, 16a/15, 22a/11, 71a/7, 89b/6, 90a/14,15,16, 91a/10

n. -ına 90b/13

n. kıl- : Namaz kılmak 7a/12, 9b/11, 14a/2, 17b/9, 22a/8, 23a/10, 27a/10, 33a/4, 48a/7, 49b/8, 61b/13,14 62a/2,5,7, 63a/4,5, 78b/15,17, 89b/5, 90a/14, 90b/3, 91b/2,5

n. kılı vir- : Namaz kılmak 64b/3

n. -ı kııl- : Namazı kılmak 78b/16

n. -ın kııl- : Namaz kılmak 30b/3, 74a/5

namāzlık : Seccade.

n. (ğ)-imñ 78b/17

nāme (F.): Mektup.

n. 35a/13

nār (A.): Ateş, od.

n. 25b/12,14, 37b/10, 46b/11

n. -a 24b/9

n. -ın 70a/14

naşıl : Nasıl.

n. 5a/13, 9b/9, 11b/15, 31a/4, 33b/3, 37a/2, 40a/2, 40b/6, 41a/1, 43a/11, 45a/11, 47b/3, 48b/3, 53a/7, 55a/13, 59b/2, 71a/3, 76b/17, 80b/3,9, 83a/12, 86b/15, 87a/12

naşīb (A.): Nasip, kısmet.

n. 41a/11, 66b/17

n. -iñ 45a/14

naşihat (A.): Nasihat, öğüt.

n. 85b/10

n. -ı 43a/11, 46b/3,4

n. -ın 43a/5,9

n. it- : Nasihat etmek 36b/4

naşūh (A.): Nasihatçı, öğütücü.

n. 79b/13

nażar (A.): Bakış, bir şeye bakma.

n. 18b/7, 34b/1,11, 35a/1, 62b/7, 72a/17, 72b/1

n. -ıla 8b/5, 9b/4

n. eyle- : Nazar etmek 68b/11

nażir (A.): Bir konu hakkında düşünen, görüş sahibi olan.

n. -ı 49a/8

ne : Ne.

n. 2a/10, 2b/4,6,9,10, 3a/13,
4a/6,7,13,14, 4b/1, 5b/13, 6b/11,
7a/1, 8a/9, 9a/12, 10b/11,13,
12a/15, 12b/9, 13b/9, 14b/7,
15b/3, 16b/6,8,9, 20a/9, 20b/15,
21a/8, 22a/2, 22b/8, 23b/8,
24a/14, 24b/7,15, 25a/8,9,
25b/5,15,17, 26a/3, 26b/7,17,
27b/1,12, 28b/8,9, 29a/15,
30b/7,16, 31a/6,8,9,11, 32a/5,
32b/6,16,17, 33b/1,7,17, 34a/10,
34b/10, 35a/1,6,7, 35b/6,
36a/17, 36b/9, 37a/4,6,7,8,9,10,
39a/7,15, 39b/2,10, 40a/5,11,16,
40b/10,12, 41a/3,4,5,14,15,17,
42b/9, 43a/1,10,13,16,
43b/6,8,12, 44b/15,16, 45b/2,7,
46a/7,14, 47b/9,10, 48a/7,13,
48b/17, 49a/10, 49b/7,9, 50a/13,
50b/12, 52a/4,6,9,
54a/7,11,13,15, 54b/5,10,11,12,
55a/2,9,12, 55b/5,11,
56a/7,8,10,13,16,
56b/8,9,11,13,15,16, 57b/8,9,12,
58a/12, 58b/12, 59a/4, 59b/3,
60a/7, 61a/10, 62a/7,12,
62b/16,17, 63a/5, 64a/10, 65b/7,

66b/7,13, 67a/5,7,9,11,15,
69a/11,13,17, 69b/4,9,14, 70a/5,
71b/13, 73a/7, 74a/10,12,14,
74b/1,12,13, 75a/17, 75b/16,17,
76b/7,15, 77a/15, 79a/12, 79b/5,
80a/13, 80b/3,17, 81a/12, 81b/11,
82a/11,13,14, 82b/4,12, 83a/2,4,7,11,
83b/13, 84b/9,16,17, 85a/7, 86a/1,17,
86b/4,6,7,9,10,13, 87a/8,13,17, 87b/3,
88b/9,11, 89a/10, 90a/17, 90b/4,
91a/1, 91b/5

n. -dir 2b/4, 9b/2, 10a/7,15, 19b/15,
27a/1, 27b/10, 29a/14, 30b/14, 35b/10,
63b/4

n. -dür 2b/7,11, 6b/1, 9b/6, 11a/1,15,
15b/5, 19a/15, 19b/10, 20a/10,11,
25b/14, 26b/8, 27a/5,6,13,
27b/2,11,15, 28a/3,10,13, 28b/11,
29b/6,9, 30b/9, 31b/1,6, 32b/5, 33b/8,
34a/3, 35a/8, 36a/1, 36b/6, 39b/4,
40a/1, 40b/14, 41a/7, 42b/11, 43a/7,
44a/2, 44b/9, 45b/13, 46a/2, 46b/8,
47b/1, 48b/1, 49a/1,3,14,15,17, 49b/1,
50b/15, 51a/1,15, 51b/3, 52a/3,10,
54b/10, 55b/13, 56b/11, 57b/6,
59b/13, 61b/7, 62a/16, 63a/3,9,
65a/15, 66a/6,14, 66b/2, 67b/5,8,15,
68a/4,13, 70a/15, 70b/2,12,15,17,

71a/1, 72a/2, 73a/16,17, 76a/9,
77a/16, 79a/1, 80b/12, 81a/15,
81b/8, 82a/9, 84b/2, 86b/3,
87a/14,15, 88b/6, 91a/1

n. -lere 19b/13

n. -ni 55a/7

n. -niñ 34b/3, 35b/13, 61a/9

n. -sin 21a/2

n. -sine 19b/4

n. -ye 2a/11, 4b/5, 5a/8, 12a/3,
13a/2, 21a/4, 23a/12, 24a/2,3,
26b/2, 27b/16, 29a/10, 30b/8,
32a/1, 34a/10,11,13, 39a/10,
40b/7, 42b/10, 44a/5, 47a/4,11,
48a/3,4,10, 50b/5,10,12,13,
51b/1,2,17, 55b/17, 56b/11,
59b/7,9, 61b/9,10, 62a/10,
64a/3, 64b/13, 67a/8, 68a/4,
69b/14, 71b/12, 78a/16,
78b/2,5,8,11, 80b/2, 87a/9

n. -yi 33b/9, 57b/12, 61a/9

n. -y-idi 24a/5,7,8, 28a/15,
86b/17

n. -y-ile 45b/8,10,11,
65a/9,10,11, 12,13,14,
65b/10,11, 77b/7, 87b/17, 88a/2

n. -yilen 4a/7

nebī (A.): Peygamber.

n. 39b/9

n. -si 7b/2

n. -sisin 69b/7

neden : Neden, niçin.

n. 19b/4, 36b/12, 37b/7,13, 38a/2,17,
39a/5, 39b/9, 44a/1, 49b/11, 59a/5,
66b/8, 71a/4,5, 71b/12, 72a/2,14,
76a/10

n. -dür 27b/714, 72a/2

nefis (< nefis A.): Nefis. bk. nefis

n. 17a/7, 30a/16, 34a/15, 34b/14,
52b/7, 64b/7, 66a/5,6,15, 66b/5,9,
74a/1

n. -dür 29a/9, 50a/3, 66a/713, 66b/1

nefis (A.): Nefis.

n. -e 50a/3, 66a/8, 67b/16, 78a/3

n. -i 34a/16, 38a/2,17, 38b/10, 43b/2,
61a/4, 70a/1,2, 74a/1

n. -ide 66b/10,11

n. -ile 38b/14, 48b/10, 61a/5,
66b/11,16, 78b/1

n. -im 75b/10

n. -ime 43b/10

n. -imize 52b/13

n. -imizi 30a/16

n. -iñ 4b/10, 17b/3, 30a/717,
34b/1,2,12,13,16, 38b/11, 61a/5,
66a/3,14, 66b/1,9

n. -inden 61a/5, 66a/3,4, 79a/11	nereye : Nereye.
n. -iñden 61a/4	n. 29a/2, 82a/4
n. -iñe 5b712, 16b/12, 17a/9, 61b/3, 77b/14, 86a/1	nesne : Şey, nesne.
n. -ini 3a/9, 34a/15,17, 34b/1,3,7, 62b/7	n. 84b/6
n. -iñi 4b/9, 5b/12, 46a/10, 60b/17	ne' ūzū bi'llāh (A.): Allah korusun.
n. -üñ 66b/2, 70a/14	n. 15a/2, 30a/9
n. -üñe 24a/7	nev' i (<nev' : A.): Kısım, çeşit, tür.
n. -inden mi 66a/4	n. 17b/5
nehy (A.): Yasaklama, men etme.	neyle- : Ne eylemek, ne yapmak.
n. 86a/9, 87a/1	n. -di 37b/2
n. -i 4a/13, 30a/17, 46b/16, 49b/12, 59a/13, 60b/4	n. -rsin 30b/5,6,12,16, 77b/12, 83a/4
n. -im 62b/17	n. -rsiñ 90a/14
n. -imden 72b/9	n. -yelim 69a/16
n. -in 4a/12, 9b/8, 18b/5, 19b/12, 71a/11, 71b/16	n. -yim 14a/6, 30b/8, 59b/12
n. -inden 3a/8, 4b/3, 10a/9, 17b/3, 22a/5,9, 30b/11, 33a/6, 43b/5, 45b/8, 46a/10, 50a/9, 59a/12, 62a/14, 70b/13, 73b/2,3,5,10, 81a/16	n. -yüm 27b/3
n. -ini 44b/1	neyne- : Neylemek.
n. it- : Yasaklamak 91b/5	n. -düm 89a/9
n. -i it- : 4a/1, 4b/6,15, 23a/14	ni : Ne.
n. -i mi 13b/14	n. 28b/3
	nice : Nice, çok, pek çok.
	n. 2a/7,10, 3b/13,14, 5a/13, 6a/4,5, 7a/9,10, 8a/1,15, 13a/15, 15a/8, 15b71, 17a715, 18b/10, 20b/5, 21a71, 21b78, 22b/2,5, 23b/5,9,14, 24a710, 26a/11, 28a/2, 30a/7,16, 32a/3,9,10, 33a/4,5,11,13, 34a/16,17, 34b/16, 37a/16, 38a710,12, 44a/10, 46b/5,11, 47a/10,12, 47b/4, 48b/8, 49b/3, 51a/4,

51b/15, 53a/1, 55b/4,12, 57b/12,
58a/7, 59b/1, 60a/2,8, 60b/16,
63a/12, 63b/7,8,12, 65a/5,6,
65b/6, 68b/4,8, 69a/12,13,
70a/17, 70b/4, 71a/7,8,13,
72a/5,7,13,16, 75b/6, 76a/5,
76b/10,16, 81a/2,6, 82a/8,
82b/6,10, 83a/7,15, 86a/2,3,12,
87a/1, 87b/10, 88a/4, 89a/12,
89b/1,8, 89b/10,12, 90a/6,14,17,
91a/6
n. -dür 58a/16
n. -leri 63b/12
n. -sin 35b/10, 90a/5,7,9
n. -sinden 42b/3

niçün : Niçin.

n. 2a/3,5, 9a/8, 10b/9, 13b/6,12,
15b/10, 17a/1,6,8, 20b/2,13,
21a/7, 21b/15, 22b/10, 23a/7,10,
24a/3,4,6, 25b/16, 26a/6,8,9,12,
27a/10,16,17, 27b/13, 28a/16,
28b/14, 29b/3,14, 31a/14,
33a/16, 34b/15, 36b/1, 37a/13,
38b/11, 39b/12, 42a/7,17, 44b/3,
45b/5, 46a/7,14, 48a/4, 49a/3,
50b/3,4, 51b/13, 52b/1,
54a/11,16, 56a/4, 58a/6, 58b/9,
59b/12,15,17, 65b/2, 71b/7,

72a/8, 74a/9, 74b/10, 77b/4, 80b/17,
81a/3, 81b/15, 82a/14, 83a/16, 84b/4,
85a/12, 86b/2,16, 87b/14, 88a/9,
88b/4,6,14, 89a/14,16, 89b/17

nider- : Ne etmek.

n. -diñ 24a/4

nihāyet (A.): Sonunda.

n. 44a/7

niḳāb (A.): Peçe, yüz örtüsü.

n. 46b/6

n. -ıla 48b/15

n. -ın 85a/15

n. -ların 85a/3

niḳāblı : Örtülü.

n. 84a/2

ni‘met (A.): Nimet, iyilik, ihsan.

n. 24b/5, 71b/3, 75b/3

n. -e 28a/4

n. -i 71a/3,9

n. -ler 16a/8, 29a/16, 35b/4

n. -lere 71b/3

n. -lerin 70b/10,16

n. -leriñ 35b/6, 74a/4

n. -lerini 70a/13

n. -üñ 75a/5, 75b/5

nirde : Nerede.

n. 19a/10, 19b/9, 39a/8, 85b/14,
91a/11

n. -dür 52a/12, 85a/11, 90b/16
n. -n 9b/10, 14a/6, 32a/14,
91a/7

nire : Nere.

n. 74a/16, 76a/3, 83b/13,14
n. -de 55b/4
n. -dedür 78a/13
n. -den 39a/7, 48b/16
n. -sinden 39b/14

nireye : Nereye.

n. 9a/10, 20b/6, 32a/11, 37b/16,
38b/4, 39b/13, 55a/15, 74a/16
n. dek 32a/13, 33b/14,15,
56b/4,8, 82a/6
n. dekdür 40b/15

nişân (A.): Alamet, belirti, iz.

n. 64a/8,13,15
n. -dan 64a/7
n. -dur 17b/13,14, 64a/7
n. -ı 17b/14, 19b/1
n. -uñ 64a/7,8

niyâz (A.): Yalvarma, dua etme.

n. it- : 23a/2

niyet (A.): Niyet, maksat.

n. 43b/12
n. -imiz 28a/16
n. -e 58a/2, 92a/13
n. -ile 43b/6

n. -leri 43b/13

n. eyle- : Niyet etmek 43b/12

n. it- : Niyet etmek 43b/7, 91b/4,5

niyetsiz : Niyetsiz.

n. 43b/16

n'ol- : Ne olmak.

n. -a 58b/5

n. -duñ 23b/17

nūr (A.): Işık, ziya, nur.

n. 16a/9, 50a/7, 59b/10, 60a/4,
64a/14,17, 72a/5,12,15, 72b/1,2
n. -dan 72a/4,15
n. -ı 23a/73, 30a/13, 61a/12
n. -ıla 85a/3
n. -ın 90b/11
n. -ından 36b/13, 37a/74,5, 39a/6
n. -iñdan 33b/16
n. -iñı 33b/16
n. -lar 16b/72

nūrlan- : Nurlanmak.

n. -duñça 62a/15

n. -ur 62a/15

nübüvvet (A.): Peygamberlik.

n. 40b/7

nükte (A.): Herkesin anlayamadığı ince mana.

n. 45b/15
n. -niñ 45b/16, 57a/3,4
n. -sinde 57a/4

n. -yi 59a/6

o. -ı 89b/16

o. -ına 28a/7, 91a/12

o. -ından 67b/3

O

oğlan : Çocuk, evlat.

o : 1. O. (işaret sıfatı)

o. 62a/10,12, 63b/17, 64a/1

o. 2b/1, 9a/6, 13a/15, 15b/2,
17a/15, 20b/11, 24a/1, 49b/4,
50a/15, 52a/5, 53b/1,16, 56b/1,
58b/16, 62b/10, 64a/5, 66a/16,
75a/1, 82a/6, 83b/5, 87b/7

o. -ı 50a/16

o. -ları 13a/10,12, 30a/15, 35a/16,
91a/12

o. -ların 29b/10

o. -larını 28b/16

o. -larının 31b/4

2. O. (işaret zamiri)

oğul : Erkek çocuk, oğul.

o. 5b/8, 11a/8, 27b/13, 41a/79,
52b/6, 54a/75, 55b/2, 57a/2,5,12,
57b/75, 58a/78,9, 58b/4, 61b/77,
63a/5, 69a/71, 77a/9, 78a/14,
79a/2, 84a/14, 86b/12

o. -ı 54a/11,13, 60b/3

o. -ım 91a/8

o. -umuz 7a/5

o. -dur 80b/11

okı- : Okumak. bk. oku-

o. -mış 66b/6

o. -nda 54a/3, 60a/14

oku- : Okumak. bk. okı-

o. -nuñ 13b/12, 72b/10, 82b/1,
83b/17, 89b/3

o. ! 32b/9

o. -dığım 72a/8

o. -yıldı 86b/17

o. -dığın 44a/15

o. -yudu 15b/6

o. -duğum 56a/14

obir : Öbür.

o. -dum 75a/3

o. 57a/15, 69a/1

o. -duram 63a/2

o. -i 81b/9,10,15,17

o. -dursın 63a/1,2,7

od : Ateş.

o. -dukdan 14b/3

o. 5a/10, 89b/7

o. -madığı 14b/13

o. -a 24a/1, 24b/4, 25b/8

o. -madık 34a/14, 59a/17

o. -mağ 63a/2,3
o. -maya 36a/13
o. -mayan 33b/2, 63b/1
o. -maz 41a/10
o. -miş 66b/8
o. -nmaz 46b/11
o. -nur 33b/13
o. -r 25b/3, 41a/10,11,12,
62b/16,17, 63a/1,6,8,9, 64a/5,
67a/1
o. -rken 74a/6
o. -rlar 89a/12
o. -ruz 81a/5
o. -sa 8a/1, 14a/9, 14b/3,10,
89b/8
o. -sañ 45b/12, 59a/13
o. -suñ 79b/8
o. -yacağın 14b/1
o. -yacağın 14b/3, 66b/7
o. -yamaz 63a/12
o. -yan 50a/15, 62a/8, 63a/6,
71b/2, 89b/8, 92a/14
o. -yana 92a/11
o. -yanlara 80a/4
o. -yanların 80a/3,6
o. -yup 7b/6, 36a/13
o. -yı vir- : Okuyuvermek 64b/2
o. -r mı 41a/10

okut- : Okutmak.

o. -dı 35b/4
o. -dığum 41a/6
o. -dñ 54b/2-3
o. -dum 54b/3

ol : 1. O (işaret sıfatı)

o. 2a/2, 3a/4,14,15, 5a/15, 5b/6, 6b/13,
7a/2,13,15, 7b/1,13, 9a/1,4, 10b/1,2,7,
11a/8, 12a/6, 13a/1,3,4,5,6,10,
13b/5,15, 14a/1,10, 14b/3,13, 15a/1,
15b/3,9, 17b/14, 18a/6,9, 18b/11,
19a/11, 20b/8, 21b/3, 22a/9, 22b/6,
23a/3,4,7, 24a/13, 24b/15, 25b/11,13,
26b/1,17, 27a/7,13, 27b/1,2, 28a/1,14,
28b/6,7,9,13,14, 29a/1,2, 29b/13,
30b/4, 31a/1,15, 32a/16, 33a/9, 33b/8,
34a/9, 34b/11,12,15,16, 35a/10,
35b/14,15,16, 36a/1,4,7,12,14, 37a/12,
37b/6,8,10,16, 38a/7,10, 38b/3,8,9,10,
39a/2, 39b/6,7, 40b/8,17,
41a/1,2,4,13,14,16, 42b/6,15,
43a/1,4,9,10, 43b/9,13,14,16,
44a/6,7,11,12, 45a/14,15, 45b/16,
46a/16, 46b/11,14,15,17, 49b/8,
50a/13, 51a/12,13, 51b/10,16,
52a/5,8,15,17, 53a/10,15,
53b/9,10,12,14, 54a/5,14, 54b/1,17,
55a/6,15,16, 55b/15,

56a/2,12,13,14,15,
 56b/3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,
 57a/1,3,6,7,8,9,11,13,15,16,
 57b/1,4,7,14, 58b/13,16,17,
 59a/1,2,7,17, 60b/2,9,
 62b/3,8,9,11,12,14, 63a/3,4,11,
 63b/6,
 64a/1,10,11,12,13,14,15,16,17,
 64b/1,9,10, 65b/5,6,13,
 66a/8,12, 67a/13, 67b/11, 68a/9,
 68b/3,4,6,7,15, 69a/3,4,
 69b/1,13, 70a/1,3,8,9,10,11,16,
 70b/4, 71a/2,16,17,
 71b/1,3,7,8,9,17, 72a/17, 72b/2,
 73b/3,6, 74a/6,9, 74b/9,13,
 75a/8, 75b/11, 76a/1,6,13,14,16,
 76b/2, 77a/12,14,15,16,17,
 77b/3,9,10, 78b/16,
 79a/2,3,5,7,10, 80a/7,9, 81a/8,
 81b/7, 82a/3,5,8,12,
 82b/7,11,12,13,15, 83a/13,
 83b/16, 84a/11,12,13,17,
 84b/3,7, 85a/2,3,16, 86a/17,
 86b/1, 87a/4,5,6,
 87b/7,8,10,11,12,15, 88a/9,13,
 88b/1,16, 89b/9,12,13,15,
 90a/4,11, 90b/15, 91a/3,16

2. O (Zamir)

o. 5b/314b/228b/16, 30a/7, 31b/16,
 33a/17, 37b/3, 40b/9, 41a/12, 42b/14,
 70a/17, 76b/1, 77a/3, 80a/13, 81a/7,
 82a/13, 91a/14
 o.-dur 1b/8, 3b/10, 5b/14,15, 10b/1,
 11a/6, 11b/1, 12b/2, 13a/8, 13b/3,
 14a/2, 15b/12, 16b/13, 17b/6,
 18a/1,2,3, 18b/1,7,13,14, 19a/3,4,7,8,
 20a/12,13, 21b/11, 22a/7,11,12,14,
 22b/1,3,4,8, 23a/15, 24a/10, 26b/13,
 27b/2,5, 28a/8, 28b/5, 29a/12,
 30b/2,14, 32b/2,3,13, 33b/14, 35a/4,
 36a/1,8,10, 36b/7, 40b/15, 42b/5,
 43a/3,8, 43b/2,3,4, 44a/2, 46a/8,9,
 46b/12,16, 47b/2, 48b/2,12, 51a/1,11,
 52b/8, 54b/6,10, 55b/14, 56b/12,
 59a/15, 59b/13,14, 61b/8,9, 63a/3,
 64b/7, 65a/4, 65b/10, 66a/7, 66b/15,
 74a/4, 75a/4,5,6, 76a/9, 78a/8, 79a/1,
 82a/9, 83a/9,10, 84a/8, 84b/2, 86a/15,
 86b/4,6,11,17, 87b/10, 88b/11,
 90a/1,2,3, 91a/2

ol- : Olmak.

o. ! 2a/14, 3a/5, 6b/2, 46b/3, 51a/9,
 59a/10, 67b/6,11, 76a/6, 79b/14,
 86a/5
 o. -a 1b/14, 2a/7, 6a/5,6, 16b/12,
 21b/5, 25a/3, 28b/8,17, 34a/10,

35a/15, 36a/12, 47b/10, 51b/15,
55a/9, 62a/12, 64b/9,17, 65a/1,
65b/9, 68a/8,9, 69b/13,14,
70a/1,4,5, 74a/8,9,10,15,
74b/16, 76a/6, 77a/10,15,
79a/1,2, 90a/15, 82b/4,6,10,12,
83a/12,13, 84b/4,5, 85a/5,
85b/17, 86b/5, 89a/10, 89b/1
o. -a gör- : Olagörmek 30b/2,
32b/3, 48b/8, 51a/76, 60b/4,
61b/4, 67b/8
o. -acağanı 87a/8
o. -acağın 9b/8, 34b/16, 86b/13
o. -acak 16b/7,11, 59a/13,
79a/14,15
o. -alar 89a/7
o. -alım 71b/14
o. -amazsın 49b/14
o. -an 2a/11, 5a/2,8,10, 5b/1,
6a/7,9, 7b/12, 8b/4, 10a/5,
12a/2, 12b/7, 14a/10,11, 14b/12,
15a/5,6,11, 18a/4, 18b/8, 23a/4,
24b/2, 26a/5,16, 26b/10,11,
28b/5, 30a/4, 30b/10, 33a/7,9,
37b/14, 38a/12,14, 39a/15,
46b/15, 51b/4, 52b/6, 53a/6,17,
53b/9, 54a/3, 56a/12, 60a/4,15,
61a/1, 63a/10, 65b/3,

66a/6,10,16, 66b/10,11, 67b/10,12,
70a/9, 71b/17, 72b/3, 73b/1,4, 74b/2,
79a/2,9,10, 79b/17, 82a/1, 85a/9,
86b/11, 87b/15, 89b/4, 91a/13
o. -ana 8a/10, 30a/3, 34a/713,14, 76b/5,
78b/13
o. -andan 50b/17, 60b/2
o. -andur 2a/13
o. -anı 16b/1
o. -año 45b/9
o. -anıñ 14b/9, 15a/9
o. -anlar 11b/9, 30b/10, 55a/1
o. -anları 91b/9
o. -anlarımızı 64b/6
o. -anlarımızı 44a/17
o. -anuñ 63a/7,17, 73b/3
o. -a-y-ıdı 15b/11, 80b/15
o. -a-y-ıdım 80b/14
o. -ayın 44b/13
o. -ayum 46a/12
o. -cağın 49b/7
o. -cağ 18b/3, 36a/8, 47a/16, 50a/1
o. -dı 11b/13, 15b/7,10, 16b/4, 23b/2,
24a/4, 27a/10, 27b/12,15, 28a/1,2,3,
31a/1, 31b/12,13,16, 38a/10,12,
38b/9,10, 40b/11,13, 43b/16, 45a/717,
47b/9, 50a/12, 51a/10, 52b/5, 54a/1,
55b/4, 58a/3, 61a/10,13,15, 61b/2,6,

63b/13, 65b/17, 69b/3, 72b/1,3,
74a/6, 75b/15, 77b/2,4, 82a/13,
87b/15, 88a/14,15, 90a/14
o. -dığı 11b/5, 15b/13, 39a/1,
45a/7, 53a/5,6, 56a/17, 56b/5,
58b/6, 62a/8, 62b/2, 66a/7,
77a/17, 79a/15
o. -dığı-çün 37a/14
o. -dığın 24b/7, 39b/11
o. -dığını 11b/15, 49b/6
o. -dılar 9a/4, 35b/2, 38b/2,3,
51b/10, 53a/5, 54a/8, 55b/1,
65a/7, 78a/5
o. -dın 19b/4, 31b/11, 68b/13
o. -dına 48a/14
o. -duğı 27b/13, 31a/10, 46a/4,
84a/11
o. -duğımı 75a/14
o. -duğın 5a/12, 68b/9,
69a/13,14
o. -duğına 37b/5, 48a/5
o. -duğıñ 85b/5
o. -duğı-çün 43a/14
o. -dum 19b/2,4, 20a/12, 24a/17,
24b/6, 41a/16, 43a/11, 56a/17,
74b/6, 75b/6,7,8, 76a/8,
77a/9,12, 81b/4, 83a/1, 84b/3

o. -duñ 19b/2,5, 33a/17, 48a/14, 48b/3,
87a/14
o. -duķ 65b/3, 69b/4,7
o. -duķça 26b/7, 43a/12, 44a/7
o. -duķdan 18b/5, 44b/17, 46b/7,
53b/11, 54b/17, 57a/5, 58a/12, 63a/8,
73b/9
o. -dın 28b/16, 35b/2
o. -ına 34a/14
o. -ma 72b/5, 78a/6, 79b/11, 86a/4
o. -mağa 27b/15, 28a/3, 41a/7
o. -madı 24b/14, 27a/14,15, 36b/10,
38a/12, 43a/14, 87a/12
o. -madı mı 11b/12,13
o. -madığı 15a/10, 18a/3, 27b/10,
30a/17
o. -madığından 56a/5
o. -madığını 68a/2
o. -madığıñuñ 29a/14
o. -madılar 38a/6
o. -madım 26a/7,8
o. -madıķdan 79b/10
o. -maduğı 70b/3
o. -madum 89a/11
o. -maduķdan 76b/1, 79b/9
o. -mam 46b/5
o. -mama 80b/11
o. -mamaķdur 49b/1,2

o. -mamış 56a/4, 58b/14

o. -masa 5b/8, 38b/14,15, 44a/12, 49b/14, 68b/14, 80a/16

o. -masañ 50b/13

o. -masın 46b/2, 51a/16

o. -masına 11a/15, 11b/1, 55b/13

o. -mağ 36a/2, 46a/16, 50a/15, 50b/16, 85a/2, 91b/14, 92a/15

o. -mağdır 17b/11

o. -mağdur 18b/7, 43b/4, 67b/17

o. -maya 15b/4,6, 21b/6, 28a/13, 44b/9, 45b/9, 49b/6, 55a/9, 58b/15, 59a/7, 66a/6, 69b/12, 71b/6

o. -mayan 6a/1, 27b/9, 36a/2, 38a/12, 48a/11, 50a/1, 56a/12, 57b/5, 58b/15, 59a/3, 61a/3, 73b/6, 79b/5

o. -mayana 54b/8

o. -mayandır 21a/15, 22a/11, 22b/8

o. -mayanıñ 18a/8, 38a/13, 73b/6

o. -mayanlardır 21a/15

o. -mayınca 25b/5, 27b/4, 30a/16, 35b/12,15, 36a/8,

38b/13, 44b/12, 48a/17, 49a/12, 49b/14,16, 64a/2, 70a/10, 82a/10,12

o. -mayup 54b/9, 71b/10, 79b/5

o. -maz 5a/15, 6a/1, 7a/15, 8b/3, 11a/3,5, 14b/8, 15b/9, 18a/8, 23a/1,3, 23b/2, 24b/3, 26b/16, 28b/1, 29a/13, 29b/1,6,14, 30a/16, 30b/8, 33b/7,11,12, 35a/2, 35b/15, 38b/15, 43a/11,13,15, 45a/9, 45b/17, 46a/13, 46b/13, 47a/1, 47b/14, 48a/9, 49b/10, 54a/11,13, 57b/15, 58b/4, 62b/4, 63a/15, 63a/11, 66b/6, 68a/2,3, 73b/6, 76b/4, 78a/1, 79a/7,9,15, 79b/1,2,11, 82a/13, 87b/15, 88a/14,15, 90a/14

o. -mazdı 38b/14, 60a/5,6

o. -mazdım 88b/17

o. -mazlar 91a/6

o. -mış 12b/8,10, 23a/6, 45b/17, 48b/11, 56a/3,15, 58b/14, 59a/1,9, 62b/14, 64a/4,16,17, 68b/12, 76b/15, 77a/13, 77b/3, 83b/15

o. -mışam 74b/9

o. -mışdur 30a/15

o. -mışlar 84a/16, 86a/16

o. -mışsın 34b/14

o. -mışıñ 84b/7

o. -sa 8a/1, 10a/11, 11a/2, 14a/8, 15b/8,15, 21b/8,9, 25b/5, 26b/6,

33a/9,11, 44a/11, 49b/7, 55a/8,
 56b/12, 81b/16, 89a/4, 90b/15
 o. -sam 60a/1
 o. -sañ 26b/16, 49b/13,
 60a/2,3,4,5
 o. -sun 1b/11, 8b/8, 15b/7,
 36a/2, 46b/3, 47a/7, 48b/7,
 50a/8,9, 55a/11, 55b/12, 57a/9,
 67a/17, 72b/8, 80a/3,4, 85a/16,
 85b/12,17
 o. -uñ 35a/10, 53a/10
 o. -unca 5b/6, 6a/9, 26a/16,
 34b/15, 38b/15,16, 54a/12,
 57b/5, 59a/3, 61a/3, 64a/7,15,
 66b/5, 68a/9, 79a/5, 87a/8,
 89a/12
 o. -up 13a/5, 15b/4, 21a/15,
 21b/6, 43a/5,12, 53a/10, 54b/8,
 58a/11, 71a/9, 73b/4, 78b/7,
 79b/4, 80a/15, 81a/1,17, 88b/3
 o. -ur 2a/6, 3a/2,4, 4b/1,5,
 5a/11,12,14, 5b/3,6,15,
 6a/5,10,11,12,
 7a/10,11,13,14,15,
 7b/2,10,11,12,13,14, 8b/2,8,
 10a/3,14, 10b/8,9,10,11,12,14,
 11b/10, 12a/7, 12b/6,7,
 13a/7,13, 14a/1,14, 14b/12,

15a/2, 15b/3,8,9,14, 16a/7,10,11,
 17a/10,11,15, 18a/4,5, 20a/7,3, 20b/5,
 21a/1, 21b/8, 22b/1, 23a/1, 23b/5,9,14,
 25b/5, 26a/12,14, 27b/4,10, 29a/16,
 29b/1,13, 30a/7,9,16, 31a/17, 32a/10,
 32b/5,6,7,16,17, 33a/3,4,5,6,7,13,17,
 33b/1,4,7,9,13, 34b/16, 35b/12,
 36a/3,4,7, 38b/16, 39a/3, 39b/16,
 40b/8, 42b/13,14,16, 43a/6,
 44a/4,9,10,12,13, 44b/9, 45a/8,
 45b/5,6,7,8,10,11,13, 46b/12,
 47a/2,10,11,12,13, 48a/8,9,
 49b/3,9,10,11,13,14, 50a/7, 51b/2,
 52a/1, 53a/3,4, 54a/13, 54b/11,15,
 55a/5, 55b/9, 56b/16, 57b/6,12,17,
 58a/13, 59a/3, 60a/4,8, 60b/5,6,7,
 61a/5,6,7,8, 62a/13, 62b/7,2,3,11,
 64a/12,14,15, 65b/11, 66a/10,16,
 66b/4,5, 69a/16,17, 70a/9,11,12,
 70b/4, 71b/9,10, 72b/7,10, 73b/3,4,5,
 76a/5, 76b/5,12,15,16, 77b/6,7,9,
 78b/13,14, 79b/4,5,6, 80a/1, 80b/16,
 81a/3,13, 81b/12, 82a/8, 82b/1,
 83a/15, 85a/2, 86a/3,17, 86b/6,9,
 87a/1,2, 87b/7,10,17, 88a/2,
 89b/2,3,4,8,9,12,16, 90a/2,4,13, 90b/1
 o. -uram 46b/10, 48a/7,13, 89a/7,5
 o. -urđi 60a/5

o. -urdım 76b/10	o. -maduḡ 83a/3
o. -urdiñ 60a/4, 76b/10	ona : Ona.
o. -urdum 60a/2	o. 80b/8, 83a/76
o. -urduñ 60a/4	o. -da 65a/7
o. -urken 69a/715, 75b/14, 87a/7	o. -dur 27a/8
o. -urlar 9b/13,14, 20b/3, 22b/6,12, 62b/4, 69a/12, 83a/11, 90b/4, 91a/14	on altı : On altı.
o. -ursa 7b/4,5,6, 15a/3, 18b/10, 46b/12, 47a/10, 55b/12, 66a/12, 70b/4, 79b/4	o. 64a/3
o. -ursin 26b/16, 45a/11, 48b/10, 51a/7, 76b/13, 86a/11	on altı biñ : On altı bin.
o. -ursiñiz 19b/9	o. 40a/7
o. -urum 28a/5	oñar- : Onarmak.
o. -uruz 19b/10, 32a/10, 35a/13	o. -a 67a/17
o. -dı mı 67a/16, 78a/12, 85b/1	on bir : On bir.
o. -dılar mı 38a/11	o. 56b/2, 24b/14
o. -maz mı 11a/5, 15b/8, 20a/5, 26b/15, 27b/12, 43b/7, 68a/2,3, 77b/7, 81b/13	on biş : On beş.
o. -ur mı 33b/4, 35b/15, 82a/1	o. 64a/3
on : On (10).	on dört : On dört.
o. 24b/8, 31a/3,15, 33a/9, 42b/71, 87b/7,9	o. (d)-i 90a/3
oñ- : Rahata kavuşmak, mutlu olmak.	onlar : Onlar.
o. -madıḡ 34a/6, 34b/8,9, 35a/15	o. 21b/2, 55a/13, 67b/11
	o. -da 83b/9
	o. -ı 91a/11
	o. -ın 8a/5
	o. -uñ 58b/6
	on üç : On üç.
	o. 84b/10
	ora : Ora, orası.
	o. -da 55b/1, 62b/3, 69a/4, 78a/8, 84a/1

o. -sin 55a/10	‘O. 52a/13, 78b/8
o. -ya 81b/5, 84a/4	‘O. -ı 90b/1
orda : Orada.	‘O. -ıla 90a/8
orda 52a/13, 81b/5, 82b/16,	‘O. uñ 53a/16
84a/9, 85a/9	ot : 1. Od, ateş. bk. od
orak : Orak, ekin biçme aracı.	o. -da 23b/4
o. 65a/13	o. -dan 23b/12, 24a/1, 25a/11
o. (ğ)-ıla 65b/12,13,14	o. -larıñ 54b/17, 67a/10
o. (ğ)-ın 10a/11	2. Ot, bitki.
oraksız : Oraksız.	o. -lar 33b/12
o. 34b/5	otlı : Otlı.
orta : Orta, iç taraf.	o. 74a/13
o. -sı 59b/10	otur- : Oturmak, birinin yanında durmak.
o. -sında 84a/14	o. ! 3b/3, 36a/5,16, 36b/5
ortalık : Ortalık.	o. -an 40a/17, 40b/2,5, 62b/9, 84a/14
o. 54a/13	o. -ana 81b/9
o. -da 82a/11	o. -dı 9a/6,7, 36a/13, 36b/15, 52a/17,
o. (ğ)-a 53b/17	53b/11, 57a/1,2,5,11,15, 64b/12,
o. (ğ)-ı 13a/9	84a/12, 85a/6, 85b/4
oruc (<rūze F.): Oruç.	o. -dığım 55b/17
o. 46b/3	o. -dılar 9a/3, 53a/14, 53b/4,12, 57a/3
o. -ı 71a/7	o. -dınız 52b/1
o. dut- : Oruç tutmak 7a/12,	o. -duğım 77a/3
9b/12, 14a/2, 22a/8	o. -dugūñ 51b/13
o. tut- : Oruç tutmak 23a/10,	o. -dum 82b/3
33a/5, 49b/8, 89b/12,13	o. -duñ 55b/17
‘Oṣmān (ṣ.a.): Hz. Osman, üçüncü	o. -duğdan 53a/11
halife.	o. -madı 36a/15

o. -mama 40b/11
o. -masına 40b/12,13
o. -mağ 80b/8
o. -mağdan 40b/10
o. -maz 80b/8
o. -mış 61b/11
o. -mışlar 40a/14
o. -muşlar 84a/16
o. -uñ 53b/3, 85b/3
o. -up 51a/11
o. -ur 1b/15, 28b/15, 32b/14,
42b/6, 51a/13,14, 55b/16, 62b/9,
74a/7, 78a/10, 82b/5, 84a/15
o. -uram 84a/8
o. -urdu 20b/10
o. -urdım 30b/3
o. -urdum 1b/13, 16b/4, 61b/10,
64b/8, 81a/7
o. -urken 2a/1, 51a/12, 57a/6,
62b/3, 77a/14
o. -urlar 52a/12,14
o. -urlardı 13b/5, 80a/9
oturt- : Oturtmak.
o. -dum 57a/1
oturuş : Oturuş.
o. -una 81b/10
otuz biñ : Otuz bin.
o. 40a/10

ovala- : Ovalamak, ellerini bir şeye veya
birbirine sürtmek.

o. -sañ 51a/2

oyna- : Oynamak.

o. -dılar 40b/1

o. -ram 91b/3

o. -rım 91b/16

o. yanlar 40b/3

oynat- : Oynatmak.

o. (d)-amaz 49a/11

özānlık : Ozanlık.

o. 24b/11

Ö

öd : Safra.

ö. -lümde 91b/4

ög- : Övmek.

ö. -er 65a/17, 66a/8

öğren- : Öğrenmek.

ö. -emedi 45b/16

ö. -en 44b/7

ö. -meden 34b/7

ö. -medim 46a/7

ö. -mek 45b/17

ö. -mekdür 43b/3

ö. -meye 45a/4, 45b/3

ö. -ülür 45b/14

ö. -üp 49b/2	ö. 17a/14, 46a/11, 48b/12, 50a/8,
ö. -ür 44b/7,8	50b/15, 72b/11, 79b/17, 82a/8, 82b/1
öğrenil- : Öğrenilmek.	ö. -den 79b/17
ö. -mez 45b/14	ö. -dür 72b/10
ö. -ür mi 45b/15	ö. vir- : Öğüt vermek 17a/13, 30b/1,
öğret- : Öğretmek.	32b/1, 74b/1, 84a/5, 85a/7
ö. ! 49a/1,3, 52b/17, 55b/7	öküz : Öküz, sığır.
ö. (d)-e 8b/9	ö. 17b/10, 44a/6
ö. (d)-eyim 17b/1, 32b/8, 46a/8	ö. -i 50b/8
ö. (d)-ir 28b/16	ö. -ü 33b/5
ö. -mek 12a/6	ö. -ün 56a/17, 56b/1, 61b/15, 62a/5
ö. -meye 44b/11	öl- : Ölmek.
ö. -meziñ	ö. -dim 24b/10
ö. -sek 44b/9	ö. -dükden 69a/13
öğült- : Öğütmek.	ö. -ene 78b/12
ö. (d)-ürem 42	ö. -enlerde 26b/5
öğüd : Öğüt, nasihat. bk. öğüt	ö. -meden 78b/11
ö. 60b/2	ö. -mek 17a/13,15
ö. -i 72b/10	ö. -mekden 62b/5
ö. -imi 50b/15	ö. -mezden 17a/14
ö. -lerden 6a/7	ö. -sen 49a/7
ö. -lerim 6a/15	ö. -ür 17b/3
ö. -üm 67b/5, 85b/12	ö. -e gör- : Ölegörmek 17a/15
ö. -ümden 60b/1	ölç- : Ölçmek.
ö. -ün 6b/1, 67b/5	ö. -diler 24b/12
ö. vir- : Öğüt vermek 6a/6	ölçek : Kile, ölçek.
öğüt : Öğüt, nasihat. bk. öğüd	ö. -leriyle 24b/12
	öldür- : Öldürmek.

ö. ! 5b/12	ö. -iñde 77a/13
ö. -ene 78b/1	ö. -ine 30b/5, 53b/9, 78a/13,15, 91b/6
ö. -mek 4b/9	ö. -lerine 91a/2
ölüm : Ölüm. bk. ölüm	ö. -üme 20b/5
ö. -den 62b/4	ö. -ünce 88a/10
ölü : Ölü.	ö. -ünde 84a/15
ö. -ler 17a/2, 17b/8, 55a/6	ö. -ündeki 77a/16
ö. -leriñ 33a/12	ö. -üne 53b/15
ö. mi 34b/1	ö. -üsura 12b/12
ölüm : Ölüm. bk. ölüm	öp- : Öpmek.
ö. 35a/6, 59a/11, 62b/4	ö. ! 84a/10
ö. -i 48b/9, 61a/2, 67b/16, 86a/5	ö. -di 23a/2, 42b/8, 43b/15, 45b/1,
ö. -in 87a/3	48b/16, 50a/11, 53a/13,15,16,17,
‘Ömer (ş.a.): Hz. Ömer, ikinci halife.	67b/4, 84b/3, 85a/8
‘Ö. 52a/13, 78b/5, 80a/13,15	ö. -digi 53b/1
‘Ö. -den 90a/6	ö. -dik 85a/14
‘Ö. -i 90b/1	ö. -diler 53b/1
‘Ö. -iñ 53a/16, 90a/7	ö. -diñ 82b/13, 83a/4
‘ömr (A.): Ömür, hayat. bk. ‘ömr	ö. -dük 85a/10
‘ö. -i 90a/1	ö. -düm 2a/3, 9a/3, 58b/7, 64b/11,
‘ö. -iñden 59b/5	76a/17, 78a/11, 82b/8, 85a/9
‘ömr (< ‘ömr A.): Ömür, hayat. bk.	ö. -meye 84a/9
‘ömr	ö. -dük mi 85a/11
‘ö. 40a/10	ör- : Örmek.
‘ö. -ler 91b/11	ö. -digimiziñ 24a/9
ön : Ön, ön taraf.	örgen- : Öğrenmek.
ö. -dün 78b/12	ö. 34b/9
ö. -ime 85a/8	ö. -e 15a/10

örnek : Misal, örnek.

ö. 16b/5

ört- : Örtmek.

ö. -miş 12b/10

ö. -ün 61a/16

ö. -e gör- : Örtgörmek 26b/14

örtül- : Örtülmek. bk. örtül-

ö. -mez 5b/8

ö. -ür 54b/14, 59a/2

örtül- : Örtülmek. bk. örtül-

ö. -di 83b/5

ö. -meye 57b/8,9,14, 58b/17,

59a/6

ö. -miş 57b/7

ö. -ünce 57b/15, 59a/1

öt- : Ötmek.

ö. -en 81b/1

ö. -er 82a/17

ö. -esi 27b/4

ö. -mekdür 81b/1

ö. -mez 60b/13

ötürü : Ötürü, dolayı. bk. ötürü

ö. 18a/4, 38a/17, 43b/10

ötürü : Ötürü. dolayı. bk. ötürü

ö. mi 56a/5

öyle : Öyle, o şekilde.

ö. 2a/8,11, 6a/8, 8b/10, 13b/1,

14b/11, 15b/1, 18b/11,

25b/15,17, 32a/9, 32b/13, 33a/12,

34a/17, 37b/3, 44a/11, 46b/5,12,

47a/11, 47b/5, 48a/9, 48b/4, 50a/15,

50b/12, 52a/1,8,14,17, 52b/11, 53a/1,

54a/12, 54b/2, 55b/6,13, 56a/8,15,

57b/10, 62a/12, 62b/2,7, 63a/12,

63b/8, 64a/14, 64b/15, 67a/4,6,9,

70a/13, 70b/1,5, 71a/4, 72b/11,

74b/14, 75b/6, 76b/10, 80a/12, 83a/9,

83b/15, 85b/3, 86a/1,2, 86b/10,16,

87a/5, 88a/4, 88b/2, 89a/12, 89b/6,16

ö. -ce 30a/8, 32a/7

ö. -lere 26a/13

öz : Öz, kendi.

ö. -de 28a/14

ö. -imizi 78a/2

ö. -ini 61a/17

ö. -ünde 16a/9

özen- : Özenmek.

ö. -ür 16a/10

‘özü (A.): Özü, kusur, hata. bk. ‘özür

‘ö. -i 78b/17, 79a/1

‘özü (‘özü A.): Özü, kusur, hata. bk. ‘özü

‘ö. 11a/5, 44b/12, 45b/17

‘ö. -dür 84b/6

‘özürlen- : Sakatlanmak.

‘ö. -eyim 48b/3

‘ö. -mek 48b/3

‘ö. -digiñ 48b/4

‘ö. -eyim 48b/3

P

pādiṣāh (<pādṣāh F.): Padişah, hükümdar.

p. 45a/7, 46a/4, 71a/2

p. -dan 50a/15

p. -dur 46a/6, 49a/16, 50a/5, 58a/16, 67a/14, 71a/2

p. -ım 24b/6

p. -ımız 28a/10

p. -iñ 24b/2

p. -sın 73b/15

p. -iñiz mı 28a/12

pādiṣāh-ı İslām (F.): İslam hükümdarı.

p. 92a/5

pāk (F.): Pak, temiz.

p. 25b/3, 68a/14

panbuḳ : Pamuk.

p. 55b/16

p. (ğ)-a 59b/9

pāre (F.): Parça.

p. 12b/12, 23b/17, 24a/1, 28a/3,5, 80a/14, 89b/15

paşlan- : Paslanmak.

p. -ma 60a/9

pazar (<bāzār F.): Pazar, çarşı.

p. 90b/17

pek : Katı, sert.

p. 19b/4, 23b/4, 25b/15, 26a/11, 27a/11, 29b/15, 53a/2,9, 55b/8, 64a/6, 76b/8, 77a/1, 80b/8, 85a/2, 87a/15, 87b/13

p. -lerin 53a/8

pençe (F.): Pençe.

p. -yi 87a/4

perde (F.): Kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü.

p. 3a/11, 16a/8, 16b/2, 34a/17, 34b/10, 63a/11,12, 85a/10

p. -niñ 63a/13,14,15

p. -nüñ 63a/11,14, 85a/11,13

p. -yü 85a/16

pervān (<pervāne F.): Geceleri ışığın etrafında dönen kelebek.

p. -leri 25b/8

pervāz (F.): Uçma, uçuş.

p. 73b/16

peyḳamber (< peygāMBER F.): Peygamber, nebi.

p. 5b75, 7a/10, 11b/14, 14a/2, 30b/1, 40b/8, 68b/6, 76b/7

p. -de 71b/5

p. -den 10b/13, 73b/14

p. -e 10b/12, 37a/7, 69b/5,12,
88b/13, 89a/2
p. -i 15b/8, 69a/6, 70a/6, 72a/14
p. -iñ 33b/10
p. -ler 49a/7, 68a/10
p. -leriñ 15b715, 68b/10
p. -leriñe 37a/8

peyķamberlik : Peygamberlik.

p. 40a/11

pīr (F.): Tarikat kurucusu, şeyh.

p. 60a/4, 64a/15,16,17

pişimān (< peşimān F.): Nedamet
getirmiş, pişman. bk. pişimān

p. ol- : Pişman olmak 43a/5

piş- : Pişmek. bk. biş-

p. -miş 53b/6

pişir- : Pişirmek.

p. -irler 60b/11

pişkin : Saygısızca davranarak işini
yürüten.

p. 31a/7

pişmān (<peşimān F.): Nedamet
getirmiş, pişman. bk. pişimān

p. 23a/17

p. ol- : Pişman olmak 13a/4,
61b/2, 75a/8, 76a/6,8, 83a/1

pişmanlık : Pişmanlık.

p. 23b/2

post (F.): Makam, mevki.

p. 77a/2

p. -uñ 52a/2

R

Rabb (A.): Rab, Tanrı.

R. -i 10b/4, 18a/9,10, 24a/15, 27b/17,
31b/14, 32b/11, 36b/12,13,16,
37a/1,2,3,4,6,7,9,10,13,15,16,
37b/1,2,3,7,11,12,13,16,17,
38a/2,9,11,15,17, 38b/11,13,17, 39a/5,
41a75,6,7,8,10,11,12,14,15,17,
42b/2,14, 45a713, 48b/4, 51b715,
56b/16, 72a/14,15, 75a715, 75b/16,
81a/8

R. -im 67a/4

R. -imi 34b/3

R. -iñi 67a/3

R. -isin 16a/6, 34a/15, 34b/2

R. -isinden 67a/2

R. -isine 16a/10

R. -isini 66b/12,14,17

R. -isiniñ 71b/3

rād (<rādd A.): Reddeden, geri çeviren. bk. red

r. 25a/1

r. it- : Reddetmek 75b/12, 76a/1

raḍīya'llahu 'anhum ecma'in (A.):

Allah hepsinden razı olsun.

r. 53a/716

raḥat (A.): Kedersiz olma, huzur.

r. 6a/5, 49b/10, 89a/11

raḥim (A.): Döl yatağı.

r. -ine 54b/7

raḥīm (A.): Merhametli, çok merhamet sahibi (Allah)

r. -siñ 25a/12

raḥmet (A.): Acıma, esirgeme, koruma.

r. 15b/14, 18a/6, 29b/13,14,
30a/7,8, 67b/12, 71a/2, 79b/713,
80a/7, 91b/9, 92a/10,12

r. -dür 29b/12

r. -e 29b/16

r. -i 11b/15, 50a/1, 88b/6

r. -im 37b/6, 38a/14, 75a/6

r. -iñ 25a/7

r. -inden 18a/5, 22b/12, 30a/9,
48b/6, 77a/8, 79b/12

r. -iñden 48b/7

r. -iñe 25a/16

r. -ini 89a/7

r. it- : Rahmet etmek 8a/7,9,11,
12a/6, 15b/12, 21a/3, 68a/17

Raḥmeten li'l-ālemin (A.): Allah alemlere rahmet etsin.

R. 13b/2, 44b/1, 52b/14

rāst (F.): Tesadüf.

r. -ı 7b/7

r. gel- : Rastlamak 8a/14, 29a/1,
56b/2

r. getir- : Rast getirmek 32b/12

rasūl (A.): Resul, peygamber.

r. 32a/2, 32b/15,16, 49a/7, 89b/5,
90a/8, 90b/16

r. -iñin 19b/12

Rasūla'llāh (A.): Resulullah, Hz. Muhammed.

R. 9a/9,10,11,13,15, 9b/3,4,10,15,
10a/4,15, 10b/14, 11a/4,15,
11b/11,13,15, 12a/1,10, 13b/7,9,13,
14a/6, 14b/11,14, 15a/14,15, 15b/6,
20b/13,15, 21a/2,7,13, 21b/5,12,15,
22a/2,13, 22b/5,10,15, 23a/7, 28a/2,
32a/1,4,10,13,14,17, 32b/5,16,17,
33a/11,13,16, 33b/4,11, 36a/17,
36b/2,6,9, 39a/7,9,12, 39b/1,4,
40a/11,13, 40b/2,3,4,6,9,15, 41a/1,2,
42b/16, 43a/1,16, 43b/6,10, 44a/1,2,
44b/1,8,12, 45a/3, 54a/9,
54b/1,6,7,10,12, 55a/8,14,15,
55b/3,5,6,12,14, 56a/4,7,16,
56b/3,5,8,9,10,13, 57a/17,
57b/6,7,11,13, 58a/3,4,7,9,11,17,
58b/1,12, 59a/5, 62a/3,4,6,11,12,17,

62b/6,13,15,17, 63a/2,9,10,12,
63b/3,8, 64a/6,11,13, 64b/1,
65a/16, 65b/6,8,15, 66a/1,
66b/6,13,14,16, 67a/2,15,
72a/12, 72b/9, 73a/4,6,11,16,
77a/17, 77b/4,6, 78a/17,
78b/3,5,11,13,
79a/1 ,80a/1,9,13, 84b/1,8,13,
85b/3,9, 88b/17

rāzī (A.): Rıza gösteren, kabul eden.

r. 38a/12
r. ol- : Kabul etmek, razı olmak
38a/6,11,13, 85a/16

recā (A.): İstek, dilek.

r. 32b/3, 48b/7
r. -nı 60b/3
r. -sı 79a/9
r. eyle- : Rica etmek 60b/4
r. it- : Rica etmek 43b/8

red (<redd A.): Ret, geri verme. bk. rād

r. eyle- : Reddetmek 75a/10,15
r. ol- : Reddolmak 75a/7,14

ref ‘ (A.): Lağvetme, kaldırma,
hükümsüz.

r. it- : Kaldırmak 1b/7

renc (F.): Sıkıntı, dert, zahmet.

r. 89a/11

resīd (F.): Yetiştī, eriştī.

r. 56a/3,4,12, 57b/5, 58b/14, 59a/3,12

revān (F.): Giden, akan.

r. 38b/3, 45a/17, 65b/4

rıḍvānu’llāhi ta’ālā ‘aleyhim ecma‘īn (A.):

Allah hepsinden razı olsun.

r. 1b/10

rızā (A.): Razı olma, hoşnut olma.

r. 38a/13, 38b/5, 65b/4

r. -m 38b/7

r. -m-ıla 88b/8

r. -sı 15a/10, 18a/3, 30a/17, 49a/11,
51a/6, 87b/8

r. -sın 15a/10, 18a/9, 18b/2

r. -sında 30b/10

r. -sından 51a/7

r. ol- : Razı olmak 86a/5

rızāsız : Rızasız.

r. 49a/11, 51a/1

rızā-i Allāh (F.): Allah’ın isteği.

r. 92a/1

rızā-i heybetullāh (F.): Heybetli Allah’ın
isteği.

r. 92a/1

rızā-i valideyn (F.): Anne ile babanın isteği.

r. 92a/1

rızık (<rızq A.): Yiyecek, nimet.

r. mı 90a/15

ribā (A.): Bir şey artma, çoğalma.

r. 90b/6

ricā (< **recā** A.): İstek, dilek.

r. 65b/5

ricāl-i ğaybet (F.): Her devirde olan fakat görülmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idareye çalışan mübarek kimseler.

r. 19b/8

r. -tün 19b/8

riyāset (A.): Reislik, başkanlık.

r. 62a/13,15, 62b/3

riyāzet (A.): Nefsi kırma, kanaatle yaşama.

r. 63b/5,15, 66a/16, 71a/15

rub' (A.): Dörtte bir , çeyrek.

r. -ın 30b/14

rucde : (?)

r. 66a/10

rücū' (A.): Dönme, sözünü geri alma.

r. it- : Geri almak 15a/2

rūḥ (A.): Ruh,can.

r. 69a/14

r. -ı 54b/715, 87a/7, 92a/1,2,4,9

r. -ım 74a/12

r. -ımı 75b/13

r. -un 66a/14

r. -uñ 66a/5,15

r. -una 66a/15

rūḥ-ı cismānī (F.): Bedenlenmiş ruh.

r. 24b/14, 34b/13

r. -dür 62a/9, 62b/10

rūzgār (F.): Yel, rüzgar.

r. 25a/4

S

sā' at (A.): Vakit, zaman.

s. 2a/2, 26a/3, 28a/1, 31a/1,15,

35a/10,14, 38b/8,9, 42b/6, 55a/4,

74b/6, 75a/8, 76a/14,16, 82b/7,11,12,

89a/14, 51b/16

s. -de 52a/4,6, 86b/13

s. -ile 86b/12

şabāḥ (A.): Sabah vakti.

ş. 30b/3

şabır (< **şabr** A.): Sabır.

ş. -dur 44b/10

ş. eyle- : Sabretmek 86a/5

ş. it- : Sabretmek 16b/9, 89b/1

şac : Yassı demir çelik ürünü, sac.

ş. -a 59b/10

şaç : Saç.

ş. -ına 57a/10

şaçlı : Saçlı.

ş. 55b/16

şaç- : Saçmak, ekmek.

ş. -anî 87b/8

ş. -madan 34b/3

şacıl- : Saçılmak, dağılmak.

ş. -dı 16b/2

ş. -ur 69b/16

şadā (A.): Ses, seda.

ş. 19b/5

şadaķa (A.): Bağış.

ş. 86a/7, 89b/14,15,17, 90a/1

şādık (A.): Sadakatli.

ş. -lar 88a/10

şādır (A.): Çıkan, görünen.

ş. 38b/9

şafā (A.): Gönül şenliği, huzur.

ş. 1b/9, 60a/12,14

ş. -lar 60a/14

ş. -dur 80b/8,9

ş. gel- : Hoş gelmek 39b/8,

58a/4

ş. sür- : Sefa sürmek 61a/14

şafālan- : Sefalanmak, huzur bulmak.

ş. -ır 31b/8

şağ : Solun zıttı, sağ.

ş. 77b/1, 83a/1, 83b/8, 85a/6

ş. -dan 63b/4,6

ş. -ıma 82b/5

ş. -ına 10b/6

ş. -ında 23a/3, 88a/11

ş. -ından 23a/6

şağ : Sıhhatte olan, yaşamakta olan.

ş. 81a/1

ş. -iken 89a/11

şağ- : Sağmak.

ş. -maya 50b/9

şağış : Sağış.

ş. -ını 67a/10

şağlı : Sağlı, sağ taraf.

ş. 53b/4, 84a/16

şağlık : Sıhhatte olma , sağlık.

ş. 49a/10

ş. (ğ)-ına 13a/2

ş. (ğ)-ında 11a/2

ş. (ğ)-a 60a/9

ş. (ğ)-ıñña 86a/4

şāhab (<şaḥīb A.): Sahip, haiz.

s. -in 81a/8

şahābe (A.): Sahipler.

ş. -ler 88b/13

ş. -m 90a/5

ş. -ñi 90a/12

şāḥabī (A.): Hz. Muhammed'i görmüş, sohbet etmiş kimse.

ş. 44a/8

ş. -dür 71a/3

ş. -ni 44a/4

şāhib (A.): Sahip, haiz. Bk. şāḥab

ş. -i 30b/10, 64a/11,12, 71a/1,

75a/14

ş. -ide 79a/3

ş. -in 65b/15,16, 81a/10,14

ş. -inde 70b/17

ş. -in 65b/15

ş. -iniñ 26a/15

ş. -isin 34a/9

ş. çık- : Sahip çıkmak 31a/3

şahrā (A.): Çöl, sahra.

ş. -ya 36a/1

sa'īd (A.): Mutlu, uğurlu, ahiretini
hazırlamış kimse.

s. 15a/1, 39a/3,4

s. -inde 81b/17

sā'ir (A.): Seyreden, yürüyen.

s. 15b/15, 31b/1, 37a/8, 44a/710,

49a/712, 54b/3, 79a/4, 86a/1,

88a/10

s. -leride 87b/13

şaka- : Sakmak, saymak.

ş. -dı 2a/15

şakal : Sakal.

ş. -ı 74a/7,8, 74b/15, 64a/14

ş. -in 47b/8

ş. -ından 32a/4

şakallı : Sakallı.

ş. 64a/14,15

şakın- : Sakınmak, kaçınmak.

ş. 6b/2, 27a/7, 60a/16, 60b/13, 66a/17,

66b/1

ş. -mazsañ 86a/10

ş. -ı gör- : Sakınmak 86a/10

sākin (A.) : Uslu, bir yerde oturan.

s. 70a/4

şakla- : Saklamak, korumak.

ş. ! 31b/15, 48b/5,6

ş. -n 50b/5

ş. -sun 76b/11

ş. -ya 6a/13, 11a/13, 13b/1, 19a/713,

28a/7, 28b/5, 29a/12, 30a/2, 43a/15,

52b/14, 58a/2, 59a/15, 67b/2, 80a/7,

87a/11

şaklan-: Saklanmak, gizlenmek.

ş. -anı 50b/5

ş. -mış 61b/15

ş. -nur 50b/5,6

şal- : Salmak, bırakmak.

ş. -andan 60b/3

ş. -arsa 52b/7

ş. -dı 45a/5, 45b/3,4, 82b/5

ş. -dım 38a/9

ş. -ma 78a/7

ş. -maduğın 45b/5

ş. -mazlar 23b/6,10,14, 24a/11

ş. -up 52b/8

şālāvāt (A.): Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua.

ş. 10b/5, 22a/4, 35b/11

ş. -dur 79a/16

ş. -in 1b/7

şālīh (A.): Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan, dindar.

ş. 17b/4, 22b/13, 28a/6, 30a/2, 42b/12,13, 43b/11, 68a/11, 76b/14, 77a/6,8, 79b/15, 80a/7, 86a/14, 87a/10,11, 88a/10

ş. -ler 70b/6, 76b/12

ş. -lerden 67b/3

ş. -lere 13b/10, 36b/15

ş. -leri 30b/11, 58a/2

ş. -leriñ 37a/1, 68b/10

ş. -lerinden 51b/8

ş. -lerine 15a/4, 44b/14, 73b/9

şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (A.):

Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.

ş. 1b/9

şaman : Saman.

ş. -ı 10a/13, 33a/8

şan- : Sanmak, farzetmek.

ş. ! 86a/1,6

ş. -aram 89b/16

ş. -arsañ 86a/1

ş. -dım 23b/8

ş. -dum 80b/14

ş. -ma 60a/11, 84a/7

ş. -ur 10a/2, 87a/5,6

ş. -urdiñ 24a/6

ş. -urdık 81a/9

ş. -urdum 27a/11

ş. -urlar 11b/7

saña : Sana.

s. 2b/1, 3a/6,14,15, 3b/1,5,7,8, 6a/6,8,15, 7a/7, 8a/12, 8b/9,11,12,14,15, 9a/8, 9b/11, 15b/5, 17a/5,11, 17b/1, 18b/15, 20a/8, 21b/7, 24a/4, 24b/1,7, 25a/8,9, 25b/4, 26a/5,16, 26b/11, 31a/10,12, 32b/1,11,12, 33a/1, 34a/2, 34b/17, 35a/16, 35b/1,3,7, 36b/4,14, 37a/3,7,16, 40a/1, 40b/14, 41a/6, 42b/3,9, 43b/12,13, 44b/4,14, 46a/8,11, 46b/14, 47a/7, 48a/12,14, 48b/9, 49a/3,6, 49b/4, 50a/11, 50b/2,15,17, 51a/8, 51b/14,17, 52a/1,3,7, 54a/12, 54b/5, 55b/4,6, 58a/17, 59a/13, 59b/6,17, 60a/9,10,11,17, 61b/7, 62a/4, 63b/9,11,12, 65a/2,4,5, 65b/8,17, 66a/3, 67b/5, 68a/17, 68b/2, 70a/17, 72b/4, 73a/2,12, 74b/2, 75a/4,12,

76a/9, 77a/4,5, 78a/17,	ş. -urlar 9b/12
79a/14,15, 79b/4,7,10,	şarp : Dik, çıkması ve geçilmesi güç yer.
80b/9,11,13, 89a/9, 89b/14,	ş. -a 23b/5,14, 24a/7
90a/15	şat- : Satmak.
şancağ : Alay bayrağı.	ş. -acağı 31a/2
s. (ğ)-ın 88a/9	ş. -ana 31a/9
s. -ları 83b/7, 88a/11	ş. -anlara 31a/11
şankim : Sanki.	ş. -anlardur 90b/8
ş. 89b/6	ş. -ar 23b/16, 24b/4
şar- : Sarmak, dolamak.	ş. -duğı 31a/5
ş. -ar 24b/14	ş. -duğıñız 27a/2
ş. -maz 24a/8	ş. -dururam 31a/9
şarart- : Sarartmak, soldurmak.	ş. -ılur 35a/1
ş. (d)-up 68a/7	ş. -ınca 27a/4
sarāy (<serāy F.): Saray.	ş. -mañ 27a/3
s. -da 25a/17	ş. -sam 35a/3
şarı : Sarı renk.	ş. -un 27a/12
ş. 17b/10, 33b/5, 56a/17	şataş- : Sataşmak.
şārık : Sarılarak meydana getirilen	ş. -dı 57a/10
başlık.	şav : Söz.
ş. (ğ)-ı 83a/17	ş. -ımdur 79a/16
ş. (ğ)-ımı 84a/4	ş. -um 35b/11
ş. (ğ)-ın 10b/4	şavril- : Savrulmak.
şarıl- : Sarılmak.	ş. -sa 33a/8
ş. -dı 26a/11	şavur- : Savurmak, yele vermek.
şarın- : Sarınmak.	ş. -up 34b/4
ş. -dığı 11b/7	ş. -ur 10a/13
ş. -mış 40a/17, 40b/1	şavuş- : Savuşmak, kaçmak.

ş. -mayınca 82a/7	s. -den 13a/11, 38a/1, 72b/2, 86b/8
şay- : 1. Saymak.	s. -dür 20a/11, 49b/6, 63b/14
ş. -dı 2b/3, 77b/3	s. -i 2b/4, 9b/2, 11a/1, 40b/9, 59b/13,
ş. -dılar 35b/3	62b/13, 65a/15, 66a/7, 71a/1, 75a/4,
ş. -ılup 33b/13	75b/15, 81a/1,15,16, 83a/9, 86b/3,17,
ş. -mağıla 33b/9	87a/14
2. Farzetmek, sanmak.	s. -idür 49b/16, 65b/10, 71a/2
ş. -ki 87b/12	s. -in 65b/15, 70b/17, 81a/2,14
şaykı : Bir çeşit kuş (?).	s. -iñ 20a/11
s. 47a/3	s. -üñ 75a/4
şayrı : Hasta.	s. ol- : Sebep olmak 22b/6, 40b/11,13
ş. 77b/3	secde (A.): Secde.
sāznay (F.): Ney çalan.	s. -yi 61a/12
s. 91a/4	s. eyle- : Secde etmek 88b/17
şebaķ (A.): Ders.	s. it- : Secde etmek 61a/13, 88a/15,
ş. 50a/4	88b/14
ş. -ını 10a/2	s. kıl- : Secde kılmak 61a/11,
ş. -lar 10a/1	88b/15,16
sebeb (A.): Sebep.	sefer (A.): Yolculuk, sefer.
s. 2b/11, 9b/14, 11a/15, 11b/1,	s. 39b/14
15b/4, 19a/15, 20a/10,11,13,	segir- : Koşmak.
27b/15, 28a/3,10,13,15, 29a/14,	s. -dim 31b/17
29b/6, 35b/17, 40b/10, 41a/7,	sehel : Bir parça.
43a/7,8, 44a/8, 44b/9, 47b/1,	s. 9a/3, 43b/16, 47b/8, 51b/10, 52a/16,
49a/3, 51a/15, 54a/6,15, 55b/13,	52b/5, 53b/5, 65a/7, 82b/5,9, 83a/10,
66a/6, 80b/11,17, 81a/15,	84b/3, 85a/7, 86b/1
88b/6,11	s. -den 83b/5
	sekiz : Sekiz.

s. 17b/7,13, 29a/5, 57a/7,14
s. -i 17b/5
s. -dir 35a/14
sekiz biñ : Sekiz bin.
s. 40a/3, 57a/13, 67a/7,13
sekizinci : Sekizinci.
s. 17b/112
selām (A.): Selam.
s. -dan 44b/15
s. -ı 88b/5
s. vir- : Selam vermek 2a/2,
9a/2, 20b/11, 31b/17, 32b/15,
36a/14, 42b/7, 44b/15,17, 46b/1,
48b/15, 53a/13, 58b/6, 64b/11,
76a/16, 76b/14, 78a/11,
82b/7,11, 83b/7,16, 84a/8,11,
85a/13, 88b/3,
s. -ı al- : Selam almak 20b/12
s. -ım al- : Selam almak 82b/8
s. -ın al- : Selam almak 32b/15,
45b/1, 48b/15, 76a/16, 83b/17,
84a/11, 88b/3,4
s. -ların al- : Selam almak 9a/2,
64b/11
selāmātılık : Selametlik.
s. (g)-ı-çun 92a/3
selāmet (A.): Selamete çıkma, kurtulma.
s. 78b/4

selāmla- : Selamlamak.
s. -dı 50a/12, 58a/5
selāmün ‘aleyküm (A.): Allah’ın selamı
üzerine olsun.
s. 73b/13, 76b/17, 77a/1,8
Selmān (ş.a.): Selman-ı Farisi. Bk. Selmān-ı
Fārisī
S. 42b/9,12, 43b/1,6,7,13,17,
44b/9,15,17, 45b/4,14, 46a/1,14,
46b/8, 47b/5,7,11,13, 48a/10,11,14,
50a/13, 50b/7,11,12,14, 51a/1,4,
51b/6, 86b/10,15, 87a/10,12,16,17,
87b/4
Selmān-ı Fārisī (ş.a.): Ashab-ı Kiramın
büyüklerindendir. bk. Hāzret-i Selmān,
Selmān
S. 42b/6,9,11,16,17, 43a/15,
43b/5,9,12,16, 44a/13,16,
44b/1,3,5,8,11,12,14, 45b/6,12,15,
46a/3,4,7,13,16, 46b/1,3,8,14,
47a/4,7,14,15, 47b/2,8,9,12,15,17,
48a/1,5,15,16,17, 48b/3, 50a/12,17,
50b/2,10, 51a/10, 51b/1,2,3,
53a/15,17, 54a/6, 84b/9,15,
85a/6,10,12,14,17, 85b/4,
86b/1,3,5,7,9,14, 87a/7,9,13,14,
87b/2,14,17, 88a/6,17
S. -den 7b/7, 54b/3

S. -nün 53b/1, 54a/2	84a/8,9, 85b/5,7,8,15, 86b/9,14, 87b/3,
S. -ye 54a/5,6, 54b/3	89a/10,12
S. -yye 84b/17	s. -de 2b/4, 3a/13, 19a/5, 27b/13,
semüz : Semiz, besili.	31a/11, 31b/11, 34b/6,10, 40a/11,
s. 31a/9,10	50b/14, 54b/5,9, 58b/12, 65a/4, 70b/5,
sen : Sen.	72a/1, 72b/16, 73a/78,9,10, 85a/77,
s. 1b/10, 9a/9, 9b/2, 18a/13,	87a/16
19a/1, 19b/2, 21a/2, 24a/16,	s. -dedir 17a/7
24b/1,17, 25a/6,7,11,12,14,	s. -den 3b/4, 8a/7, 8b/8, 20a/6, 25a/3,4,
25b/4,5, 26a/4,11, 27a/8,17,	25b/5,7, 27b/12, 28a/1, 29a/13,
27b/2, 30b/16, 31a/16,	31a/12, 40a/4, 59b/3,4, 61a/3, 62b/16,
32a/3,5,9, 32b/1, 33a/1,17,	67a/17, 76b/8, 79a/16,17, 85b/17,
33b/17, 34a/7,9,10, 34b/6,	89a/9
35b/6,10, 36b/2,3, 38b/5,	s. -i 5, 60, 65, 68, 75, 88, 89, 94, 100,
39b/9,10, 41a/2, 42b/3,10,	109, 119, 134, 135, 139, 142, 151,
44a/2, 44b/3,16, 45b/16, 46b/4,	159, 160, 162, 164, 166, 170, 175
48a/14,16, 48b/2,5,6, 49b/3,	s. -iñ 6a/2, 9a/13, 17a/6,11, 18a/13,
50b/1,3,13, 51b/14, 52a/4,	19b/14, 20a/6, 21b/14, 22a/4,
52b/1,3,4,16, 54a/3,7,8,11,	25a/10,11,16, 25b/6,7, 27a/9,
54b/2, 55a/11, 55b/5,7,16,	27b/11,14,15, 29a/15, 29b/2, 30b/6,9,
56a/10, 58b/8, 59a/1,4,	31b/3,5,12,13, 32a/12, 33b/10,15,16,
59b/2,7,8,9, 62a/3, 62b/17,	35b/9, 36a/17, 39b/9, 40b/9,15, 44a/1,
63a/3, 63b/8,10,11, 65a/15,	51a/15, 54a/9,10, 57b/14, 59b/5,
65b/2,5,6, 66b/15, 68b/4, 69b/7,	62b/12, 63b/7, 65b/7, 68b/3,7,
70a/17, 72a/9, 73a/1,4,5,13,	72b/5,6, 73a/16, 73b/17, 74a/1,2,
73b/16, 74a/2, 75a/2,10, 76b/3,	76a/10,17, 80b/5, 88b/7, 89a/8,
78a/716, 79a/12, 80b/3,	90b/6,14, 91a/17, 91b/7
81a/9,14, 82a/4,5,7, 83a/4,12,	s. -inde 33b/17

s. -inle 59b/1	s. ! 60b/17, 68b/1, 86a/11
s. -iñle 38b/17, 63a/5, 70a/12	s. -digi 68b/9
s. -sin 52b/2	s. -digimi 79a/5
s. -siñ 25a/12,13, 25b/8	s. -digiñi 30a/11, 68b/10
s. -üñ 42b/2, 47a/14, 52a/2, 52b/2, 55a/11, 57a/9, 66b/4, 69a/4, 71a/10, 73b/15, 74a/4,16, 80a/10, 86b/12, 91a/14, 91b/2	s. -en 44a/14, 60a/6, 60b/17, 61a/6, 68b/1
s. -üñle 82b/2	s. -ene 26b/2
s. mi 40b/5	s. -enleriñ 61a/1
sene : Yıl, sene.	s. -er 12a/14,15, 30a/10, 60a/6, 68a/10,11,16,17, 68b/1,6,8,12,14, 71b/7, 79a/6, 90b/1,2,6
s. 22b/1, 39b/11	s. -erdim 25b/15
sepet (< seped F.): Sepet.	s. -erim 32a/7, 68a/9,17, 68b/15, 79a/5
s. -i 77a/13	s. -erler 90a/12
ser- : Sermek.	s. -erse 68b/12
s. -di 77a/3	s. -ersen 60b/17
seril- : Serilmek.	s. -ersen 29b/8, 60b/17
s. -miş 84a/12	s. -ersiñ 23a/3
serhōş (F) : Sarhoş.	s. -erüm 68b/2,4,7, 69a/7
s. 61a/6, 75b/11, 81b/6	s. -erüz 69a/9, 70a/6
s. -dur 33b/1	s. -ini sevini 43a/4
s. eyle- : Sarhoş olmak 75b/11, 82a/15	s. -inme 86a/4
Server (ş.a.) : Hz. Muhammed.	s. -medi 37b/3
S. 66b/8	s. -medügidür 30a/10
ses : Ses.	s. -medüğinden 90b/2
s. 1b/13, 82b/4	s. -mek 61a/2
sev- : Sevmek.	s. -mekdür 49b/1, 67b/14

s. -menüñ 68a/5,6,12	şiddik (A.): Pek doğru, sözünün eri (kimse).
s. -mese 68b/3	ş. 11b/13
s. -meyen 68b/8	şiddiklik : Sıddıklık.
s. -meyeni 68b/8	ş. 32b/17
s. -mez 12b/13, 30a/11, 68b/9, 75b/17	şidk (A.): Doğruluk. bk. şiddik
s. -mezem 89a/14,16,17, 89b/1,5	ş. -ıla 43b/13, 77a/4
s. -mezler 69a/11, 90b/1,5	şifât (A.): Özellik, vasıf.
s. -mezsiñ 89a/13,14,16,17	ş. -ın 24b/12, 38b/9
s. -se 68a/10	ş. -ından 57b/17
s. -señ 68a/16	şığ- : Sığmak.
s. -en mi 32a/7	ş. -ar 10a/12, 77a/14
s. -er misin 67b/17, 68a/1, 68a/1, 68b/4, 69a/7	ş. -ınup 25a/9
şevâb (A.): Sevap, mükafat, hayır.	ş. -maz 33b/9, 57b/10, 59a/1
ş. 43a/6,9, 73b/11, 89a/15	şığa- : Sıvamak.
ş. -ı 42b/16,17, 43a/7, 90a/72	ş. -asa 79a/2
sevdâ (A.): Aşk, sevgi, sevda.	şığdır- : Sıgdırmak.
s. -ya düş- : Sevdaya düşmek	ş. -ur 67a/13
24b/9, 25a/4	şığın- : Sığınmak.
seyr (A.): Bakma, seyretme. bk. seyir	ş. -dım 32b/12
s. it- : Seyretmek 59a/6, 62b/1	ş. -ıram 25a/10
s. -i eyle- : Seyretmek 29a/12, 51a/12	şığır : Sığır.
sıçra- : Sıçramak.	ş. -ı 69b/15
s. -dı 22b/5	şıhhat (A.): Sıhhat, sağlık.
	ş. 91b/12
	şık- : Sıkamak.
	ş. -ar 70b/4
	ş. -dı 23b/13
	şıklet (A.): Sıkıntı.

ş. 25b/17, 70b/2
ş. -e 16b/16
ş. -inden 58a/1, 77a/7
şınık : Kırık, çıkık.
s. (ğ)-ım 24b/14
şırāt (A.): Sırat köprüsü.
ş. -ı 33b/5
sırr (A.): Gizli olan şey.
s. -ına 16a/11
s. -iñuzı 61a/16
şıyānet (A.): Koruma, korunma.
ş. 31a/12, 87b/7
siç- : Seçmek.
s. -erler 22b/11
s. -meyene 34a/12
s. -üp 22b/9, 82a/13
siçil- : Seçilmek.
s. -di 16b/2
sifil (< sefil A.): Sefalet çeken, yoksul.
s. 85a/3
sil- : Silmek.
s. ! 78a/1
s. -erek 36a/16
sıl : Sel.
s. 25a/5
silk- : Silmek, silkelemek.
s. -di 77b/2, 83a/1
sinek : Sinek.

s. -lerde 85b/15
şinī (F.): Büyük tepsi.
s. 53b/14, 54a/5, 64b/14
s. -leri 53b/14
s. -yi 53b/14, 54a/4
siyāh (A.): Siyah, kara.
s. -ı 24b/17
siyāset (A.): Siyaset.
s. 87a/8
s. -in 21b/7
s. -inden 21b/12
siz : Siz.
s. 2b/5, 35b/9, 52b/6, 53a/1, 54a/7,
65a/3, 17, 65b/8, 72b/15, 86b/4
s. -de 35a/5
s. -den 16b/5, 28b/17, 58a/11
s. -e 8a/3, 16b/5, 29b/14, 52b/7,
69b/11
s. -iñ 28a/12, 29b/12, 38a/5, 38b/5,
40b/6, 76b/4
s. -ler 21b/12
s. -lere 54a/5
s. -üñ 65a/5
şoĥbet (A.): Görüşüp konuşma, arkadaşlık.
ş. 28b/1, 28a/15
şoĥ- : Sokmak.
ş. -dı 3b/3
ş. -mış 20b/9

ş. -uñ 53a/9	45a/8, 46a/13, 46b/7,10, 48a/7, 49a/2,
şokul- : Sokulmak.	49b/8, 50a/12, 51b/17, 52a/1,
ş. -mışam 81b/4	52b/4,11,15, 53a/11, 53b/11, 54a/14,
şol : Sol taraf.	54b/12,13,14,15,17, 55a/2,3,5,6,8,
ş. 64b/10, 74a/6, 83b/9, 88a/6	56a/16, 56b/17, 57a/5, 57b/2,11,
ş. -ı 24a/14	58a/12, 59a/10, 59b/12, 61b/7, 63a/8,
ş. -ıma 82b/6	64a/1,2,5, 69a/2,13, 69b/10, 70a/4,14,
ş. -ına 10b/7	73a/8, 73b/9, 78b/10, 79a/3,17,
ş. -ında 23a/4	79b/10,13,17, 81b/3, 82a/2,
ş. -ından 23a/5	82b/3,14,15,17, 87b/12, 88a/8
ş. -unda 88a/12	şor- : Sormak.
sol- : Solmak.	ş. ! 50b/17, 51a/1, 54b/5, 72a/1,
s. -ar 60b/5	86b/12
soldur- : Soldurmak.	ş. -şam 83a/12
ş. -mağdur 68a/7	ş. -am 88b/13
sollı : Sollu, sol taraf.	ş. -ar 88b/9
ş. 53b/4, 84a/16	ş. -arlar 20b/4, 86a/17
soñ : Sonuç, netice.	ş. -arsa 77b/9
ş. 55b/7	ş. -arsañ 54b/5, 88b/11
ş. -ı 27b/4, 23a/17	ş. -arsıñ 23a/16
ş. -unda 87b/5	ş. -ayım 50b/16
ş. -unı 26b/5	ş. -cağ 50b/16
soñra : Sonra.	ş. -dım 23b/17
ş. 2a/8, 2b/11, 7b/1, 9a/1, 11a/2,	ş. -duğum 49a/4
12b/5, 14b/3, 18b/3,6, 22a/15,	ş. -dum 23a/16, 23b/7,11, 24a/12,
24b/14, 26a/1, 28a/10,15,	82a/2
29b/13, 34b/2, 38a/2,5, 39a/2,4,	ş. -mağ 83a/14
39b/5,17, 40b/2, 44b/6,15,17,	ş. -mamuñ 87a/15

ş. -maya 49a/3, 87a/14	s. -dim 48a/3
ş. -mazlar 21a/11	s. -diñ 24a/1, 72b/16
ş. -sıñ 71b/13	s. -dir 10a/6
ş. -uñ 52a/11	s. -dügim 27a/13
şorucı : Sorucu.	s. -dügümi 27a/13
ş. 50b/16	s. -düm 27a/15
şovuk : Soğuk.	s. -m 58b/10
ş. -dan 66a/17	s. -me 30b/1, 45a/2,3, 47a/7, 72b/12, 76b/17
soyun- : Soyunmak.	s. -meden 46a/15, 47a/17, 75a/1, 81a/3
s. -ur 10a/11	s. -medi 46a/14, 72b/17
sög- : Sövmek, küfretmek. bk. söv-	s. -mediginden 83a/5
s. -erler 90b/2	s. -medim 74a/9
söv- : Sövmek. bk. sög-	s. -mediñ 76b/2
s. -diler 38b/9	s. -medüm 74b/17
söyle- : Söylemek.	s. -mek 28a/11, 47a/17, 47b/1, 51a/3, 70b/15
s. ! 5b/5, 6b/5, 26b/12, 45a/3,12, 48a/12, 49b/4,5, 54b/9, 58a/17, 58b/10,12, 62a/4, 65a/6, 65b/8, 72b/13, 73a/9, 85b/9	s. -mekdür 46b/17
s. -di 2b/3, 20b/8, 24b/12, 64b/17, 72b/16, 84b/1	s. -mem 54a/12
s. -digi 11a/6, 14a/10, 64a/10	s. -memek 46a/15,17
s. -digimiz 58a/9	s. -meñ 53a/12
s. -digimiz 58b/11	s. -menüñ 47a/1
s. -dik 58b/12, 84b/16	s. -meye 18a/2, 45a/8, 51b/14, 52a/1, 54a/10, 58b/9, 65b/9, 69b/11
s. -dikçe 47b/2	s. -meyile 4b/4
s. -dikden 78b/10	s. -mez 8b/13, 54a/9, 60b/5
	s. -mezseñ 48a/12

s. -mezsiñ 13b/6, 46a/14, 58b/9

s. -mişsiñ 76b/11

s. -ñ 2b/10, 65b/8

s. -ndi 54a/17, 58a/8

s. -ndikden 52b/14

s. -nen 58a/9

s. -r 23b/16, 33b/1, 47b/3,4,
53a/6, 58a/6, 59b/1, 60a/12,
74b/10, 77b/5, 83a/3, 84b/8,
86b/2

s. -ri 84a/17

s. -rim 25a/9

s. -rken 52a/11, 60b/5

s. -rler 83a/11

s. -rseñ 5b/4

s. -rsin 81a/11

s. -rsiñ 47a/8, 48a/3,4

s. -rüz 76b/16

s. -se 14a/8, 64a/10

s. -sem 76b/4

s. -sen 49b/12

s. -señ 4b/14

s. -ye 8b/12

s. -yecegiñi 73a/9

s. -yecek 25a/9, 48b/1,2, 65b/7

s. -yelim 70b/10,14, 85b/7,8,9

s. -yem 26b/12

s. -yemezsin 85b/6

s. -yen 5a/3, 10a/8, 47a/3, 47b/12

s. -yende 48a/16

s. -yendür 46b/15

s. -yim 8a/12, 24b/7, 34b/17, 45a/3,
48b/1, 65a/6, 67a/5, 76b/3, 82a/16

s. -yin 80a/11

s. -yince 47a/11,13

s. -yüp 27b/4, 70b/16

s. -de mi 18b/12

s. -yim mi 6b/4, 79b/16

söyleş- : Söyleşmek.

s. -dik 82b/12

s. -dün 58b/8

s. -elim 36b/4

s. -ir 12b/7

s. -ürken 48b/14, 76a/14, 77a/2,
83b/16

s. -ürler 12b/11, 81b/7

söyleşdir- : Söyleşdirmek.

s. -ip 64b/14

söylet- : Söyletmek.

s. -di 35b/5

s. -diler 27a/13

s. -dim 37b/15

söz : Söz, laf.

s. 68a/2

s. -i 5b/7, 11b/4,5, 26a/16, 48a/3,
68b/7, 70a/9

s. -imden 76b/4

s. -ime 90a/15

s. -imi 22b/7

s. -in 66a/11

s. -iñ 88b/12

s. -iñde 58a/12

s. -ine 11b/6, 18b/13, 22a/10,
26a/17, 68b/3,7

s. -iñe 38b/7

s. -ini 22b/7

s. -iñi 68b/2

s. -ler 60a/16, 74a/3, 78a/7,
79a/12

s. -leriñ 55b/10

s. -ümiñ 27b/4

s. -ümüz 78a/2

s. -üñ 68b/14, 69a/16

s. -üni 30a/17

s. mi 24a/4

şu : Su.

ş. 19a/14,15, 19b/4,15,
20a/4,5,7,10, 20b/2,4, 47a/2,
69b/15, 72a/5,15, 75a/3, 78a/1

ş. -da 20a/8

ş. -dan 72a/4,14

ş. -lar 25b/6, 30a/14

ş. -larımızı 35a/10

ş. -sız 66a/17

ş. -ya 5a/12,13, 20a/7, 55a/1, 72b/7

ş. -yı 77b/3, 78b/16, 79a/5

ş. -yın 79a/3

ş. -yıñ 16b/6

ş. -yını 79a/3

su'āl (A.): Sorma, soru.

s. 49a/3,8, 67a/16, 69a/5, 70a/4,5,
86b/1

s. -i 82a/15, 86b/12

s. -im 21b/7, 40a/1, 54b/10

s. -in 12a/2

s. -ine 65a/4, 88b/10

s. -iñi 72a/1

s. -leri 52a/10, 78b/10

s. -üñ 54b/10

s. eyle- : Soru sormak, sormak 27a/16,
27b/7, 28a/11, 40a/5, 66a/1,2, 67a/2

s. it- : Sormak, soru sormak
12a/1,3,4,5,7, 16b/15, 17a/12, 18b/15,

19a/5,15, 20a/9, 21a/8, 24a/15,

25b/13, 27a/6,7,17, 27b/6,7,11,

28a/9,14, 28b/9, 29a/5,13, 29b/1,6,

32b/15, 35a/5, 36b/6,12, 37b/15, 38a/2,

39b/17, 40a/6,7,9, 40b/14, 41a/5,

49a/4, 51a/14, 52b/3, 54a/12, 54b/5,

56a/7, 56b/15, 57b/11, 65a/4,13,

65b/10,12, 66a/1,3,4,13, 66b/7,9,13,

67a/2,15, 72a/11,13, 72b/7,
74a/13, 78a/16, 78b/1,5,7,11,
82a/14, 86a/16

şula- : Sulamak.

ş. -ñ 35a/10
ş. -sñ 35a/13
ş. -ya 35b/7
ş. -yım 35a/15

şulehâ (A.): Salihler.

ş. 3a/1
ş. -ya 9b/7, 91b/13
ş. -yı 49b/1

sultân (A.): Sultan, hükümdar.

s. 1b/8, 50b/1
s. -ım 2a/5,6,8,11, 2b/7,10,12,
3a/7, 3b/12, 4a/8,13,15, 5a/9,
5b/1,14, 6a/7, 6b/1,9,13,
7a/1,4,11, 8a/13, 8b/9, 24b/17,
25a/1, 27b/7, 42b/9, 44b/16,
53a/8, 54a/7,14, 58b/5,8,11,
59a/4, 64a/13,16, 65a/3, 66a/2,
71b/14, 73a/1, 78a/12,13,
79b/16, 80a/2, 83a/15,17,
84b/15,16, 85b/1,5,7,8
s. -sñ 25b/1
s. -dur 46a/5, 83a/3

Sultân-ı Enbiyâ (F.): Hz. Muhammed.

S. 9a/7,15, 36a/12, 52a/12, 70a/1,3
S. -dur 6b/14

şulu- : Sulamak.

ş. -mañızı 53a/9

şun- : Sunmak, arz etmek.

ş. -dılar 23a/4
ş. -ulan 23a/5

şunûf-ı teslimât (F.): Teslim edilenler sınıfı.

ş. 1b/8

şūr (A.): Kıyamette İsrâfil'in üfleyeceği boru.

ş. -ı 55a/4,5

şūret (A.): Suret, biçim, görünüş.

ş. -inden 37a/6
ş. -inde 37a/5, 56b/7,17, 69b/15
ş. -den 37a/4

şuşa- : Susamak.

ş. -mayınca 47a/2

sūd : Süt.

s. 50b/9

sūkūt (A.): Susma, konuşmama.

s. 51b/14
s. ol- : Susmak 9a/4, 43b/16, 45a/14,
46a/13,16, 47b/9, 51b/10, 52b/5,
53a/11, 54a/1,8, 55b/1, 65a/7, 82b/9,
83a/10, 84a/16, 84b/3, 86b/1

Süleymân (ş.a.): Süleyman peygamber.

S. 46a/4
S. -uñ 46a/6

sünnet (A.): Hz. Peygamberin sözleri,
işleri ve tasvip ettiği şeyler.

- s. 44b/9
- s. -dür 73a/2, 85b/9
- s. -i 16a/13
- s. -in 68a/14
- s. -in 44b/10,11

süpürge : Süpürge.

- s. 53b/17

sür- : 1. Sürmek, bulaştırmak.

- s. ! 32b/9
- s. -di 43b/15
- s. -diler 58a/3, 85a/5
- s. -er 39b/8
- s. -erim 91a/8
- s. -gün 147
- s. -üldigim 77a/2
- s. -üldigimi 75a/14
- s. -ülmişsin 27b/12
- s. -üp 25a/7, 77a/14
- 2. Kovmak.
- s. -di 88b/16, 89a/3
- s. -digim 38b/1
- s. -digimi 74a/12
- s. -eler 70a/11
- 3. Safa sürmek.
- s. -di 61a/15
- 4. Devam etmek

s. -dükçe 81b/3

5. At sürmek.

s. -er 51a/5

6. Değmek.

s. -inür 39b/7

7. Toprak sürmek.

s. -señ 44a/6

sürül- : Sürülmek, kovulmak.

s. -ür 61a/6

s. -di 43a/14, 60b/14

s. -düm 74a/15, 75a/7

s. -en 74b/4

s. -mişem 74a/14

s. -ür 32b/2, 60b/9,10

sürtdür- : Sürtdürmek.

s. -ürem 31a/8

Ş

şād (F.): Sevinçli.

ş. ol- : Mutlu olmak 86a/4, 87a/2

şāhid (A.): Şahit, tanık.

ş. 69a/3

ş. -i 68a/4,5,6,12,13,14,15, 68b/16,
70a/8,10

ş. -in 34a/1,2, 68a/1

ş. -ler 68a/9

şāhidlık : Şahitlik.

ş. (ğ)-ı 5b/7,8, 13b/15
ş. (ğ)-ıda 65b/4
şāhidsiz : Şahitsiz.
ş. 68a/2,3
şakı- : Şakımak, ötmek.
ş. -ruz 81a/5
şakī (A.): Her türlü kötülüğü işleyen.
ş. 15a/1, 39a/3,4
ş. -sinde 81b/17
şakir (A.): Şükreden.
ş. 89b/1
şākird (F.): Talebe.
ş. 54a/17
ş. -idür 19b/8
şapka (Rus.): Başlık.
ş. 23b/16
şarāb (A.): Şarap.
ş. 22a/6, 77a/11,12
şart (A.): Gerekli olan, gereken.
ş. 7b/1
ş. -lar 5b/6,7, 35b/12, 68b/14
şart-ı İslām (F.): İslamın şartı.
ş. -dan 12a/5
şaş- : Şaşmak.
ş. -alar 70a/1
ş. -dı 37b/17
ş. -mağdur 80b/12
ş. -mı 5a/14

şaşır- : Şaşırmak. bk. şaşur-
ş. 34b/16
ş. -dım 31b/3
şaşkın : Şaşmış kimse.
ş. 35a/15
şaşur- : Şaşırmak. bk. şaşır-
ş. -urlar 87b/9
şazlık : Kural dışı olma.
ş. -da 88a/12
şefā‘at (A.): Birinin suçunun affı veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etme, şefaath.
ş. 10b/13, 15b/3, 21a/4, 30b/1, 73b/15, 76b/6, 79b/4,5
ş. -inden 127
ş. eyle- : Şefaath etmek 21a/2, 69b/8
ş. it- : Şefaath etmek 22a/1, 51b/5, 71b/5, 76b/5,6,7
şehād (< şehādet A.): Şahit.
ş. -ine 18a/12
şehādet (A.): Şahitlik, tanıklık.
ş. 7a/11, 35b/11
ş. -den 49b/8
ş. -dür 49a/14, 79a/16
ş. getir- : Şehadet getirmek 7a/14
ş. it- : Şehadet etmek 9b/11, 10b/5, 14a/2, 42b/13
şehir (< şehīr F.): Şehir. bk. şehīr

ş. 25a/5, 50a/3
şeẖid (A.): Savaşta ölen.
ş. -ler 88a/10
şeẖidlik : Şehitlik.
ş. 10b/4, 32b/17
şehr (F.): Şehir. bk. şehr
ş. -e 34b/16
ş. -i 34b/15, 50a/2
ş. -in 34b/17
ş. -iñ 34b/11,12,15
ş. -ine 34b/11
ş. -i mi 34b/11,12
şehvet (A.): Aşırı istek, nefis.
ş. -i 64a/3
şeksüz : Şüphesiz.
ş. 33b/3
şeker (F.): Şeker.
ş. 28a/15, 28b/3, 35a/2
ş. -dür 28a/11
ş. -e 28a/15
şekil (<şekl A.): Şekil, görünüş.
ş. 28b/3
şem' (A.): Mum.
ş. 63a/15
şer (A.): Kötülük, fenalık. bk. şerr
ş. 7a/13, 26b/6, 49a/10, 61b/4,
79a/11
ş. -inden 11a/11

ş. -leri 28a/7
şerli : Şerli.
ş. 11a/15, 11b/1
ş. -dir 11b/2
ş. -dür 11a/14, 11b/8
şerr (A.): Kötülük, fenalık. bk. şer
ş. -i 32a/15, 60b/8, 88a/7
ş. -imi 23a/1
ş. -imizi 21a/8
ş. -inden 28a/7, 28b/2,4, 31b/15,
32b/12, 48b/5, 58a/1, 59a/14, 67b/2,
73b/11, 77a/6, 91b/7
ş. -ini 21a/11
ş. -iñi 26b/14,17
şerbet (A.): Şerbet, tatlı şey.
ş. -leri 21b/2
şerī' at (A.): Şeriat, Hak yolu.
ş. 2b/9, 3a/8, 14a/7, 15b/14, 18b/4,5,
35b/15, 36a/5, 42b/5, 44b/6,7, 45b/6,7,
63a/1,7,11, 65b/3
ş. -a 55b/8, 77a/8
ş. -da 14a/9, 14b/12, 15a/5, 63a/17
ş. -dur 2b/8, 75a/1
ş. -ı 1b/12, 3a/6,14, 4b/12, 8b/1, 9b/7,
10b/10, 14b/4, 18b/4, 44b/5, 45b/6,
63a/15,16,17
ş. -iñ 11b/5, 62b/4
ş. -iñden 89a/6

ş. -uña 91b/2
 ş. -ıla mı 18b712
şerik (A.): Ortak.
 ş. -i 49a/8
 ş. -üñ 73b/15
şevk (A.): Şevk, istek.
 ş. 16a/12
 ş. -inden 91b/15
şevle : Şule, alev. bk. şu^ç le
 ş. -si 77b/16
şey, şey' (< şey' A.): Şey, nesne.
 ş. 12a/13, 13a/3, 15b/11, 16b/7,
 20a/11, 20b/1, 24a/2,
 27b/8,10,12,13, 29a/13,14,16,
 29b/5,6, 30b/4, 32b/7, 34b/5,8,
 35a/2, 36a/3, 37b/8,12, 39b/3,
 45a/8, 46b/2, 47a/1, 49a/11,
 50a/15, 52a/7, 54a/10,12,
 55b/13, 56a/1, 57a/17, 59a/8,
 59b/3, 60b/13, 66b/12,17, 67a/7,
 67b/6, 71b/16, 72b/3, 73b/17,
 74a/7, 77a/13, 78a/2, 78b/4,9,
 79a/14
 79b/1, 81a/10,13, 87b/6,9
 ş. -den 18a/7, 27b/9, 29b/11,
 35a/8, 36b/7, 37b/14, 56a/5,
 67b/6,8, 72a/4, 72b/3, 77b/14,
 78a/7, 86a/10

ş. -dür 39b/4
 ş. -den 79a/14
 ş. -e 36b/10, 46a/12, 60a/5, 66a/9,
 67a/5, 67b/11, 77a/14, 86a/6
 ş. -i 8a/8,9, 8b/11,13, 10a/10,
 12a/5,8,12, 13a/14, 15b/10, 16a/8,11,
 18b/8, 27a/2, 31b/4, 36a/3, 44b/4,5,
 47a/6,8, 58a/13, 59b/12, 61b/6,
 67b/7,13,15, 70b/3, 72b/4, 77a/16,
 77b/5, 87a/15
 ş. -im 87b/15
 ş. -in 67a/11,14
 ş. -iñ 3a/10, 8b/7, 9b/1, 16a/7, 17a/4,
 26b/5, 27a/2, 27b/13, 30a/11, 30b/2,
 31a/5, 34b/9, 44a/9, 45b/10,
 49b/12,17, 65b/15, 81a/15, 85b/16
 ş. -ün 50b/6
 ş. -üñ 51b/2, 52a/6, 57b/16, 61a/8,
 66a/11, 71b/10,11, 72b/3,4, 81a/14,
 86a/6
 ş. -ler 12a/5, 13b/3, 23a/14, 28b/3,
 33b/6, 35b/8, 36a/11, 48b/13, 55b/12,
 66a/1, 67a/1, 73a/17, 85b/5, 86a/15,
 87b/10
 ş. -lerde 49a/12
 ş. -lerden 18b/9, 51a/3,6, 80a/5
 ş. -lerdür 23a/14
 ş. -lere 43b/3

ş. -leri 30a/17, 38a/16, 62b/1,
68a/14, 87a/2
ş. -lerin 32a/4
ş. -leriñ 32b/12, 33b/6, 48b/5
ş. -leriñ 58a/1

şeyh (A.): Tekkelerde veya
medreselerde bulunan başkan, şeyh.

ş. -den 15a/10
ş. -iñ 15a/10
ş. -ler 92a/3

şeytān (A.): Şeytan.

ş. 5a/4,7, 10a/1,4,6, 11a/6,11,
11b/3, 14b/10,13,14, 16b/10,
24b/11, 30a/10,11, 32a/9,
38b/14, 48b/9, 61a/5, 66a/7,
77b/6, 88b/4, 89a/10,17,
89b/2,8,13,14,17, 90a/7,8,11,17,
90b/8,9,12,16, 91a/1,3,5,6,15
ş. -a 5a/3, 22b/9, 34b/14,
48b/10, 52b/13, 71b/9
ş. -da 82a/17
ş. -dan 11a/14, 11b/2,8, 32a/11
ş. -dur 15b/4, 28b/4
ş. -ı 34a/14, 78b/1
ş. -iñ 4a/1, 6a/10, 10a/2, 11a/10,
28a/7, 30a/10, 30b/2, 31b/13,
32a/1,10, 32b/5, 66a/5,6, 67b/1,
77a/6,7

ş. -iñdur 30a/12
ş. -lar 77a/11,14
ş. -lara 28b/15, 77a/13
ş. -ları 28b/16
ş. -uñ 11b/4, 59a/14, 63b/15,
66a/8,11,13, 66b/11, 68b/15, 71a/16

şeytān-ı lâ'î (F.): Lanetlenmiş şeytan.

ş. 30b/4, 31a/1, 32a/4, 80a/9, 88b/2,
89a/16
ş. -dür 80a/12
ş. -üñ 88b/12

şifā (A.): Hastalıktan kurtulma, şifa.

ş. 58a/12
ş. -sı 55b/10

şikār (F.): Av, avlanma.

ş. 31a/16
ş. -ı 31a/14

şimden : Şimdiden (sonra).

ş. 3a/6, 8b/9, 13a/9, 44b/13, 48a/14,
48b/12, 50a/10, 51a/8, 55a/3, 59a/10,
65a/17, 70b/10, 72a/1, 72b/12, 76b/16,
80b/6, 81b/12, 85b/3

şimdi : Şimdi.

ş. 6b/6, 10a/10, 17a/13, 23a/1,2,
23b/1,12, 25a/4, 29b/5, 38a/1, 44b/15,
46a/1, 52b/6, 57a/5, 69a/5, 75b/14,
81a/1, 84a/6
ş. -ye 76b/16

şîr (F.): Arslan.

ş. -e 5a/7

şirk (A.): Allah'a ortak koşma.

ş. 30a/10, 36b/16, 90b/13

şol : Şu, o (işaret sıfatı).

ş. 27a/14, 32b/5, 43a/3, 89b/1

şöyle : Şöyle, şu şekilde.

ş. 16b/3, 26a/14, 29b/1, 35a/3,
75a/17, 75b/14, 78a/4, 80a/16,
90a/6

şu : 1. Şu (işaret sıfatı)

ş. 23b/8, 26a/14, 28b/15, 30b/7,
36a/16, 42b/15, 51b/1, 53b/17,
55a/16, 69b/6, 74a/8, 74b/15,
77a/10,17, 79b/2,3, 81a/8,
81b/8, 84b/1,17, 85a/11, 87a/13

2. Şu (işaret zamiri)

ş. 83a/12

ş. -dur 38a/5

ş. -nca 91a/6

ş. -ndan 38a/6

ş. -nları 89b/5

ş. -nuñ 50b/1

şuğle (< şu'le A.): Alev, alev ateşi. Bk.

şu'le

ş. 62a/16, 90a/3

şuğlenen- : Alevlenmek.

ş. -dürür 66a/8

şu'le (A.): Alev, alev ateşi.

ş. 12b/10

şura : Şura, şurası.

ş. -dan 34b/6

ş. -ya 28b/15

şübhe (A.): Şüphe, kuşku.

ş. -den 30b/1, 62a/14, 71a/16

şükür (A.): Şükür, görülen inmete karşı
orataya konulan kadirbilirlik. bk. şükür

ş. -imde 75b/10

ş. -in 16a/7, 71a/9,11,13, 71b/11,
74a/4, 75a/5, 75b/3

ş. -ini 71b/5,6,10, 75b/5

ş. -ünde 71b/2

ş. -i it- : Şükretmek 31b/8

ş. it- : Şükretmek 71b/3

şükür (< şükr A.): Şükür, görülen inmete
karşı orataya konulan kadirbilirlik. bk. şükr

ş. 44b/2

ş. eyle- : Şükretmek 86a/8

ş. it- : Şükretmek 24a/5, 43a/4,
71b/4

T

ta'am (A.): Yemek, yiyecek.

t. 59b/11, 91a/2

t. -ı 53b/9,10, 91a/3

ʔ. -nĩ 53b/12, 91a/1
 ʔ. -ları 21b/3, 53b/7
 ʔ. -um 91a/2
ta‘ālā (A.): “Yüce olsun” manasına gelen ve Allah adıyla birlikte kullanılan bir söz. bk. Allah Ta‘ālā
 t. 1b/10, 92a/14
ta‘accüb (A.): Şaşma, şaşakalma, şaşakınlık.
 t. it- : Şaşırmak 12a/8, 39b/4
tā‘at (A.): İtaat, Allah’ın emirlerine baş eğme, ibadet.
 ʔ. 89a/15, 90b/3, 91b/2
 ʔ. -de 22a/5
tabiyye (A.): Tabiat bilgisi.
 t. 46b/10
tāc (A.): Taç.
 t. -a 59b/10
 t. -ıda 76b/1
 t. -ımı 76a/15
ʔağ : Dağ.
 ʔ. 27b/16
 ʔ. -a 23a/12
 ʔ. -ı 24a/6
 ʔ. -ının 28b/13
 ʔ. -larınuñ 74b/5,7
 ʔ. -lara 23a/11
ʔağıl- : Dağılmak. bk. dağıl-

ʔ. -alım 73a/10
 ʔ. dı 58a/5, 77a/5
ʔağıt- : Dağıtmak. bk. dağıt-
 ʔ. ma 72b/13
ʔağla- : Dağlamak, akan kanı dindirmek.
 ʔ. -dım 24b/17
taḥkīk (A.): Bir şeyin hakikatini arama.
 t. 16a/14
taḥmīnen (A.): Aşağı yukarı.
 t. 55a/9
taḥşīl (A.): İlim öğrenmek.
 t. it- : Öğrenmek 4b/11
ʔaht (F.): Hükümdarlık makamı.
 ʔ. -ın 46a/6
 ʔ. -ını 45a/7, 46a/4
 ʔ. -a 25a/16
tahte (F.): Tahta.
 t. 55b/14
 t. -niñ 55b/15
ta’ib-i müstağfer (F.): Tövbe eden.
 t. 15a/3
tā’if (A.): Tavaif eden.
 ʔ. -i 31b/1
tā’ife (A.): Kavim, kabile.
 ʔ. -den 9b/5, 46a/8
 ʔ. -ye 9b/3, 15a/4,17
 ʔ. -yi 9b/1
ʔak-: Takmak.

1. -up 24a/1
ṭāḳat (A.): Güç, kuvvet, kudret.
 2. -im 51a/17, 82b/15
ṭaḳvā (A.): Allah'tan korkma sakınma.
 3. 7b/3, 30b/10, 85b/7
 4. -sına 13a/2
ṭal- : Dalmak.
 5. -ar 62b/1
 6. -dim 41a/3
 7. -diñ mı 41a/2
ṭalāk (A.): Boşama.
 8. -a 90b/11
ṭalka : Dalga.
 9. 20a/8, 45a/13
 10. -m 20a/9
 11. -ya 31b/15
 12. -yı 25a/5
ta' līm (A.): Öğretme.
 13. 58b/3, 61b/6, 63b/5
 14. eyle- : Öğretmek 18b/5, 44b/2, 85b/5
ṭama' (A.): Aç gözlülük, çok isteme.
 15. 17a/7,8, 39a/5
 16. -dur 29a/6
 17. -ı 17b/2, 39a/5
 18. -iñ 17a/10, 17b/1
tamak : Damak.
 19. -lar 60b/11

tamām (A.): Tamam, bütün.
 20. 2a/11,12, 4b/13, 7b/5, 14b/6, 17b/14, 18b/4,5, 26b/10, 32b/16,17, 33b/7,8,11,13, 35b/12, 37a/16, 37b/1,2,4,5, 39b/16, 45b/6,7,8,10,11,13, 46b/7, 53b/11, 56a/3,5, 57a/5,8, 58b/15, 59a/7, 63a/1,6,7,15,16,17, 64a/7,9,13,15, 67a/16, 71a/9, 73b/3,8, 78a/12, 85b/2
ṭāmı : Tamu, cehennem. bk. ṭamu
 21. -yı 49b/17
ṭamu : Cehennem. bk. ṭamu
 22. 73b/11, 89b/16, 91a/12
 23. -dur 73b/8
 24. -lar 70a/3
 25. -ya 4a/4, 61b/8
 26. -yı 70a/3, 90a/4
 27. -yıla 90a/4
ṭa' n (A.): Ayıplama, yerne.
 28. 11a/7, 14a/4, 22b/5
 29. -ı 22b/5
ṭanıṣ- : Danışmak, fikir almak.
 30. ! 52a/1
 31. -acağı 83a/6
 32. -acağım 51b/12
 33. -acağını 83a/6
 34. -ayım 83b/3
 35. -dı 84b/4

. -dım 51b/15, 82b/9	40b/4,5,9,10,11,12,13, 54b/14,
. -ır 26a/14	65b/2,3
. -ıram 51b/15, 82b/9	. -ından 38b/1,4
. -ma 29b/5	. -dadur 9a/12
. -maya 49a/1	arıkat (A.): Tarikat.
. -susıñ 83a/6	. 2b/9, 3a/9,, 4b/13, 14b/12, 18b/6,
. -up 29b/3	44b/7, 45b/7,10
Tañrı : Tanrı, Allah.	. -a 10b/12
T. 88b/7	. -de 14b/12, 15a/5
T. -dan 89a/4	. -dır 2b/8
T. -nuñ 88b/4	. -ı 1b/12, 3a/6,14, 8b/1, 9b/7,13,
tanu- : Tanımak, bilmek.	10b/10, 14a/3,6, 14b/5, 44b/6
t. -r 9a/9	. -ıñ 45a/1
ap- : Tapmak, boyun eğmek.	arık-ı müstakım (F.): Doğru yol.
. -ma 5b/10	. -den 43b/11
apu : Bir taşınmazın üstündeki	arma ağın : Dama dağın.
mülkiyet hakkını gösteren belge.	. 16b/7
. -muzdur 35a/8	arla : Tarla.
ār (F.): Karanlık.	t. 68b/17
. 70b/4	t. -yı 69a/3
araf (A.): Yön, taraf.	art- : Tartmak. bk. dart-
. -ındaki 40a/17	. 23a/3, 26b/17
. -ından 33b/6	. -acağı 27a/2
. -a 33a/8, 74a/12,14, 74b/1	. -ar 26b/10
. -ı 69b/13	. -arlar 26b/7
. -ına 28b/7, 38a/9, 38b/1,2,5	. -mam 23a/3, 27a/3
. -ında 28b/13, 38a/3, 38b/2,	. -mayana 26b/3
40a/14,17,	. -maz 26b/5

. -sana 23a/8
. -a gr- : Tartagrmek 26b/14

artdur- : Tarttrmak.

. -uram 31a/5

art : Tart.

. -nu 27a/1

artl- : Tartlmak. bk. dartl-

. -dgn 27a/1

. -sa 26b/6

. -ur 26b/11,17, 60b/8, 88a/7

. -ur m 26b/10

tarz (A.): Usul, yol.

t. -inu 23a/8

aaln- : Tasalanmak, endielenmek.

t. -uram 28a/4

aarruf (A.): İdare, sahip malik olma.

t. 64a/8,11,12

a : Ta.

. 20b/5, 23b/8,

27b/8,12,14,15,16, 28a/1,2,3,

29a/13,14,15, 29b/2,4,15, 30a/7,

34a/13, 71b/8

. -a 27b/7,11, 29a/13, 29b/1,16

. -da 8b/12, 29b/6,14, 60b/13

. -dan 14a/12, 56b/2

. -ı 56b/1

. -ın 30a/5

. -ı 30a/7

. -lar 20a/14, 30a/15, 33b/12

. ol- : Ta olmak 3a/2, 6a/11

a- : Tamak.

. -maynca 45a/9

. -maz 45a/9

. -s 45a/13

ar- : Tarmak.

. -d 25a/5

ala- : Talamak.

. -dm 25a/6

alu : Talı.

. 28a/712

ara : Darı, darıya.

. 37b/12, 50a/14, 67a/7, 73b/17,

74a/17, 80a/17

. -da 16b/14

. -dan 83b/6

. - 31b/10

. -sn 18b/10

. -sna 74b/8

ar : Tara.

. -ı 31b/11

at : Tat.

. -larından 60b/11

atlı : Tatlı.

. 70b/10,11,12,13,14,15

. -dan 70b/11,12,13

. -ya 70b/11

ṭāul : Davul bk. ṭavıl

t. 23a/9

t. -ı 22b/15

ṭaulcı : Davulcu.

t. 22b/14, 23a/2,7

ṭav (A.): İsteyerek bir şey yapma.

t. 5a/5

ṭavar : Mal, hayvan.

t. -ım 31a/9

ṭavıl : Davul bk. ṭāul

t. -uñ 60b/12

ta‘yīn (A.): Belirlemek.

t. eyle- : Atamak 1b/11

tāze (F.): Taze.

t. 26a/15

ta‘zīm (A.): Saygı gösterme, ikram etme.

t. -ile 83b/16

t. -ler 39b/8

t. eyle- : Saygı göstermek 8b/7,

9b/2, 46a/9, 53b/3, 85b/13

t. it-: Saygı göstermek 9b/3,

15a/12, 68a/15,16, 75b/8,9,

76a/2

ta‘zīr (A.): Azarlama.

t. 64b/17, 65a/2, 84b/12,13,

85a/2

t. -e 83b/15, 84b/6

t. -i 84b/9,14, 85a/14

t. -in 85a/1

tebdīl (A.): Değiştirme, değiştirilme.

t. 61a/15

tebessüm (A.): Gülümseme, tebessüm.

t. eyle- : Gülümsemek 80a/10

tekāza (A.): Sıkıştırarak söz söyleme.

t. 66a/8

tekbīr (A.): “Allhü ekber” demek.

t. 88b/12

teklīf (A.): Teklif.

t. 80b/4

tekrār (A.): Tekrar.

t. 23a/2, 35a/11, 75a/7,9

te‘līf (A.): Toplayıp düzenleyerek yazma.

t. 79b/3

temāšā (A.): Bakıp seyretme.

t. 24b/10, 45a/9, 64b/14

t. -sın 12b/1

t. -ya 56b/2

temel (Yun.): Ana, esas.

t. -i 58b/15, 61a/10,11, 63b/4,6

t. -idür 56b/10

temessik (< temessük A.): Tutunma, sarılma.

t. 68a/2

t. -iñ 34a/2, 48a/5,6

t. -im 66b/15,16

temessiklik : Temessiklik.

t. 66b/14

temīz (< **temyīz** A.): Kirli, lekeli, pis.

t. eyle-: Temizlemek 1b/7

ten (F.): Vücut, gövde, beden.

t. 62a/6

t. -i 55a/6

t. -imden 89b/16

t. -imüz 71a/5

t. -in 55a/6

t. -ine 91a/5

t. -iñe 88a/4

t. -leri 45a/6, 46a/3,5, 54b/17, 55a/4,5, 64b/5

t. mi 62a/2

tenāşir (A.): Çocuk yazısı, acemi yazısı.

t. -e 60a/17

tenbīh (A.): İkaz etme, uyarma, tenbih.

t. it- : Uyarmak 28b/15, 35b/1, 58a/6

tenesir (< **tenşūy** F.): Ölü yıkanan kerevet.

t. -e 26a/2

tenhā (A.): Kimsesiz yer, boş yer.

t. 31b/8

t. -ya 31b/7

ter : Ter.

t. -e 69b/4

t. -inden 81a/3

terāzī (< **terāzū** F.): Terazî. bk. terāzū

t. -le 31a/5

terāzū (F.): Terazî. bk. terāzī

t. 27a/2, 60b/9

terbiye (A.): Terbiye etme, eğitim.

t. it-: Terbiye etmek 72a/6,7

t. eyle- : Eğitmek 30a/6, 72a/17, 72b/2, 86a/14

tercümān (A.): Tercüman.

t. -iñ 90b/7

terk (A.): Bırakma, terk etme.

t. -i 44b/10,11, 45a/11

t. -i it- : Terk etmek 44b/10

t. eyle- : Terk etmek 30a/6

t. it- : Terk etmek 4a/1, 4b/4, 5b/12, 22a/12, 30a/13, 43a/6, 44b/10, 60b/3, 61b/9, 77a/6, 80a/6, 81b/12,13, 90a/16

terk-i şalāvāt (F.): Salavatı bırakma.

t. 30a/3

tertīb (A.): Dizme, düzene koyma.

t. 53b/1

tesbīh (A.): “Sübhānallāh” kelimesini söyleyerek Allah’a tazim etme.

t. 25b/3

t. -den 81b/6

te’sīr (A.): Etki, tesir.

t. 86a/6

te'sür : Tesir. bk. te'sîr

t. 86a/7

teslim (A.): Verme, rıza gösterme, teslim.

t. ol- : Teslim olmak 48a/14,17

teşviş (A.): Kaygı.

t. 73b/17

tevbe (A.): Günahtan veya suçtan vazgeçme, tövbe.

t. 54b/14, 57b/13,15, 59a/1,5,

61b/2, 75a/11

t. -dir 45a/1

t. -mi 75a/11,17

t. -ni 76a/6,10, 76a/17

t. -sini 61b/1, 75a/16

t. -ye 44b/17, 45b/1

t. eyle- : Tövbe etmek 61b/1, 76a/6,8, 77b/8, 82b/17

t. it- : Tövbe etmek 13a/5, 17b/6, 43a/5, 48a/8, 75a/10,

76a/11, 86a/7

tevḥīd (A.): Allah'ın birliğine inanma.

t. 13b/7,10, 70b/16

t. -e 11a/7, 11b/9, 14a/4, 22b/4

t. -i 10a/5, 10b/8, 15a/8

t. it- : Allah'ın bir olduğunu söylemek 9b/13, 10a/1,2, 10b/9, 11a/6, 13b/11

Tevrât (A.): Hz. Musa'ya inen mukaddes kitap.

T. 41a/8

ṭifl (< ṭfl A.): Küçük çocuk.

t. 30b/4

tīmār (F.): Hayvanı temizleme, tımar.

t. -dan 5a/15

tīmārḥāne (F.): Akıl hastahanesi.

t. -ye 46a/1

ṭınak : Tınak.

ṭ. (ğ)-ınuñ 61b/15

ṭ. (ğ)-unuñ 62a/4

ṭış : Dış.

ṭ. -ı 61a/6

ṭ. -ıdır 74b/5

ṭ. -uñ 83a/8

ticāret (A.): Alışveriş, ticaret.

t. 43a/16

t. -dür 43a/17

t. -e mi 42b/10,11

titre- : Titremek. bk. ditre-

t. -yerek 39b/7

ṭīz (F.): Tez, çabuk.

t. 45b/14, 51b/6, 70b/3

t. -ce 5b/12

t. -rek 88b/6

toḥum (< tuḥm: F.): Tohum.

t. 34b/3, 44a/6,7

t. -ı 44a/6
t. -iñ 60b/12
toğ- : Doğmak. bk. doğ-
t. -an 40a/6,8, 54b/14, 64b/2
t. -ar 40a/2, 62a/10,12,13, 62b/13, 63b/17
t. -ardım 40a/1
t. -dı 49a/10
t. -madığa 60a/17
t. -sa 49b/3,5
t. -up 78a/1
toğrı : 1. Doğru, düzgün bk. doğru,
toğru
t. 3b/10,12,15, 4a/6,9,15, 4b/1,2, 19a/3, 26b/2, 31b/10, 36a/9, 44a/15, 47a/15,17, 60a/10, 69a/11, 70a/6, 78b/8, 80a/17, 88b/10, 89a/6, 90b/2
t. -sına 5a/2
t. -yı 69a/11
t. mı 82a/3
2. Doğru (edat)
t. 2a/9, 28b/7, 76a/12
t. -ca 6b/5
toğrıl- : Doğrulamak. bk. toğrul-
t. -urdiñ 50b/14
toğrul- : Doğrulamak. bk. toğrul-
t. -dı 80a/13

t. -dıkdan 88a/8
toğru : Doğru. bk. toğrı, doğru
t. -sı 69a/16
toğuz : Dokuz.
t. 17b/5, 80a/17, 87b/9
tol- : Dolmak. bk. dol-
t. -ar 71b/8
t. -dı 16a/12,13
t. -mış 24a/13, 57b/1,2,3
t. -sa 8a/7
t. -dum 24b/6
t. -unur 16a/7
tolan- : Dolanmak, gezinmek.
t. -lardur 27a/9
t. -duķ 85a/9
tolab : Dolap.
t. -uñ 53b/13
toldur- : Doldurmak. bk. toldur-, doldur-
t. -ana 78b/1
t. -dılar 85a/3
toldur- : Doldurmak. bk. toldır-, doldur-
t. -an 25b/7
t. -mış 57b/3
tolı : Dolu. bk. tolu
t. 8a/1
tolu : 1. Dolu. bk. tolu
t. 53b/6
t. -dur 65b/3

2. Dolu, yağış biçimi.	ṭ. (ğ)-ıñ 29b/4,5, 55a/1
ṭ. 47a/12	ṭ. (ğ)-ına 72a/12
ṭ. -ya 47a/2	ṭ. (ğ)-ımı 72a/6,16
ṭon : Elbise.	ṭopuz (< debbūs A.): Ucu top biçimde bir silah.
ṭ. -ları 23b/15, 24a/13	ṭ. -ı 74a/13
ṭ. -larında 83b/710	ṭoy- : Doymak.
ṭoñuz : Domuz.	ṭ. -madan 59b/16
ṭ. 88b/1	ṭ. -ur 28a/8
ṭop : Top.	ṭoy : Tay.
ṭ. 40b/2,3,6,8, 90a/11, 90b/16,	ṭ. -a 31b/11
91b/3	ṭoyur- : Doyurmak.
ṭ. -ı 40b/1	ṭ. -urlar 66b/11
ṭ. -ları 40a/15	tuç : Tunç.
ṭ. -u 40a/15, 40b/7	t. 56b/6,8,9
topla- : Toplamak.	t. (c)-uñ 56b/6
t. -yup 10a/12	t. -dur 58b/16
toprak : Toprak.	tu‘me istigmāl (A.) : Son lokma.
ṭ. 27b/5,8,14,	ṭ. 22a/14
29b/2,6,7,8,9,11,12, 14,15,	ṭuman : Duman. bk. duman.
34b/4, 44a/8, 72b/1	ṭ. 37b/14, 61a/7, 71b/9
ṭ. -a 27b/6	ṭur- : 1. Ayağa kalkmak, ayakta durmak. bk.
ṭ. -da 8b/12, 29a/16, 29b/2,3,	dur-
44a/7	ṭ. -dılar 83b/8,9,10
ṭ. -dağı 30a/5	ṭ. -mam 19a/9
ṭ. -dan 36b/11, 72a/4,14	ṭ. -mış 24a/14
ṭ. -dandur 27b/14	ṭ. -uram 19a/9
ṭ. (ğ)-a 29b/6, 44a/6,13	ṭ. -urlar 60b/8, 69a/1
ṭ. (ğ)-ıla 72a/5,15	

2. Durmak, beklemek, bir yerde olmak.

. ! 83b/2,4, 84a/9

. -a 69b/2, 70a/6

. -alım 69b/4

. -ana 78b/6

. -anlar 21b/10

. -anlardır 21b/10

. -ayım 83b/2

. -dı 42b/8, 43b/16, 45b/2, 48b/16, 51b/11, 53a/6, 53b/8, 55b/2, 61a/7, 83a/8, 84a/5,13, 84b/3,8

. -dıldı 45a/1

. -dılar 51b/10

. -dım 78a/10

. -duk 85a/17

. -dum 2a/3, 58b/7, 64b/12, 82b/5, 83a/7

. -duñ 82b/13, 83a/4

. -duğdan 82b/14

. -madı 83a/8

. -madıgıñ 39b/13

. -mam 39b/13

. -ması 52b/12

. -mayanlar 21a/15

. -mayup 24a/17, 25a/9

. -maz 21a/14, 21b/11

. -san 83a/7

. -up 79a/15

. -ur 21a/7, 39b/6, 45a/2, 56a/2, 88b/2, 90b/4

. -uram 39b/13, 74b/8,9

. -urağ 46a/1

. -urken 82b/9

. -urlar 21a/8, 21b/2,6, 83b/13,14

. -dılar 165

. -sañ 16b/9

. -urdu 85a/10

. -ur mı 21b/1,9, 81b/11

. -ur mısın 39b/13

3. Birleşik fiil yapar.

. -du 53a/17

. -ur 43b/17, 56b/4, 74a/13, 77a/13, 77b/4,15, 84a/12

. -uruz 35a/11

4. Devam etmek.

. -ur 13a/14

urul- : Durulmak. bk. durul-

. -ursın 70b/5

. -maz 36a/9

ut- : 1. Tutmak, yakalamak, ele geçirmek. bk.

dut-

. -an 82a/6

. -ar 49b/13, 87a/2

. -aram 46b/9

. -dı 77b/2
. -dılar 38b/8
. -du 65b/3, 72b/4
. -madıdan 59b/12
. -maya 3b/7
. -mazsın 59b/12
. -mı 5a/15, 87b/12
. -mılar 25b/11
. -mısın 23a/11
. -up 78b/7
. -u vir- : Tutuvermek 64b/4
. -a gr- : Tutagrmek
26b/13,15
. -madun mı 68a/2
. -maz mısın 31b/3
2. Kavramak, yapışmak.
. ! 26b/12
. -ma 91b/10
. -mayana 44a/15
3. Bitmek.
. ! 58a/14
. -ar 58a/14
4. Başlamak.
. -du 36a/5
5. Yerine getirmek, tatbik etmek, ibadet etmek.
. ! 17b/3, 50a/9, 51a/9, 59a/12, 61b/8

. -aca 66a/11
. -an 4a/1
. -ana 78b/3, 82a/17, 87a/10
. -ar 4a/2, 25a/6, 62a/14
. -ardım 23a/10
. -arlar 90b/4
. -arsın 4a/12
. -dı 38a/14
. -dılar 35b/2
. -du 71a/7
. -ma 30a/17
. -madı 61a/14
. -masa 22b/7, 68b/3, 73b/5, 77b/10
. -ma 6a/14, 73b/10
. -madur 68a/14, 70b/13, 73b/2, 81a/16
. -maya 3a/10
. -mayana 26b/3
. -mayanın 72b/10, 82b/1
. -mayıla 4b/2
. -mayılan 4a/11
. -mazsa 48a/15, 70b/6
. -mı 5b/3, 89b/3
. -sa 33a/5, 49b/8, 68b/5, 89b/12,13
. -sun 72b/8
. -up 43b/5, 45b/8, 73b/2
. -a gr- : Tutagrmek 46a/10

6. Herhangi bir durumda bulundurmak, yerleştirmek.	ıuy- : Duymak,işitmek. bk. duy-
ı. -ardım 27a/11	ı. -asın 60b/1
ı. -dı 43b/16, 82b/8, 84a/14, 86b/1	ı. -acağı 60b/12
ı. -dığundan 83a/5	ı. -dığ 34a/8
ı. -dılar 83b/11	ı. -duğ 70a/12
ı. -dum 84a/13	ı. -mam 59b/17
ı. -mış 20b/10	ıuz : Tuz. bk. duz
ı. -mışlar 84a/16	ı. 34a/11
ı. -sağ 4b/12	ıuzak : Tuzak. bk. duzak
ı. -urduğ 83b/1	ı. 58b/11, 89b/4
ıutıl- : Yakalanmak.	tüken- : Tükenmek, bitmek.
ı. -ur 60b/11	t. -di 55b/4
ıutdur- : Tutdurmak, yapıştırmak.	t. -digi 55a/17
ı. -mağ 28b/17	t. -medi 55b/3
ı. -am 31a/7	t. -mez 33b/9
ı. -a gör- : Tutduragörmek	t. -di mi 55b/3
28b/17	tüket- : Tüketmek.
ıutnağ : Tutukevi.	t. -mek 38a/9
ı. (ğ)-ı 66a/6,13	tüm : Tüm, hepsi.
ı. (ğ)-ıdur 66a/5	t. -idür 70b/9
ıutul- : Tutulmak. bk. dutul-	türki : Türkü.
ı. -ana 81b/9	t. 31b/9
ı. -mazdı 81b/16	türli : Türlü. bk. dürlü, dürlü
ıutuş- : Tutuşmak, yanmak.	t. 74b/2, 75a/4, 75b/7
t. -dı 31a/1, 38b/10	tüt- : Tütmek.
ı. -ur mı 14b714	t. -er 89b/7
	tütün : Sigara.
	t. 23b/5

t. -de 77b/10

t. iç- : Tütün içmek 22a/10

U

u (F.) : Ve.

u. 1b/11

uc : Uç, kenar.

u. -ı 6b/8,12,13,15, 10a/12,

28b/6,7,8,11,12, 29a/1,

55b/3,4,8, 56b/4,7

u. -ına 10a/12

u. -ındağı 29a/2

u. -ından 28b/17

u. -u 42b/1

u. -undan 31a/7

‘ucub (<‘ucb A.): Kendini beğenme, kibir.

‘u. 6a/11, 12b/11,15,

13a/1,3,9,11,14, 15a/13,

27b/15,16, 28a/1, 30a/4,8,9,

47b/16, 60b/11,14, 74b/15,

75a/7,9, 75b/6,12,15, 76a/1,16

‘u. -dan 13b/1, 28a/6, 30a/1

‘u. -de 75b/11,15, 87a/4

‘u. -dur 29a/9, 67b/14

‘u. mı 64b/17

‘u. -uñ 60b/13

‘u. it- : Kibirleşmek 3a/2, 12b/13,

13a/3, 28a/2

‘ucube (A.): Pek acayip, garip.

‘u. 33a/17

uç- : Uçmak.

u. -an 62a/2,5, 64a/1

u. -ar 61b/12, 64a/1,2,5,6

u. -arlardı 75a/14

u. -mağ 90a/4

u. -mağdan 89a/3

u. -maz 64a/2

u. -salar 42b/1

u. -sañ 32a/12

u. -sun 34b/5

u. -up 39b/6

u. -ı vir- : Uçuvermek 64b/2

uçul- : Uçmak.

u. -ur 65a/11,13,14, 65b/11

uğra- : Uğramak.

u. -dı 20a/8

u. -dığım 24b/15

u. -dım 57b/7, 80b/9

u. -duğım 80b/10

u. -dum 75a/3

u. -r 31a/17

u. -rsın 86a/10

u. -sın 45a/16

u. -mıñsıñ 27b/11

ulaş- : Ulaşmak.

u. -acagın 34b/16

u. -am 34b/8

u. -dık 77a/2

u. -mağ 34b/9

u. -sañ 32a/12

ulaşdır- : Ulaştırmak. bk. ulaştır-

u. 54a/1

u. -dı 54a/5

u. -maya 54a/6

ulaşdır- : Ulaşmak. bk. ulaştır-

u. -dı 54a/1

u. -uñ 53b/17

‘ulemā (A.): Alimler, bilginler.

‘u. 3a/1, 67b/11

‘u. -ya 9b/6, 91b/13

‘u. y1 49b/1, 68b/12

ulu : Ulu, yüce.

u. 29b/1, 61b/14, 73b/15, 88b/9,
89b/2

u. -sı 7a/6, 92a/3

ululuk : Ululuk.

u. (ğ)-ı 33b/9,10

um- : Ummak, beklemek.

u. -arsañ 30b/2

‘ummān (A.): Engin deniz.

‘u. 6b/8,9,11,12,14

‘u. -a 7a/8, 20b/7,8, 36a/9, 64b/3

‘u. -ı 6b/8, 7a/4

umud : Umut.

u. 44a/8

u. -ımı 48b/7

u. -um 43b/17

unut- : Unutmak.

u. (d) ! 67b/13,15

u. (d)-a 70a/2

u. (d)-ana 59a/11

u. (d)-ma 82b/2

u. (d)-mı 53a/3

u. (d)-ur 10a/5, 87a/3

u. (d)-ursuñ 48b/9

u. (d)-ı gör- : Unutugörmek 67b/7

u. (d)-mayı gör- : Unutmayıgörmek,
unutmamak 59a/11

u. -ma 86a/5

u. -mısam 81a/6

u. -sa 52a/2

ur- : 1. Vurmak. bk. vur-

u. -ur 31a/5, 87a/5

u. -duğı 87a/5

u. -mağ 29b/7

u. -up 24b/16

u. -uram 46b/6

2. Takmak.

u. -dılar 23b/9

u. -ur 11a/7

‘uryān (A.): Çıplak.

‘u. 61a/15, 16, 74b/9

ussuz : Akılsız.

u. 54b/16

ušan- : Usanmak, bıkmak.

u. -ıp 77b/16

u. -ma 60a/11

u. -mam 81a/3

u. -mañ 81a/3

uş- : Uçmak.

u. -dı 75b/8

uşak : Uşak, hizmetçi.

u. 14b/3

u. (ğ)-ı 14a/15

u. (ğ)-ıñ 58b/10

uşaklık : Uşaklık.

u. (ğ)-ı 14b/6

utan- : Utanmak.

u. -anuñ 54a/11

u. -dı 87b/12

u. -dım 51b/14

u. -ıram 54a/10, 90a/9

u. -ıruz 52b/3

u. -ma 54a/10

u. -urlar 54a/9

u. -ursıñ 79b/14

u. -ma mı 52b/4

uy- : Uymak, uygun düşmek.

u. -an 61a/6

u. -ana 74a/2

u. -ar 178

u. -madılar 37a/15

u. -maz 91a/15

u. -sa 26a/15, 89a/5

u. -up 22b/9

uyanık : Uyanık.

u. 62a/17

uyar- : Uyarmak, ikaz etmek.

u. -a 13b/2, 30a/2, 77a/5

uyku : Uyku.

u. 6a/5

uykusuz : Uykusuz.

u. 66b/4

uyu- : Uyumak.

u. -mağ 18a/7

u. -maz 8a/10, 49a/9, 62b/1, 71b/15

u. -mazsañ 66b/3

u. -r 62a/17

u. -sa 70b/3

u. -yu kal- : Uyuyukalmak 31b/16

uyuş- : Uyuşmak, uzlaşmak.

u. -amazlar 69a/1

uzat- : Uzatmak.

u. (d)-ınca 48b/8

u. (d)-ır 6a/5

u. (d)-sañ 45a/11	ü. -e 7b/9
uzak : Uzak.	ü. -leri 7b/9
u. 5b/15, 67b/6,8,10, 71a/10	üçünci : Üçüncü. bk. üçinci
u. (ğ)-a 6b/6, 72b/12	ü. 17b/9, 18a/3, 19a/2, 22a/11,
u. -dan 9b/11, 58b/4	29a/7,9, 32b/3, 46a/9, 68a/7,14,
u. -dır 5b/10,11,13	69a/15, 74b/4, 75a/5, 90a/2
u. -dur 39a/15, 45a/10, 60b/6,	üfür- : Üfürmek, üflemek.
71a/12	ü. 55a/4
u. mıdur 39a/12	ü. -ür 55a/5
uzan- : Uzanmak.	ülûfün (A.): Binlerce.
u. -ip 18a/2	u. 1b/7
u. -ur 33a/5	ümîd (F.): Ümit, umut. bk. ümüd
uzat- : Uzatmak.	ü. -im 21b/10
u. -ma 48b/8	ü. -ini 79b/12
uzun : Uzun.	ü. -isin 25b/1
u. -dur 47b/14	ümmet (A.): Aynı peygambere inanıp
Ü	bağlanan cemaat, topluluk.
	ü. 15b/14
üç : Üç.	ü. -dür 90a/11
ü. 8a/12, 32b/8,9, 48b/1, 83b/9,	ü. -e 44b/9
84b/10,11, 88b/12	ü. -i 90a/11
ü. -i 64b/10,12	ü. -im 9b/9,11, 57b/15, 70a/1,2,
ü. -ü 73b/12	90a/11
üçinci : Üçüncü. bk. üçünci	ü. -imden 21b/14
ü. 43b/4	ü. -ime 90a/17
üçler : Üçler.	ü. -imi 32a/7,9
ü. 83b/12,17, 84b/11	ü. -imiñ 15a/4, 57b/12

ü. -iñ 9a/13, 15b/6,8, 21a/1,
89a/12, 90b/4
ü. -iñde 21a/13
ü. -ine 16b/1
ü. -iñi 90a/17
ü. -ler 6a/4
ü. -lerini 64b/6
ü. -üñe 89a/6

ümme-i Muḥammed (F.): Hz.

Muhammed'in ümmeti.

ü. 79b/16, 91b/15
ü. -e 8a/10, 18a/11, 52b/12,
59a/14, 73b/9,14, 77a/6,
91b/13,16
ü. -i 3b/8, 11a/13, 13b/2, 28a/6,
28b/2, 30a/1, 31b/14, 48b/6,
51b/7,9, 58a/1, 67b/1, 87a/11,
91b/8
ü. -imize 5a/6
ü. -iñ 86a/2, 92a/5,6

ümüd : Ümit. bk. ümīd

ü. -in 87a/3

üst : Üst.

ü. -imden 83b/5
ü. -inde 78b/17
ü. -ine 31a/17, 69b/17, 82b/15
ü. -üme 87b/2,3,4,6, 88b/8
ü. -ünde 2b/14

ü. -üne 13a/13,15, 24b/16, 25a/15,
55b/15, 59a/8, 69b/14

ü. -üme mi 87b/2

üstād (F.): Usta, hoca, üstat. bk. üstāz

ü. 54a/15,17
ü. -ı 25b/8, 36a/6, 53a/2,3
ü. -ımızı 75a/15
ü. -umuz 52b/2, 92a/3
ü. -iñ 52b/2

üstāz (< üstād F.): Usta, hoca, üstat. bk. üstād

ü. 28a/11
ü. -a 71a/14
ü. -ımız 28a/10
ü. -iñiz 28a/11

üşü- : Üşümek.

ü. -mez midim 80b/16
ü. -r müdüm 80b/15

üzer : Üst, yukarı.

ü. -imden 13a/10,12
ü. -inde 21a/6,15, 21b/6,8, 28b/15,
29b/4, 30a/7, 31b/2, 40a/14, 55b/16,
57a/1,3,4,5, 58b/13, 61b/11, 66b/2,
69b/2, 81b/6, 82b/4, 84a/15
ü. -indeki 84a/17
ü. -inden 57a/11
ü. -indeyem 29b/5
ü. -ine 8b/4, 12b/11, 13a/11, 17a/2,3,
30b/2, 36a/13, 38a/11,

51b/11,12,13,17, 52a/14,
 52b/15, 53a/7,10, 53b/16,
 55b/17, 56a/1, 57a/1,2,5,11,15,
 58a/4, 62a/12, 69b/1,16,
 70a/5,6, 73b/12, 76a/7, 76b/12,
 77b/1, 78a/14, 84b/7, 85a/9,
 86a/13, 87b/13, 88a/11,15,
 89a/4,5
 ü. -iñe 66b/4
 ü. -inedür 78b/17
 ü. -lerine 1b/10
üzere : Üzerine, üzerinde.
 ü. 21a/10, 52a/17, 53b/1, 57b/3,
 63a/6, 63b/9, 66a/1, 69b/12,
 72b/1, 84b/14
 ü. -dir 17b/5
üzüm : Üzüm.
 ü. -leri 53b/7

V

va' de (< va' d A.): Vaat, bir işi yerine
 getirmek için verilen söz.
 v. -ñ 17a/11
 v. -ñe 17a/6
 v. eyle- : Söz vermek 17a/4
vā' iz (A.): Vaaz ve nasihat eden, vaiz.
 v. 46b/1

vahidsiz: Yalnız olmayan.

v. 46b/15

vāhid-i āhād (F.): Yalnız, tek.

v. -dur 67a/4

vāhid-i mutlak (F.): Yalnız, tek.

v. -dur 67a/4

vakıyya (<vakıyye A.): Okka.

v. 27a/2, 31a/5

vakıt (< vakıt A.): Vakıt, zaman. bk. vakıt

v. 16a/15, 18a/9, 23a/7, 46b/17

vakitsiz : Vakitsiz.

v. 47a/1,7

vakıt (A.): Vakıt, zaman. bk. vakıt

v. -ile 46b/17

v. -in 88b/16, 89b/12

v. -iñe 59a/10

v. -iñüze 35a/10

var : Mevcut, var.

v. 1b/15, 2b/3,4, 6a/4,15, 6b/10, 8a/12,
 9a/8,12, 12a/9, 13b/7, 14a/7,
 20b/14,15, 21b/14, 22a/6, 25a/8,9,
 26b/5,12, 27a/1,2,5, 27b/1, 28a/2,
 29a/15, 29b/9, 30b/6,8,9, 31a/2,10,
 32a/5,6, 32b/6,8,15, 34a/1,3,15,
 34a/1,3,15, 35a/7,16, 36b/6,
 37b/13,17, 38a/3,4,5, 38b/1, 39b/2,
 40a/1,15, 40b/14,16, 41a/13,14,15,17,
 42b/13, 43b/8,17, 44a/10, 44a/10,

44b/3, 45a/14, 46a/2, 46b/14,
 48a/5, 48b/1,15, 49a/1, 49b/17,
 50a/5,8,9, 51a/15, 51b/12,
 52a/12,16, 52b/8, 53b/6,7,
 54b/5, 55a/2,7,9,10,16, 55b/15,
 56a/3,13, 56b/3,4,6,11, 57a/7,
 57b/7, 58b/13,14, 59a/11, 60a/7,
 65b/6,7, 66b/1, 67b/5, 70a/8,
 74a/12,13, 76a/9,15, 77a/9,13,
 78b/15, 79a/16, 80b/5, 81a/12,
 82a/10, 83a/5,6,16,
 83b/3,7,8,12, 84a/7,12,15,
 84b/2,9,10, 85b/14, 86b/3,
 87a/15,16, 88b/1,8, 91b/6
 v. -dı 27b/2, 28a/9, 37b/1,
 75a/13
 v. -dır 2b/13, 19b/7, 22a/13
 v. -dur 2b/12,13,14,15, 3b/9,
 6b/11,12, 9a/10, 17b/1,
 19a/2,6,11, 19b/6, 21b/7, 27b/9,
 28a/11, 28b/2,13, 29a/10, 32a/3,
 34b/17, 35a/7, 35b/11,17, 36b/8,
 37b/8,16, 40a/4, 40b/16,17,
 41a/13,15,16, 43b/2, 45b/12,16,
 46a/2,16, 49b/17, 50b/7, 51b/4,
 52a/8, 59b/13, 63a/11, 66b/2,15,
 68a/12, 74b/2, 75a/4, 76a/13,
 81a/15, 83a/9, 83b/12, 84b/12,

86b/4,14,15,16, 87b/5,10, 90a/1,
 91a/7,15

v. -ısa 91a/11

v. -mı 12a/1, 21b/13, 26a/5,16,
 31a/16, 31b/6, 34a/2, 34b/6, 39b/2,
 40a/4, 41a/12, 56a/6, 66b/15,
 68a/1,12, 80a/10, 83a/5, 84b/13

v. -mıdur 19a/5, 30b/17, 31b/4, 35a/6,
 36b/8, 42b/17, 66b/2, 85b/2, 91a/14

v. -mıdır 19a/5

v. eyle- : Var etmek 25a/3

v. it- : Var etmek 25a/13,14, 35a/16,
 50a/5, 67a/12

var- : Varmak, ulaşmak.

v. ! 23a/1, 30b/5, 55a/14, 60b/2, 81a/1

v. -a 70a/4

v. -acağı 70b/9

v. -acağ 83a/15

v. -ada 70a/3

v. -alar 69b/6

v. -alum 69b/5

v. -am 23b/10, 76a/6

v. -amaz 42b/2

v. -amazsın 83a/16

v. -an 4a/3, 6a/12, 7b/9, 62b/6,14,
 64a/7, 73b/4

v. -ana 78b/7

v. -ana dağ 88a/16

v. -asın 8b/13
v. -ayım 43a/3, 55a/15
v. -ayum 74b/1, 83b/3
v. -dı 16a/14
v. -dılar 53a/5,13, 88b/15
v. -dım 13b/5, 23a/15, 23b/6,11,15, 26a/2, 31b/16, 58b/6, 82b/11
v. -duğı 3a/15, 18a/1
v. -duğın 29a/2, 56a/10, 56b/6,8, 67a/9
v. -duğıñ 76b/17
v. -dum 2a/2, 19a/14, 24a/12, 27a/7, 41a/16, 56b/71, 74b/7, 78a/11, 79b/3, 82b/7
v. -duñ 45a/12, 71a/8
v. -duķ 83b/1, 84a/4,10
v. -ı 25b/3
v. -ınca 44b/15, 53a/5, 62b/10, 69a/16, 76b/13, 84a/5,8
v. -ır 4a/3
v. -ma 30a/17, 84a/9
v. -madılar 60b/14
v. -maķ 3a/14
v. -mayan 73b/7
v. -mayınca 49b/15, 69a/12
v. -maz 20b/1,4, 33a/9, 36a/9, 77b/16

v. -mazdım 27a/11
v. -mazlar 90a/13
v. -sa 7a/14, 33a/5, 43a/8, 89b/10,11
v. -uñ 22a/8
v. -unca 69a/15,17
v. -up 23b/6,14, 24a/11, 39b/16, 42b/14,15, 43a/4, 44b/17, 53a/10, 54a/6, 64a/3, 83a/4
v. -ur 4a/4, 26b/7, 32a/13, 36a/3, 39b/16, 46b/10, 56b/4, 61b/13, 73b/4, 82a/6, 91a/10
v. -uram 32b/11, 39b/15, 84a/8
v. -urlar 60b/10
v. -ursalar 90a/3
v. -ursañ 71a/9
v. -ursak 52b/9,17
v. -ursın 39b/14
v. -ursuñ 20b/6, 76a/7
v. -uruz 32b/7
v. -a gör- : Varagörmek, ulaşivermek
52b/9
v. -ır mı 33a/9
v. -mayım mı 84a/9
v. -ur mı 35a/14
varlık : Mevcudiyet, var olan.
v. (ğ)-ına 63b/10, 87a/2
vāşıl (A.): Ulaşan, varan.
v. 62b/14

vaşiyet (<vasiyet A.): Vasiyet.

v. -im 47a/7

ve : Ve, hem, ayrıca.

v. 1b/7,9,19, 5b/5, 6b/14, 17a/2,
17b/4, 18a/6,7,11,12,14,
18b/1,2,5,9,10,11,14, 19b/12,13,
20a/10, 20b/1,10,14, 21a/4,8,
21b/2,3, 22a/4, 22b/1,13,
23a/13, 24a/10, 25a/17,
26b/6,9,14, 27a/9,
28a/6,10,12,13,16, 28b/1,2,3,5,
29b/10, 30a/1,2,4,9,13,14,15,
30b/1,9,10,11,12,13,15,
31b/1,2,6,14, 32a/12,15, 32b/12,
33b/5,6,10,12, 34a/2,8,
34b/12,16, 35a/7, 36a/4,
36b/3,13,15,16, 37a/1,3,17,
38a/12,16, 40b/7, 42b/17,
43b/2,3,11, 44a/4,11, 44b/14,
45a/9, 47a/7,13, 48b/5,13,
49a/10, 49b/1,2, 50a/6, 51a/2,3,
51b/8, 54b/7, 55a/1, 57a/4,
58a/1,2, 61b/14, 62a/5,8,13,
62b/10, 67a/8, 67b/3, 68b/10,
69b/11, 71b/16, 73b/9, 81b/2,
85b/15, 88a/1,12, 91a/13,
92a/1,3,7

vecdsiz : Kedersiz.

v. 33b/3

vefāsız : Vefasız.

v. 25b/12,14,16

vefāsızlık : Vefasızlık.

v. (ğ)-ın 25b/16, 26a/3

vehim (<vehm A.): Kuruntu.

v. 52b/11

veled (A.): Çocuk.

v. 29a/16, 29b/13,14

veled-i kalb (F.): Gönül adamı.

v. 62a/7,10,11, 62b/13, 64a/13

v. -de 63a/5

v. -dür 62a/9, 64b/5

v. -i 62b/8,10, 64a/5, 64b/2,4

v. -ine 64a/1

velī (A.): Ermiş, eren.

v. 15a/1, 22b/4, 25b/2, 61b/13,
64a/12

v. -dür 50a/17, 65b/14,16

v. -ler 58a/5, 61b/12

v. -leriñ 40b/13, 62b/2

v. -lerine 87b/17, 88a/1

ver- : 1. Vermek, bağışlamak, ihsan etmek. bk.

vir-

v. -ince 37b/6

v. -ir 14a/15

v. -meyen 32b/6

2. Tezlik fiili.

v. -ür 11a/11	50a/8,10, 50b/5, 54a/8, 65a/5, 72b/12,
vesâ'ir (A.): Ve başkaları, ve benzerleri.	77a/10, 78a/13,17, 81a/6, 86a/8,
v. 1b/10, 18a/6, 22b/2, 23a/14,	88b/9,10
33b/12, 34b/2, 36b/15, 88a/14	v. -di 2b/2, 20b/11, 31b/15,17, 32b/15,
vesvese (A.): Şüphe, kuruntu.	35a/16,17, 35b/8, 36a/14, 42b/7,
v. 33a/16, 34b/12,13	44b/6,7, 45a/17, 48b/15, 53a/3,
v. -sinün 66b/10	54a/2,3,5, 55a/16, 56a/8, 61a/17,
v. -yi 4b/10, 62b/8	62a/15, 66b/9,10,11, 67a/15, 71a/6,
v. -y-ile 66a/9	72b/11, 75b/2,3, 76a/3,16, 76b/1,
Veyis (ş.a.): Veysel Karani. bk. Viyis	77b/12, 78a/14, 83b/16, 84a/11, 85a/7,
V. 3b/14	88b/2,3
vezin (< vezn A.): Tartma. tartı. bk.	v. -digi 10a/2, 20a/7, 55b/6, 56a/9,
vezn	71b/3, 75a/5, 75b/5, 76a/4, 89b/2
v. 23a/1	v. -digim 37a/12, 38a/6
vezn (A.): Tartma, tartı. bk. vezin	v. -digne 24a/5
v. 26b/3,9	v. -digiñe 37a/9
v. -ile 26b/5	v. -diler 9a/2, 23b/9, 54a/2, 64b/11,
vilâyet (A.): İl, memleket.	75b/9, 83b/8
v. 55b/11, 75a/7, 75b/12,16	v. -dim 32b/12, 36b/17, 37a/10,11,12,
v. -de 42b/13	37b/5, 38b/12, 42b/3, 54a/4
v. -e 80b/13	v. -diñ 15a/5, 36b/14, 37a/3,7,8,9,11,
v. -ine 91b/11	38b/11, 75b/17
v. -ler 42b/3	v. -dügüne 51a/10
v. -leri 62a/6	v. -dük 85a/13
vir- : 1. Vermek. bk. ver-	v. -düm 2a/2, 36b/14,15,17,
v. ! 3b/2, 15b/5, 27b/12, 29b/8,	37a/1,2,3,7,8,9,12, 37b/15, 58b/6,
30b/17, 32b/1, 33a/1, 37b/4,	78a/11, 82b/7,11
45a/13, 45b/13, 46a/17,	v. -dün 36b/6, 37a/2,6, 66a/14, 71a/7

- v. -e 10b/5, 11b/9, 17b/4,
18a/11, 80a/5, 91b/11,12,15
- v. -ecegimiz 13a/7
- v. -ecekde 87b/15
- v. -elim 15a/6, 65b/9,17
- v. -elüm 2b/6
- v. -emem 30b/17
- v. -emez 87b/7
- v. -en 24b/5, 35b/16, 50a/4
- v. -enden 89b/17
- v. -ene 30a/3
- v. -eyim 3a/6, 27b/1, 29b/9,
65a/6, 80b/6
- v. -eyüm 31a/2, 74b/13, 82a/8,
88b/12
- v. -ilen 23a/6
- v. -ilmezdi 88b/12
- v. -ilür 33a/12, 60b/8
- v. -iñ 2b/5
- v. -ince 33b/15
- v. -inci 58a/15
- v. -indi 74b/14
- v. -ir 10a/1, 14b/13, 21a/10,
22a/15, 22b/3
- v. -irsiñ 17a/13
- v. -irüm 31a/710, 44a/9
- v. -iyim 50b/15
- v. -me 46b/1, 84a/8
- v. -mede 87a/4
- v. -medim 36b/17, 37a/10, 42b/3
- v. -medin 27a/16, 37a/1
- v. -mediñ 27b/1
- v. -medüm 37a/2
- v. -mek 47a/2, 72a/10
- v. -mem 52a/11
- v. -mesin 76a/4
- v. -meye 43b/710, 52b/13, 87b/8
- v. -meyem 27b/3
- v. -mez 12b/10, 14b/2
- v. -mezdim 27a/10, 31a/12
- v. -mezse 89b/3
- v. -mezsem 48a/15
- v. -mezseñ 88b/10
- v. -mezsiñ 50b/2
- v. -miş 12a/712, 12b/9, 44a/8, 46a/12
- v. -se 7a/13, 14a/9, 63b/2, 89b/14,15,
90a/1
- v. -señ 14a/15, 16b/9, 33a/7
- v. -sin 80b/1
- v. -sün 71b/13
- v. -süñ 72a/11
- v. -üñ 22a/8
- v. -üp 60a/8, 91b/11
- v. -ür 24b/5, 33b/7, 35a/13, 54a/17,
54b/17, 58a/15, 71a/16, 79a/10, 84a/5,
87b/7,9, 89a/15, 90a/3,15

v. -ürdi 81b/16

v. -ürem 44b/15, 84a/8, 91a/9

v. -ürler 66a/10, 76b/14

v. -ürse 45a/15

v. -ürsek 71a/8

v. -ürsin 74a/3

v. -ürsün 74b/1

v. -meyim mi 46b/1

2. İhsan etmek, bağışlamak.

v. -di 10a/10, 16a/2,15,
35b/1,4,5

v. -dün 25a/4

v. -e 8b/15, 80a/4,5

v. -en 25b/6, 49a/13

v. -eyim 32b/1

v. -eyüm 6a/6

v. -ilmeyen 49b/9

v. -ilür 25b/7

v. -irsin 25b/5

v. -meseler 49b/6

v. -meseñ 49b/3

v. -mişsin 25a/17, 25b/1,
75b/16

v. -üp 18b/2

3. Birleşik fiil yapar.

v. -diler 38b/7

v. -irler 26b/7

v. -mem 55b/7

v. -ür 64b/2,3,4

v. -ürler 69b/15

vīrān (F.): Yıkık, yıkılmış.

v. 24a/9, 25a/5,13, 64b/5

v. -dur 61a/1

Viyis (ş.a.): Veysel Karani bk. Veyis

V. 2a/3, 2b/5,7, 3a/5,7,12, 3b/8,10,

4a/9,14, 4b/2,5,6, 5a/5,9, 5b/1,2,3,9,

6a/14, 6b/11, 7a/5,7,8,11, 7b/15,

8a/12, 8b/4,10,15, 76b/8,13, 77a/2,4,8,

82b/14,16, 83b/2, 85a/11,14

V. -de 85a/15

V. -e 85a/13

V. -iñ 85a/11,13

vur- : Vurmak. bk. ur-

v. -anlardır 91a/5

v. -ur 51a/5, 89b/15

vurd- : Vurmak.

v. -dı 76b/1

vurun- : Vurunmak.

v. -mış 23b/16

vuşlat (A.): Bir şeye ulaşma, yetişme,
kavuşma.

v. 40b/17, 76a/713

vücūd (A.): Ten, vücut.

v. -ı 37a/13, 44a/12, 47a/11,13,

63b/17, 64a/9,11,16, 72b/8

v. -ımız 6b/6

v. -ımız 70a/14
v. -ımızdan 12b/10
v. -in 18b/10, 43b/3, 44a/16,
61a/4, 62b/6, 71a/15, 79b/8,9
v. -iñ 34b/11,17
v. -ına 18b/7, 62b/7
v. -iña 6a/8, 68b/10
v. -ında 18b/7, 28b/5, 34b/8,
36a/10, 78b/4,9
v. -iñdan 34b/8
v. -ını 17b/15, 63a/13, 68a/7,
78b/1
v. -iñiza 53a/8
v. -u 4b/11
v. -uma 30b/4
v. -uñ 34b/15, 68a/14
v. -una 50a/4

Y

ya (< yā F.): Ya (bağlaç).

y. 2a/8,9, 2b/11, 7a/5,6, 10a/5,
12a/4,5, 12b/15, 13a/1, 14a/4,
15a/1, 16b/8, 19a/1, 20a/5,
20b/3,7, 22b/1,4,5,6, 23a/9,
25b/16, 26a/12, 27a/16,
28a/16, 31a/4,5,8,9,
33a/11,13, 34a/14, 37b/17,

39b/2, 45a/11, 47b/10, 48a/2,4,8,
48b/3, 50b/12, 51a/4,5, 51b/5, 52b/4,
55b/4,17, 56a/13, 59b/3, 65a/9,
65b/11, 67a/6,7, 68b/17, 73a/5,16,
74b/1, 76b/4,16, 77b/6, 78a/16, 79a/1,
81a/12, 81b/11,12, 82a/1,8,
83b/13,14, 84a/5, 86a/6,7, 86b/16,
87b/7, 88b/6

yā : Ey, hey.

y. 1b/9, 2a/3,15, 2b/3,5,7,11,
3a/5,7,12, 3b/8,10,15, 4a/5,9,14,
4b/2,5, 5a/5,8,9,14, 5b/1,2,4,10,11,13,
6a/2,6,10,15, 6b/5,15, 7a/9,11, 7b/15,
8a/12, 8b/4,10,15, 9a/9,10,11,12,13,
14,15, 9b/3,4,5,6,9,10,13,15, 10a/4,7,
9,14,15, 10b/4,8,14, 11a/1,4,5,12,14,
15, 11b/1,3,8,11,13,15, 12a/1,2,9,
10,11, 12b/2,14, 13a/7,14, 13b/6,7,8,
9,10,12, 14a/6,8,11,13, 14b/7,9,11,12,
14,15, 15a/3,5,11,13,14,15, 15b/2,4,5,
6,7,10,14, 16a/2,5, 16b/15,
17a/2,4,5,12, 17b/2, 18a/9,10, 18b/15,
19a/5,6,10,12,15, 19b/1,4,14,15,
20a/3,4,5,7,10,15, 20b/2,4,5,13,14,15,
21a/2,3,5,7,9,13, 21b/5,10,12,13,15,
22a/2,3,13,14, 22b/5,10,15,
23a/1,7,8,10,11,12, 24a/15, 24b/16,
25a/12, 25b/14, 26a/5,17,

26b/1,2,4,8,9,11,13,17,
 27a/4,8,12,17, 27b/1,7,14,16,17,
 28a/2,3,9,10,15, 28b/1,3,9,10,
 29a/1,3,6,8,9,10,13,14,15,
 29b/2,4,6,7,8,10,11,12,14,15,
 30a/14, 30b/5,8,11,13,14,16,17,
 31a/2,4,6,8,13,15,17,
 31b/1,3,5,14,
 32a/1,2,4,5,7,8,10,11,13,14,17,
 32b/2,5,6,10,11,15,16,17,
 33a/1,3,4,6,11,12,13,14,15,16,
 33b/2,4,7,11,13, 34b/5,
 35a/1,5,6,7,8,9,12, 35b/7,10,
 36a/15,16,17,
 36b/1,2,4,6,8,9,10,11,12,13,14,
 16,
 37a/1,2,3,4,6,7,9,10,13,15,16,
 37b/1,2,3,7,9,11,12,13,16,17,
 38a/2,9,11,12,13,15,17,
 38b/10,13,17,
 39a/5,7,8,9,12,13,15,
 39b/1,2,3,4,8,9,10,11,12,14,
 40a/1,2,3,6,7,9,10,11,12,13,16,
 40b/1,2,3,4,6,7,9,11,12,13,14,1
 5,16,
 41a/1,2,5,6,7,8,10,11,12,13,14,
 15,17, 42b/2,3,9,11,12,14,16,
 43a/1,16, 43b/1,6,7,10,12,13,17,
 44a/1,2,13,16, 44b/1,3,5,8,9,12,14,17,
 45a/3,11,13,
 45b/4,7,10,11,12,13,14,15,
 46a/1,2,4,7,14, 46b/1,4,5,8,14,
 47a/4,7,14,15,
 47b/1,3,5,7,9,11,12,13,14,17,
 48a/1,3,6,9,10,11,14,15,16,17,
 48b/1,3,4,17, 49a/2,4,5,6,14,
 49b/4,5,7,9,10,17,
 50a/8,9,10,11,12,13,14,16,
 50b/2,7,10,12,14,16,
 51a/1,4,14,15,16,17, 51b/1,2,3,5,6,15,
 52a/2,4,8,10,12,13,15,16, 52b/1,8,16,
 54a/8,9,11,16,17,,
 54b/1,2,4,6,7,9,10,11,12,
 55a/3,8,9,11,12,13,14,15,
 55b/3,5,6,10,11,12,14,
 56a/4,6,7,8,9,10,12,14,16,
 56b/3,4,5,8,9,10,11,13,14,16, 57a/17,
 57b/6,7,8,9,11,13,14,
 58a/3,4,6,7,9,11,12,13,16,17,
 58b/1,2,3,5,7,11,12, 59a/1,4,5,9,
 59b/1,2,4,5,7,9,11,16, 60a/2,9,10,
 60b/1,2,12,15,16,17,
 61a/4,6,8,9,11,14 ,61b/3,6,11,
 62a/3,4,6,10,11,12,16,17,
 62b/6,7,13,15,17, 63a/2,3,9,10,12,
 63b/3,4,7,8,13,14,17, 64a/6,11,13,

64b/1,13,14,15, 65a/1,3,12,16,
65b/1,4,5,6,8,9,10,15,16,
66a/1,3,4,14,15,
66b/2,6,8,13,14,15,16,
67a/1,2,3,4,5,6,9,12,15,16,17,
67b/5,6,7,8,10,13,15,17,
68a/4,6,12,13,16,17,
68b/2,4,5,9,
69a/5,12,13,14,16,17, 69b/10,
70a/4,5,12,15,
70b/2,10,12,14,16,
71a/3,10,13,14,
71b/6,7,11,12,14,
72a/1,2,5,6,9,12,13,14,15,16,
72b/2,8,9,11,14,15,
73a/2,4,5,6,8,11,13,16,17,
73b/1, 74a/14,15,16,17,
74b/1,3,10,11,12,13,14,17,
75a/1,15, 75b/4,16, 76a/5,9,17,
76b/2,8,13,16, 77a/3,9,17,
77b/4,6, 78a/12,16,17,
78b/3,5,11,13,14,
79a/1,5,6,8,12,13,
79b/6,9,11,16, 80a/1,2,9,13,15,
80b/1,2,4,5,7,9,11,13,14,16,17,
81a/6,8,9,11,13,15,17, 81b/3,
82a/4,5,8,9,13,14,16, 82b/13,
83a/16, 84b/1,2,8,9,13,15,

85a/10,11,14,17,
85b/2,3,4,6,7,8,9,10,12, 86a/1,16,
86b/2,3,5,7,8,9,10,14,15,16,17,
87a/7,9,12,13,15,16,17,
87b/2,4,5,6,14,16, 88a/1,5,7,9,17,
88b/4,5,7,13,14,17, 89a/4,6,8,9,13,15,
89b/1,7,10,12,13,14,17,
90a/5,7,8,9,10,11,17,
90b/5,6,9,11,12,13,14,16,
91a/1,3,4,5,6,7,8,12,14,15,16, 91b/4

yaban (F.): Yabancı.

y. -a 47a/6

y. -da 2a/15, 36a/7

yabca : Sessizce.

y. yabca 83b/11

yād (F.): Hatırlama, anma.

y. eyle- : Anmak 51b/19, 59a/15,

64b/6, 67b/4, 77a/8

y. -a 59b/9

yādigār (yād-gār F.): Yadigar, andaç.

y. 92a/15

yağ : Yağ.

y. 12b/9, 31a/8, 37b/10

y. -a 34a/11

y. -ı 31a/10

yağ- : Yağmak.

y. -an 47a/10,12

y. -ar 54a/13

y. -ınca 44a/10, 47a/10,12
y. -miş 47a/1
yağış : Yağış.
y. 12b/9
yağışlan- : Yağışlanmak.
y. -dı mı 85a/14
yağlık : Yağlık.
y. (ğ)-ın 36a/16
yağmur : Yağmur. bk. yağmur, ya' mur.
y. 12b/3,4, 47a/2,10, 54b/17
y. -lar 44a/10
yak- : Yakmak, ateşe vermek.
y. -a 21b/4
y. -aram 31b/9
y. -arım 88b/10
y. -dı 61a/17, 69b/3
y. -ma 16b/11
y. -mağ 4b/10
yakın : Yakın.
y. 5b/14, 6b/2, 32b/6,
54b/6,7,8,9, 57b/9,14,17,
59a/1,4,5,9, 67b/6,11,12, 71b/6
y. -da 72b/13
y. -dan 6b/6, 58b/3
y. -dur 5b/10, 20b/3, 67b/10,
71a/12
yaklaş- : Yaklaşmak.
y. -mazsınız 17a/1

y. -ur 33a/6
yağmur : Yağmur. bk. yağmur, ya' mur
y. -ı 44a/8
yakut (A.): Yakut, değerli bir süs taşı.
y. 79a/1
yalan :Yalan, aslı olmayan.
y. 4a/9, 4b/14, 5a/3, 10a/6, 18b/8,
23a/13, 23b/16, 27a/15, 27b/4, 30a/9,
47b/3,16, 49b/12, 60a/12, 65b/12,
68b/6, 70a/11, 70b/8, 90b/10
y. -dan 49b/11
y. -dur 47b/11, 61a/1
y. -ı 47b/2,4,5,12
y. -ları 47b/16
y. -uñ 47b/13
y. mıdur 47b/7
yalnız : Yalnız, tek başına.
y. 15b/11, 26b/16, 57a/6, 82a/9, 84a/1,
91a/6
y. -da 33a/3
yalvar- : Yalvarmak.
y. -alar 69b/12
y. -dı 45a/13
y. -dılar 75a/15
yamac :Yamaç.
y. -ıma 26a/3, 59a/17
y. -ımdan 46b/13

y. -ına 32b/14, 35a/9, 42b/6,
55b/2, 82b/7,11, 91b/5
y. -ında 63a/4
yaman : Güç, etki bakımından
alışılmışın üstünde olan.
y. 48a/13, 50b/12
ya' mur : Yağmur. bk. yağmur, yağmur
y. -ı 44a/9,10,14
yan: Yan, kat, huzur.
y. -a 10a/13,14
y. -ıma 16b/14, 50b/1, 64b/11,
80b/6, 81a/2, 81b/7, 83b/1,
84a/6,14, 84b/8
y. -ımda 74a/6, 89b/16
y. -ımdaki 84a/17
y. -ımuza 76a/16
y. -ına 20b/11, 22b/15, 23a/8,9,
28a/9, 28b/9, 36a/12, 48b/14,
51a/14, 53a/14, 53b/2,
83b/8,9,10
y. -ında 7b/14, 28a/11, 28b/8,
52a/13, 52b/12, 53a/6, 53b/9,
54a/16, 55a/15, 57a/6, 57b/10,
62b/8, 64b/10, 72a/10, 72b/6,
85b/6
y. -ında 54a/9,10, 65b/7
y. -uñ 65a/11
yan- : Yanmak.

y. -anlar 55a/1
y. -ar 13a/14, 24a/13, 25b/9, 28a/4,
51b/5, 89b/7
y. -dı 31a/1, 38b/10
y. -maz 77b/17
y. -mış 5a/10
y. -maya 69b/7
yandur- : Yandırmak.
y. -an 25b/8
yāne (F.): Havan, dibek.
y. 81b/1
yañıl- : Yanılmak.
y. -am 49b/4
y. -da 91a/11
y. -duğıñ 48a/15
y. -dugıñ 48a/10
y. -ınca 54a/17
y. -ıram 52a/11, 58b/10, 65a/6
y. -ırmıyam 83a/13
y. -ırsaq 54a/15
y. -ırsañ 65a/6
y. -maq 54a/16
y. -maqdur 58b/10
y. -mışam 48a/9
y. -ursıñ 48a/10
ya' nı (A.): Yani.
y. 34a/15, 71b/15, 76b/10, 79a/13,14,
86b/10, 89a/2

yañılış : Yanılış.

y. 6b/1, 48a/7, 61b/8

yañılucı : Yanılıcı.

y. 48b/4

yap- : Yapmak.

y. ! 85b/14

y. -duğumı 89a/17

yapış- : Yapışmak, tutunmak.

y. ! 38a/1

y. -a 55b/8, 87a/16

y. -acak 24b/8

y. -an 29a/6,7,8,11

y. -anlar 29a/6

y. -anları 29a/2

y. -ayım 37b/17

y. -dı 37a/14,15, 55a/17, 76a/9,

85a/6

y. -dığın 29a/3

y. -dım 56a/17

y. -duk 55b/11

y. -ır 87a/17

y. -miş 29a/4,5, 55b/2

y. -up 77b/8

y. -ur 29a/3, 38a/1

yaprak : Yaprak.

y. 61a/16

y. -lar 19b/13

y. -larıñ 67a/10

yapracık : Yaprakcık.

y. (ğ)-ın 49a/11

yapraksız : Yapraksız.

y. 33a/15

yapraqlan- : Yapraklanmak.

y. -up 35b/14

y. -ur 35b/16

yār (F.): Sevgili, yar, dost.

y. 25b/12,14, 70a/12

y. -iñ 90b/6

yar- : Yarmak, kesmek.

y. -ar 62b/12

yārlık : Yarlık, kayalık.

y. 78a/9

yara : Yara.

y. 77b/3

y. -sı 77b/10

y. -ya 24a/8

yaradan : Tanrı, Allah.

y. (d)-an 25a/12, 78a/6

yaradıcı : Yaratıcı.

y. 25b/1, 38b/6

y. -yın 25a/14

yaradıl- : Yaratılmak.

y. -alıdan 56a/9

y. -dığımı 39b/11

y. -ıladan 39b/12

y. -mazdan 40a/12,13

y. -miş 89a/5

yarala- : Yaralamak.

y. -r 20a/4

yaramaz : Yaramaz.

y. 13b/1, 28a/6, 28b/1,
30a/1,4,13, 32b/12, 43a/5,
48b/5, 58a/1, 59a/14, 63b/6,
66a/9, 67b/2, 77a/5, 79a/14,
80a/6, 86a/8

yarar : Yarar, fayda.

y. 39a/2, 78a/17, 78b/11

yarat- : Yaratmak.

y. -dı 15b/10, 89a/1
y. -dığım 38b/17
y. -dım 38a/3
y. -duğı 20a/1, 26a/8
y. -mazdan 72a/7
y. -miş 29b/10
y. -mişñ 25a/15
y. -mişñ 25b/2

yāren (< yārān F.): Dostlar.

y. -ler 52b/15

yarı: Yarım. bk. yarım

y. 34a/10,11
y. -sı 36a/2
y. -sın 30b/15

yarıl- : Yarılmak.

y. -uram 28a/5

yarım : Yarım. bk. yarı

y. -dur 89b/4

yarın : Yarın.

y. 21a/10, 39a/1, 61a/2

yariş- : Yarışmak.

y. -maya 14b/10
y. -ur 14b/11,13

yarişdir- : Yarıştırmak.

y. -ur 47b/5-6

yarişdur- : Yarıştırmak.

y. -maya 47b/2
y. -ur 47b/7

yarişdurucı : Yarıştırıcı.

y. 47b/12

yaşduk : Yastık.

y. (ğ)-a 26a/1

yaşlan- : Yaslanmak.

y. -ma 60a/8

Yâsin Şerif (A.): Kur'an'da bir sure.

Y. -e 30b/13

yaş : Yaş, göz yaşı.

y. 44a/3, 53b/7
y. -ı 44a/3,11,12, 76a/11
y. -ıdur 44a/10,14
y. -ına 64a/3
y. -ınuñ 44a/4
y. -lar 23b/1, 61a/17
y. -ların 65a/7

yat- : Yatmak.

y. 45a/1

y. -an 92a/8

y. -ar 49b/6, 54b/16

y. -arken 83a/1

y. -ayım 80b/15

y. -dı 45b/1, 61b/1

y. -dığım 82b/17

y. -dım 31b/16, 81b/5, 82b/16

y. -ırken 82b/16

y. -maya 18a/2

y. -mışam 81b/5

y. -ur 6a/4, 24a/14

y. -urken 76a/7

yatur- : Yatırmak.

y. -ur 10a/11

yay : Yay.

y. -a 31b/10

y. -ula 50b/14

yaz: Mevsim, yaz.

y. 12b/3, 23b/8, 47a/9,11,
73b/16,

y. -a 81a/1, 86a/10

y. -ı 25b/8, 47a/3, 56a/2

yaz- : Yazmak.

y. -ana 92a/11,15

y. -ar 35a/13

y. -dı 58a/10

y. -dım 92a/15

y. -duğı 80a/1

y. -durdum 56b/17

y. -durduk 79b/7,9

y. -ılan 16b/8

y. -ılmamış 23a/6

y. -ılmayan 63a/10

y. -ılır 25b/8, 43a/7

y. -mışlar 55b/15

y. -sa 8a/2

y. -sañ 79b/10

yazı (I): Yazı, yazılan şey.

y. -ımı 23a/5

yazı (II): Ova.

y. 47a/4,5

ye (A.): Arap alfabesinin son harfi.

y. 55b/16,17, 57a/12,15, 58b/13,
59a/6

Ye 'cūc (A.): Kur'an'da geçen kavim adı.

Y. 54b/17

yederek: (?)

y. 84b/6

yeksān (F.): Bir, beraber.

y. 34a/6

yeñi : Yeni, eski olmayan.

y. -ce 33a/13

yeñil- : Yenilmek, kaybetmek.

y. -ür 33b/2

yeñiſ : Yanlıſ.

y. 25a/1

yer : Yer. bk. yir

y. 12b/7

y. -de 9a/10

y. it- : Yer etmek, kaplamak

27b/17

yetim (A.): Yetim.

y. -lerdür 90b/13

yığ- : Yığmak.

y. -ar 10a/13

yığın : Yığın.

y. 10a/12, 45a/16

yık- : Yıkmaq.

y. -alım 70a/14

y. -ar 89a/17

y. -dı 77a/16

y. -dım 25a/7

y. -dın 87b/2

y. -ma 16b/11, 25a/7, 86a/14

y. -madın 63b/9

y. -madın 63a/9

y. -mağ 4b/10

y. -mayınca 63a/16

y. -sañ 4b/7

yıkl- : Yıkılmak.

y. 83b/4, 88a/3

y. -a 69b/14

y. -dı 87a/6

y. -mayanlar 69b/14

y. -mıſam 81b/5

y. -ur 69b/14

yıkın : Yakın.

y. -dır 20b/12

yıkıcı : Yıkıcı.

y. 85b/14

yıl : Sene.

y. 8a/1, 21a/10,13, 21b/3,9,10, 42b/1,

45b/16, 57a/3,4, 61a/17, 61b/1, 69b/1,

72a/7,17, 72b/2

y. -da 39b/16, 40a/2, 45b/15,16, 51b/6

yıl- : Yılmak, pes etmek.

y. -up 82a/12

yılan : Yılan.

y. 23b/2

yıldız : Yıldız.

y. 12b/7, 39b/5,6,7,8,9,10,11,12,14,

40a/1

y. -ı 40a/3,6,8,9

y. -lar 12b/6, 33b/12

y. -larıñ 67a/10

yıllık : Yıllık, senelik.

y. 39a/14,16, 89a/15

yırt- : Yırtmak.

y. -dılar 24a/1

yıt- : Yitmek, erişmek.

y. -ur 24a/15
yi- : Yemek.
y. ! 57a/9
y. -digim 84a/7
y. -diler 38a/8, 53b/10
y. -dükçe 59b/15,16
y. -dükden 87b/11
y. -me 4b/4, 86a/3
y. -mediler 38a/7
y. -mek 51a/2, 59b/14
y. -mekdür 71b/17
y. -meye 33a/11
y. -meyile 4a/10
y. -mez 8a/9, 71b/15
y. -ñ 38a/6
y. -nilen 38a/10
y. -nmeyen 38a/11
y. -nmez 34a/8
y. -nür 34a/8
y. -r 22a/10, 38a/6, 87a/1
y. -rem 59b/14
y. -rim 91a/3
y. -ler 21b/3, 23b/3, 60b/11
y. -rseñ 70b/8
y. -rsiñ 91a/1
y. -sem 28a/5
y. -señ 49b/13
y. -yelim 70b/11,14, 71a/3,9

y. -yen 5a/4, 31b/1, 38a/15
y. -yesin 60b/2
y. -yiñ 57a/5
y. -yüp 53b/11, 70b/15, 81a/16
yidi : Yedi.
y. 8a/14, 17b/14, 23b/1, 27b/3, 28b/12,
38a/10, 39a/11, 39b/4, 56a/3,17,
57b/5, 58b/14, 61a/15, 61b/15, 63a/11,
64a/7,13,15, 74a/17, 74b/5,8, 83b/6,
89a/3
y. -si 63a/14
y. -sin 64a/9
yidinci : Yedinci.
y. 39a/13
y. -sin 17b/1
yidiler : Yedi kişilik evliya topluluğu.
y. 83b/12, 84a/1, 84b/10
y. -de 7b/8
y. -e 7b/8
yidir- : Yedirmek. bk. yidür-
y. -di 35b/4
y. -diler 23b/12
yidür- : Yedirmek. bk. yidir-
y. -ür 87b/11
yig : İyi, daha iyi.
y. 46a/15
y. -dür 46a/15, 47b/1, 50b/16
y. -ice 75a/2

y. -ni 90a/2
yigil : (?)
y. -ler 70a/17
yigin : Bol bereketli.
y. 12a/7, 14a/9, 22b/1, 34b/15,
50a/14, 66b/3, 81b/4
y. -dür 24b/6, 67a/8
yiginle- : Bollaşmak.
y. -di 24a/10, 81b/3
yigirmi dört biñ : Yirmi dört bin.
y. 40a/8, 69b/12, 72a/16, 72b/1
yigirmi sekiz : Yirmi sekiz.
y. 57a/6,14
y. -in 58b/17
yigirmi sekiz biñ : Yirmi sekiz bin.
y. 57a/13
yigirmi tokuz : Yürmi dokuz.
y. 14b/2, 55b/15, 56b/17, 57a/6,
58b/16
yigit : Genç.
y. 40a/13,17
y. -de 40b/12
yil : Yel, rüzgar.
y. 10a/13, 56b/1
y. -dür 46a/6
y. -e 12b/12
y. -i 12b/11

yilecik : At, aslan vb. hayvanların ensesinde
veya boynunda bulunan kıllar, yelecik.
y. -lerin 51a/14
yimek : Yemek.
y. 57b/9
y. (g)-e 38a/8
yimiş : Yemiş, incir.
y. 35b/13,14,15,16, 36a/1,2,3,5,
50b/11
y. -e 50b/10
y. -ler 28a/8
y. -leri 60b/11
yimişsüz : Meyvesiz.
y. 33a/15
yimişlen- : Meyvelenmek, meyve açmak.
y. -ür 35b/16
yine : Tekrar, yeniden, gene.
y. 20b/12, 25a/3, 26b/5, 27a/7,13,
29b/1,5,16, 35a/11,12, 38b/1,2,4
yîñi : Yine, tekrar. bk. yine
y. 2b/15
yir : Yer. bk. yer
y. 33b/12, 35a/9, 38b/8, 44a/10,12,
47a/10,12,13,15, 50b/7, 59a/7, 67a/10,
74a/16, 74b/2, 87a/6, 90a/4
y. -de 1b713, 9a/11, 28b/6, 31a714,15,
45b/17, 46b/6, 47a/3, 55b/14, 62a713,
64b/8, 74a715

y. -dedir 19a/4, 42b/13
y. -den 22b/3, 24a/3, 39b/715,
48a/4, 51b/13, 61b/15, 66a/2,
82b/17, 88a/3, 91a/9
y. -deñ 55a/17
y. -desin 39b/11
y. -e 15a/10, 18a/3, 24a/3,
24b/8, 28a/9, 30a/17, 31a/13,
31b/8, 38a/13, 38b/8, 56b/6,
62b/3, 72b/17, 73a/3,7, 77a/3,
77b/17, 86a/716, 89a/73,12,
90b/10
y. -i 8a/710, 27b/16, 35a/12,14,
35b/7, 55b/1, 56b/16, 60a/714,
60b/13, 67a/713
y. -idür 90b/17
y. -ile 19b/9, 24b/8, 39a/10
y. -im 59b/12
y. -ime 84a/8
y. -in 33b/5
y. -iñ 42b/1, 55a/2, 56a/17,
80b/4, 85b/3
y. -inde 21b/1,9,11, 30b/7,8,
31a/15, 32b/6, 79a/2, 87a/16
y. -indeki 21b/4, 31a/14
y. -inden 31a/13, 39b/6,
80a/13,16

y. -ine 17a/13, 21a/3, 30b/6,7, 31b/2,
32a/13, 53b/11,12, 70a/4, 77b/16,
85b/4

y. -iniñ 21a/12

y. -iñize 85b/3

y. -ler 30a/14, 90b/3

y. -lere 25a/2

y. -leri 54b/16, 77b/3

y. -lerinden 58b/11

yirli : Yerli, yurt içi.

y. 53b/12

yirin- : Yerinmek, pişman olmak.

y. -me 86a/4

yişil : Yeşil.

y. 24a/713, 28b/6,12, 29a/1,4,6,11,
40a/15,17, 40b/1, 53b/13, 55a/15,16,
62a/5, 75a/13, 76a/15, 83b/7,
85a/10,16

y. -ler 83b/7

yit- : Yetmek, kafi gelmek.

y. -di 37b/1, 37b/6, 38a/14

y. -ecegi 60b/12

y. -emedigimiz 80b/4

y. -en 37a/16, 37b/1

y. -er 7a/10, 7b/4,8,9, 46a/11, 48b/12,
57a/16, 59a/2, 79b/17, 86b/6, 87a/4,
89b/9

y. -medik 59b/11

y. -mekdür 70b/14
y. -mez 7a/3, 73b/16
y. -erse 7b/8
y. -se 10b/1, 89b/10
y. -erim mi 24a/6
y. -mez mi 16b/4,5, 20b/8

yitim : Yetim bk. yetim

y. -lere 86a/7

yitiş- : Yetişmek, ulaşmak.

y. -di 37a/16

y. -dükden 18a/4

y. -düm 75a/9

y. -en 62a/8

y. -ene 64a/4, 78b/3

yitişdür- : Yetiştirmek.

y. -ür 51a/8

yitmiş : 1. Yetmiş.

y. 9b/3, 11a/14, 37a/7,
41a/13,17, 84b/12, 89a/15,
91b/4

2. Kaybedilmiş.

y. 48b/11

yitmiş biñ : Yetmiş bin.

y. 17b/12, 34a/12, 39a/8, 39b/1,
40b/16, 41a/15, 61b/12, 62a/5,
76a/13

yitmiş iki : Yetmiş iki.

y. 8b/5, 9b/1,4, 15a/12, 46a/8, 69a/9

yitür- : Yitirmek, kaybetmek.

y. -di 35b/8

y. -diñ 63b/12

y. -en 46a/3,5

yiyecek : Yiyecek.

y. 87b/11

yohsa : Yoksa.

y. 18b/12, 21b/10, 34a/2,3,
34b/1,11,13, 35b/14, 45b/17, 48a/4,8,
50b/11, 51a/17, 74a/8, 74b/16, 80b/16,
85a/1, 91a/16, 91b/3

yok : Yok, mevcut değil.

y. 11a/10, 12a/13, 23a/10, 24a/3,10,
25a/8,12, 26a/4, 27a/11, 27b/1,2,
28a/1, 35a/16, 38b/3, 47a/15, 48a/6,
49a/9,10, 59a/17, 60b/15, 68b/16,
74a/11, 76a/1, 80a/17, 84a/17, 85b/5,
86a/7

y. (ğ)-ı 67a/712

y. (ğ)-ıdı 57a/8

y. (ğ)-ıdı 81b/16

y. -dan 25a/3, 50a/5

y. -dur 8a/10, 12a/2, 12b/13, 15b/2,11,
17a/5, 20a/13, 21b/14, 23a/9,10,
27b/8, 31a/11, 36a/2, 36b/3,8,9,
37b/12, 38b/5,7, 39b/2, 42b/17,
44b/11, 47a/1,16, 50a/15, 50b/8,9,

51a/6, 55b/10, 58a/13, 59b/14,
60a/17, 67a/7, 69b/11, 73b/15,
74a/1,2,4,17, 78a/8, 80a/15,
80b/1, 81a/1, 84b/13, 85a/12,
86b/16, 87b/9, 89a/9
y. -ları 25a/14
y. -sun 74a/15
y. mı 26a/16, 28a/2, 29b/2
y. mıdır 23a/9

yokla- : Yoklamak, sınamak.

y. ! 34b/12
y. -maya 18b/14
y. -ya 18b/11,12,14
y. -yalım 33b/17

yol : Yol.

y. 2b/13, 16a/2,5, 24a/7,
32a/14,17, 45b/9, 47b/8, 69a/10,
83b/3
y. -a 3b/10,11,12,13,15,
4a/1,6,9,10,15, 4b/1,2, 6b/1,
15b/15, 16a/1,3, 26b/2,
30a/12,17, 32b/11, 36a/9, 38b/3,
44a/15, 45a/12,17, 49b/15,
59a/12, 61b/8, 66b/3, 68a/13,
68b/3,6, 78b/8, 81b/12, 82a/9,
89a/6,7, 90b/3
y. -da 43a/4, 88a/12
y. -dan 51b/1,4

y. -dur 39a/14,16,17, 82a/10
y. -ı 14a/13,14, 16a/3, 82a/7,12
y. -ıla 16a/4, 62b/15
y. -ım 23b/6,14, 24a/11
y. -in 34b/7
y. -iñ 5a/2
y. -ına 4b/13, 5a/4,7, 6a/13, 7b/3,
8b/6, 10a/3, 11a/10, 11b/2, 82a/4,5,7
y. -ından 30a/12, 77a/7, 87a/10
y. -lar 60b/6
y. -ları 14a/14, 81b/16
y. -larlar 25b/7
y. -um 23b/10
y. -uma 20a/14
y. -una 61a/13, 61b/4, 63b/11, 70a/6,
70b/6, 85b/11, 88a/8
y. -uñ 4b/12
y. -ında mı 85b/7,8

yol- : Yolmak, koparmak.

y. -dum 31b/11

yolcu : Yolcu.

y. 44b/13, 49b/14, 50a/12, 53a/5,
56a/17, 81b/12

yoldaş : Yoldaş, arkadaş.

y. 31b/11
y. -ım 90b/7

yolsuz : Yolsuz.

y. 24a/6

yorıl- : Yorulmak. bk. yorul-

y. -dı 78a/12

yorul- : Yorulmak. bk. yorıl-

y. -maz 58b/4

yöñ : Taraf, cihet, yön.

y. 26b/9

y. -i 2a/9, 50a/6

y. -ini 26b/9,10

y. -ümüzü 26b/7

y. -ünü 26b/5

yönel- : Yönelmek.

y. -di 76a/12

yu- : Yıkamak.

y. -dı 53b/16

y. -dılar 53b/16

y. -du 86a/13

yum- : Yummak, kapatmak.

y. -ar 62b/1

yud- : Yutmak. bk. yud-

y. -aram 60b/15

yukarı : Yukarı. bk. yukarı

y. 9a/8, 19a/7,8, 28b/7, 32b/10,
56b/7

y. -da 19a/12

y. -dur 19a/10

yukarı : Yukarı. bk. yukarı

y. 39a/14,15,16, 40b/16,
47b/17, 52b/5, 65a/8

y. -da 39a/9, 39b/5, 40b/16,17,
76a/13

y. -dadır 39a/12

y. -sı 56b/7

yular : Hayvanın başına veya tasmaına
bağlanan ip.

y. 11a/7, 89b/13

yumuşat- : Yumuşatmak.

y. (d)-ır 10a/13

yumruk : Yumruk.

y. 31a/10, 58b/16, 59a/1

y. (ğ)-ım 56b/6

yumuşak : Yumuşak.

y. 27b/14, 33a/7, 35a/17, 39a/3

yut- : Yutmak. bk. yud-

y. -dığımı 60b/15

yüce : Yüce, yüksek, üstün.

y. 4b/10, 27b/16,17, 28a/2

y. -deki 28a/4

y. -ye 20b/2

yük : Yük.

y. 19a/1, 48a/13, 73a/5, 78a/7

y. (g)-ün 31a/6

y. -e 51a/5

y. -i 73a/5,7,8

y. -ün 32b/4

yüklet- : Yükletmek.

y. (d)-e 87b/16

y. (d)-ürse 66a/15
y. -diñ 48a713, 73a/5
yüklen- : Yüklenmek.
y. -mişñ 19a/1
yürek : Kalp, yürek, gönül.
y. (g)-im 28a/4
yüri- : Yürümek. bk. yürü-
y. 82a/10
yürüiş : Yürüyüş.
y. -inden mi 18b/13
yürü- : Yürümek. yürü-
y. -digi 63b/7
y. -digiñ 63b/7
y. -dik 63b/8
y. -dün 63b/8,9
y. -mek 53a/2
y. -meyen 31b/2
y. -ñ 52a/15, 53a/2
y. -r 63b/7
y. -rler 63b/8, 69b/2
y. -rsem 53a/1
y. -yemediler 38b/8
y. -yüp 43a/3, 69b717
y. -yi vir- : Yürüyüvermek
38b/7
yürül- : Çiftleşmek.
y. -di 60b/14
y. -ür 61a/5

yürüt- : Yürütmek.
y. -dün 25a/5
y. (d)-i gör- : Yürütügörmek 78a/3
yüz (I) : Yüz (100).
y. 45b/16
yüz (II) : Yüz, sima, surat.
y. 24a/15, 73b/10, 75a/13
y. -den 18b/13
y. -i 23a/5, 28a/12, 28b/5, 38a/4,
44a/10,12, 47a/10,12,13, 48b/15,
56a/2, 69b/14,17, 77a/6, 83a/2, 88b/1,
90a/3
y. -imizi 28b/3
y. -imüzi 71a/6
y. -in 29b/15, 77a/14
y. -inde 12b/7, 19b/5, 67a/10
y. -indeki 33b/12
y. -inden 62b/11, 63a/1
y. -ine 12b/6, 28a/16, 29b/7, 31a/6,7,
43b/15, 45a/15, 46b/6, 47a715,
55a/1,2,3, 85a/5
y. -iñe 32b/9
y. -ini 28b/3, 35a710, 74a/7
y. -iñi 32b/10
y. -leri 84a/2
y. -lerine 58a/3
y. -üm 24a/8,16,17, 25a/8, 48a/1,
48b/2, 76a/7, 82b/15, 90b715

y. -üñ 48a/1,5, 90b/14
y. -ünde 61b/14, 80a/17
y. -ündeki 50b/7
y. -üne 25b/7, 83a/10
yüz biñ : Yüz bin.
y. 8a/1, 11a/3, 45b/12, 57a/4,
59a/12, 63b/2, 72b/6, 79b/10
yüz yigirmi dört biñ : Yüz yirmi dört
bin.
y. 69b/12, 72a/16, 72b/1
yüzsizlik : Yüzsüzlük, arsızlık.
y. 25a/10
yüzük : Yüzük.
y. (g)-im 57b/9

Z

zabt (A.): İdaresi altına alma.
z. -ında 34b/12,13,14
z. -ı eyle- : Zapt etmek 46a/10
z. -ında mı 34b/12,13
z. it- : Zapt etmek 73a/15
zafer (A.): Üstün gelme, galip olma,
yenme.
z. 90b/5
zāhid (A.): Dindar, sofu.
z. 34a/6, 91a/11
zāhir (A.): Dış, görünüş.

z. 41a/9, 63a/717, 63b/12
z. -dür 11b/6
z. -e 11b/6
z. -in 73a/3
z. -iñ 14b/8
z. -ini 73a/12

zahmet (A.): Güçlük, sıkıntı.

z. 24a/10, 90a/6
z. -de 80b/14
z. -dür 73b/8

za'if (A.): Güçsüz.

z. 25a/2,8

zaḳḳum (A.): Cehennemliklerin yemeği.

z. 23b/12

zalāl (A.): Gölgesi olan.

z. -i 1b/11

zālim (A.): Zulmeden, zalim.

z. 32a/8, 76b/12,15, 87a/1,9,10, 89a/2
z. -lere 36b/17

zamān (< zemān A.): Vakit, zaman.

z. 6a/8, 8a/14, 13a/8, 20a/8, 21a/8,
24a/14, 24b/15, 27a/3, 27b/16, 33a/6,
33b/7, 38b/2,3, 39a/1,2, 39b/10,13,
43b/8, 45a/5,6,7, 46a/4,14, 48a/10,
48b/2,4, 49b/7, 52a/9, 52b/17,
54b/10,11,16, 55a/6,12,15, 56a/15,
56b/14,16, 57a/1,8,16, 57b/16,
60b/6,7,9, 62a/8, 66a/7, 76a/1, 79a/15,

81a/2,8, 81b/5, 82b/13,16,	ż. 70a/1
83b/4, 84a/7,13, 86a/17,	ż. eyle-: Kaybetmek 23a/14
86b/4,6,9,10, 87a/4,5,6	zebānī (A.): Zebani.
z. -a 52a/16, 56b/13, 57a/14,	z. -dür 73b/8
69b/4,9, 88a/5	zebūn (F.): Zayıf, güçsüz, aciz.
z. -da 76b/17, 77a/1	z. 13a/12, 61a/5, 66b/5
z. -dan 26a/1, 51a/17,	z. -em 90a/10
56b/14,15, 75a/9, 80b/12	Zebūr (A.): Hz. Davut'a indirilen mukaddes
zār (F.): Ağlayan, inleyen.	kitap.
z. -ım 60a/7	Z. 41a/8
żarar (A.): Zarar, ziyan.	zekāt (A.): Zekat.
ż. 17a/5, 39a/2, 49b/9,11,	z. 23b/3, 35b/11, 38a/16
52b/12, 59b/14,15	z. -dur 79a/16
ż. -ı 12a/1,2,3,7, 60a/3	z. -ı 71a/7
ż. -ımızı 59b/1	z. -ın 89b/3
ż. -ın 26b/9, 48a/15	z. vir- : Zekat vermek 7a/13, 22a/8,
ż. -ından 66b/9	27a/10
ż. mı 24b/13, 31b/8, 49b/10,	zelālet (A.): Hakirlik, horluk.
82a/3	z. -dür 43b/1
ż. itdür-: Zarar ettirmek 31a/7	zelīl (A.): Hor görülen.
ż. it- : Zarar etmek, para	z. 69b/9
kaybetmek 3a/4, 47b/2, 49b/12,	zemheri (< zemherīr A.): Karakış.
54a/16,17	z. 51a/12
ż. ol- : Zarar olmak 17a/11	żemm (A.): Yermek, ayıplama.
zārī (F.): Ağlayıp sızlama.	z. -i it- : Ayıplamak 15a/9
z. 60a/16	z. -ine 22a/9
z. zārī 25b/11, 37b/3	zencīr (F.): Zincir.
żāyī' (A.): Yitik, kayıp, kaybolan.	z. 28b/6,8, 55a/16, 55b/4,6, 89b/11

z. -deki 29a/6
 z. -dür 28b/12
 z. -e 29a/4,8,11, 55b/2,11, 56a/16
 z. -i 28b/10,11,15
 z. -idür 28b/9
 z. -ile 29a/11
 z. -iñ 28b/6,7,12,13,16, 29a/1,11, 55b/2,4
 z. -leriñ 28b/9, 29a/2
 z. -üñ 55a/16,17
zerre (A.): Zerre, pek ufak parça.
 z. 8a/8, 76b/5
 z. -yi 78b/12
zevāl (A.): Bitip gitme, sona erme.
 z. 67a/6
 z. -i 20b/2
zevk (A.): Zevk, sevinç.
 z. 91b/15
 z. -de 21b/3
 z. -inden 91b/15
zeyn (A.): Süs, bezek.
 z. -i 44a/10
zih̄r (<zehr F.): Zehir.
 z. -im 60a/16
z̄ik̄ir (< z̄ik̄r A.): Allah'ın adını anma.
 bk. z̄ik̄r

z. eyle- : Allah'ın adını anmak 24b/7
 z. it- : Allah'ın adını anmak 24a/5,
z̄ik̄r (A.): Allah'ın adını anma. bk. z̄ik̄ir
 z. -i eyle- : Allah'ın adını anmak 16a/6
 z. -i it- : Allah'ı anmak 34a/8
 z. -in it- : Allah'ı anmak 90b/5
 z. it- : Allah'ın adını anmak 81b/11
zinā (A.): Nikahsız beraber olma.
 z. 4b/15, 23a/13, 31b/1, 70b/8
 z. -dan 86a/9
 z. mı 87b/1
 z. -sı mı 87b/1
zinākār (F.): Zina eden.
 z. -lar-ile 8a/6
zindān (F.): Yer altı hapisanesi.
 z. -ı 44a/14
z̄inet (A.): Süs, bezek.
 z. -e 28a/4
z̄irā (F.): Çünkü, bundan dolayı, zira.
 z. 10b/10, 18a/4, 30a/6,8,9, 36a/8, 43a/12,13, 44a/4,5, 45a/1,8, 46a/10, 47a/6, 51a/6, 52b/9, 79a/15, 83a/8
z̄iyā (A.): Işık, aydınlık.
 z. 16b/10
ziyān (F.): Zarar, kayıp.
 z. -dan 86a/9
 z. it- : Ziyane etmek 22a/6

ziyānkārlik : Ziyankarlık.

z. 38a/6

ziyāret (A.): Görmeye, görüşmeye
gitme.

z. 42b/12,16, 43a/16

z. -e 43a/8

z. it- : Ziyaret etmek 42b/14,
43a/3

z. -e mi 42b/10,11

ẓōr (F.) : Sıkıntı, rahatsızlık.

ẓ. 80b/4

ẓ. -a 66b/4

ẓulm (A.): Sıkıntı, haksızlık, eziyet.

ẓ. -e 51a/6

ẓ. -i 34b/15, 74a/1

ẓ. -ün 74a/2

ẓ. eyle- 16b/13

ẓ. it- : Eziyet etmek 51a/3,4,5,
70a/16, 87a/1

ẓ. -i it- : Eziyet etmek 51a/5

ẓulūm (<ẓulm A.): Sıkıntı, haksızlık,
eziyet. bk. ẓulm

ẓ. 59a/11

ẓulūmāt (A.): Karanlık.

ẓ. 1b/11, 61a/7

ẓ. -dur 60a/12, 73b/7

zu‘m (A.): Boş inanç, batıl.

z. -unca 33b/3

z. sız 33b/3

zūhd (A.): Her türlü zevke karşı koyarak
kendini ibadete verme.

z. -i 30b/10

zūmre (A.): Cemaat, topluluk.

z. -sine 62b/15

BİBLİYOGRAFYA

- AKALIN, Mehmet, *Tarihî Türk Şiveleri*, 2. baskı, Ankara 1988.
- AKKUŞ, Muzaffer, *Kitab-ı Gunya*, TDK Yay., Ankara 1995.
- ARAT, Reşit Rahmeti, *Atebetü'l-Hakâyık*, TDK Yay., Ankara 1992.
- _____, *Kutadgu Bilig III, İndeks*, (Neşre Hazırlayanlar: Kemal Eraslan, Osman F.Sertkaya, Nuri Yüce), İstanbul 1979.
- _____, "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair", *Makaleler*, C. I, (hızl. Osman Fikri Sertkaya), Ankara 1987, s.334-341.
- ATALAY, Besim, *Divanü Lûgati't-Türk Dizini "Endeks"*, C. IV, 3.baskı, TDK Yay., Ankara 1991.
- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2004.
- BOZ, Erdoğan, "Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu", *Türk Dili*, S. 600, Aralık 2001, s. 856-864.
- CAFEROĞLU, Ahmet, "Anadolu Ağızlarında Konson Değişimleri", *TDAY-Belleten* 1963, s. 1-32.
- _____, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişimleri", *TDAY-Belleten* 1964, s. 1-33.
- CLAUSON, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford 1972.
- DEMİR, Necati, *Danışmend-name*, Akçağ Yay., Ankara 2004.
- DEVELİ, Hayati, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşimleri ve Uyumlar*, TDK Yay., Ankara 1995.
- _____, *XVIII. Yüzyıl İstanbul Hayatına Dair Risâle-i Garîbe*, Kitabevi Yay., İstanbul 2001.
- _____, "Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılması", *Turkish Studies*, Volume 3/3 Spring 2008, s. 212-230.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2001.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerîm Türkçe Meâlî*, 12. Baskı, Ankara 2006.

- DUMAN, Musa, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, TDK Yay., Ankara 1995.
- _____, “Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair”, *İlmî Araştırmalar* 7, İstanbul 1999, s. s. 65-104.
- _____, *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyyet-name*, R Yay., İstanbul 2000.
- _____, “Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I (20-26 Eylül 2004)*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 793-804.
- EDİSKUN, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, Ankara 1988.
- EĞRİ, Osman, *Kitab-ı Cabbar Kulu*, Diyanet Vakfı, Ankara 2007.
- _____, “Kitab-ı Cabbar Kulu’nda Din Öğretim Unsurları”, *Uluslar arası Bektaşilik ve Alevilik Sempozyumu I, Bildiriler-Müzakereler*, Isparta 2005, s. 485-506.
- ERCİLASUN, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2006.
- ERGİN, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı II, İndeks-Gramer*, TDK Yay., Ankara 1963.
- _____, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul 2004.
- ERGÜZEL, M. Mehdi, *Şirvanlı Mahmûd, Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (IV. Cilt, 2. Kısım), Dil Özellikleri-Metin-Sözlük-Dizin*, TDK Yay., Ankara 1999.
- GABAİN, A. von, *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 1988.
- GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara 1997.
- GÜLSEVİN, Gürer – BOZ, Erdoğan, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004.
- <http://antoloji.com.tr>
- <http://kutuphane.isam.org.tr/2001arama.htm>
- <http://www.mynet.com>
- <http://tdk.gov.tr>
- http://www.yazmalar.gov.tr/detayli_arama.php
- <http://www.wikipedia.org>
- KARAHAN, Leylâ, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara 1996.
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, *Seyf-i Sarâyî, Gülistan Tercümesi*, TDK Yay., Ankara 1989.

- KORKMAZ, Zeynep, *Sadrüddin Şeyhoğlu, Marzubannâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*, DTCF Yay., Ankara 1973.
- _____, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yay., Ankara 1995, s. 12-84.
- _____, "Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yay., Ankara 1995, s. 483-490.
- _____, "Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yay., Ankara 1995, s. 491-508.
- _____, "Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Vokal Uzunlukları Hakkında", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. II, TDK Yay., Ankara 1995, s. 123-127.
- _____, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2003.
- MANSUROĞLU, Mecdut, "Eski Osmanlıca", *Tarihî Türk Şiveleri*, (Çeviren: Mehmet Akalın), Ankara 1988, s. 247-276.
- ÖZKAN, Abdurrahman, *Şîrvânî Mahmûd, Târîh-i İbn-i Kesîr Tercümesi (VI. cilt, vr. 1b-109b), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin I-II*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul 1998.
- _____, "Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ İsimli Eserde Dudak Uyumu", *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta 2008, s. 479-496.
- _____, *Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ, Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2009.
- ÖZKAN, Mustafa, *Mahmûd b. Kâdî-i Manyas, Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük*, TDK Yay., Ankara 1993.
- _____, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.
- REDHOUSE, Sir James W., *A Turkish And English Lexicon*, Beirut 1996.
- STEINGASS, F., *Persian-English Dictionary*, Beirut 1998.
- ŞAHİN, Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- Şemseddin Sâmî, *Kamus-ı Türkî*, İstanbul 2004.
- TEKİN, Şinasi, "Eski Türkçe", *Türk Dünyası El Kitabı*, C. II, Ankara 1992, s. 69-119.
- TEKİN, Talat, *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*, Ankara 1975.

- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- TOPARLI, Recep – VURAL, Hanifi, KARAATLI, Recep, *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2003.
- TUNA, O. Nedim, “Bazı İmlâ Gelenekleri-Bunların Metin İncelemelerindeki Önemi ve Orhon Yazıtları’nda Birkaç Açıklama”, *TDAY-Belleten 1957*, s. 41-81.
- TÜRK DİL KURUMU, *Yeni Tarama Sözlüğü*, (Düzenleyen: Cem Dilçin), Ankara 1983.
- _____, *Türkçe Sözlük*, 10. baskı, Ankara 2005.
- _____, *Yazım Kılavuzu*, 24. baskı, Ankara 2000.
- TÜRKİYE DİYANET VAKFI, İslam Ansiklopedisi, 5. Cilt, s. 373-379, İstanbul 1992.
- YAVUZ, Orhan, “Türkçe’de Kapalı e”, *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 6, 1991, s. 271-306.
- YELTEN, Muhammet, *Şirvanlı Mahmud, Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, TDK Yay., Ankara 1998.
- YILDIZ, Osman, *Şeyyad Hamza, Yûsuf u Zelîhâ (Destân-ı Yûsuf), Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler*, Akçağ Yay., Ankara 2008.
- _____, “Eski Anadolu Türkçesinin Kuruluş Dönemine Ait Bazı Metinlerde Görülen Ünsüz Benzeşmelerine Dair”, *1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta 2008, s. 677-684.
- ZÜLFİKAR, Hamza, “Dünden Bugüne Türkçe”, *Türk Dili*, S. 567, Mayıs 2007, s. 434-442.

ÖZGEÇMİŞ

AYŞEGÜL KARAÖZ; 01.10.1984 tarihinde Amasya'nın Merzifon ilçesinde doğdu. İlköğrenimine 1990 yılında Ziya Gökalp İlkokulunda başladı ve Merzifon Gazi İlköğretim Okulunda ilköğrenimini tamamladı. Orta öğrenimini 2002 yılında Eğirdir Anadolu Lisesinde

Tamamladıktan sonra 2006 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Lisans öğrenimini Nedim Divanı'nın bir bölümünü inceleyerek bitirme tezini tamamladıktan sonra 2006-2007 öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü Yeni Türk Dili anabilim dalında Yüksek Lisansa başladı. 2009 yılının Eylül ayında Cabbar Kulu, Hikâye-i Veysel Karâni (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin) adlı yüksek lisans teziyle yüksek lisans programından mezun oldu.

ÖRNEK TİPKIBASIM

[illegible]

15

[illegible]

مشرقی الاهی مطلق تعالیٰ اولیٰ هر چه هست بخیر بود بدین اولیٰ و
 یزید الله تعالیٰ قولی و پس آنکه بخیر بود بدین قولی و
 بدین ایمان و بدین جمله سی الله تعالیٰ عین الله ان الله ان الله
 الاهی علی بی رحمة الله هر چه بود و در اول و در اول و در اول
 اولیٰ الاهی عین الله تعالیٰ عین الله عین الله عین الله عین الله
 کانیات کانیات مستحبات ایمان عاصی لایه و نیک لایه
 مطلق حق تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 نیک مطلق حق تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 همه جمع بودی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 او جمع شد با هم بودی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 همه عین الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 و پس الاهی یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 این که دعا الاهی بودی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 حق بیل و بدی راست کلدی که زمان خیر و خالی بودی و اولیٰ الاهی
 همه ایمان کلدی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ

بود بدین استخوان اولیٰ که استخوان بر قولی و اولیٰ قولی که استخوان
 بدین استخوان و بدی که استخوان بر قولی و اولیٰ قولی که استخوان
 حق عین الله یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 اولیٰ عین الله یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 قولی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 اولیٰ عین الله یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 دست قدی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 اولیٰ عین الله یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 کلدی که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 اولیٰ عین الله یا در بدین استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ
 الله تعالیٰ که استخوان جمله بدین جمله الله تعالیٰ

مشرق

دوی سئوال ائیندک ضرر یی واری یا رسول الله دوی دین یارینا
اولان سئوال ضرر یی یوقته یا علی دوی ماکرینس ائیندک
ایچونه سئوال ائینک ضرر یی جوقه زاندا م ائینک دین یی
پکرینی برینیه سئوال ائینک یا ایمان یقیندنا یا حکمانه یا حرمان
یا طریقی ائیندک بران سئوال ائینک شیخا مانی سیادی
اؤن تان ایچونه ائینک ساه الله تعالی کیشیه رختا پنداک ائیندک
یکین ائینک دین سئوال ائینک کدینه جوقه ضرر یی اولور دوی
حضرت انبیا ائینک برینیه دوشوب تعجب ایدم دوی اگا د
شوروشکی یا علی الله تعالی ائینک دوشوب جوقه زری ورا کا لاندو
نه دوی قلی مکینه دوشورین یا رسول الله دوی حکمین قلی
برینیه جوقه جوقه **حضرت انبیا ائینک یا علی** کا دوشور
ائینک تعالی اولان خلق ائینک جمله سئوال عدا ورمین
برینیه عدا سیر یوق اگا دوشور دوی عرق خوق برینیه
مواند ائینک کی مکینو کی قرایه مکیننه اؤر دوی سئوال
نه سئوال ائینک سئوال ائینک برینیه دوشور ائینک تعالی

دوی **حضرت انبیا ائینک یا علی** ائینک سئوال ائینک
یچونه کینه قلی اؤن سئوال ائینک سئوال ائینک
حضرت انبیا ائینک یا علی ائینک سئوال ائینک
مزدوی ائینک ائینک سئوال ائینک سئوال ائینک
سوزی ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
دوی عدا ائینک یا علی ائینک سئوال ائینک سئوال
اینا ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
دوی ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
عوجیه سئوال ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
چان ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
هی یا رسول الله ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
دوی ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک ائینک
دوشوب سئوال ائینک دوی ائینک یا رسول الله
پنجونه جوقه کینه جوقه قلی دوی ائینک ائینک
ناسن مثنی یا صدق ائینک ائینک یا علی دوی یا رسول الله